

CHECKED-73

ఆంధ్ర వేదములు.

[ఋగ్వేదము.]

Checked
1967

ప్రథమ సంపుటము.

CHECKED-1963

499

అనువాదకులు:—

42/4

బంకుపల్లె మల్లయ్య శాస్త్రి,

ఆంధ్రవేదమువారిచే ఆంధ్రవేదాలాసమునందు ముద్రించబడి,

ప్రకటింపబడియె.

౧౯౪౦.

1940

మొదటి కూర్పు 3000 ప్రతులు.

563 -1.

ఓం.

పరమాత్మ నేనమః

ఆంధ్రదేశమునకును, ఆంధ్రభాషకును, ఆంధ్రులకును, ఆంధ్రపరిచితులకును,
స్వభాష, పరభాషలు, నేర్చినను, నేఱకున్నచు, సర్వులకును, సర్వులలో లీనమైన
సర్వేశ్వరునకును, సర్వజ్ఞానప్రబోధకరమగు యీ ఆంధ్రవేదములను

భక్తిపురస్కరముగా సమర్పణ మొనర్చుచున్నాము.

* * *

ఋగ్వేదకృతి.

గుంటూరుజిల్లా బాపట్ల తాలూకా మంత్రేనవారిపాలెము కాపురస్థులును,
అసహాయోద్యమ కాలమున గ్రామోద్యోగమును త్యజించి సత్యాగ్రహముతో
కఠినశిక్ష ననుభవించినవారును, తనతండ్రి బాపిరాజుగారి జ్ఞాపకార్థము “ఋగ్వేద”
ప్రచురణకై అయిదువేల రప్పించుచున్న త్యాగ, దానశీలురగు శ్రీయుత మంత్రేన
సుబ్బరాజుగారికి “ఋగ్వేదము” కృతి నిచ్చుచున్నాము.

* * *

మాలవీయాజీ మహదాశీర్వచనము.

“వేదవేదాంగములను, ఉపనిషత్తులను ఆంధ్రభాషలోనికి అనువదించి ప్రకటించుటకు తాముచేయుకృషి ఎంతయు ఎన్నదగియున్నది. పరమేశ్వరుడు ఈ కార్యమునందు తమకు సాఫల్యము ప్రసాదించుగాక!”

భవదీయ,

(సం.) మదనమోహనమాలవీయ

౨౫-౪-౪౦.

ప్రకాశకుల తొలి పలుకు.

—:—0—:—

౧౯౧౪ లో బొంబాయిలో “ఋగ్వేదము”ను ఆంగ్లములోనికిని, మహా రాష్ట్రములోనికిని భాషాంతరీకరించి ప్రకటించుచుండిరి. గుంటూరులో నూతనోద్యమములకు ప్రోత్సాహకరుడుగా నుండిన శ్రీయుత ఉన్నన లక్ష్మీనారాయణగారు మొదలగు స్నేహితులము వేదముల నాల్గింటిని ఆంధ్రభాషలోనికి అనువదింపవలెనని తలంచితిమి. కాని అప్పుడే ఐరోపా మహాసంగ్రామము ప్రారంభమగుటచేతను, బళ్ళారిలోని ప్రముఖులుకొందరు ఆంధ్రానువాదము ఆరంభించిరని తెలియుటచేతను మేము విరమించితిమి. బళ్ళారివారిపని కొంతవరకుజరిగి ఆగిపోయెను. యుద్ధము నాలుగేండ్లు సాగెను. అది ముగిసినపిమ్మట దీనినిసాగింప మరల సంకల్పముకలిగెను. గుంటూరునుండి భావపురికి (బాపట్ల) పోవు న్యాయస్థానములో బిల్లు ఆచట యీ కార్యమును నిర్వహింపవచ్చునని ఆశకలిగెను. ఆ సమయముననే పూజనీయులగు మహాత్మా గాంధీ గారు మోహన వేణుగానముపూరించి దేశీయమహాజనసభతో పాటు భారతజాతినంతను స్వాతంత్ర్య సమరరంగమున కాకర్పించెను. అంతటితో రెండవ సంకల్పము వీగిపోయెను. అసహాయోద్యమ తీవ్రప్రచారము సాగుచుండగనే బ్రాహ్మణ, బ్రాహ్మణేతర అసమానత్వమును తొలగించుటకు వేదవేదాంగములను ఆంధ్రీకరించి ఆంధ్రులకెల్లరకు హస్తగతమొనర్చుట భావ్యమని తెలుపుచుంటిమి. కాని ఆసమయమున సహాయమొనర్చుటకు పూనిన ఒకానొక స్నేహితుని పవిత్ర సంకల్పము దురదృష్టవశమున కొనసాగదయ్యె. సాయమొనర్తుమనిన మరియొకరు అకాలమృత్యు వాతబడిరి. స్వాతంత్ర్యోద్యమము నిమోన్నతస్థాయిలలో నడుచు చుండెను. ఇంతలో వినయాశ్రమమును శ్రీముఖ సం॥ మార్గశిర బహుళ సప్తమి స్థిరవాసరమున (౨౩-౧౨-౩౩) మహాత్ములు ప్రారంభించిరి. ఆంధ్రవేదానువాదము ఆశ్రమోద్దేశములలో నొకటియై వరలుచుండెను. సత్యాగ్రహ సిద్ధాంతములోని సర్వధర్మ సమానత్వమును ముఖ్యసూత్రమునకు సర్వమత గ్రంథములను సమానభక్తి

గౌరవములతో స్వభాషలో సమహర్షి సమన్వయమొనర్చి సదాచరణతో ప్రవర్తించేయుట పరమకర్తవ్యముగా ప్రత్యక్షమయ్యెను. తదుద్దేశ్యముతో ఆర్య, బౌద్ధ, క్రైస్తవ, మహమ్మదీయమతోర్థింథముల నాంధ్రీకరించుటకు పూనితిమి. జారుత్పత్తి, కన్ఘ్యూషియస్ ప్రవక్తల ప్రబోధగ్రంథములనుగూడ ఆంధ్రీకరింపదలచితిమి. పశుధర్మమునుండి దైవధర్మమునకు పరిణామమందుచున్న మానవకోటి నుద్ధరింప యుగయుగాంతరముల పరమేశ్వరుడు ప్రసాదించిన మహాప్రబోధములను సర్వజనసులభముగా లభింపజేయుట, విశ్వసం దేశమని కూఢియయ్యెను.

మతములలోనికెల్ల ఆది ఆర్యనుతము. ఆర్యధర్మమునకు వేదముమూలము. వేదములు షడంగములతో సహాప్రకటించుట జ్ఞానవిజ్ఞానములకు సాధనమార్గము. “ఆంధ్రావని మోక్షమున బొరయ” ఆంధ్రవాఙ్మయము పరిపూర్ణతనొంద, ఆంధ్రుల జ్ఞానవైరాగ్యములు సర్వతోముఖవ్యాప్తిపొంద, లోకోద్భవమునకు కారణభూతుడైన పరమేశ్వరునుండి వెలువడిన ఋగ్యజుసామాధర్వవేదంబుల తదంగ సమేతంబుగా సుబోధకమగు శైలిలో యనువదించి ఆంధ్రవేదంబులు”గా ఆంధ్రలోకంబునకు లభింపజేయుట పరమకర్తవ్యము. ఇట్లు మనోవీధిలో తాండవమాడుచున్న భావపరంపరలకు కాలపరిణామముబట్టి కార్యకూపమొందు కాలము సంఘటిల్లెను. ఒకానొక స్నేహితుని వాగ్దత్తము అనలంబనమయ్యెను. చిరకాల స్నేహితులును, సంపన్న గృహస్థులును, అగు శ్రీయుత ఆలపాటి దేవయ్యగారు యజుర్వేద శాఖలలో నొకదానికి పూనుకొని తనకుమారుడు వెంకటకృష్ణయ్యగారిద్వారా ౨౩-౧౨-౩౭ తేదీన జరుపబడిన వార్షికోత్సవనుపుడు చదివించిన ధనము కార్యోపక్రమణకు తోడ్పడెను. తాతలనాటినుండి మాకుటుంబమునకు పోషకులుగానున్న శ్రీ రామూరు జమీందారగు శ్రీరాజా మాశిక్యారావు వెంకటరామగ్రీవరావుబహదూరుగారు గతముకోటివకాదశినాడు తమతల్లి శ్రీరాజా రాజలక్ష్మయమ్మ బహదూరుగారి జ్ఞాపకార్థమై శుక్లయజుర్వేదమునకై యిచ్చిన సనదుమరింతప్రోత్సాహమొనర్చెను. ఆశ్రమరాజపోషకుడు శ్రీయుతమద్ది వెంకటరంగయ్యగారు సామవేదమును భరించసమకట్టుట

సంతోషప్రదమయ్యెను. బాల్యస్నేహితుడు శ్రీయుతమం తెన సుబ్బరాజుగారు తనతండ్రి
భావకారమై ఋగ్వేదభారమును వహించి కార్యలోపము రాకుండ జేయించె. అధర్వ
వేదమును పూనుకొన్న ఒకానొకస్నేహితుని కృషి ఈ కార్యసమితికి తోడ్పడ
నున్నది. అనాదిగా ఈ వేదమంత్రములను పండితవరేణ్యులు భద్రపరచియున్నారు.
అందునిగూఢములైన భావపరంపరలు పండితపామరులకెల్ల సులభముగా బోధపడు
నట్లు మధురమైన శైలిలో తేలికయైన పదములగూర్చి ఆంధ్రానువాదము జరుగుచున్నది.
వేదవిమర్శకుల భావములును, ప్రకాశకుల స్వంతభావములును ప్రత్యేక సంపుటము
లలో తెలుపబడును. కరుణామయుని అపారమైన అనుగ్రహముచేతనే సనాతనములైన
పండితులు యీ అనువాదమునకు పూనుకొనిరి. ఋగ్వేదమును సూరసిద్ధసంస్కృ
తాంధ్రపండితులును, సంస్కర్తలును, పురాణవాచస్పతి బిరుదాంకితులును నగు
బ్రహ్మశ్రీ బంకుపల్లె మల్లయ్యశాస్త్రిగారు ఆంధ్రీకరించియున్నారు. సామ, అధర్వ
వేదములను వారే అనువదించుదురు. సాహిత్యశిరోమణి బ్రహ్మశ్రీ రామవరపు కృష్ణ
మూర్తి శాస్త్రిగారు కృష్ణయజుర్వేదమును వదించిరి. శుక్ల యజుర్వేదమును గూడ
అనువదించుదురు.

ఆంధ్రవేదప్రకటనకు అనివార్యములైన చోటతప్ప స్వదేశవస్తువులనే వాడ
చున్నాము. యుద్ధకాలమగుటచేత వస్తువుల ధరలు పెరుగుటయు, వస్తువులు సులభ
ముగా లభింపకుండుటయు కొంత ఆటంకమును కల్పించుచున్నవి మూలదేవునిండి
మురియుచున్న ప్రకటన అంతరాయములచే అప్పటిప్పటికి ఆలస్యమగుచుండెను. కాని
పరుచూరు ప్రాంతవాసులు మా ఆలస్యమునకు జంకక, మా పాలుదానము నిర
సింపక, వేలకొలదిగా ధనమిచ్చి ఆదరాభిమానములతో తోడ్పడటచేతనే ఈపని
యిప్పటికి సాధ్యమైనది. ఆంధ్రవేదములు సంపూర్ణమగునరీకి కొన్నియేడుపుటలు
ఆంధ్రులందరును, ఆరంభశూరులుగాక సుస్థిరసమగ్రతాసహముతో ఈ కార్య
క్రమమునకు తోడ్పడుదురుగాక యని ఆశించుచున్నాము.

మొదటి ఐరోపామహాసంగ్రామమునకు పూర్వము తలపెట్టిన కార్యము,
రెండవ సంగ్రామకాలమున కార్యరూపము నొందట కరుణాపయుని కార్యలీలయే
గదా !

పరిశ్రమకౌఠి పూర్ణము, } ఇట్లు,
మంగళవారము ౨౧-౧౨-౪౦. } గొల్ల పూడి నీ తారామ శాస్త్రి.

ఉ పో ధ్వా త ము .

—(♦)—

ఋగ్వేదము, (శుక్ల - కృష్ణ) యజుర్వేదము, సామవేదము, అధర్వవేదము నని నాల్గువేదములు. యజుర్వేదము వచనశైలి, తక్కినవి పద్యశైలిలో నున్నవి. ప్రతివేదము సంహిత, బ్రాహ్మణము, అని రెండువిధములు. అన్నిటిలోను బ్రాహ్మణములు వచనశైలిలు. సంహితలలో నేవతాప్రార్థనలు, మఱికొన్ని ప్రకృతివైచిత్ర్య వర్ణనములుకలవు. సామవేదము గేయము, తక్కినవి పాఠ్యములు.

బ్రాహ్మణములలో యాగముల విధులు, నిషేధములునుగలవు. అధర్వవేదమున మానవుఁడు తాను ప్రపంచమునఁగోరెడు సమస్తమయిన కోర్కెలను నాధించు జపహోమాదులుగలవు. తదితర వేదములందు స్వర్గాదిపారతౌకిక ఫలములు విశేషించి కలవు. ఐహికములును గలవు. అందు వ్యవసాయము, గోరక్ష, శత్రువుల నెదిరించుట మొదలగు విషయములు పదేపదే వణింపఁబడినవి.

ప్రస్తుతము మేము తెనిగించినవి సంహితలుమాత్రమే. మున్నుండు బ్రాహ్మణములుగూడ దెలిగింతుము.

వేదము ప్రాచీనగీర్వాణభాషలోనున్నది. దాని భాష్యములు సంస్కృత భాషలోనున్నవి. నిరుక్తమను వేదపదనిఘంటువును యాస్కముని సంస్కృతభాషలోనే వ్రాసినాడు. దానింబట్టియే వ్యాఖ్యాతలు వేదమున కర్థమువ్రాసినారు. ఉవ్వటుడు, మహీధరుఁడు, శ్రీ విద్యారణ్యస్వామియు భాష్యములు వ్రాసినారు. విద్యారణ్యభాష్యమే యన్నిటిలో విపులము. శుక్లయజుర్వేదమునకు మాత్రమే ఉవ్వటభాష్యము ననుసరించితిమి. తక్కిన యన్నిటియర్థమునకు విద్యారణ్యభాష్యమునే అనుసరించినారము. అందు మాన్వంత యబిప్రాయములు రవ్వంతయును సూచింపనైనలేదు. ఆ యాస్కఁడొక్కక్కపదమున కనేకార్థములు వ్రాసినాఁడు. భాష్యకర్తలుకూడ దానింబట్టి “యద్వా అధవా” ఇత్యాదిగా ననేకములర్థములు వ్రాసినారు. దానింబట్టి వారు వేదార్థమిదేయని నిర్ణయింప శక్యముకానట్టులూహింపవచ్చును. ఒకర్థమునే నిర్ణయించితే వికల్పములు వ్రాసియుండరు. కావున బుద్ధిమంతులు ఇంకొక యర్థమునుగూడఁ జెప్పవీలున్నది. దయానందసరస్వతి, తిలక్

పండితుడు, మాకుముల్లరు మొదలగు ప్రాచ్యప్రతీచ్య నవీనపండితులు తమతమ యర్థములు భిన్నభిన్నములుగాఁ గొన్నివ్రాసిరి. వాటిని, మాస్వంతయభిప్రాయమును, చివరసంపుటమునందే ప్రకటించుము.

ఋగ్వేదమున విభాగము రెండువిధములు, ఒకటి-పదిమండలములు, మండలములలో అంతభాగములు అనువాకములు, వాటిలో సూక్తములు, అందులో మంత్రములు, మంత్రమునకే ఋక్-నిపేరు.

రెండవది. అష్టకములెనిమిది, అందధ్యాయములు, అందువర్గములు. వర్గములనుపయోగములని వదలివేసితిమి.

ఋక్- ల కు వ రు స స ం ఖ్య ని చ్చి తి మి .

() ఇందువ్రాసిన గ్రంథముమూలమున లేదనియు సంవర్ధానుచారము భాష్యకర్తలు సంధించినది యనియు తెలియనగును. మఱియు తాత్పర్యవివరణములునుగలవు. దం॥ ఇది దండాస్వయమని తా. అంటే తాత్పర్యమని యెఱుంగనగును.

పాఠకమహాశయలారా! నిత్యములైన ప్రకృతిచిత్రములు వేదమందుఁగలవు. వేదమనఁగా జ్ఞానము, అపౌరుషేయమును, పదముల ఆనుపూర్విఋషులు రచించినదికావచ్చును అందలి తాత్పర్యము మాత్రమనాది. కనుకనే యపౌరుషేయము. ప్రకృతిని బలురీతుల వర్ణించును. ఇందు గొన్నిగూఢారములు కలవు. అశ్వ = సూర్యుడు, గో = మేఘములోని యుదకము, సావిస్థ = ఆవిరి, సోమరసము = పచ్చివస్తువులలోని రసము దేవ = సూర్యకిరణములు, ఆ రసమును అవి గ్రహించుట ముజ్జాము, ఈయర్థములును నిరుక్తముననున్నవే. ఇట్టి యర్థవిశేషములు, చివరసంపుటమందే చూపుదుము. ఇపుడే యేలచూపలేదంటే, ఒకయర్థము సమగ్ర గ్రంథమునకుఁ దెలిసినతర్వాత నర్ధాంతరము లాయాప్రకరణాది సామగ్రింబట్టి బుద్ధిమంతులకు విమర్శింప వీలుచిక్కునని.

వే దా ర్థ ము యొ క్క యు ప యో గ ము .

మంత్రముల యర్థమును గుర్తించుచునే కర్మలాచరింపవలెను. అపుడే కర్మఫలము కలుగును. అని పూర్వులసిద్ధాంతము. అందుకనే గీర్వాణభాషకు సంస్కృతార్థము భాష్యకర్తలు వ్రాసిరి- అప్పటికి సంస్కృతము కర్మలచేయువారికెల్లను

దెలియుచుండెను. రానురాను సంస్కృతము నెఱుగనివారు ఇప్పటికి నూటికిఁ దొంబది మంది కలరు. నూటికి డెబ్బదిమంది కర్మలయందాసక్తి కలవారే, వారికి అర్థమెట్లు తెలియనగును? సంస్కృత గ్రంథములు పాఠములు చెప్పినప్పుడు ప్రారంభ విద్యార్థులకు గురువులు స్వభాషలోనే అర్థము చెప్పుచున్నారుకదా! ఆ సంస్కృత భాష్యములలోని వేదార్థముకూడ దేశ భాషలోనే చెప్పవలసియున్నది.

మఱియుఁ గర్మలాచరించి తే వచ్చుఫలము ఆమంతార్థము నెఱింగినవానికిఁ గూడ వచ్చునని “యఉచై న దేవం వేద” = ఎవఁడు దీనినిట్లు తెలిసికొనునో అని శ్రుతియుఁగలదు. ఇది యిట్లుండ;

వేదము తెలిగించుట కవసరమేమివచ్చె? అని కొందఱు ప్రశ్నింతురు. ఇది వరకు మీఁదవివరించిన దేయవసరమని ఉత్తరము కనఁబడుచున్నను ప్రత్యేకించి మరలఁ జెప్పుచున్నాను.

1. పలుజాతీయములయిన యితర భాషాగ్రంథములు తెలిగించుచున్నట్లే భారతీయుల మతమునకుఁ బ్రధానమయిన వేదమును దెలిగించుట ఆధునిక విజ్ఞానాభివృద్ధి కననగును

2. తెలుగునఁ బురాణేతిహాసములు చదువువారలకు ఆ కథలమూలములు కల వేదముల యర్థము నెఱుఁగుట అత్యవసరము.

3. ప్రాచీనదేశపరిస్థితి, అప్పటివారి యాచారములు వర్తనములు దెలిసినచో నాచారవర్తనముల పరివర్తనకాలమగు నిపుడు హేయోపాదేయములు గ్రహించుట సులభము.

4. ధర్మనిర్ణయగ్రంథముల ప్రామాణ్య నిర్ణయము. వివిధదేశాచార మతాచార సామ్యమునకల యీ శతాబ్దమున స్వమత పరిజ్ఞాన సాకల్యము స్వమత క్షేమంకరము.

5. ఆంధ్రలోకమున జిజ్ఞాసయుఁగలదు. ఎట్లన- గతయేబది సంవత్సరముల నుండి ఆంధ్రులలో ముగ్గురు నల్వరు వేదమునకు ఆంధ్రానువాద మారంభించి కొద్ది

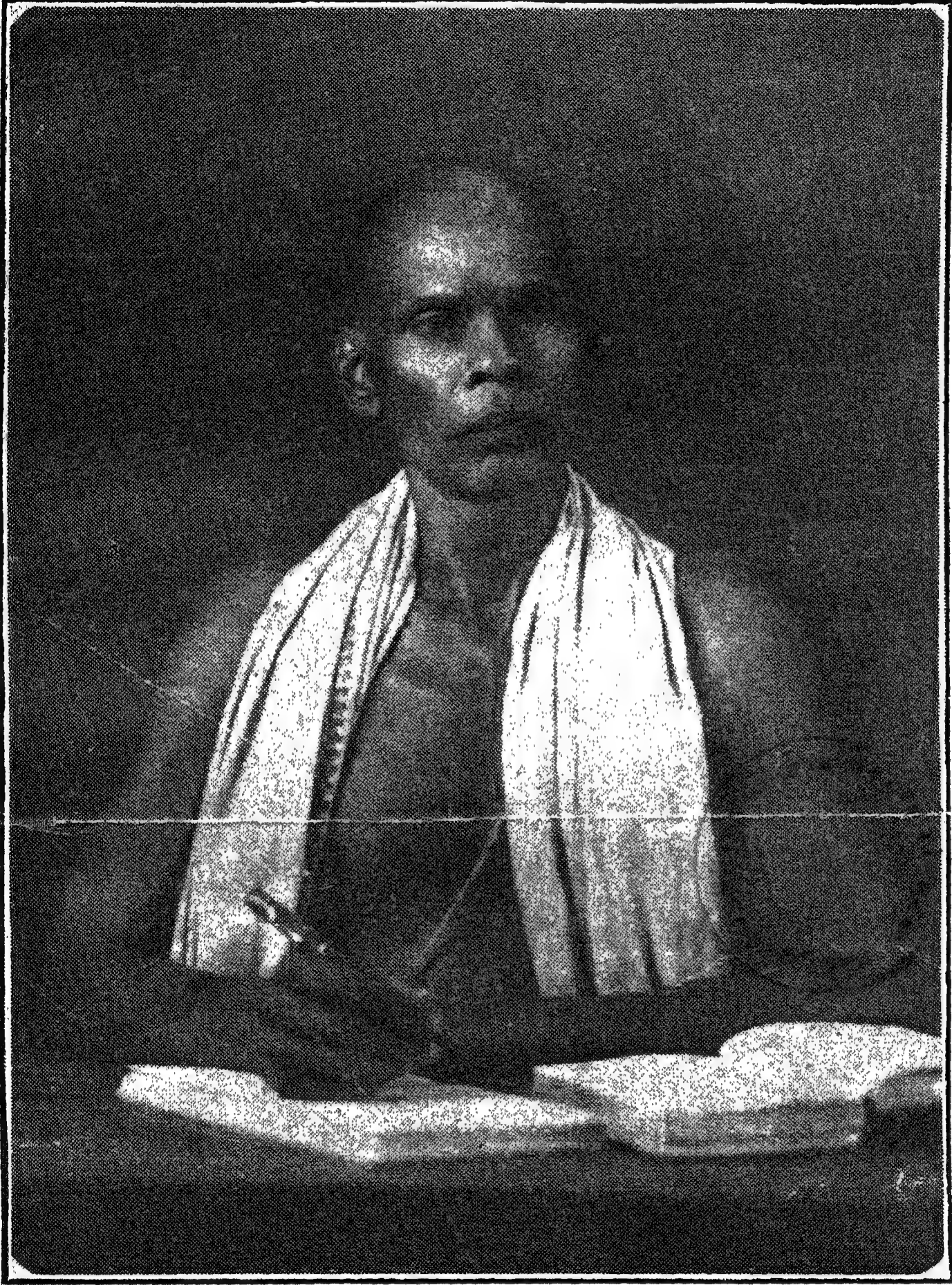
లోనే విఘ్నతులై నట్లు వారిగ్రంథములు తెల్పుచున్నవి. గంజాంనుండలవాను లొకరు పద్యరూపమున ఋగ్వేదము తెనిగించిరి. అంతకుముందే శ్రీ బసవాచార్యులవారి యాంధ్రగ్రంథమున ననేక శ్లోతుల యర్థములు, వానిచర్చలును గలవు. ముఖ్యముగా వివిధమత సామరస్యమునకై న యేకేశ్వరారాధనమే యీ వేదమునఁ గలను. కూలం కషముగాఁ జూడక కొందఱు వేదములలో అనేక దేవతలు చెప్పబడినవి అని అన్నారు కాని యీ ఋగ్వేద ప్రథమ మండలము నూటయరుది నాల్గవసూక్తమున నలువదియాటవ మంత్రమున- “ఏకంసద్వి ప్రాబహుభావదంతి=” వరుణ మిత్ర, వాయు, ఇత్యాది దేవతలంజెప్పి ఒకేవస్తువును విపులు పలువిధములుగాఁ బలుకు చున్నారు అని యున్నది. ఇట్టివనేకములు కలవు.

6. ఇంకొకటిచెప్పి ముగింతును. భూతభవిష్యత్తులంగూడ గోచరించుకొన్న మంత్రద్రష్టుల పలుకులలోనుండి దేశకాల పరిస్థితుల గమనించిన బుద్ధిచాంతులు, సంస్కృతముగానివారు, ఆంధ్రవేదముచదివి క్రొత్తవిశేషములంగూడఁ గనిపెట్టఁ గలరు. కనుక మాయుద్యమము సాధిష్ఠము, సఫలము.

ఇట్లు,

బంకుపల్లె మల్లయ్య శాస్త్రి.

20-11-20

ఋ కానమాధర్వ వేద అనువాదకర్తలు :
శ్రీ బంకుపల్లె మల్లయ్యశాస్త్రిగారు

యజుర్వేద అనువాద కర్తలు :

వ్యాకరణ శిరోమణి

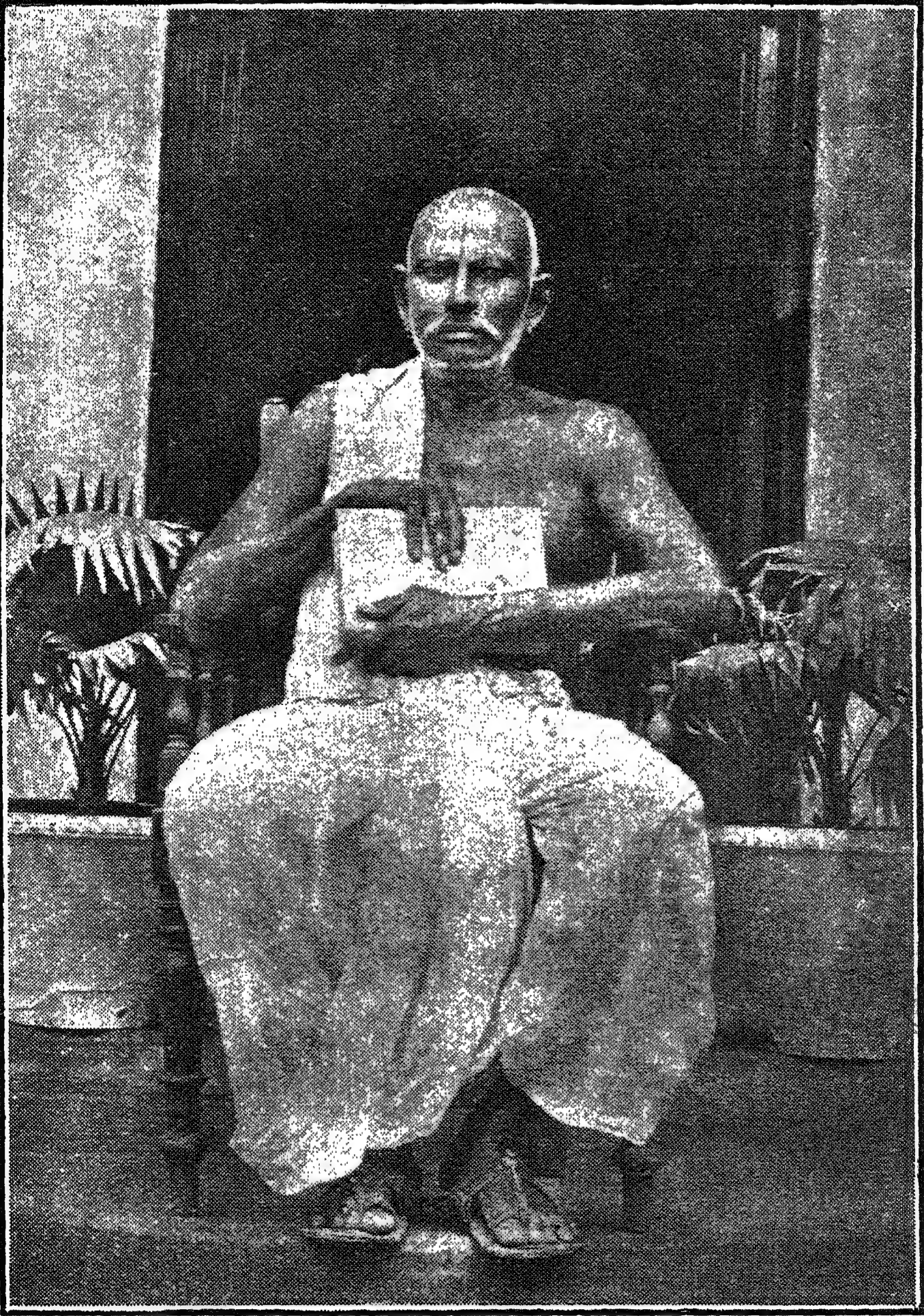
శ్రీరామపరపు కృష్ణమూర్తి శాస్త్రిగారు

ఋగ్వేద ప్రచురణకై తమతండ్రి బాపిరాజుగారి జ్ఞాపకార్థము
రూ ౧౦౦౦/-లు అర్పించిన దాతలు
శ్రీ మంతెన సుబ్బరాజుగారు
మంతెనవారిపాలెం.

శుక్లయజుర్వేద ప్రచురణకై తమతల్లి శ్రీరాజా రాజ లక్ష్మయమ్మ బహదూరుగారి
జ్ఞాపకార్థము రు ౨౫౦౦/-లు అర్పించిన దాతలు
శ్రీరాజా మాణిక్యరావు వెంకట హయగ్రీవరావు బహద్దరు
జమీందారుగారు రాచూరు.

కృష్ణయజుర్వేద ప్రచురణకై శ్రీబాలకృష్ణశర్మస్వామి ప్రీత్యర్థం రు. ౨౫౦౦/-లు
అర్పించిన దాతలు

శ్రీ ఆలపాటి దేవయ్య గారు,
గోవాడ.

సామవేదప్రచురణకై తమతల్లి లక్ష్మీదేవమ్మగారి జ్ఞాపకార్థమై ను ౨౫౦౦/-లు
అర్పించిన దాతలు

శ్రీ మద్ది వెంకట రంగయ్య గారు,
గుంటూరు.

ఓమ్.

ఆంధ్ర వేదములు.

—:00:—

{ ప్రథమాష్టకము
ప్రథమాధ్యాయము }

సూక్తము ౧

{ ప్రథమమండలము
ప్రథమానువాకము }

(ఋషి-విశ్వమిత్ర పుత్రుఁడగు మధుచ్ఛన్దసుఁడు; దేవత-అగ్ని
ఛందస్సు-గాయత్రి.)

ఋక్- ౧.

అగ్నిమీ॑శే పు॒రోహి॑తం । య॒జ్ఞస్య॑ దే॒వమృ॑త్వి॒జమ్

హో॑తారం రత్న॑ధాత॒మమ్ ॥

పురోహితునివలె యజ్ఞమును నడిపించువాఁడును (దేవతలను) పిలుచుకొని
వచ్చువాఁడును, ఋత్విజుడై (యజ్ఞమును సాధించువాఁడును) రత్నములను (యజ్ఞఫల
ములను) ధరించువాఁడునగు నగ్నిదేవుని స్తుతించుచున్నాను.

౨. అగ్నిః పూ॑ర్వేభి ఋషి॑భిరీ॒ద్యో నూత॑నైరుత । సదే॒వా ఏ॒హవ॑క్షతి ॥

అగ్ని పూర్వములచేతను, మఱియునూతనములచేతను స్తుతింపఁదగినవాఁడు. అతఁడు
దేవతలను ఈ యజ్ఞమువద్దకుఁ దీసికొని వచ్చుచున్నాడు.

౩. అగ్నినా॑రయి మ॒శ్నవ త్పా॑షమే॒వ ది॒వేది॑వే । యశ॑సం వీ॒రవ॑త్త॒మమ్ ॥

ఆయగ్నిచేతనే (యజమానుడు) ధనమును బొందుచున్నాఁడు. ప్రతిదినము
ను తప్పక పుష్టిని బొందుచున్నాఁడు. కీర్తిని, వీరులైన పుత్రభృత్యులను బొందు
చున్నాఁడు.

౪. అగ్నే॑యం య॒జ్ఞ మధ్వ॑రం వి॒శ్వతః॑ పరిభూ॒రసి । స ఇ॒ద్దేవే॑షు గచ్ఛ॑తి॥

ఓయగ్ని! ఏయజ్ఞమును నీవు అన్నివిధములను బాధలేనిదానిగాఁ బరిసాలించు
చున్నావో ఆయజ్ఞమే దేవతలను జెందుచున్నది.

౨. అగ్నిర్హోతా కవిక్రతు సుత్యశ్చిత్ర శ్రవస్తమః । నేహోదేహేభిరాగవత్ ॥

దం॥ హోమమును సంపాదించువాడును, విశేషజ్ఞానవంతుడను, సత్యము పలుకు వాడును, పలువిధములకీర్తి కలవాడును అగు అగ్నిదేవుడు దేహలోతోగూడ (ఈయ జ్ఞమునకు) వచ్చుగాక!

౩. యదంగదాశుషే త్వమగ్నే భద్రంకరిష్యసి । తవేతన్నైశ్శావంకిరః ॥

దం॥ ఓయగ్ని! నీవు హవిస్సులనిచ్చు యజమానునకు నేక శ్యాణమును (వశాత్తుతాభి వృద్ధిని) కలిగించుచున్నావో అది నీ కశ్యాణమునకే రాగినది. శ్యాణము. (అనుగా యజమానుడభివృద్ధిగానున్నచో మరల మరల యజ్ఞము లొనర్చునని తాత్పర్యము.)

౪. ఉపత్వాగ్నే దివేదివే దోషాపస్త్రిహూనురహి । సమంభగదోషాదాది ॥

దం॥ ఓయగ్ని! ప్రతిదినమును రాత్రొంబవళ్ళు హవిస్సుతో నీయి. సమంభగదనియి మేము సీసమిహమునకు వచ్చుచున్నాము.

౫. రాజంతపథ్వరాణాం । గోషామృతస్యదీదాహు । వర్ధమానం వ్యసమే ॥

దం॥ ప్రకాశించువాడును, హింసారహితమగు యజ్ఞములను గావడవాడును, నిర్మ ఘలములను మాటమాటకింగనపఱచువాడును, తనగృహపాదంబు (యజ్ఞశాలలో) వృద్ధి నొందునట్టి నిన్ను నోయగ్ని! హవిస్సుతో సమీపించుచున్నాము.

౬. సనః పితేనూసవేగ్నేనూ వాయనోభివ । సచిస్వనఃస్వయే ॥

దం॥ ఓయగ్ని! కొమారుని కొలకు దండ్రీవలె నీవు మ కొలకు శోభమునగుదు వాడువును మావేలుకొఱకై ప్రయత్నించువాడువును గమ్ము.

౨ వ సూక్తము.

(ఋషి-మధుచ్ఛ్వాసుడు దేవతలు ౧-3 వాయువు ౪-౬ ఇంద్రవాయువులు.
2-౮ మిత్రవరుణులు. ఛందస్సు-గాయత్రి.)

౧౦. వాయవా¹యాహి¹ దశ¹తే¹మే¹సో¹మా¹ అరం¹కృ¹తాః¹ । తే¹షా¹పా¹హి¹శు¹ధీ¹హ¹వమ్¹॥

దం॥ దశ¹నీ¹యు¹డ¹వయిన¹ (సో¹గ¹సయిన¹) ఓ¹వా¹యు¹వా¹! ఈ¹య¹జ్ఞ¹ము¹ద¹రి¹కి¹రమ్ము¹. నీ¹కొ¹ అ¹కీ¹సో¹మము¹లు అ¹లం¹కరిం¹ప¹బడియున్నవి. వా¹టిని¹ పా¹నము¹ చేయు¹ము. మా¹పి¹లుపు¹ వి¹ను¹ము.

౧౧. వాయ ఉ¹క్థే¹భి¹జ¹రం¹తే¹త్వా¹మ¹చ్ఛా¹జరి¹తారః¹ । సు¹త¹సో¹మా¹అ¹హ¹ర్వి¹దః¹ ॥

దం॥ య¹జ్ఞ¹ము¹నె¹టింగి¹ స్తు¹తిం¹చు¹ ఋ¹త్వి¹జు¹లు సో¹మము¹ను¹ సి¹ద్ధము¹చేసి¹ చక్కగా¹ ఋ¹గ్వే¹దము¹త్రము¹లతో¹ ని¹న్ను¹స్తు¹తిం¹చు¹చున్నారు.

౧౨. వాయో¹త¹వ¹ప్ర¹ప్ర¹చ¹తీ¹ధే¹నా¹జి¹గా¹తి¹దా¹శు¹షే¹ । ఉ¹రూ¹చీ¹సో¹మ¹పీ¹తయే¹ ॥

దం॥ ఓ¹వా¹యా¹! య¹జ్ఞ¹మా¹ను¹ల¹వద్దకు¹ బో¹వు¹నదియు, సో¹మ¹గు¹ణము¹ను¹ వర్ణిం¹చు¹నని¹ యు¹నగు¹ నీ¹వా¹క్కు¹ సో¹మ¹పా¹నము¹ కొ¹టకు¹ (య¹జ్ఞ¹మా¹ను¹ని¹ స¹మీ¹పము¹నకు¹) బో¹వు¹చున్నది.

౧౩. ఇంద్ర¹వా¹యా¹ ఇ¹మే¹ను¹తా¹ ఉ¹ప్ర¹ప్ర¹యో¹భి¹రా¹గ¹తమ్¹ । ఇంద¹వో¹వా¹ము¹శం¹తిహి¹ ॥

దం॥ ఓ¹యింద్ర¹వా¹యా¹వు¹లారా¹! (మీ¹కొ¹టకు¹) ఈ¹సో¹మము¹లను¹ సి¹ద్ధప¹టచి¹తిమి. (మా¹ కీ¹వల¹సిన¹ అ¹న్నము¹లతో¹ మీ¹రు¹ మా¹స¹మీ¹పము¹నకు¹ రండు. సో¹మము¹లు మీ¹రా¹కి¹ను¹ గో¹రు¹చున్నవి, (మీ¹రు¹ సో¹మము¹ల¹ద్రా¹వు¹మని¹ తా॥)

౧౪. వాయవింద్ర¹శ్చ¹ చే¹త¹థః¹ సు¹తా¹నాం¹వా¹జినీ¹వసూ¹ । తా¹వా¹యా¹తము¹ప్ర¹ద¹వత్¹

దం॥ ఓ¹వా¹యా¹వా¹! ఇంద్ర¹దా¹డా¹! మీ¹రి¹ద్ద¹ఱు¹ను¹ అ¹న్నము¹లతో¹ గూ¹డి¹న¹వ్వారె¹ సో¹మము¹లు సి¹ద్ధమయినవని¹ గు¹ర్తె¹ఱుం¹గు¹డు. అట్టి¹మీ¹రు¹ శీ¹ఘము¹గా¹ మా¹స¹మీ¹పము¹నకు¹రండు

౧౫. వాయవింద్ర¹శ్చ¹సు¹న్వ¹త ఆ¹యా¹తము¹పని¹ష్కృ¹తమ్¹ । మ¹క్షి¹త్వా¹ధి¹యా¹నరా¹ ॥

దం॥ వాయూ¹! ఇంద్రా¹! సో¹మము¹సం¹పా¹దించిన¹ (య¹జ్ఞ¹మా¹ను¹ని¹) యొక్క¹ సం¹పా¹దించినట్టి¹ సో¹మము¹వట్టకు¹రండు. పు¹రు¹ష¹గూ¹పము¹లతో¹ మీ¹రి¹ద్ద¹ఱు¹ వచ్చినంతలో¹ ఈ¹ కర్మ¹చే¹త సం¹స్కారము¹ శీ¹ఘము¹గా¹ సంపన్నమగును. (పూర్తియగునని తా॥) సత్యము.

౧౬. మిత్రంహువేపూతదక్షం వరుణంచరిశాదసమ్ | ధీయం ఘృతాచీంసాధంతా ||

దం|| పవిత్రమగు బలముకలవాడగు మిత్రుని, శత్రువులను హింసించునట్టివరుణుని, వర్షమునుగురిపించు పనిని సాధించువారిని నేనుబలచుచున్నాను.

౧౭. ఋతేనమిత్రావరుణావృతా వృధావృతస్పృశా | క్రతుంబృహంతమాశాధే ||

దం|| ఓమిత్రావరుణలారా! వర్షమును గురిపించువారును, ఉదకమును వహించియున్నవారునగు మీరిద్దఱును యజ్ఞ ఫలముతో (అనగా ఫలములనిచ్చుటకనితా ||) గొప్పదగు నీయజ్ఞమునకు రండు.

౧౮. కవీనోమిత్రావరుణాతువిజాతాఉగ్రుత్తయా | దక్షందధాతేఅపసమ్ ||

దం|| మేధావంతులును, బహుమందికుపకారమొనర్చువారును, గొప్పనివాసములొకటి వారును అగు మిత్రావరుణులు మాబలముచు, కర్మనుబోషింతురుగాక!

౩ వ సూక్తము.

(ఋషి-మధుచ్ఛన్దస్సుఁడు; ౧-౩ అశ్వినీదేవతలు; ౪-౬ ఇంద్రుఁడు; ౭-౯ విశ్వేదేవతలు; ౧౦-౧౨ సరస్వతీదేవి; ఛందస్సు-గాయత్రీ.)

౧౯. అశ్వినాయజ్వరీషోద్రవత్పాణీశుభస్పతీ | పురుభుబాచనస్యతమ్ ||

దం|| (హవిస్సులనందుకొనుటకు) తత్తరపడు చేతులుకలిగి శుభకర్మలను బరిపాలించు వారును, విశాలమైన భుజములుకలవారునగు నోయశ్వినీదేవతలారా! అన్నములను గోరుడురుగాక!

౨౦. అశ్వినాపురుదంససానరాశవీరయాధియా | ధిష్ణ్యావనతంగిరః ||

దం|| బహుకర్మలుకలవారును, నాయకులును, బుద్ధిమంతులునగు అశ్వినీదేవతలిద్దఱును, బ్రహ్మతేని యాదరబుద్ధితో మాచేయుస్తుతులను అంగీకరింతురుగాక.

౨౧. దస్త్రాయువాకవః సుతానాసత్యావృక్తబర్హిషః || ఆయాతంరుద్రవర్తనీ ||

దం|| కోసి తెచ్చిపరచిన బర్హిస్సులమీఁదనుంచి మీనిమిత్తముగా మేమభిషవించినసోమ సమును స్వీకరించుటకు సత్యవంతులును, వీరమాగా మనలంబించిన వారునగు నోయశ్వినీదేవతలారా! ఈ మాయజ్ఞమునకు రండు.

౨౨. ఇంద్రాయాహిచిత్రభానోనుతాఇమేత్వాయవః || అశ్వేభిస్తనాపూతాసః ||

దం|| ఓచిత్రమైనకాంతులుగల యింద్రా! నిత్యపవిత్రములును, మూకొరకై ఋత్విజుల వ్రేళ్లతో గిలకొట్టబడినవియు, నగుసోమరసములివిగో! ఇచటికిరమ్ము.

౨౩. ఇంద్రాయాహిధియేషితోవిప్రజాతస్సుతావతః | ఉప్రబహ్మణివాఘతః

దం|| ఓయింద్రా! అభిషవించిన సోమములుగల ఋత్విజుడొసర్చు మంత్రరూపమగు స్తవములను బొందుటకు మాబుద్ధిచేతఁ బ్రేరేపింపఁబడి నవాడవై బ్రాహ్మణులచే స్తుతింపఁబడు వాడవునయి యిచటికిరమ్ము.

౨౪. ఇంద్రాయాహితూతుజాన ఉప్రబహ్మణిహరివః | సుతే దధిష్ఠానశ్చనః||

దం|| ఇంద్రా! హరియను అశ్వములతోఁగూడిన వాడవై త్వరగల్గిస్తుతులనందుకొనుటకు రమ్ము. యజ్ఞమందభిషవించిన సోమరూపమయిన యన్నమును దీసికొమ్ము.

౨౫. ఓమాసశ్చర్షణీ ధ్వతోవిశ్వేదేవాస ఆగత | దాశ్వాంసో దాశుషస్సుతమ్||

దం|| రక్షకులును, మనుష్యులఁబోషించువారును, (యజ్ఞ)ఫలమునిచ్చువారును. అగునో యశ్వినులారా! హవిస్సులనిచ్చు యజమానుని సోమములను గూర్చిరండు.

౨౬. విశ్వేదేవాసో ఆపురః సుతమాగంత తూర్ణయః | ఉప్రసాఇవస్వసరాణి||

దం|| సూర్యకిరణములు పగల్గనుగూర్చి యెంతత్వరగావచ్చునో యంతత్వరతోవర్షమును గలిగించు విశ్వేదేవతలు (యజమానుని) సోమమునుగూర్చి వత్తురుగాక.

౨౭. విశ్వేదేవాసో అస్రిధపహి మాయాసో అద్రుహః | మేధంజుషంత వహ్నయః||

దం|| క్షయరహితులును, సర్వవ్యాపకులును, ద్రోహములేనివారును, (ధనాదులను) నహించువారునగు విశ్వేదేవతలు హవిస్సులను బొందుదురుగాక.

౨౮. పావకాన స్సరస్వతీ వాజేభిర్వాజినీవతీ | యజ్ఞంవష్ట ధియాపనుః||

దం|| పవిత్రతనుగలిగించునట్టియు అన్నమును గర్భులను చేయించునదియు, ధనములకునిమిత్తమయినదియు, నగుసరస్వతీ హవీరూపమయిన యన్నములతోఁగూడిన మాయజమును గోరునుగాక.

౨౯. చోదయి¹తీ² సూ³న్యతా⁴నాం⁵ చే⁶తంతీ⁷ సు⁸మతీ⁹నా¹⁰మ్ | య¹¹జ్ఞం¹²దధే¹³ స¹⁴రస్వతీ¹⁵ |

దం|| సత్యప్రియవాక్యములను గలిగించునదియు, శుభకర్మలనుజేయు బుద్ధిని గలిగించు సట్టిసరస్వతి యీయజ్ఞమును ధరించుచున్నది. (ఈరెండునునదీనూపసరస్వతీవర్తనలుకావు.)

౩౦. మహో¹అణ² సు³రస్వతీ⁴ ప్ర⁵చే⁶తయ⁷తి⁸కే⁹తు¹⁰గా¹¹ | ధి¹²యో¹³వి¹⁴శ్వా¹⁵వి¹⁶రా¹⁷జ¹⁸తి¹⁹ ||

దం|| (ప్రవాహనూప) కర్మచేతగొప్ప నీటినిగలిగించునదియు, (కర్మలుసేయుచునికి) సమస్తబుద్ధులను బ్రకాశింపజేయునదియు సగుచుసరస్వతి విరాజిల్లుచున్నది.

(ఇదీనదీనూప సరస్వతివర్ణన) (గవ అనువాకములో క్రిమాక్తములు.)

ఇట్లు ప్రథమమండలమున మొదటియనువాకము || శ్రీ ||

—: ౧ :—

అనువాకిము.

సూక్తిము. ర.

(ఋషి-మధుచ్ఛిష్టసుండు, దేవత-ఇంద్రుండు, ధర్మము-గాయత్రీ)

౩౧. సు¹సూ²ప³కృ⁴త్తు⁵ మూ⁶తయే⁷ సు⁸సూ⁹ఘా¹⁰మి¹¹వ గో¹²దు¹³పే¹⁴ | జా¹⁵హ¹⁶లా¹⁷ను¹⁸ సి¹⁹ద్ధ²⁰వీ²¹న్య²²వి²³ ||

దం|| మంచిపాలిచ్చుగోవును బాలుపిడుకులకు (పాలుదేయువాడు) పిలుచునట్లు మంచి రూపముగల కర్మలను జేయునట్టి యింద్రుని మారత్తుకొలలకు మేము ప్రతిదినమును బిలుచుచున్నాము.

౩౨. ఉ¹ప²స³స⁴వ⁵నా⁶గ⁷హి⁸ సో⁹మ¹⁰స¹¹స¹²సో¹³మ¹⁴పా¹⁵పి¹⁶బ | గో¹⁷దా¹⁸ఇ¹⁹ద్రే²⁰వ²¹తో²²మ²³ద²⁴ ||

దం|| సోమపానముచేయు నోయింద్రా! మాయజ్ఞములవద్దకురమ్ము సోమమును ద్రావుము, నీసంతోషము (మాకు) తప్పక గోవుల నిచ్చును.

౩౩. అ¹థా²తే³అ⁴ంత⁵మా⁶నాం⁷ వి⁸ద్యా⁹మ¹⁰సు¹¹మ¹²తీ¹³నా¹⁴మ్ | మా¹⁵నో¹⁶ అ¹⁷తి¹⁸ఖ్య¹⁹అ²⁰గ²¹హి²² ||

దం|| సోమపానానంతరము నీవద్దనున్న మంచి బుద్ధులను మేము తెలిసికొందుము. లేక నీసమీపమందున్న పురుషులమధ్యను నిన్ను తెలిసికొందుము. నీవుమాకుఁదప్ప నితరులకుఁ దెలియఁబడకుము. మావద్దకేరమ్ము.

3౪. పరేహివిగ్రహస్తృతమింద్రంపుచ్చావిపశ్చితమ్ | యస్తే సఖభ్యుపవగమ్||

దం|| ఓయజమానుడా ! (హోతపలుకుచున్నాడు) విద్వాంసుడును మేధావియు హింసారహితుడును అగు నింద్రునివద్దకు బోమ్ము. పోయి యీమాహోత నిన్ను జక్కగా స్తుతించినాడా? లేదా? యని యడుగుము, అట్లడిగినచో నీస్తేహితులకు (మాకు) పరమమును బూర్తిగానిచ్చును. (ధనపుత్రాదులఁ గలిగించునని తాత్పర్యము).

35. ఉతబ్రువంతున్ నిదోనిరన్యతశ్చిదారత | దధానా ఇంద్ర ఇద్దవః||

దం|| ఇంద్రాని సరిచర్యచేయుచున్న మాఱు త్వజులు ఇంద్రునిస్తుతితురుగాక. మఱియు నిందించు పురుషులచోటనుండియు, నితరస్థలమునుండియుఁ దొలంగుదురుగాక.

36. ఉతసస్సుభగా అరర్వోచేయద్దన్త కృష్టయః | స్యామేదింద్రస్య శర్మణి.

దం|| శత్రువులపరాజయనట్టి యోయింద్రా ! శత్రువులుకూడ మమ్ములను (నీడయవల్ల) చక్కని ధనవంతులుగాఁ బలుకుదురుగాక. మామిత్రు (లికచెప్పనేల?) ఇంద్రుఁ డిచ్చిన శుభసంపదతోనే మేముందుముగాక.

37. ఏమాశుమాశవే భరయజ్త శ్రియంస్మమాదనమ్ | పతయన్మందయత్సఖమ్||

దం|| ఓయజమానుడా ! సవనత్రయమందు వ్యాపించునదియు; యజ్ఞసంపద్రూప మయినదియు మనుష్యులకు హర్ష (మద)మును గలిగించునదియుఁ గర్మలలోఁ బనిచేయించునదియు నగు నీసోమమును ఇంద్రానికొఁజిక్కిమ్ము. ఆసోమము సఖులనుహర్షింపఁజేయును. (ఇంద్రుడు సోమమునకు సఖుఁడని తా॥).

38. అస్యతీత్వా శతక్రతో ఘనోవృత్రాగ్రామభవః | స్రావోవాజేషు వాజినమ్||

దం|| ఇంద్రా ! ఈ సోమములోని భాగము త్రాగి వృత్రులను (అనురులను) జంపు వాఁడవుకమ్ము. యుద్ధముచేయుచున్న నీభక్తుని రణరంగమున రక్షింపుము.

39. తంత్రావాజేషువాజినం వాజయామశ్మతక్రతో | ధనానామింద్రసాతయే||

దం|| ఓశతక్రతూ ! (బహుకర్మలుచేయు నింద్రా !) ధనముల ప్రాప్తికొఱకు యుద్ధము లలో బలవంతుఁడనగు ఆ నిన్ను హవిర్భాగములంహారముగాఁ గొనునట్లు చేయుచున్నాము. (హవిస్సులనిచ్చుచున్నామని తా.)

౪౬. త్వంసు తస్య పీతయే సద్యోవృద్ధో అజాయథాః | ఇంద్ర జ్యేష్ఠాయసుక్రతో

దం॥ శుభముగ కర్మలను జేయునో యింద్రా! అభివవించిన సోమమును బాసము చేయుటకును దేవతలలో సుత్తమత్వము కొఱకును వెంటనే (సంతోషముతో) ఉబ్బిసవాండవకమ్ము.

౪౭. ఆత్వావిశంత్యాశవః సోమాస ఇంద్ర గిర్వణః | శంతేసంత ప్రచేతనే॥

దం॥ స్తుతులకు సంతసించునో యింద్రా! (యజ్ఞమంతటను) వ్యాపించియున్న సోమములు అధిక జ్ఞానముగల నీకు సుఖములగుఁగాక.

౪౮. త్వంస్తోమం అపీవృధన్ త్వా ముక్థాశతక్రతో | త్వంవృధన్తునోగిరః॥

దం॥ ఓశతక్రతు! (అధిక ప్రజ్ఞావంతుడనికాని బహు కర్మకారియనికాని యుక్తము. ఇంద్రునికే చెల్లును) స్తోమములు (సామవేద స్తుతులు) నీకు హావనము గలిగించును. ఉక్థులు (ఋగ్వేదస్తుతులు) నిన్ను ఉప్పొంగించెను. కనుక మాస్తుతులు నిన్ను హామింప జేయుగాక.

౪౯. అగ్నేతోతిస్సనే దిమం వాజుమింద్ర స్సహస్రిణమ్ | యస్మిన్విశ్వానిపాంసాన్॥

దం॥ ఏదానియందు సమస్త పశుపక్షములకలవో. యజ్ఞమండేది బహుసంఖ్యగాఁ బ్రపల్లించునో. యట్టి సోమదూపమయిన యీ యన్నమును రక్షణ నెప్పుడూను విడువని యింద్రుడను పొందఁగాక.

౫౦. మానోమగ్ధం అభిద్రుపంతనా సామింద్రగిర్వణః | తశానోయవయావధమ్॥

దం॥ స్తుతులకు సంతసిల్లునోయింద్రా! శత్రువులు మా శరీరములకు దోహదము చేయకుండఁగుగాక. ఓసమగ్ధుడా! (వారుమాకుఁజేయు) పథము చొలఁగించుము.

౧౦. యోరా[॑]యో[॑] నీ[॑] వ[॑] నిర్మ[॑]హో[॑]నే[॑]త్తు[॑]పా[॑]రస్స[॑]త్వ[॑]స్తి[॑]భా[॑] ।
తస్మా[॑] ఇంద్రాయగాయత॥

ఏయింద్రుడు ధనమునకు రక్షకుడును, గుణాధికుడును, పత్కర్మలను బూర్తి
సేయువాడును, యజమానునందు స్నేహభావముగలవాడును, (అయియున్నాడో) ఆ
యింద్రుని స్తుతింపుడు.

—:—0—:—

సూక్తము ౫.

(ఋషి - మధుచ్ఛన్ధుడు; దేవత - ఇంద్రుడు; ఛందస్సు - గాయత్రీ)

౧౧. ఆత్వే[॑]తా[॑]నిషే[॑]ద[॑]తేంద్ర[॑] మభి[॑]ప్రగా[॑]నుత[॑] । సఖా[॑]యా[॑]న్తే[॑]మహా[॑]హసా[॑] ।

స్తోమములను (అనగాస్తోత్రములు) సంపాదించునట్టి పురుషులయిన మీ ధీవులారా!
శీఘ్రముగా నీకర్మయందు బ్రవేశింపుడు. గూర్చునుడు. ఇంద్రుని స్తుతింపుడు.

౧౨. పు[॑]హాత[॑]పంపు[॑]హం[॑] మో[॑]హసం[॑] వార్యా[॑]హం[॑] । ఇంద్రం[॑]నో[॑]మీ[॑] సహా[॑]హతే॥

మోహంబును గలిసి యభిషేచించిన అహము నివహయునది, సనేకశత్రువుల
మర్దించువాడును, కోరి డగిన ఆహారముల శీఘ్రముగా, నగు నింద్రుని స్తుతించుచు
గానము సేయుడు.

౧౩. సఖా[॑]నో[॑]యోగ[॑] ఆభి[॑]వత్సరా[॑]యే[॑] సఖరం[॑]ధ్యా[॑]వ । గమ[॑]ద్వా[॑]జీ[॑]హరా[॑]సనః॥

పూర్వోక్తగుణములుగల యింద్రుడే పురుషార్థములను పొధించుగాక, అతడు
నమును సంపాదించుగాక, స్త్రీని లేక బుద్ధిని సంపాదించుగాక, అతడే మావద్ద నన్న
యితో విచ్చుగాక.

౧౪. యస్య[॑] సం[॑]స్థే[॑]స[॑]వృ[॑]ణ్వా[॑]తే[॑] హరీ[॑] స[॑]వత్సు[॑] శత్ర[॑]వః । తస్మా[॑] ఇంద్రాయగాయత॥

యుక్తములలో నెవని రథమునందలి గుఱుముల జతదగ్గఱకు శత్రువులు రావలయునో
రా యింద్రునికొఱకు (ఋషి ధీవులారా!) బిగ్గరగా గానము సేయుడు.

౧౫. సుత[॑]పా[॑]ష్ఠే[॑] సుతా[॑] ఇ[॑]మే[॑] శు[॑]చ[॑]యో[॑]యంతి[॑] పిత[॑]యే[॑] । సో[॑]మా[॑]సో[॑] వధ్యా[॑]శిరః॥

పవిత్రముగా నభిషేచించినట్టియు; పెఱుగుపోసి శోధించినట్టియు; నీసోమములు
మహానముచేయువారి పానముకొఱకు గుచున్నవి.

సూక్తము ౬

(ఋషి-మధుచ్ఛత్వసుడు, దేవత-౧-౩ ఇంద్రుడు; ౪-౬-౮-౯ మరుత్తులు; ౧౦-౧౨ మరుత్తులు-ఇంద్రుడు; ౧౩ ఇంద్రుడు; ఛందస్సు-గాయత్రీ)

౧౧. యుంజంతి బ్రథమమచరంతం పరితస్థమః । రోచన్తే గోవనాశవి॥

దం॥ సూర్యహాసముగాను, అగ్నిహాసముగాను, ఉన్నట్టియు, సోయహాసముగా సర్వత్ర చరించుచున్నట్టియు నింద్రునిచుట్టునున్న (ముల్లోకముల) ప్రాణులను తమ సర్వకర్మలలోను (దేవతగా) వాడుకొనుచున్నాడు. ఆ యింద్రుని మూర్తితో పరితస్థములు ఆకాశమునందు వెలుంగుచున్నవి.

౧౨. యుంజంత్యస్య కామ్యాహరీ విపత్యసారథే । శోణో ధృష్ణాన్మవాహనా॥

దం॥ ఎల్లనివి, ప్రగల్భములు, సరులను మూయుచువియు (సరులు ఇంద్రుని రథములు) హరియను పేరుగలవియునగు రెండు గుఱులను ఈ యింద్రుని రథమునకు రెండు ప్రక్కలను (సారథులు) నట్లునుడు.

౧౩. కేతుంకృణ్వన్న కేతవే నీళోమర్శా అవేశసే । సముపద్భిరజాయతా॥

దం॥ ఓ మనుష్యులారా! (ఆదిత్యసూర్యుడైన యింద్రుడు) జ్ఞానము లేనివారికి జ్ఞానమునుగలిగించుచు, రూపము లేనిదానికి రూపమును గలిగించుచు, నేడి కర్మములతో (ప్రతిదినము) ఉదయించుచున్నాడు.

౧౪. ఆదహస్వధా మన్తపుష్కభాత్వ మేరిరే । దధాన్మానామ యజ్ఞయశే॥

దం॥ (మరుత్తులుగూడ నింద్రుని రూపములేదుచి యిండు మరుత్తులు నర్జించి యుచున్నారు) యజ్ఞా రహితుల నామమును ధరించినవారై (మరుత్తులు-వాయువులు) వర్షర్తువు గడచినవెంటనే తిరిగి గర్భభావమును గలిగింతురు.

౧౫. వీక్షచిదారు జత్నుభిర్మహాచిదింబ్ర పహ్నిభిః । అవింద ఉస్రియా అను॥

దం॥ ఓ యింద్రా! దృఢమగుదుగళమ స్థానమును గూడ బగులగోలునట్టియు (ఒకచోటినుండి యింకొకచోటికి) మోసికొని పోవునవియు సగు వాయువులతో

గూడుకొని నీవు గుహలో దాచబడిన గోవులను సంపాదించితివి. (పణులనువాడు దేవతల యావులను గుహలో దాచినారట! ఇంద్రుడు మరుత్తుల సాయముతో పణుల జయించి గోవులందెచ్చెనట! కథ).

౫౬ దేవయంతో యథామతి మచ్ఛావిదద్వసుంగిరః | మహామనూషతశ్రుతమ్ ||

దం|| బుద్ధిమంతుడైన (ఇంద్రుని) స్తుతించునట్లు తమకు దేవతలభిముఖులుగా గోరుచు స్తుతించు ఋత్విజులు ప్రసిద్ధమయిన ధనములు కలిగి విఖ్యాతులై పౌంధులయిన మరుద్గణములను తమదగ్గరకు వచ్చుటకు స్తుతించిరి.

౫౭ ఇంద్రేణసంహి దృక్షసే సంజగ్నానో అభిభ్యషా | మందూస మానవచసా ||

దం|| (ఓమరుద్గణమా!) భయరహితుడగు నిందునితోఁ గూడుకొని సమాన కాంతియు నిత్యసంతోషముగల మీ యిద్దఱును (ఇంద్రమరుత్తులని తా||) ప్రత్యక్ష మగుదురుగాక.

౫౮ అనవద్యైర భిష్యభిర్నఖస్సహస్వ దచక్షతి | గణైరింద్రస్య కామ్యైః ||

దం|| ఈ యజ్ఞము దోషరహితులైనట్టియు ద్యులోక (ఆకాశ) మందు వ్యాపించు నట్టియుఁ గోరఁదగినట్టి మరుద్గణములతోఁ గూడిన యింద్రుని బలవంతుడగునట్లు పూజించుచున్నది.

౫౯ అతఃపరిజ్ఞన్నాగహిదివోవారోచనాదధి | సమస్నిన్నంజతేగిరః ||

దం|| సర్వత్ర సంచరించునట్టి మరుద్గణమా! ఈ యజ్ఞకర్మయందు ఋత్విజుల స్తుతులు ప్రవర్తించున్నవి కావున ద్యులోకమునుండియో సూర్యమండలము నుండియో దయసేయుఁడు. (ఎక్కడనుంటే అక్కడనుండియే రండని తా||)

౬౦ ఇతోవాసాతి మీమహే దివోవాపార్థివాదధి | ఇంద్రమహోవార జనః ||

దం|| ఈ కసబడుచున్న భూలోకమునుండికాని ఆద్యులోకమునుండికాని మహారజో లోకము (అంతరిక్షము ధూళిపక్షులు ఎగిరేలోకమని తా||) నుండికాని వచ్చు నింద్రునిధనమిమ్ముని కోరుచున్నాము.

సూక్తము ౭.

(ఋషి-మనుచ్యుఁడగు; దేవత-ఇంద్రుఁడు; ఛందః-గాయత్రి.)

౬౧. ఇంద్రమిదాధినో బృహదింద్ర మర్కభిరగ్నిః || ఇంద్రంవాణీ ననూషత ||

దం|| గాయకులగు ఉపాతలు బృహన్నామ సామమంత్రములతోను హోతలు ఋగ్వేద మంత్రములతోను తదితరులు (అధ్వర్యులు) యజుర్వేద మంత్రములతోను ఇంద్రునిస్తుతించిరి.

౬౨. ఇంద్ర ఇద్ధర్యోః సచాసంమిశ్ర ఆవహో యుజా ఇంద్రోవప్రతీ హిరణ్యయః ||

దం|| వజ్రముకలవాఁడును, బంగారముతో నిండిన కొంతిగలవాఁడును, అయి యింద్రుఁడున్నాఁడు. ఇంద్రుఁడే హిరణ్యమును పోషింపఁ జేసెను. ఇంద్రునితో కలిపి యుజువలన కిరణములతో పర్యతాది సర్వవిద్యుత్తులును బ్రకాశింపఁ జేసెను. (సామ్యమునకు యజుసవ సరము లేదని తా||)

౬౩. ఇంద్రోద్ధీర్ఘాయ చతుస ఆసూర్యంరోహణస్తథా | విశోభి వత్సమగమత ||

దం|| ఈ యింద్రుఁడు ఎడలేని దర్శనముకొనిన సూర్యనిర్యతోకమం చేర్కొనఁచెను. కిరణములతో పర్యతాది సర్వవిద్యుత్తులును బ్రకాశింపఁ జేసెను.

దం|| ఇంకొకయర్థము - అన్విమేఘము, పర్వతము, గోమతీరు, కిరణము. సేవితో మేఘములను బ్రజేలేపించును అని చివర వాక్యమునకర్థము బహువిధము. (ఈయర్థములకు ఒక భాష్యములో వ్రాసినదే.)

౬౪. ఇంద్రవాజేషు నోవ సహస్రప్రధనేషుచ | ఉగ్ర ఉగ్రాభిరూతిభిః ||

దం|| ఓ యింద్రా! నీవుగ్రుడ్డవై ఉగ్రమయిన సంరక్షణలతో సామూహ్య యుద్ధములందును గొప్పయుద్ధములందును, ఘమ్ములను గాపాడుము. (రక్షింపదగిన యాయుధములకే రక్షణలని సర్వత్ర వాడుత.)

౬౫. ఇంద్రంవయం మహాధన ఇంద్ర మర్కే హనామహే |

యుజం వృత్రేషు వజ్రణమ్ ||

దం|| అల్పధనము కొఱకును మహాధనము కొఱకునుగూడ యుద్ధములందు వజ్రముధరించి సాహాయ్యమొనరించు నింద్రుని బలుచుచున్నాము.

౬౬.. సనో॑వృ॒ష॒స్సముం॑ చ॒రుం॑ స॒త్రా॑దా॒వన్న॑పా॒వృధి॑ । అ॒స్స॒భ్యమ॑ప్ర॒తి॒ష్క॒తః॥

దం॥ మా యభీష్టములనిచ్చునట్టి వర్ణముఁ గురిపించునట్టి యో (యిందా!) మాకై యీ మేఘమును ప్రతిధ్వనింపకుండ బద్దలుకొట్టుము. లేక తెరువుము. (చరు=మేఘము).

౬౭. తుంజే॑ తుంజే॑ యఉ॒త్తరే॑ స్తోమా ఇ॒ంద్ర॑స్యవ॒జ్రిణః॑ । నవింధే॑ అ॒స్యను॑ష్టుతిమ్॥

దం॥ ఇతర దేవతల విషయమై యేయే స్తవము లుత్తమములో అవి వజ్రధరుఁ డయిన యింద్రునకుఁ దగిన స్తుతులు కానేరవు. (అతిశయగుణవంతుఁ డింద్రుఁడనితా.)

౬౮. వృ॒షాయూ॑ధే॒వ వం॑స॒గః కృ॒ష్ణీ॑ర్యు॒ర్యోజ॑సా । ఈ॒శానో॑ అప్ర॒తి॒ష్క॒తః॥

దం॥ ముచ్చటగానడచు వృషభము ఆలమందకుఁ జేగునట్లు సమర్థుఁడును, కాదనని వాఁడును అగు నింద్రుఁడు [కోర్కెలను] నన్నింపఁగోరి తనబలముతో మనుష్యులనుజేగును. (ఇచట వర్ణించుట యనునది వృషభపక్షమున రేతస్సేకమునకుఁ గూడ నర్థమిచ్చును).

౬౯. యఏ॑కశ్చ॒ర్స్నణీ॑నాం వ॒సూనా॑ మి॒రజ్యతి॑ । ఇ॒ంద్రః॑ పంచ॒క్షితీ॑నామ్॥

దం॥ ఏయింద్రుఁడు ఒక్కఁడే మనుష్యులకు ధనములకు అధికారియో, అతఁడు అయిదు వర్ణములవారికిని ఈశుఁడు. (బ్రహ్మ-క్షత్ర-వైశ్య-శూద్ర-నిషాద).

౭౦. ఇ॒ంద్రం॑వో వి॒శ్వత॑స్పరి హ॒వామహే॑జనే॒భ్యః । అ॒స్మాక॑మస్తు కే॒వలః॥

దం॥ ఓ ఋత్విజులారా! జనులందఱి దరిని దిరుగునట్టి యింద్రుని మీ కొఱకు బిలుచుచున్నాము. అతఁడు మనకే చెందుగాక.

ఇట్లు ప్రథమమండలమున ద్వితీయానువాకము, శ్రీ శ్రీ శ్రీ

అనుబంధం యొక్క పేరును వాకే ము. 3. అనుబంధం

కెనాడీ, నాగార్జునాశ్రమము, హ. వి. కాలనరీతి : ౧

(ముసి-మధుచ్ఛన్దనుఁడు; దేవత-ఇంద్రుఁడు; భందస్సు-గాయత్రి.)

20. ఏం|ద్రసా|నసిం రయిం సజిత్వా|నం సదా|సహామ్ | పరిష్క|మూతయేభర॥

దం॥ ఓ యింద్రా! సంపాదించదగినది, సమాన శత్రువులను జయించునది, ఎల్లపుడు! (శత్రువుల) నోడించునది యగు నేమి? ధనమును మోరక్షణికాటకం దీసికొనితమముగింపింపదగినది, సమాన శత్రువులను జయించునది, ఎల్లపుడు!

29. నియోనముష్టి హత్యయా నివృత్తాదాని ధూమనైః శ్వాతాని శ్వర్వాతా॥

దం॥ నీచేరక్షితులమగు మేము ఏధనముతో (సంపాదించిన భటులు) - ఔడికిళ్ళ పోటు
తోను, అశ్వములతోను శత్రువులను నిరోధించుచున్నామో (అధనమును
మాకిమ్ము. అని పూర్వాస్థమును)

23. ఇంద్రత్వోతాస ఆవయం వజ్రంఘనాదదేమహి । జయేమ సంయుధి స్పృహః॥

పం॥ ఓ యింద్రా ! నీచే రక్షితులనుగో మేము ఘనమైన వజ్రమునను దీసికొనుచున్నాము. (ఆవజ్రముతో) యుద్ధములందు శత్రువులను జరింపఁజేయుము.

28. వయంశూరేభి రస్త్రభి రింద్రత్వయాయు జావయమ్ ।

సానహ్యయః పృతన్యతః

దండ్రి సూక్ష్మతల మూయుధహస్తులయిన భటులతోను నీతోను గూడినవారమై ఓ
యింద్రా! నేనులతో గూడిన శత్రువులను మేమోడింతుము.

౧౫. మహాభండవః పరశ్చను మహాత్మ్యమస్తువజ్రణే । ద్యౌర్నప్రథినాశవః॥

దం॥ ఇందులోను గొప్పశరీరము గొప్పగుణములు కలవాడు, అయినను వ్రజము
 ధరించిన యీద్రువకు అవి (శరీరము, గుణము) అధికములగుగాక, దృఢాకృతి
 విస్తారమో అంతగా బలము విస్తరించుగాక.

౭౬. సమోహేవాయజిత నరసోకన్యసనితౌ । విప్రాసోవాధి యాయనః॥

దం- ఏనరులు (ఇంద్రుని స్తుతించి) యుద్ధములందు (సాయమును) సంతానమును గోరుచున్నారో (వారువాటిని బొందుదురు) బుద్ధునిగోళ్ళ విప్రులు ప్రార్థించుదు.

౭౭. యశుక్ష్మీస్సోమపాతమః సమద్రభవపిన్వతే । ఉర్వీరాపోహకాకుదః॥

దం॥ (ఇంద్రుని) యేకడుపు సోమపానముచేసి సముద్రునివలె పొంగినదో యది బహుదకములతో నాలుకను బోలి (ఎలపుడును) చెమర్చుచునే యుండును.

౭౮. ఏవాహ్యస్య సూన్యతా విరప్యీగోమతీమహీ । సక్వాశాఖాన్యదాశుషే॥

దం॥ యుద్ధములలో హెచ్చరించునదియు, గోవులనిచ్చునదియు, గొప్పదియు సత్యప్రియమైనదియునగు నా యింద్రుని వాక్కు యజమానునకు బండ్లతో నిండిన కొమ్మవంటిదగుఁగాదా !

౭౯. ఏవాహితే విభూతయ ఉతయ ఇంద్రమానతే । సద్యశ్చైత్సంతి దాశుషే॥

దం॥ ఓ యింద్రాడా ! నీయైశ్వర్యసంపదలు శలాటివికదా ! మావలె (హవిస్సులనిచ్చు) యజమానులకు రక్షణలు వెంటనే (కర్మకాలమతిదని తో॥) కలిగించునవియైయున్నవి.

౮౦. ఏవాహ్యస్య కామ్యాస్తోమ ఉకంచశంస్యా । ఇంద్రాయ సోమవీతయే॥

దం॥ ఈ యింద్రుని స్తుతించునట్టి ఉక్థలు (ఋగ్వేదమంత్రములు) కాస్తోమములు (సామమంత్రములు) అను రెండును ఇంద్రుని సోమపానముకొఱకు ఋత్విక్కులు కోరఁదగినవై యున్నవి.

—:—:—

సూక్తము. ౯. (ఋషి.-మధుచ్ఛన్దసుఁడు; దేవత.-ఇంద్రుఁడు; శంకరు-గాయత్రి.)

౮౧. ఇంద్రదేహీమత్స్యంధసో విశ్వేభిస్సోమపర్వభిః । మహానభిషి రోజసా॥

దం॥ ఇంద్రాడా ! రమ్ము. సోమరసముతోఁగూడిన సకలఋత్నుములచేతను గుదించుము. (తరువాత) బలముచే గొప్పవాడవయి శత్రువులనోడించుము.

౮౨. ఏమేనం సృజతానుతే మందిమింద్రాయ మందినే । చక్రింవిశ్వాని చక్రయే॥

దం॥ ఓ యధ్వర్యుఋత్విజులాగా! ఈయభిషవించి చమస (పాత్ర)లలోఁ బోసినట్టి, మదమునుగలిగించి సమస్తకర్మలను జేయుచునట్టి సోమమును మదించి సర్వకర్మలను జేయునట్టి యింద్రునకు ఇంకొకమాటుఇండు (పాత్రలతో రసమెత్తి మాటి మాటికింజూపుదురు. ఆపాత్రలపేరు-చమసలు.)

౮౩. మతాన్వ సుశిప్రమందిభిః స్తోమేభిర్విశ్వచర్షణే । సచ్ఛేషుసవనేష్వా॥

దం॥ చక్కనిదవుడలుగల ఓ యింద్రా! హర్షమును గలిగించు స్తోమములతో మదించుము. సకలజనులచే బూజనీయుడవగు నింద్రా! యితర దేవతలతో నీమాయజమునకు దయచేయుము.

౮౪. అస్యగ్రమింద్ర తేగిరః స్రుతిత్వాముదహోసత । అజోషా నృషభంపతిమ్॥

దం॥ ఓ యింద్రుడా! నీస్తుతులను నేను సృజించితిని. ఆస్తుతులు (స్వగౌమం దున్నట్టి) కోర్కెల వర్షించునట్టి రక్షకుడవైనట్టి నిన్ను గూర్చి వచ్చినవి. నీవు వాటిని గ్రహించితివి.

౮౫. సంహోదయ చిత్రమన్వాగ్రాధ ఇంద్రీవ రేణ్యమ్ । అసదితే విభుస్రభు॥

దం॥ ఇంద్రుడా! నానారూపమగు ధనమును (మాకు) బంపుము. శ్రేష్ఠుని విభువు, ప్రభువును అంతటి కధికమునగు ధనము నీకేకలదు.

౮౬. అస్మాన్తు స తత్రహోదయేంద్ర రాయే రభస్వతః । తువిద్యమ్నయశస్వతః॥

దం॥ అధికధనముగల యో యింద్రా! ధనము కొఱకు ఆకర్షణతో బ్రయత్న వంతులము కీర్తిమంతులము నగునట్లు చక్కఁగా మమ్ముఁ జేరింపుము.

౮౭. సంగోమదింద్ర వాజవదన్సే పృథు శ్రవోబ్రుహత్ । విశ్వాన్ధే హ్యక్షితమ్॥

దం॥ అధికధనముగల యింద్రా! గోవులు కలదియు అన్నముకలదియు అపరి మితమును అధికగుణవంతమును సంపూర్ణాయుష్కరమును నాశరహితము నగు ధనమును (మాకు) గలిగింపుము.

౧౮. అస్మే[॑]ధేహి[॑]శ్రవో[॑] బృహద్ద్యమ్నం[॑] సహస్రసాతమమ్[॑] । ఇంద్రతారధిసీరిషః॥

దం॥ ఓ యింద్రా! గొప్ప కీర్తిని వేలకొలది ధనమును బండ్లతో అన్నమును (ధాన్యమని తా॥) మాకుఁగలిగించుము.

౧౯. వసోరింద్రం[॑] వసువతిం[॑] గీర్భిర్భ్రాత[॑] ఋగ్నియమ్[॑] ।

హోమగంతార మూతయే॥

దం॥ ధనపాలకుఁడును, ఋక్కులను దెలిసినవాఁడును, యజ్ఞమునకుఁ బోవు వాఁడును అగు నింద్రుని మాధనముల రక్షణకై స్తవములతో స్తుతించుచుఁ బలుచు చున్నాము.

౨౦. సుతే[॑] సుతే[॑] న్యోకసే[॑] బృహద్భ్రహతే[॑] ఏదరిః । ఇంద్రాయ హోమమర్చతి॥

దం॥ యజమానులందఱును నియతస్థానమందు బలవంతుడై యున్న యింద్రునికై అభిషవించిన ప్రతి సోమమందును గల గొప్పబలమును స్తుతింతురు.

—:—0—:—

సూక్తము. ౧౦.

(ఋషి-మధుచ్ఛర్దనుఁడు, దేవత-ఇంద్రుఁడు, ఛందస్సు-అనుష్టుప్.)

౨౧. గాయంతిత్యా గాయత్రీ[॑] ణోర్చంత్యర్కమర్చి[॑]ణః ।

బ్రహ్మణస్త్యా శతక్రత ఉర్వంశమివయేమిరే॥

దం॥ బహుకార్యములొనర్చు నింద్రుఁడా! ఉద్గాతలు (సోమమంత్రపాఠకులు) నిన్ను బాడుదురు. పూజకులు పూజనీయుడవగు నిన్ను బూజింతురు. (స్తుతియేపూజయని తా॥) బ్రహ్మ (ఋత్విజులలో నొకఁడు) మొదలగుపారు వెదురంతటి పొడవుగా నిన్నుఁ బొగడుదురు. (వెదురెంతపొడవుండునో యంత ఉన్నతస్థానమున నుంతురని తా॥)

౯౨. యత్సానోస్సాను మారుహ ద్భార్యస్పష్టకర్తమ్ ।

తదిందోఽర్థంచేతతియూథేన వృష్టిరేజతి॥

దం॥ ఒక కొండచటియనుండి యింకొక చటియకు నెపుడుపోవునో (సమిధలు— సోమలత తెచ్చుటకని తా॥) అట్లే యెపుడు విస్తారమయిన (సోమయాగ) కర్మను బ్రారంభించునో యప్పుడే యింద్రుడు ప్రయోజనమును దెలిసికొనును. తనచోటి నుండి మరుద్గణములతో (కోర్కెలు) వర్షించుటకు బయలు దేరును.

౯౩. యుష్వాహి కేశినాహరీ వృషణాకక్ష్యప్రా ।

అథాన ఇంద్ర సోమపాగిరాము పశుతించర ।

దం॥ సోమపానముచేసిన ఓయింద్రా! మూపుస వెండుకలుకలిగి నడుమున పట్టాలున్నవై వర్షించు స్వభావముగల హరియను పేర్లుగల నీరెండః గుఱములను రథమునకుఁబూన్చి మా స్తోత్రములు వినుటకు నడుపుము. (రమ్ము.)

౯౪. ఏహిస్తో మాఅభిస్వరా భిగ్రహీహ్యరువ ।

బ్రహ్మచనో వసోసచేంద్ర యజ్ఞంచవర్ధయ॥

దం॥ నివాసమునకుఁ గారణభూతుఁడవయిన ఓ యింద్రా! మాచేయు స్తవములను మెచ్చుకొనుము. పొగడుము. సెబాసని పంకుము. అన్నముతో మాయజ్ఞమును వృద్ధినిొందింపుము.

౯౫. ఉక్థమింద్రాయశంస్యం వర్ధనంపురుషిషిధే ।

శక్రయథాసుతేషుణో రారణత్సఖ్యేషుచ॥

దం॥ ఎట్లు ఇంద్రుడు స్నేహితులను పుత్రులను మాకుఁ గలుగునట్లు మెచ్చు కొనునో అట్లు శక్రసంహారకుఁడగు నింద్రుని సంతోషముకొలుకు ఉక్థను (శక్ర మంత్రము) చెప్పి స్తుతింపవలెను.

౯౬. తమిత్సఞ్జిత్య ఈమహేతంరామే తంసువీర్యే ।

సశక్రఉతన శ్శకదింద్రో వసుదయమానః॥

దం॥ స్నేహము కావలసినపుడా యింద్రునే యాశ్రయింతుము. ధనముకావలసి నపుడును పరాక్రమింపవలసినపుడు సతనినే యాశ్రయింతుము. మఱియు నాశక్రుడు మాకు ధనమునిచ్చుచు రక్షించును.

౯౭. సువివృతం సునిరజ మింద్రత్వాదాత మిద్యశః ।

గవామప్తనజం వృధీకృణుష్వ రాధోఅద్రినః॥

దం॥ పర్వతములభేదించు నో యింద్రా! బాగుగాఁ దెరువఁబడినదిగాను బూర్ణ మయినదిగాను నీచేత శోధింపఁబడినదిగాను దొరకునట్లుగాను అన్నముచుచ్చేయుము. తరువాత ఆలమందను (మాకొఱకు) తెరువుము. ధనమును గలిగింపుము.

౯౮. నహిత్యారోదసీఉభే ఋఘాయమాణ మిన్వతః ।

జేషస్స్వర్వతీరపః సంగాఅస్సభ్యం ధూనుషి॥

దం॥ ఓ యింద్రా! శత్రువుల జయించుచున్న నిన్ను భూమ్యాకాశములు రెండును భరింపఁజాలవు. అట్టిసీవు స్వర్గలోకమందున్న యువకమును బ్రేరేపించుము. మాకొఱకు గోవులను బ్రసాదింపుము.

౯౯. ఆశ్రుత్కర్ణ శ్రుధీహనం నూచిష్ఠధిష్వ మేగిరః ।

ఇంద్ర స్తోమమిమం మమ కృష్వాయుజశ్చిదంతరమ్॥

దం॥ అంతటను జెవులుగల ఓ యింద్రా! మాపిలుపును వెంటనే వినుము. (మాకుఁగోత్రమొక్క) స్తుతులను గూడ మనసున కెక్కించుకొనుము. నీ స్నేహితుల మాటలనుగూడ మూర్ఖముగానుంచి యీ నాస్తుతులను ఆదరింపుము.

౧౦౦. విద్వాహిత్యా వృషంతమం వాజేషు హవనశ్శ్రుతమ్ ।
వృషంతమస్య హూనుహ ఊతీంసహస్ర సాతమామ్॥

దం॥ ఇంద్రా! ఉత్తమముగా న్నరించువాడవనియు యుద్ధములలో మాపిలుపులను విందువనియు నిన్ను మేమెఱుంగుదుము. ఉత్తమముగా వర్షించుచు వేలకొలదిగా నొచ్చు రక్షణములనుగోరి నిన్ను పిలచుచున్నాము.

౧౦౧. ఆతూన ఇంద్రకౌళిక మందసాన స్సుతరపిబ ।
నవ్యమాయుః పృసూతి రకృధీ సహస్రసామృషీమ్॥

దం॥ ఓ యింద్రా! శీఘ్రముగా మావద్దకురమ్ము. కుళికపుత్రుడా! హర్షముగలిగి అభిషవించిన (సోమలతను చిమకగొట్టి పిండిన) సోమరసమును ద్రావుము. మెచ్చు కొనఁదగిన ఆయువును పూర్తిగానిమ్ము. నిన్ను వేలకొలది లాభముగల ఋషిని (ఇంద్రియములకు గోచరముగాని విషయములనుగూడఁ దెలియువానిని) జేయుము. (కుళికుఁ డేమో యింద్రునివంటికొడుకు కావలెనని బ్రహ్మచర్య వ్రతముఁ జేయుగా నింద్రునంశమున సతనిభార్య గాధియందుఁ బుత్రుఁడుపుట్టెను. దానంజీరి యింద్రుఁడు కౌళికుఁడయ్యె).

౧౦౨. పరిత్వాగిర్వణోగిర ఇమాభవంతు విశ్వతః ।
వృద్ధాయ మను వృద్ధయో జష్టాభవన్తు జష్టయః॥

దం॥ ఈ స్తుతులకుఁ బౌత్రుఁడనయిన యో యింద్రా! మా స్తుతులంతటను నీచుట్టుం బ్రసరించుగాక. అధికాయుర్దాయముగల నిన్నను సరించి వృద్ధి నొందు చున్నట్టియు నీచే నేవింపఁబడుచున్నట్టియు స్తుతులు మామందు నీక్షితీగలుగుటకు హేతువులగుఁగాక.

సూక్తము ౧౧.

(ఋషి-మధుచ్ఛన్దఃసుండులను నానికొడుకు జేతయనవాఁడు, శేవక-ఇంద్రుడు; చందస్సు-అను;)

౧౦౩. ఇంద్రో విశ్వావీన్వధన్తనిముదో వ్యచక్షగిరః ।

రథీ తమంరథీనాం నాజానాం సస్పతిం పశిమ్॥

దం॥ సముద్రముంబోలి విక్రమమునవాఁడు రథికులలో ను తమరథికుండు అన్నములకు నీశ్వరుడు సత్పురుషుఁడు జ్ఞాకుండు నగు నింద్రుని (మా) స్తుతులన్నియు వృద్ధిపొందించినవి.

౧౦౪. సఖ్యేత ఇంద్ర వాజినో మాభేమ శవసస్పతే ।

త్వామభిప్రణోనుమో జేతారమ పరాజితమ్॥

దం॥ బలమును బరిపాలించు నింద్రుడా! నీసఖ్యమందుఁ బ్రవర్తించిన మేము అన్నవంతులమై (శత్రువులవల్ల) భయపడము. (కనుక) యుద్ధములందు జయశీలుఁడవును పరాజయము లేనివాఁడవును అగునిన్ను అంతటను హేచ్చుగా స్తుతింతుము.

౧౦౫. పూర్వీరింద్రస్య రాతయో నవిదస్యం త్యూతయః ।

యదీ నాజస్యగోమతః స్తోతృభ్యో మంహతేనుషుమ్॥

దం॥ ఇంద్రునియొక్క దానములు అనాదిసిద్ధములు. (పూర్వ యజమానులకు ధనాదులు చాలగానిచ్చెనని తా.) ఇట్లు కాఁగా (ఇప్పటి యజమానులకూడ) ఋత్విజులకు గోవులతోఁగూడిన యన్నమునకు (సరిపడినంత) ధనమును (దక్షిణగా) ఇచ్చినట్లయితే (మనకు ధనాదుల నిచ్చునట్టి) నింద్రుని కక్షణలు కనంతయుఁ గొరతవడవు.

౧౦౬. పురాంభింద్యువా కవిరమితేజా ఆజాయత ।

ఇంద్రోవిశ్వస్య కర్మణో ధర్తావజ్రే పురుష్టుతః॥

దం॥ ఇంద్రుండు అసురుల పట్టణములను భేదించువాఁడు, విష్ణువయసువాఁడు, మేధావంతుండు, అధిక బలవంతుండు, సర్వకర్మలను బోషించువాడు, వజ్రమును ధరించువాడు, బహువిధముల స్తుతింపఁబడినవాఁడనయి యున్నాడు.

౧౦౨. త్వం॒వల॒స్య గో॒మతో॒ఽపా॒వర॒ద్రివో॑ బి॒లమ్ ।

త్వాం॒ దే॒వా అ॒భిభృ॑ష స్తు॒జ్యమా॑నాన ఆవి॒షుః॥

దం॥ వజ్రముధరించిన యింద్రా! గోవులతోఁగూడిన బలాసురుని బిలమును (గుహ) తెరచితివి. అపుడు శత్రువులచే హింసింపఁబడిన దేవతలు నిర్భయములై నిన్నుఁ జేరిరి (దేవతల గోవులను గుహలో బలాసురుడు దాచితే యింద్రుఁడు నిడిపించెనట.)

౧౦౩. త॒వాహం॑శూ॒ర రా॒తిభిః॑ ప॒రత్యా॑యం సింధు॒మావ॑దన్ ।

ఉ॒పా॒త్తిష్ఠ॑న్త గి॒ర్వణో॑ వి॒దుష్టే॑ తస్య॒కార॑వః॥

దం॥ శూరుడవగు నో యింద్రా! (ఇదివఱకుఁజేసిన) నీదానములచేత నోమరసమును వర్ణించుచు నీవద్దకువచ్చితిని. స్తుతిప్రియుడవగు నో యింద్రా! (ఋత్విగ్వజమానులు) నిన్ను (ఋర్వము) సమీపించిరి. (అని హోత పలుకుచున్నాఁడు.)

౧౦౪. మా॒యాభి॑రింద్ర॒మాయినం॑ త్వం॒శుష్ఠ॑మ॒వాతి॑రః ।

వి॒దుష్టే॑ తస్య॒మేధి॑రా॒స్తేషాం॑ శ్ర॒వాంస్య॑త్తి॒ర॥

దం॥ ఇంద్రా! మాయావంతుడయిన శుష్ణాసురుని మాయలతో హింసించితివి. నీ యాపనిని మేధావంతు లెఱుఁగుదురు. వారి యన్నములను వృద్ధిపఱచుము.

౧౦౫. ఇంద్ర॒మిశా॑న॒మోజ॑ సా॒భిస్తో॑మా అనూ॒షత॑ ।

సహ॒స్రం॑ య॒స్యరా॑తయ ఉ॒తవా॑స॒తిభూ॑య॒సీః॥

దం॥ బలముచేత నీశుడయిన యింద్రుని ఋత్విజులు సర్వత్రా స్తుతించిరి ఏ యింద్రుని (వర) దానములు వేలకొలది, అంతకధికమును, గలవో.

ఇట్లు ప్రథమమండలమున తృతీయానువాకము శ్రీ శ్రీ శ్రీ

అనువాకము. ౪.

సూక్తము. ౧౨.

(ఋషి-కణ్వ పుత్రుడగు వేదాతీథి; దేవత-అగ్ని; భందస్సు-గాయత్రీ.)

౧౧౧. అగ్నిందూతంవృణీ మహేహోతారం విశ్వవేదసమ్ | అన్యయజ్ఞస్య సుక్రతుమ్ ||

దం॥ (దేవతలనుబిలుచు) దూతయును సర్వధనములు గలవాడును జరుగుచున్న యీ యజ్ఞకర్మను జక్కగా నడిపించువాడును అగు నగ్నిని నేవించుచున్నాము.

౧౧౨. అగ్నిమ్నమ్నంహవీమభి స్సదా హవంతవిశ్వతిమ్ | హన్యపాహం పురుప్రియమ్ ||

దం॥ ప్రజలను బాలించువాడును, యజమానుడిచ్చిన హవిస్సును (హోమ ద్రవ్యము) దేవతలకుఁ గొనిపోవువాడును, బహుమందికిఁ బ్రయోగపగువాడును, అగు ప్రతియగ్నిని ఆహ్వాన మంత్రములతోఁ బిలుచుచున్నారు.

౧౧౩. అగ్నే దేవా ఇహానహ జజ్ఞానోవృక్తబర్హిషే | అసిహోతాన ఈద్యః ||

దం॥ ఓ యగ్నే! (అరణులనుండి) పుట్టిననీవు దర్భలుపరుచుకొని కూర్చుండిన (యజమానునికొఱకు) ఈ కర్మయందు దేవతలను బిలచుకొనిరమ్ము నీవు మాకు మెచ్చదగిన హోతవయి యున్నావు.

౧౧౪. తో ఉశతో విబోధయ యదగ్నేయాసిదూత్యమ్ | దేవై రాసత్ని బర్హిషే |

దం॥ ఏకారణముచేత నో యగ్నే! నీవు దూత్యమునవలంబించితివో ఆకారణముచేత హవిస్సులఁగోరుచున్న (దేవతలకు) చెప్పి వాతో నీకర్మయందుఁ గూరుచుండుము.

౧౧౫. ఘృతాహవన దీదివః పృతిష్ఠ్నరి షతోదహ | అగ్నేత్వం రక్షస్విహః ||

దం॥ నేతితోఁబిలువంబడి దీపించు నో యగ్నే! నీవు రాక్షసులతోఁగూడిన హింస కులను దహింపుము.

౧౧౬. అగ్నినాగ్నిస్సమిధ్యతే కవిర్గ్రహపతిర్యవా ।

హవ్యవాడ్ జహ్వస్యః॥

దం॥ అగ్నిచేత నగ్ని చక్కగామండును. (ఆహవనీయమను నగ్నిలో మధించితీసిన నిర్బంధ్య-అను నగ్నిని జేర్తురు.) ఆయాహవ నీయాగ్ని మేధావియు గృహమును బాలించువాఁడును నిత్యయావనుఁడును హవిస్సును మోసికొనిపోవువాఁడును జహూముఖుఁడును అయియున్నాడు. (జహువు=హోమద్రవ్యము నగ్నిలోఁబోయుటకు సాధనము. గరిటెవలెనున్న కట్టవస్తువు).

౧౧౭. కవిమగ్ని ముసస్తుహి సత్యధర్మాణమధ్వరే । నేవమమివ చాతనమ్॥

దం॥ ఓ స్తుతిపాఠకులారా! కవియు సత్యధర్ముఁడు వెలుగుమన్నవాఁడు రోగములను నశింపజేయువాఁడు నగు నగ్నిని యజ్ఞమునందు స్తుతింపుడు.

౧౧౮. యస్తామశ్నే హవిష్వతి ద్ధూతందేవససర్వతి । తస్యస్మ ప్రావితాభవ॥

దం॥ ఓ యగ్నిదేవా! ఏ యజమానుఁడు నిన్ను దేవదూతగా నేవించునో ఆతని భక్షించువాఁడవుకమ్ము.

౧౧౯. యోఅగ్నిందేవవీతయే హవిష్మాఆవివాసతి । తస్మైపావక మృళయ॥

దం॥ నేవతలు హవిస్సును భక్షించుటకు నే యజమానుఁడు సమీపమందుండి యగ్నిని నేవించునో యా యజమానుని ఓ పావకుఁడా! సుఖింపజేయుము. (అగ్నిలో హోమముచేసినదే హవిస్సునబడును.)

౧౨౦. సనఃపావకదీదిగోగ్నే దేవాఞ్జహవహ । ఉపయజ్ఞం హవిశ్చనః॥

దం॥ మండుచున్న యగ్ని! శుద్ధినిగలిగించువాఁడా! ఈ కర్మస్థలమునకు దేవతలను దీసికొనిరమ్ము. మేమిచ్చిన హవిస్సును యజ్ఞమును దేవతలవద్దకు (ఘిచ్చుట) దీసికొనిపోమ్ము.

౧౨౧. సనః స్తవాన ఆభరగాయత్రేణ నవీయసా । రయింపీరవతీమిషమ్॥

దం॥ ఓ యగ్నీ! కొత్తది గాయత్రీ ఛందస్సుగలది యగు నీ సూక్తముతో స్తుతింపబడినవాడవై మాకు ధనమును శూరులుగల యన్నమును (కొడుకులు మనుమలునని తా.) సంపాదింపుము.

౧౨౨. అగ్నే శుకేణ శోచిషా విశ్వాభి ర్దేవ హూతిభిః । ఇమం స్తోమం జుషస్వసా॥

దం॥ ఓ యగ్నీ! నీ తెల్లనికాంతితోను దేవతలంబలచు స్తుతులతోను గూడి నీవు మాయీ స్తోత్రమును సేవింపుము.

—;0;—

సూ క్త ము. ౧౩.

(ఋషి - కణ్వపుత్రుడగు మేధాతిథి; దేవత - ప్రతి ఋక్కునందుఁ జెప్పబడు నాయాదేవతలు; ఛందస్సు - గాయత్రీ.)

౧౨౩. సుసమిద్ధో న ఆవహ దేవా అగ్నే హవిష్కతే । హోతః పావక యక్షిణః॥

దం॥ ఓ సమిద్ధ (=మండిన) నామకాగ్నీ! దేవతలను మా యజమానుని యెదుటికిఁ దీసికొనిరమ్ము. శుద్ధినిగలిగించువాడా! హోమమును జరిపించువాడా! నీవు యాగమును గావింపుము.

౧౨౪. మధుమంతం తనూనపా ద్యజ్ఞం దేవేషు నఃకవే । అద్యా కృణుహి వీతయే॥

దం॥ ఓ కవీ! తనూనపాన్నామముగలయగ్నీ! ఈనాడు మా రసవంతమైన హవిస్సును దేవతలు భక్షించుటకుఁ బట్టుకొనిపోమ్ము.

౧౨౫. సరాశంస మిహ ప్రియ మస్మిన్యజ్ఞ ఉపహ్వయే । మధుజిహ్వం హవిష్కృతమ్॥

దం॥ (దేవతలకుఁ) బ్రియుడును, మధురజిహ్వగలవాడును, హవిస్సును గలిగించు వాడును అగు-సరాశంస-యను పేరుగల యగ్నిని నేను బిలుచుచున్నాను.

౧౨౬. అగ్నే సుఖతమే రథే దేవా ఈళిత ఆవహా | అసి హోతా మనుర్హితః ||

దం|| ఇట్టను పేరుగలయగ్నే! (ఇడగ్ని) మాచేస్తుతింపఁబడి అతిసుఖమయిన రథము మీఁద దేవతలను దీసికొనిరమ్ము. మంత్రములతో స్థాపింపఁబడిన దేవతలను బిలుచు వాడవయి యున్నావు. (మనుష్యులచే స్థాపింపఁబడిన యనియు సర్థము.)

౧౨౭. స్తుతీత బర్హిరానుష ఘృతపృష్ఠం మనీషిణః | యత్రా మృతస్య చక్షణమ్ ||

దం|| ఓ తెలివిగల (ఋత్విజులాగా!) వేటిమీఁద నుంచిన నేయి చక్కగాఁ గనఁబడునో యట్టి దర్భులను ఒకదాని నొకటి యంటునట్లుగా నేతికుండలక్రిందఁ బరువుఁడు.

౧౨౮. విశ్రయంతా మృతా వృథోద్వారో దేహిరసశ్చతః | అద్యానూనంచ యష్టపే ||

దం|| యజ్ఞమును లేక సత్యమును పృథ్విసటచునట్టి, ప్రకాశించునట్టి, సమ్మర్దము లేనట్టి యజ్ఞశాలాద్వారములను ఈనాడును, ఇంకొకనాడును అనశ్యము యాగము చేయుటకై తెరతురుగాక.

౧౨౯. సక్తోషసా సుపేశసా స్నిన్యజ్ఞ ఉపహ్వయే | ఇదంనో బర్హిరాసదే ||

దం|| (సక్త=రాత్రి). ఉపన్=ఉదయకాలము అయినను ఇచట సగ్ని నామములుగా వాడఁబడెను.) మంచిరూపములుగల సక్తోషసాగ్నులను ఈ యజ్ఞమందు మా (వేడిపై నున్న) దర్భును సమీపించుటకుఁ బిలచుచున్నాను.

౧౩౦. తా సుజహ్వ ఉపహ్వయే హోతారా దైవ్యా కవీ |

యజంనో యక్షతా మిమమ్ ||

దం|| శోభనజహ్వలు కలిగి హోమముఁ బ్రవర్తింపఁజేయువారును, దేవతల సంబంధము కలవారును మేధాశాలురును, అగు ఆ రెండగులును, మా యజ్ఞము జరుపుదురుగాక.

మం ౧. అను ౪. సూ. ౧౪.] ఋగ్వేదము.

౧౩౧. ఇ॒తా స॒రస్వ॑తీ మ॒హీ తి॒స్రోదే॑వీ ర్భ॒యోభు॑వః । బ॒ర్హిః సీ॑దం త్వ॒స్రిధః॑॥

దం॥ ఇత, సరస్వతి, మహీ, యను మువ్వురు దేవతలు సుఖమునిచ్చువారై, నాశరహితలై దర్భలమీఁదఁ గూరుచుందురుగాక. (ఈ మూఁడును అగ్నిమూర్తులే యని గ్రహింపవలె.)

౧౩౨. ఇ॒హ త్వ॑ష్టార మగ్ని॒యం వి॒శ్వహా॑ప ముప॒హ్వయే॑ । అ॒స్మాక॑ మస్తు కే॒వలః॑॥

దం॥ శ్రేష్ఠుఁడును బహురూపములు గలవాఁడును అగు త్వష్టయను నగ్నిని యిచటికిఁ బిలుచుచున్నాను. మావద్దనే యుండుఁగాక !

౧౩౩. అ॒వస్స॑జా వనస్ప॒తే దే॒వ దే॒వేభ్యో॑ హ॒విః । ప॒రీదా॑తు రస్తు చే॒తనమ్॑?॥

దం॥ వనస్పతియను పేరుగల యో యగ్నీ ! దేవా ! హవిస్సును దేవతలకు సమర్పింపుము. యజమానునకు విజ్ఞానము (సరలోకజ్ఞానము కలుగునుగాక !)

౧౩౪. స్వా॒హా య॒జ్ఞం కృ॑ణోత నీ॒ంద్రాదా॑య య॒జ్వనో॑గృహే । తత్ర॑ నే॒వాఽప॑హ్వయే॑॥

దం॥ ఓ యాజకులారా ! యాగకర్త గృహమందు స్వాహానామకాగ్నికల యాగమును ఇంద్రునికొఱకు సమర్పింపుడు. ఆ యజ్ఞమునకు దేవతలను బిలుచుచున్నాను.

—(౦)—

సూక్తము ౧౪.

(ఋషి - కణ్వపుత్రుఁడు, మేధాతీధి; దేవత - అగ్ని; ఛందస్సు - గాయత్రీ.)

౧౩౫. ఏ॒భి రగ్నే॑ దు॒వో గి॒రో వి॒శ్వేభి॑ సస్స॒మ పీ॑తయే । దే॒వేభి॑ ర్యా॒హి యక్షీ॑చ॥

దం॥ ఓ యగ్నీ ! యీ యజ్ఞమునకు దేవతలందఱితోను నాచరిచర్యను, స్తుతులను గూర్చిరమ్ము. యజ్ఞము గావింపుము.

౧౩౬. ఆ॒త్వాక॑ణ్వా ఆ॒హూష॑త గృ॒ణంతి॑ వి॒ప్ర తే॒ధియః॑ । దే॒వేభి॑ రగ్నా ఆ॒గహి॑॥

దం॥ ఓ మేధావంతుడా ! అగ్నీ ! మేధావంతులగు (యాజకులు) నీన్నఁ బిలుచుచున్నారు. నీవుచేయు కార్యములను జెప్పుచున్నారు. దేవతలతోఁ గలిసిరమ్ము.

౧౩౨. ఇంద్ర వాయూ బృహస్పతిం మిత్రాగ్నిం పూషణం భగమ్ ।

ఆదిత్యా న్మారుతం గణమ్॥

దం॥ ఓ యగ్నీ! ఇంద్రవాయువులను, బృహస్పతిని, మిత్రుని, అగ్నిని, పూషదేవుని, భగుని, ఆదిత్యులను. మరుద్గణమును, యజించుము. (ఆవాహనచేసి వీరిని బూజించుము.)

౧౩౩. ప్రవో భీయంత ఇందవో మత్సరా మాదయిషవః ।

ద్రష్వా మధ్వ శ్శమూషదః॥

దం॥ (ఓ యింద్రాది దేవతలారా!) మీకొఱకుఁ దృప్తికరమైనవి, హావమును గలిగించునవి, (=మాదయిష్ట) బిందువుల రూపముగా నున్నవి, మధురమయినవి, పాత్ర అయి భోయఁబడినవి యగు సోమరసములు సంపాదించఁబడుచున్నవి.

౧౩౪. ఋశే త్వా మవస్యవః కణ్వసో వృక్తబర్హిషః । హవిష్మంతో అరంకృతః॥

దం॥ అగ్నీ! రక్షణమునుగోరి మేధావంతులయి, దర్భలను పరిచినవారై, హవిస్సు లను గూర్చుకొని అలంకరించి (ఋత్విజులు) నిన్ను స్తుతించుచున్నారు.

౧౩౫. ఘృతప్యృష్టా మనోయజో యేత్వా వహంతి వహ్నయః

ఆదేవాన్ సోమపీతయే॥

దం॥ అగ్నీ! నేతిరంగు వీపులుగల్గి, తలఁచినంతలో రథము నెత్తుకొనునట్టి, మోయు నట్టి, విష్ణు మోయుచున్న గుఱ్ఱములతో దేవతలను సోమపానము కొఱకుఁ దీసి కొనిరమ్ము.

౧౩౬. తాన్యజత్రా ఋతాన్యథోగ్నే పత్నీవత స్కృధి । మధ్వః సుజిహ్వా పాయయ

దం॥ చక్కని నాలుకలుగల యోయగ్నీ! పూజనీయులగు దేవతలను యజ్ఞమును వృద్ధిపఱచునట్టివారిగాను భార్యలతో, గూడుకొనునట్టివారినిగాను జేయుము. మధుర మగు సోమమును ద్రావిండుము.

౧౪౨. యే యజత్రాయ శుక్రాయ స్తేతే పిబంతు జిహ్వాయా । మధో రగ్నే నషట్కృతి॥

దం॥ ఏ దేవతలు యజింపఁదగియున్నారో ఎవరు స్తుతింప నర్హు లో, వారందఱును “నషట్” అని పలికినకాలముందు నీజహ్వతో మధురమగు సోమమును ద్రావుదురు గాక.

౧౪౩. ఆకీం సూర్యస్య రోచనా ద్విశ్వా నేనా ఉషర్భుధః ।

విప్రో హోతేహ వక్షతి॥

దం॥ మేధావియై హోమముగలిగించు నగ్ని తెల్లవాఱఁగానే మేల్కొనియున్న దేవతలను అందఱిని సూర్యలోకమునుండి యీచోటికిఁ దెచ్చుచు.

౧౪౪. విశ్వేభి సోమ్యం మధ్వగ్న ఇంద్రదేణ వాయునా । పిబా మిత్రస్య ధామభి॥

దం॥ అగ్ని ! సర్వదేవతలతోను, ఇంద్రనితోను, వాయువుతోను, మిత్రుని (=సూర్యుని) కిరణములతోను సోమరసమందలి మాధుర్యమును ద్రావుము.

౧౪౫. త్వంహోతా మను ర్హి తోఽగ్నే యజ్ఞేషు నీదసి । సేమంనో అధ్వరం యజ॥

దం॥ అగ్ని ! నీవు మంత్రములతో, లేక మనుష్యులచే స్థాపింపఁబడి యజ్ఞము లందుఁ గూర్చుందువు. ఆ నీవు మా యజ్ఞమును గావింపుము.

౧౪౬. యుక్త్వా హ్యరుషీ రథే హరితో దేవరోహితః । తాభి ర్దేవా ఇహా వహ॥

దం॥ ఓ అగ్ని దేవా ! రోహితములనే పేరుగలవి, వేగముగా నడచునవి, రథము మీఁద నున్నవారిం దీసికొనిపోవునవియును నీవేనడములను నీరథమునకుఁ బూన్పుము వాటితో దేవతల నిచటికిఁ దీసికొనిరమ్ము.

సూక్తము. ౧౫.

(ఋషి - కణ్వపుత్రుఁడగు పేఠాతిథి; ఛందస్సు - గాయత్రి; దేవతలు - ఋతువులు; ఆయినను ప్రతి ఋక్కునందును వేత్వేణుగ నింత్రాదిదేవతలు ప్రతిపాదింపఁబడుదురు.)

౧౪౭. ఇంద్రో సోమం పిబ ఋతునా త్వావిశం త్వీందవః । మత్సరాస స్తదోకసః

దం॥ ఓ యింద్రా! ఋతు (దేవత)తోఁగూడ సోమరసము త్రావుము. తృప్తిని గలిగించునట్టి, ఆ ఋతువునందుండునట్టి సోమములు నిన్నుఁ జెందుఁగాక.

౧౪౮. మరుతః పిబత ఋతునా పోత్రా ద్యజ్ఞం పునీతన ।

యూయం హిష్ఠా సుదానవః॥

దం॥ మంచిదాతలగు నోమరుత్తులారా! పోతయను పేరుగల యాజకునిపాత్రతో ఋతు (దేవత) తోఁ గలిసి మీరు సోమపానముచేయుఁడు. యజ్ఞమును బవిత్రము చేయుఁడు. ఏమంటే మీరు పవిత్రులు అయి యున్నారు కనుక.

౧౪౯. అభి యజ్ఞం గృణోహి నో గ్నావో నేష్టః పిబ ఋతునా । త్వంహి రత్నధా అసి॥

దం॥ భార్యతోఁగూడిన ఓ త్వష్టా! మాయజ్ఞమును స్తుతింపుము. ఋతువుతోఁ గలిసి సోమము త్రాగుము. ఏమంటే-నీవు రత్నముల నిచ్చువాఁడవయి యున్నావు కనుక.

౧౫౦. అగ్నే దేవా ఇహ వహ సాదయా యోనిషు త్రిషు । పరిభూష పిబ ఋతునా॥

దం॥ ఓ యగ్నీ! దేవతల నిచటికిఁ దీసికొనిరా! మూఁడుయోనులందుఁ (ప్రాత స్సవన-మాధ్యందిన సవన-సాయం సవనములని ఆయాకాలములందుఁ జేయుకర్మలకుఁ బేరు, యోని= స్థానము) (వారిని) కూర్చుండఁ బెట్టుము. అలంకరింపుము. ఋతు దేవతతోఁ గలిసి సోమముం ద్రావుము.

౧౫౧. బ్రాహ్మణా దింద్ర రాధసః పిబా సోమ మృతూరను । తవేద్ధి సఖ్య మస్తృణమ్॥

దం॥ ఓ యింద్రా! బ్రాహ్మణాచ్ఛంసియను యాజకుని ధనరూపమయిన పాత్రతో ఋతు దేవతలు పానముచేసిన తరువాత నీవుకూడ సోమమును ద్రావుము. ఏమంటే నీన్నేహమే ఋతువులతో నెడఁదెగనిదై యున్నది.

౧౫౨. యు॒వం దక్షం॑ ధృ॒తవ్ర॑త మి॒త్రావ॑రుణ దూ॒శభ॑మ్ ।

ఋ॒తునా॑ య॒జ్ఞ మా॑ శా॒ధే॥

దం॥ వ్రతమును ధరించిన మిత్రావరుణులారా ! (అనగాఁ గర్కలుచేయుచున్నారని తా॥) మిరిద్దఱును ఋతువుతోఁ గలిసి శత్రువులు హింసింపలేని గొప్పదగు మా యజ్ఞమునందు సంచరింపుడు.

౧౫౩. ద్ర॒విణో॑దా ద్ర॒విణ॑సో గ్రా॒వహ॑స్తాసో అ॒ధ్వరే॑ । య॒జ్ఞేషు॑ దే॒వ మీ॑శతే॥

దం॥ ధనమును గోరుచున్నవారును చేతిలోఁరాతిని ధరించిన వారును అగు ఋత్విజులు ధనదాతయగు నగ్నిదేవుని యజ్ఞములలో స్తుతింతురు. (రాతితో సోమ లతను జిదుకఁగొట్టి రసము పిండుదురు.)

౧౫౪. ద్ర॒విణో॑దా ద॒దాతు॑నో వ॒సూని॑ యాని॑ శ్రు॒న్వరే॑ । దే॒వేషు॑ తా॒వనా॑మహే॥

దం॥ ఏధనములు దేవతలందుగలవని విన్నామో ఆధనములు (హోమసాధన వస్తువులని తా.) ధనదాతలగు దేవతలు మాకిత్తురుగాక. ఆధనములను దేవతల నిమిత్తమే మేము గోరుచున్నాము.

౧౫౫. ద్ర॒విణో॑దాః పి॒పీష॑తి జు॒హోత॑ వ్ర॒చతి॑ష్ఠత । నే॒ష్టా దృ॒తుభి॑ రి॒ష్యత॥

దం॥ ధనమునిచ్చుదేవత(అగ్నియే) ఋతువులతోఁగూడ నేష్టయను యాజకుని పాత్రతో సోమము త్రాగగోరును. కనుక యాజకులారా ! (హోమస్థలమునకు) జేరుడు. (చేరి) హోమముచేయుడు. (చేసి) నడుపుడు. (ఇంకొకచోటికని తా.)

౧౫౬. య॒త్వా తు॑రీయ మృ॒తుభి॑ ర్ద్ర॒విణో॑దో య॒జామ॑హే । అ॒థస్మా॑నో ద॒దిర్భ॑వ॥

దం॥ ద్రవ్యదాతవగు నో యగ్ని ! ఋతువులతో నాల్గవవాడవైన (మూడే ఋతువులని తా.) నిన్ను ఏకారణముచేత యజించుచున్నామో ఆ కారణముచేత నీవు ధనమిచ్చువాడవుకమ్ము,

౧౫౭. అశ్వినా పిబతం మధు దీద్యగ్నీ శుచివ్రతా । ఋతునా యజ్ఞవాహసా॥

దం॥ మండుచున్న అగ్నులతోఁగూడినవారును పవిత్రకర్మలు కలవారును అగు నశ్వినీ దేవతలారా! యజ్ఞము నిర్వహించు ఋతు దేవతతోఁ గలిసి తియ్యని సోమమును బానమునేయుడు.

౧౫౮. గార్హపత్యేన సంత్య ఋతునా యజ్ఞనీ రసి । దేవా నేవ యతే యజ॥

దం॥ ఫలప్రదాతవగు నోయగ్నీ! గార్హపత్య గూఢముననుండి ఋతు దేవతతోఁ గూడ యజ్ఞమును నిర్వహించువాఁడవగుచున్నావు. కనుక కోర్కెలతో నున్న (యజమానుని) కొఱకు దేవతలను యజింపుము. (దిక్షిణాగ్ని-గార్హపత్యము-ఆహవనీయము-అని అగ్నులు మూఁడు.)

—:—0—:—

సూక్తము. ౧౬.

(ఋషి - కణ్వపుత్రుఁడగు మేధాతిథి; దేవత - ఇంద్రుఁడు; ఛందస్సు - గాయత్రి.)

౧౫౯. ఆత్వా వహంతు హరయో వృషణం సోమపీతయే । ఇంద్రత్వా సూరచక్షసః॥

దం॥ ఓ యింద్రా! వర్షించునిన్ను హరులు (గుఱ్ఱములపేర్లు) నిన్ను మోసి తెచ్చుఁ గాక! సూర్య సమానకాంతిగల నిన్ను (ఋత్విజులు మంత్రములతోఁ బ్రకాశింపఁ జేతురుగాక.

౧౬౦. ఇమా ధానా ఘృతస్నువో హరీ ఇహోప వక్షతః । ఇంద్రం సుఖతమే రథే॥

దం॥ హరియను పేర్లుగల యింద్రుని రెండుగుఱ్ఱములు నేతినిగారుచున్న ఈ (వేదిపైనున్న) పేలాలను గూర్చి సుఖతమమయిన రథమందింద్రుని నీచోటికి మోసి కొని వచ్చుఁగాక.

౧౬౧. ఇంద్రం ప్రాతర్హవామహ ఇంద్రం ప్రయత్యధ్వరే । ఇంద్రం సోమస్య పీతయే॥

దం॥ ప్రాతః కాలమందింద్రునిఁ బిలుచుచున్నాము. (ఇది ప్రాతఃస్నవనము) అధ్వరము జగుగుచుండఁగా (మాధ్యంధిన సవనమందు సోమయాగము జగుగు

నపుడని తా॥) ఇంద్రునింబిలుచుచున్నాము. సోమపానమున కింద్రునిం బిలుచు
చున్నాము. (సోమపానము సాయంసవనమందు).

౧౬.౨. ఉపనః సుత మాగహి హరిభి రింద్ర కేశిభిః । సుతే హిత్వా హవామహే॥

దం॥ ఓ యింద్రా! మూపునందు బొచ్చుగల గుట్టములతో నీవు అభిషవించిన
మా సోమసమీపమునకు రమ్ము. అభిషవించిన సోమమునిమిత్తమే సుమా! నిన్ను
బిలుచుచున్నాము.

౧౬.౩. సేమంః స్తోమ మాగ హ్యువేదం సవనం సుతమ్ । గౌరోన తృప్షితః పిబ॥

దం॥ ఇంద్రా! ఆ నీవు ఈ మా స్తుతినిగూర్చిరమ్ము. ఏమంటే-దేవయజనసమీప
మందు సోమము నభిషవించియుంచి యీ చేయుకర్మ (ప్రాతస్సవనాది) జరుగు
చున్నది. కనుక దప్పిగాన్న గోవువలెను ఈ సోమమును ద్రావుము.

౧౬.౪. ఇమే స్తోమాస ఇందవ స్సుతాసో అధిబర్హిషి । తా ఇంద్ర సహసే పిబ॥

దం॥ ఇంద్రా! రసవంతమయిన సోమములివిగో దిర్భలమీడ నభిషవించి
యున్నవి! వాటిని బలముకొఱకు ద్రావుము.

౧౬.౫. అయం తే స్తోమో అగ్రియోహృది స్పృగస్తు శంతమః ।

అథా సోమం సుతం పిబ॥

దం॥ ఈ స్తవము శ్రేష్ఠమయినది, నీమనస్సున కెక్కునది, అతి సుఖమయినది, అగు
గాక! తరువాత (స్తవానంతరమని తా॥) అభిషవించిన సోమమును ద్రావుము.

౧౬.౬. విశ్వ మిత్సవనం సుత మింద్రో మదాయగచ్ఛతి । వృత్రహో సోమవీతయే॥

దం॥ శత్రునాశకుడగు నింద్రుడు అభిషవించిన సోమముగల (ప్రాతస్సవనాది)
సవనములన్నిటిని గూర్చి మదము కొఱకు సోమపానము చేయబోవుచున్నాడు.

౧౬౭. సేమం॑నః కా॒మ మా॑పు॒ణ గో॑భి॒ర శ్వే॑ శృ॒తక్ర॑తో । స్త॒వా॒మత్వా॑ స్వా॒ధ్యః॑॥

పం॥ ఓ శతక్రతూ! (ఇందుఁడు) ఆయామాకోరికను గోవులతోను అశ్వములతోను బూరించుము. సరియైన ధ్యానముతో నిన్ను స్తుతించుచున్నాము.

—:—0—:—

సూక్తము. ౧౭.

(ఋషి - కణ్వపుత్రుఁడగు మేధాతిథి ; దేవత - ఇంద్రదావరుణులు ; ఛందస్సు - గాయత్రి.)

౧౬౮. ఇంద్రా॑ వరు॒ణయో॑ రహం॒సం రా॒జో॒రవ॑ ఆ॒వృ॒ణే॑ । తా॒నో మృ॑భాత ఈ॒దృశే॑॥

పం॥ నేను (యాగకర్త) మంచి రాజ్యముగల ఇంద్రావరుణులను రక్షను గోరుచున్నాను. ఈ లాటివిషయమునవాగు మమ్ము సుఖింపఁ జేతురు.

౧౬౯. గంతా॑రా హి॒స్థోఽప॑సే హ॒పం వి॒ప్రస్య॑ మా॒వతః॑ । ధ॒ర్తారా॑ చ॒ర్షణీ॑నామ్॥

పం॥ ఇంద్రావరుణలారా! (యాగకర్తను) రక్షింపఁగోరి మావంటి యాజకులు పిలుచు పిలుపులను గూర్చి వచ్చెడు స్వభావముగల మీరు మనుష్యుల యోగక్షేమములను సంపాదింతురుగదా!

౧౭౦. అను॑కా॒శం త॑ర్పయే॒థా మింద్రా॑ వరు॒ణ రా॒యః । తా॒వాం నే॑ది॒ష్ఠ మీ॑మ॒హే॑॥

పం॥ ఇంద్రావరుణలారా! కోర్కె ననుసరించి ధనము తృప్తిగానిండు. ఆ మిమ్మును సగృహకు రమ్మని కోరుచున్నాము.

౧౭౧. యు॒వాకు॑హి శ॒చినాం॑ యు॒వాకు॑ సుమ॒తీనామ్॑ । భూ॒యామ॑ వా॒జదా॑వ్నామ్॥

పం॥ ఏమంటే-కర్ణుల సంబంధమైన సోమరూప హవిస్సుల మొత్తమును, మంచి మిథులుగల యాజకుల స్తుతుల మొత్తమును, (ఇచ్చట) గలవు. (మీరుకట్టాక్షించితే) మేముధనదాతలలో (పేరుపొందినవారము) అగుచుముగాక.

౧౭౨. ఇంద్రః సహస్రదావ్నాం వరుణః శంస్యానామ్ । క్రతుర్భవ త్యుక్థ్యః॥

దం॥ వేలకొలది నిచ్చువారిలో నింద్రుడు పనివాడు. (శేష్టుడని తా॥) స్తుతింపదగినవారిలో వరుణుడు స్తుతింపదగినవాడు.

౧౭౩. తయోరి దవసా వయం సనేమ నిచధీమహి । స్యాదుత ప్రరేచనమ్॥

దం॥ ఆ యింద్ర వరుణుల యొక్క రక్షణచేతనే మేము (ధనము) పొందుదుము. అది (=తినగా మిగిలి దాచుకొన్నది) మిక్కిలి వృద్ధిపొందునుగాక.

౧౭౪. ఇంద్రా వరుణ వామహం హువే చిత్రాయ రాధసే ।

అస్మాన్తు జిగ్యష్ స్కృతమ్॥

దం॥ ఇంద్రావరుణులారా! నానావిధములయిన ధనములకొరకు మీయిద్దరిని బిలుచుచున్నాను. అంతటను మమ్ము జయశీలురం జేయుడు.

౧౭౫. ఇంద్రా వరుణ నూనువాం సిహసంతీషు ధీష్యా । అస్సభ్యం శర్ణ యచ్ఛతమ్॥

దం॥ ఇంద్రావరుణులారా! మాబుద్ధులు మిమ్ము సేవింప నిచ్చయించుచుండగా సన్నిహిత సుఖమును మాకు నిండు.

౧౭౬. ప్రవా మశ్నోతు సుష్టుతి రింద్రా వరుణ యాంహువే ।

యామృధాధే సథ స్తుతిమ్॥

దం॥ ఇంద్రావరుణులారా! ఏస్తుతి మంత్రముతో బిలుచుచున్నానో, దేనిసవిని మీరుప్పొంగుచున్నారో, ఏది మీయిద్దరికును జోడుగా స్తుతియయ్యెనో, ఆ మంచి స్తుతి మీ యిద్దరిని జెందుగాక.

ఇట్లు ప్రథమ మండలమున జతుర్థానువాకము. శ్రీ శ్రీ శ్రీ

అనువాకము. ౫.

సూక్తము ౧౦.

(ఋషి - కణ్వపుత్రుడగు మేధాతిథి ; దేవత - ౧ - ౫ బ్రహ్మణస్పతి, ౬ - ౮ సదానస్పతి ;

భగవద్గుణ - గాయత్రీ.)

౧౭౭. సోమానం స్వరణం కృణుహి బ్రహ్మణస్పతే । కక్షీవంతం యదేశిజః ।

దం॥ ఓ బ్రహ్మణస్పతీ ! (దేవతసేవ) సోమము నభిషవించుచున్న సన్ను శిశువు
పుత్రుడైన కక్షీవంతునినిబోలి దేవతలలో సంపదలొందునట్లు చేయుము.

౧౭౮. యోరేవాన్యో అమీవహా వసువి శ్చుష్టిరసః । సహా సిషకు యస్మరణి॥

దం॥ ఏ బ్రహ్మణస్పతీ ధనవంతుడో, ఎవడు రోగముల సారించునో, ఎవడు
ధనముల బొందునో, ఎవడు శుష్టిని వృద్ధిపొందించునో, ఎవడు త్వరగలవాడో
యతడు మమ్మునుగ్రహించుగాక.

౧౭౯. మానః శంసో అరరుషో భూర్తిః ప్రణా జ్ఞర్త్యస్య । రితోనో బ్రహ్మణస్పతే॥

దం॥ హింసించుటకు వచ్చిన మనుష్యుని పరుషవాక్యము (తిట్టి) మాకు చగుల
కుండునట్లు బ్రహ్మణస్పతీ ! మమ్ము రక్షింపుము.

౧౮౦. సఖావీరో న రిష్యతి యమింద్రో బ్రహ్మణస్పతీః । సోమో హినోతి మర్త్యమ్॥

దం॥ బ్రహ్మణస్పతీయు నిరమ్రోడును ఎననిని (చుజమానుని) వృద్ధిపొందించునో,
సోముడెవనిని వృద్ధిపొందించునో, ఆతడే నీరుడ్డి సజింపడు.

౧౮౧. త్వంతం బ్రహ్మణస్పతే సోమ ఇంద్రశ్చ మర్త్యమ్ । దక్షిణా పాశ్వంపానః॥

దం॥ బ్రహ్మణస్పతీ ! నీవును, ఇంద్రుడును, సోముడును, దక్షిణమును చేవత
యును, ఆహుర్ముని బాపమునుండి రక్షింపుడు.

౧౦.౨. సదస్సస్పతి మద్భతం ప్రియ మింద్రస్య కామ్యమ్ || సనిం మేధా మయాసిషమ్

దం|| ఆశ్చర్యకరుఁడును, ఇంద్రునకుఁ బ్రియుఁడును, అందమైనవాఁడును, ధనదాతయునగు సదసస్పతిని మేధ (బుద్ధి) కొఱకు పొందితిని- (నేవించితినిని తా|| సదస్=సభకు, పతి, అగ్ని కేయిపేరు.)

౧౦.౩. యస్మా దృతే నసిధ్యతి యజ్ఞో విపశ్చి తశ్చన | సధీనాం యోగ మిన్వతి||

దం|| ఎవనిని వినాగా యజ్ఞము విద్వాంసునకు (యజమానుఁడు) గూడ సిద్ధింపదో యాతఁడు (సదసస్పతి) మాబుద్ధుల సరిబంధమును బొందియున్నాఁడు.

౧౦.౪. ఆదృఢోతి హవిష్కృతిం ప్రాంచం కృణో త్యధ్వరమ్

హోత్రా దేవేషు గచ్ఛతి||

దం|| ఆ తరువాతనే (హవిర్దానాన న్తరమని తా||) హవిస్సును సంపాదించిన యజమానుని వృద్ధిచేయును- (సదసస్పతి కర్త) యజ్ఞమును నిర్విఘ్నముగా సమాప్తి నొందించును. స్తోత్రముకూడ దేవతలవఱకుఁ బోవును.

౧౦.౫. నరాశంసం సుధృష్టమ మపశ్యం సప్రథస్తమమ్ | దివోన సద్భమఖసమ్||

దం|| మిక్కిలి ధార్షణ్యముగలవాఁడు, (ధార్షణ్యము=పెంకితనము) అతిప్రసిద్ధుఁడు, దేవలోకమువలె మిక్కిలి తేజస్సుకలవాఁడు, నరులచే బొగడువడువాఁడునగు సదసస్పతిని నేను జూచితిని (శాస్త్రదృష్టితోనని తా||)

—:—0—:—

సూక్తము. ౧౦.

(ఋషి - కణ్వపుత్రుఁడగు మేధాతిథి; దేవత - అగ్నివాయువులు; ఛందస్సు - గాయత్రి.)

౧౦.౬. ప్రతిత్యం చారు మధ్వరం గోపీధాయ ప్రహూయసే | మరు ద్భిరగ్న ఆగహి||

దం|| అగ్ని! ప్రితికరమైన పరిసిద్ధమయిన యజ్ఞమునందు సోమపానము సేయుటకు నీవు పిలువఁబడుచున్నావు. కనుక మరుత్తులతోఁగూడి రమ్ము.

౧౮౭. నహి దేవో నమర్యో మహా స్తవక్రతుం పరః । మరు ద్భిరగ్న ఆగపి॥

దం॥ నీసంబంధముగల క్రతువును మించిన దేవుడుగాని మానవుడుగాని లేడు. కనుక మరుత్తులతోఁ గలిసిరమ్ము.

౧౮౮. యేమహో రజసో విదు ర్విశ్వేదేవాసో అద్రుహః । మరు ద్భిరగ్న ఆగపి॥

దం॥ అగ్ని ! ఎవరు ఉదకవర్షణ ప్రకారము నెఱుఁగుదురో, ఎవరు ప్రకాశవంతులై ద్రోహము నెవ్వరికింజేయరో, ఆ గొప్ప మరుత్తులతోఁ (ఏడ్చుదుమరుత్తులని) గలిసి రమ్ము.

౧౮౯. యఉగ్రా అర్క మాస్యచ రసాధృష్టాన ఓజసా । మరు ద్భిరగ్న ఆగపి॥

దం॥ తీవ్రమయిన యే మరుత్తులు ఉదకమును సంపాదించిరో, ఎవరు బలముచేసి నితరులకు లొంగరో, అట్టి మరుత్తులతోఁగూడి రమ్ము.

౧౯౦. యేశుభ్రా ఘోరవర్షసః సుక్షత్రాసో రిశాదసః । మరు ద్భిరగ్న ఆగపి॥

దం॥ ఎవరు శోభనులును, ఉగ్రహపులును, మంచితనముగలవారును, హింసకులను (శత్రువులని తా॥) దినువారును, అయియున్నారో, అట్టి మరుత్తులతోఁ గలిసి యో యగ్ని ! రమ్ము.

౧౯౧. యేనాకస్యా ధరోచనే దివి దేవాస ఆసతే । మరు ద్భిరగ్న ఆగపి॥

దం॥ ఎవరు నాకలోకము మీఁది ప్రకాశముగల ద్యులోకమందు ఉన్నారో, ఆ మరుద్దేవతలతోఁ గలిసి యగ్ని ! రమ్ము.

౧౯౨. యక్షణాయంతి పర్యతాం తిరః సముద్ర మర్జవమ్ । మరు ద్భిరగ్న ఆగపి॥

దం॥ ఏ వాయువులు పర్వతములను (=మేఘములని యర్థమును గలదు) కదలించురో, ఉదకముతో నిండిన సముద్రము నెవ్వరు తిరస్కరింతురో, అట్టి మరుత్తులతోఁగూడి నో యగ్ని ! రమ్ము.

మం ౧. అను ౫. సూ ౧౯.] ఋగ్వేదము.

3౯

౧౯౩. ఆయేతన్వంతి రశ్మిభి స్తిరః సముద్ర మోజసా । మరు ద్భిరగ్న ఆగహి॥

దం॥ ఎవరు సూర్యకిరణములతోఁగూడ నాకసమందంతట వ్యాపింతురో, ఎవరు బలముచేత సముద్రమును దిరస్కరింతురో, అట్టి మరుత్తులతోఁగూడి యగ్ని ! రమ్ము

౧౯౪. అభిత్వా పూర్వపీతయే సృజామి సోమ్యం మధు । మరు ద్భిరగ్న ఆగహి॥

దం॥ మొట్టమొదటనే పానముచేయుటకు నీకై మధురమగు సోమరసమును సిద్ధపఱచినాను, కనుక నో యగ్ని ! మరుత్తులతోఁ గలిసి రమ్మా !

—ః-౦-ః—

ద్వితీయాధ్యాయము.

సూక్తము. ౨౦.

(ఋషి - కణ్వపుత్రుఁడగు మేధాతిథి ; దేవత - ఋభువులు ; ఛందస్సు - గాయత్రీ.)

౧౯౫. అయం దేవాయ జన్మనే స్తోమో విప్రేభి రాసయా । అకారి రత్నధాతనుః ॥

దం॥ జన్మ (కల) దేవతకొఱకు నీస్తవము విప్రులచేత నోటితోఁ జేయఁబడినది-ఇది ఆతిశయముగా ధనమును గలిగించును. (ఋభువులను దేవతలు జన్మకలవారట ! వారికై చేసిన స్తవమిది.)

౧౯౬. యశంద్రాయ వచోయుజా తతక్షు ర్గనసా హరీ । శమీ భిర్యజ్జ మాశత॥

దం॥ ఏ ఋభువులు ఇంద్రుని కొఱకు మాటచెప్పగానే తమంత తాము రథమును బూన్చుకొనునట్టి హరియను పెద్దగల రెండు గుఱ్ఱములను మనసుతోనే తయారు చేసిరో, వారు పనులలో యజ్ఞమందు వ్యాపించిరి-(యజ్ఞమునకు, గావలసిన పనులు చేతురని తా॥)

౧౯౭. తక్ష న్నాసత్యాభ్యాం పరిజ్ఞానం సుఖం రథమ్ । శమీం ధేనుం సబద్ధఘోమే॥

దం॥ సర్వత్రాగమనముకలది, కూర్చుండుటకు సుఖమైనది, అగు రథమును అశ్వినీ దేవతల కొఱకు ఋభువులుచెక్కి- తయారు చేసిరి. బాగుగఁ బాలించు నావునుగూడఁ దయారుచేసిరి.

౧౯౮. యువానా పితౄణా పునః సత్యమంత్రా ఋజూ యవః । ఋభవో విష్వక్రత॥

దం॥ సత్యమయిన మంత్రసామర్థ్యము కలిగి కపటములేని వారును, సర్వకార్యసిద్ధి కలవారునగు, ఋభువులు తలదండ్రలను (ముదిసినవారిని) మఱల యకావసవంతులఁగాఁ జేసిరి.

౧౯౯. సంవో మదాసో అగ్న్ తేంద్రేణ చ మరుత్వతా । ఆదిత్యేభిశ్చ రాదభిః॥

దం॥ ఋభువులారా ! మీకు హర్షముగలిగించు సోమము మరుత్తులతోఁగూడిన యింద్రునితోను, ప్రకాశించు నాదిత్యులతోను, గలిసికొన్నది.

౨౦౦. ఉతత్యం చమసం నవం త్వష్ట రేవస్య నిమృతమ్ । అకర్త చతురః పునః॥

దం॥ మఱియు త్వష్టతనకొఱకుఁగాఁ జేసికొన్న చమసను (శిష్యులైన) ఋ భువులు ఆ ఒక్క పాత్రను నాలుగు పాత్రలుగాఁ జేసిరి. (దేవతల చెక్కడపు పనివాడు త్వష్ట చమస=సోమరసము పానముచేయుటకుఁగాఁ గట్టతోఁ జేసిన పాత్రకుఁ బేరు.)

౨౦౧. తేనో రత్నాని ధత్త నత్తిరా సాప్తాని సున్వతే । ఏకమేకం సుశస్తిభిః॥

దం॥ ఆ యో ఋ భువులారా ! శోభనమయిన మాస్తవములచేత ఒక్కొక్కదానిని (కర్మను) మూడు ఏడు నగునట్లు ఉత్తమములను గలుగఁ జేయుఁడు.

(౧) పాకయజ్ఞములు ఏడువిధములు-జాపాననము-వైశ్వదేవము-పార్వణము-అష్టకాశ్రాద్ధము-మాసశ్రాద్ధము-సర్పబలి-ఈశానబలి యని. ౨. సప్తహవిర్యజ్ఞములు- ౧ అగ్నిహోత్రము- ౨ దశఃపూర్ణమాసలు- అగ్న్యధేయము- ౩ ఆగ్నియణము- ౪ చాతుర్స్థాసయలు- ౫ నిరూఢ పశుబంధము- ౬ సౌత్రామణీ- ౭ ఆశ్వయుజ శూలగవాదులు. ౩. సప్తసోమయాగములు- ౧ అగ్నిష్టోమ- ౨ అత్యగ్నిష్టోమ- ౩ ఉక్థ్య- ౪ షోడశి- ౫ వాజపేయ- ౬ అతిరాత్ర- ౭ అప్తోర్యామము-అని, మొత్తమిరువది యొకటి)

౨౦౨. అధారయంత వహ్నియోభజంతే సుకృత్యయా । భాగం దేవేషు యజ్ఞియమ్॥

దం॥ ఋ భువులు (తాముమర్త్యులయ్యును) చమసాది పాత్రలు చేయుటవల్ల దేవతలయి దేవతలతోపాటు యజ్ఞభాగమునుగూడఁ బొందిరి,

సూక్తము, ౨౧.

(ఋషి - కణ్వపుత్రుఁడగు మేఘతిథి ; దేవత - ఇంద్రాద్వైతము ; ఛందస్సు - గాయత్రి.)

౨౦౩. ఇహేంద్రాగ్ని ఉపహ్వయే తయోరి తోస్మముశ్శసి । తాసోమం సోమపాతమా

దం॥ ఈకర్మలో నింద్రాగ్నులను బిలుచుచున్నాను. వారికే సోమమును గోరచున్నాను. వారు ఉత్తమముగా సోమము త్రాగుదురుగాక.

౨౦౪. తాయజ్ఞేషు ప్రశంస తేంద్రాగ్నీ శుంభతా నరిః । తా గాయత్రేషు గాయతా॥

దం॥ ఓ ఋత్విజులారా! ఆ యింద్రాగ్నులను యజ్ఞములందు స్తుతింపుడు. అలంకరింపుడు, గాయత్రీ ఛందస్సులో నున్న సామమంత్రములతో వారిని గానము చేయుడు.

౨౦౫. తామిత్రస్య ప్రశస్తయ ఇంద్రాగ్నీ తాహవామహే । సోమసా సోమపీతయే॥

దం॥ స్నేహితుడయిన (యజమానుని యొక్క) క్షేమముకొఱకు నింద్రాగ్నుల స్తుతింతుము. సోమపానముసేయుగల వార్షిష్ఠిని సోమపానముకొఱకు బిలుచుచున్నాము.

౨౦౬. ఉగ్రా సంతా హవామహ ఉపేదం సవనంసుతమ్ ఇంద్రాగ్నీ ఏహగచ్ఛతామ్॥

దం॥ (శత్రువులను వధించుటలో) ఉగ్రులయిన యింద్రాగ్నులను అభినవించిన సోమముగల యీసవనము వద్దకు బిలుచుచున్నాము. వారు ఇచటికి వత్తురుగాక.

౨౦౭. తామహంతా సదస్పతీ ఇంద్రాగ్నీ రక్ష ఉబ్ధతమ్ । అప్రణా సంద్వత్రిణా॥

దం॥ గొప్పవారును సభాపాలకులు నయిన యింద్రాగ్నులు రాక్షసులను గ్రోర్వము విడుచునట్లు చేయుదురుగాక. ఆరాక్షసులు సంతానము లేకుండురుగాక.

౨౦౮. తేన సత్యేన జాగృత మధిప్రచేతునే పదే । ఇంద్రాగ్నీ శర్ణ యద్భవే॥

దం॥ ఓ యింద్రాగ్నులారా! మీరు ఫలములననుభవించు లోకములను వృద్ధిపఱచి కాని ఫలము లిచ్చుటకు సిద్ధులై యుండురుగాక! ఇంద్రాగ్నులు ముఖమునిత్తురుగాక!

సూక్తము. ౨౨.

(ఋషి - కణ్వపుత్రుడగు మేధాతపి; దేవత ౧ - ౪ అశ్వినీదేవతలు, ౫-౮ మార్కండేయ, ౯-౧౦ ఆగ్ని, ౧౧ దేవతలు, ౧౨ ఇంద్రాణి, వరుణాని, అగ్నాయా, ౧౩-౧౪ భూమ్యంతరిక్షములు, ౧౫ పృథివీ, ౧౬-౨౧ విష్ణువు; ఛందస్సు గాయత్రీ)

౨౦౯. ప్రాతర్యజా విబోధ యాశ్వినా వేహ గచ్ఛతామ్ । అస్యసోమస్య పీతయే॥

దం॥ (అధ్వర్యునుద్దేశించి హోతపలుకుచున్నాడు) ఓ యీ! సాగ్రతస్సరసముసందః గూడుకొన్న యాశ్వినీ దేవతల్లిడికిని యీ సోమము త్రావ్వుటకు బంధింపుము. (నిద్రలేపుమని తా॥) వారు ఈ చోటికి వత్తురుగాక.

౨౧౦. యాసురథా రథీతమో భాదేవా దివిస్సృశా | అశ్వినా తాహవామహే॥

దం॥ ఏ యిద్దఱశ్వినులు మంచిరథముగల వారును, ద్యులోకమందు నివసించు వారును, ప్రకాశించువారు నయి యున్నారో, ఆ యిద్దఱిని నేను బిలుచుచున్నాను-

౨౧౧. యావాం కశా మధుమ త్యశ్వినా సూన్యతావతీ | తయా యజ్ఞం మిమిక్షతమ్॥

దం॥ ఓ యశ్వినులారా! సత్యమయినదియు, నీటిచే దడిసినదియునగు మీ యిద్దఱి చేతినుండు కొరడా యేదికలదో దానితో యజ్ఞమును నడుపుదురుగాక. (కమ్పికిఁ గొరడా యని తెలుగు)

౨౧౨. నహి వామ స్తి దూరకే యత్రా రథేన గచ్ఛథః | అశ్వినా సోమినో గృహమ్॥

దం॥ ఓ యశ్వినులారా! సోమముతో యాగముచేయు నే (యజమానుని) గృహమునకు రథముతో మీరుపోవుదురురో, ఆ గృహము మీకు దూరముగాలేదు. (మీరథము వేగముగలదని తా॥)

౨౧౩. హిరణ్యపాణి మూతయే సవితార ముపహ్వాయే | సచేత్తా దేవతా పదమ్॥

దం॥ బంగారము చేతియందుఁగల సవితృదేవతను (యజమానుని) రక్షించుటకుఁ బిలుచుచున్నాము. అతఁడు (యజమానుఁడు) చేరఁదగిన దేవతాస్థానమేదో తెలుపును.

౨౧౪. అపాం నపాత మవసే సవితార ముపస్తుహి | తస్య వ్రతా న్యశ్శసి॥

దం॥ (హోత సామగ ఋత్విజునితోఁ బల్కుచున్నాఁడు) ఓ యీ! నీటిని యిగిరించువాఁడగు సవితను రక్షణముకొఱకు స్తుతింపుము. అతని వ్రతములను (=సోమ యాగాదులు) గోరుచున్నాము.

౨౧౫. విభక్తారం హవామహే వసో శ్చిత్రస్య ధాధసః | సవితారం నృచక్షసమ్॥

దం॥ నివాసమునకుఁ గావలసిన నానావిధ ధనములను (యజమానులకు) బంచి యిచ్చువాఁడగునట్టి, మానవులను బ్రకాశింపఁజేయునట్టి, సవితృదేవతను (=సూర్యుని) పిలుచుచున్నాము.

౨౧౬. సఖాయ ఆనిషీదత సవితా స్తోమ్యానునః । దాతా రాధాంసి శుంభతి॥

దం॥ ఓ స్నేహితులారా! ఋత్విజులసంబోధ) కుర్చుండడు. మనకీనవిత శీఘ్రముగా స్తుతింపఁదగినవాఁడు. ధనములిచ్చుటకు ఉద్దాక్షుఁడు. ఇతఁడు ప్రకాశించుచున్నాఁడు.

౨౧౭. అగ్నే పత్నీ రిహవహ దేవానా ముశతీ దువ । త్వష్టారం సోమసీతయే॥

దం॥ ఓ యగ్నీ! (రావలెనని) కోరుచున్న దేవతల భార్యలను ఇచ్చోటికిఁ దీసికొనిరమ్ము. త్వష్టనుగూడ సోమపానమునకుఁ దీసికొనిరమ్ము.

౨౧౮. ఆగ్నా అగ్న ఇహవసే హోత్రాం యవిష్ట భారతీమ్ । వసూత్రీం ధివణాం వహ॥

దం॥ ఓ యగ్నీ! మమ్మురక్షించుటకు దేవపత్నుల నిచటికిఁ దీసికొనిరమ్ము. ఓ చిన్నవాఁడా! (అగ్నికి సంబోధ) హోమమును నెరవేర్చు సీభార్య భారతీను (భారతుఁడను సూర్యునిభార్య) ప్రార్థింపఁదగిన సరస్వతీని దీసికొనిరమ్ము. (౧)దం సరస్వతి నాగ్దేవతయే)

౨౧౯. అభినో దేవీ రవసా మహా శర్మణా స్తృపత్నీః । అచ్ఛిన్నపత్రాః సదంతామ్ని॥

దం॥ మనుష్యులను బరిపాలించునట్టి, తెక్కలు తెగకుండునట్టి (అనఁగా) దేవపత్నులు పక్షిరూపమున నుండురని నీతి యుద్దేశము) దేవపత్నులు గొప్ప శుభము తోడను, రక్షణతోడను, మాయందు దయచూపుదురుగాక.

౨౨౦. ఇహేంద్రాణీ ముపహ్వాయే వరుణాసీం స్వస్త్వయే । అగ్నాయాం సోమసీతయే॥

దం॥ ఈకర్మయందు మాకు శుభముగల్గుటకు (నాడు) సోమపానముచేయుటకు ఇంద్రుని భార్యను, వరుణుని భార్యను, అగ్ని భార్యను, బిలుచుచున్నాము.

౨౨౧. మహీద్యౌః పృథివీ చన ఇమం యజ్ఞం మిమిత్త తామ్ । పిస్పతాంనో భరీమభి॥

దం॥ గొప్పదగు ద్యౌలోక నేవతయు భూమియు మా యజ్ఞమును దమగౌరవముతోఁ దడుపుదురుగాక. వారిపోషణలతో మమ్ముఁ బూరింతురుగాక॥

ము ౧. అను శ్లో. నూ ౨౨.] ఋగ్వేదము

౨౨౨. తయోరి ధృతవ త్పయో విప్రా రిహంతి ధీతిభిః । గంధర్వస్య ధ్రువేపదే॥

దం॥ స్థిరమయిన గంధర్వస్థానమందు (అనగా నంరిక్షమనితా) ఉన్నవారిద్దటి యొక్క (భూమ్యంతరిక్షములని తా॥) నేతివంటి ఉదకము నే విప్రులుకర్ణలతోఁజవిచూతురుగాక॥ (నాకుదురు=రిహన్తి)

౨౨౩. సోనా పృథివి భవాన్మక్షరా నివేశనీ । యచ్ఛానః శర్మ సప్రథః॥

దం॥ ఓపృథివీ! విస్తారాది గుణములు కలదానవుకమ్ము. ముండ్లులేనిదానవుకమ్ము. నివశించుటకుపయోగము కలదానవు కమ్ము. విస్తారముకలిగి మాకు సుఖమిమ్ము.

౨౨౪. అతో దేవా అవంతు నోయతో విష్ణు ర్విచక్రమే । పృథివ్యాః సప్తధావభిః॥

దం॥ ఏకారణము చేత విష్ణువు ఏడుసాధనములతోఁ బృథివినుండి అనేక పాదవిన్యాసములు (=నడకలు) చేసెనో, ఆకారణము చేత దేవతలు పృథివినుండి వచ్చు రక్షించురుగాక॥ (త్రివిక్రమావతారనణాన)

౨౨౫. ఇదం విష్ణు ర్విచక్రమే త్రేధా నిదధే పదమ్ । సమూక్షహృ వస్య పాంసురే॥

దం॥ విష్ణువీ జగత్తునందు నడచెను. మూడువిధముల నడుగు పెట్టెను. ధూళియుక్క మైన యీతనిపాదమందు ఈసర్వజగత్తు నిమిడియున్నది.

౨౨౬. త్రీణి పదా విచక్రమే విష్ణు ర్లోపా అదాభ్యః । ఆతో ధర్మాణి ధారయన్॥

దం॥ ఇతరులచేతహింసించుశక్యముకానివాఁడును, సర్వజగత్తునుబాలించువాఁడును, అగు విష్ణువు ధర్మములను (=కర్మలను) పోషించుచు మూడులోకములందు మూడుగులు పెట్టెను.

౨౨౭. విష్ణోః కర్మాణి పశ్యత యతో వ్రతాని పస్పశే । ఇంద్రస్య యుజ్యః సఖా॥

దం॥ ఓఋత్విజులారా! విష్ణువుయొక్క కర్మలను చూడుఁడు. ఏకర్మల చేత (వ్రతయజమానుఁడును) అగ్నిహోత్రాది కర్మలను జేయుచున్నాఁడో, ఆవిష్ణువు ఇద్రునకు విడువని సఖుఁడు.

౨౨౮. తద్విష్ణోః పరమం పదం సదా పశ్యంతి సూరయః । దివీ చక్షు రారతనామ్॥
 వం॥ ఆకాశమందుఁ బ్రసరించు దృష్టి యెట్లు సర్వమును జూడఁగలదో, అట్లు
 విద్వాంసులు ఆవిష్ణుని ఉత్కృష్టస్థానమును ఎల్లపుడును జూతురు.

౨౨౯. తద్విప్రాసో విపన్యవో జాగృవాంసః సమింధతే । విష్ణో ర్యత్పరమం పదమ్॥
 వం॥ పొరపాటులేని స్తుతికర్తలగు విప్రులు (బుద్ధిమంతుని పుష్కలతత్వము) ఆవిష్ణుని
 యొక్క పరమస్థానమును జక్కగాఁ బ్రకాశింపఁజేతురు.

సూక్తము. ౨౩.

(ఋషి - కణ్వపుత్రుఁడగు మేధాతిథి; దేశత - ౧ - వాయుదేవత, ౨-౩- ఇంద్రవాయువులు,
 ౪ - ౬ - మిత్రావరుణులు, ౭ - ౯ మరుత్తణిశిష్టుఁడగు నింద్రుఁడు, ౧౦ - ౧౨ - విశ్వే
 దేవుఁడు, ౧౩ - ౧౫ - పౌష్ణుఁడు, ౧౬ - ౨౨ - ఉదకదేవత, ౨౪ - అగ్ని; ఛందస్సు -
 ౧-౧౮-౨౧-గాయత్రి, ౧౯- ఉష్ణిక్, ౨౦-౨౨-౨౪- అనుష్టుప్.)

౨౩౦. తీవ్రాః సోమాస ఆగ హ్యశీర్వంతః సుతా ఇమే । వాయోతా న్నృశీతా నివి॥

వం॥ ఓ వాయువా! ఈసోమములు అభిషేచింపఁబడినవి. అవి తీవ్రములగుటవల్ల
 వృష్టినిగలిగించును. ఆశరము గలిగియున్నవి. (ఆశరమని మఱిగించిన పాలు
 పరుగుతో జేసినవస్తువు) ఉత్తరవేదికిఁ దేబడిన యా రసములను బాసముసేయుము.

౨౩౧. ఉభాదేవా దివిస్త్వే ఇంద్రవాయూ హవామహే । అన్య సోమన్య పీతయే॥

వం॥ ద్యులోకమందున్న ఇంద్రుఁడు వాయువు ననునిద్దఱు దేవతలను యాసోమము
 త్రావుటకుఁ బిలుచుచున్నాము.

౨౩౨. ఇంద్రవాయూ మనోజువా విప్రా హవంత ఊతయే । సహస్రాక్షా ధియన్వతీ॥

వం॥ మనోవేగముకలవారును, వేయికన్నులు కలవారును, బుద్ధులగు అధిపతులును,
 అగు నింద్రవాయువులను రక్షణముకొఱకు నోబు త్విజులారా! పిలుపుఁడు.

౨౩౩. మి॒త్రం వ॒యం హ॑వామ॒సే వరు॑ణం సోమ॒పీత॑యే । జ॒జ్ఞానా॑ పూ॒తదక్ష॑సా॥

దం॥ (యజ్ఞస్థలమం) దేవతరించిన వారును, పవిత్రమగు బలము కలవారును, అగు మిత్రుని వరుణుని సోమపానమునకై మేము పిలుచుచున్నాము.

౨౩౪. ఋ॒తేన॑యా వృ॒తావృ॑థా వృ॒తస్య॑ జ్యోతి॒షస్ప॑తీ । తా మి॒త్రావరు॑ణా హ॒వే॥

దం॥ ఏమిత్రావరుణులు సత్యము చేత (ఫలమును) వృద్ధిచేయునట్టి ప్రశస్తమయిన తేజస్సును బాలించునట్టి వారో ఆవారిని బిలుచుచున్నాము.

౨౩౫. వరు॑ణః ప్రా॒వితా॑ భువ ని॒న్న్రతో వి॑శ్వా॒భి రూ॒తిభిః॑ । క॒రతా॑నః సు॒రాధ॑నః॥

దం॥ ఈవరుణుడు మమ్ము బాగుగా రక్షించు వాడగుగాక॥ మిత్రుడు సమస్త రక్షణలతో మమ్ము మంచిధనవంతులగా జేయునుగాక.

౨౩౬. మరు॑త్వంతం హ॑వామహ ఇ॒ంద్ర॒మా సోమ॑పీత॒యే । స॒జ్ఞా ర్థే॑న తృంప॒తు॥

దం॥ మరుత్తులతోఁ గూడిన యింద్రుని సోమపానము చేయుటకుఁ బిలుచుచున్నాము. అతడు మరుద్గణములతో (గలిసి తృప్తిపండుగాక.

౨౩౭. ఇ॒ంద్రజ్యే॑ష్ఠా మరు॒ద్గణా॑ దే॒వాసః॑ పూ॒షరా॑తయః । వి॒శ్వేమ॑మ శ్రు॒తాహ॑వమ్॥

దం॥ ఇంద్రుడు ముఖ్యుడుగాఁ గలవారును, ధనమునిచ్చుపూషదేవతతమలొఁ గలవారును, అగు నోమరుద్గణములారా ! మీరందఱును నాపిలుపు వినుడు.

౨౩౮. హ॒తన్వ॑త్రం సు॒దాన॑వ ఇ॒ంద్రదే॑ణసహ॒సాయు॑జా । మానో॑దృశ్యం॒స ఈ॑శత॥

దం॥ మంచి దాతలగు మరుద్గణములారా ! బలవంతుడు యోగ్యుడు నగు నింద్రునితోఁగలిసి శత్రువును నశింపఁ జేయుడు. దక్షిణగల వృత్రుడు మమ్ము (నెదిరింపఁ) జాలకుండుగాక.

౨౩౯. వి॒శ్వోన్దే॑వాన్వా॒వామహే॑ మరు॒తః సోమ॑పీత॒యే । ఉ॒గ్రాహి॑పృశ్ని॒మాత॑రః॥

దం॥ మరుత్తులనెడు దేవతల నందఱిని సోమపానమునకై పిలుచుచున్నాము. వారు ఉగ్రులును పృథివికిఁ బుత్రులును గదా !

౨౮౦. జయతామివ తన్యతుర్గురుతామేతి ధృష్టుయాచయచ్ఛభం యాభనాసరః॥

దం॥ శూరుల యొక్కవలె ఎవ్వరి ధ్వని దృఢమెగనునించునో అట్టి నానుమతె
ఓ మరుస్తులారా! ఎల్లప్పుడు శుభమయిన (దేవయజన స్థానమునకు) రండు.

౨౮౧. హస్కారాద్విమృత స్పర్శతో జాతా అవంతునః మరుతో హృషియంతునః॥

దం॥ కాంతిని గలిగించునట్టి, ప్రకాశించునట్టి, ఆకసమునంతటనుండి బయలుదేరు
నట్టి మరుత్తులారా! మమ్ము రక్షింపును. మమ్మునుభంపఁజేయుడు.

౨౮౨. అపూషన్ చిత్రబర్హిష మాఘృణే ధగుణాంధివః ఆజానష్టం శూభాపగోహః॥

దం॥ కాంతులను గలిగియుండి గమనోలుడవగునో పూషా! శబ్దించునట్లు పశువులు
దెచ్చునట్లు విచిత్ర దర్భలు కలిగిన యాగమము బోపించునట్టి సోమముగల అంత
రిక్షమునుండి తెమ్ము.

౨౮౩. పూషా రాజానమాఘృణిరపగూర్హ గుహాహితమ్ అవింజ చిత్రబర్హిషః॥

దం॥ గుహలో నుండినదికనుకనే (గుహామర్గము ద్వారాకనుక తా॥) అత్యంత
శూభమయినదియుఁ జిత్రమైన దర్భలుకలదియునగును విరాజిల్లుచున్న సోమమును
కాంతిగల పూషదేవత పొందెను.

(సంపాదించెనని తా॥) పూషా సూర్యుడు.

౨౮౪. ఉతో సమహ్యమిండుభిః పశ్యంతా అనుసేషేధత్ గోభిర్యవం సచర్మశుత్॥

దం॥ మఱియుఁ బ్రతియేటను మేము ధావ్యమునకై యెద్దలతోడనున్నట్లు ఆపూష
నాకొఱకు (యజమానునకు) సోమముగల యాఱుబు శువులను వరుసగాఁ దీసి
కొని వచ్చును.

౨౮౫. అంబయో యంత్యధ్వభి జ్ఞానుయో అధ్వరీయతామ్ ।

పుంచతీ ర్మధునా పయా॥

మం ౧. అను ౫. సూ ౨౩.] ఋగ్వేదము.

౪౯

దం॥ యజ్ఞము చేయఁగోరిన (మాకు) ఉదకములు దేవయజ్ఞ సానములద్వారా
హితవును గలుగఁజేయునవియు, మాధుర్యము గలవియు నగు పానము (గవాదులందు)
గలిగించుఁగాక!

౨౪౬. అమూర్యా ఉపసూర్యే యాభిర్వా సూర్యస్సహ । తానో హిన్వ న్నవధ్వరమ్॥

దం॥ ఏయియుదకములు సూర్యుని యందున్నవో ఏయుదకముతో సూర్యుఁడు
గూడనుండునో అవి మాయజ్ఞమును దృష్టినొందించుఁ గాక.

౨౪౭. అపో దేవీ రుషహ్వాయే యత్ర గావః పిబంతినః । సింధుభ్యః కర్షో హవిః॥

దం॥ మాగోవులే యుదకములను ద్రావునో యాయుదక దేవతలను బిలుచు
చున్నాను. స్రవించు స్వభావము గలయా యుదకములనుండి హవిస్సు తయారు
చేయవలసి యున్నది.

౨౪౮. అప్స్వంత రమృత మప్పు భేషజ మపా ముత ప్రశస్తయే ।

దేవా భవత వాజినః॥

దం॥ ఉదకముల మధ్యను అమృతమున్నది. ఉదకములందు కౌషధమున్నది. మఱియు
నుదకముల ప్రాశస్త్యము కొఱకు ఓఱు త్వజులారా (=దేవాః !) త్వరగలవారుకండు.

౨౪౯. అప్పుమే సోమో అబ్రవీ దంత ర్విశ్వేని భేషజా ।

అగ్నించ విశ్వశంభువ మాపశ్చ విశ్వభేషజీ॥

దం॥ ఉదకముల మధ్యను సమస్తౌషధములునుగలవు. వాటియందుఁ బ్రపంచము
నగు సుఖకరుఁడగు నగ్నికలదని సోమఁడు నాకుఁ బెప్పెను, ఉదకములు సర్వమును
కౌషధములు. (కౌషధులన్నియు నుదకముతోనే బ్రతికెనుగనుక ఉదక మౌషధమే)

౨౫౦. ఆసః పృథీత భేషజం వనూథం తన్వేమమ । జ్యోక్త సూర్యం దృశే॥

దం॥ ఉదకములు నాశరీరమునకు రోగముచు బోగొట్టిన కౌషధమును బూరిం
చుఁగాక. చిరకాలము మేము సూర్యుని బూచు నట్లు (చేయుఁగాక) .

౨౫౧. ఇద మాపః ప్రవహత యత్కించ కురితం మయి ।

యద్వాహ మభిదుద్రోహ యద్వా శేష ఉతాన్యతమో॥

దం॥ ఓడదకములారా! నా యందేదైన పాపముండెనో? లేకనేను ఎవరికైన ద్రోహము చేసితినో? తిట్టితినో, అన్యతమాడితినో, ఆపాపమును నా నుండి మీరు కడిగి వేతురు గాక.

౨౫౨. ఆపో అద్యా న్వచారిషం రసేన సమగస్సహి ।

సయస్వా నగ్న ఆగహి తంమా సంస్పృజ వర్చసా॥

దం॥ ఈనాడు (అవభృథ స్నానము నాడనితా) ఉదకములతో న్నానము చేసితిని. రసముతోఁ గలిసితిమి. అగ్ని! ఉదకములతోఁ గూడిరమ్ము. అట్లు స్నానము చేసిన న్ము దేవస్సుతోఁ గూర్చుము.

౨౫౩. సంమాగ్నే వర్చసా స్పృజ సంప్రజయా సమాయునా ।

విద్యుర్గే త్వస్యదేవా ఇంద్రో విద్యాత్సహ బూ షిభిః॥

దం॥ అగ్ని! నర్చస్సుతో సంతానముతో ఆయుర్దాయముతో చమ్ముగూర్చుము. దేవతలు ఈ నాయొక్క కర్మ నెఱుంగుదురు గాక. ఇంద్రాదుగూడ నా యనుష్ఠానమును జెలియునుగాక.

ఇట్లు ప్రథమమండలమున అయిదవ అనువాకము. (శ్రీ శ్రీ శ్రీ)

అనువాకము. ౬.

సూక్తము, ౨౪.

(ఋషి - అజీగ ర్హత్రుఁడగు శునశ్శేఫుడు; దేవత - ఇ. బ్రహ్మ, ౧. అగ్ని, ౩ - ౫. సవిత, ౬ - ౧౫. వరుణుఁడు; భగ్దస్సు - ౧, ౨, ౬, ౧౫. త్రిమృత్, ౩, ౫. గాయత్రీ.)

౨౫౪. కస్య నానం కతమ స్యామృతానాం మనామహే చాదాదేవస్య నామ ।

కోనో మహ్యే అదితయే పునర్దా త్ప్రీతరంచ దృశేయం మోక్షరంచ॥

మం ౧. అను ౩. సూ ౨౪.] ఋగ్వేదము.

౫౦

దం॥ మేము దేవతలమధ్యను ఎన్నవవానియొక్క యెవనియొక్క శోభనమయిన నామమును ఉచ్చరింతుము? ఏదేవుఁడు నన్ను గొప్పదియగు పృథివికినిచ్చును? (అట్లయితే) తండ్రినిందల్లినింజూతును.

(యూపస్తంభమునఁ గట్టబడి శునశ్శేఘ్రుడు అనుకొనుచున్నాఁడు)

౨౫౫. అగ్నేర్వయం ప్రథమ స్యామృతానాం మనామహే చారుదేవస్యనామ ।
సనో మహ్య అదితయే పునర్దాత్పితరంచ దృశేయం మాతరంచ॥

దం॥ దేవతలలో మొదటి వాఁడయిన యగ్నిదేవుని యొక్క శోభనమయిన నామమునుచ్చరింతును. అతఁడు మరలనన్ను గొప్పదగు భూమికప్పగించును. తల్లినిఁదండ్రినిఁ జూతును.

౨౫౬. అభిత్యా దేవ సవిత రీశానం వార్యాణామ్ । సదావ న్భాగ మీమహే॥

దం॥ సదారక్షకుఁడవయిన ఓ సవితృదేవా ! కోరఁదగిన వాటికిశ్వరుఁడ వగునిన్ను ధనమును గోరుచున్నాము.

౨౫౭. యశ్చిద్ధిత ఇతా భగః శశమానః పురా నిదః । అద్వేషో హస్తయో ర్దధే॥

దం॥ కోరఁదగినదై యేది నీహస్తమునందు ధరింపఁబడినదో, పూజనీయమగు నేధనము నిందించుటకుఁ బూర్వము ద్వేషము లేనిదై యున్నదో, (శత్రువుల చేతిలోఁ బడిన ధనము నందఱునిందింతురు. అంతకు ముందు తనదైయున్నపుడు ద్వేషించరు. అని తా॥) ఆధనమును సవితా! మేము గోరుచున్నాము.

౨౫౮. భగభక్తస్య తేవయ ముదశేమ తవావసా । మూర్ధానం రాయ ఆరభే॥

దం॥ ఓ సవితా ! నీ వారమైన మేము ధనముతోఁ గూడిన నీరక్షణచేత ధనము యొక్క వృద్ధిని జేయుటకుఁ బ్రయత్నించుచున్నాము.

౨౫౯. నహితే క్షత్రం నసహా నమన్యం వయశ్చనా మీచతయంత ఆపుః ।

నేమా ఆపో అనిమిషం చరంతీ ర్నయే వాతస్య ప్రమిన స్త్యభ్యమ్॥

వం॥ ఓ వరుణుడా! ఆకసమందెగురు పక్షులు గూడ నీశరీర బలమును బొందలేదు.
(అనగా నిరాధారాకాశ మందెగురు గలవి కూడను అనితా) పరాక్రమమును బొందలేదు. నీకోపము నోర్వజాలవు

ఎల్లప్పుడు గమనించుచున్న యాయుదకములును వాయువు గనుక పక్షిములును ఎదురింపజాలవు.

౨౬౦. అబుధ్నే రాజా వరుణో వన స్వోర్ధ్వం స్తూపం దవతే పూతవక్షః ।

నీ చీనా స్థు రుపరి బుధ్న ఏనా మస్మే అంతర్విహితాః కిరణము స్యః॥

వం॥ శుద్ధమయిన బలముగల రాజైన వరుణ దేవుడు మొదలులేని అంతర్విహితమందుండి కోరంగిన తేజోరాశిని మీఁదగా ధరించుచున్నాడు. మీఁదనున్న కిరణములు క్రిందికి బ్రసరించినవి. ఈ కిరణములకు మూలము మీఁదను గలదు. ననుకరించుములు మాచుందు నిలువబడి యున్నవి.

౨౬౧. ఉరుంహి రాజా వరుణ శ్చకార మార్యానాం పంథా మన్వేతవక్షః ।

అసదే పాదా ప్రతిధాతవే కరుతా ఏవైర్వా పృథయావిధౌ క్రితౌ॥

వం॥ వరుణ రాజా సూర్యుని మార్గమును విశాలముగా జేసెను గదా! ఎందుకంటే - క్రమముగా నుదయాస్తమయములు పొంగుటకు. అట్లే పాదములు వేసి (అంతరిక్ష) మందూ బొదములుచుటకు దారిచేసెను. మొదలయు నంతఃకు మా శత్రువును నిరాకరించుగాక! (ఇంతటి వరుణుడు నాకట్లనువిప్పి భూమిమీఁద నన్ను నడిపించుగాకయని శునశ్శేఫుడు కోరుచున్నాడు.)

౨౬౨. శతంతే రాజన్భిషజః సహస్రముర్వీగభీరా సుమతిష్ఠి అస్తు ।

భాధస్వ దురే నిర్మతిం పరాచైః కృతం చిదేనః ప్రముముద్భ్యస్సత్॥

వం॥ ఓ రాజయిన వరుణుడా! నీవద్ద నూర్లు వేలు జీవధములుకలవు. నీ మంచి బుద్ధి మిక్కిలి గంభీరమయియుండుగాక. మాకు బాపమునరించి పాపదేవతను మారముగాఁ గొనిపోయి పరిమార్చుము. మేముచేయు పాపమునుగూడ మానుండి తొలగించుము.

౨౬౩. అమీ యఋతూ నిహితాస ఉచ్ఛా నక్తం దద్యుశే కుహచ్ఛివేయుః ।

అదభ్యాని వరుణస్య వ్రతాని విచాకశ చ్చంద్రమానక్తమేతి॥

దం॥ ఏ నక్షత్రములు రాత్రిభాగమందు పరిభాగమందు స్థాపించబడినవై కనఁ బడుచున్నవో అవి పగటియం దెక్కడకో పోవును. వరుణదేవుని యీ పనులెవరును జెరుపలేరు. చంద్రుఁడు రాత్రియందు విశేషకాంతిగలిగి వచ్చుచున్నాడు.

(ఇవన్నియు వరుణదేవుఁడుచేసిన పనులని తా॥)

౨౬౪. తత్వాయామి బ్రహ్మణా వందమాన స్తదాశాస్తే యజమానో హవిర్భిః ।

అహేళమానో వరుణేహ బోధ్యుశంస మాన ఆయుః ప్రమోషీః॥

దం॥ ఓ వరుణుడా! స్తుతులతోఁ బొగడుచు నిన్ను ఆయువును గోరుచున్నాను. యజమానుఁడు హవిస్సులిచ్చి దానినేకోరును. అనాదరణచూపక దీనిందెలియుము. మిగుల స్తవనీయుడా! మా ఆయువును దొంగిలింపకుము,

౨౬౫. తదిన్నక్తం తద్దివా మహ్యమాహు స్తదయం కేతోహ్మన ఆవిచష్టే ।

శునశ్శేఘో యసుహ్వద్భీతః సోఅస్మాన్రాజా వరుణో ముమోక్తు॥

దం॥ ఆవరుణస్తవమేరాత్రియందు నాకుఁజెప్పినారు. పగలుకూడఁ జెప్పుదురు. నా మనసులోనే యీప్రజ్ఞ ప్రకాశించినది. పట్టుకొనంబడిన శునశ్శేఘుఁడే వరుణుని బిలిచెనో ఆ వరుణరాజు మమ్ములను విడిపించుగాక.

౨౬౬. శునఃశేఘో హ్యహ్వద్భీతః ప్రిహ్వదిత్యం ద్రుపనేషు బద్ధః ।

అవైనం రాజా వరుణః ససృజ్యాద్విద్వా అదభ్యోవిముమోక్తు పాశాన్॥

దం॥ మూఁడు బొండకొయ్యలలోఁ గట్టబడి శునశ్శేఘు డదితిపుత్రుఁడగు వరుణుని స్తుతించెను. కనుక వరుణరాజీతనిని విడిపించుగాక. తెలివిగలవాఁడును (ఒకరికి) లొంగనివాడునగు వరుణుఁడు కట్టుతాళ్లను విప్పునుగాక. (కట్టతోఁజేసిన సంకెలకు బొండకొయ్య యని పేరు.)

౨౬౭. అవతే హేళో వరుణ నమోభిరవ యజ్ఞేభిరేమహే హవిర్భిః !

క్షయన్నస్సభ్యమసుర ప్రచేతా రాజన్నేనాంసి శిశ్రథః కృతాసి॥

దం॥ రాజగు వరుణుడా! నీకోపమును నమస్కారములతో, బోగ్బొట్టుకొనుచున్నాము. యజ్ఞములచేతను హవిస్సులచేతను బోగ్బొట్టుకొనుచున్నాము. అనిష్టమును దొలగించునట్టి అధికప్రజ్ఞగలిగినట్టి యో వరుణా! మాట్లాడితే దునివసించుచు మేముచేసిన పాపములను వదలించుము.

౨౬౮. ఉత్తమం వరుణ పాశమన్నదవా ధమం విమధ్యమం శ్రథాయ ।

అథావయమాదిత్యవ్రతే తవానాగసో అదితయే స్యామ॥

దం॥ వరుణుడా! ఉత్కృష్టమైన పాశమును నానుండి విప్పివేయుము. పాదము, పాశమును, నాభిదగ్గరనున్న పాశమును, దొలగించుము. పిమ్మట నో చుడితిపుత్రా! మేము నీవ్రతమందు దండనలేకుండుటకు అపరాధము లేనివారమగుదుము, (ఈ మంత్రములన్నియు శున శ్చేఘ్నఁడు స్తుతించినవే.)

—:—:—

సూక్తము. ౨౫.

ఋషి - శునశ్చేఘ్నఁడు; దేవత - వరుణుడా; భగవంతుని - గాయత్రి.)

౨౬౯. యచ్చిద్ధితే విశో యథా ప్రదేవ వరుణ వ్రతమ్ । మినీమసి ద్యవిద్యవి॥

దం॥ ఓ వరుణుడా! ప్రజలు ఏలాగు పొరబడుదురో ఆలాగుమేమును నీవ్రతమందుఁ బ్రతిదినము పొరబడుదుము. (దానిని నీవు నిర్విఘ్నముగాఁ బూర్తిసేయుము.)

౨౭౦. మానో వధాయ హత్వవే జహీశానస్య రిరథః । మాహృణానస్య మన్యవే॥

దం॥ ఓ వరుణా! నిన్ను అవమానించిన వానింజేయు నీవధకుఁ బాత్రులనుగా మమ్ముఁ జేయకుము. నీకుఁగోపముగలప్పుటి కోపమునకు బాలుగామమ్ము జేయకుము

౨౭౧. విమృశీకాయ తేమనోరథీ రశ్వం నసందితమ్ । గీర్భిర్వరుణ నీమహి॥

దం॥ అలసిన గుఱమును రథికుఁడు నేదదేర్చినట్లు నీమనస్సును మా సుఖము కొఱకు స్తుతులతోఁ బ్రసన్నముసేయుచున్నాము.

౨౭౨. పరా హిమే విమన్యవః పతంతి వస్యశ్శప్తయే । వయో న వసతీరుప॥

దం॥ వరుణా ! నాయుక్క క్రోధరహితమయిన బుద్ధులు జీవనముకొఱకుఁ బునరావృత్తి లేనివై పక్షులు నివాసమునకుఁ బోవునట్లు పోవుచున్నవి.

౨౭౩. కదా తత్రశ్రియం సరమావరుణం కరామహే । మృళీకాయో రుచక్షసమ్ ।

దం॥ బహుమందినిజూచునట్టి బలవంతుడగునట్టి వరుణుని మా సుఖముకోరి యీ కర్మలోనికి వచ్చునట్లు ఎప్పుడుచేయుదుమో?.

౨౭౪. తదిత్సమానమాశాతే వేనంతా న ప్రయుచ్ఛతః । ధృతవ్రతాయ దాశుషే॥

దం॥ కర్మచేయుచు హవిస్సునిచ్చుచున్న యజమానునికొఱకు ప్రేమించుచున్న మిత్రావరుణులు హవిస్సును చెరిసమానముగాఁ దిందురు. వద్దనిచెప్పరు.

౨౭౫. వేదాయో వీనాం సదమంతరిక్షేణ పతతామ్ । వేద నావః సముద్రయః॥

దం॥ ఆకాశమున నెగురుచున్న పక్షులపాదమును ఏ వరుణుడెఱుగునో, సముద్రములో నున్నవాఁడయి యెవఁడు నావల గమనమునెఱుఁగునో, అతఁడు మా బంధనము విప్పునుగాక.

౨౭౬. వేద మాసో ధృతవ్రతో ద్వాదశ ప్రజావతః । వేదాయ ఉపజాయతే॥

దం॥ వ్రతమును ధరించిన వరుణుఁడు అపుడపుడు పుట్టుచున్న ప్రజలతోఁగూడిన పెండ్రెండు మాసములను, సమీపమునఁ బుట్టుచున్న (సదమూఁడవ) మాసమును గూడ నెఱుంగును. (అధికమాసం)

౨౭౭. వేదవాతస్య వర్తనిమురో ర్మవ్యస్య బృహత్ । వేదాగో అధ్యాపతే॥

దం॥ విస్తీర్ణమే చూడదగిన అభిగూఢాత్మ చామృతము, మార్కమును ఏవరుణుడు పొందును! ఆమీదనున్న దేవతలమార్కము నొందును (ఆ నగు ఋషి మమ్ము బంధనమునుండి విడిపించుగాక.

౨౭౮. నిషసాద ధృతవ్రతో నమః పితౄన్ వా । సామ్రాజ్యాయ సుత్రతే॥

దం॥ వ్రతమునుధరించిన నగు ఋషి పితౄణామ్య సామ్రాజ్యమునకు నారణ పనిచేయుచున్నవాఁడ ప్రజలయందు బ్రవేశించియున్నాడు.

౨౭౯. అతో విశ్వాయద్భుతా చిత్రో అభివ్యక్తః । కృతాని యాదోర్వ్య॥

దం॥ ప్రజ్ఞావంతుడు తనదానిని చిత్రముగా జేయఁజేసినట్లుగా, ఇంద్రియము జేయఁజేసినట్లుగా నద్భుతములగు పనులను, బిడ్డగాఁ జేసి కలెను.

౨౮౦. సనో విశ్వహే సుత్రతగాదిన్యః సువిధానానాం । ప్రజా అయూంఁడి తామతే॥

దం॥ శోభన ప్రజ్ఞ గలిగి అదిని ప్రయోజించు నదియగు అన్ని సగళ్ళనుండెను మమ్ములను పండి మార్కమునల వానిగా చేయుగాక. మాయముగఁజేయుచు జేంచును గాక.

౨౮౧. బిభ్రద్రాపిం హింజ్యాయం వదునో వద్మిర్జితమ్ । పరస్మై నిక్షేపతే॥

దం॥ బంగారు కవచమును భరించుచు వదునఁడు పుష్టిగలతన శరీరమును గప్పుకొనెను. కిరణములంతటను వ్యాపించెను.

౨౮౨. సయం దిష్టుంతి దిష్టువో సప్రహ్వో జనానామ్ । స దేవమభిసృతయః॥

దం॥ హింసించు గోరుశత్రువులు ఏవరుణుని హింసించ వలెతురో, జనులకు ద్రోహము సేయువారు కూడ నవనిగి ద్రోహము చేయలేరో, అవరుణదేవుని పాపములు ముట్టలేవు.

౨౦౩. ఉతయో మానుషేష్వాయశశ్చక్రే అసామ్యా । అస్మాకముదరేష్వా॥

దం॥ మఱియు నే వరుణుడు మనుష్యులలో నన్నమును గల్పించెనో ఆవరుణుడు మాకడుపులలో నెక్కువగా నన్నమును జేసెను.

౨౦౪. పరా మే యంతి ధీతయో గావోన గవ్యూతీరను । ఇచ్ఛస్తీరురుచక్షసమ్॥

దం॥ బహుమంది చూడఁదగిన (వరుణునిగూర్చి) నాబుద్ధులు గోవులు మందలకుం జేరునట్లు వెనుకఁ దిరుగక నడచుచున్నవి.

౨౦౫. సం ను వోచావహై పునర్యతో మే మధ్వాభృతమ్ । హోతేవ క్షదసే ప్రియమ్॥

దం॥ ఏకారణముచేత నా జీవసము కొఱకు మధురమైనహవిస్సు సంపాదించఁబడ్డదో, అందు ఎల్ల హోమకర్తవలె నీవును గూడఁ బ్రియమయిన హవిస్సును దినుచు: న్నావు. తరువాత నీవును, నేనును కులాసాగా మఱ్ఱాడు కొందుము. (బ్రతికిన తరువాత నేనును హవిస్సుతిన్నతరువాత నీవును అని శునశ్శేఫునిమాట. అంజస్సవమును కర్కలో వరుణునకుహవిస్సు నిచ్చునపుడు వరుణునితో నన్నమాట)

౨౦౬. దర్భం ను విశ్వదర్భతం దర్భం రథమధిక్షమి । ఏతా జుషత మే గిరః॥

దం॥ అందఱిచేతఁ బూడఁదగియిక్కడ నావిర్భవించిన వరుణుని నేను జూచితినిగదా! భూమిమీఁద వరుణుని రథముచూచితిని. ఈనాస్తుతులువరుణుఁడాలకించెను.

౨౦౭. ఇమం మే వరుణ శ్రుధీహవమద్యాచ మృశయ । త్వమవస్యరాచకే॥

దం॥ వరుణా! నాయొక్క యీయాహోనమును వినుము. మఱియు ఈనాడు మమ్ము సుఖింపఁజేయుము. రక్షణను గోరినిన్ను బిలుచుచున్నాను.

౨౦౮. త్వం విశ్వస్య మేధిర దివశ్చగ్నశ్చ రాజసి । సయామని ప్రతిశ్రుధి॥

దం॥ మేధావంతుఁడవగు నోవరుణా! నీవుద్యులోకముయొక్కయు, భూమియొక్కయు, సర్వజగత్తు యొక్కయు మధ్యనుబ్రకాశించుచున్నావు. ఆనీవు ధేమముగలిగించు వాగ్దానము నేయుము.

౨౭౭. వేదవాతస్య వర్తనిమురో రృష్వస్య బృహతః । వేదాదో అధ్యాసతే॥

దం॥ విస్తీర్ణమే చూడఁదగిన అధికగుణుఁడన నాయున్రయుఁడు మార్గమున పవరుణుఁడు ఎఱుంగునో! ఆమీదనున్న దేవతలమార్గము నొంగునో (ఆ నగునాడు మమ్ము బంధనమునుండి విడిపించుఁగాక.

౨౭౮. నిషసాద ధృతివ్రతో వరుణః ప్రస్త్యాసావ్ । సామ్రాజ్యాయ సుక్రతే॥

దం॥ వ్రతమునుధరించిన వరుణుఁడు ప్రజలయందఁకు సామ్రాజ్యమువచ్చె నుంజి పనిచేయుచున్నవాఁడై ప్రజలయందఁకు బ్రవేశించియున్నాఁడు.

౨౭౯. అతో విశ్వావ్యద్భుతా చికిత్వో అభివశ్యతి । కృతాని యాచోర్న్వతి॥

దం॥ ప్రజ్ఞావంతుఁడు ఈవరుణునివల్ల నిధివరకు తేరుబడిన వర్షము, ఇంకను జీయుఁబోవు నదృశ్యములగు పనులను, జక్కఁగా చేరిన కొనును.

౨౮౦. సనో విశ్వాహో సుక్రతురాదిత్యః సుపథాని గాతౌ । ప్రణయూంషి బాహవతే॥

దం॥ శోభన ప్రజ్ఞ గలిగి అదితి పుత్రుఁడయిన వరుణుఁడు అన్ని పగళ్ళ కాలమన మమ్ములను మంచి మార్గముగల వారిగా జేయుఁగాక. మాయూన్ముగ్ధులమును బెంచును గాక.

౨౮౧. బిభ్రద్రాపిం హిరిణ్యాయం పరుహో వప్త నిర్దిబ్ధమ్ । పరావృతో ని కేసరీ॥

దం॥ బంగారు కపచమును భరించుచు వరుణుఁడు పుష్టిగలతన శరీరమును గల్గు కొనెను. కిరణములంతటను వ్యాపించినవి.

౨౮౨. సయం దిష్ఠంతి దిష్ఠవో సద్రుహ్వో జనానామ్ । న దేవమభిమాతయః॥

దం॥ హింసించి గోరుశత్రువులు పవరుణుని హింసించ వెఱుతురో, జనులకు ద్రోహ ముసేయువారు కూడ నెవనికి ద్రోహము జేయవో, అవరుణదేవుని వాఁడమును ముట్టలేవు.

౨౦౩. ఉతయో మానుషేష్వా[॑]యశశ్చ[॑]క్రే[॑] అసా[॑]మ్యా[॑] | అస్సా[॑]కము[॑]ద[॑]ష్వా[॑]॥

దం॥ మఱియు నే వరుణుడు మనుష్యులలో నన్నమును గల్పించెనో ఆవరుణుడు మాకడుపులలో నెక్కువగా నన్నమును జేసెను.

౨౦౪. పరా[॑] మే[॑] యంతి[॑] ధీతయో[॑] గా[॑]వో[॑]న గవ్య[॑]తీ[॑]రను[॑] | ఇచ్చ[॑]స్తీ[॑]రు[॑]రు[॑]చక్ష[॑]సమ్॥

దం॥ బహుమంది చూడఁదగిన (వరుణునిగూర్చి) నాబుద్ధులు గోవులు మందలకుం జేరునట్లు వెనుకఁ దిరుగక నడచుచున్నవి.

౨౦౫. సం[॑] ను[॑] వో[॑]చా[॑]వ[॑]హై[॑] పున[॑]ర్యతో[॑] మే[॑] మధ్వా[॑]భృ[॑]తమ్[॑] | హో[॑]తే[॑]వ[॑] క్ష[॑]ద[॑]సే[॑] ప్రి[॑]యమ్॥

దం॥ ఏకారణముచేత నా జీవనము కొఱకు మధురమైనహవిస్సు సంపాదించఁబడ్డదో, అందు వల్ల హోమకర్తవలె నీవును గూడఁ బ్రియమయిన హవిస్సును దినుచు: న్నావు. తరువాత నీవును, నేనును కులాసాగా మళ్లగాడు కొందుము. (బ్రతికిన తరువాత నేనును హవిస్సుతిస్తతరువాత నీవును అని శునశ్శేఫునిమాట. అంజస్సవమను కర్మలో వరుణునకుహవిస్సు నిచ్చునపుడు వరుణునితో నన్నమాట)

౨౦౬. దర్శం[॑] ను[॑] విశ్వ[॑]దర్శ[॑]తం[॑] దర్శం[॑] రథ[॑]మధి[॑]క్ష[॑]మి[॑] | ఏ[॑]తా[॑] జు[॑]ష[॑]త[॑] మే[॑] గి[॑]రః॥

దం॥ అందఱిచేతఁ బూడఁదగియిక్కడ నావిర్భవించిన వరుణుని నేను జూచితినిగదా! భూమిమీఁద వరుణుని రథముచూచితిని. ఈనాస్తుతులువరుణుఁడాలకించెను.

౨౦౭. ఇ[॑]మం[॑] మే[॑] వరుణ[॑] శ్రు[॑]ధీ[॑]హ[॑]వ[॑]మద్యా[॑]చ[॑] మృ[॑]శ[॑]య[॑] | త్వా[॑]మ[॑]వ[॑]స్య[॑]రా[॑]చ[॑]కే॥

దం॥ వరుణా! నాయొక్క యాయాహోవనమును వినుము. మఱియు ఈనాడు నుమ్ము సుఖింపఁ జేయుము. రక్షణను గోరినిన్ను బిలుచుచున్నాను.

౨౦౮. త్వం[॑] విశ్వ[॑]స్య[॑] మే[॑]ధి[॑]ర[॑] ది[॑]వశ్చ[॑]గ్నశ్చ[॑] రా[॑]జసి[॑] | సయా[॑]మని[॑] ప్ర[॑]తి[॑]శ్రు[॑]ధి॥

దం॥ మేధావంతుఁడవగు నోవరుణా! నీవుద్యులోకముయొక్కయు, భూమియొక్కయు, సర్వజగత్తు యొక్కయు మధ్యనుబ్రకాశించుచున్నావు. ఆనీవు క్షేమముగలిగించు వాగ్దానము నేయుము.

౨౫౯. ఉద్యమం ముమ్మసినో విసాశం మధ్యమం వృశ. అవధానమని వసాశం.

దం|| మాయొక్క శిరస్సునందున్న పాశమును విడిచించుము. నడుముననున్న దానిని ద్రెంచుము. జీవనముకొరకు బెడమందున్న పాశమునుగూడ విడిచియుము.

—:—O—:—

సూక్తము. ౨౬.

(బుష్టి - శునఃశేఫుఁడు, దేవత - అగ్ని, భక్తిహృద - గాఢాశ్రయం.)

౨౬౦. వసిష్ఠాహి మియేధ్య వస్త్రావ్యాత్తాంపతే. సోమం నో అధ్వరం హవః||

దం|| యజ్ఞమును నడిపించువాడవు అన్నమును బరిపాలించు వాడవును నో మగ్నీ! అగతటినిగప్పి పుచ్చుచున్న తేజస్సులను నీవట్టుచు నట్టుకొనుము. వసుండు అట్టితేజస్వివై మానుజమును బరిపాలింపుము.

౨౬౧. నినో హోతా వశేణ్యః సదాయవిష్ణునుస్సఖే. అగ్నే విశిష్టాహి హవః||

దం|| ఎల్లపుడును యోననవంతుడైన నీ మగ్నీ! సరింపబడిననీవు తేజస్సులతోఁ గూడుకొని మాహోమమునుగలిగించిదీపించు వాక్కుతో నీవును పరిపాలించుము.

౨౬౨. ఆహిష్ణా సూనవే పితాపిర్యజత్వాపయే. సఖా సఖ్యే వశేణ్యః||

దం|| తండ్రికొడుకునకిచ్చునట్లు, బంధువు బంధువునకిచ్చునట్లు, సఖాడు సఖునకిచ్చు నట్లు, శ్రేష్ఠుడవయిన నీవు నాకుఁగోర్కలనిమ్ము.

౨౬౩. ఆనో బ రీరిశాదసో వరుణో మిత్రో అర్యమా. సేదన్తు మమహో మగ్నః||

దం|| అగ్నీ! వరుణుడు మిత్రుడు అర్యముడు అను (నీబంధువులచేత బ్రహ్మంబుడి) శత్రువుల నోడించుచు ప్రజాపతి యజ్ఞమునకు నలెను మాయజ్ఞమునకు రమ్ము.

౨౬౪. పూర్వ్య హోతరవ్య నోమస్తవ్య నఖ్యస్యచ. ఇమా ఉమా శ్రుధీ నిరః||

మం ౧. అను ౨. సూ ౨౬.] ఋగ్వేదము.

౫౯

దం॥ ఓ పెద్దవాడా ! హోమమునుగలిగించు నగ్ని ! మమ్ము ననుగ్రహిం మటకు
మాయీయజ్ఞముతో సంతసింపుము. మా స్తుతులనుగూడఁ జక్కగా ఊకొట్టుచు
వినుము.

౨౯౫. యచ్చిద్ధి శశ్వతా తనా దేవందేవం యజామహే । త్వే ఇద్ధూయతే హవిః

దం॥ ఆలోచింపఁగా నిత్యమై విస్తారమయిన (హవిస్సుతో) యితర దేవతలను
ప్రత్యేకము పూజించుచున్నాము. అయినను ఆహవిస్సంతయు నీయందే హోమమగు
చున్నది.

౨౯౬. ప్రియోనో అస్తు విశ్వతిర్హోతా మన్ద్రోనరేణ్యః । ప్రియాః స్వగ్నయో వయమ్

దం॥ ప్రజలకుఁ బాలకుఁడయినట్టియు, హోమమునుసంపాదించునట్టియు, శ్రేష్ఠుఁడైన
యగ్ని హర్షముకలిగి మాకుఁబ్రీయుఁడగునుగాక. మేమును శోభనమయిన అగ్నికల
వారమవుదుముగాక.

౨౯౭. స్వగ్నయో హి వార్యం దేవాసో దధిరే చనః । స్వగ్నయో మనామహే॥

దం॥ మంచి యగ్నులుగలిగి ప్రకాశించు ఋత్విజులు కోరఁదగిన మాహవిస్సును
ధరించినందువల్ల మేము శోభనాగ్నులు కలవారమయి నిన్ను యాచించుచున్నాము.

౨౯౮. అథాన ఉభయేషా మమృత మర్త్యానామ్ । మిథః సన్తు ప్రశస్తయః॥

దం॥ మరణములేని యగ్ని ! మనుష్యులమయిన మాకును నీకును హోమానస్త
రము అన్యోన్యము పొగడికలు జరుగునుగాక.

౨౯౯. విశ్వేభి రగ్నే అగ్నిభి రిమంయజ మిదంవచః । చనోధాః సహసోయహో॥

దం॥ బలమునకుఁ గొడుకవయిన యోయగ్ని ! సమస్తాగ్నులతోఁ (ఆహవనీయ-
గార్హ పత్య-దక్షిణాగ్ని) గూడి నీవు మాయజ్ఞమును ఈ మాస్తుతిని నేవించుచు
మాకు అన్నమునిమ్ము.

సూక్తము. ౨౭.

(ఋషి - శునశ్శేఫుఁడు, దేవత - ౧-౧౨ అగ్ని, ౧౩ విశ్వేదేవులు; భక్తస్థ - ౧-౧౨
గాయత్రీ, ౧౩ - త్రిష్టుప్.)

౩౦౦. అశ్వంస త్వా వారవంతం వందధ్యా అగ్నిం సమోభిః ।

సప్రమాజంత మధ్వరాణామ్॥

దం॥ యజ్ఞములకు రాజైన ఓ యగ్నీ! నిన్ను సమస్కారములతో తోకగల
గుఱ్ఱమునువలె సేవించుచున్నాము. (తోకసాయమునల్ల ఈగలు మొదలయినవాటిని
దోలుకొన్నట్లు నీ సాయమునల్ల శత్రువులం దోలుకొనుచున్నామని తా॥)

౩౦౧. సఖానః సూనుః శవసా పృథుస్సగామా సుశేవః ।

మీధ్వో అస్మాకం బభూయాత్॥

దం॥ ఆ యగ్నియే మాకు సుఖముగా సేవింపఁబడువాఁడు. అతఁడు బలమునకుఁ
బుత్తుఁడు. గమనవేగమధికముగాఁ గలవాఁడు. అతఁడు మాకోర్కెలు వర్షించు
గాక.

౩౦౨. సనో దూరాచ్ఛాసాచ్ఛ ని మర్త్యాదఘాయోః । పాహి సదమి ద్విశ్వాయుః॥

దం॥ సర్వత్రగమనముగల యో యగ్నీ! దూరమునుండియు దగ్గరనుండియు
సప్తమును గలిగించు మనుష్యులనుండి యెల్లప్పుడును మమ్మురక్షింపుము.

౩౦౩. ఇమమూషు త్వమస్మాకం సనిం గాయత్రం నవ్యాంసమ్ ।

అగ్నే దేవేషు ప్రవోచః॥

దం॥ ఓ యగ్నీ! ఈ యెదుట జరుచుగున్న మాహవిద్రాసమును, గాయత్రీఛండ్ల
ముగల క్రొత్తస్తుతిని, దేవతల యెదుటఁ జెప్పుము.

౩౦౪. ఆనో భజ పరమేష్వావాజేషు మధ్యమేషు । శిక్షా వస్వో అంతమస్య॥

దం॥ అగ్ని ! ఉత్కృష్టమయిన (ద్యులోకమందలి) అన్నములను, అంతరిక్షమందున్న యన్నములను, మాకుఁగూర్చుము. భూలోకమందున్న ధనములను గలిగింపుము.

౩౦౫. విభక్తాసి చిత్రభానో సింధో రూర్ణాఉపాకఆ । సద్యో దాశుషే త్సరసి॥

దం॥ విచిత్రకాంతులుగల ఓ యగ్ని ! నదీసమీపమునకు చిన్నచిన్నకాల్వలు సాగునట్లు యజమానునకుఁ గోర్కెను వర్షింతువు.

౩౦౬. యమగ్నే పృథ్వు మర్త్యమవా వాజేషు యంజునాః । సయంతా శశ్వతీరిషః॥

దం॥ యుద్ధములలో నేయజమానుని రక్షించుచున్నావో, యేమనుష్యుని యుద్ధము లందుఁ బ్రేరింతువో, ఆనరుఁడు శాశ్వతమయిన యన్నముల నిచ్చువాఁడగును.

౩౦౭. నకిరస్య సహ స్త్య వర్యేతా కయస్యచిత్ । వాజో అస్తి శ్రవాన్యః॥

దం॥ శత్రువులఁ దిరస్కరింపఁగల ఓ యగ్ని ! యీ నీభక్తుఁడగు యజమానుని ఆక్రమించువాఁడు లేడు. ఈయజమానునకు వినఁదగిన బలముగలదు. (వినిమెచ్చుకొనఁ దగినయని తా॥)

౩౦౮. సవాజం విశ్వచ్ఛణి రర్వద్భిరస్తు తరుతా । విప్రేభి రస్తు సనితా॥

దం॥ అందఱి మనుష్యులతోఁగూడిన ఆయగ్ని గుఱ్ఱములతో యుద్ధమును దరింపఁ జేయుఁగాక. బుద్ధిమంతులయిన ఋత్విక్కులతోఁ దుష్టినందినవాఁడై ఫలదాతయగుఁ గాక.

౩౦౯. జరాబోధ తద్వివిడ్ధి విశేవిశే యజ్ఞాయ । స్తోమం రుద్రాయ దృశీకమ్॥

దం॥ స్తవములతో బోధింపఁదగిన అగ్ని ! ఆయా యజమానుల ననుగ్రహించుటకు యజ్ఞానుష్ఠాన సిద్ధికై ఆదేవయజనస్థానమును బ్రవేశింపుము. యజమానుఁడుకూడ క్రూరుఁడనైన నీకొఱకు ఉత్తమమయిన స్తుతిని జేయుచున్నాఁడు.

౩౧౦. సనోమహో అనిమానో ధూమ కేతుః పురుశస్సంధ్రః | ధియే వాజాయ హిన్వతు ||

పం|| గుణాధికుఁడును, నిమానము (కొల) లేనివాఁడును, ధూమముచే గుర్తింపఁ
వగినవాఁడును, మిక్కిలి కాంతిగలవాఁడును, అగునన్ని కర్మకొఱకు నన్నముకొఱకును
ప్రీతిగలవారినిగా మమ్ము చేయుఁగాక.

౩౧౧. సరేహా ఇవ విశ్వతి రైవ్యః కేతుః శ్రుణోతు నః | ఉక్తై రగ్ని ర్భృహద్యానుః ||

పం|| ప్రజలను బాలించువాఁడును, నేవసంబంధియును, దేవదూతయును, బ్రాహ్మ
మయిన కిరణములుగలవాఁడును, నగు నగ్నిధనవంతునివలె మాస్తుతులను వినుఁగాక.

౩౧౨. సమోమహద్భ్యో నమోఅర్భ కేభ్యో నమోయువభ్యో నమఃశినేభ్యః |

యజామ దేవాన్యదిశక్న వామ మాజ్యాయసః శంస మావృక్షి దేవాః ||

పం|| దేవతలారా! గుణాధికులకును, గుణహీనులకును, సమస్కారము. వయసు
వారికిని వృద్ధులకును సమస్కారము. సమర్థులమయితమేని దేవతలను యజింతుము.
దేవతలారా! శ్రేష్ఠుఁడయినవాని స్తుతిని మేమెఱుఁగును చెప్పలేదు.

సూక్తము ౨౮.

(ఋషి - శునఃశేఫుఁడు; దేవత - ౧-౪ ఇంద్రుఁడు, ౫-౬ ఉలూఖిలము, ౭-౮ ఉలూఖిల

ముసలములు, ౯- హరిశ్చంద్ర, అధిషవణ, చర్మసోములలో నెవ్వడైననొకఁడు;

ఛందస్సు - ౧-౬ అనుష్టుప్, ౭-౯ గాయత్రి.)

౩౧౩. యత్ర గ్రావా పృథుబుధ్న ఉర్ధ్వో భవతి సోతవే

ఉలూఖిలసుతానా మవేద్వింద్ర జల్లులః ||

పం|| ఓ యింద్రా! యేకర్ణయందు (అంజస్సవమనుకర్ణ) దంచుట కుపయోగించు
నట్టిదై మొదట గొప్పదిగాను చివరకుఁబొడవయినదిగాను నేతోలుకలదో, ఆకర్ణ
యందు ఆరోటిలో దంపి పిండిన సోమరసమును నీదేయని తెలిసికొని భక్షింపుము.

౩౧౮. యత్ర ద్వావి¹న జ¹ఘనా¹ ధిష¹వణ్యా¹ కృ¹తా¹ ।

ఉ¹లూ¹ఖ¹ల¹సు¹తా¹నా¹ మ¹వే¹ద్వి¹ం¹ద్ర¹జ¹ల్లు¹లః॥

దం॥ ఏకర్షలో (అధిషవణి) అధిషవణఫలకములవలె పిరుదులురెండును విస్తీర్ణము లగునో, అట్లు రోటిలోదంపి పిడిచి సంపాదించిన రసమును నీదేయని యో యింద్రా! తాగుము. (రెండు తాతిపలకలు విశాలమయినవి యుండును. వాటిమధ్యను సోమ లత దంచిన ముడ్డనుంచి రసమును బిందుదురు)

౩౧౯. యత్ర నార్య¹ప¹చ్యవ¹ ము¹ప¹చ్యవ¹ంచ¹ శి¹క్ష¹తే¹ ।

ఉ¹లూ¹ఖ¹ల¹సు¹తా¹నా¹ మ¹వే¹ద్వి¹ం¹ద్ర¹జ¹ల్లు¹లః॥

దం॥ ఏకర్షలోబత్నిశాలాప్రవేశమును శాలానిర్గమనమును (శాలలోనుండి బయటికి వచ్చుట) నేర్పఁబడునో, ఆకర్షలో రోటిలోదంపిస, తాగుము.

౩౨౦. యత్ర మంథా¹వి¹బ¹ధ్న¹తే¹ ర¹శ్నే¹ న్య¹మిత¹వా¹గ్ధ¹న¹ ।

ఉ¹లూ¹ఖ¹ల¹సు¹తా¹నా¹ మ¹వే¹ద్వి¹ం¹ద్ర¹జ¹ల్లు¹లః॥

దం॥ ఏకర్షయందుఁ గల్లెములను గట్టునట్లు కవ్వమునకుఁ ద్రాళ్లను గట్టుదా¹రో, ఆకర్షలో రోటిలో... .. తాగుము. (సోమరసమును మజ్జగఁదరచినట్లు దంచుదురు.)

౩౨౧. యచ్ఛి¹క్లి¹త్వం¹ గృ¹హే¹గృ¹హా¹ ఉ¹లూ¹ఖ¹ల¹క¹య¹జ్య¹సే¹ ।

ఇ¹హా¹ ద్యు¹మ¹త్త¹మం¹ న¹వి¹జ¹య¹తా¹ మి¹వ¹దం¹ను¹భిః॥

దం॥ ఓరోలా ! ఆలోచింపఁగా ధాన్యము దంచుకొనుటకుఁ బ్రతియింటిలోను ఉండువు. అయినను ఈవైదికకర్షలో జయశీలుర దుందుభిసలె గొప్పధ్వనినిజేయుము.

౩౨౨. ఉ¹త¹స్స¹తే¹ న¹న¹స్స¹తే¹ వా¹తో¹ వి¹వా¹త్య¹గ¹మి¹త్¹ ।

అ¹థో¹ ఇ¹ం¹ద్రా¹య¹ పా¹త¹వే¹ సు¹ను¹ సో¹మ¹ ము¹లూ¹ఖ¹ల॥

దం॥ మఱియు ఓవనస్పతీ! (కఱ్రరోలు- చెట్టువల్ల వచ్చినందున వనస్పతియనె) నీయెదుటనే గాలిపీచుచున్నది. (అనగా రోకలి యెగురుచున్నపుడు ఆవేగమువల్లఁ గలిగినగాలియని తా॥) తరువాత ఓరోలా! ఇందునికై త్రావుటకుఁగా సోమ రసమును బిండుము.

౩౧౯. ఆ॒యజీ॑వా జ॒సాత॑మా తా॒హ్యూని॑చ్ఛా వి॒జర్భ॑తః ।

హారీ॑ ఇ॒వాంధా॑ంసి బ॒ష్పతా॑॥

దం॥ యజ్ఞమున కంతటికిని సాధనములరై యతిశయముగ నన్నమునిచ్చునో రోలు రోకళ్లలారా! (సెనగలు మొదలగు) నాహారములనుదిను నిందుని గుల్మములవలె బాగుగా మీరిద్దలు విహరించుచున్నారు.

౩౨౦. తా॒నోఅ॑ద్య ప॒నస్ప॑తీ ఋ॒ష్యా వృ॒ష్యేభిః॑ సో॒తృభిః॑ ।

ఇ॒న్ద్రియ॑ మధు॒మత్పు॑తమ్॥

దం॥ (రోలు రోకలి నూపమయిన) వృక్షభాగములారా! ఈ కర్మలో మీరిద్దలను రమ్యమయి పిండుటకుఁ దగుసాధనములతోఁ గూడి (యంతయో) చూడఁబగినవార్త మావద్దనున్న సోమలతను ఇందునికొటకు దంచి రసమును బిండుదురుగాని.

౩౨౧. ఉ॒చ్ఛిష్ట॑ంచ మో॒ర్భర॑సోమం ప॒విత్ర॑ ఆ॒సృజ॑ । ని॒ధేహి॑ గో॒రథి॑త్వచి॥

దం॥ ఓయీ! (ఋ త్వీజులలో నొకఁడయిన-హరిశ్చంద్రుఁడు-వీనిపేరు.) అభిషేక ఫలకములలోఁ గార్చగా మిగిలిన సోమమును (బండిమీఁద) నుంపుము. కార్చిన సోమమును పవిత్రమగుఁ దెచ్చియుంచుము. మిగిలిన సోమమును ఎత్తఁ తోలుతోఁ బోయుము. (బద్దెతోఁగూడిన వస్త్రమునకుఁ బవిత్రమని సంజ్ఞ.)

సూక్తము. ౨౯.

(ఋషి - శునఃశేఫుఁడు; ఛందస్సు - పజ్జి; దేవత - ఇంద్రుడు)

౩౨౨. యచ్చిద్ధి¹సత్య² సోమ³పా⁴ అనాశ⁵స్తా⁶ ఇవస్స⁷సి⁸ ।

ఆతూ¹న ఇంద్ర²శంసయ³ గోష్వ⁴శ్వేషు⁵ శుభ్ర⁶భిషు⁷ సహ⁸స్రేషు⁹ తువీ¹⁰మఘ॥

దం॥ సోమపానము నేయునట్టి సత్యవాది వయినట్టి యింద్రా ! విచారింపఁగా మేము అప్రశస్తలుగా నుంటిమి. అయినను బహుధనములు గలఁడు యింద్రా ! నీవు గోవులతోను, అశ్వములతోను, శోభనములగు వేలకొలఁది యితర వస్తువులతోను, ప్రశస్తి నొందువారముగా మమ్ముఁ జేయుము.

౩౨౩. శిప్రి¹న్వాజానాం² పతే³ శచీ⁴వ స్తవ⁵దంసనా⁶ ।

ఆతూ¹న ఇంద్ర²శంసయ³ గోష్వ⁴శ్వేషు⁵ శుభ్ర⁶భిషు⁷ సహ⁸స్రేషు⁹ తువీ¹⁰మఘ॥

దం॥ శక్తిమంతుఁడవై చక్కని దవుడలుగల అన్నపతి ! ఇంద్రా ! నీవు గొప్ప పనివాఁడవు. గోవులతో నశ్వములతో నిత్యాది పూర్వవత్.

౩౨౪. నిష్వా¹పయా² మిథూ³దృశా⁴ సస్తా⁵మబుధ్యమా⁶నే ।

ఆతూ¹న ఇంద్ర²శంసయ³ గోష్వ⁴శ్వేషు⁵ శుభ్ర⁶భిషు⁷ సహ⁸స్రేషు⁹ తువీ¹⁰మఘ॥

దం॥ అన్యోన్యము కలిసియున్నట్లు కనఁబడుచున్న యమదూతలను నిద్రబోవునట్లు చేయుము. (ఎందుకంటే) వారు తెలివిలేక నిద్రలోనుండి మమ్ముఁ జంపుటకు శక్తి లేని వారగుదురు. మఱియు వేలకొలఁది గుఱ్ఱములతోను ఆవులతోను ఇత్యాది పూర్వవత్.

౩౨౫. ససంతు¹ త్యా² అరా³తయో⁴ బోధ⁵ంతు శూర⁶రాతయః॥

ఆతూ¹న ఇంద్ర²శంసయ³ గోష్వ⁴శ్వేషు⁵ శుభ్ర⁶భిషు⁷ సహ⁸స్రేషు⁹ తువీ¹⁰మఘ॥

దం॥ ఆశత్రువులు నిద్రింతురు (చతురసి) గాక. ఓ శూరుడా ! మిత్రులు తెలివిగల్గి యుందురుగాక. వేలకొలది గుఱ్ఱములతోను, గోవులతోను, మమ్ము నిత్యాది పూర్వవత్.

౩౨౬. సమింద్రగర్భం మృణనునంతం సాపయోమయా ।

ఆతూస ఇంద్రశంసయ గోష్వశ్వేషు శుభ్రీషు సహస్రేషు తువీమఘ॥

౩౦॥ మాకు వినబడుచున్న నిందావచసములతో నపకీర్తిని గలిగించు గాడిదల నంటి మాశత్రువులను ఓయింద్రా! సంహరింపుము. వేలకొలది గుఱ్ఱములతోను గోవులతోను ఇత్యాది పూర్వవత్.

౩౨౭. పతాతికుండృణేచ్యా దూరంవాతోవనావధి ।

ఆతూస ఇంద్రశంసయ గోష్వశ్వేషు శుభ్రీషు సహస్రేషు తువీమఘ॥

౩౦॥ వంకర వంకరగా నడచుచు నెదురుగా వీచు జంఘామారుతము ముమ్ము పడచి మెక్కడకో అడవులదాటి దోపుఁగాక. వేలకొలది యశ్వములతో గోవుల నిత్యాది పూర్వవత్.

౩౨౮. సర్వం పరిక్రొశం జహిజంభయా కృకదాశ్వమ్ ।

ఆతూస ఇంద్రశంసయ గోష్వశ్వేషు శుభ్రీషు సహస్రేషు తువీమఘ॥

౩౦॥ మామీదఁ బగబట్టినవారి నందఱిని యింద్రా! చంపుము. మమ్ము హింసింపఁ దలచినవానినింగూడఁ జంపుము. మమ్ము గోవులతోను, అశ్వములతోను, ఇత్యాది పూర్వవత్.

—:—:—

సూక్తము. ౩౦.

(ఋషి - శునశ్శేఫుడు; ఛందస్సు - గైత్రిత్రయ్య; తక్కినవన్నియు గాయత్రి; దేవత ౧-౧౬ ఇంద్రుఁడు; ౧౭-౧౯ అశ్వినీదేవతలు; ౨౦-౨౨ ఉపస్సులు.)

౩౨౯. ఆవఇన్ద్రం క్రివియథా వాజయన్తః శతక్రతుమ్ । మంహిష్మంసిశ్చ ఇన్దభీః॥

౩౦॥ ఓ ఋత్విజులారా! అన్నమును గోరుచున్నమేము మీసంబంధియు, గొప్ప వాడును, అనేక కర్మలొనర్చువాఁడును, అగు నింద్రుని నీటితోగోతినినింపినట్లు నోమరసములతో అభిషేకింతుము. (అనఁగా దృష్టిగాఁ ద్రావింతుమని తా॥)

33౦. శతం॑వా॒యః శుచీ॑నాం స॒హస్రం॑వా స॒మాశి॑రామ్ । ఏ॒దుని॑మ్నం నరీ॒యతే॑॥

దం॥ నూర్లకొలది వేలకొలది పవిత్రమయిన ఆశిరముతోఁ (మరగించిన పాలు మొదలగు వస్తువులు సోమముతోఁ గల్పుదురు. వానికాశిరమని నామము) గూడిన సోమముల మొత్తము పల్లపునేలను నీళ్లుచేరునట్లు ఏయింద్రునిఁ జేరునో, యా యింద్రుఁడు మమ్ము (అనుగ్రహించుఁగాక.)

33౧. సం॒యన్గ॑దాయ శు॒ష్కిణ॑ ఏ॒నాహ్యో॑స్యోద॒రే । స॒ముద్రో॑ నవ్యచో॒దధే॑॥

దం॥ సముద్రములో నీరుచేరినట్లు పూర్వోక్తమయిన యేశతసహస్ర సోమములు బలవంతుఁడయిన యే యింద్రుని మదముకొఱకగునో, ఆయింద్రుని యుదరమందు ఈరసము వ్యాప్తిని జెందుఁగాక.

33౨. అ॒యము॑ తే స॒మత॑సికపో॒తశ్చ॑వ గ॒ర్భధి॑మ్ । వ॒చస్త॑చ్ఛిన్న ఓ॒హసే॑॥

దం॥ గర్భధారణ యోగ్యతకల ఆడ పావురమును మగపావురము చేరునట్లు నీ కొఱకుఁ జేయఁబడిన ఈ కనఁబడుచున్న సోమముకూడ నోయింద్రా! నిన్ను జేరును. కనుక నే మాస్తుతులను నీవు బొందుచున్నావు.

33౩. స్తో॒త్రం॑రా॒ధానాం॑ ప॒తేగి॑ర్వాహో వీ॒రయ॑స్యతే । వి॒భూతి॑రస్తు సూ॒న్యతా॑॥

దం॥ ఇంద్రా! నీవు ధనములకుఁ బతివి. వీరుఁడా! ఏ నీస్తోత్రమును, సంపదయు సత్యము-ప్రియము-నగునుగాక,

33౪. ఊర్ధ్వ॑స్తి॒ష్ఠాన॑ఊతయే స్ని॒న్వాజే॑శతక్రతో । స॒మన్యే॑షు బ్ర॒వావ॑హై॥

దం॥ ఓ శతక్రతా! (=అనేక పనులుచేయువాఁడు) ఈ సంభవించిన యుద్ధమందు మారక్షణకొఱకు ఉత్సుకుఁడవై యుండుము. నీవును నేనును ఇతర కార్యముల విషయమై మాట్లాడుకొందము.

33౫. యో॑గే॒యోగే॑తవ స్త॒రం॒వాజే॑ వా జే॒హవా॑మహే ।

సఖీ॑య ఇ॒న్ద్రము॑తయే॥

నం॥ ప్రతికర్ష ప్రారంభమందును ప్రతి యుష్మమందును మిక్కిలి బలవంతుడగు నింద్రుని మారత్తణకొఱకు సఖులలతో బలుచుచున్నాము.

33౬. ఆఘాగమద్యది శ్రవత్సహస్రిణిభిరూతిభిః । వాజేభిరుపనోహానమ్॥

నం॥ ఇంద్రుడుగాని మాపిలుపులు వింటే వెంటనే వేలుకొలుచి, గడ్డుకొలువోను, అన్నములతోను, మాసమీపమునకు వచ్చును.

33౭. అను ప్రత్న సౌకసోహు వేతువిప్రతింసరమ్ । యంతే పూర్వంపితానమ్॥

నం॥ ఏ నిన్ను మాతండ్రి పూర్వము పిలుచెనో అనిన్ను పూరాతన స్థానమునుండి (అనఁగాస్వర్గము) అందఱి యజమానులవద్దకుఁ బోవునట్టి యిందా! పిలుచుచున్నాను. అందఱిచేతఁ గోరఁదగినవాడవును బహునుందిచేతఁ బిలువఁబడువాడవును అయి సఖుడవయిన యిందా! ఆ నిన్ను స్తుతికర్తల కొఱకుఁ బ్రార్థించుచున్నాము.

33౮. తంత్రావయం విశ్వవారాశాస్సహే పురుహూతా । సభేవసోజరితృభ్యః॥

నం॥ అందఱిచేతఁ గోరఁదగినవాడవును బహునుందిచేతఁ బిలువఁబడువాడవును అయి సఖుడవయిన యిందా! ఆనిన్ను స్తుతికర్తలకొఱకుఁ బ్రార్థించుచున్నాము.

33౯. అస్మాకం త్రిప్రిణీనాం సోమపాః సోమపావ్నమ్ । సభేనజ్జి స్తసభీనామ్॥

నం॥ సోమపానము చేయునట్టియు, సఖుడవయినట్టియు, వజ్రముతోఁ గూడినట్టియు, నోయిందా! సఖులమయి సోమపానము సేయుమాకు పొడుగాటి మూతి ముక్కులుగల వాఁటిని (గవాశ్వములని తా॥) ఇమ్ము.

3౪౦. తథాతదస్తు సోమపాః సభేనజ్జి స్తథాకృణు । యథాత ఉశ్నసీష్టయే॥

నం॥ సోమపాయివియు, సఖుడవును, వజ్రముగల వాడవునగు నోయిందా! మే మెట్లు కోరుచున్నామో అట్లు, (మా) కావలసిన విషయము అగుచుగాక.

౩౮౧. రేవతీర్షః సధమాద ఇన్ద్రేసన్తుతువివాజాః । ఋచన్తోనూభిర్భదేమః ।

దం॥ అన్నవంతులమగు మేము ఏగోవులతో ఆనందించుచున్నామో, ఇంద్రుఁడు కూడ మాతో నానందించితే, ఆగోవులు మాకు ధనవంతములైయుండును. (ఇచట ధనము లన్నవి పాలునేయిమొదలగునవే.)

౩౮౨. ఆఘత్వా వాన్తనా చ్చస్తోతృభ్యో ధృష్ణవియానః । ఋణోరక్షన్న చక్ర్యో॥

దం॥ ప్రగల్భుఁడవయిన ఓ యింద్రా ! నీవంటివాఁడు ప్రార్థింపఁబడి తనంతతానే ఆప్తుఁడయి ఈమంత్రముతో స్తుతించినవారికి అవశ్యము (కోరికలు) రథచక్రములకు ఇరుసు (=అక్షము) అమర్చినట్లు తెచ్చియిచ్చునుగాక.

౩౮౩. ఆయద్దవః శతక్రతవా కామంజరి త్రాణామ్ । ఋణోరక్షం నశచీభిః॥

దం॥ స్తుతించువారు ఏధనమును బొందఁదగుదురో, ఆకోర్కెను స్తుతికర్తలకు ఓ శతక్రతా ! (ఇంద్రా !) ఇరుసును ఆపనులతో (బండికి) గూర్చునట్లు కూర్చుడువు.

౩౮౪. శశ్వదిన్ద్రః పోపుభద్భి జ్జగాయనానదద్భిః శాశ్వసద్భి ర్ధనాని ।

సనోహిరణ్యరథం దసనావాన్తనః సనితాసనయే సనోదాత్ ॥

దం॥ పూ అని (నోటితో) ధ్వనించుచున్నట్టి, సకిలించుచున్నట్టి, శ్వాసలువడుచు చున్నట్టి, గుఱ్ఱములతో సర్వదా ధనములను జయించెను. పనివాఁడును దాతయునగు నాయింద్రుఁడు మేము వాడుకొనుటకై బంగారు రథము నిచ్చెను.

౩౮౫. ఆశ్వినా వశ్వోవత్యేషా యాతం శవీరయా । గోమద్దస్తా హిరణ్యవత్ ॥

దం॥ ఓ యశ్వినులారా! గుఱ్ఱములనేకములు గలిగిన రథమున ననేకములన్నములు మోయించుకొనుచు రండు. అశ్వినులారా ! (మాయిల్లు) గోవులుకలది బంగారము కలది యగునుగాక.

౩౮౬. సమానయోజనో హివాంరథో దస్తావమర్త్యః । సముద్రే అశ్వినేయతే॥

నం॥ ఒయశ్వీనులారా! మీయిద్దరికి నొక్కటే రథము ఏవోటను అడ్డులేని గమనముకలదై కూర్చుంటున్నది. అది సముద్రమందును నడచుచున్నది కదా!

౩౪౭. స్యఘ్నస్య మూర్ధాని చక్రం రథస్య యేమథః | పరిద్యా నుస్యదీయతే॥

దం॥ అశ్వీనులారా! విరుగఁగొట్టటకు శక్యముకాని పర్వతశిఖరమున నొకచక్రమును, ద్యులోక మంతట నొకచక్రమును ఉంచి, మీరు తిరుగుచున్నారు.

౩౪౮. కస్తడిమః కథప్రియే భుజేమర్తో అమర్త్యే | కస్తక్షసే విభావరి॥

దం॥ స్తుతిప్రియము మరణములేని ఓ ఉపసాన! (దేవతగాఁ జెప్పఁబడు) నీ భోగము నకు మనుష్యుఁడెవ్వఁడు? విశేష కాంతిగలుదానా! ఏపురుషుని బొందుదును? (నిన్ను సుఖంపఁజేయఁ జాలిన పురుషుఁడెవ్వఁడు లేనంతటి మహిమనీకుఁ గలదని తా॥)

౩౪౯. నయంహి తే అమన్మహ్యంతా దాపరాకాత్ | అశ్వే సచిత్రే అరుషి॥

దం॥ వ్యాపించు స్వభావమును చిత్రమయిన రంగులను గల ఓ ఉపసాన! ద్వారగాఁ గాని ధూరముగాఁగాని నీస్వరూపముం దెలియలేము.

౩౫౦. త్వష్టేభి రాగహి వాజేభిర్భూత ద్వివః | అస్మేరయిం నిధారయ॥

దం॥ ద్యులోక దేవతకు గూతురవై న ఉపోదేవీ! ఆయస్సములతోరమ్ము. మాకు ధనముగలుగఁ జేయుము.

దం॥ (శుశశ్చేఘ్నడను బా మికుమారుని యజ్ఞ పశువునుగాఁ గట్టినపుడు అతఁడు వరుణుని మరుత్తులను అగ్నిని అశ్వీనులు మొదలగు నాయాదేవతలను స్తుతించినాఁడని కథ. ఆవెనుక నా యాదేవతల మంత్రములన్నియు నాతడు దేవతలను స్తుతించినవే యని.)

అనువాకము. ౭.

సూక్తము. ౩౧.

(ఋషి - అంగిరసపుత్రుడగు హిరణ్యస్తాపుడు; ఛందస్సు - ౮-౧౬, ౧౮, త్రిష్టుప్; తక్కినవి జగతిఛందస్సు; దేవత - అగ్ని.)

౩౫౧. త్వమగ్నేప్రథమో అజ్గీరాఋషిరేవో దేవానామభవశివఃసఖా ।

తవప్రతేకవయో విద్మనాపసోఽజాయంత మరుతో భాజదృష్టయః॥

దం॥ ఓ యగ్నీ! నీవు మొదటి యాంగిరస ఋషివయితివి. నీవు దేవుడవయి యితర దేవతలకు సఖుడవయితివి. మేధావంతులును జ్ఞానముకలవారును ప్రకాశించు నాయుధములు కలవారునై మరుత్తులు, నీవ్రతమందు (=కర్మలో) బుట్టిరి.

౩౫౨. త్వమగ్నే ప్రథమో అజ్గీరస్తమః కవిర్దేవానాం పరిభూషసివ్రతమ్ ।

విభుర్విశ్వస్మై భవనాయ మేధిరోద్విమాతాశయః కతిధాచిదాయవే॥

దం॥ ఓ యగ్నీ! నీవు అంగిరసులలో ముఖ్యుడవు. మేధావంతుడవు. ఇతర దేవతల వ్రతము నలంకరించుచున్నావు. సర్వప్రపంచమునకు బహువిధమయి, యిద్దఱు తల్లులవాడవై (భూలోక-ద్యులోకములుగాని-రెండరణులుగాని) మానవులకొఱకు ననక ప్రకారములుగా నంతట నుండువు.

౩౫౩. త్వమగ్నే ప్రథమో మాతరిశ్వన ఆవిర్భవ సుక్రతూయా వివస్వతే ।

అరేజేతాం రోదసీ హోతృపూర్యే సఘ్నోర్భారమయజో మహోపసో॥

దం॥ ఓ యగ్నీ! నీవు వాయువునకు ముందుండువాడవు. సత్కర్మచేయుచున్న యజమానునికొఱకావిర్భవింపుము. భూమ్యాకాశములు (నీసామర్థ్యముఁజూచి) గడగడ వడకుచున్నవి. హోతలలో శ్రేష్ఠుడయినవాని కర్మలో భారమును వహించితివి. నివాసహేతువగు నోయగ్నీ! పూజ్యులయిన దేవతలకొఱకు యాగము చేసితివి. దేవతల యజించితివి.

౩౫౪. త్వమగ్నే మనవేద్యా మవాశయః పునారవసే సుకృతే సుకృత్తరః ।

శ్వాతేణ యత్ప్రితో ద్భుచ్చసేపర్యాత్వా పూర్వమనయ న్నాపరంపునః॥

దం॥ ఓ యగ్నీ ! నీవు మనువునకు ద్యులోకము తెలియఁజెప్పితివి. (కర్మలవల్ల ద్యులోకము వచ్చునని చెప్పెనట) సత్కర్మ చేసిన పునారవసకు శోభనఫలము వచ్చితివి. గట్టిగా మథింపఁగాఁ దల్లిదండ్రులనుండి (=అరణులనుండి) పుట్టినప్పుడు నీన్న (వేదికి) తూర్పుదిక్కునకుఁ దెచ్చిరి. (అదే యాహవనీయము) తరువాతఁ బశ్చిమదిక్కున నిల్పిరి. (అదిగ్వార్త పత్యము)

౩౫౫. త్వమగ్నే వృషభః పుష్టివర్ధన ఉద్యతస్రచేభవసి శ్రవాన్యః ।

యఆహుతిం పరివేదావమట్కృతి మేకాయురగ్రేవిశ ఆవివాససి॥

దం॥ ఓ యగ్నీ ! నీవు మాకోర్కెలను వర్ధింతువు. పుష్టినివృద్ధిపెట్టువు. ఎత్తైన సృక్కుగల (యజమానుడు) మంత్రములు నీకువినిపించును. నెమ్మట్కరముతో నాహుతిని సమర్పించును. ముఖ్యాన్నముగల యో యగ్నీ ! నీవుముందుగా యజమానునకుఁ బ్రజలను (సంతతి-నెకడులు) కలిగింతువు.

౩౫౬. త్వమగ్నే వృజిసవతఃనిం నరం సక్స్మన్విపర్షి విసధేవిచర్షణే ।

యః శూరసాతా పరితక్స్యేధవే ద్రభేభిశ్చిత్స వృతాహంసిభూయసః॥

దం॥ విశేషజ్ఞానముగల యగ్నీ ! పాపవర్తనముకల నరుని యోగ్యకర్మయందుఁ గూర్తువు. ధనముపొందునిమిత్రము శూరులుచేయఁదగిన యుద్ధము చేయవలసివచ్చినపుడు ప్రోథులయిన శత్రువులను నీవు చంపుచున్నావు.

౩౫౭. త్వంతమగ్నే అమృతత్వ ఉత్తమేహర్తందధాసి శ్రవసేది వేదివే ।

యస్తాతృషాణ ఉభయాయజన్మనే మయఃకృణోషిప్రయ ఆచనూరయే॥

దం॥ ఓ యగ్నీ ! నీవు అట్టి మనుష్యుని ప్రతిదినమందును అన్నమునిమిత్రము మరణరహితపదవియందుండువు. ఏ యజమానుడు ద్విపాదచతుష్పాదజంతువుల కొఱకుఁ గోర్కెగలవాఁడో, వానికి సుఖమును అన్నమును బూర్తిగానిత్తువు.

మం ౧. అను ౭. సూ ౩౧.] ఋగ్వేదము.

౩౭౮. త్వంనో అగ్నే సనయే ధనానాం యశసంకారుం కృణుహి స్తవానః ।

ఋ ధ్యామకర్ణా పసానవేనదేవై ద్యావాపృథివీ ప్రావతంసః॥

దం॥ ఓ యగ్నీ ! స్తుతింసఃబడి మాకుధనము లిచ్చుటకై కీర్తనంతుఁడును, కర్మల నాచరించువాఁడునగు కొమారునిమ్ము. (కుటుంబములో) కొంతగా వచ్చినవానితోఁ గూడి యాగములాచరింతుము. భూమ్యంతరిక్షములు మమ్ము రక్షించుఁగాక.

౩౭౯. త్వంనో అగ్నే పిత్రోరుపస్థ ఆదేవో దేవేష్వనవద్య జాగృవిః॥

తనూకృ ద్బృధిప్రమతిశ్చ కారవేత్వం కల్యాణవసువిశ్వ మోషిషే॥

దం॥ దోషరహితాగ్నీ ! దేవతోత్తముఁడా ! తెలివిగలవాడా ! తలిదండ్రుల (ద్యావాభూముల) సమీపమందుండినవాడవై మాకుఁ (బుత్రసూప్త) శరీరమును బుట్టించి యనుగ్రహించుము. కర్మజేయువానియందు మంచిమనసుతో నుండుము. మంగళసూపుఁడవగు నగ్నీ ! సర్వధనమును గ్రుమ్మరించుము.

౩౮౦. త్వమగ్నే ప్రమతి స్త్వం పితాసిన స్త్వం వయస్కృత్తవ జామయో వయమ్ ।

సంత్యారాయః శతినః సరిసహస్రిణః సువీరంయంతి వ్రతపామదాభ్యః॥

దంద॥ అగ్నీ ! నీవు మంచిబుద్ధిగలవాఁడవు. మాకునీవు పాలకుఁడవు. ఆయుస్సు నిచ్చువాఁడవు. మేము (కర్మఫలము) నీకు బంధువులము. ఇతరులకు లొంగనివాఁడా ! నూర్లకొలఁది వేలకొలఁది ధనములు; మంచిపురుషులు కలిగి కర్మను బరిపాలించు నిన్నుఁ జెందుచున్నవి.

౩౮౧. త్వమగ్నే ప్రథమమాయ మాయవేదేవా అకృణ్వన్నహుషస్య విశ్వతిమ్ ।

ఇళామకృణ్వ న్ననుషస్య శాసనీంపితరుర్యత్ప్రతోమమకస్యజాయతే॥

దం॥ అగ్నీ ! పూర్వము దేవతలు మనుష్యసూపుఁడగు నహుషసకు మనుష్య సూప్తసేనాసతిగానిన్నుఁ జేసిరి- అట్లే మనుష్యసూపుఁడయినమనుచక్రవర్తికి ఇళా మను పేరుగల కూతురిని ధర్మోపదేశము చేయుదానిని గలిగించిరి. ఎపుడు నా

తండ్రి (నావిషయము) ధనసూప సంబంధముగలవాడయినాడో, యప్పుడు నీవు (నీవే) అతనికిఁ గొమారుడవు. (నేను కానని తా॥)

౩౬౨. త్వం॑నో అగ్నే॑ తవ దే॒వ పా॒యుభి॑ ర్న॒ఘోనో॑ రక్ష॒తస్వ॑శ్చ వ॒స్త్వస్య॑ ।

త్రా॒తా తో॒కస్య॑ తన॑యే గ॒వామ॑స్య ని॒మేషం॑ రక్ష॒మాణ॑ స్త్వ॒వప్ర॑వ॒తే॥

దం॥ స్తుతింపఁదగిన ఓ యగ్నీ ! దేవా ! నీరక్షణలచేత ధనవంతులమైన మమ్ముఁ బాలించుము. కొమారులనుగూడ రక్షింపుము. మనుషులు నీవ్రతముండు నిరంతరము రక్షింపఁబడుచుండ వారి గోవులను రక్షించువాడవయియుండుము.

౩౬౩. త్వమ॑గ్నే॒ యజ్య॑వే పా॒యు ర॒స్తరో॑ఽని॒షజ్ఞా॑య చతు॒రక్ష॑ ఇ॒ధ్యసే॑ ।

యో॒రాత॑హ॒వ్యోఽవృ॑కా॒య ధా॑య॒సేకీ॑రే॒శ్వస్త్వస్త్రిం॑ మన॒సావనో॑షి॒తమ్॥

దం॥ ఓ యగ్నీ ! యజమానునిఁ బాలించువాడవై సమీపమున నుండుచు విఘ్నములు లేని యజ్ఞమునకు నాలుగింద్రియములతో మండుచున్నావు. ఎవఁడు (నీకు) హవిస్సు నిచ్చునో, ఆస్తుతికర్త (వలికిన మంత్రమును మనసుతో యాచించు చున్నావు).

౩౬౪. త్వమ॑గ్న ఉ॒రుశం॑సా॒య వా॒ఘతే॑ స్సా॒ర్వం య॒ద్రేక్షః॑ ప॒రమం॑ వనో॒షితమ్॑ ।

ఆ॒ధ్రస్య॑ చి॒త్ప్రమ॑తి రుచ్య॑సే పితా ప్ర॒పాకం॑ శాస్సి ప్ర॒దిశో॑ వి॒దుష్ట॑రః

దం॥ ఓ యగ్నీ ! అనేకులు మెచ్చుకొన్న ఋత్విజునికొఱకు ఉత్తమమయి కోరఁ దగిన ధనమేదో దానిని (అతనికి దొరుకవలెనని) కోరుచున్నావు. అన్నివిధములు బోపింపఁదగిన (దుర్బల) యజమానునిఁగూడ మద్ధిమంతుడగు తండ్రివలె బాలింతువని జెప్పఁబడుచున్నావు. బహుగా దెలిసిన నీవు చిన్నవాడయిన యజమానునకు (కర్మలు) నేర్పుచున్నావు. దిక్కులను శాసించుచున్నావు.

౩౬౫. త్వమ॑గ్నే ప్ర॒యత॑దక్షిణం నరం వ॒ర్ణేవ॑ సూ॒యతం॑ పరి॒వాసి॑ వి॒శ్వతః॑ ।

స్వా॒దుక్ష॑ద్గా యో॒వస॑తో సో॒నకృ॑జ్జీ॒వయా॑జం య॒జతే॑సో॒పమా॑ది॒నః॥

దం॥ అగ్ని ! దక్షిణాలను ఇచ్చిన యజమానునిఁ జక్కఁగాఁ గట్టిన కవచమువలె నంతటను రక్షించుచున్నావు. ఎవఁడు రుచియగు నన్నముగలవాఁడయి తనయింట నతిథులకు సుఖము గలిగించుచు జీవయాజ్ఞమును (=జీవయాత్ర) గడపుచున్నాఁడో వాఁడు స్వర్గముతో సమానుఁడు.

౩౬౬. ఇమా మగ్నే శరణిం మీమృషో నఇమ మధ్వానం యమగామ దూరాత్ ।

ఆపిః పితా ప్రమతిః సోమ్యానాం భృమి రన్యషిక్మ స్సర్వానామ్॥

దం॥ ఓ యగ్ని ! మావ్రతలోపమును క్షమించుము. (నీ సేవమాని) ఈ దూర మార్గమునకు వచ్చితిమి. దానినిఁగూడ క్షమింపుము. సోమార్హులయిన మనుష్యు లాశ్రయింపఁదగిన తండ్రివి. బహుబుద్ధిమంతుఁడవు. కర్మనిర్వాహకుఁడవు. దర్శన మిచ్చువాఁడవును.

౩౬౭. మనుష్య దగ్నే అజ్గిరస్వ దగ్గిరో యయాతివ త్సదనే పూర్వవచ్ఛచే ।

అచ్ఛ యాహ్యోవహోదైవ్యం జన మాసాదయ బర్హిషి యక్షీచ ప్రియమ్॥

దం॥ శుచివగు నో యగ్ని ! గమనించు స్వభావముకలవాఁడా ! ఎదురుగా మా దేవసదన స్థానమునకు; మనువుయొక్క యయాతియొక్క అంగిరునియొక్క సదనములకుఁ బూర్వము పోయినట్లు; నడువుము. దేవసంఘమును దీసికొనిరమ్ము. దర్శలమీఁద గూర్చుండఁబెట్టుము. ఇష్టమగు హవిస్సులనిమ్ము.

౩౬౮. ఏతేనాగ్నే బ్రహ్మణా వావృధస్వ శక్తివా యతే చక్రమా విదావా ।

ఉత ప్రణేష్య భివసో అస్మాన్తం నః సృజ సుమత్యా వాజవత్యా॥

దం॥ ఓ యగ్ని ! మాసామర్థ్యముచేతను జ్ఞానముచేతను గేనిని జేసితిమో ఆయీ మంత్రముచేత వృద్ధిసందుము. మఱియు మమ్ములను ధనముగల శ్రేయముగలవారిం జేయుము. అన్నముగలిగించు మంచిబుద్ధికలవారినిగాఁ జేయుము.

సూక్తము. ౩౨.

(ఋషి - ఆంగిరస పుత్రుఁడు హిరణ్యమూర్తుఁడు; ఛందస్సు - త్రిశ్టుప్; జేవత - ఇంద్రుఁడు)

3౭౯. ఇ॒న్ద్రస్య॑ను॒ వీ॒ర్యా॑ణి ప్ర॒వో॒చం॒ యా॑ని చ॒కార॑ ప్ర॒థమా॑ని వ॒జ్రీ ।

అహ॑న్నహి మ॒న్వప॑ స్త॒తర్ద ప్ర॒వక్ష॑ణా ఆ॒భిస॑ త్వ॒ర్వతా॑నామ్॥

దం॥ వజ్రమునుగలిగిన యింద్రుఁడు పూర్వమేకార్యములను జేసినో, ఆముఖ్యములను శీఘ్రముగాఁ జేప్పినను. అవేసనగా మేఘమును గొట్టినాఁడు. ఉదకములను జీల్చిపడపేసెను. పర్వతములమీఁదనున్న సదులను బయలుపఱచెను.

3౭౦. అహ॑న్నహిం ప॒ర్వతే॑ శి॒శి॒నూ॒ణం త్వ॑ష్టా॒స్మి వ॒జ్రం స్వ॑ర్యం తత॑క్ష ।

వా॒శా ఇ॒వ ధే॒వనః॑ స్వ॒స్థమా॑నా అ॒జ్ఞః స॒ముద్ర॑ మవ॒జగ్ను॑ రా॒పః॥

దం॥ పర్వతముమీఁదనున్న మేఘమును భేదించెను. బొగుగ విసరదగిన వజ్రమును త్వష్ట యీ యింద్రునికొఱకుఁ దయారుచేసెను. (మేఘమునుండి) స్రవించిన యుధకములు, దూడలనుగూర్చి గోవులుసడచునట్లు; సముద్రమునుగూర్చి చక్కఁగా సడచినవి.

3౭౧. వృ॒షా॒భము॑ణో వృ॒ణీత॑ సో॒మం త్రి॑క॒ద్రుకే॑ వృ॒షి॒బ త్సు॑తస్య ।

ఆసా॑యకం మ॒ఘవా॑ ద త్త॒వజ్ర॑ మహా॑ శ్నే॒నం ప్ర॑థ॒మజా॑ మహీ॒నామ్॥

దం॥ వృషభమువలె నడుచుచు నింద్రుఁడు సోమమును గోరెను. త్రికద్రుకములను యాగములందు (ఇవి మూఁడుయాగములు) అభిషవించి సోమమును బానము చేసెను. ధనవంతుడయిన యింద్రుడు (శత్రు) బంధకమయిన ఎజ్జిమును జేకొనెను. (దానితో) మేఘములన్నిటిలో మొట్టమొదటపుట్టిన మేఘమును గొట్టెను.

3౭౨. య॒ది॒న్ద్రాహా॑న్ప్రథ॒మజా॑ మహీ॒నామా॑న్న్యాయినా॒ మమీ॑నాః ప్రో॒తమా॑యాః ।

ఆత్స॑ర్యం జనయ॑ న్ద్యా॒ముషా॑నం తా॒దీత్నా॑ శత్రుం॒ సకి॑లా వి॒విత్సే॑॥

మం ౧. అను ౭. సూ ౩౨.] ఋగ్వేదము.

✓ ౭౭

౪౦॥ మఱియు నోయింద్రా! ఎపుడు మేఘములలో మొదటఁబుట్టిన మేఘమును గొట్టితివో, ఆతరువాత మాయావంతులయిన (అసురుల) మాయలను బాగుగాఁ బడఁగొట్టితివి. అనస్తరము. సూర్యుని, ఉషస్సును, ఆకాశమును, బుట్టించుచున్నావు. అపుడు నీశత్రువు మఱికనఁబడలేదుకదా!

౩౨౩. అహన్వత్రం వృత్రతరం వ్యంస మింద్రో వజ్రేణ మహతా వధేన ।

స్కంధాంసీవ కులిశేనా వివృక్ణాహః శయత ఉపవృక్ సృధివ్యాః॥

దం॥ ఈయింద్రుఁడు గొప్పవధనొనరించునట్టి సూవజ్రముతో నంతట నావరించు వృత్రుని భుజములు తెగినవానిగా; బాగుగాఁచేదించు గోడ్డలితోఁ జెట్లస్కంధములు తెగఁగొట్టునట్లు; కొట్టెను. అంతటితో వృత్రుఁడు భూమిమీఁద సమీపమందుఁబడి యుండెను.

౩౨౪. అయోద్ధేవ దుర్గద ఆహి జుహ్వే మహావీరం తువిబాధ మృజీషమ్ ।

నాతారీ దన్యసమృతిం వధానాంసంరుజానాః పిపిష ఇన్ద్రశత్రుః॥

దం॥ దుర్గర్వముగల (వృత్రుఁడు) యుద్ధముచేయువారు లేనివాఁడువలె, మహా వీరుఁడును, జాలమంది శత్రువులను సంహరించినవాఁడును, అగునింద్రుని (యుద్ధము నకు) బిలచెను. ఈ యింద్రుని దెబ్బలబాధను సహింపలేక (చంపఁబడినతరువాత) ఇంద్రశత్రువగు వృత్రుఁడు నదులను నలగఁగొట్టెను (అనఁగాఁ జచ్చిపోవునపుడు దొర్లినాఁడని తా॥)

౩౨౫. అపాదహస్తో అపృతన్య దిన్ద్ర మాన్య వజ్ర మధిసానో జఘాన ।

వృష్ణో వజ్రః ప్రతిమానం బుభూషన్పురుత్రా వృత్రో అశయ ద్వ్యస్తః॥

దం॥ వృత్రుఁడు పాదములు హస్తములు లేనివాఁడయ్యును, నపుంసకుఁడు పుంస్త్వముగలవాఁడుగాఁగోరునట్లు; ఇంద్రునిపై యుద్ధమునకుఁజేకెను. కొండ చఱియవంటి వృత్రుని వక్షస్థలమందు (ఇంద్రుఁడు) వజ్రమును విసరెను. వృత్రుఁడన్ని యవయవములు చెదరి భూమిమీఁదఁ బడెను.

32౧. నదంస భిన్న మమాయా శయాసం మనోహరణా అతి నున్యాపః ।

యాశ్చ ద్విత్రో మహినా పర్యత్తిష్ఠ త్తాసామహిః పత్సుతఃశీ ర్భభూస॥

దం॥ (బ్రతికియున్నపుడు) వృత్రుడు తనమహిమచేత నేయుదకమును చుట్టుకొని (క్రిందబడకుండ) బట్టియుండెనో, యాయుదకములు మనోహరములగుచు జనులకు (గనబడుచు); ఒడ్డువిరిగిన చెరువుదాటి పాటునట్లు; ఈభూమియందగు బడియున్న వృత్రునిమీఁదనుండి పాతినవి. వృత్రుడాయుదకముల పాదముల క్రిందబడి యుండెనట.

322. నీచావయా అభవ ద్విత్రపుత్రేన్ద్రో అన్యా అవవధ ర్జభార ।

ఉత్తరానూ రధరః పుత్ర ఆసీ ద్దానుః శయే సహనత్సాన ధేనుః॥

దం॥ వృత్రునితల్లి వానిమీఁద దసయవయవములు కప్పియుండెను. ఇంద్రుడు ఆమెక్రిందనున్న వృత్రునిమీఁద సజ్రమును విసరెను. దూడమీఁదనావు పడియుండు నట్లు వానిమీఁద దల్లి చచ్చిపడియుండెను.

32౩. అతిష్ఠన్తీనా మనివేశనానాం కాష్టానాం మధ్యే నిహితం శరీరమ్ ।

పుత్రస్య నీశ్యాం విచరన్త్యాపో దీర్ఘం తను ఆశయ దిష్టశత్రుః॥

దం॥ ఒకచోట నింకడలేక నడచు స్వభావములుగల యుదకముల మధ్యను మునిగియున్నందున బేరులేక (కనబడక) యున్నవృత్రుని శరీరము నాక్రమించి యాయుదకములు ప్రవహించినవి. వృత్రుడచట దీర్ఘనిద్రను బొందెను. (చచ్చెను అని తా॥)

32౪. దాసపత్నీ రహిగోపా అతిష్ఠన్తీ రుద్ధా ఆపఃపణి నేవగావః ।

అపాంబిలమపిహితం యదాసీద్వృత్రం జఘన్వా అపతద్వవార॥

మం ౧. అను ౭. నూ ౩౨.] ఋగ్వేదము.

✓

దం॥ దాసుఁడు తమకుఁబతిగాఁ గలవియు, వృత్రుని రక్షించినవియు, నగు నుదకములు పణియను రాక్షసునిచేత గుహలో నావులునిరోధింపఁబడినట్లు నిరోధింపఁబడినవి. ఉదకముల ప్రవాహద్వారము మూతబడియున్నపుడు వృత్రహంతయగు నింద్రుఁడు ఆద్వారమును దెఱచెను. (దాసఁజగత్తును నశింపఁజేయువాఁడు అనివ్యుత్పత్తి).

౩౨౦. అశ్వోవారో అభవస్తద్విస్త్రిస్త కేయత్వా ప్రత్యహన్తేవ ఏకః ।

అజయోగా అజయః శూరసోమమవా సృజఃస ర్వే సస్తసింధూ॥

దం॥ అద్వితీయుఁడై దీపించుచున్న వృత్రుఁడెపుడు వజ్రమందు నీకడ్డుగాఁగొట్టెనో, అపుడు నీసృ గుఱముతోకనంటి వాడవయితివి. (అనఁగా గుఱముతోకతో నీఁగల కెంత సులభముగాఁ దోలుకొనునో, అంత సులభముగా నాదెబ్బను ద్రోసివేసితి నని తా॥) ఓశూర! గోవులను (పణిగుహలోదాచిన వాటినని తా॥) జయించి తెచ్చితివి. సోమమును దెచ్చితివి. ప్రవహించుటకై యేడునదులను సృజించితివి.

౩౨౧. నాన్యై విద్యున్నతస్యతుః సిషేధనయాం మిహమకిరద్ధాదునించ ।

ఇద్ధిశ్చ యద్యయుగాతే అహిశ్చోతా పరీభ్యోమఘవావిజిగ్యే॥

దం॥ (ఇంద్రవృత్రుల ముద్ధమున వృత్రుఁడు తన మాయతోఁ గల్పించి పంపిన) విద్యుత్తు ఇంద్రునిపైని బనిచేయలేకపోయెను. (అనఁగా నడ్డలేదని తా॥) గజాన అడ్డలేకపోయెను. కురిపించిన వర్షముకూడ నడ్డలేకపోయెను. మఱియు ధనవంతుఁ డైన యింద్రుఁడు (వాఁడువేసిన) యితరములంగూడ జయించెను.

౩౨౨. అహేర్యా తారంకమపశ్య ఇన్ద్రహృదియ త్తేజస్సు షోభిరగచ్ఛత్ ।

నవచయన్నవతిం చస్రవన్తీ శ్యేనోనభీతో అతరోరజాంసి॥

దం॥ ఇంద్రుడా! తొంబదితొమ్మిది నదులను డేగవలె చాటితివి. వృత్రునిఁ జంపిన నీమనసునందు భయముకలిగితే వృత్రునిఁజంప దగువాని నితర పురుషునెవని జూచితివి? (ఎవరును లేరుగనుక భయమెట్లు కలిగినని తా॥) కనుక భయము (వద్దు.)

౩౫౩. ఇన్ద్రోయాంతోవసితస్య రాజాశచాన్య విశ్వభ్రూతోవ ప్రబోధాః ।

నేదురాజాత్తయతి చ్ఛన్దోనామరాష్ట్ర నేదుః పాత్రాబధిః॥

పం॥ వజ్రము బాహువునందుగల యుద్ధమున నడచునట్టి, నడచునట్టి, గొమ్ములు
గల, గొమ్ములులేని, జంతువులకు రాజులునాహుః. జంజీశక్తిమునున్నది నొమ్ము లేని
రెంచియున్నట్లు ఆ జంగమనైనరాజు జంతువునైనను అపరంజియుండును.

ఇది మొదటి అష్టకమున రెండవ యుక్తియందు ముగియును.

తృతీయాధ్యాయము.

—:—0—:—

సూక్తము. ౩౩.

(ఋషి-అంగిరస పుత్రుఁడగు హిరణ్యమూర్తుఁడు; దేవత - ఇంద్రుఁడు; ఛందస్సు - త్రిష్టుప్)

౩౩౪. ఓమ్ ఏతాయా మోపగవ్యస్త ఇన్ద్ర మస్మాకం సుప్రమతిం వాన్మధాతి ।

అనామృణః కువిదా దన్య రామో గవాం కేతం పర మావర్జితేనః॥

దం॥ ఓ దేవతలారా ! గోవులను దెచ్చుటకు రండు. మనమందఱముకలిసి యింద్రుని దగ్గఱకుఁ బోవుదము. ఆయింద్రుఁడు హింసకులు లేనివాడయి మనకు మనస్సంతోషమును బాగుగ వృద్ధిపఱచును. అనన్తరము ఆ యింద్రుఁడు ఈధనముయొక్కయు గోవులయొక్కయు, నుత్కృష్టమైన జ్ఞానమును మనకిచ్చును.

౩౩౫. ఉపేదహం ధనదా మప్రతీతం జష్టాం నశ్యేనో వసతిం పతామి ।

ఇన్ద్రం నమస్య స్తుపమేభి ర్మరైర్యో స్తోతృభ్యో హవ్యో అస్తియామన్॥

దం॥ స్తుతికర్తలకై నెనఁడు యుద్ధములలోఁ బిలువఁబడునో, ధనమునిచ్చునట్టియు, నెదురులేనట్టియు, నాయింద్రుని; ఉపమానముగల స్తోత్రములతో నమస్కరించుచు నేను (యజమానుఁడు) తనపూర్వులు గట్టిన గూఁటిని డేగచేరునట్లు; చేరుదును.

౩౩౬. నిసర్వసేన ఇషుధీ రసక్త సమర్యోగా అజతి యస్యవష్టి ।

చోష్కాయమాణఇన్ద్ర భూరివామం మాపణిర్భూ రన్మదధిప్రవృద్ధ॥

దం॥ సమస్తసేనలతోఁ గూడినవాడయి ఇంద్రుఁడు అమ్ములపాదాలను వీఁపున సంధించెను. ఎవరిగోవులను (విడిపించుమని) గోరిన వాటినిఁ దెచ్చును, వృద్ధి నొందునట్టి ఓ యింద్రా ! విస్తారమయిన (గో) ధనమునిచ్చుచు మావిషయమై వర్తకుఁడవు కాకుము. (అనఁగాఁ గ్రయమును గోరకుమని తా॥)

౩౮౭. వధీర్హ దస్యం ధనిసం ఘనేన ఏకశ్చర న్నువశాకేభి రింద్ర ।

ధనోరథ విఘ్నః కైవాయం స్వయంజ్ఞానః ససశాః ప్రవీణిరాయః॥

దం॥ ఇంద్రా! ధనవంతుఁడైన దొంగను (వృత్తుని) కత్తివెట్టిన నక్రొవలతో జంపితివి. సమీపమందున్న (మరుత్తులతోఁగలసి) బంధువే త్రుగుడు (అదంగా) మరుత్తులు ప్రేరింతురుగాని యింత్రునకు యుద్ధములలో నాయము చేయని తా॥ నుందువు. ధనుస్సుమీఁద సంతటను ఆవృత్రానుచరులు ఆవరించిరి. యుద్ధములు పడఁగొట్టెడు ససరులు (వృత్తుని బంట్లును పిట్ట) మరచించిరి.

౩౮౮. పరాదిభీర్వా సన్వజన్త ఇద్ధామూర్వానో దుష్ప్వభిః స్వప్తమానాః ।

ప్రయన్తురో హరినః స్థిత రుగ్ర నిరస్తతా అథమో రోదస్యాః॥

దం॥ ఇంద్రా! స్వయముగా యోగములుచేయనినారును, యోగము చేయునారితో బోరాడువాడునగు ఆవృత్తుని బంట్లు తమశిరస్సులను పరాక్కుభములను జేసికొని పాటిపోయిరి. ఓస్థిగుఁడా! ఉగ్రుఁడా! హరియను గొల్లములతోలవాడా! స్థితములు చేయని (వృత్తానుచరులను) భూమ్యాకాశ ద్వ్యలోకములనుండి స్థితో బయటొడివేసితివి. (నోటిగాలితోఁగల దూరించిరివని తా॥)

౩౮౯. అయుయుత్స న్నువద్యస్య సేనా మయాశయ స్త్రీతయో నపగ్వాః ।

వృషాయుధో నవధ్రయో నిరస్తాః ప్రవద్భి రిద్ధాః చ్చిత్రయన్తు ఆయుజే॥

దం॥ దోషరహితుఁడయిన యింద్రునియొక్క సేనతో (వృత్తానుచరులు) యుద్ధము సేయఁగోరిరి. అపుడు స్తవనీయ చరిత్రలుగల మనుష్యులు (మంత్రములతో) ఇంద్రునిఁ బ్రోత్సహించిరి. నపుంసకులు పోగువవంతుని చేతనునలె వృత్తానుచరులు ఇంద్రునిచే నిరాకరింపఁబడి చాలలేమని తెలిసికొని పారిపోవుటకు సుఖమయిన మార్గముల వెంటను ఇంద్రునకు దూరముగాఁ బాటిపోయిరి.

౩౯౦. త్వమేతా న్నుదతో జక్షత శ్చాయోధయో రజస ఇంద్రపారే ।

అవాదహో దివ ఆదస్య ముచ్చా ప్రసున్వతః స్తుపతః శంసమావః॥

దం॥ ఏడ్చుచున్నట్టియుఁ దినివేయుటకుఁ బూనినట్టియు నీవృత్తానుచరులను
ఓ యింద్రా! నీవు ఆకాశము వెనుకప్రక్కను జంపితివి. వృత్తుని ద్యులోకము
నుండి లాగి ఉత్కర్షతో దహించితివి. తరువాత సోమమునభిషవించి స్తుతించు
యజమానుని స్తుతిని రక్షించితివి.

౩౯౧. చక్రాణాసః పరీణహం పృథివ్యా హిరణ్యేన మణినా శుంభమానాః ।
నహిన్వానాస స్తితిరుస్త ఇన్ద్రం పరిష్పశో అదధాత్సార్యేణ॥

దం॥ నీవృత్తుని పరివారము భూమి నాచ్ఛాదించుచు బంగారముతోఁ గూడిన మణుల
తోఁ బ్రకాశించుచు వృద్ధి నొందుచున్నవారునై యుండిరో, వారు ఇంద్రుని జయింప
లేకపోయిరి. అపుడింద్రుఁడు బాధకులయినవారిని సూర్యునివెనుకకుఁ దూలఁగొట్టెను.

౩౯౨. పరియన్ద్రో రోదసీ ఉభే అబుభోజీ ర్నహినా విశ్వతః సీమ్ ।
అమన్యమానా అభిమన్యమానై ర్నిర్భహ్నాభి రథమో దన్య మిన్ద్రో॥

దం॥ ఇంద్రుడా! నీమహిమచేత భూమ్యాకాశముల రెంటినంతట నెపుడాక్ర
మించి అనుభవించితివో, యపుడు మంత్రార్థము నెఱుంగని యజమానులనుగూడ
సభిమానించుచున్న మంత్రములతో దొంగయగు (వృత్తుని) మథించితివి.

౩౯౩. నయేదివః పృథివ్యా అన్తమాపుర్న మాయాభి ర్ధనదాం పర్యభూవన్ ।
యుజం వజ్రం వృషభశ్చక్ర ఇన్ద్రో నిర్జ్యోతిషా తమసోగా అధుక్షత్ ॥

దం॥ ఏయుదకములు ద్యులోకమునుండి ఎపుడు భూలోకముయొక్క అంతమునకు
రాలేకపోయినవో; ధనప్రదయగు భూమిని ససోపకార కర్మలచేత వ్యాపింపలేక
పోయినవో; అపుడు ఇంద్రుఁడు వజ్రమును (చేతిలో) సంధిచెను. ఆయుదకములను
వెలుగుచున్న వజ్రముతో సంధికారమునుండి (మేఘమునుండియని తా॥) శేషము
లేకుండఁ గాల్చెను.

౩౯౪. అనుస్వధా మతరన్నాపో అస్యాస్థిత మధ్య ఆనావ్యానామ్ ।

సద్ధీచీనేన మనసా తమిస్త్రి ఓజిష్ఠేన హస్సనా హస్తభిర్యుక్ ॥

పం॥ జలములు ఈ యింద్రుని అన్నమునుగుఱించి (మేఘములనుండి) కాయినవి. అపుడివృత్రుడు ఓడలతో దాటవగిన (లోతగు) ఉదకములమధ్య సంతటను వృత్తి పొందెను. తనతో నడచుచున్న మనసుగల ఆవృత్రుని మిక్కిలి దృఢమై సంపుటకు సాధనమయిన వజ్రముతో కొన్నిదినములు కనిపెట్టి; మఱియుం జంపెను.

౩౯౫. న్యావిధ్య దిలీలిశస్య దృహృ విశృజ్ఞా మభినచ్చుష్ణమిస్త్రీః ।

యావత్తరో మఘవ న్యావదోజ్ఞో వత్రేణ శత్రు మవధీః పృతన్యమ్ ॥

పం॥ భూబిలమునందు శయనించియున్న వృత్రునిచేత నిరోధింపబడిన(ఉదకములను) ఇంద్రుడు బాగుగాఁ బొడిచెను. తరువాత జగత్తును శోషింపజేయుచున్న కొమ్ములు గల (కొమ్ములనంటి ఆయుధములని తా॥) వృత్రుని భేదింపెను. ధనవంత్రుడవగు నోయింద్రా! నీకెంత బలమును వేగమును గలవో వాటియంతటితోను గూడికొని నీవు యుద్ధముఁ గోరుచున్న శత్రువుని వజ్రముతోఁ జంపితివి.

౩౯౬. అభిసిద్ధో అజిగా దస్య శత్రూ నివృత్తిగ్నేన పృషభేణా పురోభేత్ ।

సంనత్రేణాసృజ ద్వృత్రమింద్రః ప్రస్వాం మతిమతిర చ్ఛాశదానః ॥

పం॥ ఈయింద్రుని సాధనముగు వజ్రము శత్రువులను గుఱిచూచి పడెను. ఆయింద్రుడు తీక్షణము; శ్రేష్ఠమునగు నావజ్రముతో శత్రుపట్టణములను చిందర వందరచేసెను. తరువాత నింద్రుడు వృత్రునిమీఁద వజ్రమువైచెను. వృత్రుని హింసించుచుఁ దనబుద్ధిని మిక్కిలి వృద్ధిపఱచెను. (అనఁగా సంతసించెనని తా॥)

౩౯౭. ఆవఃకుశ్చ మింద్రయస్మిశ్చాకన్వావో యుధ్యంతం పృషభందశన్యమ్ ।

శఫచ్యతోరేణు ర్నక్షతద్యాముఛ్వేత్రేయోనృమాహ్యాయతన్ ॥

౪౦|| ఇంద్రా! ఎవనియందు స్తుతిని గోరితివో; ఆ శ్రేష్ఠుఁడును యుద్ధముచేయుచున్న వాఁడునగు కుత్సుని రక్షించితివి. నీగుఱ్ఱపు డెక్కెలనుండి యెగిరిన ధూళి మృలోకము నావరించినది. (శత్రుభయమువల్ల నీటిలోదాగియున్న) శత్రుపుత్రుఁడు (నీదయవల్ల) బయటికివచ్చి శత్రువుని నోడించెను.

౩౯౮. ఆవశమం వృషభం తుగ్ర్యాను త్షేత్రజేషే మఘవ ఇభ్యవ్రత్యంగామ్ ।

జోక్చిదత్ర తస్థివాంసో అత్ర ఇభ్యతూయతా మధరా వేదనాకః॥

౪౦|| ధనవంతుఁడవగు నింద్రా! భూమినిమిత్తము శత్రువులతో యుద్ధము చేయునపుడు శాంతుఁడును గుణశ్రేష్ఠుఁడునగు శ్వేతియుని, నీటిలోమునిగినవానిని రక్షించితివి. మాయుద్ధమందుఁ జిరకాలమువఱకు నిలచియున్నవారై పగఁబట్టినవారికి హీనమగు దుఃఖమును గలిగించితివి.

—:—:—

సూ క్తము. ౩౪.

(ఋషి - హిరణ్యస్మృతుఁడు; దేవత - అశ్వినీదేవతలు. ఛందస్సు - ౯. ౧౨ త్రిష్టుప్; తక్కినవి జగతీ.)

౩౯౯. త్రిశ్చిన్నో అద్యాభవతం నవేదసా విభుర్వాం యామ ఉతరాతి రశ్వినా ।

యువోర్హ్యై స్త్రంహిమ్యేన వాససో భ్యాయంసేన్యాభవతం మనీషిభిః॥

౪౦|| మేధావంతులయిన యశ్వినీదేవతలారా! మూఁడుమార్లును (సవనత్రయమందని తా॥) ఈకర్మలో మాకొఱకురండు. మీగమనమునకు సాధనమయినరథము సర్వత్ర సంచరించును. మీదానముకూడ సర్వవ్యాపియే. మీయిద్దఱి యనోన్యస్య సంబధము; (సూర్యకిరణములతోఁ గూడిన) పగఁటికి, మంచుతోఁగూడినరాత్రికిని, గల సంబంధమువలె విడువనిది. మీరు ఋత్విజులచేత నియమింపఁబడినవారు కండు. (వారియధీనులయి యుండుడని తా॥)

౪౦౦. త్రయః పవయో మధువాహనీ రథే సోమస్య వేనామను విశ్వైశ్చద్విదుః ।

త్రయః స్కమ్భాసః స్కభితాస ఆరథే త్రిర్నక్తంయాథ స్త్రి ర్వశ్వినాదివా॥

౨౦|| మధురచస్సువులను మోయుచున్న (అశ్వినుల) రథమందు మూడుచక్రములు పజ్రమునలె కలిసఁబడినవి కలన్. సర్వదేవతలును (మీ ప్రయాణము) నుండురమింపఁచంద్రునిభార్య వేసనుగుఱింఁచియు యని యనుకొనుచున్నాఁడు. రథముమీద బట్టలు కొనుటకు మూడు స్తంభములు నిలుపఁబడినవి. మూడుమాళ్లు రాత్రియగుచు, మూడుమాళ్లు సగటియగుచును, (ఆరథముతోఁ) దిరుగున్నారు, (అసగఁ జంద్రుడు వేసను బెండ్లియాడునపుడు ఆపెండ్లి చూచుట కశ్వినులు ప్రయాణమయిరట!)

౨౦౧. సమానే అహన్త్రి రవద్యగోహనా త్రిరవ్యయన్తం మధునా మిమిత్తతమ్ ।

త్రిర్వాజవతీరిషో అశ్వినా యువం దోషా అస్సభ్య ముపసశ్చ విన్వితమ్॥

౨౦|| అశ్వినులారా! మీర్చియు ఒక్క దినమందు మూడుమాళ్లు (కర్మలలోను) దోషములను గప్పిపుచ్చువారు కండు. ఈనాటి యజ్ఞమందు హవిస్సును మూడు మాళ్లు ఇండు. రాత్రులందును, దినములందును, మాకు బలమును గలిగించు సన్నములనిండు.

౨౦౨. త్రిర్వర్తి ర్యాతం త్రిరనువ్రతే జనే త్రిసుప్తావ్యే త్రేధేవ కిత్తతమ్ ।

త్రిర్వాప్యం వహత మశ్వినా యువం త్రిపుట్లో అస్మి అత్తరేవ విన్వితమ్॥

౨౦|| అశ్వినులారా! మాజీవనాధారమగు గృహమునకు మీర్చియును మూడు మాళ్లు రండు. మాన్నేహితునింటికి మూడుమాళ్లు రండు. సంరక్షణీయులమగు మాకు మూడువిధముల కర్మలను నేర్పుడు. సంశోషకరమయిన కర్మఫలములను మూడు మార్లనిండు. మేఘముదకమునిచ్చినట్లు మూడుమాళ్లు మాకన్నమునిండు.

౨౦౩. త్రిర్నోరయిం వహత మశ్వినా యువం త్రిర్దేవతాతా త్రిరుతావతంధిమః ।

త్రిసౌభగత్వం త్రిరుతఃశ్రవాంసిన స్త్రిష్ఠంవాం సూరేదుహి తారువాద్రథమ్॥

౨౦|| అశ్వినులారా! మాకుధనమును ముమ్మారిండు. దేవయుక్త కర్మయందు ముమ్మాటరండు. మఱియు మాబుద్ధులను ముమ్మాట రక్షింపుడు. సౌభాగ్యము కూడ ముమ్మాటిండు. మాకు నన్నములు ముమ్మాటిండు. మూడుచక్రాలమీద నున్న మీరథమును సూర్యుని కూతురు ఎక్కియున్నది.

౪౦౪. త్రిరో॑ అశ్వినా॑ ది॒వ్యాని॑ భే॒షజా॑ త్రి॒పార్థి॑వాని॒ త్రిరు॑దత్త మ॒వ్యభిః॑ ।

ఓ॒మా॒నంశం॑ యో॒ర్ము॑కాయ॒సూన॑వే॒త్రిధా॑తుశర్మ॒వహ॑తంశుభ॒స్పతీ॑॥

దం॥ అశ్వినులారా! ద్యులోకమందుఁబుట్టిన యశాషధములు, మూఁడు మార్లు పృథివియందుఁ బుట్టినవి, మూఁడుమార్లు ఆకాశమందుఁ బుట్టినవి, మూఁడుమార్లు ఇండు. (బృహస్పతికొఁపకయిన) శంయువనువాని కిచ్చిన సుఖమును నాకొడుకునకిండు. శుభమయిన యశాషధములకధికారులారా! మూఁడు ధాతువులకును (వాతపిత్త కఫ) సుఖమును గలిగించుడు.

౪౦౫. త్రిరో॑ అశ్వినా॑ యజ॒తా ది॒వేది॑వే పరి॒త్రిధా॑తు పృథి॒వీ మ॒శాయ॑తమ్ ।

తి॒స్రో॑నాసత్యా రథ్యా పరా॒వత॑ ఆత్మే॒వ వాతః॑ స్వ॒సరా॑ణి గచ్ఛతమ్॥

దం॥ అశ్వినులారా! పూజనీయులగు మీరు ప్రతి దినమును మా (వేది) భూమి యందు సంతటను మూఁడు వరుసలుగాఁ బరువఁ బడిన దభలందు శయనింపుడు. ఓ రథస్వాములారా! ప్రాణవాయువులు శరీరావయవములను జేరునట్లు మూఁడు వేదులను జేరుదురుగాక. (ఐష్విక- పాశుక-సౌమిక-అని మూఁడు.)

౪౦౬. త్రి॒రశ్వినా॑ సింధు॒భిః స॒ప్తమా॑తృభి॒స్త్రయ॑ఆహ॒వాస్తే॒గ్రిధా॑ హవిష్కృతమ్ ।

తి॒రః పృథి॑వీ రు॒పరి॑ప్ర॒వా ది॒వో నాకం॑ రక్షే॒థే ద్యుభి॑ రక్షు॒భిర్హితమ్॑॥

దం॥ ఏడుచోట్ల పుట్టినవించు నీటితో (అభిషేచముచేయఁబడెను.) మూఁడు ఆహవములలో (=సోమముంచుకొను పాత్రలు-ద్రోణకలశ- ఆధవనీయ-పూతభృత)- మూఁడువిధములుగా హవిస్సు చేయఁబడెను. పృథివ్యాది మూఁడులోకములమీఁదను నడచుచున్న మీరు ద్యులోకమందున్నటువంటియు, పగళ్లచేతను రాత్రులచేతను స్థాపింపఁబడినట్టియు, నాదిత్యుని రక్షించుచున్నారు.

౪౦౭. క్వ॑త్రీ॒చక్రా॑త్రి॒వృతో॑ రథ॒స్య క్వ॑త్రయో॒వన్ధు॑రో యేన॑నీ॒శాః ।

క॒దా యోగో॑ నా॒జినో॑ రా॒సభ॑స్య యేన॑య॒జ్ఞం నా॑సత్యోపయా॒ధః॑॥

దం॥ ఏరథముతో మాయజ్ఞ సమిపమునకు వచ్చుచున్నారో; ఆమీరథమున ఓ యశ్వినులారా! మూఁడుచుట్లుగాఁబుట్ట ముక్కోణమైన నొగలు ఎక్కడనున్నదో,

మూఁడు చక్రములు మీరథమునకెక్కడనున్నవో; కూర్చుండుతావులలో నాథా
రముగా మూఁడు దండెలెక్కడఁగలవో; బలిష్ఠమయిన గాడిదె మీరథమునకెపుడు
కూర్చుబడెనో; ఇట్లుమాకెఱుంగఁబడని రథముతో మాయజ్ఞ సమీపమునకు రండు.
(ప్రేసికిలు = పిల్లవాళ్లు ప్రతిచోట వాఁడుకొనుచున్న మూఁడు చక్రకాలబండివంటిదే
యశ్వీనులరథమట! దానికి గాడిదను పూస్తురట!)

రం. ఆనాసత్యా గచ్ఛతం హూయతే హవిగ్నధ్వో విజతం మధుపేభిరాసభిః ।

యువోర్హి పూర్వం సవితోషసో రథస్యతాయ చిత్రం శ్మృతవంత మిన్యతి॥

దం॥ ఓ అశ్వీనులారా! (-ఈకర్ణవద్దకు) రండు. మేమిచటికిఁ బలుచుచున్నాము.
మధురనస్తువులు త్రావఁదగిన మినోదలతో మధురమైన హవిస్సులను భోజము
సేయుఁడు. చిత్రమైన నేయిపూసిన మీరథమును సూర్యుఁడు ఉష్ణకాలమునకు
ముందే మాయజ్ఞమువద్దకుఁ దోలునుగదా! (చక్రము తిరుగుచోట ఇరుసునకు
ఆముదముఁ బూసినట్లు అశ్వీనులరథమునకు నేయిపూసిరని తా॥)

రం. ఆనాసత్యా త్రిభి రేకాదశై రిహదేపేభి ర్యాతం మధుసేయమశ్వినా ।

ప్రాయు స్త్రీష్టం నీరసాంసి మృక్షతం సేధతం ద్వేజోభవతం సచాభువా॥

దం॥ ఓ అశ్వీనులారా! ముప్పదిముగ్గురు దేవతలతోడను మధురమయిన సోమ
పానము కొరకు ఈదేవయజ్ఞనస్థానమునకు రండు. మాయాయుస్సును వృద్ధిసేయుఁడు.
మాపానములను నిర్మూలించుఁడు. మామూఁడు ద్వేషించినవారిని నశింపఁ జేయుఁడు.
మాతోఁగలిసి యుండుఁడు.

రం. ఆనో అశ్వినా త్రివృతారథేనా వ్యాభ్యంరయం వహతం సువీరమ్ ।

శృణ్వంతా వామనసే జోహామి నృధేచనో భవతం వాజసాతో॥

దం॥ అశ్వినీదేవతలారా! త్రివృతరథముతో (ముప్పకలుగాఁ గూర్చిన నొగిలుకల)
మాకభిముఖులై మంచినీరులుగల (పుత్ర-భృత్య) ధనమును గలుగఁజేయుఁడు.
మేము చేయుస్తుతిని వినుచు, మారక్షణమునకై (రండని) మిమ్ము బలుచుచున్నాను.
మాయుభ్యమందు జయమునకు మీరు కండు. (సాయసడుఁడని తా॥)

సూక్తము. ౩౫.

(ఋషి - హిరణ్యస్తావుడు; ఛందస్సు - ౧. ౯; జగతీఛందస్సు; తక్కినవిత్రిప్టువ్; దేవత - సవితృడు)

౪౧౧. హ్వయామ్యగ్నిం ప్రథమం స్వస్తయే హ్వయామి మిత్రావరుణా విహావసే ।
హ్వయామి రాత్రీం జగతోనివేశసీం హ్వయామి దేవం సవితారమూతయే॥

పం॥ మాకునాశము లేకుండుటకు మొట్టమొదట నగ్నిని బిలుచుచున్నాను. తరువాత మారక్షణకొఱకు మిత్రావరుణులఁ బిలుచుచున్నాను. నడచు జంతువులను స్వస్థానముననుంచునట్టి రాత్రినిఁ బిలుచుచున్నాను. రక్షణకొఱకు సవితృ (సూర్య) దేవతను బిలుచుచున్నాను.

౪౧౨. ఆకృష్ణేన రజసా వర్తమానో నివేశయన్నమృతం మర్త్యంచ ।
హిరణ్యయేన సవితా రథేనా దేవో యాతి భువనాని పశ్యన్॥

పం॥ నల్లని లోకమునుండి మాఁటిమాఁటికి వచ్చుచు దేవతలను మనుష్యులను వారివారి చోటనుంచుచు; లేక, ప్రాణమును, శరీరమును, వాఁటివాఁటి చోట్లనుంచుచు, ఆసవితృదేవుడు సర్వలోకములను జూచుచు సువర్ణనిర్మిత రథముతో (మావద్దకు) వచ్చుచున్నాడు.

౪౧౩. యాతిదేవః ప్రవతా యాత్యున్వతా యాతిశుభ్రాభ్యాం యజతోహరిభ్యామ్ ।
ఆదేవో యాతు సవితా సరావతోపవిశ్వాదురితా బాధమానః॥

పం॥ ప్రకాశించుచున్న సూర్యుడు ఆకాశము దిగుడుమార్గమున నడచుచున్నాడు. ఎక్కుడు దారినిగూడ నడచుచున్నాడు. తెల్లని రెండు గుఱములతోఁ బూజనీయుఁడగు నాదేవుడు దేవయజనస్థానమునకు వచ్చును. సవితృదేవుడు సర్వపాపముల నశింపఁజేయుచు దూర దేశమునుండి (ద్యులోకమునుండి) వచ్చుచున్నాడు. (ఉదయమున ఎక్కుదారి-సాయముదిగుడుదారియని తా॥)

౪౧౪. అభీవృతం కృశ్నైర్వి శ్వరూపం హిరణ్యశమ్యం యజతో బృహంతమ్ ।
అస్థాద్రధం సవితా చిత్రభానుః కృష్ణారజాంసి తవిషీం దధానః॥

దం॥ అంతటను దిరుగునదియు, బంగారునస్తువులతో నిండినదియు, బంగారుశమ్మలు గలదియు, గొప్పదియు, నగురథమును బూజనీయుఁడును, జిత్రకిరణములు కలవాఁడును, నల్లని (చీకటికల) లోకములంగూర్చి స్వప్రకాశమును బంపునట్టి సవిత్ప్రభాఁడు ఎక్కెను. (బంగారు ఏనుగులు, గుఱ్ఱములు, బొమ్మలు రథమున నున్నవట. గుఱ్ఱము మెడకివతల నవతలను ఉండు కొయ్యలకు “శమ్మల”ని పేరు.)

౮౦౫. విజనాఞ్ఞాన్యవాః శీతిపాదో అఖ్యత్రనథం హిరణ్యప్రఉగం వహన్తః ।

శశ్వద్విశః సవితు రైవ్య స్తోపస్థే విశ్వా భువనాని తస్మాన్ ॥

దం॥ శ్వావములను పేర్లుగల సూర్యాశ్వములు తెల్లని పాదములుకలవియు, బంగారు నొగలుగల రథమును మోయుచు జనులను బ్రకాశింపఁజేయుచున్నవియు, దేవతలతోఁ గూడి సూర్యుని యొక్క సమీపస్థానమునందున్నవియునై లోకములన్నింటిని బ్రకాశింపఁ జేసినవి. (శ్వావ=నల్లని.)

౮౦౬. తిస్రోద్యావః సవితుర్ద్వా ఉపస్థో ఏకాయమస్య భువనే విరాపాత్ ।

ఆణింనరథ్య మమృతాధితస్య రిహబ్రవీతు యఉత చ్చి కేతత్ ॥

దం॥ మూఁడులోకములగుఱవు. రెండు సూర్యసమీపముననున్నవి. (భూలోక ద్యులోకములని తా॥) ఒకటి యమలోకమునకుఁ బోవువారు నడచునది (అంతరిక్ష మని తా॥) రథచక్రము శీలపై నాధారపడినట్లు చంద్రనక్షత్రాదులు సూర్యునిచుట్టు నాధారపడి యున్నవి. ఏమనుష్యుఁడా సూర్యసమీపమును దెలియునో ఆతఁడేవిషయము చెప్పఁగలఁడు.

౮౦౭. విసుపర్ణో అంతరిక్షాణ్యఖ్య ద్గభీరవేపా అసురః సునీధః ।

కేవ్విదానీం సూర్యః కశ్చి కేత కతమాంద్యాం రశ్మి రస్యా తతాన॥

దం॥ యోగ్యప్రసారముగల సుపర్ణయను సూర్యరశ్మి (పదియేని టిలో నొకదాని పేరు) గంభీరమయిన కపలికగలది, అన్నిటికిఁ బ్రాణము నిచ్చునది. చక్కని దారిని నడిపించునదియై మూఁడులోకములను వ్యాపించెను. ఆసూర్యుఁడిప్పుడు (రాత్రి) ఎక్కడనున్నాఁడో? ఇతనికిరణమెచట వ్యాపించినో? ఎవఁడెఱుంగును?

౪౧౮. అ॒స్టా॑ వ్య॒ఖ్య త్క॒కుభః॑ పృ॒థి॒వ్యా శ్రీ॒ధన్వ॑ యో॒జనా॑ న॒ష్టసింధూ॑న్ ।

హి॒రణ్యా॑క్షః స॒వితా॑ దే॒వతా॑ ద్దధ॒ద్రత్నా॑ దా॒శుషే॑ వా॒ర్యాణి॑॥

దం॥ భూమికి సంబంధించిన యెనిమిది దిక్కులను సవితృదేవుడు ప్రకాశింపఁ జేసెను. పాణులనెచట నుంచవలసిన-వాని నచటనుంచునట్టి మూడులోకములను, ఏడుసముద్రములను, లేక, నదులను; ప్రకాశింపఁజేసెను. బంగారుకన్నులుగల సవితృదేవుడు యజమానునికొఱకు కోరిన రత్నములను బట్టుకొనుచు వచ్చుగాక.

౪౧౯. హి॒రణ్యా॑పాణిః స॒వితా॑ వి॒చర్ష॑ణి రు॒భేద్యా॑వా॒పృథి॑వీ అ॒న్తరీ॑యతే !

అపా॑మీ॒వాం బా॑ధ॒తే వే॒తి సూ॑ర్య మ॒భి కృ॑ష్ణేన ర॒జసా॑ ద్యామృ॒ణోతి॑॥

దం॥ బంగారుచేతులుగల, లేక, బంగారముచేతఁబట్టిన, బహువిధదర్శనముగల సమస్తమును జూచుచున్న సవితృదేవుడు ద్యావాపృథివీలోకముల రెంటిమధ్యను నడచుచున్నాడు. రోగాదిబాధలను జక్కఁగా శమింపఁజేయును. సూర్యుని సమీపించును. చీకటిని నశింపఁజేయునట్టి తేజస్సుతో ఆకాశమంతటను వ్యాపించెను. (ఇచట సూర్యుని వేఱుగాను సవితను వేఱుగాను జెప్పినాడు.)

౪౨౦. హి॒రణ్యా॑హస్తో అ॒నురః॑ ను॒సీధః॑ సు॒మృ॒తీకః॑ స్వ॒హయా॑ త్వ॒ర్వాజ్ ।

అప॑సే॒ధ నక్ష॑సో యాతు॒ధానా॑ న॒స్థాద్దే॒వః ప్ర॑తిదో॒షం గృ॑ణా॒నః॥

దం॥ బంగారము హస్తమందుఁగల పాణదాతయుఁ జక్కఁగా నడిపించునట్టియు, బాగుగనుంఘింపఁజేయునట్టియు, ధనవంతుఁడగునట్టి సవితృదేవుడు ప్రతిరాత్రియు స్తుతింపఁబడిన వాడయి రాక్షసులను యాతుధానులను నిరాకరించుచు కర్ణస్థలమున కభిముఖుడై వచ్చునుగాక.

౪౨౧. యే॒తేపం॑థాః స॒వితః॑ పూ॒ర్వ్యాసో॑రేణ॒వః సు॑కృ॒తా అ॒న్తరీ॑క్షే ।

తే॒భిర్నో॑ అ॒ద్యప॑థి॒భిః సు॒గేభి॑ రక్షా॒చనో॑ ఆ॒ధిచ॑ బ్రూ॒హి దే॒వ॥

దం॥ ఓ సవితా! సీమార్గములు పూర్వసిద్ధములు, భూభిరేనిని, అంతరిక్షమంతయు జక్కఁగాఁ జేయుచుండినవి. సఖముగానడవఁదగిన ఆమార్గములవలనబడి యాదిత్యుండు వచ్చి మమ్ము రక్షింపుము. ఓ దేవా! మమ్మును (దేవతలతో) అధియులుగాఁ జేప్పుము.

ఇట్లు ప్రథమమండలమున సప్తమానువాకము పూర్తి. శ్రీ శ్రీ శ్రీ

—:—0:—

అనువాకము. ౮.

సూక్తము. ౩౭.

(ఋషి - ధృవోదపుత్రుఁడగు కణ్వఁడు; ఛందస్సు - బృహతి. దేవత - అగ్ని.)

౪౨౨. ప్రవో॑య॒వ్వాం పు॒హ॒ణాం వి॒శాం దే॒వయతీ॑నామ్ ।

అగ్నిం॑ సూ॒క్తేభి॑ ర॒వ్నోభి॑రీ మ॒హే యం॑సీమిద॒న్య శశి॑తే॥

దం॥ ఇతరములు ఏయగ్నిని స్తుతించిరో, ఆగ్నేవువాడగు సగ్నిని దేవతలను గోరు బహుమంది మనుష్యులగు మీయందనుగ్రహించుటకై నోబూ త్వ్యజమాను లారా! సూక్తసూపమయిన వాక్కులతో నధికముగాఁ ప్రార్థించుచున్నాము.

౪౨౩. జనా॑సో అగ్నిం॑ దధి॒రే సహో॑వృ॒ధం హ॒విష్మంతో॑ విధే॒మతే॑ ।

సత్వం॑నో అ॒ద్య సు॒మనా॑ ఇహో॒వి॒తాభ॑వానా జే॒షు సం॑త్య॥

దం॥ (అనుష్టోతలయిన) జనులారా! బలమును వృద్ధిసేయునట్టి యగ్నినిధరించినారు. (ధరించుటయనగా సగ్నిని నిలువచేసికొనుట) హవిస్సులతోఁగూడిన మేము ఓయగ్నే! నీకుఁ బరిచర్యచేతుము. అన్నములనిచ్చుదాతా! అగ్ని! ఈదినమున నీకర్మయందు మమ్ముఁగూర్చి మంచిమనసుకలిగి రక్షించువాడవుకమ్ము.

౪౨౪. ప్రత్యా॑దూ॒తం వృ॑ణీమ॒హే హో॑తారం వి॒శ్వవే॑దసమ్ ।

మహా॑స్తే॒సతో వి॑చర॒న్త్యర్చ॑యో దివి॒స్పృ॑శన్తి భా॒నన॑॥

దం॥ ఓ యగ్నీ ! హోమముకలిగించువాడవు, సర్వజ్ఞుడవు, దేవదూతవునగునిన్ను బిగ్గరగాఁ బ్రార్థించుచున్నాము. గొప్పవాడవయి ప్రవర్తించు నీవెలుగులు వివిధముగాఁబ్రసరించుచున్నవి. నీకిరణములు ద్యులోకమునంటుచున్నవి.

౪౨౩. దే॒వాస॑స్త్వా వరు॑ణో మి॒త్రో అ॒ర్యమా॑ సం॒దూతం॑ ప్ర॒త్నమి॑ంధతే !

వి॒శ్వంసో అ॑గ్నే జయతి॒ త్వయా॑ ధ॒నం యస్తే॑ ద॒దాశ॑ మ॒ర్త్యః॑ ।

దం ఓ యగ్నీ ! వరుణుడు, మిత్రుడు, అర్యముడు (అనుముగ్గురు) దేవతలుపురాతనుడగు దూతను జక్కగా వెలిగించుచున్నారు. ఏయజమానుడు నీకై హవిస్సునిచ్చెనో, యతడు నీసాహాయ్యముకల్గి సమస్తధనమును సంపాదించును.

౪౨౪. మం॒ద్రో హో॑తా గృ॒హప॑తి రగ్నే॒ దూతో॑ వి॒శామ॑సి ।

తే॒వీశ్వా॑ సం॒గతా॑ని వ్ర॒తా ధ్రు॑వాయాని దే॒వా అ॑కృ॒ణ్వత॑॥

దం॥ అగ్నీ ! నీవుహర్షమునకుఁగారణమవు. దేవతలంబిలుచువాడవు. యజమానులగు (అనగా యజ్ఞములుచేయువారు) ప్రజలకుఁ బతివి, సర్వకర్మలును నీయందున్నవి. (పృథివ్యాది) దేవతలేకర్మలను జేసిరో, యవి నీయందున్నవి.

౪౨౫. తే॒వీశ్వా॑గ్నే సు॒భగే॑ యవి॒ష్ట్య వి॒శ్వ మా॑హూ॒యతే॑ హ॒విః ।

స॒త్వంసో॑ అ॒ద్య సు॑మనా ఉ॒తాప॑రం యక్షి॒ దే॒వాన్తు॑నీ॒ర్యా॑॥

దం॥ యశావనవంతుడవగునగ్నీ ! సౌభాగ్యవంతుడవయిన నీయందే సమస్త హవిస్సులు హోమముచేయబడుచున్నవి. ఆ నీవుమాయందు మంచిమనసుకలిగి యీనాడును అటుతర్వాతను మంచివీర్యవంతులయిన దేవతలకొఱకు యాగమొనర్చుము.

౪౨౬. తం॒ ఘ్నే॑మి॒థ్థా న॑మ॒స్వి న ఉ॑ప॒స్వరా॑భ మా॒సతే॑ ।

హో॒త్రాభి॑ రగ్నిం మను॒షః స॑మి॒న్ధతే॑ తి॒తిర్వా॑సో అతి॒స్సిధః॑॥

దం॥ ఓ యగ్నీ ! నమస్కరించుచున్న (యజమానులు) స్వప్రకాశుడవగు ఆనిన్నే యీవిధముగా నుపాసించుచున్నారు. శత్రువుల జయింప యజమానులు హోత లేడురితోఁగూడి నిన్ను దీపింపఁజేతురు.

౪౨౯. ఘ్నన్తో వృత్ర మతర న్రోదసీ అపడరుత యాయ చక్రిరే ।

భువత్కణ్వో వృషా ద్యుమ్నా వ్యహతః క్రద్ధదశ్వో గవిష్టిషు॥

దం॥ ఓ యగ్నీ ! శత్రువులను బాఱఁదోలెడు దేవతలు తమశత్రువును గల్చిరి. స్వర్లోకభూలోకములను అంతరిక్షమును పాక్షుల నివాసమునకు విశాలమగునట్లు చేసిరి. కణ్వఁడనుఋషికిఁ గోర్కెలనొసంగితివి. ధనముగలవాడవు. హోనుము కలవాడవు. గోవిషయమైన యుద్ధములందు ధ్వనించునట్టి గుఱ్ఱమువలెఁ గోర్కెల నొసంగుము.

౪౩౦. సంసీదన్వ మహోఽసి శోచన్వ దేవపితమా ।

విధూమమగ్నే అరుషం మిద్యోధ్యస్మజ ప్రశస్త దర్భతమ్॥

దం॥ ఓ యగ్నీ ! దర్భలమీఁదఁగూర్చుండుము. గుణాధికుడవు. మిక్కిలిగా దేవత లం గోరుచు వెలుంగుము. ఓ మేధాశాలీ ! మహాత్మా ! చూడఁదగి ప్రసరించు ధూమము విడుపుము.

౪౩౧. యంత్యా దేవాసోమ నవేదఘురిహాయ జిష్ఠంహవ్యవాహన ॥

యంకణ్వో మేధ్యాతిథి ర్ధనస్పృతంయం వృషాయ ముపస్తుతః॥

దం॥ హవిస్సును మోయునట్టి ఓ యగ్నీ ! మనుచక్రపర్తినుగ్రహించుటకు దేవతలు మిక్కిలిపూజ్యుడవయిన యేనిన్ను ఈ దేవయజనస్థానమున ధరించిరో, పవిత్రమయిన యతిథులతోఁగూడ కణ్వఁడేనిన్ను ధనమిచ్చువానిఁగాఁజేసి ధరించెనో, ఇంద్రుఁడే నిన్ను ధరించెనో, ఇతరస్తవకర్తలును ధరించిరో ఆ నీవు దర్భలమీఁదఁ గూర్చుండుమని పూర్వాన్వయము (ధరించు=సంగ్రహించు).

౪౩౨. యమగ్నిం మేధ్యాతిథిః కణ్వో ఈధ ఋతాదధి ।

తస్యప్రేషో దీదియు స్తమిమాఋ చ స్తమగ్నిం వర్ధయామసి॥

దం॥ ఏయగ్నిని మేధ్యాతిథియగు కణ్వఁడు సూర్యునిలోనుండి తెచ్చిమండించెనో; ఆయగ్నికిరణములు మిక్కిలి ప్రకాశించుచున్నవి. ఆయగ్నిని యీ మా ఋక్కులు వృద్ధిపఱచుచున్నది. మేమును వృద్ధిపొందుచున్నాము.

౪౩౩. రాయస్పూర్ధి స్వధావో స్తిహితేగ్నే దేవే ష్వాప్యమ్ ।

త్యంవాజస్య శ్రుత్యస్య రాజసి సనోమృళ మహం అసి॥

దం॥ అన్నవంతుఁడవగునగ్ని! ధనములిమ్ము. అగ్ని! దేవతలందీసికొనిరాఁగలంతే స్నేహము (వారితో) నీకుఁగలదుకదా! మెచ్చుకొనఁదగిన యన్నమునకీశ్వరుఁడవు. గుణములచేత నధికుఁడవు. మమ్ముల సుఖంపఁజేయుము.

౪౩౪. ఊర్ధ్వఊషణ ఊతయే తిష్ఠా దేవోస సవితా ।

ఊర్ధ్వోవాజస్య సవితా యదంజిభి ర్వాఘద్భి ర్విహ్వాయామహే॥

దం॥ ఓ యూపస్తంభమా! మారక్షణకొఱకు సూర్యుఁడెంతయున్నతొడో, యంతయున్నతమవుకమ్ము. అన్నమిచ్చువాఁడవుకాఁగలవు. యూపమునకు నేయి పూయచున్న ఋత్విజులతోఁగూడ నిన్నుఁ బలుచుచున్నాము. (యూపము=యజ్ఞ పశువును గట్టుస్తంభము.)

౪౩౫. ఊర్ధ్వోనః పాహ్యంహసో నికేతునా విశ్వం సమత్రిణం దహ ।

౫ కృధీన ఊర్ధ్వ స్పరధాయ జీవసే విదాదేవేషు నోదావః ।

దం॥ ఓ యూపస్తంభమా! ఉన్నతమైనదానవై మమ్ములను జ్ఞానమిచ్చి పాపమునుండి తొలఁగించిరక్షించుము. సమస్తమును దినివేయునట్టి (రాక్షసుని) దహించుము. లోకములోఁ దిరుగుటకు జీవించుటకు మమ్మునున్నతులంజేయుము. హవీరూపధనమును దేవతలకుఁ బొందించుము.

౪౩౬. పాహినో అగ్నే రక్షసః పాహి ధూతే రరాః ।

పాహి శీమత ఉతవా జిఘాంసతో బృహద్యానో యవిస్త్వః॥

వం॥ పడుచువాడవగునగ్ని! గొప్పకిరణములవాడా! ఇవ్వనలసిన ధనమివ్వక
మమ్ము బాధించు వారలనుండియు; రాక్షసులనుండియు; కూరడంతులనుండియు,
శత్రువులనుండియు, రక్షింపుము.

౪౩౭. ఘనేవ విష్వస్విజ హ్యరాన్త స్తపుర్జంభయో అస్మధుక్ ।

యోమర్త్యః శిశీతే అత్యక్తుభి ర్నానః సరిపు శీశత॥

వం॥ తపింపజేయు కిరణములుకలయగ్ని! ఇవ్వనలసిన ధనమివ్వక బాధిపట్ట
వారిని, రాళ్లతోఁగట్టలతోఁ గుండలు బ్రష్టులొట్టినట్లు; కొట్టి చంపుము. మోస
ద్రోహముచేయునట్టి యాయుధములతోఁ గొట్టవచ్చినట్టి యితర మనుష్యశత్రువులు
మాతోఁ జాలకుండురూగాక.

౪౩౮. అగ్నిర్వృషే సుపీర్య మగ్నిః కణ్వాయ సౌభగమ్ ।

అగ్నిః ప్రాసన్నిత్రోత మేధ్యాతిథి మగ్నిః సాతా ఉపస్తుతమ్॥

వం॥ అగ్నిదేవుఁడు మంచిపీర్యసంతమయిన ధనముకలిగియు యాచింపజడము.
కణ్వముహూర్తి ఉతఁడు మంచిభాగ్యమునిచ్చెను. మాయిత్రులను రక్షించెను. అగ్ని
మేధాతిథిని స్తుతించు నితరయజమానుని ధనాదులనిచ్చి రక్షించెను.

౪౩౯. అగ్నినాతుర్వశం యదుం పరావత ఉగ్రాదేవంహవామహే ।

అగ్నిర్నయన్న వవా స్త్వం బృహద్రథంతు ర్వీతిం దన్యవే సహా॥

వం॥ అగ్నితోగలిసియున్న తుర్వీకుని, యదువును, ఉగ్రదేవుని (పేరురాజద్వయము)
మారదేశమునుండి పిలుచుచున్నాము. శత్రువుల నోడించునట్టి ఆ అగ్ని నవ
వాస్తుని, బృహద్రథుని, తుర్వీతిని (రాజద్వయము) ఇచటికిఁ దీసికొనివచ్చుగాక.

రరం. ని॒త్యా॒మగ్నే॑ మ॒ను॒ర్ధధే॑ జ్యోతి॒ర్జనా॑య శశ్వ॑తే ।

దీ॒దే॒ధ క॑ణ్వ ఋ త॒జాత॑ ఉ॒క్షితో॑యం న॒మస్య॑ంతి కృ॒ష్టయః॑॥

దం॥ ఓ॒యగ్నే॑ ! నిన్ను బహుజనులకొఱకు (ప్రజాపతియగు) మనువుస్థాపించెను. యజ్ఞముకొఱకుఁ బుట్టినవాడవయి హవిస్సులతోఁ దృప్తినొందింపఁబడి కణ్వరి దగ్గఱఁ బ్రకాశించితివి. మనుష్యులునీకు నమస్కరింతురు.

రరం. త్వే॒షాసో॑ అ॒గ్నే ర॑మ॒వన్తో॑ అ॒ర్చయో॑ భీ॒మాసో॑ నప్రతీ॑తయే ।

రక్ష॑స్వి॒నః స॒దమి॑ ద్యా॒తుమా॑వతో వి॒శ్వం స॒మత్రि॑ణం ద॒హ॥

దం॥ అగ్నిజ్వాలలు ప్రకాశించుచు బలవంతములై భయంకరములై తెలిసికొని శక్యముకాకయున్నవి. అగ్నే ! బలవంతులయిన యసురులను ఎల్లపుడును బాగుగ భస్మముచేయుము. మమ్ముఁ బాధించు శత్రువులనందఱిని రూపుమాపుము.

సూక్తము. ౩౨.

(ఋషి - శుకాదపుత్రుడగు కణ్వఁడు; భగ్దస్సు - గాయత్రీ; దేవత - మరుత్తు)

రర౧. క్రీ॒తం॒వః శ॒ర్ధోమా॑రుత మ॒నర్వా॑ణం ర॒థేశు॑భమ్ । క॒ణ్వఅ॒భిప్ర॑గా॒యత॑॥

దం॥ ఓ కణ్వవంశీయులారా ! లేక, ఋ త్విజులారా ! విహరించు స్వభావముగల్గి శత్రువులు లేక రథముమీఁదఁ బ్రకాశించునట్టి బలముమీకుఁగల్గుటకై మరుద్దణమును బాగుగ స్తుతింపుడు.

రర౩. యే॒వృష॑తీ॒భి రృ॒ష్టిభిః॑ సా॒కం వా॑శీ॒భి రం॒జిభిః॑ । అ॒జాయ॑న్త స్వ॒భాన॑వః॥

దం॥ ఏమరుత్తులు పొడలుగల దుప్పులమీఁద ఆయుధములతో సింహనాదములు నేయుచు నలంకారవంతులై తమకాంతలతోఁగూడి ఉద్భవించిరో ఆమరుత్తుల స్తుతింపుడని పూర్వాన్వయము.

౪౪౪. ఇహేవశ్రుణ్వ ఏషాం కశా హస్తేషుయద్వదాన్ | నియామచ్ఛిత్ర మృంజతే॥
దం॥ ఈ మరుత్తుల చేతులలోనున్న కొరడాలు ఏధ్వనిని జేయుచున్నవో ఆధ్వని
నిచ్చటనుండియే వినుచున్నాను. ఆధ్వని యుద్ధములలో సనేకవిధముల శౌర్యము
సలంకరించును.

౪౪౫. ప్రవః శర్ధాయ ఘృష్వయే త్వేషద్యుమ్నాయ శుష్మిణే |
దేవత్తం బ్రహ్మగాయత॥

దం॥ ఋత్విజులారా! మీకు సంబంధించినవారును సవ్యులూడు స్వభావముకల
వారును, శత్రువులను రాసివేయువారును, బలవంతులునగు మరుత్తులను దేవతలచేత
నివ్వబడునన్నమునుగోరి స్తుతింపుడు.

౪౪౬. ప్రశంసా గోష్వఘ్నయం క్రీశం యచ్ఛర్ణో మారుతమ్ | జంభే రసస్య వావృధే॥
దం॥ గోవులయందున్నట్టి (పుల్లి మొదలగు గోవులు మరుత్తుల తల్లులట!) ఎదుటి
వారికి లొంగనట్టి, విహారముగలట్టి, శత్రువులఁ దిరస్కరించునట్టి మరుత్సంబంధమగున
తేజస్సును ఓ ఋత్విగ్భృందమా! స్తుతింపుము. (గోక్షీరాది) రసముయొక్క తేజస్సు
ఉదరమందు వృద్ధినందినది.

౪౪౭. కోవోవర్షిష్త ఆనరో దివశ్చగ్నశ్చ ధూతయః | యత్సీమస్తం సధ్మానుధ॥

దం॥ ద్యులోక భూలోకములంగూడఁ గదలించుచుఁ గొనిపోవునట్టి యో మరుత్తు
లారా! వృక్షాగ్రమునుంబోలె సర్వమును గదలించుచున్నారగుదా! మీలో
బలవంతు లెవరు?

౪౪౮. నివో యామాయ మానుషో దధ్ర ఉగ్రాయ మన్యవే | జహీత పర్వతో గిరిః॥

దం॥ మరుత్తులారా! తీవ్రమయిన పట్టుదలగలిగిన మీ వేగమునకు గృహస్థుఁడు
దృఢమగు స్తంభములను నిలుపుకొనెను. ఏమంటే అనేక శిఖరములుగల కొండ
కూడఁ గదలిపోవుచున్నది.

మం ౧. అను ౮. సూ 32.] ఋగ్వేదము.

౯౯

౪౪౯. యేషామజ్ఞేషు పృథివీ జుజుర్వా ఇవ విశ్వతిః । భియా యామేషు రేజితే॥

దం॥ ఏ మీ గమనములు గదలించుచుండఁగా భూమి భయముతో; యుద్ధము లలో ముసలిరాజువలె; వణంకును.

౪౫౦. స్థిరంహి జానమేషాం వయో మాతుర్నిరేతవే । యత్త్రిమను ద్విత్వాశవః॥

దం॥ మరుత్తులారా! మీబలము ఎందుచేత భూమ్యాకాశముల విభజించుకొని నిండియున్నదో, అందుచేత మీ జన్మస్థానమగు నాకాశము స్థిరమయినది. మీ తల్లి యగు నాకాశమునఁ బడులెగురుచున్నవి.

౪౫౧. ఉదుత్యే సూనవో గిరః కాష్ఠా అజ్ఞేష్వత్నత । వాత్రా అభిజ్ఞా యాతవే॥

దం॥ మాటలను బుట్టించు వాయువులు వీచునపుడు ఉదకములను మిక్కిలి చెదర గొట్టెను. హృభాధ్వచులుచేయు గోవులను కాల్లెగురవేసుకొని పరుగెత్తునట్లుచేసెను.

౪౫౨. త్యంచిష్ఠాదీర్ఘం పృథుంమిహోన పాతమమృద్రమ్ । ప్రచ్యా వయన్తి యామభిః॥

దం॥ పొడవై విశాలమయిన జలమును గ్రిందఁబడకుండఁ బట్టి యితరులకు లొంగని మేఘమును మరుత్తులు స్వకీయగమనముచేతఁ బరుగెత్తించుచున్నారు.

౪౫౩. మరుతో యద్ధవోబలం జనాఅచుచ్యవీతన । గిరీరచుచ్యవీతన॥

దం॥ ఓ మరుత్తులారా! మీకుబలమున్నది కనుక జనులను దమతమవ్యాపారము లలోఁ బ్రేరించుడు. అట్లేమేఘములను ప్రేరించుడు.

౪౫౪. యద్ధయాన్తి మరుతః సంహబ్రువతే ధ్వన్నా । శ్రుణోతికశ్చిదేషామ్॥

దం॥ ఎపుడు వాయువులు వీచుచుండునో అపుడు మార్గమంతటను గలిసిధ్వనించు చున్నవి. వీటిధ్వని యెవరోవిందురు.

౪౫౫. ప్రమాతశీభమాశుభిః సన్తికణ్వేషు వోదువః । తత్రోషు మాదయాధ్వై॥

దం॥ మరుత్తులారా! వేగముగల్గిన (రథముమీఁద) శీఘ్రము బయలుదేరుడు. మేధావంతులగు (యజమానులందు) మీసరిచర్యలుకలవు. ఆసేవకులను దృష్టినొందించుడు.

౪౫౬. అస్తిహిష్ణా మదాయవః స్ససిష్ణావయమేషామ్ । విశ్వంచదాయునీనసే॥

దం॥ ఓ మరుత్తులారా! మీతృప్తికి (మేమిచ్చిన హవిస్సు) ఉన్నదికదా! మీకు మేము భృత్యులమయితిమికదా! జీవించుటకు సంపూర్ణాయువును ఇండు.

—:—0—:—

సూక్తము. ౩౮.

(ఋషి - ఘోరపుత్రుఁడగు కణ్వఁడు; ఛందస్సు - గాయత్రీ; దేశత - మరుత్తులు.)

౪౫౭. కథనూనంకథప్రియః పితాపుత్రంనహస్తయోః । దధిధ్వేవృక్తబర్హిషః॥

దం॥ ఓ మరుత్తులారా! స్తుతిప్రియులును దర్భులను (గూడ) గోయువారునగుమీకు నిశ్చితముగా మమ్ము మీచేతులలో నెపుడు; తండ్రికొమారుని ధరించినట్లు; ధరింతురో?

౪౫౮. క్వనూనంకద్వో అర్థంగస్తాద్విహోనపృథివ్యాః । క్వహోగాహోనరణ్యన్తి॥

దం॥ ఓ మరుత్తులారా! నిశ్చితముగా మీరెక్కడనున్నారు? మీరెపుడువస్తారు? ద్యులోకమునుండిరండు. భూలోకమునుండి రావద్దు. యజమానులు స్తుతులను గోస్తూ; భవనించునట్లు భవనించుచున్నారు.

౪౫౯. క్వవః సుమ్నా సవ్యాంసి మరుతః క్వసువితా । క్వోవిశ్వాని సౌభగా॥

దం॥ మరుత్తులారా! మీరెయిక్క సరిక్రొత్తలగు సుమ్నములు (ప్రజా పశుచూప ధనములని తా॥) ఎచటనున్నవి? సంపాదింపఁదగిన సువితలు (మణి ముక్తాదులు) ఎక్కడనున్నవి? సమస్త సౌభగములు (గజాశ్వాదులు) ఎచటగలవు? వాటిలన్నింటి తోనురండు.

౮౬౦. యద్యాయం పృశ్ని మాతరో మర్తాసః స్యాతన ! స్తోతావో అమృతః స్యాత్

దం॥ పృశ్నిపుత్రులారా ! విచారింపగా మీరు మర్త్యులే (చావుగలవారని తా అయినను మిమ్ము స్తుతించినవాడమృతుడగును.

౮౬౧. మావో మృగోనయ వసే జరితా భూదజోష్యః । పథాయ మస్యగాదుప॥

దం॥ మరుత్తులారా ! మిమ్ముస్తుతించువాడు గడ్డిని మృగము వదలలేనట్లు మిమ్ము వదలలేకుండ నుండునుగాక. వాడు యమునిత్రోవను బోకుండుగాక,

౮౬౨. మోషుణః పరాపరానిరృతిర్ద్విణా వధీత్ । పదీష్ట తృష్ణయా సహ॥

దం॥ మరుత్తులారా ! గొప్పదియు నెవ్వరు నెదిరింపజాలనిది యగు నిరృతి యను రాక్షసి మమ్ము బాధించునాశతో నశించుగాక. మమ్ములను జంపకుండుగాక

౮౬౩. సత్యం త్వేషా అమవంతో ధన్వజ్ఞి చారుద్రయాసః । మిహం కృణ్వన్త్యవాతావ్

దం॥ ప్రకాశించువారును, బలవంతులును, రుద్రునిచే బాలింపబడినవారునగు మరుత్తులు ఎడారిలోఁగూడ సర్వత్రవాయువులేని వర్షమును గలిగించుచున్నారు ఇది సత్యము.

౮౬౪. వాశ్రేవ విద్యున్న్తి మాతివత్సం నమాతాసివక్తి । యదేషాం వృష్టిరసర్జి॥

దం॥ పాలుచేపుచు నటచునట్టి గోవువలె విద్యుత్తు ధ్వనిచేయుచున్నది. తే దూడను తడిపినట్లు తడుపుచున్నది. ఈ మరుత్తులవర్షము గర్జనతోఁగూడి మెఱుఁగ మెఱయునపుడే కురియును.

౮౬౫. దివాచిత్తమః కృణ్వన్తి వర్జన్యేనో దవాహేన । యత్ప్రథివీం వృన్దన్తి॥

దం॥ మరుత్తులారా ! ఉదకమును మోయుచున్న మేఘముచేత మీరు పగల గూడఁ జీకటిని గలిగించుచున్నారు. అపుడు భూమిని దడుపుచున్నారు.

౮౬౬. అధస్వ నాన్మరుతాం విశ్వ మాసద్మ పార్థివమ్ । అరేజన్త ప్రమానుమాః॥

దం॥ మరుత్తుభవనితరువాత (గర్జనానంతరముని) పృథివిలోనున్న గృహములన్నియుఁ గదలును. మనుష్యులుకూడ మిగులవణంబుచును.

౨౩౨. మరుత్తో పీఠపాణి భిశ్చిత్రారో ధన్వతీరను । యాతే మఖద్ర యామభిః॥

దం॥ మరుత్తులారా! మీరు దృఢహస్తములతో ఒడ్డుగల నానావిధములగు నదులంగూర్చి యెడతెగని గమనములతో, దప్పక చేరుదురుగాక.

౨౩౩. స్థిరావః సన్తునేమయోరథా అశ్వాసవషామ్ । సుసంస్కృతా అభీశవః॥

దం॥ మరుత్తులారా! మీరథచక్రములయంచులు దృఢములై యుండుఁగాక. రథములు అశ్వములంగూడి స్థిరములై యుండుఁగాక. కల్లెములు సరిగా నవరింపఁబడుఁ గాక.

౨౩౪. అచ్ఛావదాత నాగిరాజరామై బ్రహ్మణస్పతిమ్ । అగ్నిం మిత్రం నదర్శితమ్॥

దం॥ ఋత్విజులారా! విస్తరించిన హక్కుచేత రక్షితమయిన మరుద్గణమును, అగ్నిని, దర్శనీయుఁడగు మిత్రుని, స్తుతింపుడు.

౨౩౫. మిమీహిశ్లోకమాస్యే పర్జన్యభవత తనః । గాయగాయత్రముక్త్యమ్॥

దం॥ ఋత్విక్సమూహమా! మీనోట స్తుతిని నిర్మింపుడు. ఆశ్లోకమును మేఘుఁడు పర్జనును విస్తరించునట్లు మాకు విస్తరింపుడు. శస్త్రములకు (సోమమంత్రముల) పనికివచ్చిన గాయత్రి ఛందస్సును గానముసేయుడు.

౨౩౬. వస్తస్వ మారుతం గణంత్వేషం పసన్యమర్కిణమ్ । అస్సేవృధ్ధా అసన్నిహా॥

దం॥ ఋత్విక్సమూహమా! దీపించుచున్నదియు, స్తవనీయమయినదియు, బూజనీయమయినదియు, నగు మరుద్గణమును నమస్కరించుడు. మా యీ కర్మయందు మరుత్తులును వృద్ధి నొందుదురుగాక.

సూక్తము ౩౯.

(ఋషి - ఘోరపుత్రుఁడగు కణ్వుడు ; దేవత - మరుత్తులు ; ఛందస్సు - బృహతి)

౪౨౨. ప్రయద్ధితాపరావతః శోచిర్నమానమస్యశ ।

కస్యక్రత్వామరుతః కస్యవర్పసాకంయాథ కంహాధూతయః॥

దం॥ (అన్నిటిని) కదలించు స్వభావముగల మరుత్తులారా! తలచుకోదగిన మీబలమును దూరమగు నీ యంతరిక్షమునుండి సూర్యతేజస్సువలె నెపుడు పడ వేయుదురో? అపుడు మీరే యజమానుని క్రతువులోనుందురో? ఏ యజమానుని స్తవమును విందురో? ఎవని దేవయజనస్థానమునకుఁ బోవుదురో!

౪౨౩. స్థిరావః సంత్యాయుథా పరాణు దేవీహ ఉతప్రతిష్కభే ॥

యుష్మాకమస్తుతవిషీ పనీయసీమా మర్త్యస్యమాయినః॥

దం॥ ఓ మరుత్తులారా! మీ యాయుధములు శత్రువుల సంహరిం చుటకు స్థిరము లగుఁగాక. మఱియు శత్రువుల ప్రతిబంధించుటకు దృఢములగుఁగాక. మీ బలము మిక్కిలి స్తవనీయమగుఁగాక. మాయందుఁ గపటముఁజూపిన మనుష్యునకు బలము వేకుండుఁగాక.

౪౨౪. పరాహయత్థిన్వి రంహాథనరోనర్తయథా గురు ।

వియాథనవనినః పృథివ్యావ్యాశాః పర్వతానామ్॥

దం॥ (పఠినస్తువును) మోసికొనిపోవు స్వభావముగల మరుత్తులారా! ఎపుడు స్థిరమయిన (చెట్లు మొదలగువాటిని) విరచివేయుదురో; భారమయిన వాటిని విసరి వేతురో; అపుడు భూమిమీఁదనున్న వృక్షములను పర్వతపాశ్వా భాగములను సందుచేసుకొని మధ్యనుండి గమనించుడు. (అనఁగా ద్రోసివేయవద్దని తా॥)

౪౨౫. నహివః శత్రుర్వివిదే అధిద్యవినభూమ్యాం రిశాదసః ।

యుష్మాకమస్తు తివిషీతనాయుజా రుద్రాసోనూచిదాధృషే॥

దం॥ శత్రుహింసకులగు నోమరుత్తులారా! ద్యలోకముమీదనుగాని భూమి మీదనుగాని మీకుశత్రువుండట శైలియరాదు. రుద్రపుత్రులారా! మీద్వైకమత్యము చేత మీబలము విస్తరించునదై యుండుగాక. మీబలము శీఘ్రముగా శత్రువుల నణించుటకగుగాక.

౪౭౩. ప్రవేసయన్తి పర్వతా నివించన్తి వనస్పతీన్ ।

ప్రోతరితమరుతో దుర్గదా ఇవదేహాసః సర్వయావిశా॥

దం॥ పర్వతములను మరుత్తులు బాగుగఁ గదలింతురు. వనస్పతులను (పుస్త్య వీణానే కాచునట్టి మట్టి, మేడి, జువ్విరావి, మొ॥) ఒకదాని నొకటికలియఁకుండఁ జేయుదురు. మరుద్దేవతలారా! సర్వమనుష్యులతోఁగూడి మీరు గర్వపోతులనెల్ల సర్వతాః సుప్తమునచ్చినట్లు తిరుగుఁడు.

౪౭౪. ఉపోరథేషు నృషతీరయ్యుద్ధ్వం వ్రష్టిర్వహతిరోహితః ।

ఆవోయామాయప్యథివీ చిదశ్రోద బీభయస్తమానుమాః॥

దం॥ మరుత్తులారా! రథములందు ఆడదుప్పలను గూర్చినారు. మూఁడుగుఱ్ఱముల కుపయోగించు కాడియు ఎట్టని మగదుప్పియు (రథము) నీడ్చును. అంగరక్షిణము మీగమనము సంగీకరించుచున్నది. మనుష్యులు (తాముభయఁకుండి) మరుదులను భయపెట్టుచున్నారు.

౪౭౫. ఆవోమక్షూతనాయకం రుద్రా ఆవోవృణీమహే ।

గన్తామానం నోవసాయథాపురేత్థా కణ్వాయబిభ్యషే॥

దం॥ రుద్రపుత్రులారా! మాపుత్రులకొఱకు మీరక్షసంతటను శీఘ్రముగాఁ గోరుచున్నాము. పూర్వకాలమందు మారక్షణకొఱకు నెట్లుపచ్చితిరో, భయపడిన యజమానుని కొఱకు నట్లేరండు. (కణ్వ=బుద్ధిశాలి.)

మం ౧. అను ౮. సూ ౪౦.] ఋగ్వేదము.

౧౧౫

౪౭౯. యుష్మేషీతో మరుతో మర్త్యేషిత ఆయోనో అభ్యుతాతే ।

వితంయుయోతశవసా వ్యోజసావియుష్మాకాభిరూతిభిః॥

దం॥ మరుత్తులారా! మీచేతనో మారకులగు నితరులచేతనో ప్రేరింపబడి యేశత్రువు మామీదఁబడుచున్నాఁడో వానికన్నములేకుండఁ జేయుఁడు. బలము లేకుండఁ జేయుఁడు. మీరక్షణలువానికి లేకుండఁ జేయుఁడు.

౪౮౦. అసామిహిప్రయజ్యవః కణ్వందద ప్రచేతసః ।

అసామిభిర్గరుతఆన ఊతిభిర్గంతా వృష్టింనవిద్యుతః॥

దం॥ పూర్తిగా సంపూర్ణముగా యజింపదగినవాగును, అధిక జ్ఞానముగలవారునగు నో మరుత్తులారా! యజమానుని బోషించుచున్నారకదా! మెఱుపులు వర్షమున కభిముఖములయినట్లు సంపూర్ణ రక్షణలతో మా కభిముఖులుకండు.

౪౮౧. అసామ్యో జోబిభృథా సుదానవో సామిధూతయః శవః ।

ఋషిద్విషే మరుతః పరిమన్యవ ఇషుం నసృజతద్విషమ్॥

దం॥ మంచిదాతలగు మరుత్తులారా! సంపూర్ణ బలము ధరించుచున్నారు. కదలించు వారలారా! సంపూర్ణ బలమును గోపమునుగల్గి ఋషుల ద్వేషించువానిమీద; బాణమువలెఁ జంపునట్టి యాయుధముచు వినరుఁడు.

—:—0—:—

సూక్తము. ౪౦.

(ఋషి - కణ్వఁడు. దేవత - బ్రహ్మణస్పతి ఛందస్సు - భృహతి.)

౪౮౨. ఉత్తిష్త్వబ్రహ్మణస్పతే దేవయన్త స్తేవమహే ।

ఉప్రప్రయంతు మరుతః సుదానవ ఇంద్రప్రాశూర్భవాసచా॥

దం॥ బ్రహ్మణస్పతీ! లెమ్ము. దేవతలను గోరుచున్న మేము పిలుచుచున్నాము. మంచిదాతలగు మరుత్తులారా! నమీపమునకురండు. ఇంద్రా! నీవు బ్రహ్మణ స్పతితో సోమపానము సేయుము.

౪౩. త్వామిధి సహసస్పత్ర మర్త్య ఉపబ్రూతే ధనేహితే ।

సువీర్యం మరుత ఆ స్వశ్వ్యం దధీత యోవ ఆచకే॥

పం॥ బలమును వృద్ధిసేయు బ్రహ్మణస్పతి! శత్రువులందున్న ధనమునిమిత్తము మనుష్యుఁడు సమీపమున నిన్నే స్తుతించుచున్నాడుగదా! మరుత్తులారా! ఎవఁడు మిమ్ములను స్తుతించుచున్నాఁడో, వాఁడు మంచిగుఱములుగల, మంచిపరాక్రమము గలధనమును ధరించును.

౪౪. ప్రేతు బ్రహ్మణస్పతిః ప్రదేవ్యేతు సూనృతా ।

అచ్ఛా వీరం నర్యం పజ్జి రాధసం దేవా యజ్ఞం నయంతునః

పం॥ బ్రహ్మణస్పతి మమ్ము సమీపించుఁగాక. సత్యప్రియయగు నాగేవి మమ్ముఁ బొందునుగాత. వీర్యవంతమును, సరులకు హితమును, పంక్తికి (భోజనములకు) సమృద్ధియు, నగు యజ్ఞమున కభిముఖముగా దేవతలు మమ్ముఁ గొనిపోవునుగాక.

౪౫. యో వాఘతే దదాతి సూరం నసు సధస్తే అక్షితి శ్రవః ।

తస్మా ఇళం సువీరా మామజామసే సుప్రతూర్తి మసేహసమి॥

పం॥ ఏ యజమానుఁడు ఋత్విజునికొఱకుఁ జక్కగా నివ్వఁదగిన ధనమునిచ్చినో ఆ యజమానుఁడత్యయమైన యన్నమును బొందును. మంచివీరులనిచ్చినది, శత్రువుల బాగుగఁగొనించునది, ఇతరులకు లొంగునది యగు నిశాదేవి (మనువుత్ర)ని ఆ యజమానునికొఱకుఁ బూజించుచున్నాము (ఋత్విజులమని తా॥)

౪౬. ప్రనూనం బ్రహ్మణస్పతి ర్గంత్రం వదత్యుక్త్యమ్ ।

యస్మిన్నింద్రో వరుణో మిత్రో అర్యమాదేవాః కాంసిచక్రీరే॥

పం॥ ఏమన్తమందు ఇంద్ర, వరుణ, మిత్ర, అర్యమ దేవతలు నివాసమొనరించిరో ఆ శత్రుయోగ్యమగు ఉక్త్య (సామవేద) మంత్రమును బ్రహ్మణస్పతి (హోతవాక్కున నిల్చి) అవశ్యము ఉచ్చరించుఁగాక.

౪౫౭. తమిద్యోచేమా విదధేషు శంభువం మంత్రం దేవా అనేహసమ్॥

ఇమాంచ వాచం ప్రతిహర్యథా నరో విశ్వేద్వామావో అశ్వవత్॥

దం॥ బ్రహ్మణస్పత్యాది దేవతలారా! సుఖము సగలిగించునది నిర్దుష్టమును అగు నామంత్రమును యజ్ఞములందుఁ బఠింతుము. నా నుకులగు దేవతలారా! మీరు కోరితిరేని కోరఁదగిన యీసమస్త మంత్రములును మిమ్ముఁజేరును.

౪౫౮. కో దేవయ న మశ్వవజ్జనం కో వృక్తబర్హిషమ్ ।

ప్రప్ర దాశ్వా న్పస్త్యాభి రస్థి తాంతర్వావత్త్రియం దధే॥

దం॥ దేవతలను గోరుచున్నదనుని (బ్రహ్మణస్పతికంటె నితరుఁడు) ఎవఁడు పొందఁ గలఁడు? అట్లే, దర్భలనుకోసియున్న యజమానుని ఏయితరదేవుఁడు పొందఁగలఁడు? హవిర్దాతయగువాఁడు మనుష్యులతో (ఋగ్ త్వీజులతో) దేవయజనస్థానమునకు బయలు దేరెను. అతఁడు పుత్రపౌత్రాదులుగల యంతర్నహము కలవాఁడగును.

౪౫౯. ఉప క్షత్రం పృంచీత హన్తి రాజభి ర్భయేచితుక్షీతిం దధే

నాస్య నర్తాన తరుతా మహాధనే నార్యే అస్తి వజ్రణః॥

దం॥ (బ్రహ్మణస్పతి) బలమును దనయందు ధరించి వరుణాది దేవతలతోఁగూడి శత్రువులఁజంపును. భయముగల్గినపుడుమంచి ధైర్యమునిచ్చును. వజ్రాద్యాయుధములు గల యతఁడుతప్ప నితరులెవ్వరు యుద్ధములందుఁ బ్రవరింపజేయువారుగలరు? గొప్పయుద్ధమందుగాని స్వల్పయుద్ధమందుఁగాని నతని సతిక్రమించువాఁడెవ్వఁడును లేడు.

—:—0—:—

సూక్తము. ౪౧.

(ఋషి - ఘోరపుత్రుఁడగు కణ్వండు; దేవత - ౧, ౨, ౩-కి వరుణుఁడు, అర్యముఁడు మిత్రుఁడు; ౪, ౫, ౬ ద్వాదశాదిత్యులు; ౭, ౮, ౯, వరుణుఁడు, అర్యముఁడు, మిత్రుఁడు; ఛందస్సు - గాయత్రి)

౪౬౦. యం రక్షన్తి ప్రచేతసో వరుణో మిత్రో అర్యమా । నూచిత్స దభ్యతే జనః॥

దం॥ అధిక జ్ఞానవంతులైన వరుణమిత్రార్యములు ఎవనిని రక్షించుచున్నారో
యతఁడు శీఘ్రముగానే శత్రువుల నోడించును.

ర.౧. యం బాహుతే॑వ పి॒ప్రతి॑ పా॒ంతి మ॒ర్త్యం రి॒షః । అ॒రిష్టః స॒ర్వ ఏ॒ధ తే॥

దం॥ వరుణాదులు తమ బాహులవలె ఏయజమానునకు ధనములను ఇత్తురో (తనచే
తిలోని ధనము ఒకరి అపేక్ష లేకుండ నుపయోగించుకొన్నట్లని తా॥) ఏయజమానుని
శత్రువులనుండి కాపాడుదురో ఆయజమానులందరును ఎవరిచేతను హింసింపఁబడక
వృద్ధిపొందుదురు.

ర.౨. వి దు॒ర్గా విద్వి॑షః పు॒రో ఘ్నం॑తి రా॒జాన॑ ఎ॒షామ్ । నయం॑తి దు॒రితా॑ తి॒రః॥

దం॥ వరుణాదులు ఈయజమానులయెడటఁ జొరరాని (శత్రునగగమున) నశింపఁ
జేతురు. శత్రువులంగూడ నశింపఁజేతురు. పాపములను నశింపఁజేతురు.

ర.౩. సు॒గః పం॑థా అ॒న్యక్ష॑రి ఆది॒త్యాస॑బ్దు తం॒యతే॑ । నా॒త్రావ॑భాదో అ॒స్తిప॑॥

దం॥ ఆదిత్యులారా! యజ్ఞమునకు వచ్చుచున్న మీమార్గము సుఖముగా నడువఁ
దగినది, ముల్లముదలగునవి లేనిదియగును. ఈకర్మయందు మీకు అసహ్యముయైన
(తినరాని) హవిస్సులేదు.

ర.౪. యం॒యజ్ఞం న॒మథా॑నర ఆది॒త్యాబ్దు॑నా॒పథా॑ । ప్ర॒వః స॒ధీత॑యేనశత్ ॥

దం॥ నాయకులైన యాదిత్యులారా! ఏయజ్ఞమును తిన్ననిదారిని మీరు పూర్తిగా
నడిపింతురో యాయజ్ఞము మీపానముకొరకగునుగాక.

ర.౫. స॒రత్న॑రం మ॒ర్త్యోవ॑సు వి॒శ్వంతో॑ క॒ముత॑త్సనా । అ॒చ్ఛాగ॑చ్ఛత్యస్తృ॒తః

దం॥ ఆదిత్యులారా! అట్టి (యజ్ఞ కర్త) మనుష్యుఁడు ఎవరిచేతను హింసింపఁబడక
రమణీయమయిన సర్వధనమును, తనతోసమానమైన సంతానమును బొందును.

ర. ౬. క॒థారా॑ధామ సఖా॒యఃస్తో॑మం మి॒త్రస్యార్య॑ష్టః । మ॒హిపు॑రో॒వరు॑ణప్య॥

దం॥ ఓ స్నేహితులారా! (ఋత్విజులారా!) మిత్రవరుణార్యములయొక్క గొప్ప సూపమునకుఁదగిన స్తోత్రమును ఎట్లుసాధింతుము?

౪౯౮. మావోఘ్నంతం మాశపంతం ప్రతివోచే దేవయంతమ్ | సుమైరిద్వ ఆవివాసే॥

దం॥ ఓ మిత్రాది దేవతలారా! దేవతలఁగోరు మన్న యజమాను నెవఁడు హింసిం చునో ఆహింసకునిపేరు నేను జెప్పను. యజమాను నెవఁడుతిట్టునో వానినిగూడఁ జెప్పను. (మీరే తెలిసికొని దండిపుడులని తా॥) నేను ధనములతోనే మిమ్ములను సర్వత్రా సేవింతును. (ధనములంటే హవిస్సులని తా॥)

౪౯౯. చతుర్శ్చిద్దద మానాద్భిభీయదానిధాతోః | నదుకుక్తాయ స్ప్రహయేత్ ॥

దం॥ ఏమంటే దుష్టవాక్యములకొఱకుఁ గోరరాదు. నాలుగుగవ్వలు పందెము పడవఱకు అట్టి కోర్కెకలవాఁడు బయటికిఁ జెప్పుటకు భయపడునట్లు దుర్వాక్కుల నుండి భయపడవలెను. (వెల్లకిందుగా నాలుగుగవ్వలుపడితే తనకు గెలుపువస్తుందని ఆశించుచున్నను, పడుతుందో లేదోయని పైకి అనుటకు భయపడెదరు. ఇది జూదములో వ్యవహారము. ఉపమానముగాఁ జెప్పఁబడెను.)

సూక్తము. ౪. ౧.

(ఋషి - ఘోరపుత్రుఁడగు కణ్వఁడు; దేవత - పూష; ఛందస్సు - గాయత్రీ)

౫౦౦. సంపూషన్న ధ్వనస్తిరవ్యం హోవిముచోనపాత్ | నక్షాదేవ ప్రణస్ఫురే॥

దం॥ ఓ పూషా! (=సూర్యుఁడు, జగత్పోషకుఁడనివ్యుత్ప॥ పృథివికభిమానదేవత) నీటినివిడుచునట్టి మేఘమునకుఁ బుత్రుఁడా! మార్గమునుండి (మేముగోరినస్థలమునకు) కొనిపోమ్ము. పాపమును దొలఁగింపుము. మాముందు నడువుము.

౫౦౧. యోనాపూషన్న ఘోవృకోదుః శేవ ఆదిదేశతి | అపస్సతంపథోజహి ॥

దం॥ పూషా! హింసించువాఁడును మాధనమును, దీసికొనువాఁడును, మేము ఓర్వశక్యముకానివాఁడు నగు నేశత్రువుమమ్ము (ఈదారినడువవద్దని) యాజ్ఞాపించునో వానిని మార్గమునుండి తొలఁగింపుము.

౫౦౨. అపత్యం పరిపంథినం ముషీవాణం హురశ్చితమ్ । దూరమధిస్నుతేరజః॥

దం॥ మార్గప్రతిబంధముచేయునట్టి దొంగయు, కుతంత్రముపన్నునట్టి మాంశత్రువును మార్గమునుండి దూరముగాఁ దొలఁగింపుము.

౫౦౩. త్వంతస్య త్వయావినోఽఘ శంసస్య కస్యచిత్ । పదాభితిష్ఠ తపుషిమ్॥

దం॥ ఓ పూషా ! తెలియునట్లును, తెలియకుండఁగను, దొంగిలించువాఁడును, మా కనిష్ఠములు కోరువాఁడును, ఫలానావాఁడని చెప్పవీలుగానివాఁడును అగువానియొక్క పరులకు సంతాపము గలిగించు దేహమును నీవు కాలితో మట్టిపెట్టి అణఁచివేయుము.

౫౦౪. ఆతత్తే దస్రమంతునుః పూషన్నవో వృణీమహే । యేనపితౄ సవోదయః॥

దం॥ జ్ఞానవంతుఁడవగు నో పూషా ! ఏ రిక్షణలతో మాపితరులను నడిపించితివో ఆ శత్రుసంహారికారివగు నీరక్షణను అంతటను గోరుచున్నాము.

౫౦౫. అధానో విశ్వసౌధగ హిరణ్యవాశీసుత్తమ్ । ధనాని సుషణాశ్చృణి॥

దం॥ సర్వసౌభాగ్యములుకలవాఁడా ! సువర్ణమయోయుధములవాఁడా ! పూషా ! (పూర్వోక్తమగు) మాప్రార్థన నెఱవేర్చి యోగ్యమయిన దానములతో ధనములను గలుగఁజేయుము.

౫౦౬. అతీనః సశ్చతోనయసుగానః సుపభాకృణు । పూషన్నిహ క్రతుం విదః॥

దం॥ మమ్ముబాధింపవచ్చిన శత్రువులను మాకుదూరముగాఁ దీసికొనిపోమ్ము. మమ్ము మంచిదారిని నడిపింపుము. ఈదారిలో మమ్ము నెట్లు సంరక్షింపవలెనో తెలిసికొనుము.

౫౦౭. అభిసూయవసం నయనసవజ్ఞాతో అధ్వనే । పూషన్నిహ క్రతుం విదః॥

దం॥ ఓ పూషా ! మంచి సస్యముగల ప్రదేశమునకు మమ్ము కొనిపోమ్ము. దారికై క్రొత్తసంతాపము లేకుండుఁగాక. ఈదారిలో మమ్ము నెట్లురక్షింపవలెనో తెలిసికొమ్ము.

౫౦౮. శధిపూర్ధి ప్రయంసిచ శిశీహిప్రాస్యదరమ్ । పూషన్నిహ క్రతుం విదః॥

దః॥ పూషా ! మమ్ముననుగ్రహింపసమర్థుడవుకమ్ము. (మాగృహమును) ధనము. తోఁ బూరింపుము. అందఱిలో మమ్ము తేజోవంతులంజేయుము. మాకిడుపునన్నము తో నిండింపుము. తక్కినది పూర్వవత్.

౫౦౯. నపూషణం మేధామసి సూ కై రభి గృణీమసి । వసూసిదస్సమీమహే॥

దం॥ పూషదేవుని మేము నిందింపము. వేదములోని సూక్తములతో స్తుతింతుము. దర్శనీయుడగు పూషదేవుని ధనములను గోరుచున్నాము.

సూక్తము, ౪౩.

(ఋషి - ఘోరపుత్రుడగు కణ్వఁడు; దేవత - ౧, ౨, ౪, ౫, ౬, రుద్రఁడు; ౩, మిత్రా వరణులు; ౭, ౮, ౯, సోముఁడు; ఛందస్సు - గాయత్రి. ౯, అనుష్టుప్.)

౫౧౦. కద్రుదాయ ప్రచేతసే మీహృష్టమాయ తవ్యసే । వోచేమశంతమం హృదే॥

దం॥ మిక్కిలి జ్ఞానముకలవాఁడును, (కొర్రెల) వర్షించువాఁడును, బాగుగవృద్ధి నొందినవాఁడును, మామనస్సులో నిల్చినవాఁడునగు రుద్రునికొఱకు మిక్కిలి సుఖ కరమగు స్తోత్రము నెఱచుడు ఉచ్చరింతుమో?

౫౧౧. యథానో అదితిః కరత్వ శ్వే నృభ్యో యథాగనే । యథా తోకాయరుద్రయమ్॥

దం॥ భూమి మాకు రుద్రసంబంధమయిన యశాషధములను గలుగఁజేయుఁగాక. మాబండ్లకుఁ, బశువులకును, మాసంతానమునకును, రుద్రయమగు నెఱషధములు సిద్ధించుఁగాక.

౫౧౨. యథానో మిత్రోనరుభ్యో యథారుద్ర్యి కేతతి । యథా విశ్వే నభోషసః॥

దం॥ మిత్రుడు, వరుణుడు, రుద్రుడు, సమానస్త్రిగల సర్వదేవతలు మమ్ము ననుగ్రహించుట యెట్లు జేలిసికొందునుగాక.

౧౦౩. గాధపతిం మేధపతిం రుద్రం జలాపభేషజమ్ । తచ్ఛంయోః సుమ్నమీమహే॥

దం॥ స్తుతులను బాలించువాడును, యజ్ఞ పాలకుడును, సుఖరూపములగు నౌషధములుకలవాడునగు, లేక, జలరూపౌషధముకలవాడునగు రుద్రుని ఉద్దేశించి (బృహస్పతికొడుకు) శంయువనువాడు పొందినసుఖమును మాకుఁ గోరుచున్నాము.

౧౦౪. యఃశుక్ర ఇవసూర్యోహిరణ్యమివ రోచతే । శ్రేష్ఠోదేవానాం వసుః॥

దం॥ ఏరుద్రుడు సూర్యునివలె దీపించుచు బంగారువలెఁ బ్రీయమయినవాడును, నివాసహేతువై దేవతలలో శ్రేష్ఠుడైయున్నాడో?

౧౦౫. శంనః కరత్యవ్వతే సుగం మేషాయమేష్యే । నృభ్యోనారిభ్యోగవే॥

దం॥ మాయొక్క గుఱములకు, మగగొఱ్ఱలకు, ఆడగొఱ్ఱలకు, మగవారికి, స్త్రీలకు, గోవులకును, సులభమగు సుఖమును గలుగఁజేయునుగాక. (రుద్రుడనితా॥)

౧౦౬. అస్మే సోమశ్రియమధిని ధేహిశతస్యనృణామ్ । మహిశ్రవస్తు విస్మవ్శమ్॥

దం॥ ఓ సోమదేవా! నూఱుగురు మనుష్యులకు సరిపడినంత సంపద మాకిమ్ము. అధికబలముతోఁగూడినయస్సమునిమ్ము.

౧౦౭. మానః సోమపరిబాధో మారాతయో జహురంత । ఆన ఇందోవాజీ భజ॥

దం॥ ఓ సోముడా! యజ్ఞముచేయుపువారు మమ్ము హింసింపకుందురుగాక. శత్రువులును మమ్ము హింసింపకుందురుగాక. మాయన్నమునకు బలమునకు మమ్ము సంతట నేవింపుము.

౧౦౮. యాస్తేప్రజా అమృతస్య పరస్మిన్థామన్నతస్య ।

మూర్ధానా భాసోమవేన ఆభూషంతీః సోమవేదః॥

దం॥ ఓ సోముడా! అమరణధర్మముకలవాడవును ఉత్తమస్థానమందున్నవాడవు గను నిన్ను, నీప్రజలను, సర్వసన్నాహములుగల యజ్ఞగృహమందు ముఖ్యుడనయిన నిన్ను అన్నివిధముల నలంకరించుచున్నవారినిగాఁ దెలిసికొనుము.

ఇట్లు ప్రథమమండలమున అష్టమానువాకము. శ్రీ శ్రీ శ్రీ

మం ౧. అను ౯. సూ ౪౪.] ఋ గ్వే ద ము.

౧౧౩

అ ను వా క ము. ౯.

సూ క్త ము ౪౪.

(ఋషి - కణ్వపుత్రుడగు ప్రస్క-ఋష్యుడు; దేవత - అగ్ని; ఛందస్సు - బృహతి.)

౫౧౯. అగ్నే వివస్వ దాషస శ్చిత్రం రాధో అమర్త్య ।

ఆదాశుపే జాతవేదో వహా త్వమద్యా దేవా ఉషస్సుభః॥

దం॥ ఓయగ్నీ! ఉషస్సునుండి నానావిధమయిన నివాసయోగ్యమయిన యన్నమును యజమానునకుఁ దెచ్చియిమ్ము. మరణము లేనివాఁడా! జంతువులన్నిటినిం దెలిసిన వాఁడా! తెల్లవాఱువఱకు మేల్కొనియున్న దేవతలను ఈదినమందుఁదీసికొనిరమ్ము.

౫౨౦. జష్టో హిదూతో అసి హవ్యవాహనోగ్నే రథీ రధ్వరాణామ్ ।

సజూ రశ్వభ్యా ముషసా సువీర్య మస్మే ధేహి శ్రవో బృహత్॥

దం॥ ఓయగ్నీ! నీవుసేవింపఁబడువాఁడవు. దేవదూతవు. హవిస్సును మోసికొని పోవువాఁడవు. యజ్ఞమునకు రథమునంటివాఁడవు. అశ్వినీదేవతలతోను ఉషస్సుతోను గూడుకొని మంచినీర్యముగల గొప్పయన్నమును మాకొఱకునిమ్ము.

౫౨౧. అద్యా దూతం వృణీమహే వసు మగ్నిం పురుప్రియమ్ ।

ధూమకేతుం భాఙు జీకం వృష్టిషు యజ్ఞానా మధ్వరశ్రియమ్॥

దం॥ దూతయు, నివాసహేతువును, బహుమందికిఁ బ్రియుఁడును, పొగధ్వజము గాఁగలవాఁడును, ప్రసిద్ధ కాన్తిగలవాఁడును, ఉషఃకాలములందు యజమానుని యోగమును సేవించు వాఁడును అగు సగ్నినిపుడు ప్రార్థించుచున్నాము.

౫౨౨. శ్రేష్ఠం యవిష్ఠ మతిథిం స్వాహుతం జష్టం జనాయ దాశుపే ।

దేవా అచ్ఛా యాతవే జాతవేదసమగ్ని మిహే వృష్టిషు॥

దం॥ శ్రేష్ఠుఁడును, వయసులోనున్నవాఁడును, ఎల్లపుడు సజయవాఁడును, హోమమునకు సర్వత్ర ఆధారమయినవాఁడును, యజమానునకుఁ బ్రయుఁడును, సర్వవస్తుజ్ఞానముకలవాఁడును, అగుసన్నిని అందఱిదేవతలను, ఉదయకాలమున అభిముఖులంజేయుటకుఁ బ్రార్థించుచున్నాను.

౫౨౩. స్తవిష్యామి త్వామహం విశ్వస్యామృతభోజనమ్ |

అగ్నే త్రాతార మమృతం మిదేధ్య యజ్ఞం హవ్యవాహనమ్ |

దం॥ మరణము లేనివాఁడా! సమస్తమునుదినవాఁడా! హవిస్సును మోసికొనిపోవువాఁడా! యజ్ఞమునకర్హుఁడా! అగ్ని! సర్వజగద్రక్షకుఁడవును, మరణధర్మము లేనివాఁడవునయి యజ్ఞమును బాగుజేయునిన్ను నేను స్తుతించుచున్నాను.

౫౨౪. సుశంసో బోధి గృణతే యవిచ్ఛ్యమధుజిహ్వః స్వాహుతః |

ప్రస్కణ్వస్య ప్రతిరన్నాయు గీవసే నమస్య దైవ్యం జనమ్ |

దం॥ పుణ్యవయసువాడవగు సగ్ని! స్తుతికర్తయగు యజమానునకు బాగుగ స్తుతింపఁదగినవాఁడవును హర్షమునుగల్గించు జిహ్వలుగలిగి అభిముఖముగా హోమము చేయంబడువాఁడవునై మాయభిప్రాయమును దెలిసికొనుము. ప్రస్కణ్వని (కణ్వ పుత్రుఁడు) జీవనముకొఱకు నాయుర్దాయమును వృద్ధిసేయుచు దేవసంబంధిజనమును బూజింపుము.

౫౨౫. హోతారం విశ్వవేదసం సంహిత్యా విశ ఇన్ధతే |

స ఆవహ పురుహూత ప్రచేతసోఽగ్నే దేవా ఇహ ద్రవత్ |

దం॥ హోమమును గలిగించువాఁడును సర్వజ్ఞుఁడగు నిన్ను బ్రజలు చక్కగా వెలిగింతురుగదా! బహుమందిచే బిలువఁబడువాఁడా! అగ్ని! మిక్కిలి జ్ఞానము కల దేవతలను ఈకర్మయందు శీఘ్రము అభిముఖులగునట్లు నీవరస్పింపుము.

౫౨౬. సవితార ముచస మశ్వినా భగ మగ్నిం వ్యప్తిషు త్షపః |

కణ్వసస్త్య సుతసోమాస ఇన్ధతే హవ్యవాహం స్వధ్వరమ్ |

దం॥ శుభమగు యాగముకలవాఁడా! అగ్ని! (ఆహవనీయ) ఉషఃకాలమందు ఆహుతిరూపమయిన యన్నమునుగూర్చి సవితను, ఉషస్సును, అశ్వినులను, భగుని, అగ్నిని, గాత్రి దేవతను, దీసికొనిరమ్ము. మేధావంతులయి సోమమునభిషవించిన ఋత్విజులు హవిస్సును మోసికొనిపోవు నిన్ను మండించుచున్నారు.

౫౨౭. సతి హ్యధ్వరాణా మగ్నే దూతో విశామసి ।

ఉషర్బృథ ఆవహ సోమపీతయే దేవాఅద్య స్వర్దృశః॥

దం॥ ఓ యగ్ని! ప్రజల సంబంధమయిన యాగములఁ బరిపాలించు నీవు దేవ దూతవుగదా! ఉషఃకాలమున మేల్కొని సూర్యునివలె గనంబడు దేవతలను సోమ పానమున కీడినమందు నెదురుగాఁ దీసికొనిరమ్ము.

౫౨౮. అగ్నే పూర్వా అనూషసో విభావసో దీదేధ విశ్వదర్శతః ।

అసి గ్రామేష్వవితా పురోహితోసి యజ్ఞేషు మానుషః॥

దం॥ విశేషకాన్తి ధనముగాఁగల యగ్ని! అందఱిచేతఁ జూడఁదగిననీవు జరిగి పోయిన ఉషఃకాలములనుగూర్చి చక్కగా మండినవాఁడవయితివి. అట్టి నీవు గ్రామము లందు రక్షకుఁడవగుచున్నావు. చేయవలసిన కర్మలలో వేదికయొక్క పూర్వ భాగమందున్నవాఁడవయి మనుష్యులకు మేలుచేయువాఁడవగుచున్నావు.

౫౨౯. నిత్వా యజ్ఞస్య సాధన మగ్నే హోతార మృత్విజమ్ ।

మచుష్వ ద్దేవ ధీమహి ప్రచేతసం జీరం దూతమమర్త్యమ్॥

దం॥ ఓయగ్నిదేవా! యజ్ఞమును గలిగించునట్టి, ఋత్విజుఁడవగునట్టి, అధికజ్ఞానము గలిగినట్టి, శత్రువుల వయసునకు హానిగలిగించునట్టి, మరణములేనట్టి, దేవదూతనగు నిన్ను మనువునిలిపినట్లు మేము (వేదిపై) నిలుపుచున్నాము.

౫౩౦. యద్దేవానాం మిత్రమహః పురోహితోస్తరో యాసి దూత్యమ్ ।

సిన్హోరివ ప్రస్వనితాస ఉర్ణయోగ్నే ర్భాజస్తే అర్చయః॥

దం|| మిత్రులనున్నించువాడవును. (వేది) పూర్వభాగమున నుంచబడినవాడవును, దేవయజ్ఞసాధనధ్యమున నున్నవాడవును అని యో యగ్నీ! నీవు దేవతలకు ధాతకార్యము సేయుచున్నావు. అప్పుడు నీకాంతులు మిక్కిలి ధన్యనించు సముద్రతరంగములవలె బ్రకాశించుచున్నవి.

౫౩౧. శ్రుధి శ్రుత్కర్ణ వహ్నిభిర్దేవై రగ్నే సయావభిః ।

ఆసీదంశు బర్హిషీ మిత్రో అర్యమా ప్రాతర్యవోణో అధ్వరీహు||

దం|| వినుచున్నచెవులుగల యగ్నీ! మామాటలువినుము. నీకోసమాసముగా నడచు మిత్ర-అర్యమ దేవతలును ఫలమును, బట్టుకొని ప్రాతఃకాలమున దేవయజ్ఞ స్థానమునకువచ్చు నితరదేవతలును, నీవునుంగూడి యజ్ఞమునకుఁగాను నర్చనమొనరి గూర్చుండుడు.

౫౩౨. శ్రుణ్వంతు సోమం వరుతః సుదానవోగ్ని జిహ్వో ఋ తావృధః ।

పిబతు సోమం వరుణో ధృతవ్రతో శ్విత్యామృతసా సజ్జా||

దం|| చక్కఁగా ఫలమునిచ్చువారును, అగ్నియే నాలుకగాఁగలవారును. యజ్ఞము నువృద్ధిసేయువారును నగు వరుతులు మాస్తోత్రమును విందురుగాక. నర్కచేయఁ బూనిన వరుణదేవుఁడు అశ్వినీదేవతలతోను ఉషస్సుతోను గూడుకొని సోమమును ద్రావుగాక.

—:—0—:—

సూక్తము. ౪౫.

(ఋషి - ప్రస్కణ్యుడు; దేవత - అగ్ని; ఛందస్సు - ఆనుష్టుప్.)

౫౩౩. త్వమగ్నే వసూ రిహ రుద్రా ఆదిత్యా ఉత ।

యజా స్వధ్వరం జనం మనుజాతం ఘృతప్రపమ్||

దం|| అగ్నీ! ఉదకమును వర్షించునట్టి, శుభమయిన యాగమును చేయునట్టి, మను వను ప్రజాపతిచే సృజింపబడినట్టి యితరదేవతలను, వసువులను, రుద్రులను, ఆదిత్యులను, ఈకర్ణవద్దకుఁ (దెచ్చి) నీవు యజింపుము.

ము ౧. అరు ౯. సూ ౪౫.] ఋగ్వేదము.

౧౧౬

౫౩౪. శ్రుష్టివానో హి దాశుషే నేవా అగ్నే విచేతసః ।

తాన్రోహిదశ్వ గిర్వణ స్త్రీయస్త్రీంశత మావహ॥

దం॥ రోహితములను నశ్వములుగలవాఁడా! స్తుతులను మెచ్చువాఁడా! అగ్ని! విశేషజ్ఞానవంతులై యజమానునకు ఫలమునిచ్చు దేవతలను, ముప్పదిముగ్గురిని యీ చోటికిఁ దీసికొనిరమ్ము.

౫౩౫. ప్రియమేధవ దత్రివజ్జాత వేదో విరూపవత్ ।

అజ్జీరస్వస్మహివ్రత ప్రస్కన్వాస్య శ్రుధీ హవమ్॥

దం॥ బహువిధ కర్మలుగల జాతవేదా! కణ్వపుత్రుని యాహ్వనమును, ప్రియ మేధునియొక్కయు, అత్రియొక్కయు, విరూపునియొక్కయు, అంగిరునియొక్కయు, ఆహ్వనములు వినినట్లు వినుము.

౫౩౬. మహి కేరవ ఊతయే ప్రియమేధా అహూషత ।

రాజంత మధ్వరాణా మగ్నిం శుక్రేణ శోచిషా॥

దం॥ ప్రౌఢమయిన కర్మలుగలవారై యజ్ఞమందుఁ బ్రీతికలఋషులు యజ్ఞముల మధ్యను శుద్ధమయిన ప్రకాశముతో దీపించు నగ్నిని రక్షణకొఱకుఁ బిలిచిరి.

౫౩౭. ఘృతాహవన సంత్యే మా ఉషు శ్రుధీ గిరః ।

యాభిః కణ్వస్య సూనవో హవంతే వసేత్వా॥

దం॥ నేతితోఁ బిలువఁబడువాఁడా! సత్యఫలదాతా! అగ్ని! రక్షణకొఱకుఁ గణ్వపుత్రులు ఏస్తుతులతో నిన్నుఁబిలిచిరో, యీ యీ స్తుతుల బాగుగ వినుము.

౫౩౮. త్వం చిత్రశ్రవ స్తమ హవంతే విత్సు జంతవః ।

శోచిషేశం పురుప్రియాగ్నే హవ్యాను వోహ్యవే॥

దం॥ వివిధముయిన యన్నములతోఁగూడినవాడా! బహుమందికిఁ బ్రിയుఁడా! అగ్ని! హవిస్సును మోసికొనిపోవు యజమానులు ప్రకాశించు గేళములుగల నిన్నుఁ బలుచుచున్నారు.

౫౩౯. ని॒త్యా హో॑తార మృ॒త్విజం॑ దధి॒రే వసు॑వి॒త్తమమ్॥

శ్రు॒త్కర్ణం॑ సప్రథ॒స్తమం॑ వి॒ప్రా అగ్నే॑ ది॒విష్టి॑షు॥

దం॥ ఓ యగ్ని! దేవతలంబిలుచువాఁడవు, ఋతువులలో యాగమునర్చువాఁడవు, అధికధనము గల్గించువాఁడవు, వినదగిన చెవులుగలవాఁడవు, ప్రఖ్యాతిగలవాఁడవు నగు నిన్ను మేధావంతులు యాగములందు స్థాపించిరి.

౫౪౦. ఆ॒త్యా వి॒ప్రా అ॒చుచ్య॑వః సుత॑సో॒మా అభి॑ప్రయః ।

బృ॒హద్యా॑ బి॒భ్రతో॑ హ॒వి రగ్నే॑ మ॒ర్తాయ॑ దా॒శుపే॑॥

దం॥ గొప్పవాఁడవు, ప్రకాశించువాఁడవు నగు సగ్ని! యజమానుని హవిస్సును ధరించినవారును, అభిషవించినసోమముకలనారును, మేధావంతులునగు (బుగ్గ త్వీజులు) హవిస్సురూపముయిన యన్నములకై నిన్నుఁ దీసికొనివచ్చుచున్నారు.

౫౪౧. ప్రా॒త॒ర్యా॒ష్టః స॒హస్కృ॑త సో॒మపే॑యాయ సంత్య ।

ఇ॒హోద్య॑దై॒వ్యం జ॑నం బ॒ర్హి రా॒సాద॑యావసో॥

దం॥ బలముతో మధించి చేయుఁబడి ఫలదాతనై నినాసమునకు హేమభూతుఁడవగు నో యగ్ని! ఈ దేవయజనస్థానమున నీదినమందు సోమపానముకొఱకుఁ బ్రాతఃకాలమున వచ్చునట్టి దేవతలను, ఇతర దేవతలను, యజ్ఞమునకుఁ దీసికొనిరమ్ము.

౫౪౨. అ॒ర్వాంచం॑దై॒వ్యం జ॑నమగ్నే॒ యత్ప్వ॑ సహా॒తిభిః॑ ।

అ॒యం సో॑మః సుదా॒సవ॑స్తం పాత॑ తిరోఅ॒హ్నివ్యమ్॥

దం॥ ఓ యగ్ని! అభిముఖుఁడవై ఆహ్వానముతోవచ్చు దేవతలతోఁగూడవచ్చు నితరదేవతలనుగూడ యజింపుము. బాగుగఫలమునిచ్చు దేవతలారా! ఇదిగో సోమము. తిరోఅహ్నివ్యమను (నిన్న సభిషవించి యీదినము సోమము చేయుఁబడునది) ఈసోమమును బానముచేయుఁడు.

మం ౧. అను ౯. నూ ౪౬.] ఋగ్వేదము.

౧౧౯

సూక్తము, ౪౬.

(ఋషి - ప్రస్కణ్యుఁడు; దేవత - అశ్వినీదేవతలు; ఛందస్సు - గాయత్రి.)

౪౪౩. ఏ॒షో ఉ॒షా అ॒పూ॒ర్వా॒న్య వృ॒చ్ఛతి॑ ప్రి॒యా ది॒వః ।

స్తు॒ష్టే వా॒మశ్వి॒నా బృ॒హత్ ॥

దం॥ మాకుఁగనిపించుచున్నదియుఁ బ్రియమగునదియు నగు నీక్రొత్తయుషస్సు ద్యులోకమునుండి వచ్చి చీకటిని బోగొట్టుచున్నది. ఓయశ్వినీదేవతలారా! మిమ్ముల నధికముగా స్తుతించుచున్నాను.

౪౪౪. యా॒ద్ర॒సా సిం॑ధుమాతరా మనో॑తరా ర॒యీణామ్ । ధి॒యా దే॒వా వసు॑విదా॥

దం॥ దర్శనీయులును సముద్రమందుఁబుట్టినవారును, (కొందఱిమతమున సూర్య చంద్రులే యశ్వినీదేవతలని) ధనములను మనసుతోనే యిచ్చువారును, కర్మచేత నివాసస్థానమును బొందించువారునగు నశ్వినుల నిబ్బడిని స్తుతించుచున్నాననిపూర్వా న్వయము.

౪౪౫. వ॒చ్యస్తే॑ వాంక॒కుహ॑సో జూ॒ర్ణాయా॑మధి॒విష్ట॑పి । యద్వాం రథో॑ విభి॒ష్పతా॑త్ ॥

దం॥ ఓయశ్వినులారా! మీరథము నకలశాస్త్రములచేత స్తుతింపఁబడిన స్వర్గలోక మందు అశ్వములతో నడచునపుడు మీయొక్క స్తుతులు మాచే నుచ్చరింపఁబడు చున్నవి.

౪౪౬. హ॒విషా॑ జా॒రో అ॒పాం పి॒పర్తి॑ పపురి॒ర్నరా॑ । పి॒తా కు॒టస్య॑ చర్ష॒ణిః॥

దం॥ ఓయశ్వినులారా! ఉదకములగార్చువాఁడును, నీటిని బూరించువాఁడును, పాల కుండును, గర్భద్రవ్యమునగు సూర్యుఁడు మేమిచ్చు హవిసులతో దేవతలను దృష్టి పఱచును.

౪౪౭. ఆ॒దారో॑వాం మతీ॒నాం నా॑సత్యామ॒తవ॑చసా । పా॒తం సోమ॑స్య ధృ॒ష్ణయా॑ ॥

దం॥ స్తోత్రమందిష్టముకలవారగు నశ్వినులారా! మీ బుద్ధులను బ్రేరించుచు, మదమునుగలిగించు సోమమును మీరిద్దఱును బానము సేయుఁడు.

౫౪౮. యానః పీపర దశ్వి^౧నాజ్యోతిష్క^౨తీ తమస్తి^౩రః । తామస్నే రాసా^౪ధా మిష^౫వః॥

దం॥ అశ్వినులారా! ఏది (దారిద్ర్యా)ంధకారమును నశింపజేసి మమ్ముఁ దృప్తి పఱచునో, (రసవీర్యాదిరూపమగు) తేజస్సుగల యా యన్నము మమ్ముఁ దృప్తి నొందించుఁగాక.

౫౪౯. ఆ నో నావా మతీ^౧నాం యాతం పారాయ గంత^౨వే । యుంజా^౩థ మశ్వి^౪నారథ^౫మ

దం॥ అశ్వినులారా! స్తుతులయుక్క - అవతలియొడ్డునకుఁ జేరుటకు నోడతోమమ్ము జేరుడు. మీ రథమునకు గుఱములఁబూన్పుడు. (అనఁగా స్తుతుల సాకల్యముగా నాలకింపనని)

౫౫౦. అరిత్రం వాం ది^౧వస్పృథు తీ^౨రే సి^౩ధానాం రథః । ధియా యయు^౪బ్ర ఇన్ద^౫వః॥

దం॥ సముద్రముల రేవునందు ద్యులోకముకంటఁ బెద్దదగు ఓడఁగడుపుతెడ్డును రథమును మీయిద్దఱకుంగలపు. సోమములు మిమ్ముఁదలఁచుచుండెను,

౫౫౧. ది^౧వస్కణ్వాస ఇన్ద^౨వో వసు సిన్ధ^౩నాం పదే । స్వం వ^౪వ్రవిం కుహ ధిత్స^౫థః॥

దం॥ ద్యులోకమునుండి సూర్యకిరణములు (పుట్టినవి.) మా నివాసములకు సోమము వగు నుషఃకాల తేజస్సు అంతరిక్షమందు (పుట్టినది.) ఓ ఋత్విజులారా! (ఈసమయమున) మీ స్వరూపము నెక్కడనుంచదలచిరి? (అని అశ్వినుల నడుగుఁడు.)

౫౫౨. అభూ^౧దు భా^౨ఉ అంశ^౩వే హిర^౪ణ్యం ప్రతి సూ^౫ర్యః । వ్యఖ్య^౬జ్జిహ్వా^౭యా సీ^౮తః॥

దం॥ ఉషఃకాలకిరణస్థితికి సూర్యకాంతియయ్యెను. బంగారముకొఱకు బుట్టినందున సూర్యుడు బంగారుకాంతి వాడయ్యెను. (అగ్ని) తన కాంతితో సూర్యునిలోఁ బ్రవేశించినందున జ్వాలతో నల్లనివాడయి వెలింగెను.

౫౫౩. అభూ^౧దుపార మే^౨తవే పం^౩థాఋతస్య సా^౪ధుయా । అదర్శి^౫ వి^౬స్రు^౭తిర్ద్రి^౮వః॥

దం॥ (రాత్రియంతమగు నుదయాద్రిని) పొందుటకు సూర్యునియొక్క మార్గము చక్కనిదియైయ్యెను. సూర్యునియొక్కకాంతి విశేషముగాఁగనబడినది. (కనుక అశ్వినులారా! మీరురావలసిన కాలమిదియని తా॥)

౫౫౪. తత్తద్విద్యశ్వినో రవో జరితా ప్రతి భూవతి | మదే సోమస్య పిప్రతోః॥

దం॥ అశ్వినులుమాటిమాటికిఁ జేయుచున్నరక్షణ లన్నిటిలో నొక్కొకదానిని, సోమముత్రాగుచున్న యశ్వినుల హర్షముకొఱకు స్తుతిపాఠకుఁడు ప్రశంసించుచున్నాడు. (పాడుచున్నాడని తా॥)

౫౫౫. వావసానా వివస్వతి సోమస్య పీత్యాగిరా | మనుష్యచ్ఛంభూ ఆగతమ్॥

దం॥ సుఖమునుగలిగించు నశ్వినులారా! పరిచరించు యజమానునందు మనువు నందు వలె నివసించువారై, మీరు సోమపానముకొఱకును, స్తుతికొఱకును, రండు.

౫౫౬. యవో రుషా అనుశ్రియం పరిజ్ఞనో రుపాచరత్ | ఋతా వనథో అకుభిః॥

దం॥ అశ్వినులారా! అంతటనుదిరుగు మీయుభయులయొక్కరాకను అనుసరించి ఉపయిచ్చటకీ వచ్చుఁగాక. మీరిద్దఱును రాత్రులతోఁగలిసి యజ్ఞమందలి హవిస్సులను గోరుకొనుఁడు.

౫౫౭. ఉభాపిబత మశ్వినోభానః శర్మయచ్ఛతమ్ | అవిద్రియాభి దూతిభిః॥

దం॥ ఓయశ్వినులారా! ప్రశస్తమయిన రక్షణలతో మీరిద్దఱు సోమపానము సేయుఁడు. మాకు సుఖమిండు.

ఇట్లు తృతీయాధ్యాయము సమాప్తము శ్రీ శ్రీ శ్రీ

చతుర్థాధ్యాయము.

—:—0—:—

అనువాకము. ౯.

సూక్తము. ౪౭.

(ఋషి - కణ్వపుత్రుఁడు ప్రస్కాన్యుఁడు; దేవత - అశ్వినీదేవతలు; భండస్సు - పృథ్వీ.)

౫౫౮. ఓం అయం వాం మధుమత్తమః సుతః సోమః ఋతాన్యథా ।

తమశ్వినా పిబతం తిరోఅహ్న్యం ధత్తం రత్నాని దాశుషే॥

దం॥ యజ్ఞమునువృద్ధిసేయు నశ్వినులారా! మిగుల తియ్యని తిరోఅహ్న్యమును (నిన్నఅభిషేచించి యీనాఁడు తయారుచేసినది) సోమము ఇదిగో. మీ యుద్ధాభిముఖుల సున్నుట. దానిని మీరుత్రావుఁడు. యజమానునకు రమణీయ ధనములిండు.

౫౫౯. త్రివన్ధరేణ త్రివృతా సుపేశసా రథేనా యాత మశ్వినా ।

కణ్వసో వాం బ్రహ్మకృణ్వంత్యధ్వరే తేషాం సుశ్రుణుతం హవమ్॥

దం॥ అశ్వినులారా! ఎత్తుపల్లములుగా మూఁడు కూర్చోనుచోట్లుగలిగి, మూఁడు లోకములందు సంచారమును గల్గిన చక్కని బంగారముకల రథముతోరండు. జ్ఞానవంతులయిన ఋత్విజులు మీస్తుతిమంత్రములుఁజదువుచున్నారు. యజ్ఞములోని వారి యాహ్వానమువినుఁడు.

౫౬౦. అశ్వినా మధుమత్తమం పాతం సోమమృతా నృథా ।

అథాద్య ద్ద్రసా వసు బిభ్రతా రథే దాశ్వాంస ముపగచ్ఛతమ్॥

దం॥ క్రతువు వృద్ధిసేయు నశ్వినులారా! అతిమధురమగు సోమమునుద్రావుఁడు. ఆహ్వానము విన్నతరువాత నశ్వినులారా! ధనమునునింపిన రథముతో యజమానుని దగ్గఱకురండు.

౫౬౧ త్రిషధస్థే బర్హిషే విశ్వవేదసా మధ్వా యజ్ఞం మిమిక్షతమ్ ।

కణ్వసో వాం సుత సోమా అభిద్యవో యువాం హవన్తే అశ్వినా॥

దం॥ సర్వజ్ఞులగు నశ్వినులారా! మూడు వరుసలుగాఁ బలువఁబడిన దర్భల యందుఁగూర్చొని మధురరసముతో యజ్ఞమును దడిపివేయుఁడు. అశ్వినులారా! మీకొకభిషవించిన సోమము కలవారును, కాంతిమంతులునగు ఋత్విజులు మిమ్ముఁ బిలుచుచున్నారు.

౫౬౨. యాభిః కణ్వమభిష్టేభిః ప్రావతం యువనుశ్వినా ।

తాభిః ష్వకస్మా అవతం శుభస్పతీ పాతం సోమ మృతావృధా॥

దం॥ అశ్వినులారా! ఏస్తుతులచేత మీరు కణ్వషిఁని రక్షించితిరో, ఆస్తుతుల చేతనే మమ్ముఁ బాగుగా రక్షింపుడు. శుభకర్మలను బాలించునట్టి, యజ్ఞమును వృద్ధిసేయునట్టివారై సోమపానము సేయుఁడు.

౫౬౩. సుదాసే దప్రావసు బిభ్రతా రథే పృక్షో వహత మశ్వినా ।

రయిం సముద్రాదుత వా దివస్పర్యస్నే ధత్తం పురుస్పృహమ్॥

దం॥ సొగసయిన యశ్వినులారా! సుదాసుఁడను రాజునకు ధనవంతమగు రథమం దన్నమును గొనియిచ్చితిరి. అంతరిక్షమునుండియో, స్వర్గమునుండియో బహుమంది కోరఁదగినయన్నమును మాకిండు.

౫౬౪. యన్నాసత్యా పరావతి యద్వాస్థో అధితుర్వశే ।

అతోరథేన సువృతాన ఆగతంసాకం సూర్యస్యరశ్మిభిః॥

దం॥ అశ్వినులారా! మీరు దూరస్థులమందుండిగాని మిగుల దగ్గఱచోటినుండిగాని ఈదోట్లనుండి చక్కగానడచునట్టి రథముతో సూర్యకిరణములతోఁగూడ (తెల్లవారఁ గానే అని తా॥) మావద్దకురండు.

౫౬౫. అ॒ర్వా॒హ్నో వా॒ం స॒స్యోధ్వ॑ర॒శ్రియో॑ వ॒హన్తు॑ స॒వనో॑ద॒పః ।

ఇ॒షం పృ॒జ్భవ్తా॑ను॒కృతే॑ సు॒దాన॑వ ఆ॒బర్హిః॑ సీ॒దతం॑ న॒రా॥

దం॥ అశ్వినులారా! యాగమును నేవించునట్టి యశ్వములు మేముచేయు మూఁడుసవనములందు అభిముఖముగా నిమ్ముఁ దెచ్చుగాక. ఓనామకులారా! బాగుగఁగర్హచేయుదున్న (యజమానునకు) అన్నమునుగూర్చునారై మీగు నర్భల పైనిఁ గూర్చుండుడు.

౫౬౬. తే॒న నా॒నత్యా॑గ॒తం ర॒థేన॑ సూ॒ర్యత్వ॑వా ।

యే॒న శ॒శ్వదూ॑హ॒ఘృ ర్దా॒శుషే॑ న॒ను మ॒ధ్వః సోమ॑స్య పీ॒తయే॑॥

దం॥ ఓసత్యవంతులారా! హవిర్దాతకు ధనము నెల్ల పుడను ఏరశముతోఁ బొందింతురో సూర్యరశ్మిలతోఁగప్పిన యారథముతో మధురమగు సోమమును ద్రావుటకురండు.

౫౬౭. ఉ॒క్తేభి॑ ర॒ర్వాగ॑వ॒సే పు॒శూవ॑సూ అ॒ర్కే శ్చ॒విహ్వా॑యాహ॒సే ।

శ॒శ్వత్క॑వా॒నాం స॒దసి॑ ప్రి॒యే హి॒కం సోమం॑ ప॒పఘ॑ ర॒శ్వినా॑॥

దం॥ విశేషధనవంతులగు నశ్వినులారా! మమ్ము రక్షించుటకు స్తుతిమంత్రములతోను, పూజార్హ మంత్రములతోను, మాకభిముఖముగా మిక్కిలిపిలుచుచున్నాము. అశ్వినులారా! మేధావంతులకుఁ (ఋత్విజు) బ్రియమైన యజస్థలమందు నెల్ల పుడు సోమమును ద్రావుదురుగాక. ఏసోమముత్రాగుదురు?

—;—

సూక్తము. ౪౮.

(ఋషి - హస్కః; దేవత - ఉష; ఛందస్సు - బృహతి.)

౫౬౮. స॒హ వా॒మేన॑ న॒క్షత్రో॑వ్య॒చ్ఛా దు॑హిత॒ర్ద్రివః॑ ।

స॒హ ద్యు॒మ్నేన॑ బృహ॒తా వి॒భావరి॑ రా॒యా నే॒వి దా॑స్వతి॥

దం॥ నడచునట్టి, ప్రాణులవయస్సును హరించునట్టి, ఉషాదేవి బాగుగ సర్వమును బాలించుచు గృహకృత్యములు నిర్వహించు స్త్రీవలె వచ్చుచునేయున్నదికదా! వాదములుకల జంతువులు ఉషాకాలమందు నడచును. ఈయుషస్సు పక్షుల నెగిరించును.

౧౨౩. వియాస్పృజతి సమనం వృత్తినిః పదం నవేత్యోదతి ।

వయా॒నక్తి॑ష్టే ప॒స్తివా॑ంస ఆస॒తే వృ॒షే వా॒జినీ॑వతి॥

దం॥ ఏదేవత మంచినడవడికల వానిని (పనులలో) బ్రేరించునో, యాచకులను (దాతలయిండ్లకుఁబొమ్మని) ప్రేరించునో; ఒకచోట నిలుకడలేనట్టి, ఓఉషస్సా! అన్నముగలదానా! సీప్రభాతమందుఁ బక్షులు నివాసమందుండవు. (ఉషాకాల మొత్తోనేపుండవతుక నిలుకడలేదని తా॥)

౧౨౪. ఏషా యుక్త పరావతః సూర్య సోదయనా దధి ।

శతం॑రథే॒భిః సు॒భగో॑షా ఇ॒యం॑వి॒యా త్య॒భిమా॑నుమా॒న్॥

దం॥ ఈఉషాదేవత (తన) సూర్యరథములను బూన్చినది. సౌభాగ్యవతియగు నీయో దూరమందున్న సూర్యుని ఉదయస్థానమునకు మీఁదనుండి మనుష్యులనుగూర్చి (నూలు) రథములతో విశేషముగా నడచును.

౧౨౫. విశ్వమస్యా నానామ చక్షునే జగ త్జ్యోతిష్కృణోతి సూనతి ॥

అప॒ ద్వేషో॑ మ॒ఘోనీ॑ దు॒హితా॑దివ ఉ॒షా ఉ॒చ్ఛద॑ప॒ సి॒ధః॥

దం॥ ఈయుషస్సుయొక్క ప్రకాశమునకు సర్వజగత్తును నమస్కరించును. (ఏమంటే) ఈయుషస్సు (కార్యములందు) చక్కగాఁ బ్రేరించును. సర్వముగనఁ బఱచును. ధనవంతురాలును, ద్యుదేవతకుఁగూతురనగు నుషస్సు శత్రువులం దోలి వేయుచున్నది. (చీకటినిఁచు) బాధకులంగూడఁ (దొంగలని) దోలివేయుచున్నది.

౧౨౬. ఉష ఆభాహి భానునా చంద్రదేణ దుహితర్దినః ।

ఆన॑హంతీ భూ॒ర్యస్స॑భ్యం సౌ॒భగం॑ వృ॒చ్ఛన్తీ॑ ది॒విష్టి॑షా॥

మం ౧. అను ౧. సూ ౪౮.] ఋగ్వేదము.

౧౨౨

దం॥ దివసములందు మాకు విస్తారముగా సౌభాగ్యమును గూర్చు ఓద్యుదేవతా పుత్రికా! చంద్రునిచేతను, సూర్యునిచేతను, బ్రకాశించుము.

౫౧౭. విశ్వస్య హి ప్రాణనం జీవనం త్వే వియ దుచ్ఛసి సూనరి ।

సానో రథేన బృహతా విభాసరి శ్రుధి చిత్రామఘే హవమ్॥

దం॥ ఓఉషా! నీవు ఏకారణమునఁ బ్రకాశముగల్గి ప్రభాతమునిచ్చుచున్నావో అందుచేత సర్వప్రాణులయొక్క చలనము జీవనము నీయందేకలవు. అట్టి నీవు మమ్ములఁ గూర్చి ప్రౌఢమయిన రథముతో (రమ్ము.) నానావిధ ధనములుగలదానా! మా ఆహ్వానములను వినుము.

౫౧౮. ఉషో వాజం హి వంస్వ యశ్చైత్రో మానుషేజనే ।

తే నావహ సుకృతో అధ్వరౌ ఉపయే త్వాగృణన్తి వహ్నయః॥

దం॥ ఓఉషస్సా! ఏయన్నము మనుష్యునందుఁగలదో; యాయన్నమును స్వీకరింపుము. అందుచేత నేయజమానులు యజ్ఞనిర్వాహకులై నిన్ను స్తుతింతురో, ఆసత్కర్మలుగల (యజమానుల) అధ్వరముల నిర్వహింపుము (అధ్వర=హింసా రహితము. యాగమని తా॥)

౫౧౯. విశ్వాదేవా ఆనహ సోమవీతయే త్తరితూ దవస్త్వమ్ ।

సా స్సాసుధా గోమ దశ్వాన దుశ్శ్యక్తి ముషో వాజంసువీర్యమ్॥

దం॥ ఓఉషా! సోమపానముకొఱకు సర్వదేవతలను అంతరిక్షమునుండి నీవు తీసికొనిరమ్ము. ఓఉషా! గోవులుగలదియు, నశ్వములుగలదియు, ప్రశస్తము శోభనము నైన వీర్యముగలదియునైన యన్నమును మాయందుఁ గలుగఁజేయుము.

౫౨౦. యస్యా దుశంతో అర్చయః ప్రతి భద్రా అదృక్షత ।

సా నో రయిం విశ్వవారం సుషేశస ముషా దదాతు సుగ్ధ్యమ్॥

పం॥ ఏయుషాసుక్కు. ప్రకాశములు శత్రువులహింసలను హరించుచున్నట్లు కనుబడుచున్నవో, ఆశుష మాకు పుండినాపముగల, అంధులుతో రుద్రుని, నీ లభిముగాఁ జొందఁచగిన ధనమునిచ్చుగాన.

శ్లో. ౧. తే॒న్ద్రి॒ త్వా॒ మృ॒షయాః॒ పూ॒ర్వో॒త్తమో॒ బహు॑ లే॒ష సే॒ మహి॑ ।

సా॒ నః॒ ని॒ష్కా॒భి స్ఫు॒రితా॑ గా॒భా నో॒మః॒ శు॒క్రేః॒ త్తే॒జసా॑ ॥

పం॥ పూర్వరాయుష యుషాదేవతా! ఎవ్వర తే పూర్వస్థులు గజేంద్రకొఱకు, అన్నముకొఱకు నిన్ను స్తుతింతురో, అట్లే నీవు (హాహికాపములను) అన్నముతో నొసంగుచున్న తేజముతో నుండినదాన నీ మోక్షస్థులను ముచ్చట నుము.

శ్లో. ౨. ఓ॒షో॒ యా॒వ్య భా॒నునా॑ వి॒ద్యారా॑ వృ॒ణావో॑ ది॒వః ।

ప్ర॒సా॒దో॒ యా॒వ్యతా॑వృ॒ణం పృ॒థివీ॑ పృ॒థ్వి ప్ర॒దే॒ష గో॒మతే॑ గ॒మః॑ ॥

పం॥ ఓషమా! నీవు శూయునామకాలమును బ్రకాశముచే సురభిక్షద్యారములయిన (పూర్వపశ్చిమాదిగ స్థములను) ఏకారణముచేత వేలవేలగాఁ జొందచున్నావో, ఆకారణముచేత విభాలమును, హింసాగహితమును వేదవలనమును అగు స్పృహమును, అనేకగోవులవల యన్నములను ఓదేవి! మాకిచ్చు.

శ్లో. ౩. సం॒నో॒రా॒మా బృ॒హతా॑ వి॒శ్వవి॑శానా మి॒దృష్ట్యా॑ స॒మితి॑భి॒రం ।

సం॒ద్యమే॑న వి॒శ్వత్రు॑రో॒హ మహి॑ సం వా॒న్త ర్వా॒జీవీ॑వతి॑ ॥

పం॥ ఓషవస్సా! బహువిధమయిన గోష్పధనముతో మమ్ము ములనివేయుము. అట్లే గోవులతో నూర్పుము. ఓమహానీయురాలా! సర్వశత్రువులను హింసించు కీర్తితో నూర్పుము. అన్నసాధనమగు పనులుకలదానా! అన్నముతో (మమ్ము) నూర్పుము.

సూక్తము. ౪౯.

(ఋషి - కణ్వపుత్రుడగు ప్రస్కణ్యుడు; ఛందస్సు - అనుష్టుప్; దేవత - ఉషస్సు.)

౪౯౩. ఉషో భద్రేభి రాగహి దివశ్చిద్రోచనా దధి ।

నిహస్త్యరుణపువ ఉపత్వా సోమినో గృహమ్॥

దం॥ ఉషో దేవతా ! శోభనమార్గములద్వారా ప్రకాశించుచు మీఁదుగానున్నట్టి అంతరిక్షమునుండిరమ్ము. ఎఱ్ఱనిగోవులు యజమానుని దేవయజన గృహమునకు నిన్ను బొందించును.

౪౯౪. సువేశసం సుఖం రథం యమధ్యస్థా ఉషస్త్యమ్ ।

తేనా సుశ్రవసం జనం ప్రావాద్య దుహితర్దివః॥

దం॥ ద్యుదేవతాపుత్రివగు నోఉషా ! శోభనావయనములుగల్గి సుఖమైన యేరథమును నీవెక్కితివో ఆరథముతో శోభనహవిస్సులుగల జనుని యిపుడు సమీపించుము.

౪౯౫. వయ శ్చితే పతత్రినో ద్విప చ్చతుష్ప దర్జుని ।

ఉషః ప్రారన్నతూ రను దివో అస్తేభ్య స్పరి॥

దం॥ తెల్లనికాంతిగల ఉషోదేవీ ! నిన్ననుసరించి నడుచుటకు ద్విపాదచతుష్పాద జంతువులును, అంతరిక్షము చివరల మీదినుండి టెక్కలుగల వత్సులును బాగుగ నడచుచున్నవి.

౪౯౬. పృచ్ఛస్తీ హిరశ్నిభి ర్విశ్వమాభాసి రోచనమ్ ।

తాం త్వముష ర్వసూయవో గీర్భిః కణ్వా అహూవత॥

దం॥ ఓఉషస్సా ! చీకటిని బోగొట్టుచు నీవు నీతేజస్సులతో సకల ప్రపంచమును బ్రకాశించునట్లు వెలుంగుటచేత నిన్ను ధనకాములగు మేధావులు (ఋత్విజులు) వామకలతో స్తుతించుచున్నారు.

సూక్తము. ౫౦.

(ఋషి - ప్రస్కణ్యుడు; ఛందస్సు - ౧, ౯, గాయత్రి; ౧౦, ౧౩, అనుష్టుప్; దేవత - సూర్యుడు.)

౫౦౨. ఉద్యుత్యం జాతవేదసం దేవం వహన్తి కేతవః । దృశే విశ్వాయ సూర్యమ్॥

దం॥ తెలివినిగలిగించు సూర్యాశ్వములు-లేక-సూర్యకిరణములు జంతువులకు జ్ఞానమిచ్చుట ఆ సూర్యదేవుని అందఱును జూచుటకు మీఁదుగా వహించుచున్నవి.

౫౦౩. అపత్యే తాయవో యథా నక్షత్రా యస్త్యశ్శుభిః । సూరాయ విశ్వచక్షసే॥

దం॥ ప్రసిద్ధమయిన దొంగవలె నక్షత్రములు రాత్రిలతోఁగూడ విశ్వప్రకాశకుఁ డగు సూర్యుని (రాకచూచి) పాఱిపోవుచున్నవి.

౫౦౪. అదృశ మస్య కేతవో విరశ్నయో జనా అను । భ్రజన్తో అగ్నయో యథా॥

దం॥ సూర్యుని జంజాలనందగిన కిరణములు ప్రకాశించు నగ్నులవలె జనులనందఱిని వరుసగాఁ జూచుచున్నవి.

౫౦౫. తరణి ర్విశ్వదర్శతో జ్యోతిష్కృదసి సూర్య । విశ్వమాభాసి రోచనమ్॥

దం॥ ఓ సూర్యుడా! నీవు తరణివి. (ఎవరుగమనింపలేని మార్గమునడుచు) (లేక-ఓడవు.) అయితివి. అందఱిచేతను జూడఁదగినవాడవు. వెలుగును గలిగింతువు. చంద్ర నక్షత్రాదులను గలిగించువాడవు. కనుకనే ప్రపంచమునంతను బ్రకాశించుచున్నావు. లేక, ఆకాశమునంతటను బ్రకాశించుచున్నావు. (రాత్రి సూర్యకాంతి పడినందుననే చంద్ర నక్షత్రాదులు వెలుగుచున్నవి.

౫౦౬. ప్రత్యజ్ దేవానాం విశః ప్రత్యజ్ దేషి మానుషాః । ప్రత్యజ్ విశ్వం స్వర్దృశే॥

దం॥ ఓ సూర్యుడా! దేవవికులకు (మనుత్తులకు) అభిముఖముగాను, మనుష్యులకు అభిముఖముగాను, స్వర్గమునకు నభిముఖముగాను, గనఁబడుచు నుదయింతువు. (అందఱికిని సూర్యుడభిముఖముగానే యుండును.)

౫౯౨. యేనా పావక చక్షసా భురణ్యస్తం జనో అను । త్వం వరుణ పశ్యసి॥

దం॥ అన్నిటిని బవిత్రముచేయునట్టి, అనిష్టములనివారించునట్టివాడా! (సూర్య! జనులను బోషించుచున్న ఏప్రకాశముతోఁ జూచుచున్నావో దానిని (స్తుతింతుము. అని ముందుకన్వయము.)

౫౯౩. విద్యా మేషి రజ స్పృధ్వహ మిమానో అక్తుభిః । పశ్యజ్ఞాన్యాని సూర్య॥

దం॥ ఓసూర్య! రాత్రులతోఁగూడఁ బగళ్లునుజేయుచు జన్మించినవారి నెల్లఁ జూచుచు విశాలమయిన అంతరిక్షలోకమును విశేషముగా గమనించుచున్నావు. (సూర్య=ప్రేరించువాడని వ్యు.)

౫౯౪. సప్త త్వహరితో రథే వహన్తి దేవ సూర్య । శోచిష్కేశం విచక్షణ॥

దం॥ ఓ సూర్యదేవ! ప్రకాశించువాడా! కాంతులేకేశములుగాఁగలవాడా! ఏడుగుఱములు (లేకకిరణములు) నిన్నునడిపించుచున్నవి. లేక కొనిపోవుచున్నవి.

౫౯౫. అయుక్త సప్త శున్ధ్యవః సూరో రథస్య సప్త్యః । తాభి ర్యాతి స్వయుక్తిభిః॥

దం॥ రథమును బడకుండనిలిపిన యేడు ఆడుగుఱములను రథమునఁబూన్చెను. ఆరథము తమంతామే పూన్చుకొన్న ఆగుఱములతో నడచుచున్నది.

౫౯౬. ఉద్యయం తమస స్పరి జ్యోతి వృశ్యస్త ఉత్తరమ్ ।

దేవం దేవతా సూర్యమగన్న జ్యోతి రుత్తమమ్॥

దం॥ చీకటితరువాతనుండు-లేక-పాపములవెలుపలను ఉండునట్టి తేజోవంతుఁడును, ఉత్కృష్టదేవతలలో దానశీలుఁడైన సూర్యునిఁజూచుచున్నవారమై మేము ఉత్కృష్టతమమయిన తేజస్సును బొందుచున్నాము.

౫౯౭. ఉద్యన్నద్య మిత్రమహ ఆరోహ న్నుత్తరాం దివమ్ ।

హృద్రోగం మమ సూర్య హరిమాణంచ నాశయ॥

దం॥ అందఱకుననుకూలముగు దీప్తికల సూర్య ! ఇపుడుదయించుచు నెల్లయు
యంతరిక్షమందెక్కుచు నీవు నాహృదయరోగమును; కాంతినిదగ్గించునట్టి, పచ్చని
కాంతికలిగించునట్టి, కామలపాండు- మొదలగు (బాహ్యరోగములను) సశింపఁ
జేయుము.

౧౩౩౮. శుకేష్ఠః మే హరిమాణం రోషణాకాసు దధ్నుసి ।

అథో హరిద్రవేష్ఠ మే హరిమాణం నిదధ్నుసి॥

దం॥ నాపచ్చదనమును జిల్కలందు గోరువంకలందును ఉంచుచున్నాము. మఱియు
హరిదళము చెట్లయందుఁ బచ్చదనము నుంచుచున్నాము.

౧౩౩౯. ఉదగాదయ మాదిత్యో విశ్వేన సహసాసహ ।

ద్విషస్తం మహ్యం రస్థయన్తో అహంద్విషతే రథమ్॥

దం॥ ఈమెదుటఁ గనబడుచున్న సూర్యుఁడు నాతో విరోధించినవారిని, లేక, నన్ను
బాధించురోగములను, హింసించుచు సమస్తబలముతో నుదయించుచున్నాఁడు. నన్ను
బాధించువారిని, లేక, బాధించువాటిని నేను హింసింపను. (సూర్యుఁడేహింసించుఁ
గాకని తా॥)

ఇట్లు ప్రథమపండలమునఁ దొమ్మిదవ అనువాకము. శ్రీ శ్రీ శ్రీ

—:—:—

అనువాకము. ౧౦.

సూక్తము ౫౧.

(బు పి - అంగిరసుని కోమారుఁడు సవ్యుఁడు; ఛందస్సు - ౧ - ౧౩ జగతి; ౧౪, ౧౫
త్రివ్యుత్; దేవత - ఇంద్రుఁడు.)

౬౦౦. అభిత్వంమేషం పురుహూతమృగ్నియ మిన్ద్రోగీ భిర్నదతావస్వా అర్జవమ్ ।

యస్యద్యావో నవిచరన్తి మానుషాభజే మంహిష్ఠ మభివృష మర్చత॥

దం॥ శత్రువులతో యుద్ధము చేయుచున్న బహుమందిచే బలువఁబడుచున్న ఋక్కుల
చేత స్తుతింపఁదగిన ధనమునకుఁ జోటయిన యింద్రుని వాక్కులతో స్తుతింపుడు.
(ఋగ్ త్వక్కులారా! అని సంబోధన) మఱియు ఎవినికార్యములందు సూర్యకిరణము
లందువలె మనుష్యుల సకల హితములుగలవో, భోగములకెవఁడు మహనీయుఁడో,
బుద్ధిశాలియగు నాయుండునిఁ బూజింపుడు.

౬౦౧. అభీ మవన్వ త్వభిష్టి మాతయో న్తరిక్షప్రాంతవిషీభి రావృతమ్ ।

ఇన్ద్రోదక్షానఋ భ వో మద చ్యుతం శతక్రతుంజవనీ సూన్యతారుహత్ ॥

దం॥ రక్షించువారును, వృద్ధిపఱచువారును, అగు ఋ భవులు (మరుత్తులు) శుభ
మయిన రాకగలవాఁడును, తన తేజస్సుతో ద్యులోకమును బ్రకాశింపఁజేయు
వాఁడును, బలముతోఁగూడినవాఁడును, గర్వమునణంచువాఁడును, బహువిధకర్మ
లాచరింపఁజేయువాఁడును, అగు నింద్రునకభిముఖులై యనుసరించిరి. (దేవతలందఱు
ఇంద్రుని విడిచి యుద్ధములోఁ బాఱిపోవఁగా మరుత్తులు మాత్రమే నిలిచి సహాయు
లయిరని తా॥) సత్యప్రియమైన హెచ్చరికవాక్కు బయలువెడలినది. (వృత్రవధ
సందర్భములోనే హెచ్చరించిరని తా॥)

౬౦౨. త్వం గోత్ర మగ్గిరోభ్యో వృణో రపోతా త్రయే శతదురేషు గాతువిత్ ।

ససేన చిద్విమదాయా చహో వస్వాజా వద్రం వావసానస్య నర్తయన్ ॥

దం॥ ఇంద్రా! నీవు అంగిరులకు గోత్రమును (=మేఘమును) తెఱచితివి. మఱియు
శతద్వారయన్త్రములలో (బడవేయఁబడిన) అత్రికిమార్గమును చెల్పితివి. విమదఁ
డను ఋషికి అన్నమును గలుగఁజేసితివి. యద్ధములలో నున్న (ఇతరర్థులకు) వద్రము
నాడించుచు ధనమిచ్చితివి.

౬౦౩. త్వమపా మపిధానా వృణో రపాధారయః పర్వణే గాగు మవ్వసు ।

ప్రత్రం మగ్నిశ్చ శవసా వధీరహి నూదిత్సూర్యం దివ్యారోహయాదృశే ॥

దం॥ ఇంద్రా! ఉదకముల నాచ్ఛాదించియున్న (మేఘములను) విడదీసితివి.
పర్వతమందుండి హింసచేయుచున్న (శత్రువుల) ధనములను దీసికొని యుంటివి.
(మూఁడులోకములారించియున్న) వృత్రుని అన్నిఁటిని బాడుచేయుచున్న నానిని
నీవెపుడు చంపితివో, ఆతరువాతనే కనఁబడుటకు సూర్యుని ద్యులోక మెక్కించితివి.
(వృత్రుడనఁగా మేఘమే అని తా॥)

౬౦౪. త్వం మా॒యాభి॑ర॒ప॒మా॒యినో॑ ధ॒మః స్వ॒ధాభి॑ ర్యే॒అధి॑ శు॒ప్తా॒వజు॑హ్వాత ।

త్వం॑ప్రి॒ప్రో॒ర్ష॒మ॒ణః॒ప్రా॒రు॒జః పు॒రః॒ప్ర॒ఘ్న॒ జి॒శ్వా॒సం ద॒స్య॒హ త్యే॒ష్వావి॑థ॥

దం॥ ఎవరు హవిస్సులతోఁ దమచక్కని నోరులయందు హోమము చేసికొనిరో,
(అనఁగా నన్నియందుఁ గాదని) ఆమాయావంతులగు నసురులను నీవు మాయలతో
(వధోపాయములతో నని తా॥) మర్దించితివి. నరులను రక్షించువాఁడా! పిప్రుసను
వానియొక్క గృహములను బ్రద్దలుకొట్టితివి. ఋజిశ్వానుడ నెడువానిని శత్రువుల
యుద్ధములలో రక్షించితివి.

౬౦౫. త్వం కు॒త్సం శు॒ష్ణ॒హ త్యే॒ష్వావి॑థా ర॒న్ధ్రమో॒తిభి॑గ్వా॒య శ॒మ్భర॑మ్ ।

మ॒హా॒స్తం చి॒దర్బ॒దం ని॒క్ర॒మి॒షాః ప॒దా॒సనా॑ నే॒వ ద॒స్య హ॑త్యా॒యజ్ఞో॒మే॥

దద॥ ఇంద్రా! శుష్ణుడనువాని యుద్ధమందు కుత్సుడనువానిని రక్షించితివి. అర్జ్య
అతిథిగ్వుడనువానికి శంబరుని నిరోధించితివి. ఎంతగొప్పవాడయ్యును అర్బునుని
నీసాదముచే నణచివేసితివి. శాన్తన దస్యులఁ జంపుటకే చాలకాలమునుండి అవత
రించితివి. (దస్యు=క్షయింపఁజేయువాఁడు అని తా॥)

౬౦౬. త్వే॒ వి॒శ్వా త॑వి॒షీ స॒ద్ర్యగ్ని॑తా త॒వ రా॑ధః సోమ॒పీఠా॑య హ॒న్తతే॑ ।

త॒వ వ॒జ్ర శ్చి॒కితే॑ బా॒హ్వా ర్హి॒తో నృ॒శ్చ శ॒త్రో ర॒వ వి॒శ్వాని॑ వృ॒ష్ట్యా॑॥

దం॥ ఓ యంద్రా! నీయందు బలమంతయు నభిముఖముగా నుంచఁబడినది. నీ
నునస్సు సోమపానమునకు తత్తరపడుచున్నది. నీబాహువులరెంటియందు వజ్రముం
చఁబడి కనఁబడుచున్నది. కనుక శత్రువుయొక్క సర్వవీర్యమును ఛేదించితివి.

౬౦౬. విజానీహ్యర్యా న్యేచ దస్యవో బర్హిష్ణతే రన్తయా శాసదవ్రతాః ।

శాకీభవ యజమానస్య చోదితా విశ్వేత్తాతే సధమాదేషు చాకన॥

దం॥ ఇంద్రా! ఆగ్యులెవరో తెలిసికొనుము. ఎవరుదన్యులోఁ దెలిసికొనుము. యజమానుని కర్మలను భగ్నముచేయువారిని శాసించుచు యజమానునకుఁ గర్మ యందుత్సాహము గలిగించుము. నీయాపనులన్నిటిని స్తుతింపఁగోరుచున్నాను. (ఆర్య=కర్మలుచేయువాఁడు.)

౬౦౭. అనువ్రతాయ రన్తయ న్నప్రవతా నాభూభి రిన్ద్రః శ్నధయన్నాభవః ।

వృద్ధస్య చిద్వర్ధతో ద్యామినక్షతః స్తవానో వ్రమో విజఘాన నన్దిహః॥

దం॥ వ్రతములొనరించు యజ్ఞకర్తకొఱకుఁ గర్మలుచేయనివారిని లొంగఁదీయుచు, స్తుతిచేయువారికై స్తుతిచేయనివారిని హింసించుచు నింద్రుఁడు ఉన్నాఁడు. అది వఱకు వృద్ధి నొందినవాఁడయ్యును మరల వృద్ధి నొందుచు సంతరిక్షమునందున్న యింద్రునియొక్క స్తుతినిజేయు వ్రమఋషి బాగుగ(బెరిగిన వల్లీకవపను (అదొక యజ్ఞసంభారమట) తెచ్చెను.

౬౦౮. తక్షద్యత్త ఉశనా సహసా సహో విరోదసీ మజ్జనా బాధతే శవః ।

ఆత్వావాతస్య నృమణోమనోయుజ ఆపూర్యమాణమవహన్నభిశ్రవః॥

దం॥ ఇంద్రా! శుక్రుఁడు తనబలముచేత నిన్నెపుడు సానఁబట్టెనో. అపుడు నీబలము తీక్షణమై భూమ్యంతరిక్షముల రెంటిని బాధించెను. నరులను బాలించువాఁడా! తలఁచినమాత్రాన రథముచు బూన్చుకొను వాయువుయొక్క గుఱ్ఱములు హవిస్సుల కొఱకు నిన్నభిముఖముగాఁదెచ్చెను.

౬౦౯. మన్దిష్ట యదుశనే కావ్యే సచా ఇన్ద్రో వజ్ఞా వజ్ఞతరా ధితివృతి ।

ఉగ్రోచ యినిరపః స్రోతసాస్మజద్విశుష్టస్య దృంహితా ఐరయత్పురః॥

౧౦|| ఎపుడు శుక్రుడు స్తుతించుచుఁగోరెనో, అపుడు ఇంద్రుడు దారితప్పించి
వంకరగానడచు గుఱములను (బూన్చిన) రథమెక్కెను. పరునెత్తుచున్న (మేఘముల
నుండి) ఉగ్రుడై యుదకములను బయలువఱచెను. శుష్ణాసురుని గొప్పపల్లణములను
నానావిధములఁ జెదరఁజేయెను. (ఇచట శుక్రుడు అనఁగా యజమానుఁడని భావ్యం)

౧౧. ఆస్పారథం వృషపాణేషు తిష్ఠసి శారాతస్య ప్రభృతా యేషు మృతే ।

ఇన్ద్రి యథా సుతసోమేషు చాకనో నర్వాణం శ్రీకమారోహసే నివి॥

౧౦|| ఇంద్రా! సోమపానముల నిమిత్తము రథము నక్కీ తివి. జేరినిమిత్తము నీవు
మాన్చించితివో, యాసోమములు శర్యాతునిచేత సంపాదించఁబడినవి. ఎట్లు అభిషే
దించిన సోమములుగల యజ్ఞములందుఁ గోరికగల్గితివో! అట్లు నిరమన స్తుతినిజొందుచు
వ్యూహకమందు నిలిచితివి.

౧౧. అదదా అర్భం మహాతే నచస్య వేకక్తీనతే వృచయామిన్ద్ర సున్వతే ।

మేనా భవో వృషణశ్వస్య సుక్రతో విశ్వేత్తాతే నవనేషు ప్రవాచ్యా॥

౧౦|| గొప్పవాఁడును స్తుతించువాఁడును, యజ్ఞ ముచేయుఁడలఁచినవాఁడును, అగు
కక్షీవంతునికొఱకు ఇంద్రా! వృచయను చిన్నదానిని యుచ్చితివి. శుభకర్మ
అనఁగించువాఁడా! వృషణశ్వసుని కూతురయిన మేనయను కన్యను కామించితివి.
అట్లే నీ పనులన్నియు యజ్ఞములందుఁ జెప్పఁదగియున్నవి. (ముసలివాఁడై పని
యేమియుఁ జేయలేని నీర్లతముఁడను ఋషిని భార్యాపుత్రులేటిలో కట్టలకుఁ గట్టి
పాటవేసిరట, అదియేటఁగొట్టుకొని వచ్చుచుండెను. అపుడంగరాజభార్యలతో జలక్రీడ
జూడుచుండెను. అతనినివిప్పి తనయింటికిఁగొంపోయి అతని మహిమఁజెలిసికొని తన
భార్యయందొక కొమారుని గనుమని కోరెనట! భార్య అప్పటికంగీకరించి ఆనమయ
మున దానిని బంపెనట! అతఁడామెను నీళ్లుచల్లి మంత్రించి యామెతో భోగించె
నట! ఆమెకీ కక్షీవంతుఁడు పుట్టెను. కక్షీవంతుఁడు యజ్ఞము చేయఁదలచినపుడు
ఇంద్రుఁడు వృచయ యనుదాని నిచ్చెనట!

౧౨. ఇన్ద్రో అశ్రాం సుధ్యో నిరేకే వజ్రేషు స్తోమో దుర్యోస యూపః ।

అశ్వయు ర్భూయ రథయు ర్వసూయు రిన్ద్ర ఇద్రాయఃక్షయత్ప్రిప్రయన్తా॥

దం॥ ఇంద్రుడు కోభశకర్మలుచేయు యజమానుల లేమి (బోగొట్టు) నిమిత్తము వారి నాశ్రయించెను. పజ్జల (=అంగిరసులు). యందు స్తంభమువలె స్తవము పాడు కొని యున్నది. (ఇపుడుగూడ) ధనమిచ్చువాడై యింద్రుడే అశ్వములగోరుచు గోవులగోరుచు బ్రసరించుచున్నాడు.

౬౧౮ ఇదం నమో సృషభాయ స్మరాజే సత్యశుష్ణాయ తవసే వాచి ।

అస్మిన్నింద్ర వృజనే సర్వపీరా స్మతురిభి స్తవ శర్మన్త్యామ॥

దం॥ పర్వించుస్వభావముకల్గి నీయంత నీవు విరాజిల్లునట్టియు, సత్యమయిన బలము గలిగినట్టియు, మిక్కిలివృద్ధి నొందినట్టి, నీకొఱకు ఈనమస్కారమంత్రము ఉచ్చరింపఁ బడెను. ఈయుద్ధమందలి వీరులతోఁగూడి మేము నీవిచ్చిన శుభమయిన యజ్ఞగృహ మందు విద్వాంసులతో (ఋత్విజులతోఁ)గూడియున్నాము.

సూక్తము. ౫౨.

(ఋషి - సప్తర్షిడు, వేదత - ఇంద్రుడు ధందస్సు - ౧౩, ౧౫ త్రిష్టుప్; తక్కినవి జగతి)

౬౧౯. త్వం సుమేషం హహయా స్వర్విదం శత్రు యస్య సుభవః సాకమీరతే ।

అత్యంస వాజం హవనస్యదం రథమేద్ధ్రం నవృత్యా మససే సున్వక్తిభిః॥

దం॥ స్తుతికర్తలు నూర్గురు నొక్కమాటే యెననినిస్తుతించుచున్నారో లేక ఎవనిని నూరుగుఱములు లాగుచున్నవో, అట్టి శత్రువులతోఁ బోట్లాడుచున్నవాడును స్వర్గమందున్నవాడును అగు నింద్రుని మనరక్షణకొరకు జక్కని స్తవముతో స్తుతించుచున్నాను. వేగముగల గుఱమువలె యాగమునకై పోవుచున్న యాతని రథమునుగూడ స్తుతించుచున్నాము.

౬౧౯. సపర్వతోన ధరుణే ష్వచ్యుతః సహస్రమూతి స్తవిషీషువావృధే ।

ఇన్ద్రియవృత్రమనధీ న్నదీనృత ముజ్జన్తరాంసి జర్హషాణో అన్ధసా॥

దం|| హవిస్సుగానిచ్చిన యన్నములతో హరించును; నదుల నరికట్టియున్న వృక్షా నెప్పుడునధించెనో అప్పుడా యింద్రుఁడు ఉదకములను వర్షించును బలములతోఁ బర్వతమునలెగదలక నిలచి అనేక రక్షణలుకలనాఁడయి బలమున హోయేను.

౬౧౬. సహి ద్వరోద్వరిషు వన్ర ఊధని చక్ర బుధ్ధో మహచ్ఛక్తో మహిషభిః |
ఇష్ట్యం తమహ్వో స్వస్వయయా ధియా మంహిష్ఠరాతిం సహిష్వప్తి ర్హవః ||

దం|| యుద్ధములలోఁ దనకెదురుగా నానరించినవారిపై ఇంద్రుఁడు ఉరుకును. నీరు లేని యాకసమున వ్యాపించును కనుకనే సర్వప్రజలకు సంతోషములందు (సోమములచేత) మదించియుండును ఎక్కు-డు ధనములుగల గూఁడుగ్రహని బుద్ధిబలతో గలిసి నేను మంచికర్మల కుపయోగించు బుద్ధితోఁ బలుచుచున్నాను. అతఁడుగదా! అన్నమునుబూరించువాఁడు.

౬౧౭. ఆ యం పృణన్తి దివి సద్గబర్హిషః సముద్రం ననుభవతిః స్యా అభిష్టయాః |

తం వృత్రహస్యే అను తస్య నూతయాశుమ్నా ఇష్ట్యం వాతా అహోతస్యవః ||

దం|| చక్క-గా జన్మించిన తన నదులు సముద్రంనింబూరించునట్లు యజ్ఞాన్నినమం దున్న సోమముములు స్వర్గమందొన్న యింద్రుని బూరించుచున్నవి. శత్రువులను శోషింపఁజేయునట్లయు, ఎదుగు తగులునారు శేషటియు, నిష్కపట నూనములు గలట్టియు, మహత్తులు వృత్రులతోట యుద్ధములతో అభిముఖులగుచు, రక్షకులగుచు ఆయింద్రు సనుసరించిరి.

౬౧౮. అభి స్వపృష్ఠిం మదే అస్య యుధ్యతో రక్ష్యోరివ ప్రవహే సత్రు నూతయాః |

ఇన్ద్రో యవ్వజీ ధృవమాణో అగ్గసా భినద్వలస్య పరిధీరివ త్రితః ||

దం|| మగుత్తులు (సోమపాన) మత్తులెయుండి (వృత్రునితో యుద్ధముచేయుచున్న యింద్రు నెదుట; ఉదకములు పల్లపునేలకుఁబోవునట్లు; వర్షమునకు స్థానమయియున్న (వృత్రున)కెదురుగా నడిచిరి. ఇంద్రుఁడు సోమపానముచేతఁ ప్రగల్భుడయియున్నందున త్రితుఁడు (పూర్వము) మూడు పరిధులను భేదించినట్లు; బలుడనువానిని భేదించెను. (హోమాగ్నికణములను అగ్ని ముమ్మాలు నీటవేయగా. ఏకత, ద్విత త్రితులను వారు పుట్టిరట! అందు త్రితుని రాక్షసులు నూతఁడ్రోసివేసి మూతబెట్టిరట మూఁడుమూఁగులట! ఆమూఁటిని బ్రట్టలుచేసుకొని త్రితుడు బయటఁబడినట.)

౬౨౦. సరీం ఘృణా చరతి తిత్విషే శవోపో వృత్వీ రజసో బుధ్నమాశయత్ ।

వృత్రస్య యత్ప్రవణే దుర్గభిశ్వనో నిజఘ్న హన్వో రిన్ద్ర తస్యతుమ్॥

దం॥ ఉదకములనావరించిన వృత్రుడు అంతరిక్షమునుపరిభ్రమించాశ్రయించి యుండెను. ఆకాశము నొరయుచు నితరులకుఁ దెలియకయున్న యా వృత్రుని దప్తము ఇంద్రా! ధ్వనించుచున్న వజ్రాయుధముతోఁ గొట్టితివి. అపుడు నిన్ను సర్వతా జయలక్ష్మివల్లగల్గిన దీప్తివ్యాపించెను. నీబలముకూడఁ బ్రదీపించెను.

౬౨౧. ప్రాదంస హిత్యా నృషన్త్యర్ణయో బ్రహ్మణీన్ద్ర తవయాని వర్ధనా ।

త్వష్టాచిత్రేయజ్యం వావృధే శవ స్తతక్ష వజ్ర మభిభూత్యోజసమ్॥

దం॥ ఇంద్రా! ఏ స్తుతిమంత్రములు నిన్ను వృద్ధిపఱచునో అవి; ప్రవాహములు మడుగునుజేరినట్లు; నిన్ను జేరుచున్నవి. త్వష్ట దేవతయే నీయోగ్యమయిన బలమును వృద్ధిపఱచెను. శత్రువులం దిరస్కరించు వజ్రము సతఁడే సానఁబట్టెను.

౬౨౨. జఘన్తా ఉ హరిభిః సంభృతక్రతవిన్ద్ర వృత్రం మనుషే గాతుయన్నపః ।

అయచ్ఛథా బాహ్వో ర్వజ్రమాయసమ ధారయో దివ్యాసూర్యం దృశే॥

దం॥ కర్ణులను సంపాదించునట్టి యింద్రా! మనుష్యులకై మార్గమును వెదకుచు గుఱ్ఱములందుఁ గూర్చొని వృత్రుని సంహరించితివిగదా! తరువాత వన్లోదకములను (గారించితివి.) నీరెండుచేతులందు నినుముతోఁ దమారుచేసిన వజ్రమును ధరించితివి. అందఱికిని గనంబడుటకై అంతరిక్షమున సూర్యుని నిల్పితివి

౬౨౩. బృహత్స్వ శ్చంద్రమమ వద్యదుక్ష్వృత మకృణ్వతభియ సారోహణాదివః ।

యన్మానుష స్రథనా ఇన్ద్రమూతయఃస్వర్నప్రాచోమరుతో మదన్నను॥

దం॥ ఆహ్లాదకములును, బలముగలవియు, స్వర్గము నెక్కింపఁదగినవియు నగు బృహత్సను మంత్రములు పఠించుచు (యజమాను) వృత్రభయముచేత ఉక్ష్వములను పేరుగల స్తుతిమంత్రములను ఒసర్చిరి. మనుష్యులకు మేలుగూర్చు యుధములు చేయువాఁడను, స్వర్గమును, మనుష్యులను (ప్రాణగూఢమున) నేవించువారును అగు వృత్రులు ఇన్ద్రునింకూడ ముదింపఁజేసిరి.

౧౨౪. ద్యౌశ్చ దస్యమహా అహోః స్వనాదయోయమి ద్భయనాపజ్జ ఇత్యతే ।

పుత్రస్య యద్బద్భదానస్య రోదసిమదే సుతస్య శవసాభిన చ్చిరః॥

దం॥ దృశమయిన ద్యులోకముగూడ నీపుత్రుని ధ్వనివల్ల భయపడి కంపించెను. ఓ యింద్రా! అభిషరించిన సోమమనముగల నీయొక్క వజ్రాయుధము భూమ్యంత రిక్షములు బాధించినట్టి పుత్రుని శిరస్సును బలముతో భేదించినపుడు (ద్యులోకము నిశ్చలముగా నుండిను.)

౧౨౫. యది న్వ్యౌ పృథివీ దశభుః రహోని విశ్వా తతనస్త కృష్టయః ।

అత్రాహ తే మఘన నివృత్యుతం సహో ద్యాను నుశవసా బర్హణా భవత్॥

దం॥ ఎపుడు భూమి పదిరెట్లు వృద్ధిచెందెనో, ఎపుడు మనుష్యులందఱు దినములను విస్తరింపజేసిరో అపుడు ధనవంతులవగు నింద్రా! ఇక్కడనే ప్రసిద్ధుమగు నీ బలమున్న ఆ నీ బలముచేగల్గిన పుత్రానివధయును ప్రభూతిపండినవి. ద్యులోకము సందం నీవనుభవించితివి,

౧౨౬. త్వమస్య సారే రజసోవ్యోమనః స్వభూత్యోజా అవసే ధృవస్సనః ।

దక్ష్మ షేభూమిం ప్రతిమానమోజసోపః స్వః పరిభూరేమ్యాదివయః॥

దం॥ శత్రువులఁదిరస్కరించు మనసుగల యింద్రా! ఈ కనబడు నంతరిక్షలోకమున కవతలనున్నవాడవై బలమే ధనముగాగలసీపు మమ్మురక్షించుటకు భూలోకమును జేసితివి. బలవంతుల బలమునకు సాటిచేప్పఁబడిన బలముగలవాడవయితివి. (ఇంద్రునివంటి బలము అని) శుభముగా నడువఁదగిన అంతరిక్షలోకమును స్వాధీన పఱచుకొనియుంటివి.

౧౨౭. త్వంభువః ప్రతిమానం పృథివ్యా ఋష్వవీరస్య బృహతః పతిర్యాభః ।

విశ్వమాప్రాంతరిక్షం మహిత్యా సత్యమద్ధానకే రన్యస్తాపాక్ ॥

ము ౧. అను ౧౦. నూ ౫౩.] ఋగ్వేదము.

౧౬౧

దం॥ ఇంద్రా! నీవు పృథివిలో సాటియగు విస్తీర్ణ కలవాడవు. దర్శనీయులగు నీరులుగల గొప్పదగు ద్యులోకమునకు అధిపతివైతివి. మహిమచేత సంతరిక్షము సంతటను నిండియున్నావు. కనుక నీవంటివాడు ఇతరుడెవడును లేడు అన్నమాట సత్యమేయగును.

౬.౨౮. సయస్యద్యావా పృథివీ అనువ్యచోన సింధవోరజసో అంతమానకుః ।

నోతస్య వృష్టిమదే అస్య యుధ్యత ఏకోఅస్యచ కృషే విశ్వమానుషక్॥

దం॥ ఏ ఇంద్రుని వ్యాప్తిని భూమ్యంతరిక్షములు పొంద సమర్థములు కాలేక పోయెనో, ఏయింద్రుని తేజస్సుసంతము అంతరిక్షలోకమునఁ బ్రవహించునుదకములు పొందలేకపోయెనో అట్టి యింద్రా! సోమపానమదమెక్కి యుద్ధముచేయునపుడు నీబలమును వర్షమునాపిన వృత్రాదులు (కూడ) సహింపలేకపోయిరి. కనుక నీవొక్కడవే యితర సర్వలోకమును ఆక్రమించుకొనియుంటివి.

౬.౨౯ ఆర్చన్నత్ర మరుతః సస్త్రిన్నాజౌ విశ్వే దేవాసో అమద న్ననుత్వా ।

వృత్రస్య యద్భృష్టి మతా వధేన నిత్యమింద్ర ప్రత్యానం జఘన్ధ॥

దం॥ ఓ యింద్రా! మరుత్తులు నిన్ను ఈ యుద్ధమందు హెచ్చరించిరి. అన్ని యుద్ధములందును దేవతలందఱును నిన్ననుసరించి మదించిరి. ఆపుడింద్రుడా! అంచులుకల వజ్రముతో వృత్రుని ముఖమందుగొట్టితివి.

—(;-0-;-)—

నూ క్త ము. ౫౩.

(ఋషి - సవ్యుడు; దేవత - ఇంద్రుడు; చందస్సు - ౧౦, ౧౧ త్రిష్టుప్; ౧, - ౯, జగతి.)

౬.౩౦. న్యూతమహాచం ప్రమహే భరామహే గిర ఇంద్రాయ సడనే వివస్వతః ।

నూచిన్ధి రత్నం ససతా మివావి దన్న దుష్టుతి ద్వివిణోదేషు శస్యతే॥

దం॥ నీదురపోయినవాని ధనము నపహరించినట్లు ఇంద్రుడనురుల ధనముల నపహరించును గావునఁ బరిచర్యచేయు యజమానుని యజ్ఞగృహమందు గొప్ప

వాడగు నింద్రునికై స్తుతులు చేయఁబడుచున్నవి. కాపుననే, మేమింద్రుని జక్కగా స్తుతింతుము. దాతలయెడల చెడుస్తుతి చేయరాదు. (అనఁగా అవతవక నిత్ర పాఠాలు చేయరాదని తా॥)

౩౩౧. దురో అశ్వస్య దుర ఇంద్ర గోరసి దురో యవస్య వసున ఇనస్పతిః ।

శిక్షాసరః ప్రదివో అకామకర్మసః సగ్రా సభిభ్య స్తమిదం గృహీమసి॥

పం॥ ఓ యింద్రా! నీవు అశ్వదాతవు, గోదాతవు, ధాన్యదాతవు, ధనమున కధిపతివి. అందఱినిసాలింతువు. దాతృత్వము నడుపువాడవు. పురాణముడవు. కోరిక కోరికలు త్రోసివేయనివాడవు. నీసఖులగు (యజమానులకు) బ్రయుడవు. కనుక నిన్నుగూర్చి యీవాక్కు ను బలుకుచున్నాము.

౩౩౨. శచీవ ఇంద్ర పురుకృ ద్యుమత్తమ తవేదిద మభిత శ్చేకితే నను ।

అతః సంగృ భ్యభిభూత ఆధర మాత్వామతో జరితుః కామమూనః॥

పం॥ ప్రజ్ఞాశాలినగు నోయింద్రా! గొప్పకార్యములుచేసినవాడవు. అతికాన్తి ముంతుడవు. సర్వత్రాఁడు ధనసంపత్తయు నీదేయని ప్రణామముచేయుచున్నది. కనుక శత్రువులఁ దిరక్కుచించి ధనమును స్వీకరించి మాకిమ్ము. నిన్ను దనవానిగాఁగోరు యజమానుని కోరికను దగ్గింపకుము.

౩౩౩. ఏభిర్ద్యభిః సుమనా ఏభిర్ద్విభి ర్మహంధానో అమతిం గోభిర్వైనా ।

ఇద్ద్రేణ దన్యం దరయంత ఇందుభి స్యుత ద్వేషసః సమిషార భేనుహి॥

పం॥ ఓ యింద్రా! ఈ ప్రకాశించు హవిస్సులచేతను, ఈ సోమములచేతను (బ్రీతినొంది) గోవుతోను, అశ్వములతోను, గూడిన ధనముచేత దారిద్ర్యమును బోగొట్టుచు మంచిననునట్లు కలిగియుండుము. సోమములచేతఁ బ్రీతుడయిన ఇంద్రునిచేత శత్రువులను హింసించుచు శత్రువులకు దూరులమై యన్నముతో గూడికొందుము. (హాయిగా నన్నముతిండుమని తా॥)

౬౩౮. సమింద్ర రాయా సమిషారభేమహి సంవాజేభిః పుగుశ్చంద్రైః గభిద్యుభిః ।

సందేన్యా ప్రమత్యా వీరశుష్ణయా గోఅగ్రయాత్వావత్యారభేమహి॥

దం॥ ఇంద్రా! ధనముతోఁగూడుకొందుము. అనేకుల నానందింపజేయునట్టియు దీపించునట్టియు, నన్నములతోఁ గూడియుందుము. ప్రకాశించునట్టి గోవులముందిడు కొనునట్టి, ఆశ్వములుగల్గినట్టి, నీయుత్కృష్టబుద్ధితో గూడియుందుము. (అనఁగా మాకీయన్నిటిని యిచ్చుబుద్ధి నీకుంబుట్టుగాకని తా॥)

౬౩౯. తేత్వా మదా అమదంతాని వృష్ట్యా తేసోమాసో వృత్రహత్యేషు సత్పతే ।

యత్కారవే దశవృత్రాణ్యప్రతి బర్హిష్ణతే నిసహస్రాణి బర్హయః॥

దం॥ సత్పురుషులఁ బాలించువాఁడా! వృత్రునిఁజంపునిమిత్తము ఆ మరుత్తులపుడు నన్ను హెచ్చరించిరి. చర్షణస్వభావముగల ఆ చరువురోడాశాదులు నిన్ను మదింపఁజేసినవి. ఆ సోమములుకూడ నిన్ను హెచ్చరించినవి. (ఎపుడంటే) యజ్ఞ కర్తకు పదివేల శత్రువులబాధలు ఎదురులేక నీవు తొలఁగించినపుడు.

౬౪౦. యథాయుధ ముపఘేదేషి ధృష్ణయా పురాపురం సమిదం హంస్యోజసా ।

సమ్యాయద్ధి సఖ్యా పరావతి నిబర్హ్యో సముచిం నామ మాయినమ్॥

దం॥ ఓ యింద్రా! శత్రువులను జయించునీవు యుద్ధముతరువాత యుద్ధమును జేయుచుంటివి. (అనురుల) పురములతోబాటు ఈ శత్రుపురములనుకూడ బలము చేత బాగుగ నశింపఁజేసితివి ఇంద్రా! శత్రువుల వంచునట్టి వజ్రముచేత దూర దేశమందు సముచియును మాయాశీలుని నీవు హింసించినందున (నింతగా స్తవనీయుఁడ వయితివని తా॥)

౬౪౧. త్వంకరంజ ముతపర్ణయం వధీ స్తేజిష్ఠయా తిథివ్యవృత్రానీ ।

త్వంశతా వంగృద స్యాభినత్పురో నానుదః పరిషూతా ఋజిశ్వినా॥

దం॥ ఇంద్రా! నీవు అతిధిగ్నఁడను రాజుకొఱకై కరంజుఁడనువానిని పర్ణయుఁడను వానిని మిక్కిలి తేజస్సుగల వర్తని (ఆయుధము)తో వధించితివి. ఋజిశ్వయునురాజు ఎదిరించునపుడు నూర్లకొలఁది వంగునిపట్టణములను భేదించితివి.

౬౩౮. త్వమేతాం జనరాజ్ఞో ద్విర్దిశా బంధునా సుశ్రవ సోపజగ్నుషః ।

షష్ఠిమసహస్రా నవతిం నవశ్రుతో నిచక్రేణ రథ్యా దుష్పదా వృణక్ ॥

౪౩౮. స్రుసిద్ధుడవగు నింద్రా! సహాయము లేని సుశ్రవఃసరాజుతో యుద్ధమున కెదిరించినవారిని యగువదియది రాజులను అరువదివేల లొంబది లొంగుగడుగుల భటులను విధములనుడనున్నట్టియు, శత్రువులకు లొంగనిదియు నగు చక్రముతో ఛేదించితివి. (సుశ్రవసునకు నా ముసడితినని తా.)

౬౩౯. త్వమావిభ సుశ్రవసం తవోత్తిభి స్సవత్రామభి రింద్ర తూర్వయాణమ్ ।

శ్వమగ్నకుశ్చ మతీగ్వ నూయుం మహే రాజ్ఞో యూనే లిరంధనాయమ్ ।

౪౩౯. ఇంద్రా! నీరక్షణలతో సశృవసరాజును రక్షించితివి. తుర్వయాణమున వానినట్టి నీ భటులచేత రక్షింపించితిని. గొప్ప యువకులగున కుత్సని అవిధిగవ్వని ఆయువును వశపర్చులఁ జేసితివి.

౬౪౦. త్వమింద్రా దేవగోసా సఖాయ స్తే దేవతానా అసావమ్ ।

త్వాంబ్రిషామ త్వమా సువీరా ద్రాక్షింతు ఆయుః ప్రశగం దధానాః ॥

౪౪౦. ఓ ఇంద్రా! నీ మేము యజ్ఞసమాప్తిలోయూడి దేవతలచేత బాల్చింప భయము నీకు సఖాలమె అత్యంత సుఖవంతముగనునాన్నాము. నిన్ను స్తుతించుచున్నాము. నీచేత శోభనపుత్రవంశులగు నీర్ణాయువు ముత్యప్రప్తముగాఁ బొందించుచుంటివి.

సూక్తము. ౫౪.

(ఋషి - సవ్యుడు; దేవత - ఇంద్రుడు; చందస్సు - ౬. ౮. ౯. ౧౧. త్రిష్టప్; తక్కినవి - గతు).

౬౪౧. మానో అస్మిన్ మఘవన్పుత్వంహసి సహితేఅంతః శవనః పరీణశే ॥

అక్రన్దయో నద్యోరౌరువద్యనా కథానక్షోణీ ర్భియసా సమారత ॥

దం॥ ఇంద్రా! యీపాపములందును యుద్ధములందును మమ్ముఁబడవేయకుము. ఏమంటే, నీబలమున కంతము నెవ్వరును బొందలేరు. నీవు ధ్వనించుచు నదులనువాటి యుదకములను ధ్వనింప జేయుచున్నావు. నీభయముచేత మూఁడులోకములును ఎట్లు భయపడకుండఁగలవు ;

౬౪౨. అర్చాశక్తాయ శాకినే శచీవతే శృణ్వంతమిన్ద్రం మహాయన్నభిష్టుహి |
యోధృష్టునా శవసా రోదసీ ఉభే వృషా వృషత్వా వృషభో నృష్ణజ్ఞే॥

దం॥ ఓయధ్వర్యుడా! శక్తిమంతుఁడు ప్రజ్ఞావంతుఁడునగు నింద్రునిఁబూజింపుము. స్తుతులను వినుచున్న యింద్రునిఁ బూజించుచు నభిముఖముగా స్తుతించుము. శత్రువులనోడించు బలముచేత నతఁడు భూమ్యాకాశముల నలంకరించును. వర్షమును గురిపించును. కోర్కెలను వర్షించును.

౬౪౩. అర్చాదివేబృహతే శూప్యంత్రివచః స్వక్షత్రం యస్య ధృషతో ధృషన్మనః |
బృహచ్చవా అసురో బర్హణా కృతః పురో హరిభ్యాంవృషభో రథోహిషః॥

దం॥ ఓ స్తోతా! దీప్తిమంతుఁడును గొప్పవాడును అగు నింద్రునికొఱకు సుఖము నిచ్చునట్టి వాక్కును ఉచ్చరింపుము. అతఁడు యుద్ధమునేయునపుడు తన బలముగల మనసు కఠినమగును. ఆయింద్రుడేకదా! గొప్పకీర్తి గలవాడు, అసురుఁడు (=బలముగలవాఁడని వ్యుత్ప) శత్రువుల నోడించువాడు, రెండుగుఱములచేత మన్నింపఁబడువాఁడు, కోర్కెల వర్షించువాఁడు, పరుగెత్తువాఁడును అయియున్నాడు.

౬౪౪. త్వందివో బృహతః సాను కోపయో వత్సనా ధృషతా శంబరం భినత్ |
యన్గాయినో వ్రన్దినో మన్దినా ధృషచ్ఛితాం గభస్తి మశనిం పృతన్యసి॥

దం॥ ఇంద్రా! నీవునపుడు రాక్షససేనలుకల మాయావంతులగు రాక్షసుల మీదను సంతోషప్రసాదలభ్యములుగలమనసుతో వాడికిరణములుగలవజ్రాయుధమునువిసరితివో, అపుడు గొప్పదగు ద్యులోకము నుపరిభాగమును గంపింపఁజేసితివి. శత్రుభయంకరుఁడవైన నీయంత నీవే శంబరుని సంహరించితివి.

౬౪౧. నియద్వృణాక్షి శ్వసనస్య మూర్ధాని శుష్ణస్య చిద్వస్త్విన్రో రోసువద్వనా ।

ప్రాచీనేన మనసా బర్హణావతా యదద్యాచి త్కృణావః కస్త్యావరీ ॥

దం॥ ఓ ఇంద్రా! నీవు మేఘములచేత ధ్వనించుచు వాయువుయొక్కయు, ఫలములఁ బాకమునకుఁ దెచ్చునట్టి సర్వరసములను ఎరిడింపజేయునట్టి సూర్యుని యొక్కయు, నుపరిప్రదేశమందు నుదకములను నిలుపుచున్నావు. అట్లులేక నడచుచున్న శత్రువుల హింసించునట్టి మనస్సుతో వర్షింపఁజేయుచున్నావు. కనుక నిన్ను మించియెవఁడున్నాఁడు?

౬౪౨. త్వమావిధనర్యం తుర్వశం యదుంత్యం తుర్వీతిం వయ్యం శతక్రతో ।

త్వంరథ మేతశంకృత్వే ధనేత్వంపురో నవతిం దమ్భాయోనవ ॥

దం॥ ఇంద్రా! నీవు నర్కుని, తుర్వశుని, యదుని (రాజులు) రక్షించితివి. ఓ శతక్రతూ! వయ్యకులమందుఁబుట్టిన తుర్వీతుని రక్షించితివి. రథము, ఏతశుఁడు అను (ఋషులను) ధననిమిత్తము యుద్ధమందు రక్షించితివి. శంబరుని తొంబదితొమ్మిది పురములను వినాశమొనరించితివి.

౬౪౩. సఘా రాబా సత్పతిః శూశువజ్జనో రాతహన్యః ప్రతియః శాసమిన్వతి ।

ఉక్థా వాయో అభిగృణాతి రాధసా దానురస్నా ఉపరా విన్వతే దివః ॥

దం॥ ఎవఁడు ఇంద్రునిగూర్చి హవిస్సునిచ్చుచు స్తుతినిబలుకనో, ఉక్థులను బరించునో, హవీరూపమగు నన్నముతో నతని నభిముఖముగాఁజేయునో, ఆజనుఁడుగదా సత్పురుషులఁబాలించువాడు! తన్ను వృద్ధిపఱచుకొన్నవాఁడగును. అట్టివానికి ఫలదాతయగు నింద్రుఁడు ద్యులోకమునుండి మేఘములను వర్షింపఁజేయును.

౬౪౪. అసమం క్షత్రమసమా మసీషా ప్రసోమపా అపనా సన్తునేమే ।

యేత ఇన్ద్రో దదుహో వర్ధయన్తి మహీక్షత్రం స్థవిరమ్ వృష్ణ్యంచ ॥

దం॥ ఇంద్రునిబలము అసమానము. బుద్ధియు నసమానము. ఈ సోమపానము చేయువారు కర్మలచేత వృద్ధి నొందుదురుగాక. ఓ ఇంద్రా! నీకు హవిస్సుల నిచ్చు వారు సహత్వమును, బలమును, స్థిరమయిన పుంస్తవ్యమును, వృద్ధి నొందింతురు.

౬౪౬. తుభ్యే దేతే బహులా అద్రి దుగ్ధా శ్చమూషద శ్చమసా ఇన్ద్రపానాః ।

వృశ్నుహి తర్పయా కామమేషా మథామనో వసుదేయాయ కృష్వ॥

దం॥ ఇంద్రా! జాతితో విస్తారముగాఁ బిండి చమన(=పాత్రకట్టు)లలోఁ బోయఁబడి నట్టి సోమములు (ఇంద్రుని) పానమునకై ఇవిగో, నీకొఱకే, తీసికొనుము. వీటితోఁ దృప్తిపఱచుకొమ్ము. (తరువాత) ధనము నిచ్చుటకుఁ దలంపుము.

౬౪౭. అపామతిష్ఠ ద్ధరుణ హ్వరంతమో న్తర్వత్రస్య జఠరేషుపర్వతః ।

అభీమిన్దో నద్యోవ విణాహితా విశ్వా అనుష్ఠాః ప్రవణేషుజిఘ్నుతే॥

దం॥ సర్వోదకములను, నిరోధించిన యొకతమస్సుకలదు. ఆతమస్సేవృత్రుడు. ఆ వృత్రుని కడుపులో మేఘమున్నది. ఈనదులు (=వర్షజలములు) ఆవరించిన వృత్రుని చేత మూయఁబడినవి. వరుసలు తీర్చియున్న సర్వోదకములును ఇంద్రుఁడు పల్లపునేల లందుఁ బడవేయుచున్నాఁడు (అనఁగా వర్షము కురిపించుచున్నాఁడని తా॥)

౬౪౮. సశేవృధ మధిథాద్యమ్మ మస్నేమహిక్ష త్రంజనా పాశీన్ద్ర తవ్యమ్ ।

రక్షాచనో మఘోనః పాహిసూరీనా యేచనః స్వపత్యా ఇషేధాః॥

దం॥ ఇంద్రా! ఆ సీవు మాకు సుఖకరమయినది, గొప్పకీర్తిని గల్గించునది, శత్రువులఁ దిరస్కరించునది యగు గొప్పబలమును గలుగఁజేయుము. ఇంద్రా! మఱియు మమ్ములను ధనవంతులుగాఁజేసి పాలించుము. విద్వాంసులను బాలింపుము. ధనమును, అన్నమును, మంచి సంతానమును, మాకు నిమ్ము.

సూక్తము. ౫౫.

(ఋషి - సవ్యుడు; దేవత - ఇంద్రుడు; ఛందస్సు - జగతి.)

౫౨. దివశ్చిదస్య పరిమా విప్రప్రథ ఇన్ద్రం నమహ్ని పృథివీ చన ప్రతి ।

భీమ స్తువిష్ణో చర్షణిభ్య ఆతపః శిశీతే వజ్రం తేజసే నవంసగః॥

దం॥ ఈ యింద్రుని ప్రభావము ద్యులోకమునకంటెను విస్తారమైయున్నది. పృథివి కూడ మహత్వముచేత నింద్రుని మించలేదు. శత్రుభయకగుడై బలవంతుడై మనుష్యులకై శత్రువులను దపింపజేయును. ఆబోతు తనకొమ్ములను వాడిపెట్టునట్లు; ఇంద్రుడు తనవజ్రమును వాడిపెట్టుటకై సానబట్టుచున్నాడు.

౫౩. సోఅర్ణవో ననద్యః సముద్రయః ప్రతిగృభ్ణాతి విశితా వరీమభిః ।

ఇన్ద్రః సోమస్య పీతయే వృషాయతే సనాతుయుష్మ ఓజసా పనస్య తే॥

దం॥ ఆ యింద్రుడు అంతరిక్షమున నున్నవాడయి తమమూతలతో విస్తరించిన యుదకములను సముద్రుడువలె దీసికొనుచున్నాడు. అతడు సోమపానముకొఱకు నుత్పహించుచున్నాడు. యోధుడయిన ఆయింద్రుడు చిరగాలమునుండి బలము నందుబేరువడెను.

౫౪. త్వంతమిన్ద్ర పర్వతం సభోజసే మహోన్మత్తస్య ధర్మణా మిరజ్యసి ।

ప్రవీర్యణ దేవతాతి చేకితే విశ్వస్నా ఉగ్రః కర్మణే పురోహితః॥

దం॥ ఇంద్రుడా ! నీవు నీభోజనముకొఱకు మేఘములను జేయలేదు. (లోకోపకారార్థమని తా॥) గొప్ప ధనవంతులను ఏలుచున్నావు. ఇంద్రుడు వీర్యముచేత సతిశయించినవాడుగాఁ దెలియబడుచున్నాడు. ఉగ్రుడైన యింద్రుడు అన్ని కార్యములకును ముందుంచబడెను. (దేవతలచేతనని తా॥)

౫౫. సశిద్యనే నమస్యభి ర్వచస్యతే చారు జనేషు ప్రబ్రువాణ ఇన్ద్రియమ్ ।

వృషాచ్ఛన్తు ర్భవతి హర్యతో వృషా ష్టేమేణ ధేనాం మఘవా యదిన్వతి॥

దం॥ ఆ యింద్రుడే అరణ్యమందు నమస్కరించువారిచేత స్తుతింపబడెను. అతడు జనులందుఁ దనవీర్యమును బ్రకటించుచుఁ జక్కగా వర్తించుచున్నాఁడు. హవిస్సులను సమర్పించునట్టి ధనవంతుడగు యజమానుడు (ఇంద్రుని) రక్షణగలిగి స్తుతి వాక్కు నెప్పుడుపల్కునో, అప్పుడు కోర్కెలు వర్షించువాడును యాగకర్తలకు హెచ్చుటిక గల్గించువాడును అగును.

౬౫౬. స॒ఇ॒న్ద్రహా॑సి॒ సమి॒ధాని॑ మ॒జ్జనా॑ కృ॒ణోతి॑ యు॒ధ్మ ఓ॒జసా॑ జ॒నేభ్యః॑ ।

అ॒థా॒చన॑ శ్రద్ధ॑ధతి॒ త్వీషీ॑మత ఇ॒న్ద్రా॒య వ॒జ్రం ని॒ఘని॑ఘ్న తే వ॒ధమ్॥

దం॥ ఏయింద్రుడు జనులకొఱకు వధసాధనమయిన వజ్రమును (మేఘములమీద) గొట్టుచున్నాఁడో, అతడేయోధుడు. అంతటినిశోధించు తేజముతో గొప్పయుద్ధములను జేయుచున్నాఁడు. తరువాతనే దీప్తిమంతుడైన యింద్రునందు జనులు నమ్మకముగలవారగుదురు. (అనగా గొప్పవాడన్న నమ్మకము.)

౬౫౭. స॒హి శ్ర॑వ॒స్యుః స॒దనా॑ని కృ॒త్రిమా॑ త్స్త్రియా వృ॒ధాన॑ ఓ॒జసా॑వినా॒శయ॑న్ ।

జ్యోతి॑ంషి కృ॒ణ్వ న్న॒వృ॒కాణి॑ య॒జ్యవే॒వ సు॒క్రతుః॑ స॒ర్తవా॑ అ॒వః సృ॑జత్ ॥

దం॥ యశస్సును గోరుచున్నవాడై కృత్రిమములయిన శత్రువులములను బలముచేత నశింపఁజేయుచు భూమితోఁగూడఁ బెఱుగుచు జ్యోతిస్సులను (సూర్య చంద్ర నక్షత్రములని) ఆవరణము లేనివానిగాఁజేయుచు శోభనకర్మలను జేయువాడై యాగకర్తకొఱకు రక్షకమగునని తలఁచి ఉదకములను విడచెను. (వర్షించెను.)

౬౫౮. దా॒నాయ॑ మ॒నః సోమ॑పావన్నస్తు తే॒ర్వా॒ఞ్చ హరీ॑ వ॒న్దన॑ శ్రు॒దాకృ॑ధి ।

య॒మి॒ష్ఠానః॑ సా॒రథ॑యో॒య ఇ॒న్ద్ర తే॒న త్వా కే॒తా ఆద॑భ్నువ॒న్తి భూ॑ర్ణయః॥

దం॥ సోమపానముచేయు నింద్రా! నీమనసు (మాయిష్టముల) నిచ్చుటకగుఁగాక. స్తుతులను వినునట్టివాడా! నీరెండు గుఱిములు - మాకు నభిముఖములగునట్లు చేయుము. నీసారథులు చక్కగా నడిపించువారును ప్రమాదములు కాచుకోదగిన వారును అయియున్నారు. ఇంద్రా! నిన్ను శత్రువులు హింసింపలేరు.

౧౫౩. అప్రక్షితం వసుభిభర్తృ హస్తయో రహస్యం సహస్త్వస్త్వ త్రో దధే ।

ఆవృతాసోవతాసో నకర్తృభిస్తనూషు తేక్రతన ఇన్ భూరయః॥

దం॥ ఇంద్రుడా! నశించనిధనమును చేతిలోబట్టుకొన్నావు. ప్రసిద్ధుడవగు నీవు (నీ) శరీరమందు శత్రులకు లొంగని బలమును ధరించియున్నావు. నీరుతోడకొను వారు నూతిచుట్టు మూగినట్లు; బలముచేత జేయబడినపనులు నీశరీరములచుట్టును ఆవరించియున్నవి. కనుకనే నీశరీరములం దనేకకర్మలు కలవు.

సూక్తము, ౫౩.

(ఋషి - సప్త్యుడు; దేవత - ఇంద్రుడు; ఛందస్సు - జగతి.)

౧౫౪. ఏష ప్రపూర్వీరవతస్య చక్రిజోత్వోన యోషాముద యంస్త భుర్వణేః ।

దక్షంష హే పాయయ తే హిరణ్యయం రథమావృత్యా హరియోగమృభ్యసమ్॥

దం॥ ఈ యింద్రుడాయజమానునివద్ద చమసలలోబోసిన విస్తారమయిన సోమ రూపాన్నములను; మగగుట్టమాడుగుట్టమును జేరఁదీసికొన్నట్లు; దీసికొన్నాడు. సువర్ణమయాశ్వముల రథమునెక్కి సర్వకార్య సాధకమగు సోమమును ద్రావుచున్నాడు.

౧౫౫. తంగూర్తయో నేమన్నిషః పరీణసః సముద్రంస సంచరణే సనిష్యవః ।

పతిం దక్షస్య విదధస్య నూసహో గిరిం సవేనా అధిరోహ తేజసా ।

దం॥ ధనమును గోరినవర్తకులు ప్రయాణము చేయవలసివచ్చినపుడు (ఓడతో) సముద్రము నాశ్రయించినట్లు; స్తుతికర్తలు నమస్కరించుచునడుచుచు అంతటను వ్యాపించుచు, నింద్రునాశ్రయించుచున్నారు. ఓస్తోతా! వృద్ధిపొందినట్టి యజ్ఞము నకుఁ బతియయినట్టి వానిని సహించుము. స్త్రీలు పర్వతమునధిరోహించినట్లు; (పూవులు పండ్లు కోసికొనుటకని తా॥) ఆయింద్రుని నీస్తుతులచేత నాశ్రయింపుము.

౬౬.౨. సతుర్వణి ర్నహోతరేణుపాంస్యేగిరేర్భృష్టిర్నభ్రాజతేతు జాశవః ।

యేనశుష్ణం మాయిన మాయ సోమదేదుద్రా ఆభూష రామయన్నిదామని॥

దం॥ ఆయింద్రుడు శత్రువులను హింసించువాడయి వృద్ధి నొందు మన్నాడు. ఇనుప కవచమును దొడిగినవాడును, దుష్టశాత్రువులను దూలించువాడును, అగుచు (సోమపాన) మదమెక్కి; యేబలముచేత సర్వమును శోషింపజేయు మాయావియగు (అసురుని); సంకెళ్లలోఁ బడవేసెనో ఆయింద్రునిబలము యుద్ధమందు దోషము లేనిదియు, శత్రువుల హింసించునదియునయి పర్వతశిఖరమువలెఁ బ్రకాశించుచున్నది.

౫౬.౩. దేవీయదిత విషీత్వా వృధోతయ ఇన్ద్రంసి షక్త్యుషసంససూర్యః ।

యోధృష్ణునా శవసా బాధతేతమ ఇయర్తిరేణుం బృహదర్హిష్యణేః॥

దం॥ ఏయింద్రుడు ఎదురులేని బలముచేత చీకటిరూపుడయిన (వృత్రుని) బాధించెనో; రక్షించుమని నీచేసినస్తుతిచే వృద్ధి నొందిన యా యింద్రుని దివ్యమయిన బలము; సూర్యుడువస్తును బొందినట్లు; ఎపుడుపోందెనో; అపుడు శత్రుబాధకుఁడగు నింద్రుడు శత్రువులకు గొప్ప హింసను గలిగించెను.

౬౬.౪. వియత్తిరో ధరుణ మచ్యుతం రజోతిష్ఠిపో దిన ఆతాసు బర్హణా ।

స్వర్గీహ్యే యన్లుద ఇన్ద్ర హర్ష్యా హన్వత్రం నిరపామాజ్ఞో అర్ణవమ్॥

దం॥ వృత్రునిచే మూతవేయబడిన, అందఱకుఁ బ్రాణాధారమైన, నాశరహితమయిన ఉదకమును బ్రద్దలకొట్టి నీవు ఎపుడు ద్యులోకమునుండి విశాలమయిన దిక్కులందు నిలిపితివో; ఎపుడు ధనార్ధమయిన యుద్ధమందు (సోమపాన) మదమెక్కి హర్షముగల శక్తితో వృత్రునింగొట్టితివో అపుడు ఉదకములతోనిండిన మేఘమును గ్రిందికభిముఖమగునట్లు చేసితివి. (అనఁగా వర్షాభిముఖమొనర్చితివని తా॥)

౬౬.౫. త్వం దివో ధరుణం ధిష ఓజసా పృథివ్యా ఇన్ద్ర సదనేషు మాహినః ।

త్వం సుతస్య మదే అరణా అపో విన్వత్రస్య సమయా పాష్యా రుజః॥

దం॥ వృద్ధినొందిననీవో యిందా! బలముచేత ద్యులోకమునుండి భూమియందు (జగత్తున) కాధారమయిన జలమును ధరించుచున్నావు; కనుకనే అభిషవించిన సోమము యొక్క మదమెక్కి మేఘములనుండి ఉదకములను బయలుదేర్చితివి. వృత్తునిం గట్టి శిలతోఁబ్రదలుకొట్టితివి.

—:—0—:—

సూక్తము ౫౭.

(ఋషి - సవ్యుడు; దేవత - ఇంద్రుడు; ఛందస్సు - జగతి.)

౬౬౬. ప్రమంహిష్ఠాయ బృహతే బృహద్రయే సత్యశుష్ణాయ తవసే మతిం భరే ।

అపామిన ప్రవణే యస్య దుర్ధరం రాధో విశ్వాయు శవసే అపావృతమ్॥

దం॥ ఉత్తమదాతయు గుణములచే గొప్పవాఁడును, మహాధనవంతుఁడును, సత్యమగు బలముకలవాఁడును, గొప్పఆకారముగలవాఁడును, అగు నెవనిబలమును, పల్లవు నేలకుఁబోవు జలము నాపలేనట్లు ఆపలేరో, మఱియు నే యింద్రునిచేత సర్వత్రానిండిన ధనముబలముకొఱకు తెరవబడెనో ఆయింద్రునికై యుత్తమస్తుతిని సంపాదించితిని.

౬౬౭. అధతే విశ్వమను హాసదిష్టయ అపో నిష్పేన సవనా హవిష్మతః ।

యత్పర్వతే నసమశీత హర్యత ఇన్ద్రస్య వజ్రః శ్నధితా హిరణ్యయః॥

దం॥ ఎప్పుడు శత్రువులఁజంపఁదలచిన యింద్రునియొక్క బంగారువజ్రము శత్రు సంహారకమై వృత్తుని విషయమై జాగ్రతగానుండెనో ఆ తరువాతనే ఇంద్రా! జగత్తంతయు నీయిష్టికొఱకయ్యెను. యజమానుని సవనముల పల్లవునేలకుదకములు చేరునట్లు నన్ను జేందినవి.

౬౬౮. అస్మై భీమాయ నమసా సమధ్వర ఉషో న శుభ్ర ఆభరా పసీయసే ।

యస్య ధాను శ్రవసే నామేంద్రియం జ్యోతి రకారి హరితో నాయసే॥

దం॥ ఓ ఉమాదేవతా! శోభనయగు నీవు భయంకరమైనట్టి, కొనియాడఁదగినట్టి, యీ యింద్రునికై చేయుయాగమందు హవిస్సు రూపాన్నముల నిప్పుడు చక్కగా

సంపాదించుము ఇంద్రా! ప్రాణాధారకమగు నీ జ్యోతిస్సును సారథి గుఱముల నడిపించునట్లు అన్నముకొఱకు నిటునటు వ్యాపించుటకు నడిపించుము.

౬౬౯. ఇమేత ఇన్ద్ర తే వయం పురుష్టుత యే త్వారభ్య చరామసి ప్రభూవసో ।

నహి త్వదన్యో గిర్వణో గిరః సఘత్తోఽఙీరివ ప్రతినో హర్య తద్వచః॥

దం॥ అమితధనముకల యింద్రా! బహుయజమానులచేత స్తుతింపఁబడినవాఁడా! ఏ మేము నిన్నాధారముగాఁ జేసికొని (యాగమందు)ఁ బ్రవర్తించుచున్నామో, ఆ యీ మేము నీవారము. స్తుతులతోఁ బ్రార్థింపదగినవాఁడా! నీకంటె నితరుఁడు స్తుతులఁబొందలేడు. కనుక ఆ మా వాక్కును భూమికోరినట్లు కోరుము.

౬౭౦. భూరిత ఇన్ద్ర వీర్యంకితవ స్మస్యస్య స్తోతుర్నఘవ న్కామమాప్తుణ ।

అను తే ద్యౌర్బృహతీ వీర్యం మమ ఇయంచతే పృథివీ నేమ ఓజసే॥

దం॥ ఇంద్రా! నీవీర్యము విస్తారము. అట్టి నీవారముమేము. ఓ మఘవా! (=ధనవంతుఁడా.) ఈస్తుతిపాఠకుని కోర్కెనుబూరింపుము. గొప్ప ద్యులోకముగూడ నీవీర్యమును గొనియాడుచున్నది. ఈ పృథివిగూడ నీబలమునకు వంగిపోయినది.

౬౭౧. త్వం తమిన్ద్ర పర్వతం మహామరుం వజ్రేణ వజ్రిన్పర్వశ శ్చకర్తిథ ।

అవాస్పజోనివృతాః సర్తవాలపః సత్రావిశ్వం దధిషే కేవలం సహః॥

దం॥ వజ్రాయుధముగల యింద్రా! నీవు విశాలము పొడవునగు మేఘమును ప్రతి పర్వమందును (అనఁగా-కణుపులందు) కణుపునకొకొక్కముక్క యగునట్లు ఛేదించితివి. ఆమేఘముచే నావరింపఁబడిన యుదకములును ప్రవహించుటకుఁ గ్రిందుగాఁగార్చితివి. కనుకఁ బ్రపంచమంతటను వ్యాపించిన బలమును నీవే ధరించితివి. ఇదిసత్యము.

ఇట్లు ప్రధమమండలమునఁ బదియవ యనువాకము సమాప్తము. శ్రీ శ్రీ శ్రీ

అనువాకము. ౧౧.

సూక్తము. ౫౮.

(ఋషి - నోథస్సు; దేవత - అగ్ని; ఛందస్సు - ౧-౫ జగతి; ౬-౯ త్రిశ్శుప్.)

౬౨౨. నూచిత్సహోజా అమృతో నితుష్టతే హోతాయద్ధూతో అభస్వో వస్వతః.

విసాధిస్తేభిః పథిభి రజో మమ ఆదేవతాతా హవిషా వివాసతి॥

దం॥ బలముచేతఁబుట్టినవాఁడును (అనఁగా అరణ్యులుబలముతో మథించి నిష్ఠా తీయుదురు.) మరణములేనివాఁడును అగునగ్ని శీఘ్రముగానే కాలుచున్నది. హోత యెపుడు యజమానుని దూతయయ్యెనో, యపుడు యోగ్యమయిన మార్గములవెంట అంతరిక్షలోకమును నిర్మించెను. యజమానుడు దేవతలను యజ్ఞమందు సేవించెను.

౬౨౩. ఆ స్వమన్న యవమానో అజర స్తృష్ట్య విష్యన్న తసేషు తిష్ఠతి ।

అత్యో సప్తష్టం ప్రుషితస్య రోచతే దివోససాను స్తనయన్నచిక్రదత్ ।

దం॥ ముదిమిలేని యగ్ని తానుదినవలసినదానిని దినబోగలుపుకొని తరువాతఁ దినబోవు సనేక కర్మలలో శీఘ్రముగాఁగలియుచున్నాడు. కాల్పుటకలునటు తిరుగునగ్ని మీఁదిమంటలు గుట్టమువలె నిటునటు పరిగట్టుచుఁ బ్రకాశించును అపుడు ద్యుబో కముయొక్క - ఎత్తైన యాకాశమును ధ్వనింపఁజేయుచున్నది.

౬౨౪. క్రాణారుద్రే భిర్వసుభిః పురోహితోహోతా నిష్ఠ్తో రయిషాశమర్త్యః ।

రథో నవిత్ప్వజ్జసాన ఆయుషువ్యానుష గ్వార్యాదేవ ఋణ్వతి ॥

దం॥ హవిస్సును మోసికొనుచు రుద్రులచేతను, వసువులచేతను ముందుంచుకొనఁ బడినవాఁడు, దేవతలను బిలుచుకొనివచ్చువాఁడు, శత్రుధనములను దీసికొనివచ్చు వాడు, మరణములేనివాఁడు, ప్రకాశనంతుఁడునగు నగ్ని యజమానులచేత స్తుతింప బడుచు వారికిఁగావలసిన ధనములను; తాకిక జనులకు రథము (కావలసిన వస్తువు లను దెచ్చిపెట్టు) కీతిని దెచ్చిపెట్టును.

౬౭౫. వివాతజాతో అతసేషు తిష్ఠతే వృథా జహూభిః సృణ్యాతు విష్వణిః ।

వృషాయదగ్నే వనినో వృషాయసే కృష్ణంత ఏ మనుశదూర్ణే అజర॥

దం॥ వాయువుచేత బ్రేరింపఁబడి మహాధ్వనికల్గి అగ్ని తన జిహ్వలతో బ్రసరించునట్టి తేజస్సులమొత్తముతో అనాయాసముగ నున్నత వృక్షములందు విశేషించియుండును. నీస్త్రజ్వాలలుగల ఓ యగ్ని! అడవిలోని చెట్లను నీవు దహించునపుడు వృషభమువలె గమనింతువు. ముదిమిలేనివాఁడా! నీ నడచుదారి నల్లనగును.

౬౭౬. తపుర్జమ్భా వన ఆవాతచోదితో యూధేన సాహ్వో అవవాతి వంసగః ।

అభీనజన్నక్షితం పాదసా రజః స్థాతుశ్చరథం భయతే పతత్రిణః॥

దం॥ జ్వాలలే ఆయుధములుగాఁ గలవాడును వాయువుచేతఁ బ్రేరేపింపఁబడిన వాఁడునగు అగ్ని మంటలసముదాయముగలిగి యతిశయించి (పచ్చి చెట్లలోని) రసము న్నకై తేజోబలముచేత నభిముఖముగాఁబోవుచు నరణ్యమందు సర్వమును దిరస్కరించుచు; ఇతరుల దిరస్కరించుచు నాలమందనుగూర్చి వృషభము నడచునట్లు నడచుచున్నది. కనుక నెగిరిపడుచున్న యగ్నినుండి స్థావరములును జరములును భయపడుచున్నవి.

౬౭౭. దధుష్ట్యా భృగవో మానుషేష్వా రయిం న చారుం సుహవం జనేభ్యః ।

హోతార మగ్నే అతిథిం వరేణ్యం మిత్రం నశేవం దివ్యాయ జన్మనే॥

దం॥ ఓ యగ్ని! యజమానునికొఱకుఁ బిలువఁదగిన దేవతలంబిలుచునట్టివాఁడవు. యజ్ఞముచేయుచోట నెల్లపుడు నుండువాఁడవు. కోరఁదగినవాడవు. స్నేహితునిం బోలి యెక్కుడు సుఖమునిచ్చువాఁడవు. నిన్ను మనుష్యులలో భృతవంశఋషులు తమకు దేవజన్మకోరి శుభమయిన ధనమునుంబోలె స్థాపించిరి.

౬౭౮. హోతారం సప్త జుహ్వో క్రియజిష్ఠం యంవాఘతో వృణతే అధ్వరేషు ।

అగ్నిం విశ్వేషా మరతిం వసూనాం సపర్యామి ప్రయసా యామిరత్నమ్॥

దం॥ హోమముచేయు నేడుగురు ఋత్విజులు యాగములందు; యజ్ఞకర్తలలో శ్రేష్ఠుడును, దేవతలను బిలుచువాడును, అగు, యగ్నినినే సేవించుచున్నారో సమస్త ధనములు దొరికింపజేయునట్టి ఆయగ్నిని హవిస్సులచేత సేవింతును. రమణీయమగు కర్మఫలములను బొందుదును.

౬౭౯. అచ్ఛిద్రాసూనో సహసో నో అద్యస్తో తృభ్యో మిత్రనుహః శర్మయచ్ఛ ।

అగ్నే గృణస్త మంహస ఉరుష్యోజ్ఞో నపాత్పూర్భ రాయసిభి॥

దం॥ బలపుత్రుడవయి యనుకూలకాంతులుగల ఓయగ్ని! (బలముతో నరణి మధించితే పుట్టినందున బలపుత్రుడని తా॥) మాకు నెడతెగని సుఖములనిమ్ము. ఓఅన్నపుత్రుడా! (అన్నము జతరాగ్నిని బెంచుచుకనుక అన్నము తండ్రియని తా॥) నిన్ను స్తుతించువానిని యిరుమువలె దృఢమయిన రక్షణలతో పాపమునుండి రక్షింపుము.

౬౮౦. భవానరూథం గృణతేవిభావో భవామఘవ స్సఘవద్భ్యః శర్మ ।

ఉరుష్యాగ్నే అంహసో గృణస్త ప్రాతర్నూనాధి యావసు ర్జగమ్యాత్ ॥

దం॥ విశేష ప్రకాశముగల యగ్ని! నిన్ను స్తుతించువానికి గృహమవ్రకమ్ము. ఓ ధనవన్తుడా! యజమానునకు సుఖకరుండవ్రకమ్ము. పాపాత్ములనుండి నిన్ను స్తుతించు వానిని రక్షింపుము. కర్మలచేత ధనముల నార్జించునగ్ని ప్రాతఃతాలమున వచ్చుగాక.

సూక్తము. ౫౯.

(ఋషి - నోధసుడు; దేవత - అగ్ని; ఛందస్సు - త్రిష్టుప్)

౬౮౧. వయా ఇవగ్నే అగ్న యస్తే అన్యే త్వే విశ్వే అమృతా మాదయస్తే ।

వైశ్వానర నాభి రసి క్షితీనాం స్థానేన జసో ఉపమిద్యయథ॥

దం॥ ఓ యగ్ని! ఇతరాగ్నులు నీశాఖలే, నీవున్నపుడే సర్వదేవతలును హరింతురు. సకలజాతువుల జతరములందుండు నగ్ని! జనులకు నాభివై స్థాపింపబడితివి. జనులకు నీవు గృహములకు స్తంభమునంటివాడవై యాధారమగుచున్నావు.

౬౮౨. మూ॒ర్ధా ది॒వో నా॑భి ర॒గ్నిః పృ॑థి॒వ్యా అ॑థాభవదర॒తీ రో॑ద॒స్యోః ।

తం త్వా దే॒వాసో జ॑య॒న్త దే॒వం వై॒శ్వాన॑ర జ్యోతి॒రిదా॑ర్యా॒య॥

దం॥ ఈయగ్ని ద్యులోకమునకు శిరస్సువంటిది, భూమికి నాభివంటిది, (ఆధారమని తా॥) ఆపిమ్మట భూమ్యాకాశములకు అధిపతియయ్యెను. ఓవై శ్వానరుడా! (జర రాగ్ని పేరు వై శ్వానరుడని తా॥) ఆ నిన్ను సర్వదేవతలును ఆర్యునికొఱకు (=విద్వాంసుడు) సర్వదేవతలును తేజోహపునిగానే పుట్టించిరిః (ఆర్య శబ్దమునకు మనుష్యుడనికూడ సర్థముగలదు.)

౬౮౩. ఆసూ॒ర్యే న॒రశ్శ॒యో ధ్రు॑వా॒సో వై॒శ్వాన॑రే ద॒ధిరే॒గ్నా వ॑సూ॒ని ।

యాప॑ర్వ॒తే షో॑ష॒ధీ ప్వ॑స్స॒యా మా॑ను॒షే ప్వ॑సిత॒స్య రా॑జా॒॥

దం॥ సూర్యునియందు నిశ్చలమయిన కిరణములు నిల్చినట్లు అగ్నియందు ధనములు నిల్చియున్నారు. కనుక నీవు పర్వతములందు నున్న ధనములకు రాజువు. అట్లే ఓషధులందు, ఉదకములందు, మనుష్యులందు, ఉన్న ధనములకురాజువయితివి.

౬౮౪. బృ॒హతీ॑ష వ॒సూన॑వే రో॒దసీ॑ గి॒రోహో॑తా మను॒ష్యోకే॑ నదక్షః ।

స్వ॑ర్వ॒తే స॒త్యశు॑ష్ణాయ పూ॒ర్వై ర్వై॒శ్వాన॑రాయ నృ॒తమా॑య య॒హీవ్యః॑॥

దం॥ భూమ్యంతరిక్షములు తన కొడుకైన వైశ్వానరునికై మఱింతపెరిగినవివలె నున్నవి. (కొడుకు గుణములంజూచి తలిదండ్రు లుప్పొంగుదురుగాన) (బందిఖానాలో వేయబడిన) మనుష్యుడు రాజును స్తుతించునట్లు; సత్యమయిన బలముగలవాడును శోభనగమనుడునగు నగ్నిని యీ హోత (ఋ త్వీజులలో నొకనిపేరు) బహువిధములయిన గొప్ప స్తుతులను జేసెను.

౬౮౫. ది॒వశ్చి॑త్తే బృ॒హతో జా॑తవే॒దో వై॒శ్వాన॑ర ప్ర॒రిచే॑ మహి॒త్వమ్ ।

రా॒జా కృ॑ష్టీ॒నా మ॑సి మా॒నుషీ॑ణాం యు॒ధా దే॒వేభ్యో॑ వర॒వ శ్చ॑కర్థ॒॥

దం॥ జాతవేద ' వైశ్వానర ! నీమాహాత్మ్యము గొప్పవగు ద్యులోకముకంటెను బెఱిగెను. మనువువల్లఁబుట్టిన జనులయొక్క రాజునయితివి. అనురులచేత హరింపబడిన ధనమును దేవతలకొఱకుఁ దెచ్చియిచ్చితివి. (జాత=పుట్టినవారిని-జాత=తెలిసినవాఁడు)

౬౮౬. ప్ర నూ మహిశ్వంవృషభస్య వోచంయం పూరవో వృత్రహణం సచస్తే ।

వై శ్వానరో దస్య మగ్నిర్జ్ఞాన్వా అధూనో త్కాష్ఠా అప శంబరం భేత్ ॥

దం॥ వృత్రుని (=మేఘమును) సంహరించిన యే వైశ్వానరుని మనుష్యులు సేవించుచున్నారో ఆవర్షమును గురిపించు వైశ్వానరుని మాహాత్మ్యమును భీష్ముముగాఁ జెప్పుచున్నాను. ఈవైశ్వానరాగ్ని దస్యనిఁ (=రసమును హరించునట్టి) జంపెను. శంబరుని (ఉదకములను నిరోధించినవాఁడని)భేదించెను. ఉదకములను గ్రిందఁబడునట్లుచేసెను. (ఇచట వైశ్వానర శబ్దమునకు వైద్యుతాగ్ని యర్థము చేయవలెను. జతరాగ్నియని చెప్పరాదు.)

—(;-0-;-)—

సూక్తము. ౬౦.

(ఋషి - నోధస్సుఁడు ; దేవత - అగ్ని ధందస్సు - శ్రీఘ్నః.)

౬౮౭. వై శ్వానరో మహిమ్నా విశ్వకృష్టి ర్భరద్వాజేషు యజతో విభావా ।

శాతవసేయే శతినీభి రగ్నిః పురుణీధే జరతే సూన్యతావా ॥

దం॥ వైశ్వానరాగ్ని మహిమచేత ప్రజలందఱు తనవారుగాఁ జేసికొన్నాడు. పుష్టి కరమైన యాగములందు యజింపఁదగినవాఁడు, విశేషముగాఁ బ్రకాశించువాఁడు, ప్రియసత్యవాక్కులుకలవాఁడు, శతననునికొడుకయిన పురునీధుని యందనేక స్తుతుల చేత స్తుతింపఁబడినవాఁడనయ్యెను.

౬౮౮. వహ్నిం యశసం విదధస్య కేతుం సుప్రావ్యం దూతం సద్యోఅర్థమ్ ।

ద్విజన్మానం రయిమివ ప్రశస్తం రాతిం భరద్భృగవే మాతరిశ్వా ॥

దం॥ హవిస్సులు మోయునట్టి, యజ్ఞమును బ్రకాశింపజేయునట్టి, యశస్సుగలట్టి, ఉత్తమముగా రక్షించునట్టి, వెంటనే (దేవతలవద్దకు) నడచునట్టి, రెండింటివల్లబుట్టి నట్టి, (అరణులుగాని ద్యావాప్యథువులుగాని రెండు) ధనముంబోలి శ్రేష్ఠమయినట్టి, యగ్నిని వాయువు, భృగుమహర్షికి మిత్రునిగాఁజేసెను.

౬౮౯. అ॒స్య శా॒ను రు॒భయా॑సః స॒చ॒న్తే హ॒విష్ణు॑న్త ఉ॒శిజో॑ యే చ మ॒ర్తాః ।

ది॒వశ్చి॑త్పూ॒ర్వో న్య॑సాది హో॒తా పృ॑చ్ఛో వి॒శ్వతి॑ర్వి॒క్షువే॑ధాః॥

దం॥ యజమాన ఋత్విక్కులయిన రెండు తెగల మనుష్యులు స్తుతికర్తలు హవిస్సుతోఁగూడిన యజమానులును, అనునట్టిమనుష్యులును, శాసకుఁడగు నగ్నిని సేవింతురు. (అగ్ని) సూర్యునికంటెఁ బూర్వఁడు. ప్రజలందు హోమమునిమిత్తముంచఁబడెను. అతఁడు హోతయు, పూజ్యఁడు, ప్రజలకుఁబతి, కోరికలనిచ్చువాఁడును, (అగును.)

౬౯౦. తం న॒వ్యసీ॑ హృ॒ద ఆ॒జాయ॑మా॒న మ॒స్మత్సు॑క్తిర్ని ర్గ॒ధుజి॑హ్వా మ॒శ్యాః ।

య॒మృత్వి॑జో వృ॒జనే॑ మా॒నుషా॑సః ప్ర॒యస్వ॑న్త ఆ॒యవో॑ జీ॒జన॑న్త॥

దం॥ ఋత్విజులును, మనువగమ్యులును, హవిహాపాన్నములు గలవారగు జనులు యుద్ధము తటస్థించినపుడు, ఏయగ్నిని బుట్టించిరో? అట్టి; మాహృదయములనుండి పుట్టినదై మధింపజేయు జ్వాలలుకల యగ్నిని గ్రొత్తదగు చక్కని మాన్తుతి ఆభిముఖమయి వ్యాపించుఁగాక.

౬౯౧. ఉ॒శిక్పా॑వకో వ॒ను రా॒సుపే॑షు వ॒రేణ్యో॑ హో॒తాధా॑యి వి॒క్షు ।

ద॒మూ॒నా గృ॑హ॒పతి॑ ర్ద॒మతి॑ అ॒గ్ని ర్భ॑వద్ర॒యిపతి॑ ర॒యాణా॑మ్॥

దం॥ (ఆహుతులను) కోరుచున్నవాఁడు, పవిత్రతనుగలిగించువాఁడు, కాపురమున కాధారమయినవాఁడు, కోరఁదగినవాఁడు నగు నగ్నిమనుష్యులవద్ద నుంచఁబడెను. ఆయగ్ని శత్రుహింసాకరమగు మనసుతో గృహపాలకుఁడగుచు యజ్ఞగృహమందు ధనములలో నుత్తమధనమును బాలించువాఁడయ్యెను.

౬౯౨. తం త్వావయం పతిమగ్నే రయీణాం ప్రశంసామో మతిభిర్గోతమాసః ।

ఆశుంనవాజమ్భరం మర్జయంతః ప్రాతర్నక్షూ ధియావసు ర్జగమ్యాత్ ॥

దం॥ గోతమగోత్రమందుఁబుట్టిన మేము స్తుతించుచున్నవారమె యోమగ్నే !
అన్నమును భరించిన ధనములకుఁ బతినగు నిన్ను దలంపఁదగిన స్తుతులతో; గుఱ్ఱమును
దుడుచునట్లు తుడుచుచున్నాము. (అగ్నిచుట్టును శుభ్రపఱచియుంతుమని, గుఱ్ఱమును
జక్కగా శరీరము తుడచిలానించునట్లని ఉపమానము) బుద్ధిచే ధనమును సంపాదించు
నగ్ని సాత్రఃకాలమందు శీఘ్రముగా వచ్చుఁగాక.

—:—0—:—

సూక్తము. ౬౧.

(ఋషి - నోధసుఁడు ; దేవత - ఇంద్రుఁడు ; ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.)

౬౯౩. అస్మా ఇదు ప్రతవసే తురాయ ప్రయోన హర్షి స్తోమం మాహినాయ ।

ఋచీషమా యాధ్రగవ ఓహ మిద్ద్రాయ బ్రహ్మణి రాతతమా॥

దం॥ వృద్ధి నొందినవాఁడును, త్వరగలవాఁడును, గుణాధికుఁడును, ఋక్కులలోఁ
జెప్పినట్లున్నవాఁడును, అడ్డులేని గమనముకలవాఁడును, అగు నీయింద్రునకై ; ఆకలి
గొన్నవానికన్నమును నిర్మించునట్లు ఉత్తమమయిన స్తుతులను పూర్వలతిశయముగా
నిచ్చిన హవిస్సులను నేను సిద్ధముచేయుచున్నాను.

౬౯౪. అస్మా ఇదు ప్రయఇవ ప్రయంసి భరామ్యాంగూషం బాధే శువృక్తి ।

ఇద్ద్రాయ హృదా మనసా మనీషా ప్రత్నాయ పత్యే ధియో మర్జయంత॥

దం॥ ఈ యింద్రునకు అన్నమునువలె స్తుతిని సమర్పించుచున్నాను. శత్రువులను
బాధింపఁదగి చక్కగా మనస్సునాకర్షించు స్తోత్రధ్వనిని సమకూర్చుచున్నాను. పురాత
నుండును స్వామియునగు నింద్రునికొఱకు మనస్సుతో బుద్ధితో స్తుతులను సంస్కరించు
చున్నాను. (ఇతర స్తోత్రముకర్త.)

౬౯౫. అస్సా॑ ఇదు॒ త్యము॑ప॒మం స్వ॒రాం భ॑రా॒ మ్యాజ్ఞా॑ప మా॒స్యేన॑ ।

మం॑హీ॒ష్ట మచో॑ఘ్ని॒కిభి॑ ర్గతీ॒నాం సు॑వృ॒క్తిభిః॑ సూరిం వా॒వృథ॑ధ్యే॒॥

దం॥ ప్రసిద్ధుఁడును, ఉపమింప హేతువయినవాఁడును, మంచి ధనదాతయు, పండితుఁడునగు నింద్రునికొఱకై అతని వృద్ధికోరి మంచియర్థముగల్గి స్వచ్ఛమైన మాటలతో గొప్పదగు ధ్వనిని నోటితోఁ జేయుచున్నాను.

౬౯౬. అస్సా॑ ఇదు॒ స్తోమం॑ సంహీ॒నోమి॑ రథం॒ నత॑ష్టే॒న తత్సీ॑నాయ ।

గి॒రశ్చ॑గి॒ర్వాహ॑సే సు॒వృక్తిం॑ద్రా॒య వి॒శ్వమి॒న్ద్రం మే॑ధి॒రాయ॑॥

దం॥ ఈ యింద్రునికొఱకే; చెక్కడపుపనివాఁడు రథమును జేయునట్లు శస్త్రరూపమయిన స్తుతినిజేయుచున్నాను. స్తుతులను వహించువాడును, మేధావంతుఁడును అగు నింద్రునికొఱకుఁ జక్కగా మనసు నాకర్షించుటకై ఋక్కులను గూర్చుచున్నాను. ఉత్కృష్టమైన హవిస్సునుగూడఁ గూర్చుచున్నాను.

౬౯౭. అస్సా॑ ఇదు॒ సప్తి॑మి॒వ శ్ర॒వస్యే॑ద్ద్రా॒ యార్కం॑ జు॒హ్వతి॑ సమ॒జ్ఞే ।

వీ॒రం దా॒నోక॑సం వ॒న్దధ్యే॑ పు॒రాం గూ॒ర్తశ్ర॑వ॒సం ద॒ర్శాణమ్॑॥

దం॥ ఈ యింద్రునికొఱకే స్తుతిఁపంత్రమును అన్నలాభమునకు; గుఱ్ఱముచు రథమునకుఁగూర్చునట్లు; నాల్కతోఁ గూర్చుచున్నాను. శత్రువులఁ దిరస్కరించునట్టి, దానమునకుఁ జోటయినట్టి, శత్రుపురములను బ్రద్రలుచేసి ప్రశస్తాన్నమును గొనునట్టి యింద్రుని స్తుతికై పూనితిని.

౬౯౮. అస్సా॑ ఇదు॒త్వష్టా॑ తక్ష॒ద్వజ్రం॑స్వ ప॒స్తమం॑ స్వ॒ర్యం॑క॒రణాయ॑ ।

వృ॒త్రస్య॑ చి॒ద్విద॑ధ్యే॒న మ॑ర్శ॒తుజ॑న్నీ శా॒నస్తు॒జ తా॑కి॒యేధాః॑॥

దం॥ శత్రుహింసకుడును, నైశ్వర్యవంతుడును, బలవంతుడును అగు నింద్రుఁడు వృత్రునియొక్క ఆయువుపట్టును నొప్పించునట్లు యే వజ్రాయుధముతోఁగొట్టెనో ఆ శుభకర్మల నుత్తమముగాఁ జేయునట్టి, శత్రుసంహారకమయినట్టి, వజ్రాయుధమును విశ్వకర్మ యీ యింద్రునికొఱకే చేసి సానబట్టెను.

౬౯౯. అ॒స్యే॒దు॒మా॒తుః॑ స॒వ నే॒షు॒సద్యో॑ మ॒హాః॒పి॒తుం॑ ప॒పి॒వాః॒ఛర్వ॑న్మా ।

ము॒షాయ॑ద్వి॒ష్ణుః॑ ప॒చతం॑ స॒హీ॒యా ని॒వృ॒ధ్యద్వ॑రా॒హం తి॒రో అ॒ద్రి॒నుస్తా॑॥

దం॥ (వర్షముతో సకలజగత్తును) నిర్మించునట్టి గొప్పదగు నీచుజ్జముయొక్క సవనములందు సోమమును (ఇంద్రుఁడు) పానముచేసెను. వెంటనే హవిస్సులను భక్షించెను. సర్వజగత్తును వ్యాపించినవాడై అనుర ధనముల నపహరించెను. శత్రువుల నోడించు వజ్రాయుధమును అఙ్ఘగానడచుచు విసరి మేఘమునుగొట్టెను.

౭౦౦. అ॒స్మా॒ఇ॒దా॒గ్నా శ్చి॒ద్దే॒న॒సత్నీ॑ రి॒ద్ధా॒గ్నియా॒ర్క మ॒హి॒పాత్య॑డి॒శుః ।

స॒రి॒ద్యా॒వా పృ॒థివీ॑ జ॒భ ఉ॒ర్వీ॒నా॒స్య తే॑ మ॒హి॒మా॒నం॑ స॒రి॒ష్టః॑॥

దం॥ ఈ యింద్రునికొఱకే దేవతలను బాలించునట్టి, సడిచే స్వభావముగలట్టి (ఛందో దేవతలు) వృత్రసథసమయమందు స్త్రీత్రమంత్రమును అల్లరి (రచించిరని తా॥) ఆయుక్కు భూమ్యంతరిక్షముల సత్రిక్రమించినది. విస్తారముగా ఆ భూమ్యంతరిక్షములు ఈ యింద్రుని మహిమను అతిక్రమింపలేక నిలిచివి.

౭౦౧. అ॒స్యే॒ దే॒వప్ర॑రి॒చే మ॒హి॒త్వం॑ ది॒వస్స॑భి॒వ్యాః॑ ప॒ర్వస్త॑రి॒క్షాత్ ।

స్వ॒రాశ్చి॒ద్ధ్యా॒ దమ॑ ఆ॒వి॒శ్వ॒గూర్తః॑ స్వ॒రి॒మత్రో॑ వ॒వత్సే॑ ర॒ణాయ॑॥

దం॥ ఈ యింద్రునియొక్క మహిమయే ద్యులోకముకంటెను, భూమికంటెను, అంతరిక్షముకంటెను, (భూమి, ద్యులోకమధ్య సంతరిక్షము) అతిక్రమించెను. ఇంద్రుఁడు శత్రువుల మర్దించువిషయమున తన తేజస్సుతోనే విరాజిల్లువాఁడును సర్వసమర్థుఁడును, శోభనశత్రువులు కలవాడును, కొలలేనివాఁడును అయి యుద్ధమును గలుగఁజేసెను. (అనఁగా మేఘముతో మేఘమును దెబ్బలాడించెననికాని, తనబటులం బురికొల్పెననికాని తా॥)

౭౦౨. అ॒స్యే॒ దే॒వశ॑వ॒సా శు॒ష॒న్తం॑ వి॒వృ॒శ్చ ద్వ॑ప్ర॒జేణ॑ వృ॒త్రమి॑ద్ధ్యః ।

గా॒న॒వా॒ణా అ॒వనీ॑రము॒ద్భా ద॒భిశ్ర॑వో॒దా వనే॑స॒చేతాః॑॥

దం॥ ఈ యింద్రునిబలముచేత నెండిపోవుచున్న వృత్రుని ఇంద్రుడు వజ్రముచేత; దొంగలు ఆవులను ఛేదించునట్లు ఛేదించెను. వృత్రుడు దాగుకొనుటకుఁ జోటుగా నుండిన యుదకములను విడఁగొట్టెను, ఆయింద్రుఁడు హవిస్సుయిచ్చిన యజమాను సకు సమానబుద్ధితో నన్నమును అభిముఖముగా నిచ్చెను.

౨౦౩. అ॒స్మే॒దు॒త్వే॒ష॒సా॒ ర॒స్త॒సి॒న్ధ॒వః॑ ప॒రి॒య॒ద్వ॒జ్జే॒ణ॑ సీ॒మ॒య॒చ్ఛత్॑ ।

ఈ॒శా॒నకృ॒ద్దా॒ శు॒షే॒ దశ॒స్యం॑ తు॒ర్వీ॒తయే॑ గా॒ధం॑ తు॒ర్వణీ॑కః॥

దం॥ ఈ యింద్రుని ప్రకాశించుబలముచేత సముద్రములు విలాసముగా నున్నవి. ఏమంటే ఇంద్రుఁడు వజ్రముచేత నీ సముద్రములను అంతటను నియమించెను. (ఏదెక్కడ నుండవలెనోట్లు) మఱియు ఐశ్వర్యము గలుగఁజేసికొనుచు నింద్రుఁడు యజమానునకిచ్చుచు శత్రువుల హింసించువాడై తుర్వీతునికొఱకు నివాసమును ఇచ్చెను.

౨౦౪. అ॒స్మా॒గ్ధు॒ ప్రభ॑రా॒ తూ॒తు॒జా॒నో॒ వృ॒త్రా॒య వ॒జ్ర॒మీ॒శా॒నః॑కి॒యే॒ధాః॑ ।

గో॒ర్న॒పర్వ॑విర॒దాతి॑ ర॒శ్చే॒ప్యన్న॑ర్ణాం॒స్య పా॒ంచ॒ర॒ధ్వే॑॥

దం॥ త్వరకలవాఁడును, ఈశ్వరుఁడును, అమిత బలవంతుఁడును అగు నోయింద్రా ! యీ వృత్రునికొఱకు వజ్రమును బ్రహరించుము. ఉదకములను దీసికొనఁగోరుచు ఆయుదకములు ప్రవహించుటకు అడ్డుగానుంచిన వజ్రాయుధముతో; పశువులను ఛేదించునట్లు, మేఘముల యవయవసంధుల ఛేదించుము.

౨౦౫. అ॒స్మే॒దు॒ ప్ర॒బ్రూ॑హి పూ॒ర్వా॒ణి॑ తు॒రస్య॑ కర్మా॒ణి॒నవ్య॑ఉ॒క్తేః॑ ।

య॒ధే॒యది॑ష్టాన ఆ॒యు॒ధా న్యృ॒ఘా॒యమా॑ణో నిరి॒ణాతి॑ శత్రూ॑॥

దం॥ ఎపుడు యుద్ధమునకై యాయుధములను విసరుచు, శత్రువుల హింసించుచు నింద్రుఁడెదురుగా నడచునో అపుడు ఉక్థ (=స్తుతిచేయు సామమంత్రము)లతో స్తుతింపఁ దగిన యుద్ధమునకుఁ ద్వరపడుచున్న (యీ యింద్రుని) వీరకృత్యమును ఓ ఋత్విజా ! స్తుతింపుము.

౨౦౬. అస్యేదు భియా గిర యశ్చ ద్రుహ్య ద్యావాచ భూమా జనుష స్తుజేతే ।

ఉపో వేనస్య జోగువాన ఓణిం సద్యో భువద్వీర్యాయ నోధాః॥

దం॥ ఈ యింద్రుని భయముచేత పర్వతములుకూడ నిశ్చలములై యున్నవి. ఇంద్రుని యనతరించుటచేత ద్యులోకభూలోకములు కంపించుచున్నవి. ప్రకాశించుచున్న యితని రక్షణను మాటిమాటికిఁ గీర్తించుచు నోధర్మి అపుడే వీర్యవంతుఁడయ్యెను.

౨౦౭. అస్మాద్యదు త్యదను దాయేషా మేకో యద్వవ్న భూరేరీ శానః ।

ప్రైతశం సూర్యే పస్పృధానం సౌవశ్వే సుష్విమావ దిష్ట్రీ॥

దం॥ సమర్థుఁడను, బహువిధధనములకు స్వామియునగు నింద్రుఁడు దేనిని గోరునో వీరి ఆస్తోత్రము ఈ యింద్రునికొఱకుఁ జేయఁబడెను. ఈ యింద్రుఁడు సువశ్వపుత్రుడగు సూర్యుని విషయమున స్పృహించినట్టి; సోమములను ఆభిషవించినట్టి ఏతశుఁడను ఋషిని రక్షించెను. (శుశ్వసరాజు తపసుచేసి సూర్యాంశతోఁ గొడుకునుగ నెను. ఆకొడుకు ఏతశునితో యుద్ధముచేసెను. అతనిని యింద్రుఁడు రక్షించెనట.)

౨౦౮. ఏవాతే హరియోజినా సువృ క్షీన్ద్ర బ్రహ్మణి గోతమాసో అక్రణా ।

ఏషువిశ్వవేశసం ధియంధాః ప్రాతర్నక్షూ ధియావసుర్జగమ్యాత్ ॥

దం॥ గుఱ్ఱములంబూన్చిన రథముల యో యింద్రా! గోతమవంశీయులగు ఋషులు చక్కగా నభిముఖముగాఁజేయు స్తుతిమంత్రములను నీకే చేసినారు. ఈ స్తుతికర్తకు బహువిధరూపములుగల ధనమునిమ్ము. ప్రాతఃకాలమున (నేడువచ్చినట్లు) తేపును వచ్చుగాక.

పంచమాధ్యాయము.

సూక్తము. ౬౨.

(ఋషి - నోధసుడు ; దేవత - ఇంద్రుడు ; ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.)

౨౦౯. ఓమ్ । ప్రమన్నహే శవసానాయ శూషమాజ్ఞాపం గిర్వణసే అజ్గిరస్వత్ ।

సువృక్తిభిః స్తువత ఋగ్నియా యార్చామార్కంనరే విశ్రుతాయ॥

దం॥ బలముతో శత్రువులసంహరించునట్టి, స్తుతులతో నేవింపదగినట్టి, యింద్రుని కొఱకు సుఖహేతువయిన స్తోత్రమును అంగిరస ఋషినలె దెలిసికొనుచున్నాము. చక్కని స్తుతులతో స్తుతించు ఋషికొఱకు నే యింద్రుడు పూజింపదగినవాడో అందఱిని నడిపించు ప్రసిద్ధుడగు నాయింద్రుని స్తుతిమంత్రము నుచ్చరింతుము.

౨౧౦. ప్రవోమహే మహినమో భరధ్వమాజ్ఞాప్యం శవసానాయ సామ ।

యేనానః పూర్వే పితరః పదజ్ఞా అర్చన్తో అజ్గిరసో గా అవిన్ద॥

దం॥ మసతండులు, పూర్వర్షులు, అంగిరసులు మార్గములను గుర్తెఱిగి తమగోవులను ఏ యింద్రునిచేతఁ బొందిరో గొప్పవాడును, అతిబలుడును అగు ఆ యింద్రునికై ప్రార్థమై పాడఁదగిన స్తోత్రమును ఓ ఋషి త్వజులారా ! బాగుగ సంపాదించుడు.

౨౧౧. ఇన్ద్రస్యాజ్గిరసాం చేష్టా విదత్సరమా తనయాయ ధాసిమ్ ।

బృహస్పతి ర్భిసదద్రిం విదద్ధాః సముస్రియాభి ర్వావశన్తనరః॥

దం॥ ఇంద్రునకై యంగిరసులొసరించు నిష్టిలో (యాగము) దేవతల కుక్క (ఆడుదిఁ తనకొడుకునకు అన్నమును బొందెను. తరువాత దేవతలపతియగు నింద్రుడు అనురుని భేదించెను. గోవులను దేలిసికొనెను. వాటిని దోలుకొనుపోవు దేవతలు గోవులతోఁగూడ సంతోషధ్వనులుచేసిరి. (పణియనువాడు దేవతల గోవులంగుహలో దాచెను దేవతలు కనుక్కొనలేకపోయిరి. ఇంద్రుడు తనవద్ద నున్న ఆడుకుక్కను గోవుల వెదికిరమ్మనెను. అది తన కొడుకున కన్నముపెట్టితే వెదకెదననెను. అట్లు అన్నముపెట్టుగా కుక్కవెల్లి పసిపట్టి గోవులందెలిసికొని వచ్చెననికథ)

౨౧౨. సస్తుష్టుభా సస్తుభా సస్తువిష్టేః స్వరేణాద్రీం స్వర్యోక్తి నవగ్వైః ।

సరణ్యభిః ఫలిగమిద్ధౌ శక్రనలంరవేణ దరయో దశగ్వైః॥

దం॥ శోభనగతిని గోఁడుచున్న యేడ్గురు మేధావంతులై పవగువ్వలు, దశగువ్వలు అను అంగిరసులచేత సస్వరమై శోభనస్తుతిగల స్తుతిమంత్రమును బొందఁదగినవాఁడగును, శక్తిమంతుఁడగునగు నింద్రదా! ఛేదించఁదగిన స్వచ్ఛమగు నుదకముగల మేఘమును నీర్భవనితో భయపెట్టెతివి. (అంగిరసులు రెండుతెగలవారు. తొమ్మిది నెలలు యడ్గ మొసర్చినవారు పవగువ్వలు. పది నెలలుచేసినవారు దశగువ్వలుట)

౨౧౩. గృణానో అజ్గిరోభి ర్దస్న వివరుషసా సూర్యేణ గోభిరస్థః ।

విభూమ్యా అప్రథయ ఇద్ధౌ సాను దివోరజ ఉపర మస్తుభాయః॥

దం॥ శత్రుమర్దనముడవగు నో యింద్రదా! అంగిరసస్సులచేత స్తుతింపబడినవాఁడ నై ఉషస్సుతోను, సూర్యునితోడనుగూడి కిరణములచేత సంధికారమును బోనడఁచితివి. మఱియు నీస్థ భూమియొక్క యున్నతప్రదేశమును విశాలమొసర్చితివి. అంతరిక్షములమును దృఢపఱచితిని.

౨౧౪. తదప్రయత్నత మహస్య కర్మ దస్నస్య చారుతమ మస్తిదంసః ।

ఉపహ్వారే యదుషరా అపిన్వ స్పృధ్వర్ణసో నద్యశ్చత్రనః॥

దం॥ ఈ యింద్రుఁడు భూమియొక్క సమీపస్థులమండు స్థాపింపబడి మధురోదకముగల నాలుగునదులను బ్రవహింపజేసెను. అత్యంతప్రత్యక్షమై సాగనయిన యీ కర్మనొనర్చిన యింద్రునిపని యెన్నఁదగినది.

౨౧౫. ద్వితా వివప్రే సనజా సనీశే అయాస్యః స్తవమానే భిరరైః ।

భగోన మేనే పరమే వ్యోమ స్సధారయ ద్రోదసీ సుదంసాః॥

దం॥ దగ్గఱుటకు శక్యముకాని యింద్రుఁడు స్తుతిమంత్రములతో స్తుతికర్తలు బొందఁదగువాఁడగును. నిత్యజాతములై యొకేచోటనున్న ద్యావావృథువులరెంటిని

విడచిసెను. జ్ఞాపకముంచుకొనఁదగిన ఉత్కృష్టమయిన యంతరిక్షమందలి సూర్యునిం బోలి శోభనకర్మలుసేయు నింద్రుఁడు ద్యావాపృథువుల ధరించెను.

౭౧౬. స॒నా॒న్తి॒వం పరి॒భూ॒మా వి॒హా॒పే పు॒నర్భు॒వా యు॒వతీ॑ స్వే॒భిరే॒వైః ।

కృ॒ష్ణే॒భి రక్తో॒షా రు॒శద్భి॑ ర్వపు॒ర్భి రా॒చర॑తో అ॒న్యాన్యా॑॥

దం॥ వేర్వేరు గూపములుగలిగి ప్రతిదినమును బుట్టుచున్నట్టి పడుచులైన (రాత్రి-ఉషస్సులు) ద్యులోకమును, భూలోకమును చిరకాలమునుండి తమ గమన ములచేత మరల తిరిగివచ్చుచున్నవి. రాత్రిచీకట్లుచేతను, ఉషబ్రకాశ శరీరము చేతను, ఒకరులేనపు డింకొకరుగామాటి తిరుగుచున్నారు. (ఇదంతయు నింద్రా! నీమహత్తులని తా॥)

౭౧౭. స॒నేమి॑నఖ్యం॒ స్వప॑స్యమా॒నః సూ॒నర్దా॑ధార శ॒వసా॑సుదంసాః ।

ఆమా॑సుచి ద్ధి॒షే ప॒క్వను॑ంతః ప॒యః కృ॒ష్ణాసు॑రుశ ద్రో॒హీణీ॑షు॥

దం॥ చక్కగాఁ గంటితోఁ జూడశక్యముగానట్టివాడవును, యోగ్యకర్మల నాచ రించునట్టివాడవును, బలమునకుఁ బుత్రుఁడవును, శోభనయాగ కర్మలను జేయు వాడవునగు నింద్రా! యజమానుల సఖ్యమును జిరకాలమునుండి పోషించుచున్నావు. అపక్వమయిన గోవులలోపలను పక్వమయిన పాలను పోషించుచున్నావు. నల్లని, యెఱ్ఱని, గోవులలోఁ గూడఁ తెల్లనిపాలను, చక్కనిపాలను, గలిగించుచున్నావు.

౭౧౮. స॒నాతు॑నీ॒శా అ॒వనీ॑రవా॒తా వ్ర॒తార॑క్ష॒స్తే అమృ॑తాః

పు॒రా స॒హస్రా॑ జన॒యోన॑పత్నీ ర్దు॒శస్య॑న్తి॒స్వసా॑రో అ॒హ్రయా॑ణమ్॥

దం॥ చిరకాలమునుండి సమాన నివాసములు కలవియు, గమనములేనట్టి ఇంద్రు చేతివ్రేళ్లు (=అంగుళులు) అనేకవేల కర్మలను ఆలస్యములేక తమతమబలములచేతను, బరిపాలించుచున్నవి. తమంతతామే ప్రసరించుచు వ్రేళ్లు (కర్మలను బరిపాలించుచు) ప్రౌఢుఁడగు నింద్రుని దేవభార్యలవలె సేవించుచున్న

౭౧౯. సనాయువో నమసా నవోఽప్యై అరైర్కర్యసూయవో మతయో దస్సదద్రుః ।

పతింన పత్నీ రుశతీ రుశస్తం స్పృశన్తి త్వాశవసావ న్ననీషాః॥

దం॥ చూడఁదగినవారిలో నుత్తముఁడవగు నింద్రా ! స్తుతిమంత్రములచేతను, నమస్కారములచేతను, ఏ నీవు స్తుతింపఁబడుచున్నావో; నిత్యకర్మలను (అగ్ని హోత్రాదులని తా॥) కోరుచున్న ధనకాముకులయిన మేధావతులు (యజమానులని తా॥) ఆ నిన్ను; బహుప్రయాసముతో నాశ్రయించుచున్నారు. ఓబలవంతుఁడా! వారిచేఁ బ్రయోగింపఁబడిన స్తుతులు; కాముకలయిన భార్యలు కాముకులగు భర్తలనువలె; నిన్ను సేవించుచున్నవి.

౭౨౦. సనాదేవ తవరాయో గభస్తా నక్షీయస్తే నోపదస్యన్తిదస్స ।

ద్యుమౌ అసిక్రతుమౌ ఇన్ద్రో ధీరః శిక్షాశచీవ స్తవసః శచీభిః

దం॥ అత్యంతము చూడఁదగినవాఁడా ! (సుందరుఁడని తా॥) ఇంద్రా ! నీహుభావందుఁ జిరకాలమునుండియు (నన్ను) ధనములు సశిరిపలేదు. స్తుతించువారికిచ్చినను తరుగలేదు. పెరుగు మనేయున్నదని తా॥) యింద్రా ! బుద్ధిమంతుఁడవగు నీవు దీప్తిమంతుఁడనైతివి. (లోకరక్షార్థ) కర్మలకు హేతువగుచున్నావు. కర్మవంతుఁడా ! నీ పనులవల్ల మాకుధనముఁగలుగజేయుము.

౭౨౧. సనాయతే గోతమ ఇన్ద్రో నవ్యసుతక్ష ద్భ్రహ్మ హరియోజనాయ ।

సునీధాయ నః శవసాన నోధాః ప్రాతర్గక్షూ ధియావసుర్జగమ్యాత్ ॥

దం॥ ఆ యింద్రుఁడందఱకును మొదటివాఁడు అగును ఓ బలవంతుడగు నింద్రా ! గుఱ్ఱములను (రథమునకుఁ) బూన్చి చక్కగా నడిపించు నీకొఱకు గోతమయు పిపుత్రుఁడగు నోధయనువాఁడు నూతనమయిన, సూక్తరూపమయిన స్తోత్రమును మాకొఱకుఁజేసెను. తలచినంతలో ధనముకలిగించుకొనువాడా ! ప్రాతఃకాలమందు శీఘ్రముగారమ్ము.

సూక్తము, ౬౩.

(ఋషి - నోధస్సు ; దేవత - ఇంద్రుడు ; ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.)

౬౨౨. త్వంమహా ఇన్ద్రో యోహ శుష్కైర్ద్యౌవా జజ్ఞానః పృథివీ అమేధాః ।

యద్ధతే విశ్వాగిరయశ్చిదభ్వా భియాదృహ్యసః కిరణా నెజన్ ॥

దం॥ ఓ యింద్రా ! నీవు గుణములచే నధికుడవు. ఏ నీవు (అసురుల) భయము కలిగిన వెంటనే పుట్టినవాడవై (శత్రువులను) శోషింపఁజేయు నీబలముచేత ద్యులోక భూలోకములను ధరించుచున్నావు. ఏనీయొక్క భయముచేతఁ బ్రపంచమునందున్న భూతములన్నియుఁ బర్వతములును, ఇతర గొప్పవస్తువులును, దృఢములయ్యును, సూర్యకిరణములవలెఁ గంపించెను.

౬౨౩. ఆ యద్ధరీ ఇన్ద్రో వివ్రతావేరా శేవజ్రంజరితా బాహ్వాద్ధాత్ ।

యేనా విహర్యతక్రతో అమిత్రాః పురఇష్ణాసి పురుహూత పూర్వీః ॥

దం॥ ఓ యింద్రా ! వివిధకర్మలొనరించు నీగుఱ్ఱములను (రథమందు) గూర్చు చున్నావో, అపుడు నీ రెండుబాహువులందు స్తోత (స్తుతిచేయువాడు) వజ్రమును ధరింపఁజేయుచున్నాడు. (స్తుతించుసరికి చేతిలో వచ్చిపడునని తా॥) కర్మలను గోరు నట్టి యింద్రా ! శత్రువులనుగూర్చి ఏవజ్రముతో గమనించుచున్నావో, అపుడు ఓ పురుహూతా ! నీవనేకములగు (అసుర) పురములను (భేదింపఁ) బోవుచున్నావు.

౬౨౪. త్వంసత్య ఇన్ద్రో ధృష్ణురేతాః త్వమృభుక్షా నర్యస్తంషాత్ ।

త్వంశుష్ణం వృజనే పృక్ష ఆణౌ యూనేకుత్సాయ ద్యుమతే సచాహన్ ॥

దం॥ ఓ యింద్రా ! సర్వోత్కృష్టుడవయిన నీవు ఋ భువుల కధిపతివి. నరులకు హితకారివి. శత్రువుల సంహరింతువు. నిర్లక్ష్యస్వభావుడవు. హింసాకరమైన వీరులు పోదగిన యుద్ధమందు దీప్తిమంతుడయి పిన్నవయసువాడగు కుత్సనకు సహాయుడవు అయి శుష్ణుడనువానిని వధించితివి.

౭౨౫. త్వంహత్య దింద్రచోదేః సఖావృతం యద్వజ్రే వృషకర్మన్నభౌః ।

యద్ధశూర వృషమణః పరాచైర్విదన్యూర్యోనావకృతో వృథాపాత్ ॥

దం॥ ఇంద్రా! నీవు (కుత్సునకు) సహాయుడవై ఆ ప్రసిద్ధమయిన ధనమును ఇచ్చితివి. వర్షమును గురిపించువాడా! వజ్రాయుధముకలవాడా! అనామాసముగా శత్రువుల నణంచునట్టి నీవు ఎప్పుడు యుద్ధమందు దన్యులను వెనుకఁదిరిగి పాతిపోవునట్లు చేసితివో? (అప్పుడు కుత్సుడు కీర్తనంచెనని తా॥)

౭౨౬. త్వంహత్య దిద్దాః రిషణ్యన్ దృహస్య చిన్మర్తానా మజుష్టా ।

వ్యస్మి దాకాస్తా అర్వతేవర్ణనేవ వజ్రిచ్ఛిధి హ్యమిత్రాత్ ॥

దం॥ ఇంద్రా! నీవు ఆ దృఢమయిన దేనికై న హింసకోరకనే యుందువు. స్తుతించు మాకష్టములందు మాగుఱమునకు దిక్కులనంతటను దెరువుము. (అడ్డు లేనిగమనము కనితా॥) ఓ వజ్రాయుధధారి! పర్వతమును వలె నీవజ్రాయుధము చేత శత్రువులను ధ్వంస మొనర్చుము.

౭౨౭. త్వాంహత్య దిద్దాః సాతౌ స్వగ్నీహ్నౌ నరఆజాహవస్తే ।

తవ స్వధావళయమాసమర్య ఊతి ర్వాజేష్వత సాయ్యాభూత్ ॥

దం॥ ఓ యింద్రా! యుద్ధపురుషుల పాక్షికలట్టి, ఉదకములను సంపాదించుట కయినట్టి, యుద్ధమందుఁ బ్రసిద్ధుడవయిన నీన్నే యుద్ధముగోరువారు (సహాయార్థము) పిలుతురు. కనుక ఓ అన్ననంతుడా! యుద్ధమందు నీసంరక్షణము మాకభిముఖముగా నగుఁగాక. యుద్ధములందు సంపాదించినదీరక్షయే.

౭౨౮. త్వంహత్య దిద్దాః సప్తయుధ్యౌ పురోవజ్రే పురుకుత్సాయదర్దః ।

బర్హి ర్నరయత్సు దాసే వృథావర్తంహోరా జన్వరివః పూరవేకః ॥

దం॥ వజ్రాయుధము కలవాడా! ఇంద్రుడా! పురుకుత్సు బూషికై యుద్ధము నేయుచు ఆ ఏడు పట్టణములను భేదించితివి. మఱియు సుదాసుడను రాజునిమిత్రము

అంహుఁడనువాని ధనమును అనాయాసముగా దర్భకోసినట్లు కోసితెచ్చితివి. ఓ స్వామీ! పూరువంశీయుఁడగు (సుదానునకు) ధనమును గలుగఁజేసితివి.

౭౨౯. త్వంత్యాన్ ఇన్ద్రదేవ చిత్రామిషమాపాన పీపయః పరిజ్ఞన్ ।

యయాశూర ప్రత్యస్సభ్యం యంసి త్ననమూర్జన్ విశ్వధక్షర ధ్యై॥

దం॥ ఓ యింద్రదేవ! నీవు మాకు సంపాదించఁదగిన నానావిధమయిన యన్నమును భూమియంతటను; ఉదకములు వర్షించి వృద్ధిపఱచునట్లు; వృద్ధిపఱపుము. ఓశూరుఁడా! ఏయన్నముతో మాజీవమును; అంతటను బ్రవహించుటకు నుదకము నిచ్చినట్లు; ఇమ్ము.

౭౩౦. అకారిత ఇన్ద్ర గోతమేభిర్భ్రహ్మణ్యోక్తానమసా హరిభ్యామ్ ।

సుపేశసం వాజ మాభరా నః ప్రాతర్నక్షాధియావసు ర్జగమ్యాత్ ॥

దం॥ ఓ యింద్రా! గోతమ వంశధులు నీస్తుతులు రచించిరి. హవిస్సులరూపమయిన అన్నముతో, గుఱములతోఁగూడిన నీ కొఱకు అభిముఖముగా మంత్రములు పలుకఁబడినవి. నీవు బహువిధములగు నన్నములను మాకిమ్ము. తలఁచినంతలో ధనముగల యింద్రుఁడు ప్రాతఃకాలమందు (మారక్షకు) వచ్చుఁగాక.

సూ క్త ము. ౬౪.

(ఋషి - నోధస్సు; దేవత - వాయువు; ఛందస్సు - ౧-౧౪, జగతి; ౧౫, త్రిష్టుప్.)

౭౩౧. వృష్ణే శర్ధాయ సుమఖాయ వేధనే నోధః సువృక్తిం ప్రభరా మరుద్భ్యః ।

అపాన ధీరో మనసా సుహస్త్యో గిరః సమజ్జేవిదధే ష్వాభువః॥

దం॥ ఓ నోధర్షీ! వర్షించునట్టి, శుభమయిన యజ్ఞముగల సృష్టినొనర్చునట్టి వాయువుల సమూహమును జక్కగా నాకర్షించు స్తుతిని బ్రయోగింపుము. (పుష్ప ఫలాదులను స్పృషిచేయుపని వాయువులదని తా॥) (ఓ మరుత్తులారా!) ధీమంతుఁడను జోషించిన చేతులు కలవాఁడనగు నేను స్తుతివాక్కులను మనసుతోఁ జక్కగా వ్యవహరింప

పఱతును. యజ్ఞములందు: మేఘుడుదకములు వర్షించునట్లు; స్తుతులను చేయుదును.
(ఇందు మొదటివాక్యము మరుత్తులుసల్కిరి. తరువాత వాక్యములు నోధర్షివి. వర్ష
ధారలెన్నియో యన్ని స్తుతులని యతిశయోక్తి.)

23౨. తే॒జ॒జ్ఞరే॑ ది॒వ ఋ॒ష్యాస॑ ఉ॒క్షణో॑ రు॒ద్రస్య॑ మ॒ర్యా అ॒సురా॑ అ॒రేప॑సః

పా॒వకా॑సః శు॒చయః॑ సూ॒ర్యాఇ॒వ స॒త్వానో॑న ద్ర॒ష్ణినో॑ ఘో॒రవ॑ర్పసః॥

దం॥ చూడందగినట్టి, యజ్ఞవనవంతులైనట్టి, రుద్రపుత్రులైనట్టి, శత్రువుల
నిరసించునట్టి, పాపరహితులైనట్టి, పవిత్రతను గలిగించునట్టి, సూర్యునివలె
బ్రకాశించునట్టి, భూతగణములవలె భయంకరులగునట్టి, వర్షించునట్టి, ఆ మరుత్తులు
(అనగా వాయువులని తా॥) పుట్టినవి.

233. యు॒వానో॑ రు॒ద్రా అ॒జరా॑ అ॒భోఘ్ను॑నో వ॒వత్సు॑రధి॒గావః॑ ప॒ర్వతా॑ ఇ॒వ ।

దృ॒హశ్చి॑ద్వి॒శ్వా భు॑వనాని పా॒ర్థివా॑ ప్ర॒చ్యావ॑యన్తి ది॒వ్యానీ॑ మ॒జ్జనా॑॥

దం॥ యజ్ఞవనవంతులు రుద్రపుత్రులు, ముదిమిలేనివారు, హవిస్సులఁదిననీకుండఁజేయు
(అసురులను) సంహరించువారు, వారింపరాని గనునముకలవారు, పర్వతమువలె దృఢ
గాత్రులు నగు మరుత్తులు స్తుతిచేయువారి కోర్కెలు సమకూర్తురు. సమస్తభువనము
లను పృథివియందును, ద్యులోకమందును, దృఢమయిన వస్తువులను తమబలముచేత
గదలెందురు.

23౪. చి॒త్రైర్జ్ఞభి॑ర్వపు॒షే వ్యంజ॑తే వక్షః॒ సురు॑క్ష్ణా అ॒ధియే॑తిరే శు॒భే ।

అం॒సేష్వే॑షాం నిమి॒మృక్షు॑ రృ॒ష్టయః॑ సా॒కంజ్ఞై॑రే స్వ॒ధయా॑ ది॒వోన॑రః ॥

దం॥ శోభకొఱకు (మరుత్తులు) నానావిధములయిన యలంకారములతో నలంక
రించుకొనిరి. వక్షస్థలములందు మెఱయుచున్న (హారాదులను) శోభార్థము ధరించు
కొనిరి. వీరి మూఁపులందు నాయుధములుగలవు. వాటితోఁగూడి మరుత్తులు నాయ
కులై యంతరిక్షమునుండి తమబలముతోఁ బుట్టిరి.

23౫. ఈశానకృతో ధునయో రిశాదసో వాతాన్విద్యుత స్తవిషీభి రక్రత ।

దుహస్తాధ ర్ద్రివ్యాని ధూతయో భూమిం పిన్వన్తి పయసా పరిజయః ॥

దం॥ (స్తుతించువారిని) ధనసతులగాఁజేయునట్టి, (అన్యిఁటిని) గదలించునట్టి, హింసకు లం దినివేయునట్టి, మరుత్తులు తమబలముతో గాలులను, మెఱుపులను, బుట్టించు చున్నారు. సర్వత్రాగమనించునట్టి, కదలించునట్టి, (మరుత్తులు) అంతరిక్షమందలి పొదుగులను (బోలిన మేఘములను) పిదుకుచున్నారు. తరువాత, ఉదకములతో భూమినిం దడుపుచున్నారు.

23౬. పిన్వన్త్యపో మరుతః సుదానవః పయోఘృతవ ద్విదధేష్వాభువః ।

అత్యం నమిహే వినయన్తి వాజినముత్సం దుహంతి స్తనయన్త మక్షితమ్ ॥

దం॥ చక్కని దాతృత్వముకల మరుత్తులు పాలవలె సారమయిన ఉదకములను; యజ్ఞములందు ఋత్విజులు నేతినివర్షించునట్లు; వర్షింతురు. అశ్వమును (సాదులు) లొంగఁదీయునట్లు; వేగవంతమయిన మేఘమును లొంగఁదీసి వర్షింపఁజేతురు. గర్జించు చున్న అక్షయమయిన మేఘమును పిదుకుచున్నారు.

237. మహిషాసో మాయినశ్చిత్రభానవో గిరయో నన్వతవసో రఘువ్యధః ।

మృగాశ్చ హస్తి నః ఖాదథావనాయ దారుణీషు తవిషీ రయుగ్ధ్వమ్ ॥

దం॥ గొప్పవారును, జ్ఞానులును, మంచికాంతులు గలవారును, పర్వతములవలె స్వంత బలముతోఁగూడినవారును, శీఘ్రగమనులును, అగు నోమరుత్తులారా! తుండములుగల మృగములవలె (ఏన్గులన్న తా॥) వనములను విరచుకొని తిను చున్నారు. ఏ మంటే ఎఱ్ఱనిరంగుగల ఆడగుఱ్ఱములందు మీవేగమును గూర్చినారు గనుక (వారివాహనములు ఆడ గుఱ్ఱములట!)

23౮. సింహో ఇవ నానదతి ప్రచేతసః పిశాచవ సుపిశో విశ్వవేదసః ।

క్షుపోఽన్వన్తః పృషతీభి రృష్టిభిః సమిత్సబాధః శవసా హిమన్యవః ॥

దం॥ ఉత్కృష్టజానముగల (మరుత్తులారా!) సింహములనలె మిక్కిలి ధ్వనించుచున్నారు. మగలేడి శరీరమందు తెల్లని పొడలలంకరించినట్లు; మీశరీరములు కాంతులచేత సలంకరింపఁబడినవి. సర్వజ్ఞులై స్తుతికర్తలను రక్షించుచున్నవారును, తమ్మును గోపింపఁజేసినవారిని జంపువారును, అగు మరుత్తులు తెల్లనిపొడల యాడు లేండ్ల కాంతులు తమమీదఁ బ్రసరించు (అని విద్యారణ్యవ్యాఖ్య, నానావిధ మేఘ కాంతులని యాస్కవ్యాఖ్యానము.) వారును, ఆయుధములుగలవారును, అగుచు శత్రులబాధకలిగిన యజమానుల నొక్కమాటుగా రక్షింతురు.

౨౩౯. రోదసి ఆనదతా గణశ్రీయో సృషాచః శూరాః శవసాహి మన్యవః ।

ఆవన్తురేష్వమతి ర్నదర్శతా విద్యున్నతస్థా మరుతో రథేషువః ॥

దం॥ (ఏడుగురేసిగా) గణమై యొకరినొక రాశ్రయించుకొన్నవారును, యజమానుల నాశ్రయించు కొన్నవారును, శౌర్యవంతులును, అగు మరుత్తులారా! బలముచేతఁ జంపఁదగినంత కోపముగలవారై ద్యులోకభూలోకములనంతటను ధ్వనించుడు. స్వచ్ఛకాంతిగల వస్తువునువలెను మోలుపునువలెను, నొగలతోఁగూడిన రథములందు కూర్చున్న మిమ్ము సర్వజనులును, జూచుచున్నారు.

౨౪౦. విశ్వవేదసో రయిభిః సమోకసః సమ్నిజ్ఞానః స్తవిషీభిర్వ రభిసః॥

అస్త్రైర ఇషాం దధిరే గభస్త్యై రసస్తశుష్ణా వృషభాదయోనరః॥

దం॥ సర్వజ్ఞులును, ధనము నివాసమందుఁ గలవారును, (నిధిపతులని తా॥) బలవంతులును, గొప్పవారును, శత్రులందఱులించువారును, ఎడతగనిబలముకలవారును, సోమమునుభక్షించువారును, (ప్రతీనస్తువును,) సడిపించువారును అగు మరుత్తులు బాహులందు బాణధనుస్సులను ధరించిరి.

౨౪౧. హిరణ్యయేభిః పవిభిః పయోవృధ ఉజ్జిష్ణుస్త ఆపగ్ధ్యోనపర్వతాః ।

మఖా ఆయాసఃస్వస్మతో ధ్రువమ్యతో దుధ్రకృతో మరుతో భ్రాజదృష్టయః॥

దం॥ నర్నోదకమును వృద్ధినిొందించుచున్నవారును, యజ్ఞముకలవారును, యజ్ఞసలమునకు సడఁచువారును, స్వయముగానే (శత్రువులపై) సడఁచువారు అచలములను గూడఁ గదలించువారలు, తమ్ముతరులు మోయశక్యముగాని వారును, దీపించు

చూపులుకలవారును, అగు మరుత్తులు; మార్గమందు రథచక్రము (తృణాదుల) నెగురఁ గొట్టునట్లు సువర్ణమయ రథచక్రములతో మేఘములను, ఎగురఁగొట్టుచున్నారు.

౭౪౨. ఘృ॑షం॑ పా॒వకం॑ వని॒నం వి॒చర్ష॑ణి॒ రుద్ర॑స్య॒సూ॒నం హ॒వసా॑ గృ॒ణీమ॑సి ।
రజ॑స్సు॒గం త॒వనం॑ మా॒రుతం॑ గ॒ణ మృ॑జీ॒షేణం॑ వృ॒షణం॑ సశ్చ॑త॒శ్రియే॑॥

దం॥ శత్రువులనణఁచునట్టి, పవిత్రతఁగలిగించునట్టి, వర్షోదకముగలట్టి, సమస్తమును దర్శించునట్టి, రుద్రుని కొమారులగు మరుద్గణములను, ఆహ్వాన (=పిలుచుటకు) పాధనములగు స్తుతిమంత్రములతో ఓ ఋ త్వీగ్యజమానులారా! ధూళి నెగురఁజిమ్ము నట్టి, బలసియున్నట్టి, ఋ జీషముగలట్టి, వర్షించునట్టి, మరుత్తులను ధనముకొఱకు స్తుతింతుము. (ఋ జీషము=బూర్జైమూకుడు. తృతీయసవనములో మూకుటిలో వంట జరుగును.)

౭౪౩. ప్ర॒నూ॒సమ॑ ర్తః॒ శవ॑సా జ॒సా అ॑తి॒తస్థా॑వ ఙ్గీ॒తీ మ॑రుతో॒ యమా॑వత ।
అ॒ర్వద్భి॑ర్వా॒జం భ॑ర॒తే ధ॒నా నృ॑భి॒ రాపృ॑చ్ఛ్యం॒ క్రతు॑ మా॒క్షేతి॒ పుష్య॑తి॥

దం॥ ఓ మరుత్తులారా! ఎవ్వఁడు మీరక్షణలచేత రక్షింపఁబడునో, గుఱ్ఱములతో నన్నమును, బురుషులతో ధనమును, సంపాదించునో, శుభప్రశ్నచేయఁదగిన క్రతువును జేయునో, పుష్టినివహించునో, ఆ మర్త్యుఁడు బలముచేత నితరుల నతిక్రమించి యుండును.

౭౪౪. చ॒ర్కృ॑త్యం॒ మరు॑తః పృ॒త్ను దు॒ష్టరం॑ ద్యు॒మన్తం॑ శు॒ష్ణం॒మఘ॑వత్ను॒ ధత్త॑న ।
ధ॒నస్పృ॑త ము॒క్థ్యం వి॒శ్వచ॑ర్ష॒ణింతో॑ కంపు॒ష్యేమ॑తన॒యం శ॒తంహి॑మా॒ః॥

దం॥ ఓ మరుత్తులారా! సర్వకర్మ కుశలుఁడును, యుద్ధమందు జయింపశక్యము గానివాఁడును, కాంతిమంతుఁడును, శత్రువుల మాడుచువాఁడును, ధనవంతుఁడును, స్తుతింపఁదగినవాఁడును, సర్వజ్ఞుఁడును, అగు పుత్రుని, బౌత్రుని నూఱు హిమంత ఋతువులు (నూఱుపంటకాలములని తా॥) మేము పోషించు కొన్నట్లు దయ సేయుఁడు.

౭౪౫. నూ॒ష్ఠి॒రం మ॑రుతో॒ వీర॑వ॒న్త మృ॑తీ॒షాహం॑ ర॒యి మ॒స్మాను॑ధత్త ।
సహ॑స్రి॒ణం శ॒తినం॑ శూ॒శువా॑నం ప్రాత॑ర్గ॒త్నూ ధి॒యావ॑సు॒ర్జగ॑మ్యాత్ ॥

దం॥ ఓ మరుత్తులారా! సిరమైన వీర్యవంతమైన శత్రువును దిరస్కరించునట్టి,
(పుత్రరూప) ధనమును నూరకొలది వేలకొలది ధనములుకలిగి వర్ణనట్లు మా
యందుఁగలుగఁజేయుఁడు. తలంచినంతలో ధనముకల (మరుత్తులు) ప్రాతిఃకాల
మందు శీఘ్రముగా వత్తురుగాక.

—:—0—:—

అనువాకము. ౧౨.

సూక్తము. ౬౫.

(ఋషి - పరాశరుఁడు ; దేవత - అగ్ని ; ఛందస్సు - విరాట్టు.)

౨౪౬. పశ్వానతాయం గుహాచతస్త్వమ్ సమో యజానం సమో వహస్త్వమ్ ।

సజోషా ధీరాః పృథైరనుగ్న్మ న్మహత్వాసీదన్ విశ్వేయజత్రాః ॥

దం॥ (ఉదకరూపమగు) గుహతోఁ బ్రవేశించినట్టి, అన్నముతోఁ గూడినట్టి,
హవిస్సుల వహించునట్టి, నిన్ను; ఓయగ్ని! మేఘావంతులగు (దేవతలు) నీయడుగు
బాడలనుబట్టి, (దొంగిలించిన) పశువులతోఁ గూడినదొంగ ననుసరించినట్లు; అనుస
రించిరి. యజింపఁదగిన సర్వదేవతలును నిన్ను సమీపించిరి.

౨౪౭. ఋతస్య దేవా అనునతా గుర్భవత్పరిష్టిర్వ్యర్షభూమ ।

వర్ధనీమాపః పన్వాసుశిశ్వి మృతస్య యోనాగర్భే సుజాతమ్ ॥

దం॥ పాతిపోయిన యగ్నియొక్క బాడలను దేవతలనుసరించుచుఁ బోయిరి. అంత
టను, నెదకుటయయ్యెను. భూమికూడ స్యర్గమువలె నయ్యెను. స్తుతులచేఁ బెరిగినట్టి,
యజ్ఞమునకుఁ గారణమయినట్టి, జలమధ్యమున చక్కగా నిలిచియున్నట్టి, యీ
యగ్నిని ఉదకములు దాచినవి.

౨౪౮. పుష్టిర్నరణ్వా క్షితిర్నపుశ్వీ గిరిర్నభుజ్నుక్షోదోనశమ్భు ।

అత్యోనాజ్ఞ స్పర్గప్రతక్తః సిన్ధుర్నక్షోదకఈం వరాతే ॥

దం॥ రమణీయమయిన పుష్టివలెను, విస్తీర్ణమైన భూమివలెను, పర్వతమువలెను, అందఱకును భోజనము సమకూర్చునట్టి; ఉదకమువలె సుఖకరమయినట్టి; యుద్ధమందలి గుఱ్ఱమువలె నెల్లపుడు గమనించునట్టి; నీటివలె బరువెత్తు స్వభావముగలట్టి; యీయగ్ని నెవఁడు వారింపగలడు?

౭౪౯. జామిస్సిన్ధూనాం భ్రాతేన స్వస్రా మిభ్యాన్న రాజావనా న్యత్తి ।

యద్వాతజాతో ననా వ్యస్థా దగ్నిర్హదాతిరోమా పృథివ్యాః॥

దం॥ అక్క సెల్లెండ్ర కన్నదమ్ముఁడువలె నగ్ని యదకములకు బంధువు. రాజు ధన వంతులను బీడించునట్లు వనముల నగ్ని తినును. వాయువుచేతఁ బ్రేరింపబడి యెపుడు వనములను జికాకుపఱచునో యపుడు అగ్నియే పృథివియొక్క రోమములను (అనగాఁ జెట్లు చేమలని తా॥) ఛేదించును.

౭౫౦. శ్వసిత్యపు హంసోన నీదకా క్రత్వాచేత్తిహో విశాముషర్భుత్ ।

సోమోనవేధా ఋ త ప్రజాతః పశుర్న శిశ్వావిభుర్దూరేభాః॥

దం॥ దూరమునకుగూడఁ బ్రకాశముగలిగించునట్టి, సర్వవ్యాపకుఁడగునట్టి, యీయగ్ని (దేవతలనుండి పారిపోయి) ఉదకములందు హంసవలె నణఁగియున్నది. రాజు ధనవంతులను బీడించునట్లు అగ్ని వనములను తినును. వాయువుచేతఁ బ్రేరింపఁబడిన వాడై యెపుడు వనములను జికాకుపఱచునో యపుడు అగ్నియే పృథివియొక్క రోమములను (చెట్లు చేమలని తా॥) ఛేదించును.

సూ క్త ము. ౬౬.

(ఋషి - పరాశరుఁడు; దేవత - అగ్ని; ఛందస్సు - విరాట్టు)

౭౫౧. రయిర్నచిత్రా సూరోన సందృగా యర్నప్రాణో నిత్యోన సూనుః ।

తక్వాన భూర్ణిర్వనా సిషక్తి సయోన ధేనుః శుచి ర్విభావా॥

దం॥ ఈయగ్ని ధనమువలె సంపాదించదగినది. సూర్యునివలె సర్వవస్తువులు జూపించునది. ఆయుర్దాయమువలె జీవనాధారము. కొనుగోనివలె నిత్యము (ప్రీతికరుడని తా॥) గుణమువలె రక్షకము, పాలవలె బ్రీతికరము, విశేష ప్రకాశముకలదై వనముల నంటుకొనుచున్నది.

౨౫౨. దాధారత్వేను మోక్షోన రణోయవోసపక్షో జేతా జనానామ్ ।

ఋషిర్నస్తుభ్యో విత్తు ప్రశస్తో వాజీన ప్రీతో నయో దధాతి॥

దం॥ ఈయగ్ని తేనుమును ధరించుచున్నాడు. (ఉన్నవస్తువును గాపాడుటతేనుము) నివాసస్థానమువలె ఆశ్రయింపదగినది. భాగ్యమువలె బోకమునుబోగది యుడునది. శత్రుల జయించును. ఋషివలె దేవతల స్తుతించును. యజ్ఞసంఘలండతిచేతను ఎన్నుబడును. (మంచి) గుణమువలె హామకముగలిగించును. అట్టియగ్ని (మంగు) అన్నము నిచ్చుగాక.

౨౫౩. దురోకతోచి క్రతుర్ననితో జాయేనయోనా వరం పశ్యేత్సై ।

చిత్రోయదభ్రాత్ శ్వేతోన విత్తు రణోసగుక్మీ శ్వేషః సమత్పు॥

దం॥ ఇతరులుబొంద శక్యముగాని తేజస్సుగలవాడు, యజ్ఞకర్తవలెనే నిత్యుడు (=బాగ్రతగలవాడని తా॥) గృహమందు భార్యవలె జనులండతికును అలంకార మగును. చిత్రదీప్తికలవాడై ప్రకాశించునపుడు శ్లోకాంతిగల సూర్యునివలెనగును. ప్రజలవద్ద రథమువలె బంగారుకాంతితో ముఖ్యును. యుద్ధములలో గీరించువాడును (అయియున్నాడు).

౨౫౪. సేనేవ సృష్టాసం దధాత్యస్తు ర్నదిద్యు శ్వేషప్రతీకా ।

యమోహతో యమో జనిత్వం జారః కనీనాంపత్నిసేనామ్॥

దం॥ ప్రభువుపంపించిన సేనవలె, విలుకానియొక్క వాడిబాణమువలెను, అగ్ని భయముం గలిగించును. పుట్టినది యగ్నియే, పుట్టుబోవునది యగ్నియే (సర్వజుతువులు నగ్నిరూపములని తా॥) కన్యలకుం గన్యాత్వమును బోగొట్టును. భార్యలయిన వారికి రక్షకుడు.

మం గలను. ౧౨. సూ ౬౭.] ఋ గ్వే ద ము .

125

౭౫౫. తంశ్చ[॑]రా[॑]థా వ[॑]యం వ[॑]సత్యా[॑]స్తం నగా[॑]వో నక్ష[॑]త ఇ[॑]న్ధమ్ ।

సిన్ధు[॑] ర్నక్షో[॑]వః ప్ర[॑]సీచీ[॑] రై[॑]నో[॑]న్నవ[॑]స్తగా[॑]వః స్వ[॑]ర్ద్వితీ[॑]కే॥

దం॥ చరజంతువుల హవిస్సులచేతను, సిరజంతువుల (చెల్ల మొదలగు) హవిస్సులచేత (అనఁగా ధాన్యమనియు తా॥) దీపించిన యీయన్నిని మేము ఆవులు ఇల్లుసేరునట్లు చేరుదుము. ప్రవహించు నుదకమువలె నీయన్ని ఇటునటుపరుగిడుచు జ్వాలలను బ్రేరించును. స్వమందుఁగనిపించు నన్నియందుఁ (అనఁగా సూర్యునందు) గిరణములు కూడియున్నవి.

—:-0:-—

సూ క్త ము. ౬౭.

(ఋ షి - పరాశరుఁడు ; దేవత - అగ్ని; ఛందస్సు - విరాట్టు.)

౭౫౬. వనే[॑]షుజాయు[॑] ర్గ[॑]ర్దే[॑]షు మి[॑]త్రో వృ[॑]ణీ[॑]తే[॑]శ్రు[॑]ప్తిం రా[॑]జే[॑]వా జ[॑]ర్యమ్ ।

క్షే[॑]మో[॑]నసా[॑]ధుః క్ర[॑]తు[॑]ర్నభ[॑]ద్రో భు[॑]వతా[॑]న్వధీ[॑]ర్హో[॑]తా[॑] హ[॑]వ్యవా[॑]త్॥

దం॥ వనమందుబుట్టి మనుష్యులకుఁ బ్రెయుఁడయిన యగ్ని హవిస్సులనిచ్చు యజమానుని; రాజు దృఢకాయుని గోరునట్లు కోరును. అగ్ని రక్షకునియట్లు (కార్యములు) సాధించువాఁడు. కర్మలఁజేయువానివలెఁ గల్యాణము గూర్చువాఁడు. దేవతలం బిలుచువాడు. హవిస్సుల మోసికొనిపోవువాఁడు.

౭౫౭. హ[॑]స్తే ద[॑]ధా[॑]నో నృ[॑]ష్టా వి[॑]శ్వా[॑]న్యమే[॑] దే[॑]వా స్థా[॑]ద్గుహా[॑] ని[॑]షీ[॑]దత్ ।

వి[॑]ద[॑]స్తీ మ[॑]త్ర నరో[॑] ధి[॑]యం[॑]ధా హృ[॑]దా య[॑]త్త[॑]ష్టా[॑] మ[॑]స్త్రా[॑] అ[॑]శం[॑]సత్॥

దం॥ సకల (హవీరూపమగు) నన్నములను దనహస్తమందు ధరించునన్ని గుహయందు (అనఁగా నుదకమందు) ఉన్నవాఁడై దేవతలను భయమునందుంచెను. (హవిస్సుల నన్నిపట్టుకొని పాటిపోయినందున దేవతలకు భయముకలిగెనని తా॥) నడిపించువారును, కర్మల బోషించువారును అగు దేవతలు ఈకాలమందు నీయన్నిని దెలియుచున్నారు. అపుడు హృదయమందున్న బుద్ధితో నిర్మింపఁబడిన (స్తుతి) మంత్రములను స్తుతించిరి.

౭౫౨. అజోన త్తాందాధార పృథ్వీం తస్తస్మద్యాం మంత్రేభిః శతైః ।

ప్రియా పదాని పశ్యో నిపాహి విశ్వాయు రగ్నే గుహా గుహాగాః॥

దం॥ భూమిని, అంతరిక్షములను సూర్యుడు ధరించుట అగ్ని ధరించెను. ద్యులోకమును సత్యమయిన మంత్రములతో నిలిపెను. ఓ యగ్నే ! సర్వభక్షకుడా ! పక్షి వృక్ష బ్రహ్మమయినవోట్లను (గడ్డి, నీరుగలమని తా॥) పాలించుము. గుహలోని గుహను బ్రవేశించియుండుము. (గోవులు సంచరించని అంతర్గుహలోనే యుండుము అని తా॥)

౭౫౩. యశం చి కేత గుహా భవన్త మామః ససాదధారా మృతస్య ।

వియే చృత స్త్యృతా సపన్త ఆదిద్యూసూని ప్రవవాచాస్మై॥

దం॥ ఎవడియగ్నిని గుహాయందున్నవానిగాఁ జెలిసికొనునో, యజ్ఞమును ధరించువానిగా నుపాసించునో (సేవించునో యని తా॥) ఎవడు యజ్ఞముల నాచరింతుల వారు అగ్నినిగూర్చి స్తుతులు కావించుదు. అగ్ని స్తుతికర్తలందఱకు ధనము (గలవోటు) దెల్పెను.

౭౫౪. వియో వీరుత్సు రోధ స్సహితోవత ప్రజాఉత ప్రసూప్తస్తః ।

చి త్త రపాందమే విశ్వాయుః సద్గేవ ధీరాః సమ్మాయ చక్రః॥

దం॥ ఏయగ్ని చెట్లచేమలలో గొప్పవాటిసన్నిటి ఆవరించును. వాటి ఫలాధికముల మధ్యనున్న బీజములనుకూడ మిగల్చదు. కదలికను గలిగించునట్లై జలమందున్న గృహమందు సర్వభక్షకమగు నగ్నిని మేధావంతులు పూజించి (కర్మను) చేయుదురు.

—:—:—

సూక్తము, ౬౮.

(ఋషి - పరాశరుడు; దేవత - అగ్ని; ఛందస్సు - విరాట్.)

౭౫౫. శ్రీణ న్నుపస్థా ద్దివం భురణ్యః స్థాతు శ్చరథమక్తూ న్నావ్యర్హోత్ ।

పరియ దేమా మేకో విశ్వేమా భువద్దేవో దేవానాంమహితావ్॥

దం॥ హవిస్సులను భరించుచు వాటితోగలియుచుఁ బ్రాప్తించును సర్వదేవతలలోను బ్రకాశించుచు నీయగ్నియొక్కఁడే (స్థిరచర) జంతువుల మహత్తులను ఆక్రమించును గనుకనే అన్నిరాత్రులందు స్థిరచరజగత్తును బ్రకాశించఁజేయును.

౭౬౨. ఆదిత్యే విశ్వే క్రతుం జపంత శుష్మా ద్యద్దేవ జీవో జనిస్తాః ।

భజంత విశ్వే దేవత్య న్నామ ఋతం సపంతో అమృత మేవైః॥

దం॥ ఓ యగ్నిదేవా ! జ్వలించుచు నెండినకట్టనుండి యెపుడు పుట్టితివో ఆవెంటనే యజమానులందఱును నీకొఱకుఁ గ్రతువులను చేయుచున్నారు. మరణములేని నిన్ను జెందిన (స్తుతులచేత) సేవించుచు నందఱును బ్రసిద్ధమగు దేవత్యమును బొందుచున్నారు.

౭౬౩. ఋతస్య ప్రేమా ఋతస్య ధీతి ర్విశ్వాయు ర్విశ్వే అపాంసి చక్రః ।

యస్తుభ్యం దాశా ద్యోవాతే శిక్షా తస్మై చికిత్వా నయిం దయస్వ॥

దం॥ యజ్ఞస్థలమునకు వచ్చిన యగ్నికి స్తుతులొనర్పఁబడుచున్నవి. యాగముకూడఁ జేయఁబడుచున్నది. అగ్ని సర్వభక్షకుఁడు. అందఱు యజమానులును గర్మలుసేతురు. ఓ యగ్ని ! నీకెవఁడు హవిస్సులనిచ్చునో, యెవఁడు కర్మసేయఁగోరునో అట్టివారి నెరిఁగి ధనమునిమ్ము.

౭౬౪. హోతా నిషత్తో మనోరపత్యే సచిన్వాసాం పతీరయీణాం ।

ఇచ్ఛంతరేతో మిథ స్తనూషా సంజానత సైవర్దత్తై రమూరాః॥

దం॥ అగ్ని ! దేవతలంబిలుచువాఁడవై నీవు మానవుల నాశ్రయింతువు. అనీవే యీప్రజల ధనములఁ బాలింతువు. ఆప్రజలు రేతస్సుగూపమునఁ దమశరీరములలోఁ గలిసియున్నట్లుగా నిన్నుగోరుదురు. వారు మూఢత్వము లేనివారై సమర్థులైన తమ పుత్రులతోఁగూడఁ జిరముగా నిన్ను దెలియుచుందురు.

౨౩౫. పిత॑ర్న పు॒త్రాః క్ర॑తుః జ॒హత॑ శ్రో॒ష॒న్యే అ॒స్య శా॑సం తు॒రా॒సః ।

వి॒రా॒య శ్చో॒హో ద్ధు॑రః పు॒రు॒షుః పి॒పే॒శ నా॒కం స్తృ॒భిర్ద్ధ॑మూ॒నాః॥

ద॥ ఏ॒యజ॑మా॒నులు ఈ॒యగ్ని॑ శా॒సన॑మును; త్వ॒రతోఁ దం॒డిశా॑సనమునువలె; సే॒నించు॑చున్నారో; బ॒హ్వన్న॑ములు గల యగ్ని (ఈ యజమానుల యజ్ఞమునకు) సా॒ధన॑ములగు ధ॒నము॑లను గనఁబఱచును. య॒జ్ఞ గృ॒హమం॑దం మనస్సుగల యగ్ని నక్ష॒త్రము॑లతో ద్యు॒లోక॑మును అనుర్రేచు. (పుత్ర=బహుకర్మలలో సహాయుడు అని యాస్క-)

సూక్తము. ౬౯.

(ఋషి - పరాశరుడు; దేవత - అగ్ని; ఛందస్సు - వింద్య)

౨౩౬. శు॒క్రః శు॒శు॒క్వా ఉ॒హోన॑ జా॒రః ప॒ప్రా స॒మీచీ॑ ది॒వోన॑ జ్యోతిః ।

ప॒రిప్ర॑జాతః క్ర॒త్వా బ॒భూ॒థ భు॒వో దే॒వానాం॑ పి॒తా పు॒త్రః సన్॑॥

దం॥ శు॒భ్రవర్ణ॑ముగల యీ యగ్ని ఉ॒హస్సును దొ॒లఁగించు॑ సూ॒ర్యని॑వలె సర్వ ప్ర॒కాశ॑కుఁడయి యున్నాడు. కలి॒సియున్న ద్యు॒లోక భూ॒లోకము॑లందు ప్ర॒కాశిం॑చు సూ॒ర్యకాం॑తీవలె నిండియున్నది. ఓ యగ్ని! నీవు పుట్టినవాడవయి కర్మచేతను జగత్తు॑ంతను వ్యాపించితివి. ఋత్విజులకుఁ బుత్రుఁడవయి పాలించుచున్నావు.

౨౩౭. వే॒ధా అ॒దృప్తో॑ అ॒గ్ని ర్వి॒జాన॑న్నాధ॒ర్మ గో॒నాం స్వా॒హ్నాపి॑తూ॒నామ్ ।

జ॒నేన॑ శే॒వ ఆ॒హూ॒ర్యః సన్న॑ధ్యే ని॒షత్తో॒రణ్యో॒నఃరో॒ణే॥

దం॥ సర్వకర్త॒వే, గర్వ॑ములేనివాడవై మంచిచెడ్డలను దెలియునట్టి ఓ యగ్ని! ఆవులయొక్క పొదుగువలె నన్నములకు రుచిగలిగింతువు. (పొదుగెట్లు పాలిచ్చి రుచి గలిగించునో యట్లు పాకమిచ్చు అన్నమును రుచిపుట్టించునని తా॥) గ్రా॒మము॑లలో మ॒పకారి॑యగు పురుషునివలె నందఱిచేతఁ బిలువఁబడినవాడవై యజ్ఞ గృ॒హమం॑దుండి స్తుతింపబడుచున్నావు.

౧౬౮. పుత్రోన జాతో రిణ్యో దురోణే వాజీన ప్రీతోవిశో వితారీత్ ।

విశో యదహ్వో నృభిః సనీశా అగ్ని ర్దేవత్వా విశ్వోన్యశ్వాః॥

దం॥ కొమారునివలె గృహమందుఁబుట్టిన (పత్ని యజమానులు మధించి పుట్టిన యగ్నిని జీవితాంతము ఇంటగాపాడుచుండుటచేత) యగ్ని సంతోషము గలిగించు చున్నాఁడు. గుఱమువలెఁ బ్రజలను దరింపఁజేయును. (సహాయుడని తా॥) ఋత్విజులతోఁగూడి యొక్కచోట నివసించుప్రజలను (దేవసంబంధులను) నే నెప్పుడు పిలుతునో అపుడీయగ్ని సర్వదేవతారూపము నొందుచున్నాడు.

౧౬౯. నకిష్ట ఏతా వ్రతా మిసన్తి నృభ్యో యదేభ్యః శుష్టిం చకర్థ ।

తత్తుతేదంసో యదహా న్తనిమానైర్నృభిర్యద్యక్తోవివే రపాంసి॥

దం॥ ఏకారణముచేత నీవు యజ్ఞము నడిపించు నీమనుష్యులకొఱకు సుఖమును గలిగించుచున్నావో, మఱియేకారణముచేత ఓ యగ్ని! ఆ నీ కర్మలను (రాక్షసాదులు) హరించుచునపుడు నీతోసమానులైన మరుత్తులతోఁగూడి బాధకులను దోలుచున్నావో; ఆ కారణముచేత నీ కర్మలన్నియు (దశఁపూర్ణ మాసాదులని తా॥) బాధకులు బాధింపకుండ జరుగును,

౧౭౦. ఉషోన జారో విభావోస్రః సంజ్ఞాతమాప శ్చి కేతదస్మై ।

త్సనా వహన్తో దురో వ్యుణ్వన్న వన్త విశ్వే స్వీర్ద్వశీకే॥

దం॥ ఉషస్సులదొలఁగించు సూర్యునింబోలి విశేషప్రకాశముగల్గి నివాసభూతుఁడవై యజమానునకుఁ దెలియబడుచున్నావు. ఇతని కిరణములు హవిస్సులను మోయుచు (యజ్ఞ గృహద్వారములను వ్యాపించెను. తరువాతఁ జూడదగిన యంత రిక్షమందు ఆరశ్సులన్నియు (కిరణములు) వ్యాపించెను.

సూక్తము. ౭౦.

(ఋషి - పరాశరుఁడు; దేవత - అగ్ని; ఛందస్సు - విరాట్టు)

౭౭౧. వనేమ పూర్వీరర్యో మసీషా అగ్నిః సుశోకో విశ్వా నృశ్యాః ।

ఆదైవ్యాని వ్రతా చికిత్వా నామానుషస్య జనస్య జన్మ॥

దం॥ విస్తారమయిన యన్నములను బొందుదుముగాక. బుద్ధిచేతఁ బొందఁదగిన వాఁడును, (ముట్టుటకు వీలులేదని తా॥) శోభన కాంతిమంతుఁడును అగు నగ్నిదేవతల కర్మలన్నిటిని దెలియఁజేయుచు మనుష్యుల పుట్టుకనూపమయిన కర్మలను దెలియుచు నన్నికర్మలలోఁ దానేయున్నాఁడు.

౭౭౨. గర్భోయో అపాం గర్భో వనానాం గర్భశ్చ స్థితాం గర్భశ్చరథామ్ ।

అత్రా చిదస్మా అస్త్యు రోణే విశాంస విశ్వో అమృతః స్వాధీః॥

దం॥ ఉడకములగర్భము, అరణ్యముల గర్భము, స్థావరముల గర్భము, చరజంతువుల గర్భము నయి గృహమందుఁ బర్వతమందును లోపల నేయగ్ని యణఁగియున్నదో యీ యగ్నికే (హవిస్సుల నిత్తుడు) ఈయగ్ని రాజు ప్రజలకువలె అమృతుఁడు, శోభనకర్మకారియు నగుచున్నాఁడు.

౭౭౩. నహిక్షపావా అగ్ని రయీణాం దాశద్యో అస్మా అరం సూక్తేః ।

ఏతా చికిత్వో భూమా నిపాహి దేవానాం జన్మ మర్త్య శ్చ విద్యాత్॥

దం॥ ఆయగ్ని యేరాత్రియున్నాఁడు. ఏయజమానుఁడు యోగ్యమయిన స్తుతిమంత్రములతో నగ్నిని స్తుతించునో అతనికి ధనములిచ్చును. చైతన్యము గలిగించు నో యగ్ని ! (ఇంద్రాది) దేవతలను జన్మచేత మనుష్యులను దెలియుచు నీభూమియందలి జంతువులను బాగుగ రక్షించుము.

౭౭౪. వర్ధాన్యం పూర్వీః క్షపా విసూపాః స్థాతు శ్చరథ మృత ప్రవీతమ్ ।

అరాధి హాతా స్వీర్నిషతః కృణ్వ నిశ్వా నృపాంసి సత్యా॥

దం॥ అనేకములగు నుషస్సులును, రాత్రులును వివిధరూపములు గలవి. ఏవి స్థిరరూపమై, చరరూపమై ఉదకముచేత నావరించియున్న యగ్నిని వృద్ధినిొందించుచున్నవో యాయగ్ని సత్యఫలముగల సర్వకర్మలనుజేయుచు సుఖముగా గమ్యమైన దేవయజన స్థానమందుండి యారాధింపఁ బడుచున్నాఁడు.

౨౨౫. గో॒ష్ఠ ప్ర॒శ॒స్తిం వ॑నే॒ష్ఠ ధి॒షే భ॑ర॒న్త వి॑శ్వే బ॒లిం స॑వర్ణః ।

వి॒త్వాన॑రః పు॒రుత్రా॑ స॒పర్య॑ ని॒తుర్న జి॒వేర్వి వేదో॑ భ॑ర॒న్త॥

దం॥ ఓ యగ్ని! కోరదగిన మాపశువులకు శుభమును గలిగించుచున్నావు. సమస్త జనులు మాకు మంచి కానుకగాఁ బొందఁదగు ధనమును దెచ్చియిత్తురుగాక. ఓ యగ్ని! నిన్ను మనుష్యులు అనేక దేవయజనస్థానములందుఁ బూజింతురు. ముగలి వాడయిన తండ్రినుండి కొడుకులు తీసికొనునట్లు; నీనుండి మనుష్యులు ధనమును దీసికొనుచున్నారు.

౨౨౬. సా॒ధుర్న॑గృ॒థ్ను ర॒స్తేవ॑ శూ॒రో యా॒తేవ॑ భీ॒మ స్తే॒ష్ఠః స॑మత్పు॒॥

దం॥ ఈయగ్ని సాధకుఁడవలెను, (సాధ్యఫలమును) దీసికొనును. బాణములను జిమ్ము శూరుఁడవలెను (శత్రువులనుగొట్టును) హింసకుఁడవలె భయంకరుడగు నగ్ని యుద్ధమందు వెలుఁగుచు (మమ్మురక్షించుఁగాక)

—:—0—:—

సూక్తము: ౨౧.

(ఋషి - శక్తిపుత్రుడగు పరాశరుఁడు; దేవత - అగ్ని; ఛందస్సు - త్రిష్టుప్)

౨౨౭. ఉ॒పప్ర॑జన్వన్ము॒శతీ॑ రు॒శన్తం॑ ప॒తింన॑ ని॒త్యం॑ జన॒యః స॑నీ॒తాః ।

స్వ॑సారః శ్యా॒వీ మ॑రు॒షీ మ॑జు॒ప్రం చి॒త్ర ము॒చ్ఛన్తీ॑ ము॒వస॑న్ గా॒వః॥

దం॥ (అన్యోన్యము) కామించుచున్నట్టి (అక్కసెల్లెండవలె) ఒకేచోటనున్నట్టి చేతిప్రేళ్ళు కామించుచున్న యగ్నిని; భార్యలు నిత్యుడయిన పతినివలెను (ఏకపత్నీప్రతుడని తా॥) పూజనీయుడయిన యగ్నిని నల్లనైన చీకటినిబోగొట్టుచు ప్రకాశముగల స్వచ్ఛరూపమగు ఉషస్సును. గిరణములువలెను నేవించుచున్నవి.

౭౭౮. వీ॒శుచి॑ద్వ॒హ్య పి॒త॒రో॒న ఉ॒త్థ॑ర॒ద్రం రు॒జన్మ॑జ్జీ॒రసో॑ ర॒వేణ॑ ।

చ॒క్రు॒ద్వో బృ॒హతో॑ గా॒తు మ॒స్మే అ॒హః స్వ॑ర్వివి॒దః కే॒తు ము॒స్రాః॥

దం॥ మా పితరులగు నాంగిరసములు ఉత్థలతో (నగ్నిని స్తుతించి) బలవంతుఁడు దృఢగాత్రుఁడు నగు అద్రిని (=అన్నిటిం దినువాఁడు - పణియను రాక్షసుఁడు) స్తుతి ధ్వనితోనే భంజించిరి. (వీ॒శుచి॑ద్వ॒హ్య) గొప్ప ద్యులోకమార్గమును మాతుఁగలిగించిరి. సుఖముగాఁ బొందఁదగిన పగటిని తెలిసికొనిరి. పగళ్ళను దెలియఁజేయునట్టి సూర్యుని యొక్క (పణి॑దాచిన) గోవులనుగూడఁ దెలిసికొనిరి.

౭౭౯. డ॒ధన్మ॑తం ధ॒నయ॑స్స॒స్య ధీ॒తి మా॒ది॒వ్యో ది॒ధి॒వ్యో వి॒భృ॑తాః ॥

అ॒తృ॒వ్యస్తీ॑ ర॒పసో॑ య॒త్యన్తా॑ దే॒వా ఇ॒న్ద్ర ప్ర॑యసా వ॒ర్ధయ॑స్తీః॥

దం॥ (దే॒వయ॑జ్ఞానమును) బొందినయగ్నిని (ఆంగిరసర్షులు) ధరించిరి. (అనగా నిలువఁజేసిరిని తా॥) ఈ యగ్నియొక్క కర్మను సంపాదించిరి. తరువాతనే ధనమున కిధివతులయి అగ్న్యధానముచేసి (ఆయగ్నుల) విహరించుచు (విహరించుటయన జ్యోతి॑చేసి యని పరిభాష) ఇతరాశలువేసివార్త, కర్మలుచేయువార్త, హవీగూప మైన యన్నముతో దేవతలను, మనుష్యులను వృద్ధిపఱచించు చున్నవారయి (అగ్నిని) అభిముఖముగా నేవించుచున్నారు.

౭౮౦. మ॒ధీ॒ద్యవీ॑ం వి॒భృ॑తో మా॒తరి॑శ్వా గృ॒హేగృ॑హే శ్వే॒తో జే॒న్యభూ॑త్ ।

ఆదీ॑ంరా॒జ్ఞాన॑ స॒హీ॒యసే॑ స॒వాస॑న్నా దూ॒త్యం॑ భృ॒గవా॑నో వి॒వాయ॑॥

దం॥ (అయిదు విధములుగా) విభజింపఁబడిన ప్రాణవాయువు ఈయగ్ని నెపుడు మధించెనో; ఎపుడీ తెల్లనియగ్ని ప్రతిగృహమందుఁ బుట్టునో; ఆతరువాత; ఇతర రాజుచేతఁ బరాభవింపఁబడిన తన మిత్రుఁడగు నొకరాజు నద్దకునువలెను; భృగు మహర్షి నంటి యజమానుఁడీ యగ్నిని దూత్యమునకుఁ బంపెను (దూత్యము= రాయబారము)

౭౮౧. మ॒హే॒యత్పి॑త్ర ఈ॒రసం॑ది॒వే క॑రవ॒త్సర॑త్పృ శ॒న్యశ్చి॑కి॒త్వా ।

సృ॒జద॑స్తా॒ధృష॑తా ది॒ద్యుమ॑స్మై స్వా॒యాం దే॒వోదు॑హి॒తరి॑ త్వి॒షింధా॑త్ ॥

దం॥ గొప్పవాడును, పాలకులును అగు దేవగణముకొఱకు (ఈ పృథివీసారముగూ) రసమును (అనగా హవిస్సును) యజమానుఁ డెప్పుడుచునో అపుడు విపెట్టి నేర్పును తెలివిగల (రాక్షసుఁడు) పాటిపోవుచున్నాడు. బాణమును బ్రయోగింపఁగలట్టి యగ్ని పాటిపోవుచున్న వీనిమీఁద దీపించుబాణమును విడిచెను. దీపించుచున్న యీ యగ్ని తన కూతురగు (ఉషస్సునందు)తనకాంతి నుంచెను.

౭౮౨. స్వ ఆయన్తుభ్యం దను ఆవిభాతి నమోవా దాశా దుశతో అనుద్యూన్ ।

వర్ధో అగ్నే నయోఅస్యద్విబ్ధామాసద్రామా సరథం యంజనాసి॥

దం॥ ఓ యగ్నీ ! నిన్ను దన యజ్ఞగృహమందు ఏయజమానుఁడు యధాశాస్త్రముగాఁ బ్రజ్వలింపజేయునో, ఎవఁడు ప్రతిదినమును ఊరుచున్న నీకు నమస్కారము గాని చేయునో; అట్టివానికిని రెండుచోట్ల వర్ధిల్లునీవు (అనగాఁ జివరను మధ్యను మగట ఉండును.) అన్నమును వృద్ధిసేయుము. (యుద్ధార్థియై) రథముతోఁగూడిన యెవనిం బ్రేరింతునో వాఁడు ధనవంతుడగును.

౭౮౩. అగ్నిం విశ్వా అభివృక్షః సచ నే సముద్రం నస్రవతః సప్తయహీవః ।

నజామిభిర్విచికితే వయోనో విదా దేవేషు ప్రమతిం చికిత్వా॥

దం॥ (చరుపురోడాశాది) సర్వాన్నములు అగ్నిని; ఏడు గొప్పనదులు సముద్రునిం బలె; అభిముఖములై పొందుచున్నవి. (ఓ యగ్నీ!) జ్ఞాతులతోఁగూడ (జామి=ఏక పాత్రలో భుజించువారని వ్యుత్పత్తి) తినుటకు మాయన్నము చాలదుకనుక ధనవంతుల నెఱిగి నీవు వారిధనమును (మాకు) దెచ్చియిమ్ము.

౭౮౪. ఆయదిషే నృపతిం తేజ ఆనత్ శుచిరేతో నిషిక్తం ద్యౌరభీకే :

అగ్నిః శర్ధ మనవద్యం యవానం స్వాధ్యంజనమ త్సాదయచ్ఛ॥

దం॥ అగ్నీ ! శుద్ధమయిన, దీపించుచున్న యే నీతేజస్సు యజమానుని యన్నము కొఱకు వ్యాపించుచున్నదో (జఠరాగ్ని యని తా॥) ఆ యన్నరసరూపమును నీ తేజోరూపమును అగు నతని వీర్యము గర్భమందు (నిషిక్తము) తడుపఁబడినదై (పుత్రుని) బుట్టించును. (కనుకనే అగ్నియే పుత్రహృదని తా॥) బలవంతుఁడు,

దోషరహితుఁడు, పిన్నవయసువాఁడు, మంచికర్మలు సేయువాఁడు నగు పుత్రుని కర్మలలో బ్రేరించుము. వర్షోదకము సస్యములఁ బెరిగించి యన్నముగలిగించునని యింకో అర్థముగలదు.

౨౦౫. మనో నయోధ్వనః సద్య ఏత్యేకః సత్రా సూరోవస్వ ఈశే ।

రాజానా మిత్రావరుణా సుపాణీ గోషు ప్రియ మమృతం రక్షమాణా॥

దం॥ ఏసూర్యుఁడొక్కఁడే (దివ్య) మార్గములను శీఘ్రముగా మనసువలెను గమనించును. కనుకనే ఆసూర్యుఁడు ధనమునంతయు నొక్కమారే తీసికొనును. ప్రకాశించునట్టి, శోభన బాహువులుకలట్టి, మిత్రావరుణులు (మా) గోవులందు బ్రీయమై యమృతమువంటి పాలను రక్షించువారై యున్నారు.

౨౦౬. మానో అగ్నే సఖ్యా పితౄణి ప్రమర్షిషా అభి విదుష్కవిః సన్ ।

నభో నరూపం జరిమా మినాతి పురా తస్యా అభిశస్తే రధిహి॥

దం॥ ఓ యగ్నీ ! పితౄమయిన మా సఖ్యములు పాడుచేయకుము. ఏమంటే నీవు కవ్వివై నీకభిముఖముగా సర్వమును దెలియుదువు. అంతరిక్షమును సూర్యకిరణములు ఆవరించినట్లు ముదిమి నన్నావరించి బాధించుచున్నది. హింసాహేతువయిన యా ముదిమిని నీవు ముందుగానే తెలిసికొనుము. (అమృతత్వమునిమ్మని తా॥)

—:00:—

సూక్తము. ౨౨.

(ఋషి - శక్తిపుత్రుఁడగు పరాశరుఁడు; దేవత - అగ్ని; ఛందస్సు - త్రిష్టుప్)

౨౦౭. నికావ్యవేధసః శశ్వత స్కర్తాస్తే దధానో నర్యాపురూణి ।

అగ్నిర్భవ ద్రయపతీ రయాణాం సత్రా చక్రాణో అమృతానివిశ్వా॥

దం॥ శాశ్వతమయిన బ్రహ్మయొక్క కార్యములను (అనఁగా మంత్రములు) ఈయగ్ని మనుష్యులకుఁ బనికిపచ్చిన బహుధనములను హస్తమందు ధరించుచున్నదై; అభిముఖ

ముగాఁ జేసికొనుచున్నది, ఈయన్ని సమస్తధనములను ఒక్కమాటుగానే చేయుచు నుత్తమధనముల కధికారియై యున్నాఁడు.

౭౦౮. అస్మే వత్సం పరివన్తం నవిన్దన్నిచ్చన్తో విశ్వే అమృతా అమూరాః ।

శ్రమయువః పదవ్యో ధియంధా స్తస్థః పదేపరమే చార్వగ్నేః॥

దం॥ మాకుఁ బుత్రునివలెఁ బ్రయమైనట్టి; అంతటను వర్తించునట్టి; అన్నిని నేవతలదఱును మూఢులుకాని (మరుత్తులు) పట్టుకొనలేకపోయిరి. వారు అలసినవారై కాలినడకతో నగ్నిజాడలు కనుక్కొనుచు సుందరమైన, యుత్తమమయిన యగ్ని యున్నచోట నుండ్రిరి.

౭౦౯. తిస్రో యదగ్నే శరదస్వామిచ్ఛచిం ఘృతేన శుచయః సపర్యాన్ ।

నామాని చిద్ధధిరే యజ్ఞయా న్యసూదయన్త తన్వః సుజాతాః॥

దం॥ పవిత్రతగల (మరుత్తులు) ఓయగ్నే! పవిత్రుఁడవైన నిన్నుగూర్చియే మూఁడుసంవత్సరములు నేతితో నెవుడు పూజించిరో యవుడు (నీవుపుట్టితివి.) వారు యజ్ఞాహమైన నామములనుగూడ ధరించిరి. తరువాతఁ గ్రొత్తగాఁ బుట్టినవారై (నిన్నుకలిసిన తరువాత తమరూపము మారినవారని తా॥) తమశరీరములను స్వర్గముఁబొందించిరి.

౭౧౦. ఆరోదసీ బృహతీ వేవిదానాః ప్రరుద్రయా జభిరే యజ్ఞయాసః ।

విదన్మర్తో నేమధితా చికిత్వానగ్నిం పదే పరమేతస్థివాంసమ్॥

దం॥ విశాలమయిన ద్యావాపృథువులకు నొకరితో నొకరికిఁ జెప్పుచు యజ్ఞాహలయిన దేవతలు రుద్రున కర్హములయిన (స్తుతులు) చేసిరి. (రుద్రపదమిచట నగ్నికే చెల్లును.) సగభాగమును దీసికొనునట్టి (యింద్రునితోఁ గలిసి మరుత్తులగణము ఉత్తమస్థానమందు (అనఁగా నశ్వత్థవృక్షమందని తా॥) ఉన్నటువంటి యాయగ్నిని తెలిసికొని చేరెను. (ఆహుతిలో సగమింద్రుఁడు తీసికొనును. తక్కిన దేవతలు మిగిలినసగము పంచుకొందురట.)

౨౯౧. సంజానానా ఉపసేద సభిజాః ప్రియన్తాః సమస్యం సమస్యక్ ।

రిరిక్వాంస త్త్వః కృణ్యతాన్తః సఖా సమ్యుర్నిమిషి రక్షమాణః॥

దం॥ ఓ యగ్నీ! నిన్ను జక్కగాఁ జెలిసికొన్న దేవతలు సమీపించుచున్నారు. (సమీపించి) భార్యలతోఁగూడినవారై సమస్కారాఁడును, ఎదురుగాఁ గాభ్యుముడిచికొని కూర్చున్నవాఁడును అగు నిన్ను అభిముగముగా బూజించిరి. (ప్రూజించి) సఖుఁడవయిన (నీ) దర్శనము లిగించునన (నీచే) రక్షింపబడినవారై నీనేస్తులు (అనగా దేవతలు) తమకరీములను (వ్రతదీక్షతో) ఎండింప జేయుచు యోగమునేసిరి.

౨౯౨. త్రస్త్వం యన్తచక్ష్వని త్వే ఇత్త్వదా విదన్నిహితా యజ్ఞియాంసః ।

తేభిరక్షన్తే అన్యతం సజామాః సమాంచ స్తత్త్వంచరథంచ పాహం॥

దం॥ ఇరుపదియొక్క రహస్యములు ఏవిగలవో యా యజ్ఞమును (పాశేయజ్ఞయ లేడు, హవిర్యాగము లేడు, సోమయాగము లేదు మున్నెము ఇరుపదియొకటి యని తా॥) ఓ యగ్నీ! నీయగు జే యుంచబడినవి. యజమానులు ఆ యోగములనుబొందిరి. (బొంది) ఆయజ్ఞములతో అన్యతాదపయిన నిన్ను రక్షింపుకొనుచున్నారు. యజమానులతో సహాఁద్రోణిల నీవు వారిపశువులను నిర (=చేల్చి, సస్యములు) జాతులను తదితరచరములను (బిడ్డలు, నౌకరులు) రక్షింపుము.

౨౯౩. విద్యా అగ్నేవయునాని క్షిప్రీనాం ప్యానుషక్ శురుధో జీవసేధాః ।

అస్తర్విద్యా అధ్వనో దేవయానా నతన్ద్రాః డూతో అభవో హవిర్వాక్॥

దం॥ ఓ యగ్నీ! తెలియవలసినవన్నియుఁ జెలిసికొనుచు నీవు జనులజీవనముకొరకు నన్నములను ఎడఁదిగకుండునట్లు చేయుము. యజమానిచ్చిన హవిస్సులను మోయుచు దూతవయితివి. నీవు ద్యావాప్రథివీ మధ్యభాగమునందలి యన్ని దేవ మార్గములను తెలిసినవాడవు. అలసత లేనివాడవును.

౨౯౪. స్వాధ్యోదివ ఆసప్తయహ్ని రా యోదురోవ్యృతజ్ఞా అజానక్ ।

నిదగ్ధవ్యం సరమా దృహ్య మూర్వం యేనానుకం మానుషీభోజతేవిక్॥

దం॥ మంచికార్యములు నేయునట్టి, యేడు గొప్పనదులు ద్యులోకమునుండి వచ్చి (భూమియందుఁ బ్రవహించుచున్నవి. యజ్ఞ మెఱింగిన (అంగిరసులు) ధనమువచ్చు మార్గములను నీవల్ల దెలిసికొనిరి. ఏ పాలతో^{తో} మానవులు భుజింతురో ఆ గోవులవల్ల బుట్టిన అధికమయిన పాలను దేవశుని (దేవతలు పెంచిన ఆడుకుక్క) పొందెను.

౨౯౫. ఆయేవిశ్వా¹ స్వపత్యాని¹ తస్థః¹ కృణ్వానాసో¹ అమృతత్వాయ¹ గాతుమ్ ।

మహ్నోమహద్భిః¹ పృథివీ¹ వితస్థే¹ మాతాపుత్రై¹ రదితిర్ధాయసే¹ వేః॥

దం॥ ఏ యాదిత్యు లమృతత్వముకొఱకు నుపాయములు చేయుచున్నవారై పతనము లేని (అనఁగా విఘ్నము లేని) సకల కర్మలను జేసిరో ఆగొప్ప కుమారులచేత నుత్పాదించుచున్న వారితల్లియగు పృథివి సర్వజగత్తులు ధరించుటకు : దనమహిమచే సమర్థురాలయ్యెను. (దేవతలందఱు పృథివి పుత్రులట!) ఓయగ్నీ! నీవు (ఆదిత్యులిచ్చిన చరుపురోడాశములను) భక్షించితివి. (అందుచేతనే యిది కలిగెనని తా॥)

౨౯౬. అధిశ్రియం¹ నిదధు¹ శ్చార్షమస్మిన్¹ దివోయదక్షీ¹ అమృతా¹ అకృణ్వత్ ।

అధక్షరన్తి¹ సింధవో¹ నస్తృప్తాః¹ ప్రసీచీ¹ రగ్నే¹ అరుషీరజానన్¹॥

దం॥ ఈ యగ్నియందఁ శోభనమగు యజ్ఞ సంపదను (దర్భలు పరుచుట మొదలగు పరిచర్య) యజమాను లొనర్చిరి. (ఎపుడు) రెండు నేత్రములను యాగమున నిర్మించిరో (రెండు ఆజ్యాహుతులు అగ్నిలో వేతురు. అవి అగ్ని రెండు నేత్రములను భావించి వేతురు) అపుడు దేవతలు ద్యులోకమునుండి వెంటనే వత్తురు. ఆతరువాతనే అగ్ని జ్వాలలు నదులవలె శీఘ్రగమనము కలిగినవై యన్నిదిక్కుల వ్యాపించుచున్నవై వెలుంగుచు సంచలించును. దానిని దేవతలు తెలిసికొనుచున్నారు.

సూ క్త ము 23.

(ఋషి - పరాశరుఁడు; దేవత - అగ్ని; ఛందస్సు - త్రిష్టుప్ .)

౨౯౭. రయిర్నయః¹ పితృవిత్తో¹ వయోధాః¹ సుప్రణీతి¹ శ్చికితుషో¹ నశాసుః ।

స్యోనశీ¹ రతిధిర్న¹ ప్రీణానో¹ హోతేవసద్గ్¹ విధతో¹ వితారీత్ ॥

దం॥ పితృమయిన ధవమువలెను ఏయగ్ని అన్నమునిచ్చును. విధ్వాంసుని శాసనము వలె సుఖముగాఁ బ్రణయింపఁదగినవాఁడు. (ప్రణయించుట=మండించుట) ఆతిథివలె శాలలో సుఖముగా శయనించును. పీఠిచెందిన యగ్ని యజమానగృహమును హోత (పురోహితుఁడు) వలె వృద్ధినిొందించును.

౨౯౮. దేవోనయః స॒వితా స॒త్యమ॑న్యా క్ర॒త్వాని॒ పాతి॑ వృ॒జనా॑ని వి॒శ్వే ।

పురు॒ప్రశస్తో॑ అ॒మతి॒ర్నస॒త్య ఆత్మే॑ వ॒శేవో॑ దిధి॒షా॒యోభూత్॑ ॥

దం॥ సూర్యునివలె నెవఁడు ప్రకాశించుచు యథార్థమును గుర్రెఱింగిన ఏయగ్నితన కర్మచేత సకలయుద్ధములను (ప్రజలకు) దాటించును. బహుగా స్తుతింపబడిన యగ్ని (పృథివ్యాదుల) స్వరూపమువలె నిత్యుఁడై (ఆకారములు మాతీనను సృథిపీత్య జల త్వాది స్వరూపమొక్కటే యని తా॥ ఉ॥ నూయి, నది, చెఱువు, సముద్రము, సర్వము జలరూపమే, ఆకారము వేఱు) ఆస్కవలె సుఖకరుఁడై ధరింపదగిన వాఁడయ్యెను. (ధరించుట=నిలువచేసుకొని యుంచుటని తా॥)

౨౯౯. దేవోనయః పృ॒థివీం వి॒శ్వఘా॑యా ఉ॒పత్నే॑తి హి॒తమి॒త్రోన॑ రా॒జా ।

పు॒రః స॒దః శ॒ర్మస॒తోన॑వీరా అ॒నవ॑ద్యాపతి॒జ్ఞస్తే॑వనా॒రీ॥

దం॥ సూర్యునివలెనే యగ్ని సర్వమును ధరించును. మేలుకూర్పు మిత్రులుగల రాజువలెఁ బ్రీతినిగలిగించుచు (దేవగృహమందు) ఉండును. ఏయగ్ని యెదుటఁ గూర్చొన్న యజమాన ఋత్విజులు తగడిగొలుటనున్న కొమాగులవలె నుందురో యాయగ్ని పెనిమిటితోఁగూడిన శుద్ధురాలయిన స్త్రీలవలెఁ బవిత్రుఁడగును.

౩౦౦. తంత॒వా న॒రోద॒మ ఆని॑త్యమి॒ద్ధ మగ్నే॑ స॒చన్త॒ క్షితి॑షు ద్రు॒వాసు॑ ।

అ॒ధిద్య॒మ్యం ని॒దధు॑ ఝా॒ర్యస్త్రి॒భవా॑ వి॒శ్వా॒యర్ధ॒రుణో॑ ర॒యాణా॑మ్ ॥

దం॥ ఓయగ్నీ! ఆనిన్ను యజమానులు గ్రామములందు, యజ్ఞగృహములందును, బ్రజ్వలింపఁజేయుచు నభిముఖముగా సేవించుదురు. ఈయగ్నియందు బహువిధానము లను (హవిస్సులని తా॥) ఉంచుదురు. అట్టి యగ్నీ! సర్వాన్నములుకలవాఁడవై ధనముల ధరించువాఁడవుకమ్ము.

౫౦౧. విష్ణుక్షో అగ్నే మఘవానో అశ్వ ర్విసూరయో దదత్తో విశ్వమాయః ।

స నేమవాజం సమిధేష్వరోభి భాగం దేవేషు శ్రవసే దధానాః॥

దం॥ ఓ యగ్నీ ! యజమానులందఱును అన్నముల బొందుదురుగాక. ఏ విధ్యాం
సులు నిన్ను స్తుతింతురో, ఎవరు హవిస్సులిస్తురో వారందఱు సంపూర్ణ యువును
బొందుదురు. శత్రువుల యన్నమును మేము పొందుదుముగాక.
కీర్తికొఱకు దేవతలకు హవిర్భాగముల యుష్ధములందు ధరింతుముగాక. (హవిస్సులిచ్చి కీర్తివంతుల
మగుదుముగాకని తా॥)

౫౦౨. ఋతస్యహి ధేనవో వావశానాః స్సదూధ్నిః పీపయన్త ద్యుభక్తాః ।

పరావతః సుమతిం భిక్షమాణా విసిన్ధవః సమయా సస్ర రద్రిమ్॥

దం ॥ దేవయజనస్థానమందున్న యగ్నినే కామించుచున్నట్టి, పొదగులెల్లపుడు గలట్టి
నుంచి తేజస్సుకలట్టి ధేనువులు పాలనుద్రాగఁబెట్టును. నదలు దయాస్వభావముకల్గి
పర్వతములనుండి ప్రవహించుచున్నవి.

౫౦౩. త్వేలగ్నే సుమతిం భిక్షమాణా దివిశ్రవోదధిరే యజ్ఞయానః ।

నక్తాచ చక్రకు రుషసా విహపే కృష్ణంచ వర్ణమరుణంచ సంధుః॥

దం॥ ఓ యగ్నీ ! నీ యనుగ్రహమును గోగుచున్న యజ్ఞాసులయిన సర్వ దేవత
లును ద్యులోకమందున్న నీయందు (హవిరూపమగు) అన్నములనుంచిరి. వేఱువేఱు
రూపములుగల రాత్రిని ఉషస్సును జేసిరి. (వాటికి) నలుపు ఎఱుపు రంగులు
కలిగించిరి.

౫౦౪. యాన్త్రాయే మర్తాన్తుషూదో అగ్నే తే స్యామమఘవానో వయంచ ।

ఛాయేవ విశ్వం భువనంసి సత్యో పప్రివాన్రోదసీ అన్త రిక్షమ్॥

దం॥ ఓ యగ్నీ ! మనుష్యులమైన యేమమ్ము ధనముకొఱకుఁ బ్రేరించుచున్నావో
యా మేము ధనవంతులమగుదుముగాక. ద్యులోక భూలోకాంతరిక్షలోకములనుండిన
నీవు జగత్తునంతను నీడవలె నేవించుచున్నావు.

౫౦౫. అర్చిన్భిరగ్నే అర్చితోనృభిర్నృశ్వరై ర్విరాన్వనుయామాత్వోత్తాః ।

ఈశానాసః పితృవిశ్వస్యరామో విసూరయః శశహిమాంశో అశ్వః॥

దం॥ ఓ యగ్నీ ! నీచేత రక్షింపబడినవారమే మేము మాగుఱ్ఱములతో (శత్రువులు) గుఱ్ఱములను మాభటులచేత (శత్రు) భటులను మావీరులచేతను (వీర్యముచేబుట్టిన వాడు=కొడుకని తా॥) శత్రువీరులను జంపుదుము. మాకొడుకులు పితృధనుముల కధిపతులగుచు విద్యాసంతులయి నూత్రోష్ణ జీవించుదుగాక.

౫౦౬. ఏతాతే అగ్న ఉచథాని వేధో జుష్టాని సన్తుమనసే హృదేచ ।

శకేమరాయః సుధురోయమం తేఽధశ్రవోదేవభక్తం దధానాః॥

దం॥ మేధావంతుడవగు నో యగ్నీ ! ఇప్పుడు మేము చేసిన స్తుతులు నీ మనసునకు హృదయమునకు బ్రచురుచునుగాక. నీలోని ఆజ్యది హవిస్సులను దేవతలకిచ్చుచు నీసంబంధమయిన మంచి యుపయోగకరమైన ధనములను నియమించుటకు శక్తుల మగుదుముగాక. (నీధనము మా యాధీనములోనుండుగాకని తా॥)

ఇట్లు పండ్రెండవ యనువాకము శ్రీ శ్రీ శ్రీ

—:—:—

అనువాకము. ౧౩.

సూక్తము. ౭౭.

(ఋషి - కహలాగణపుత్రుడగు గౌతముడు; దేవత - అగ్ని; ఛందస్సు - గాయత్రి)

౫౦౭. ఉపప్రయనో అధ్వరం మస్త్రం వోచేమాగ్నయే । ఆరేఅస్నేచ శ్రుణ్వతే॥

దం॥ హింసాదోషములేని యజ్ఞములను (అధ్వర=హింసలేని) చేయుచున్న మేము దూరముగానుండి వినుచున్న అగ్నిదేవునికొఱకు (స్తుతి) మంత్రములను పఠించు చున్నాము.

౫౦౮. యఃస్నేహతీషు పూర్వ్యసంజగ్నానాసు కృష్టిషు । అరక్షద్దాశుషేగయమ్॥

దం॥ చాలకాలమునాటి యేయగ్ని చంపదలచి కుట్రలుపెన్ను శత్రులుండఁగాఁ గూడ యజమానునకు ధనము వర్షించునో యట్టి మంత్రమును బఠింతుము. (అని ఋత్విజుల మాట)

౧౦౯. ఉత॑ బ్రు॒వన్తు॑ జన్త॒వ ఉ॒దగ్ని॑ ర॒వృత్ర॑హా॒జని॑ । ధ॒నం జ్ఞ॒యో రణే॑రణే॑॥

దం॥ (నీటి నావరించి మూతవేసిన) వృత్రుని సంహరించునట్టి, ప్రతియుద్ధమందు ధనములను సంపాదించునట్టి అగ్ని పుట్టినది. ఆతరువాతః బుట్టినజంతువులు అగ్నిని స్తుతించుచున్నారు.

౧౧౦. య॒స్య దూ॒తో అ॒సిక్ష॑యే॒ జేషి॑ హ॒వ్యాని॑ వీ॒తయే॑ । ద॒స్సత్కృ॑ణో॒ ప్యధ్వ॑రమ్॥

దం॥ ఓ యగ్ని! ఏ యజమానునింట నీవు దేవతల దూతవయితివో ఎవని హవ్యములను (చరుపురోడాశాది హవిస్సులు) భక్షించుటకై (దేవతలకు) గొనిపోవుచున్నావో ఎవని యధ్వరమును (హింసలేనియాగము) చూడఁదగినవానిగాఁజేయుచున్నావో.

౧౧౧. తమి॑త్సు హ॒వ్య మ॒గ్ధిరః॑ సుదే॒వం స॑హసో॒యహో॑ । జనా॑ అ॒హః సు॒బర్హి॑ పమ్॥

దం॥ బలమువల్ల బుట్టినవాడా! (మధించుటచే బుట్టెనని తా॥) అంగిరుడా! (=రమ్యకాంతిగలవాడు) (మీఁద విసరించిన) ఆయజమానుని శోభన హవిస్సులు కలవానిగాను, శోభనదేవతలు కలవానిగాను, శోభనయజ్ఞము కలవానిగాను జనులు చెప్పుచున్నారు.

౧౧౨. ఆచ॑వహా॒సి తే॒ఞ్మహా॑దే॒వా ఉ॒ప్రప్ర॑శస్త॒యే ! హ॒వ్యాసు॑ శ్చ॒న్ద్రో వీ॒తయే॑॥

దం॥ వంచి యాహ్లాదమును గలిగించు నగ్ని! ఆ దేవతల నీయజ్ఞముచోటికి మేము స్తుతించుటకుఁగాఁ దీసికొనిరమ్ము. (వారి) భక్షణముకొఱకు హవ్యములను ఇమ్ము.

౧౧౩. న॒యో కు॒పద్వి॑ రశ్వ॒యః శ్రు॒ణ్వే రథ॑స్య క॒చ్ఛన॑ । యద॑గ్నే॒యాసి॑దూత్యమ్॥

దం॥ ఓ యగ్నీ! ఏపుడు మాత్యమునవలంబించితినో అకాలముదెల్లపుడును నడచుచున్న నీరథముయొక్క గుఱుములనుండి పుట్టిన వినందగిన (ధ్వని) వివరణలేదు. (గమనము శీఘ్రముగుటచే ధ్వని వివరణలేవని తా॥)

౧౧౧. త్వోత్తో వాద్యప్రహయోఽభి పూర్వస్సాదపరః । ప్రదాశ్వా అగ్నే అస్థాత్ ॥

దం॥ ఏపుడును డదినటకుఁ దక్కువవాఁడుగా నెంచబడునో అతడు ఓ యగ్నీ! యిపుడు నీకు హవిస్సులనిచ్చుచు నీచే సంతోషింపఁబడి అన్నముకలిగి లజ్జలేనివాఁడై (విశ్వర్యములు లేకపోతే సిగ్గుకల్గునని తా॥) ప్రతిష్ఠావంతుఁడగుచున్నాఁడు.

౧౧౨. ఉతద్యుమ తువీర్యం బృహదగ్నే విహససి । దేవేభ్యో దేవదామపే॥

దం॥ మఱియు నో యగ్నీదేవ! దేవతలకొరకు (హవిస్సుల)నిచ్చినట్టివానికి ప్రశస్త వీర్యము గల్గి దీప్తిమంతమగు గొప్పధనమును ఇచ్చుచున్నావు.

—:—0:—

సూక్తము. ౭౫.

(ఋషి - రహలాగణపుత్రుఁడు గౌతమఁడు; దేవత - అగ్ని; ఛందస్సు - గాయత్రీ)

౧౧౩. జుషస్వ సప్రథస్తమం చవోదేవప్స రస్తమమ్ । హవ్యా జహ్వోన ఆసని॥

దం॥ నీనోటను హవ్యములు హోమముసేయుచు నో యగ్నీ! బహువిస్తరమయిన వాక్కులను, దేవతలను ప్రీతినొందించునట్టి దానిని నేవింపుము.

౧౧౪. అథాతే అగ్గిర స్తహాగ్నే వేధస్తమ ప్రీయమ్ । వోచేమ బ్రహ్మశాసని॥

దం॥ మిక్కిలి ప్రకాశించువాఁడా! అగ్నీ! మేధాశాలీ! తరువాత నీ కొరకు బొందదగిన ప్రీతిరనియిన స్తోత్రమును మేము పఠింతుము.

౧౧౫. తస్తే జామిర్జనానా మగ్నేకోదాశ్వధ్వరః । కోహకస్మిన్నసి శ్రితః॥

దం॥ ఓ యగ్నీ! జనులలో నెవరు నీబంధువు? నీకవఁడు యాగమునిచ్చును? నీవెవఁడవు? ఏనోటు నాశ్రయించియుంటివి? (అనగా నీ సమానులులేరు. నీకు దగిన యర్థము చేయలేదు. నీవెచటనుండవో యెరుగరని తా॥)

౧౧౦. త్వం జామి ర్జనానా మగ్నేమిత్రో అసిప్రియః । సఖా సఖిభ్య ఈశ్యః॥

దం॥ ఓ యగ్నీ! నీవు జనులకు బంధుఁడవు, ప్రియమిత్రుఁడవు, స్తుతింపదగిన వాఁడవు. సఖులయిన (ఋత్విజులకు) సఖుడవగుచున్నావు (ఋత్విజుల పేర్లను, అగ్ని పేర్లను సమానములు కనుక మిత్రులని తా॥)

౧౧౧. యజానో మిత్రావరుణా యజాదేవా ఋతం బృహత్ । అగ్నేయక్షిస్వందమమ్॥

దం॥ ఓ యగ్నీ! మిత్రావరుణులను మా నిమిత్తము యజింపుము. అశ్వ దేవ తలను యజింపుము. యజ్ఞమునొనరింపుము. గొప్పదగు నీయాగగృహమందు ఉండుము.

సూ క్తము. ౭౩.

(ఋషి - రహూగణపుత్రుఁడగు గౌతముఁడు; దేవత - అగ్ని, ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.)

౧౧౨. కాత ఉపేతి ర్జనసో వరాయ భువదగ్నే శస్తమా కామనీషా ।

కోవా యజ్ఞైః పరిదక్షంత ఆపకేన వాతే మనసాదాశేమ॥

దం॥ ఓ యగ్నీ! నీమనస్సు మామందునిలుపుకొనుటకు మా కేమి యుపాయము కలదు? నీమనస్సును సంతోషపెట్టు స్తుతిమంత్రమేది? యజ్ఞములతో నెవడు వృద్ధి పొందదగును? ఏ బుద్ధితో నీకు హవిస్సుల నిత్తుము? (ఇవేవియు మాకు శక్యములు కావని తా॥)

౧౧౩. ఏహ్యగ్న ఇహహోతా నీషీ దాదిభ్యః సుపుర ఏతా భవానః ।

అవతాం త్వారోదనీ విశ్వమిన్వే యజామహే సోమనసాయదేవా॥

దం॥ ఓ యగ్నీ! రమ్ము ఈయజ్ఞమందు దేవతలంబిలుచువాఁడవై కూర్చుండుము. మామందు నడుచువాఁడవుకమ్ము. నీవు (రాక్షసులకు) లొంగవు కనుక ఆట్టినిన్ను సర్వవ్యాపులగు ద్యావాపృథువులు రక్షించునుగాక. తరువాత (మామీద) పుంచి యభిప్రాయము కలుగుటకు దేవతలను బూజింపుము.

౨౨౩. ప్రసూ పశ్వాచక్రమవో ధ్యాయగ్న భవాయ త్తనామభి శస్త్రపావమ్ ।

అగ్రావహాయము పతించి పారిభ్యమాత్రిభ్య ము స్మచక్రమానుదాప్యమ్॥

ద౨॥ ఓ యగ్నే ! నగ్యగాక్ష్మమును గట్టిగావహాయము. నీ ముచేయు యోగముల నుపవ్రవమునుండి రక్షించువాడవు నమ్ము. తరువాత నోమములు బొలిందురతని (అనగా నింద్రుని) కుడుగుముముతోఁ దీసికొనిరమ్ము. తోభనభుమునిచ్చు నా యుద్రాదునకు అత్తివత్కా గము చేయుదుము.

౨౨౪ ప్రజావతా వచనా వహ్నిరాసా చహువే నిచసత్ప్రహదే నైః ।

వేషే హోత్ర ముత పిత్రం యజత్ర బోధప్రహుస్త్రిసిత్వస్మానామ్॥

౨౦॥ సంతానమును గలుగజేయు స్త్రీపిత్రముతో (స్త్రుతింపబడిన) యే యగ్ని తన నోగుగానున్న పుంతుతో దేవతలకు హవిస్సులగు గొనిపోవునో ఆ యగ్నిని యూహ్యోనిందుచున్నాను. ఈ కర్మ మందగ్ని ! నీ దేవతలతోఁగూడి కూర్చుండుము. పూర్వోక్తమున చాగ్నే ! హోత్రచేయు కర్మను మిత్రయు పిత్ర (ఋత్విజులలోనొకడు) చేయు కర్మను గోగుము. ధవములనిచ్చుచు సత్వమును గలుగజేయు నగ్నే ! మమ్ము బోధించుము.

౨౨౫. యథా విప్రస్య మమహో హవిస్సద్దేవా అయశః కవిర్భిః కవిసన్ ।

ఏవాహోతః సత్యకర్తృమద్యాగ్నే మద్భయా జహ్వో యజస్వ॥

ద౦॥ కవితై (గతించినదాని నెఱిగినవాడని వ్యు॥) మేధాపంతులగు ఋత్విజులతో గూడ మేధావియయిన మనువుయొక్క హవిస్సులతో నెట్లు దేవతలను యజించితివో అట్లే హోమకర్తృవును మిగుల సత్యపంతుడవును అగు నగ్నే ! నీవీయజ్ఞమందు హర్షమును గలిగించు జహవుతో (హోమసాధనము, గరిటెనంటిది) దేవతలను యజింపుము.

సూక్తము, ౨౨.

(ఋషి - రహుగణపుత్రుడగు గౌతముడు ; దేవత - అగ్ని ; ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.)

౧౨౧. కథా దాశేమాగ్నయే కాస్మై దేవజుష్టోచ్యతే భామినేగీః ।

యోనుర్యేష్వమృత ఋతవా హోతాయజిష్ఠ ఇత్కృణోతి దేవాః॥

దం॥ ఈయగ్నికి (హవిస్సు) లెట్లేత్తుము ? తేజోవంతుడయినయగ్నికొఱకు దేవతలు సేవింపఁదగిన మంత్రమెట్టిది పరింపవలెనో ? మరణరహితుఁడును, సత్యవంతుఁడును, దేవదూతయు, యజ్ఞకర్తయు నగు నగ్నియే మరణధర్మముగల మాయుండుండి దేవతలకు హవిస్సులనిచ్చును.

౧౨౨. యో అధ్వరేషు శస్తమఋతా వాహోతాతమూ నమోభిరాయేణధ్వమ్ ।

అగ్నిర్యద్యే ర్నర్తాయ నేవాస్తృచా బోధాతిమనసా యజాతి॥

దం॥ ఏయగ్ని యజ్ఞములందు మిక్కిలి సుఖముగలిగించునో యధార్థము నెఱిగిన వాఁడు, దేవతల నాహ్వానించువాఁడు నెవ్వఁడగుచున్నాఁడో యాయగ్నినే (ఓ ఋత్విగ్యజమానులారా) మీరు స్తుతులచేత నభిముఖునిగాఁజేయుడు. ఈయగ్ని యజమానునినిమిత్తము దేవతలవద్దకుఁబోవునపుడు అతఁడే దేవతలను బోధించును.

౧౨౩. సహిక్రతుః సమర్యః ససాధుర్నిత్రోన భూవద్భృతస్యరథీః ।

తంమేధేషు ప్రథమం దేవయస్తీర్విశ ఉపబ్రువతే దస్సమారీః॥

దం॥ ఆయగ్నియే కర్మలుచేయువాఁడు, అతఁడే (ప్ర)పంచము) నాశమొందించు వాఁడు, అతఁడే పుట్టించువాఁడు, లేనిధనమును, మిత్రుఁడు దెచ్చియిచ్చునట్లు తెచ్చియిచ్చును. యాగములందు దేవతలను గోరుచున్న ప్రజలు దర్శనీయుడయిన యాయగ్నిని సేవించుచు నతనినే ప్రధానునిగాఁ జెప్పుదురు.

౧౨౪. సనో నృణాం నృతమోఽశాదా అగ్నిర్గిరోవసావేతుధీతిమ్ ।

తనాచ యేనుఘవానః శవిష్ఠా వాజప్రసూతా ఇషయన్తమన్త॥

దం॥ యజ్ఞమునడుపువారిలో నాయకశ్రేష్ఠుఁడును, శత్రువులందిచువాఁడును అగు నాయగ్ని మాస్తవములను, (హవీశూపముగు) నన్నములతోఁగూడిన కర్మలను, గోరుఁగాక. ఏయజమానులు విస్తారముగు ధనముతో ధనికులుగుచున్నారో, బలవంతులు నగుచున్నారో, సావిస్సులనిచ్చువారో, వారు స్తుతులంజేయించుచున్నారు. (ఋత్విజులచేతనని తా॥)

౨౩౦. ఏవాగ్ని ర్గోతమేభి రృతావా విప్రేభి రస్తోష్ట జాతచేదాః ।

సఏషు ద్యుమ్నం పీపయత్సవాజం సపుష్టింయాతి జోషమాచికిత్వా ॥

దం॥ యజ్ఞముగల జాతవేదుఁడు (=అగ్ని, ధనము, భేక, కలవాఁడని వ్యుత్పత్తి) మేధావంతులయిన గోతమ ఋషులచే స్తుతింపఁబడెను. ఆయగ్ని యీ గోతమర్షుల వద్దనున్న చక్కని (సోమమును) పానముచేసెను. అన్నములను (=హవిస్సులను) భక్షించెను. మాసేవ నెఱిగి యాయగ్ని పుష్టిపొందును.

సూక్తము. ౨౩.

(ఋషి - రహుగణపుత్రుఁడగు గోతమఁడు; దేవత - అగ్ని; ఛందస్సు - గాయత్రి.)

౨౩౧. అభిత్వా గోతమాగిరా జాతవేదో విచక్షణే । ద్యుమ్నైరభి ప్రణోనుమః॥

దం॥ ఓ యగ్ని! సర్వము నెఱిగినవాఁడా! గోతములు స్తుతిచూపమైన వాక్కుతో నిన్ను అభిముఖమగునట్లు స్తుతించిరి. మేముగూడ నీగుణములఁ బ్రకటించు మంత్రములతో స్తుతింతుము.

౨౩౨. తముత్వాగోతమోగిరా రాయస్కామోదువస్యతి । ద్యుమ్నైరభి ప్రణోనుమః॥

దం॥ ధనకాముఁడైన గోతమును స్తుతివాక్కులతో సేవించిన యగ్నినే స్తుతి మంత్రములతో మేము స్తుతింతుము.

౨౩౩. తముత్వా వాజసాతమ మగ్నిరస్య ధవామహే । ద్యుమ్నై రభిప్రణోనుమః॥

వర్షాది. అమ. ౧౩. స్తూ ౭౯.] ఋగ్వేదము.

దం॥ అగ్ని! అన్నముల విశేషముగానిచ్చు నిన్ను అంగిరర్షివలె సుఆధాంత్రము
 బ్రతాచి బిలుతుము. స్తుతింతుముగూడను.

ఉత్తరము త్వన్మత్రహస్తమం యోదస్యైరవధానుషే । ధ్యమైరభిప్రణోనుమః ॥

దం॥ ఓ॥ యగ్ని! దస్యలన్తు (=నాశకులని వ్య॥) నీవు తూలఁగొట్టుచున్నావు.
వృత్రహంతవశు నిన్ను స్తుతిమంత్రములతో నుతింతుము. (వృత్రశబ్దమునకిచట పాప
మని సోయనార్థము.)

౮౩౫. అవోచామ రహాగణా అగ్నయే మధుమద్వచః | ద్యుమ్నై రభిప్రహోనుమః ||

దం|| రహస్యగుణని కొమారులమధ్యన మేము (=కాతములే) అగ్ని దేవునికొరకు
మధురమైన స్తుతులను బరించితమి. స్తుతిమంత్రములతో నగ్నిని మాప్తిహూతికి
స్తుతించుచున్నాము.

సూక్తము. 2.

(మిమి - రహస్యశాస్త్రపుస్తకము గౌతముడు; దేవత - 1, 2, 3, వైద్యులగిరి; 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 83

॥ ८३६ : హిరణ్యకే, శోరజనా, విసారే హిరునిత్వాత ఇవద్రజ్జమాన్ ।

శుచిభాజా ఉపసో నవేదా యశస్వతీ రవస్యమ్ నసత్యాః॥

దం॥ బరిగారువంటి (జ్వాలారూప) కేశములుగలవాఁడు, సమీపించితే బాధించు
వాఁడు, మేఘములను గడలించువాఁడు, వాయువువలె శీఘ్రగమనముగలవాఁడు, నగు
నన్నిని (అనగా మెఱుపు) ఉదకములను వర్షించుటకు తలొక్కుచు మెఱయుచు నన్న
ములతో సఫలకర్మలు సేయఁగోరిన ప్రజలెఱింగినట్లు ఉపస్సులెఱుగవు.

౮౩౭. ఆతే సువరా అమినన ఏవే కృష్ణా నోనావ వృషభో యదీదమ్ ।

శివాభి ర్మన్మయమనాభి రాగా శ్చైతన్యమిహ సన యన్మృతభాః॥

దం॥ ఓ యగ్ని ! మంచిపనిచేయునట్లు మోక్షరహములు గమనస్వభావముగల మరుత్తులతోఁగూడ (మేఘమును) గట్టించి కొట్టగానే కృష్ణమేఘము ధ్వనించును. ఈలాటిపని జరిగినపుడు తుభిమమున పథ్యకాంతులవలె మెలియు మెలుపులతోఁగూడ నర్ణమేఘము బయలుదేరును. ఉదయము కురియును. నీటిమేఘము ధ్వనించును.

౨౩౫. యదీమృతస్య పయోవా పి హానో నయస్సృతస్య పథిభి రజిష్టైః ।

అర్యచా మిత్రో పహాః పరిచ్ఛ త్వచాపృచ్ఛ స్త్యుపరస్య యోనా॥

దం॥ ఎపుడు ఈయగ్ని ఉదయముయొక్క పాలువంటి సారమగు రసముతో (జగత్తును) దృఢీకరించునో, ఎపుడు నీళ్లునీదాగిన వన్నముకురిపించునో ఎపుడు అర్యముఁడు మిత్రుఁడు, వరుణుఁడును, మరుత్తులును, మేఘముయొక్క ఉత్పత్తి స్థానమందున చర్మమును జీల్చుదుడు.

౨౩౬. అగ్నే వాజస్య గోమత ఈశానః సహసో యహో ।

అస్మే ధేహి జాతవేదో మహిశ్రవః॥

దం॥ బలముయొక్క పుత్రుఁడవయిన యోయగ్ని ! బహుగోవులతోఁగూడిన యన్నమునకు నీ వీశ్వరుఁడవయియున్నావు. కనుక మాయందు ఓ జాతవేదా ! (=పుట్టిన సర్వము తెలియంగిన) విశేషధనమును గలుగఁజేయుమా.

౨౩౭. సత్యధానో వసుష్కవి రగ్ని నీళీన్యోగిరా । శేవ దస్సభ్యం పుర్వణీక దీదిహి॥

దం॥ ఆ యగ్ని ప్రకాశించువాఁడను, నివాసమునకు హేతువును (అగ్ని లేకుండఁగా కాపురమే చేయలేరని తా॥) బుద్ధిమంతుఁడును అయి స్తుతిమంత్రముతోఁగొనియాడఁదగి యున్నాడు. జ్వలంహవమగు బహుముఖములవాఁడా ! ధనముతోఁగూడిన యన్నము మాకుగలుగునట్లు ప్రకాశించుము.

౨౩౮. క్షపో రాజన్తుత త్ననాగ్నే వస్తో రుతోవనః । సతిగ్భ జమ్భ రక్షసో దహప్రతి॥

దం॥ అన్నిదినములందు నన్నిరాత్రులందు నోయగ్ని ! రాక్షసులను స్వయముగా సంహరింపుము. తీక్షణముఖముగలవాఁడా ! ఒకరినైన వదలకుండ రాక్షసులను దహింపుము.

మం ౧. అను ౧౩. సూ ౭౯.] ఋగ్వేదము.

౫౪౨. అవానో¹అగ్నః² ఊతిభి³ ర్గాయత్రస్య⁴ ప్రభర్షణి⁵ । విశ్వాసుధీషు⁶ వన్ద్యః⁷॥

దం॥ సర్వకర్మలందును, స్తుతింపఁదగినయగ్ని! గాయత్రీఛందముగల సామమంత్ర పాఠము గలుగునపుడు నీరక్షలతో మమ్ముఁ గాపాడుము.

౫౪౩. ఆనో¹ అగ్నే² రయింభర³ సత్రాసాహం⁴ వరేణ్యమ్⁵ । విశ్వాసు⁶ పృథ్వు⁷ దుష్ప్రమ్⁸॥

దం॥ ఓ యగ్ని! ఒక్కమాటుగా దారిద్ర్యమునఁజూచినట్టి, అందఱును కోరందగినట్టి, సర్వయుద్ధములందును శత్రువులకు లొంగని ధనమునిమ్ము.

౫౪౪. ఆనో¹ అగ్నే² సుచేతునా³ రయిం విశ్వా⁴య పోషసమ్⁵ । మాక్షికం⁶ ధేహి⁷ జీవసే⁸॥

దం॥ ఓ యగ్ని! సుఖమును గలిగించునట్టి, బ్రతికియున్నవ్నాల్గు దేహములను బోషించునట్టి, మంచిజ్ఞానముతోఁగూడిన ధనమును మాజీవనముకొఱకు నిమ్ము.

౫౪౫. ప్రపూతా¹ సిగ్గుశోచిషే² వాచో³ గోతమాగ్నయే⁴ । భరస్వ⁵ సుమ్న⁶ యర్గిరః⁷॥

దం॥ ఓ గోతమర్సి! ధనముకావలెనని కోరిన నీవు తీర్ణజ్వాలలుకల అగ్ని విషయమై పవిత్రవర్ణనలుకల స్తుతులను సమకూర్పుము.

౫౪౬. యోనో¹ అగ్నే² భిదాసత్యన్తి³ దూరే⁴ పదీష్టసః⁵ । అస్మాక⁶ మిద్యౌధే⁷ భవ॥

దం॥ ఓ గోతమర్సి! మమ్ము సమీపమందును; దూరమందును ఉండి ఏశత్రువు బాధించునో ఆతఁడు నశించుగాక!

౫౪౭. సహస్రాక్షో¹ విచర్షణి² రగ్ని³ రక్షాంసి⁴ నేధతి⁵ । హోతా⁶ గృణీత⁷ ఉక్త్యః⁸॥

దం॥ అసంగఖ్యాక జ్వాలల నెడు కన్నులు గలవాడై సర్వమునుంజూచునట్టి యే యగ్ని రక్షసులను (యాగస్థలమునందుండి తోలివేయునో) ఆయగ్ని సామమంత్రములతో స్తుతింపబడినవాడై దేవతలంబెఱుగు వాఁడగుచు (వారిని) స్తుతించుచు.

సూక్తము ౧౦.

(ఋషి - గౌతముడు; దేవత - ఇంద్రుడు; ఛందస్సు - పక్షి.)

౧౩౦. ఇ॒తా॒హి॒సోమ॑ ఇ॒స్స దే॒బ్రహ్మ॑ చ॒కార॑నర్ధ॒నమ్ ।

శ॒విష్ఠ॑వ॒జ్రి నో॒జసా॑ పృ॒థి॒వ్యా ని॒శశా॑ అ॒హి॒మర్చ॑న్నను స్వ॒రాజ్యమ్॑॥

దం॥ మిక్కిలి బలవంతుడవగు వజ్రహస్తుడా! (ఇంద్రా) ఈవిధముగా మదము గలిగించు సోమమును (నీవు త్రాగగా) నీకు వృద్ధిని గలిగించు స్తుతిని బ్రహ్మయును ఋత్విజుడను సేయుచున్నారు. కనుకనే నీరాజ్యమును బ్రకటించుకొనుచు బలము చేత భూమినుండి వృత్రుని బూర్తిగా శాసించితివి.

౧౩౧. స॒త్వా మ॒వద్య॑మా మ॒దఃసోమః॑ శే॒నాభృ॑తః సు॒తః ।

యేనా॑ వృ॒త్రం ని॒రదో॑భ్య జ॒ఘన్థ॑ వ॒జ్రి నో॒జసా॑ర్చ॒న్నను స్వ॒రాజ్యమ్॑॥

దం॥ వజ్రముధరించినవాడా! ఏసోమము పానము చేసినందున గలిగిన బలముతో వృత్రుని సంహరించితివో ఆ మదముగలిగించునట్టి, చల్లదనమునిచ్చునట్టి, డేగ రూపముం బొందిన గాయత్రిచేత ద్యులోకమునుండి తేబడియభిషవించిన; సోమము నిన్ను మదింపజేసెను.

౧౩౨. ప్రే॒హ్యభీ॑హి ధృ॒ష్టు॑హి న॒తే వ॒జ్రో ని॒యం॑స॒తే ।

ఇ॒ష్టౌ సృ॒ష్టం॑హి॒తే శ॒వోహ॑నో వృ॒త్రంజ॑యా అ॒హోర్చ॑న్నను స్వ॒రాజ్యమ్॑॥

దం॥ ఇంద్రా! హేచ్చుగాగమనింపుము. (శత్రుల) కభిముఖముకమ్ము. వారిందర స్కరింపుము. నీవజ్రము శత్రువులకసాధ్యము. నీబలము పురుషులను లొంగదీయును. కనుక మేఘమును గొట్టము. ఉదకముల గెల్చుకొమ్ము. నీవే సర్వాధికారివని ప్రకటన యగునట్లుచేసి స్వరాజ్యము సాగింపుము.

౧౩౩. ని॒ర్వి॒భూ॒మ్యా అ॒ధి॒వృ॒త్రం జ॒ఘన్థ॑ నిర్ది॒వః ।

సృ॒జా మ॒రుత్వ॑తీ ర॒వ జీ॒వధ॑న్యా ఇ॒మా అ॒హోర్చ॑న్నను స్వ॒రాజ్యమ్॑॥

మరిగ. అను ౧౩. సూ ౮౦.] ఋగ్వేదము.

207

దం॥ ఇంద్రుడా! భూమిమీద మేఘమును నిశ్చేషముగాఁగొట్టితివి. ద్యులోకము నుండి వెడలఁగొట్టితివి. ప్రాణులందఱు పిపఱచునట్టి, గాలితోఁగూడినట్టి, యీ వర్షోదకమును గ్రిందికిఁ బడవేయుము. నీదేస్వరాజ్యమును నట్లు ఇత్యాది పూర్వవతు.

౮౫౨. ఇన్ద్రోవృత్రస్య దోధతః సానుం వజ్రేణ హీళితః!

అభిక్రమ్యావ జిఘ్నేతే పశస్కాయ చోదయన్నర్చన్నను స్వరాజ్యమ్॥

దం॥ కోపముగల యింద్రుడెదురునడిచి గడగడ వడకించుచున్న వృత్రుని దవుడను (అనఁగా మేఘముమీఁదిభాగమును) ఉదకములంబ్రవహించుటకై; కొట్టెను. తనదే స్వరాజ్యమిత్యాదిపూర్వవతు.

౮౫౩. అధిసానౌ నిజిఘ్నేతే వజ్రేణ శతపర్వణా ।

మన్దాన ఇన్ద్రో అన్దసః సఖిభ్యోగాతుమిచ్ఛ త్యర్చన్నను స్వరాజ్యమ్॥

దం॥ ఇంద్రుడు నూరంచులవజ్రముతో (వృత్రుని) దవుడలమీఁద గట్టిగాఁగొట్టెను ఆ యింద్రుడు స్తుతింపఁబడి తనమిత్రులకు (అనఁగా ఋత్విగ్యజమానులకని తా॥) అన్నముగలుగు నుపాయమును గోరుచున్నాఁడు. తనదే స్వరాజ్యమును కొన్నట్లు ఇత్యాదిపూర్వవతు.

౮౫౪. ఇన్ద్ర తుభ్య మిదద్రివో నుత్తం వజ్ర నీర్యమ్ ।

యద్ధత్యం మాయినంమృగం తముత్వం మాయమా వధీరర్చన్నను స్వరాజ్యమ్॥

దం॥ ఓ మేఘవాహనా! వజ్రధారీ! ఇంద్ర! నీసామర్థ్యము శత్రువులకులొంగదు. కనుకనే ఆ సామర్థ్యముతో మాయావియయిన, మృగహపము బొందిన ఆ వృత్రుని నీవుఁగూడ మాయతోనే వధించితివి. (మాయ=జయోపాయము) నీదే స్వరాజ్యమును కొనునట్లు ఇత్యాదియథా పూర్వము.

౮౫౫. వితే వజ్రాసో అస్థిర న్నవతి న్నావ్యా ౩ అను ।

మహాత్ ఇన్ద్రవీర్యం బాహ్యోస్తే బలం హితమర్చన్నను స్వరాజ్యమ్॥

దం॥ నీపద్దనుండి బయలుదేరిన జ్ఞానములు; ఓడలతోదాటడగిన తొంబది తొమ్మిది నదులను గుఱచూచి (వృత్రుడు మాటిని బయటకి రాకుండఁ బట్టుకొని యున్నాఁడు అని తెలిసి) వినిధిసూపములం చెవరి (సంహరించినవి.) ఇంద్రా! నీ నీర్యము గొప్పది. నీ బాహువులందు బలము చెబడినది. నీదే స్వరాజ్యమునుకొను నిత్యాది పూర్వవతు.

౧౫౬. సహస్రం సాకమర్చత పరిష్కారత వింశతిః ।

శతై సమన్వనోనపు రిన్ద్రాయ బ్రహ్మోన్యత మర్చన్నను స్వరాజ్యమ్॥

దం॥ వేసునుండి కలిసి యింద్రుని బూజించిరి. ఇనునదిమంది (పదాలుగురు ఋత్విజులు, యజమాన, పత్ని, సవన్య, శమితలు) స్తుతించిరి. నూలునుండి (ఋషులు) యింద్రుని మాటిమాటికి స్తుతించిరి. ఈ యింద్రునికొఱకు (హవిస్సుసూపమున) నిచ్చుటకు అన్నము మీఁది కత్తి పట్టుకొనంబడెను. తనదే స్వరాజ్య మిత్యాది పూర్వవతు.

౧౫౭. ఇన్ద్రో వృత్రస్య తవిషీం నిరహా తుహసాసహః ।

మహాత్ దస్య పౌన్యం వృత్రంజఘన్వా అసృజ దర్చన్నను స్వరాజ్యమ్॥

దం॥ ఇంద్రుఁడు వృత్రుని బలముచు (తన) బలముతోఁగొట్టివేసెను. ఆయుధము తోనాయుధమును గొట్టివేసెను. ఆ యింద్రుని బలము గొప్పది, కనుకనే వృత్రుని గొట్టెను. ఉదకములఁగార్చెను. తనదే స్వరాజ్యమునట్లు ఇత్యాదిపూర్వవతు.

౧౫౮. ఇమేచి త్రవమన్యవే వేపేతే భియసామహీ ।

యదిష్ట వజ్రన్నోజసావృత్రం మరుత్వాఅవధీ రర్చన్నను స్వరాజ్యమ్॥

దం॥ ఓ యింద్రా! మరుత్తులతోఁగూడి నీవు బలముచేత వృత్రుని నెపుడుచంపితివో అపుడు గొప్పవియగు నీద్యులోక భూలోకములు నీ శోపమునకు భయమంది వణకుచుండెను. నీదేస్వరాజ్యమునుకొనునట్లు ఇత్యాది పూర్వవతు.

౫౫౯. సవే॑సనా॒ నత॑న్యతే॒న్ద్రం॑ వృ॒త్రో విభీ॑భయత్ ।

అభ్యే॑నం వ॒జ్ర ఆ॒యసః॑ సహ॒స్రభృ॑ష్టి రాయ॒తా ర్చ॒న్నను॑ స్వ॒రాజ్యమ్॥

దం॥ వృత్రుఁడు తనకదలించుటచేతను, తనగర్జనధ్వనిచేతను, వృత్రుఁడింద్రుని భయ పెట్ట లేక పోయెను. ఇనుముతోచేసిన వేయంచుల వజ్రాయుధము వృత్రునింగొట్టెను. తనదే స్వరాజ్య మిత్యాదిపూర్వవతు.

౫౬౦. య॒ద్వృ॒త్రం తవ॑చాశనిం వ॒జ్రేణ॑ సమయోధయః ।

అహి॑మి॒న్ద్రో జి॒ఘాంసతో॑దివి తే॒బద్భదే॑ శవో॒ర్చన్నను॑ స్వ॒రాజ్యమ్॥

దం॥ ఇంద్రా ! వృత్రుని వజ్రాయుధమును నీవజ్రాయుధముతో నెపుడుకొట్టితివో యపుడు వృత్రునిఁజంపఁదలఁచిన నీబలము ద్యులోకమును వ్యాపించెను. నీదే స్వరాజ్యమన్నట్లు ఇత్యాదిపూర్వవతు.

౫౬౧. అభి॑ష్టనే॒తే అ॒ద్రివో॑ య॒త్థాన్వి॑జగచ్ఛరే॒జతే॑ ।

త్వష్టా॑చి త్తవ॑మన్య॒వ ఇ॒న్ద్రో వేవి॑జ్యతే భి॒యార్చ॒న్నను॑ స్వ॒రాజ్యమ్॥

దం॥ ఓ వజ్రధారి ! నీవు సింహనాదము చేయుఁగానే స్థిరచరములన్నియుఁ గంపించెను. త్వష్టకూడ. (=వజ్రాయుధము చేసినపనివాఁడు) నీకోపమునకు భయపడి కంపించెను. నీదే స్వరాజ్యమనునట్లు ఇత్యాది పూర్వవతు.

౫౬౨. సహి॑నుయాదధీ॒మ సీ॒న్ద్రం కో॒వీర్యా॑పరః ।

తస్మి॑న్న॒ష్ట ము॒తక్ర॑తుం దే॒వా ఓ॒జాంసి॑ సంద॒ధు రర్చ॒న్నను॑ స్వ॒రాజ్యమ్॥

దం॥ సర్వత్రావ్యాపించియున్న యింద్రుని మేము తెలియలేకున్నాము. వీర్య వంతుఁడై యెవరికిని దెలియనిచోట నున్న యింద్రుని మనుష్యుఁడెవఁడు గుర్తెరుగఁగలడు? (ఏమంటే=) ఆ యింద్రునందు దేవతలు ధనమును, కర్మను, మఱియుం బలమును, నిల్పియున్నారు. తనదే స్వరాజ్య మిత్యాది పూర్వవతు.

చం॥ అధర్వర్షియుఁ బ్రసలంధటి తండ్రియగు మనువును దధర్వజునుషియు (=ఇతఁ
దధర్వపుత్రుఁడు) ఏకర్ష నొనర్చిరో ఆకర్షయందు (హవిస్సురూపమయిన) అన్నములు
ఉక్థలు (సామమంత్రాలు) పూర్వులయజ్ఞములందువలె ఇంద్రునికే చెందియున్నవి.

షష్ఠమాధ్యాయము.

—:—0—:—

సూక్తము ౨౧.

(ఋషి - రహుగణపత్రుడగు గౌతముడు. దేవత - ఇంద్రుడు. ఛందస్సు - పశ్చిమ.)

౨౬౪. ఓమ్ ఇన్దో మదాయ వావృధే శవసే వృత్రహాన్మభిః ।

తమిన్నహత్స్వా జిషూతేనుర్భే నావామహే సవాజేషు ప్రనోవిషత్ ॥

దం॥ వృత్రుని జంపిన యింద్రుడు ఉత్సాహముకొఱకు బలముకొఱకు ఋత్విజుల చేత (స్తుతులతో) హెచ్చరింపబడెను. గొప్పయుద్ధములందాయింద్రునే పిలుచు చున్నాము. (మఱియు) ఇతనిని జిన్నయుద్ధములందును, గొప్పయుద్ధములందును, బిలుచుచున్నాము. ఆతడు యుద్ధములందు మమ్ము రక్షించునుగాక.

౨౬౫. అసిహి వీరసేన్యో సిభూరి పరాదడిః ।

అసి ద్రభస్యచి ద్వృఘో యజమానాయ శిక్షసి సున్వతే భూరితే వసు ॥

దం॥ వీరుడవగు నోయింద్రా! సేనయంతటి జలవంతుడవు. విస్తారమైన నధనమును శత్రువులం బరాభవించితెచ్చువు. నిన్ను స్తుతించినవాడల్పుడయ్యును వానిని వృద్ధి నొందింతువు. యాగముచేసినవానికిని, సోమమునభిషవించినవానికిని, విస్తారముగా ధనమిత్తువు.

౨౬౬. యదుదీరత ఆజయో ధృష్ణవే ధీయతేధనా ।

యుక్ష్వామదమృతా హారీకం హనః కంవసౌ దధోస్సా ఇన్ద్రవసౌదధః ॥

దం॥ యుద్ధములు తటస్థించినపుడు జయించినవానికి ధనములు లభించును. శత్రువుల మదమణగించు నీరేండు గుఱ్ఱములును ఇంద్రా! పూన్పుము, ఒకనిజంపుదవు, ఒకనికి ధనమిత్తువు, మాకును ధనమిమ్ము (అని గౌతముడు స్పంజయదేశరాజు పురోహితుడై యీ యింద్ర సూక్తము జపించెను.)

౫౬౭. క్ర॑త్వా॑ మ॒హా॑ అను॒ష్ఠధం॑ భీ॒మ ఆ॒వా వృ॑ధే॒శవః॑ ।

శ్రి॒య ఋ॒ష్వి॒ష్టాక॑యో ర్ని॒శి॒త్రీహ॑రి॒వా స్త॒ధేహ॑ స్త॒యోర్వ॑జ్ర॒మాయ॑సమ్॥

దం॥ కర్మచేతఃగొప్పవాఁడు, భయంకరుఁడునగు నింద్రుఁడు (సోమగూప) అన్నము-
పానముచేసి బలమును వృద్ధిపఱచుకొనెను. గొప్పదనము కలవాఁడును దర్శనీయుఁడు
నై యింద్రుఁడు హరియ నెడు గుఱ్ఱములతోఁగూడి యినుముతోఁ జేయఁబడిననజ్రమును
చేతులందు సంపదనిమిత్తము ధరించెను.

౫౬౮. ఆ ప॒ప్రా పా॑ర్థి॒నం రజో॑ బద్ధ॒ధే రో॑చనాది॒ని ।

సత్యా॑వా ఇ॒న్ద్ర క॒శ్యస॑ స॒జాతో॑ న॒జని॑ష్య॒తేతి॑ వి॒శ్వం వ॑వక్షి॒థ॥

దం॥ ఇంద్రుఁడు పృథివిలోని వస్తువులను అంతరిక్షమును ఆవరించియుండెను. ద్యులోక
మందునక్షత్రాదులనిల్పెను. (సేనుములదారి అంతరిక్షము) ఇంద్రా! నీనంటివాడిది
వఱకు నెవ్వఁడు పుట్టలేడు, పుట్టంబోడు. నీవు జగత్తునంతటిని బాగుగ వహింపఁ
గలుగుదువు.

౫౬౯. యో॒అర్యో మ॒గ్ధోజ॑నం పరా॒దదా॑తి దా॒శుషే॑ ।

ఇ॒న్ద్రో అ॒స్సభ॑వం శి॒క్షతు॑ వి॒భజా॑భూరి తే॒వసు॑ భ॒క్షీయ॑ త॒వరా॑ధ॒సః॥

దం॥ పాలకుఁడైన యింద్రుఁడు మనుష్యులను సన్నమును హవిస్సులనిచ్చు (యజ
మానునకు) నిచ్చును. మాకిచ్చుటకు ధనము నింద్రా! వంతులు వేయుము.
(ఏమంటే) నీకు విస్తారము ధనమున్నది. సీధనములోని భాగమునే ననుభవించుచు.

౫౭౦. మ॒దే మ॒దే హి॒నో ద॒ధిహ్య॑థా గ॒వా మృ॑జు॒క్రతుః॑ ।

సం॑గృ॒భాయ॑ పు॒హ శతో॑ భ॒యాహ॑స్త్వా వసు॑ శి॒శీహి॑ రాయ॒ ఆభ॑ర॥

దం॥ సోమపానమదము గల్గినపుడెల్లఁ జక్కసిపనులుచేయు నింద్రుఁడు మాకు ఆల
మందల నిచ్చువాఁడగును. ఇంద్రా! నీవు విస్తారమైన నూల్లకొలంది ధనములను
రెండు చేతులతోను (మాకిచ్చుటకై) ధరింపుము. మమ్ములను జరుకుగలవారినిగాఁ
జేయుము. ధనములనిమ్ము.

౨౨౧. మాదయస్వ సుతేసచా శవసే శూరరాధసే ।

విద్వాహీ త్వాపురూవసు ముపకామా స్తస్మజ్జహే ధానో వితాభవ॥

దం॥ ఓ శూర ! సోమమభిషవిపఁగానే (మా) ధనముకొఱకు, బలముకొఱకు, నేస్తుడా ! తృప్తిగాఁద్రావుము. నీవెక్కుడుధనము కలవాఁడవని మేమెఱుంగుదుము మాకోరికలను నీతోఁగలియఁబోతుము (సంప్రదించుట) మమ్ము రక్షించువాఁడవు కమ్ము.

౨౨౨. ఏతేత ఇన్ద్ర జంతవో విశ్వం పుష్యన్తి వార్యమ్ ।

అన్తర్హిభ్యో జనానా మర్యో వేదో అదాశుషాం తేషాం నోవేద ఆభర॥

దం॥ ఓ యింద్రా ! నీవారైన యీ యజమానులు కోరఁదగిన హవిస్సునంతయు వృద్ధిచేయుచున్నావు. హవిస్సుల నివ్వనివారిదగ్గఱనున్న ధనమును స్వామివైన నీవు చూచుచున్నావుకదా ! ఆజనుల ధనమును దెచ్చి మాకిమ్ము.

సూక్తము. ౨౨.

(ఋషి - గౌతమఁడు ; దేవత - ఇంద్రుఁడు ; ఛందస్సు ౧, ౫, పజ్జి ; ౨, జగతి.)

౨౨౩. ఉపో మశ్రుణుహీ గిరో మఘవ న్నాతథా ఇవ ।

యదానః సూన్యతావతః కర ఆదర్థయాస ఇద్యోజన్విన్ద్ర తేహరీ॥

దం॥ ధనవంతుఁడవగు నింద్రా ! మాస్తుతులను సమీపమునకువచ్చి వినుము ఇదివఱకు మాయెడల నీవు ప్రవర్తించినదానికి పృథిరేకముగా నుండకుము. మమ్ము నెపుడు సత్యవచనులనుగాఁ జేయుదువో ఆవెంటనే యాచింపఁజేసుకొందువు; కనుక నోయింద్రా ! నీరెండు గుఱ్ఱములును (రథమునకు) బూన్చుము.

౨౨౪. అక్షన్నమిమదన్త హ్యవప్రియా అధూపత ।

అస్తోపత స్వభాసవో విప్రా నవిష్ఠయా మతీ యోజన్విన్ద్ర తేహరీ॥

దం॥ ఇంద్రా! (నీవిచ్చిస) యన్నములను (యజమానులు) భక్షించిరి. తృప్తి జేందిరి. శరీరములు కదల్చుచుకొనిరి. స్వాధీనదీపులుగల విప్రులు అత్యంతనూతన మగు స్తుతులతో స్తుతించిరి. కనుక నిందా! నీరెండు గుఱ్ఱములును రథమునకుఁ బూన్చుము.

౨౭౫. సుసంవృశం త్వావయం మఘవ న్వందిషీనుహి ।

ప్రనూనం పూర్ణవః ధురః స్తుతో యాహి వశో అను యోజా న్వీన్ద్ర తేహరీ॥

దం॥ ఇంద్రా! అందఱును బాగుగఁజూచునట్టి నిన్ను మేము స్తుతింతుముగాక. నిండురథముతో నుండినవాడవై యీకోరుచున్న వారిగూర్చి తప్పక బయలుదేరుము. రెండుగుఱ్ఱాలు ఇత్యాదిపూర్వవతు.

౨౭౬. సఘాతం వృషణం రథ మధితిష్ఠాతి గోవిదమ్ ।

యఃపాత్రం హారియోజనం పూర్ణమింద్రచి కేతతియోజా న్వీన్ద్ర తేహరీ॥

దం॥ ఏయింద్రుఁడు హారియోజనమును పేరుగల్గి సోమరసముతోనిండిన పాత్రముగా నున్న రథము జ్ఞాపకముంచుకొనుచున్నాఁడో ఆయింద్రుఁడా! వర్షమును గురియునట్టి గోవులనిచ్చునట్టి ఆరథము నెక్కుము. రెండు గుఱ్ఱములు నీరథమునకుఁ బూన్చుము.

౨౭౭. యుక్తస్తే అస్తు దక్షిణ ఉతసవ్యః శతక్రతో ।

తేనజాయా ముపప్రియాం మన్దానో యాహ్యస్థసో యోజా న్వీన్ద్ర తేహరీ॥

దం॥ ఓ శతక్రతూ! (=అనేకకార్యములు సేయువాఁడా!) నీరథమందుఁ గుడి ప్రక్కననున్నదియు, నెడమప్రక్కననున్నదియు, గుఱ్ఱములు పూన్సబడుఁగాక. ఆ రథముతో (వచ్చి) సోమరూపాన్నమును బానము సేసి మదించివవాడవై ప్రియురాలగు భార్యను సమీపించుము. నీరెండు గుఱ్ఱము లిత్యాదిపూర్వవతు.

౨౭౮. యునజ్ఞితే బ్రహ్మణా కేశినా హరీ ఉప్రప్రయాహి దధిషే గభస్త్యః ।

ఉత్వాస్తుతా సోరభసామన్దిమః పూషణ్వాన్వజ్రి స్తుము పత్వ్యామదః

దం॥ ఇంద్రా ! బౌద్ధుగల నీరెండు గుఱములు స్థితిమంత్రములతోఁబూస్తును. దానితో నీయుగటికిఁ బొమ్ము. చేతిలోఁ బైముఁబట్టుకొనుము. అభిషవించిన సోమములు వేగముగలననిన్ను ఎక్కువమత్తుకలవానిని జేసినవి. వజ్ర ! పుష్టిగల్గి నీభార్యతోఁ దృప్తిపండుము.

— - ౦ - - —

సూక్తము, ౮౩.

(ఋషి - గౌతముఁడు; ఛందస్సు - జగతి; దేవత - ఇంద్రుఁడు.)

౮౨౯. అశ్వినతి వ్రథమో గోష్ఠ గచ్ఛతి సుప్రావీ రిన్ద్ర మర్హ్యస్తవోతిభిః ।

తమిత్సృణక్ష్మి వసునా భవీయసా సిన్ధుమాపోయథాభితో విచేతసః॥

దం॥ ఇంద్రా ! మనుష్యుఁడు నీరక్షణలచేతఁ జక్కగా రక్షింపఁబడినవాఁడును, అనేకమయిన గుఱములుగల (యింటిలోనుండి) గోవులవిషయమున మొదటివాఁడై నడచును (గోవులను బుచ్చుకొనువారిలో ముందునడచుననియు, గుఱములదివఱకే కలిగియున్నాడనియు తా॥) నీవతనినే విస్తారధనముతోను; విశేషజ్ఞానమును గలిగించు నుదకములు సర్వత్రా నముద్రుని బూరించునట్లు; పూరింతువు.

౮౩౦. ఆసోన దేవీ రుపయన్తి హోత్రి యమనః పశ్యన్తి వితతం యథారజః ।

ప్రాచేర్దేవానః ప్రణయన్తి దేవయుం బ్రహ్మప్రియం జోషయన్తేరశావ॥

దం॥ హోతయొక్క పాత్రను ప్రకాశించు నుదకములు చేరునట్లు; విస్తీర్ణమయిన సూర్యకాంతిక్రిందికిఁబడునట్లు; దేవతలందఱు చుట్టుమూగి తమదృష్టులను సారింతురు. దేవతలందఱును గోరుకొను నీపాత్రను బ్రహ్మప్రియమును పేరి దానిని సిద్ధపఱతురు. దేవతలందఱు దానిని (కన్యను) వరులు కామించునట్లు కామింతురు.

౮౩౧. అధిద్వయో రదథా ఉక్థ్యం వచోయతస్రుచా మిథునా యాసపర్యతః ।

అసంయతో ప్రతే తేక్షేతి పుష్యతిభద్రా శక్తిర్యజమానాయ సున్వతే॥

దం॥ స్రుచములు స్థిరమచి జోమగాహర్ష యోగము హరిహరములు నిన్ను బూజించు చున్నవో ఆరెంటెయొక్క నింద్రా! నీవు “యశోమా” అను మాహాత్రయము నుంచి తిని. యజమానుడు శత్రువులనుగిరి యుద్ధముననుబడిన స్త్రోత్రమునుగిరి. పుష్టిగానుండును. నీవు సోమముపభిషేచించి యజమానుడు గిర్వ్యాప్రసాదమున శక్తి కలుగును.

౧౮౨. ఆపంజీరాః ప్రథమం దధిరే వయ ఇర్హగ్నయా శహ్వాయే పశ్యత్యయా ।
సర్వం పణే సమవిస్త్య భోజన మిశ్యాపి న గోవి మావశుం పరణి

దం॥ (పణి గోవులపహరించిన తరువాత వంగికో బుచ్చలు ముందుగా హరిస్సయ ఫరించిరి. వారు ప్రవ్వలించిన యగ్నులు కలవార నొకటి పాశ్చాతములగు శోధన యాగములచేత నింద్రుని బూజించిరి. వారు పశ్యత్యయా గోవులను, ఇతరపశువులను ధనమునుం గీసికొనిరి

౧౮౩. యజై రథర్వా ప్రథమఃపథ స్తతే తతః సాశ్వ్య ప్రతపా వేన ఆపని ।
ఆగా ఆజ దుశనా కావ్యః సచా యమస్యజాతమస్మిం యజమాపి॥

దం॥ (గోవులపహరించిన తరువాత) అధర్వర్వి యింద్రయాగమునర్హి గోవుల మార్గములను ముందుగాఁ జక్కపఱచెను. అధర్వఁడాగోవుల పభిముఖముగాఁ బొందెను. కవిపుత్రుడగు నుశనుడు (శుక్రాచార్యులు) ఆ యింద్రునకు సహాయుడయ్యెను. ప్రతములను బాలించుచుఁ బ్రకాశించు సూర్యుడొప్పిరి. రాక్షసుల జయింప నావిర్భవించినవాడును, మరణధర్మములేనివాడునగు నింద్రుని మేము యజింతుము.

౧౮౪. బర్హిర్వా యత్స్వపత్యాయ వృజ్య తేరోవా శ్లక మాఘోషతే దివి ।
గ్రావా యత్ర వదతి కారుద్యస్త్వస్య దిన్తస్త్వ అభిపిత్వేషు రణ్యతి॥

దం॥ విఘ్నములేని సుకర్మకొఱకు దర్భయెప్పుడు కోయఁబడినదో; స్తుతికొనరించు హోత యజ్ఞమందు స్తుతియంత్ర మెప్పుడు పఠించెనో; ఉన్ననుజేసిన ఇతర ధ్వనించు నట్లు; అభిషవశిల యెప్పుడు ధ్వనించెనో; యాయన్ని కాలములందును ఇంద్రుడొ సంతసించును.

ము ౧. అను ౧౩. సూ ౮౪.] ఋగ్వేదము.

౨౧౫

సూక్తము. ౮౪.

(ఋషి - శాంతిముఖ; వేదత - ఇంద్రుడు; ఛందస్సు - ౧-౬ అనుష్టుప్, ౭-౧౦ ఉష్టిక్, ౧౧-౧౩ పంచుక్, ౧౪-౧౬ గాయత్రి, ౧౭-౧౮ త్రిష్టుప్, ౧౯-౨౦ బృహతి)

౧౦౫. అనావి సోమ ఇద్ధితే శవిష్ట దృష్టవాగహి ।

అత్య పృథా క్ష్యోమం రజః సూర్యోన రశ్మిభిః॥

దం॥ ఇంద్రా! నీకొరకు సోమమభిషవింపబడినది. అధికబలవంతుడా! శత్రు విజయూ! గమ్ము. సోమపానమువల్ల గలిగిన సామర్థ్యము; కిరణములచేత సూర్యుడెంతో ముగ్ధుడై బూరించుచున్నా; నిన్ను బూరించుగాక.

౧౦౬. ఇద్ధిమిద్ధా నమాతో ప్రతిభృష్టశనసమ్ ।

ఋషీణాంచ స్తుతీ సువచసంచ మానుషాణామ్॥

దం॥ ఎంతోదేవతను అణగారాని బలముగల యింద్రునే, ఋషులయొక్కయు, నితర మనుష్యులయొక్కయు, స్తుతుల సమీపమునకు హరియనుపేర్లుగల రెండు గుఱ్ఱములు పంపింపుము.

౧౦౭. అత్య పృథుమా ప్రథం యుజ్మతే బ్రహ్మణాహగీ ।

అర్వాచీం సుజేమనో గ్రావా కృణోతు వగ్నునా॥

దం॥ పృథుమీ వంహించిన యింద్రా! నీగుఱ్ఱములు స్తుతిమంత్రములతో బూన్పబడినవి. ననుక రథమొక్క ము. అభిషవళిల నీమవసును అభిషవించినప్పటి ధ్వనిచేత మాతభిముఖుండగువచ్చు చేయుగాక,

౧౦౮. ఇమ మిష్టానుతం పిబ త్యేష మమర్త్యం మదమ్ ।

తాత్రస్య త్వభ్యక్షర న్ధారా ఋతస్య నాదనే॥

దం॥ ఇంద్రా! విక్రీలి ప్రశస్తము పాదమును గలిగియున్నది, అప్పుడే గానఁ జేయునట్టి, సోమమును ద్రావ్యము. యజ్ఞస్థానములందు తీవ్రమగు (ఎక్కువ) పాదము చేయుదానికి తీవ్రవిశేషణము) సోమదేవధారలు సేవించుము ముగించు ప్రశస్తమును పొందు.

౧౦౪. ఇంద్రాయ నూన మర్చతోశాని చబ్రహ్మణః ।

సుతా అమత్సు రిష్టవో జ్యేషం సమస్యతావహాః॥

దం॥ ఋత్విజలారా! శీఘ్రముగా నింద్రుని బ్రాహ్మణుడను. అతనిని అభివదించిన సోమములు (ఇంద్రుని) ముగించుచేయును. ప్రశస్తములను పొందుదు. పాదములను యింద్రుని సమస్యరూపుడు.

౧౦౫. నకిష్ట్య ద్రథీతరో వాః యశస్త్వ యద్యపి ।

నకిష్ట్యాను మజ్జనా నకిః స్వశ్వ ఆవశే॥

దం॥ ఇంద్రా! హరియనుపేరి గండు గుఱములును రథములనును ఋత్విజులనును నీకంటె నెక్కుడు రథములు ముతలేడు. నీవంటి బ్రాహ్మణులను పొందుదు. ముగించుదు. ముగించుదు గల యన్యుడు నిన్ను సమీపింపజాలడు.

౧౦౬. యపక ఇద్విదయతే వసుమర్తాయ దాశుషి ।

ఈశానో అప్రతిష్కూత ఇన్దోఽగ్ని అజ్ఞ॥

దం॥ ఏయింద్రుడొక్కడే హవిస్సులనిచ్చు మనుష్యులకు ధనియ్యుకో (అతడు) ఏదురాడ శక్యముగాని వాడై సర్వదగమునకు నీశ్వరుడు.

౧౦౭. కదా మర్త మరాధనం సదా త్సన్మమివ స్భరతో ।

కదానః శుశ్రవర్ ఇన్దోఽగ్ని అజ్ఞ॥

దం॥ యజ్ఞముచేయని మనుష్యుని యింద్రుడెప్పుడు పుట్టగొడుగు (పుట్టకొక్కటి కూడ వాడుకకలదు) నుంబలె నొక్కటేయునో? కదా! మాన్యుల నింద్రుని పుట్టె శీఘ్రముగ వినునో? కదా!

౨౯౩. యశ్చిద్ధితా¹ బహుభ్య² ఆసుతా³వా⁴ ఆవివాసతి⁵ ।

ఉగ్రం తస్మత్¹తే శవ² ఇన్ద్రో³ అజ్ఞ⁴॥

దం॥ అనేక మనుష్యులలో నేయజమారుడు సోమమునభివించి నిన్ను సేవించునో యాతనికి ఉగ్రమయిన బలము నిండ్రుడు శీఘ్రముగానిచ్చును.

౨౯౪. స్వాదోర్ధితా¹ విషూవతో² మధ్వః³ పిబ⁴న్తి గౌర్యః⁵ ।

యా ఇన్ద్రో¹ణ సయావరీ² వృష్ణామద³న్తి శోభసే⁴ వస్వీరను⁵ స్వరాజ్యమ్॥

దం॥ ఏగోవులు వర్షించువాడగు నిండ్రునితోఁగూడి శోభార్థ సంచరించునో అగోవులు గుబియయిన సోమరసమును సర్వయజ్ఞములలో నితే ఇండ్రుడు ద్రావగా మిగిలిపదానిని ద్రావి మదించుచున్నవి. నివాసమునకు ముఖ్యోపయోగమగు పాల నిచ్చుచున్నది యిండ్రరాజ్యము తమదేయని భావించుచున్నవి.

౨౯౫. తా¹ అన్య పుశనాయువః² సోమం శ్రీణ³న్తి పుశ్నయః⁴ ।

ప్రియా ఇన్ద్రో¹న్యధేనవో²వజ్రం హిన్వ³న్తిసాయకం⁴ వస్వీరను⁵ స్వరాజ్యమ్॥

దం॥ ఇండ్రుని స్పర్శనుగోరిన నానావర్ణగోవులు సోమరసమును తమపాలతోఁ గలుపుచున్నవి. ఇండ్రునకు బ్రయములగు నాధేనువులు శత్రువులఁ జంపునట్టి వజ్రమును (శత్రులమీఁద) విసరుచున్నవి. నివాసమునకు ముఖ్యాధారమయిన గోవు లిండ్రరాజ్యము తమరాజ్య మిత్యాతిపూర్వవతు.

౨౯౬. తా¹ అన్య నమసాసహః² సవర్య³న్తి ప్రచేతసః⁴ ।

వ్రతాన్యస్యసశ్చి¹రే పురూణి² పూర్వచిత్తయే³ వస్వీరను⁴ స్వరాజ్యమ్॥

దం॥ అగోవులుతృప్తజ్ఞానముకల్పవై ఇండ్రుని బలమును (తమపాల) ఆహారముతో బోషించుచున్నవి. ఇండ్రుని బహువిధ కార్యములను దెలియుటకై యెఱిగి చేయును. ప్రజల నివాసహేతువులైన గోవులిత్యాది పూర్వవతు,

౨౯౭. ఇన్ద్రో¹ దధీవో² అస్థభి³ ర్వప్రతా⁴ ణ్యప్రతిష్కృతః⁵ । జఘాన⁶ నవతీర్నవ॥

దం॥ ఇతరు లెదురుమాటలాడ శక్యముకాని యింద్రుఁడు దదీచర్ష యెముకలతో నెనిమిది వందల యెనుబదిమంది వృత్రులను జంపెను. (అదెట్లనగా—మూఁడు లోకముల దేవతలంజయింప వృత్రునిమాయ మొసట మూఁడయ్యెను. అందొక్క టొక్కటి భూతభవిష్యద్వర్తమాన దేవతల నిమిత్తము మూఁడేసి యయ్యెను. మొత్తము తొమ్మిది. అందొక్కొక్కటి యుత్సాహప్రభు మంత్రశక్తుల నాశ్రయించి మూఁడేసి కాగా మొత్త మిరువదియేడు. అవినత్వర జస్తమో భేదమున ఎనభై యొక్కటి యయ్యె. ఇట్టివి పదిదిక్కులనుంటచేత దేవతలు వృత్రునితో సాలలేక దధీచి స్వర్గమునకు వెళ్ళగానే యతని దేదైన కలదాయని ప్రశ్నింప నతని యుప దేశమున కుదుజ్జేత్రమునకుఁబోయి దేవతలు వెదకిరట ! అచటి నదీసమీపమున నతని గుఱ్ఱముతలకాయ కనంబడెనట ! ఆతల యెముకముక్కలతో పృథ్వాసురు లను (౧౦౦) ఎనిమిదివందల పదిమందిని యింద్రుఁడు చంపెనట—ఇది పురాణములో దానికి భిన్నముగానున్నది.)

౧౯౫. ఇచ్చ నశ్వస్య యచ్ఛిరః పర్వతే వృషశితమ్ । తద్విద చ్చర్యణావతి॥

దం॥ పర్వతములందు నశ్వశిరస్సు జూరపడినది. (అదేదధీచిది) దానినింద్రుఁడు కోరఁగా శర్యణావతి యను నదిలో ఆతల దొరకెను.

౧౯౬. అత్రాహ గోరమన్వత నామ త్వష్ట రపీచ్యమ్ । ఇత్థా చన్ద్రమసో గృహే॥

దం॥ గమనించునట్టి చంద్రునియొక్క యీ గృహమందే (అంటే మండలము) రాత్రి కనంబడనట్టి త్వష్టయొక్క (=సూర్యుఁడే: దీపించువాఁడనివ్వు) శేజస్సు తెలిసి కొనిరి. (చంద్రుని మండలమందు సూర్యమండలములోకాని రాత్రి ప్రవేశించు నని తా॥)

౧౦౦. కోఅద్య యజ్ఞే ధురిగా ఋతస్యశిమీవతో భామినో దుర్హృణాయూన్ ।

ఆసన్నిహన్తౌ త్వసో మయో భూన్య ఏషాభృత్యాన్యథ తృజీవాత్ ॥

దం॥ ఈ కర్మదగ్గరకు వచ్చిన ఇంద్రరథము నొగలందు గమనశీలములును, వీర్య వంతులు, తేజోవంతులు, శత్రులకు సాధ్యముకాని కోపముకలవియు, నోటిలోనే బాణములుకలవియు, (శత్రువుల) గుండెలమీఁదఁ బొదము పేయునవియు నగు నింద్రుని గుఱ్ఱములను నెవఁడు పూన్చుగలఁడు? (శక్యముకాదనితా) ఈ వాక్కును బోషించువాఁడు బ్రతుకుఁగాత.

మం ౧. అను ౧౩. సూ ౮౪.] ఋగ్వేదము.

౨౧౯

౯౦౧. కశ్యపతే తుజ్యతే కోబిభాయ కోమంసతే సంతమిన్ద్రం కోలన్తి ।

కశ్యకాయ కశ్యభా యోతరామే ధిబ్రవత్తన్వే౩ కోజనాయ॥

దం॥ (ఇంద్రుడనుగ్రహింప వచ్చినపుడు) ఎవడు శత్రువునకు భయపడి పాటి పోవును? ఎవడు హింసింపబడును? ఎవడు భయపడును? మాసమింప మందున్న యింద్రునెవడు తెలిసికొనఁగలఁడు? ఏ యజమానుడు సంతానము కొఱకును, ఏనుఁగులకొఱకును, ధనముకొఱకును, తనశరీరముకొఱకును, పరివారముకొఱకును, వేడుకొనును? (కోరకుండనే యింద్రుఁడిచ్చునని తా॥)

౯౦౨. కోలగ్నిమిచ్ఛే హవిషా ఘృతేన స్రుచా యజాతా ఋతుభి ర్ధ్రువేభిః ।

కస్మిదేవా ఆవహా నాశు హోమకోమంసతే వీతిహోత్రః సుదేవః॥

దం॥ అగ్ని నెవడు స్తుతింపఁగలఁడు? స్రుక్కులో నేయిపోసి యేయజమానుడు నిత్యములగు వసంతాది ఋతువులతో నగ్నిని యజించును? ఏయజమానునకు దేవతలు శీఘ్రముగా హోమవస్తువులను సమకూర్చు గలరు? యజ్ఞమారంభించి శోభనదేవతలు గలయేయజమానుడు తెలికొనఁగలఁడు? (ఎవరికిని శక్యముకాదని తా॥) ఇచట నగ్నియనుమాటకునింద్రుడనియే సాయనార్థము. ఇంద్రసూక్తము మధ్యనున్నదికనుక.

౯౦౩. త్వమజ్గ ప్రశంసిషో దేవః శవిష్ఠ మర్త్యమ్ ।

నత్వదన్యో మఘనన్నస్తి మర్తి తేన్ద్ర బ్రహ్మి తేవచః॥

దం॥ ఓయీ! గొప్పబలవంతుడా! ప్రకాశించునీవు మర్త్యుని మెచ్చుకొనుము. ఓధనవంతుడవగు నింద్రా! నీకంటె నితరుడు సుఖింపజేయువాఁడులేడు. కనుక నీస్తుతిమంత్రముఁ బఠించుచున్నాము.

౯౦౪. మాతేరాధాంసి మాత ఊతయో వసోస్మాన్కదాచనా దభన్ ।

విశ్వాచన ఉపమిమిహి మానుష వసూని చర్షణిభ్య ఆ॥

దం॥ నివాసహేతువగు నోయింద్రా! నీయన్నములు, నీరక్షణములు మమ్ము బాధలుచెందకుండ రక్షించుఁగాక. మనుజులకు మేలుకూర్పువాఁడా! సమస్తధనములను మంత్రద్రవ్యములను మాకుఁ దెచ్చిపెట్టుము.

ఇట్లు ప్రధమమండలమున బదుముఁడవ యనువాకము. శ్రీ శ్రీ శ్రీ

అనువాకము. ౧౮.

సూక్తము. ౮౫.

(బృషి - గౌతముఁడు; దేవత - మరుత్తులు; ఛందస్సు - గి, ౧౨, త్రిష్టుప్; తక్కినవి జగతి.)

౯౦౫. ప్రయేశుమ్భన్తే జనయోన సప్తయోయామసుద్రస్య సూనవః సురదస్సః ।

రోడసీ హిమరుతశ్చక్రిరే వృధేమదన్తి వీరా విదధేషా ఘృష్వయః॥

దం॥ ప్రాకునట్టి స్వభావముగలిగి, శోభనకర్మలుకలిగి రుద్రపుత్రులగు మరుత్తులు ప్రయాణము చేయవలసి వచ్చినపుడు అడువారివలె నలంకరించుకొందురు. (స్త్రీలలంకారప్రియులని పూర్వమునుండి సహజము) ద్యావాపృథువులను మరుత్తులు వృద్ధిచేసిరి. వీరులును శత్రువునిం దిరస్కరించువారునై యజ్ఞములందు (సోమపానముచేత) మదించుచున్నారు.

౯౦౬. తక్షీతాసో మహిమోన మాశత దివిరుదాసో అధిచక్రిరే సదః ।

అర్చన్తో అర్కం జనయంత ఇన్ద్రియ మధిశ్రయో దధిరే పృశ్నీమాతరః॥

దం॥ ఆమరుత్తులు దేవతలచేత నభిషేకింపఁబడినవారై మహాత్ములొందిరి. రుద్రుని పుత్రులయి ద్యులోకమందెక్కువగా నివాసము చేసికొనిరి. పూజనీయుఁడయిన సుంద్రుని బూజించుచు సామర్థ్యమును గలిగించుచు భూమిపుత్రులయి సంపదల సధికముగాఁబొందిరి.

౧.౧. తే॒వర్ధ॑న్ స్వ॒తవ॑సో మ॒హిత॑వనా నా॒కం త॒స్థురు॑చ॒క్రిరే॑ స॒దః ।

వి॒ష్ణుర్వ॑ ధ్ధా॒వన్వృ॑షణం మ॒ది॒చ్యుతం॑ వ॒యోన॑సీ॒దన్న॑ధి బ॒ర్హిషి॑ ప్రి॒యే॥

దం॥ స్వంతబలముకల మరుత్తులు వృద్ధినందిరి. మహిమచే స్వర్గము నెక్కిరి. తమ నివాసము (ఆకసమని తా॥) విరిచిచేసిరి. వర్షముకురిపించునట్టి మదమునుగలిగించు విష్ణువే యెవరికొఱకువచ్చి రక్షించునో ఆ మరుత్తులు పక్షులవలె శీఘ్రమువచ్చి ప్రియమయిన మాయజ్ఞమందుఁ గూర్చుందురు.

౧.౨. శూ॒రా॒ఇవే॑ ద్యు॒ముధ॑యోన జ॒గ్గయః॑ శ్ర॒వస్య॑వోన పృ॒తనా॑సు యే॒తిరే॑ ।

భ॒యన్తే॑ వి॒శ్వా భు॑వనా మ॒రుద్భ్యో॑రాజాన ఇ॒వత్యే॑ష॒సందృ॑శోన॒రః॥

దం॥ శూరులవలెను, యుద్ధము గోరువారివలెను త్వరగానడచు మరుత్తులు అన్నము కోరినవారివలె యుద్ధములలో నిటునటు తిరుగుదురు. మరుత్తులు రాజులవలె దీప్త దర్శనులు. కనుకనే యట్టివారికి సమస్తభూతములును భయపడుదురు.

౧.౩. త్వ॒ష్టా య॒ద్వజ్రం॑ సు॒కృతం॑ హి॒రణ్య॑యం స॒హస్ర॑భృష్టిం స్వ॒పా అ॒వర్త॑యత్ ।

ధ॒త్త ఇ॒న్ద్రో న॑ర్య॒పాంసి॑ క॒ర్తవే॑ హ॒న్వృతం॑ ని॒రపా॑మా॒బ్జద॑ర్శ॒ణమ్॥

దం॥ మంచిపనివాఁడగుత్వష్టచక్రగాఁ జేసినదియు, సువర్ణ మయుము, వేయియంచులు గలదియు నగు వజ్రాయుధము నింద్రునకిచ్చెను. దానినింద్రుఁడు యుద్ధములందుఁ బనిచేయుటకై ధరించెను. దానితో వృత్రుని వధించెను. ఉదకరాశిని గార్చెను. (వర్షించెనని తా॥)

౧.౪. ఊ॒ర్ధ్వం ను॒నుద్రే॑వతంత ఓ॒జసా॑ దాదృ॒హణం॑ చిద్బి॒భిదు॑ ర్వి॒పర్వ॑తమ్ ।

ధ॒మంతో॑ వా॒ణం మ॒రుతః॑ సు॒దా॒సవో॑ మ॒దేసో॑మ॒స్యర॑ణ్యాని చ॒క్రిరే॑॥

దం॥ మరుత్తులు తమబలము మీఁదికెత్తిరి. తమకడ్డవచ్చిన పర్వతములనుగూడ ముక్కలు చేసిరి. మంచిదానముచేయు మరుత్తులు వాణమును (నూరుతీగల వీణ) వాయించుచు సోమపాన మదముగల్గి మెచ్చుకొనఁదగిన ధనములను (స్తుతికర్తలకు)

౯౦౬. గోమాతరో యచ్ఛభయన్తే అశ్శభి స్తనూషు శుబ్రా దధిరేవిరుక్ష్మతః॥

బాధన్తే విశ్వ మభిమాతిన మపవర్తన్తా న్యేషామనురీయతే ఘృతమ్॥

దం॥ గోరూపమయినభూమి తల్లిగాఁగల మరుత్తులు ఆభరణములతో నెపుడలంకరించుకొందురో యపుడు కాంతిగలవాడై శరీరమునందలంకారములతో శోభిల్లుదురు. ప్రపంచముసంతటిని బాధించు శత్రుని హింసింతురు. ఈమరుత్తుల మార్గమును అనుసరించి యుదకములు కారును. (ఘృత=ఉదకము.)

౯౦౭. వియేభ్రాజన్తే సుమఖాసఋష్టిభిః ప్రచ్యావయన్తో అచ్యుతా చిదోజసా ।

మనోజువో యస్మరుతో రథేష్యావృషవ్రాతాసః పృషతీర యగ్ధ్వమ్॥

దం॥ మంచియజ్ఞములుకల మరుత్తులు ఆయుధములతో మిక్కిలి ప్రకాశించుచున్నారు. మనసునంటి వేగముగల్గి వర్షించుటే పనిగాఁగల మరుత్తులారా ! మీరు ఆడలేళ్ల నెపుడు రథసుందుఁ బూన్చుదురో అపుడు గదలింప శక్యముగాని వస్తువులను గదలించుచున్నారు.

౯౦౮. ప్రయద్రథేషు పృషతీరయగ్ధ్వంవాజే అద్రింమరుతో రంహాయన్తః

ఉతారుషస్య విష్యన్తి ధారాశ్చర్నే వోదభిర్వ్యన్దన్తి భూమ॥

దం॥ మరుత్తులారా ! అన్నమునిమిత్తము మేఘమును వర్షమునకుఁ బ్రేరించుచు రథములం దాడలేళ్లను బూన్చినపుడు మిక్కిలి ప్రకాశించు సూర్యునియొక్క (అనుగా వైద్యుతాగ్నియని తా॥) సమీపమునుండి వర్షోదకధారలను విడచుచున్నారు. నీటితోఁ జర్మము తడుపునట్లు; ఆధారలు భూమిని దడుపుచున్నవి.

౯౦౯. ఆవోవహన్తు సప్తయో రఘుష్యదో రఘుపత్వాస్తేప్రజిగాత బాహుభిః ।

సీదతా బర్హిరురువః సదస్కృతం మాదయధ్వంసురుతో మధోవౌఅన్ధసః॥

దం॥ మరుత్తులారా ! మిమ్మును శీఘ్రమనముగల్గి చులకనగా నెగురునట్టి గుఱములు తోడుకొనివచ్చునుగాక. మీబాహువులందు ధనముపట్టుకొని రండు. మీరు కూర్చుండుచోటు (వేదిమీఁదనని తా॥) విశాలముచేయఁబడెను. అచటి దర్బలపైఁ గుర్చుండుడు. మధురమగు సోమరూపాహారముతో మదించుడు.

ఇచ్చిరి. (గౌతమర్షి దాహముకలిగి పార్థింప నొకనూతిని మీఁదికెత్తి తెచ్చుచుండ నొకకొండ యడ్డమురాగా దానింబగులకొట్టి వచ్చి గౌతముఁడున్నచోట నూతినిదించి యాప్రక్కను జిన్నగోతినిదీసి దానితో నూతినీరుపోసి యానీటితో గౌతముని దృప్తి పఱచిరని కథ.)

౯౧౫. జిహ్వాం నునుదేవతం తయా దిశాసించన్నత్సం గోతమాయ తృష్ణజే ।

ఆగచ్ఛన్తీ మవసా చిత్రభానవఃకామం విప్రస్యతర్పయంత ధామభిః॥

దం॥ మరుత్తులు (గౌతమర్షి) యున్నచోటికి వంకరగానున్న నూతినెత్తుకొని పోయిరి. దాహముతోనున్న గౌతమునకు జలప్రవాహమును బోసిరి. నానావిధకాంతుల మగ్నత్తులీ ఋషిసమీపమునకు సర్వరక్షలతో వచ్చిరి. మేధావంతుఁడగు గౌతముని కోర్కె నుదకమాలతోఁ దృప్తిపఱచిరి. (వెనుక కథచూడు.)

౯౧౬. యావః శర్మ శశమానాయ సన్తి త్రిధాతూని దాశుషే యచ్ఛతాధి ।

అస్మభ్యం తాని మరుతో వియస్త రయిం నోధత్ వృధణః సువీరమ్॥

దం॥ మూఁడులోకములందు నివసించియున్న మరుత్తులారా! మిమ్ము స్తుతించు వాని కివ్వఁదగినవి, మీకు హవిస్సులనిచ్చువాని కివ్వఁదగినవి, యగు గృహములు మాకునిండు. వన్నించు స్వభానముగల మరుత్తులారా! మాకు మంచి పుత్రపౌత్రులతోఁగూడిన ధనమును ఇండు.

సూక్తము ౮౬.

(ఋషి - గౌతమఁడు ; దేవత - మరుత్తులు ; ఛందస్సు - గాయత్రి)

౯౧౭. మరుతో యస్యహి క్షయే పాథా దివో విమహాసః । ససు గోపాతమోజనః॥

దం॥ విశేషప్రకాశముగల యో మరుత్తులారా! ద్యులోకమునుండి వచ్చి యే యజమానుని గృహమందు సోమము పానముసేతురో యా యజమానుఁడు మంచి రక్షకులు కలవాఁడగును.

౯౧౮. యజ్ఞే^౧ర్వా^౨ యజ్ఞ^౩ వాహ^౪సో^౫ విప్రస్య^౬ వామతీ^౭నామ్^౮ । మరుతః^౯ శ్రుణు^{౧౦}తా^{౧౧} హవమ్^{౧౨}॥

దం॥ యజ్ఞమును జరిపించు నో మరుత్తులారా! యజమానులయొక్కయు, స్తుతి కర్తలయొక్కయు, స్తుతిమంత్రములతోటి పిలుపులవినుడు.

౯౧౯. ఉత^౧వా^౨ యస్య^౩ వాజినో^౪ నువిప్ర^౫ మతక్షత^౬ । సగంతా^౭ గోమతి^౮ వ్రజే^౯॥

దం॥ మఱియు నేయజమానుని హవీరూపాన్నములతో ఋత్విజులారా! మేధావంతులయిన మరుత్తులను ఉత్సాహపఱుతురో యాతఁడు గోవుల నేకములుగల మందగల వాడగును.

౯౨౦. అస్య^౧ వీరస్య^౨ బర్హి^౩షీ^౪ సుతః^౫ సోమో^౬ దివిష్టి^౭షు^౮ । ఉక్థం^౯ మదశ్చ^{౧౦} శస్య^{౧౧}తే^{౧౨}॥

దం॥ యజ్ఞదిశములలో యజ్ఞవీరులగు మరుద్గణముల (యాగమునకు) సోమమభిష వింపఁబడెను. స్తుతులును, సోమమదమును మెచ్చుకొనఁబడెను.

౯౨౧. అస్య^౧ శ్రోషంత్యా^౨ భువో^౩ విశ్వా^౪య శ్చర్షణీ^౫ రభి^౬ సూరంచిత్స^౭ స్రుషీ^౮రిషః^౯॥

దం॥ ఏమరుద్గణము సమస్తశత్రువులఁ దిరస్కరింతురో యామరుద్గణము ఈ యజమానుని స్తుతివాక్కును విందురుగాక. స్తుతికర్తకు నన్నములు చేరునుగాక.

౯౨౨. పూర్వీ^౧భిర్హి^౨ దదాశి^౩మ శరద్భి^౪ ర్గృతు^౫తో వయమ్^౬ । అవో^౭భిశ్చర్షణీ^౮నామ్^౯॥

దం॥ మరుత్తులారా! గతించిన బహుసంవత్సరములనుండి సర్వదశులయిన మీ రక్షణములతో మేము హవిస్సుల మీకిచ్చుచున్నాము.

౯౨౩. సుభగః^౧ సప్రయజ్య^౨వో^౩ మరుతో^౪ అస్తు^౫మర్త్యః^౬ । యస్య^౭ ప్రయాంసి^౮ పర్షథ^౯॥

దం॥ బాగుగ యజింపఁదగిన మరుత్తులారా! యే యజమానుని హవిస్సులను మీరు స్వీకరించుచున్నారో యతఁడు మంచి ధనవంతుడగుఁగాక.

౯౨౪. శశమా^౧న^౨ స్య^౩వా^౪ నరః^౫ స్వేదస్య^౬ సత్యశవసః^౭ । విదా^౮ కామస్య^౯ వేనతః^{౧౦}॥

దం॥ నిజమయిన బలముగల్గి నాయకులగు మరుత్తులారా! మిమ్ము స్తుతించుచు నలసి చమర్చినవాడై ప్రకాశించు స్తుతిపాఠకునకు ఓర్కెను ఇండు.

మం ౧. అను ౧౪. సూ ౨౭.] ఋగ్వేదము.

౨౨౫

౯౨౫. యాయం తస్మైత్యశవస ఆవిష్కర్త మహిత్వనా । విధ్యతా విద్యుతా రక్షః॥

దం॥ సత్యమయిన బలముగల మరుత్తులారా! ఆ మీమాహాత్మ్యమును బ్రకటింపుడు. దీపించు మహిమతో రక్షస్సులనణంచుడు.

౯౨౬. గూహతా గుహ్యం తమో వియాత విశ్వ మత్త్రిణమ్ ।

జ్యోతిష్కర్తా యదుశ్శసి॥

దం॥ మరుత్తులారా! గుహలోనున్న యాచీకటిని (మాకుగనబడకుండ) దాచి వేయుడు. ప్రసంచమును దినివేయు రాక్షసాదులను జెదరఁగొట్టుడు. మే మే తేజస్సును గోరితిమో దానిని (అనఁగా సూర్యుని) జేయుడు.

సూక్తము. ౨౭.

(ఋషి - గోతముడు; దేవత - మరుత్తులు; ఛందస్సు - జగతి.)

౯౨౭. ప్రవృక్షసః ప్రతవసో విరప్కినో నానతా అవిధురా ఋజీషిణః ।

జుప్తమాసో నృతమాసో అజ్ఞభి ర్వానజ్జే కేచి దుద్రా ఇవ స్తృభిః॥

దం॥ శత్రువులను జెక్కివేయునట్టి, మిక్కిలి బలముకలట్టి, ధ్వనించుచున్నట్టి, యితరులకు లొంగనట్టి, ఒకరినొకగు విడువనట్టి, మూకుడుకెదురుచూచుచున్నట్టి, (అనఁగా తృతీయ సవనములోఁ బ్రొండివంటల్లు వండునపుడు మరుత్తులనే స్తుతించురు.) లేదా - రసములనుగూడఁబెట్టునట్టి, (యజమానులచే) మిగుల నేవింపఁబడనట్టి, (మేఘాదికము) నడిపించునట్టి, మరుత్తులు తమశరీరములను గప్పియున్న యలంకారములతోఁ గొన్ని స్ఫూర్తికిరణములువలె బ్రకాశించుచున్నారు.

౯౨౮. ఉపహ్వరేషు యదచిధ్వం యయింవయ ఇవ మరుతః కేనచిత్పథా ।

శ్చోతన్తి కోశా ఉపహ్వరధేష్వాఘృత ముక్షతా మధువర్ణ మర్చతే॥

దం॥ మరుత్తులారా! పక్షులేదోవారి నాకాశమందు నడచునట్లు మీరునడచుచు సమీపమందున్న యాకాశస్థలమందు నడచుచున్న మేఘము నెపుడు పృథ్విపొందించు చున్నారో అపుడు మేఘములు మీరథములందుఁ జిక్కుకొన్నవై నన్నోదకమును స్రవింపఁజేయుచున్నవి. మిమ్మును బూజించిన యజమానునకుఁ దేనెవంట రంగుకల ఉదకమును ఇండు.

౧౨. ప్రి॒షా మ॑జ్జే॒షు వి॑ధు॒రేవ॑ రే॒జతే॑ భూ॒మి ర్యా॑మే॒షా య॑స్థ యు॒జ్జాతే॑ శు॒భే ।

తే॒క్రీ॒శయో॑ ధు॒నయో॑ భ్రా॒జవృ॑ష్టయః॒ స్వయం॑సు॒హిత్యం॑ ప॒సయ॑ స్త॒ధూత॑యః॥

దం॥ శుభమయిన వర్షోదకముకొఱకు నెపుడు ఈమరుత్తులు (మేఘములను) సిద్ధపఱచుచున్నారో యపుడు ఎగురఁగొట్టు నీమరుత్తులు మేఘములను నడిపించు చుండఁగా భూమి విధవ వణంకినట్లు మిక్కిలి వణంకుచున్నది. అట్టి విహారశీలురై చలనస్వభావులయి మెఱయు నాయుధములుగల మరుత్తులు (అన్నిటిని) గదలించు తమమహిమను దామే ప్రకటించుకొనుచున్నారు.

౧౩. స॒హి॒స్వ సృ॑త్ప్ర॒షదశ్చో॑ య॒వా గ॒ణో॒తమా॑ ఈ॒శాన॑ స్త॒విషీ॑భి॒రావృ॑తః ।

అ॒సి॒సత్య॑ బు॒ణయా॑వా నే॒ద్యోస్యా॑ధి॒యః ప్రా॑వి॒తాథా॑ వృ॒షాగ॑ణః॥

దం॥ తమంతతామే ప్రసరించునట్టి, లేళ్లు వాహనములుగాఁగలట్టి, నిత్యయావన వంతమయినట్టి, యామరుద్గణము గొప్పబలముతోఁగూడి యాసర్వజగంబునకునీశ్వరుఁడగుచున్నది. సత్కర్మలకర్త మై; (భక్తుల) బుణములు తీర్చునట్టి, మరుద్గణము మా యీకర్మను తరువాత రక్షించునదై యున్నది.

౧౪. పి॒తుః ప్ర॑త్న॒స్య జన్మ॑నా వదా॒మసి॑ సో॒మస్య॑ జిహ్వో ప్ర॒జిగా॑తి చక్ష॒సా ।

యదీ॒మిన్ద్రో॑ శ॒మ్యుక్వా॑ణ ఆ॒శతా॑ది న్నా॒మాని॑ య॒జ్ఞయా॑ని దధి॒రే॥

దం॥ పురాతనుండైన మాతండ్రివల్లఁ బుట్టినందున మేము పల్కుచున్నాము. (అంటే మాతండ్రిచేవిన్న వృత్తాంతమని తా॥) ఏకారణమువల్ల మరుత్తులు (ఆతని) పనులలో నీయింద్రుని హెచ్చరించుచున్నవై వదలక అంటిపెట్టుకొనితరువాత యజూర నామములు ధరించినవో ఆకారణముచేత ప్రకాశించునట్టి సోమాహుతితో నాలుక మరుద్గణమును జేర్చుచున్నది. (అనఁగా స్తుతించుచున్నదని తా॥)

౯౩౨. శ్రీయస్సే॑ం భా॒న॒భిః స॒మ్మి॒మిక్షి॑రే తే॒రశ్శి॒భిస్త॑ ఋ॒క్వభిః॑ సు॒ఖాద॑యః ।

తే॒వాశీ॑మ॒స్త ఇ॒ష్మిణో॑ అ॒భీర॑వో వి॒త్రే ప్రి॒యస్య॑ మా॒రుత॑స్య ధా॒మ్నః॑॥

దం॥ ఆమరుత్తులు ప్రకాశించునట్టి, సూర్యకిరణములతోఁగూడ వర్షోదకమును (ప్రాణుల) యుపయోగార్థము బాగుగామోయఁగోరుదురు. మరుత్తులు ఋత్విక్కులతోఁగలసి చక్కని హరిస్సును భక్షించుచున్నారు మంచిస్తుతివాక్కులుగల్గి గమనస్వభావముగలవారగు, భయరహితులై మరుత్తులు అందఱకుఁ బ్రിയమయిన మరుత్సానమును బొందిరి.

సూక్తము, ౫౫.

(ఋషి - గౌతమఁడు; దేవత - మరుత్తులు; ఛందస్సు - ౧ - ౯ ప్రస్తారపజ్జి; ౨ - ౪ జగతి; ౫ - విరాట్టు.)

౯౩౩. ఆవి॒ద్యస్స॑ద్భి ర్మ॒రుతః॑ స్వ॒ర్కై రథే॑భి॒ర్యాత॑ ఋ॒ష్టిమ॑ద్భి రశ్వ॑ప॒ణైః ।

అవ॑ర్షి॒ష్యయా॑ న॒గ్నిషా॑ వ॒యోన॑ ప॒ప్తతా॑ సు॒మాయాః॑॥

దం॥ మరుత్తులారా! విశేషకాంతికలవియు, జక్కగానడచునవియు, ఆయుధములతో నిండినవియు, అశ్వములు పూన్పబడినవియు, నగు రథములతో రండు. (లేక, గమనస్వభావముగల మేఘముల నెడు రథములమీదరండు. అనికాని) శోభనకర్మవంతులారా! శ్రేష్ఠమయిన యన్నములతో మావద్దకు శీఘ్రముగా వత్తులవలె నెగిరిరండు.

౯౩౪. తే॒రుణే॑భి ర్వ॒రమా॑ పి॒శ॒జ్జే శు॒భే కం॑యా॒న్తి రథ॑తూర్భి ర్న॒శ్వేః ।

రు॒క్మోన॑ చి॒త్రః స్వ॑ధి॒తీవా॑ న్న॒వ్యా రథ॑స్య జ్ఞా॒నన్త॑ భూ॒మః॑॥

దం॥ ఆమరుత్తులు పసుపు, ఎరుపు, కలిసిన రంగుగలిగి రథమునుమోయు గుఱ్ఱములతో దేవతలంగోరుచు స్తుతించుచున్న యజమానునిగూర్చి శుభముంగూర్చుటకు వత్తురు. ఆమరుద్గణములు బంగారువలె మెఱయుచు వజ్రాయుధముగలవారై రథచక్రములయంచుతో భూమిని నలుగఁగొట్టుచున్నారు.

౩౫. శ్రీయేకంవో అధితనూషు వాశీర్భేధా వనాన కృణవస్త ఊర్వా ।

యుష్మభ్యం కంమరుతః సుజాతా స్తువిద్యుమ్నా సోధనయన్తే అద్రిమ్ ॥

౪౦॥ ఓ మరుత్తులారా ! మీభుజములందు బాడిసలు (ఆయుధవిశేషము) ఉన్నవిదా ! అడవులవలె యజ్ఞములను బెరిగించుచున్నారు. ఓ శోభనకర్మకలవారలారా ! మీకు సుఖముగలిగించు నభిషవశిలచు ధనవంతులయిన యజమానులు స్వాధీనపఱచుకొనుచున్నారు.

౩౬. అహోనిగృధ్రాః పర్యావ ఆగురిమాం ధిమంవా ర్కార్యాంచదేహిమ్ ।

బ్రహ్మ కృణ్వన్తో గోతమాసో అర్కేహర్ష్యంను నుద్ర ఉత్సధిం పిబద్వే ।

౪౦॥ ఓ గౌతములారా ! జలముకోరుచున్న మీకు మంచినోజులు వచ్చినవి. కనుకనే ఉదకములతోఁ జేయవలసిన కర్మలను జక్కగాఁ జేయఁగలిగినారు. ఆరోజులలో మరుత్తులకై దివ్యమయిన స్తుతిమంత్రములఁ బలుకుచున్న గౌతములు తాము త్రావుటకు నూతిని లేవనెత్తి తీసికొనిపోయిరి.

౩౭. ఏతత్త్వన్న యోజన మచేతి సస్వర్తా యస్మరుతో గోతమోనః ।

పశ్యన్తిరణ్య చక్రానయోదంష్ట్రా నివిధావతో వరాహాన్ ॥

౪౦॥ ఓ మరుత్తులారా ! యీ స్తుతిమంత్రము ప్రసిద్ధమయిన స్తుతిగా నందఱెఱుగుచున్నారు. బంగారురథమెక్కి ఇనుపచక్రధారలుగల్గి బహుధా యిటునటు తిరుగుచున్న వారినిగాను, శత్రువుల సంహరించువారినిగాను, లేక, వర్షోదకము తెచ్చువారినిగాను, మిమ్మునెఱింగియే గౌతమర్షి మీకొఱ కీ సూక్తము ఉచ్చరించెను.

౩౮. ఏమాస్యావో మరుతోనుభర్తీ ప్రతిష్ఠాభితివాఘతో నవాశీ ।

అస్తోభయా ద్వౌధా సామను స్వధార గభస్త్యః ॥

౪౦॥ ఓ మరుత్తులారా ! ఆ యోమేము చేయు స్తుతి మీ గుణములను బ్రత్యేకముపల్లించుచున్నది. మాచేతిలో మరుత్తులన్నము పెట్టునపుడు ఋత్విక్కుల స్తుతివాక్కులూడ మిమ్ముల నీఋక్కులతో స్తుతించును.

సూక్తము ౮౯.

(ఋషి - గౌతముఁడు ; దేవత - విశ్వదేవతలు ; ఛందస్సు - ౧, ౫, ౭; జగతి; ౬ విరాట్టు ; ౮, ౯, ౧౦, త్రిష్టుప్.)

౯౩౯. ఆనోభద్రాః క్రతవో యచ్ఛు విశ్వతో దధాసో అపకీతాస ఉద్భిదః ।

దేవానో యథానద మిద్వ్యధే అసన్నప్రాయవో రక్షితారో దివేదివే॥

దం॥ కల్యాణప్రదములు, (నితరులచే) హింసింపబడనివి, శత్రువులచే నిరోధింపబడనివి, శత్రువులను బెదిరించునవి, యగు క్రతువులు మమ్ము నాశ్రయించుఁగాక. అతే తాము రక్షింపవలసినదానిని విడువనట్టియుఁ బ్రతిదినమును (యజమానుల) రక్షించునట్టియు, దేవతలుకూడ మాయభిస్సృక్కుకొఱకగుమరుగాక.

౯౪౦. దేవానాంభద్రా సుమతిః ఋజాయతాం దేవానాం రాతి రభినోనివర్తతామ్॥

దేవానాం సఖ్యముపసేదిమానయం దేవాన ఆయుః ప్రతిరన్తు జీవసే॥

దం॥ మంగళకరమైన యజమానులందఱురాగముకల దేవతల యనుగ్రహబుద్ధి మా యందుఁ గలుగుఁగాక, దేవతలదానము మాకభిముఖమై ప్రవర్తిల్లుగాక, మేము కూడ దేవతల సఖ్యమును బొందుదుముగాక, ఆ దేవతలు మాజీవనమునకాయువు నిత్తుగుగాక.

౯౪౧. తాన్వార్వయా నివిదాహూ మహేషయంభగం మిత్రమదితిందక్షమసిధమ్ ।

అర్యమణం పరుణం సోమ మశ్వినా సరస్వతీ నఃసుభగా మయస్కరత్ ॥

దం॥ సనాతన కాలమునుండి వచ్చుచున్న నిత్యమయిన వేదవాక్కుతో, భగుని, మిత్రుని, అదితిని, దక్షుని, మరుద్గణమును, అర్యముని, పరుణుని, సోముని, అశ్వినులను, యీ సర్వదేవతలను మేము బిలుచుచున్నాము. శోభన ధనముగల సరస్వతి మాకు సుఖముగలిగించుఁగాక.

౯౪౨. తన్నోవాతో మయోభువాతు భేషజం తన్నాతాపృథివీ తత్ప్రతాధ్యైః ।

తద్ద్రావాణః సోమసుతో మయోభువస్త దశ్వినా శ్రుణుతం ధిష్ణాయువమ్॥

౧౦|| సుఖముగలిగించు నాచాపధమును వాయువు మాకుఁ దెచ్చియిచ్చునుగాక. అందఱికిఁ దల్లియగు వృధివెక్కుడ నాచాపధమును తండ్రియైన ద్యులోకముకూడ నానినే తెచ్చియిచ్చునుగాక. సోమనుభిషవించి సుఖముగలిగించు శిలలుకూడ నాచాపధము నిచ్చుగాక. బుద్ధిమంతులగు నశ్వినులారా! ఆచాపధమును మీరును వినుఁడు (వినియిండని తా||)

౧౧|| తమిశానం జగత స్తస్మిషస్పతింధియం జిన్వమవసే హూమహే వయమ్ ।
పూషానోయథా వేదసా మసస్వధే రక్షితా పాయ రదబ్ధః స్వస్తయే॥

౧౨|| ఐశ్వర్యవంతుఁడు, స్థావరజంగ మాత్మక జగత్తునకుఁ బతియు, గర్భలందుఁ బ్రీతికలవాఁడు నగు నాయుండుని మారక్షకై పిలుచుచున్నాము. పూషదేవత యెట్లు మాధనములు వృద్ధియగునో యట్లే శత్రువులచే బీడింపఁబడనివాఁడు మమ్ము రక్షించువాఁడునై మాసుఖమును రక్షించుఁగాక.

౧౩|| స్వస్తిన్ ఇన్దో వృద్ధశ్రవాః స్వస్తిన్ః పూషా విశ్వవేదాః ।

స్వస్తిన్స్తార్యో అరేవ్యనేమిః స్వస్తిన్ బృహస్పతి ర్దధాతు॥

౧౪|| అధికస్తుతులుగల యుండు మాకు సుఖముకలిగించుఁగాక. సర్వజ్ఞుడయిన పూషమాకు సుఖమునిచ్చుఁగాక. పరులుహింసంపశక్యముకాని యాయుధములుకల గుత్తుండు మాకు సుఖముగలిగించుఁగాక. దేవపతి మాకు సుఖముకలిగించుఁగాక.

౧౫|| పృషదశ్వా మరుతః పృశ్నిమాతరః శుభ్రం యావానో విదధేషు జగ్న్యః॥

అగ్నిజిహ్వో మనవః సూరచక్షుసో విశ్వేనో దేవా అవసాగమ స్త్రిపా॥

౧౬|| ఆడలేళ్లు వాహనములుగాఁగలిగి నానావిధవర్ణములుగల గోవులు తల్లిగాఁగల వారు, యజ్ఞములకు నడచువారు, అగ్నిజిహ్వాయందుఁగలవారు, సర్వజ్ఞులు, సూర్యుని పంటి ప్రకాశముకలవారు నగు మనుష్యులను పేరుగల సర్వదేవతలును మావద్దకు సర్వరక్షలతో వత్తురుగాక.

౧౦౦|| సుఖముగలిగించు నాచారాపధమును వాయువు మోకుఁజెచ్చియుచ్చునుగాక. అంబుజీకల విల్లునుగను వృథాపేకకూడ నాచారాపధమును తండ్రియైన ద్యులోకముకూడ నానినే తెచ్చియుచ్చునుగాక. సోమసుభిషవింఛి సుఖముగలిగించు శిలలుకూడ నాచారాపధము నిచ్చుగాక. బుధుమంత్రులగు నశ్వినులారా! ఆచారాపధమును మీరును వినుఁడు (వినియింజని తా||)

౧౦౧|| తమిశానం జగత స్తస్మషస్పతింధియం జన్వయవసే హూమహే నయమ్ |

పూషానోయథా వేదసా మసస్వధే రక్షితా పాయు రదబ్ధః స్వస్తయే||

౧౦౨|| ఐశ్వర్యవంతుఁడు, స్థానరజంగ మాత్మక జగత్తునకుఁ బతియుఁ, గర్మలందుఁ బ్రీతికలవాఁడు నగు నా యింద్రుని మారక్షకై పిలుచుచున్నాము. పూష దేవత మెట్లు మాధనములు వృద్ధియగునో యట్లే శత్రువులచే బీడింపఁబడనివాఁడు మమ్ము రక్షించువాఁడునై మాసుఖమును రక్షించుఁగాక.

౧౦౩|| స్వస్తి న ఇన్ద్రో వృద్ధశ్రవాః స్వస్తి నః పూషా విశ్వవేదాః |

స్వస్తి నస్తార్ష్యో అరిష్టనేమిః స్వస్తి నో బృహస్పతి ర్దధాతు||

౧౦౪|| అధికస్తుతులుగల యింద్రుఁడు మాకు సుఖముకలిగించుఁగాక. సర్వజ్ఞుడయిన పూషమాకు సుఖమునిచ్చుఁగాక. పరులుహింసింపశక్యముకాని యాయుధములుకల గరుత్మంతుఁడు మాకు సుఖముగలిగించుఁగాక. దేవపతి మాకు సుఖముకలిగించుఁగాక.

౧౦౫|| పృషదశ్వా మరుతః పృశ్నిమాతరః శుభం యావానో విదధేషు జగ్న్యః||

అగ్నిజిహ్వ మనవః సూరచక్షుసో విశ్వేనో దేవా అవసాగమాన్నిపః||

౧౦౬|| ఆడల్లేళ్లు వాహనములుగాఁగలిగి నానావిధవర్ణములుగల గోవులు తల్లిగాఁగల వారు, యజ్ఞములకు నడచువారు, అగ్నిజిహ్వాయందుఁగలవారు, సర్వజ్ఞులు, సూర్యుని కంటి ప్రకాశముకలవారు నగు మనుత్తులను పేరుగల సర్వదేవతలును మావద్దకు శర్వరక్షలతో పత్తురుగాక.

౧౪౬. భద్రం కర్ణేభిః శ్రుణుయామ దేవా భద్రం పశ్యేమాక్షభి ర్యజత్రాః ।

స్థితై రక్షై స్తమవాంస స్తనూభి ర్వ్యశేమ దేవహితం యదాయః॥

పం॥ దేవతలారా ! మాచెవులతో శుభవచనమును విందుముగాక. మాగమనము బూజ్యులగు వారలారా ! మాకన్నులతో శుభకార్యములు చూతుముగాక. దృఢమగు నవయవములతోను శరీరములతోను మేము విమ్ము స్తుతించుచు దేవత లిచ్చియే యాయువును బొందుముగాక.

౧౪౭. శతేమిన్న శరదో అన్తి దేవా యత్రాన శ్చక్రాజరసం తనూనామ్ ।

పుత్రాసో యత్ర పితరో భవన్తి మానోమధ్యాకిష తాయున్తైః॥

పం॥ దేవతలారా ! మనుష్యులకు సులభమగునవి నూజునంపత్నీములుకదా యాయునిచ్చియుండిరి! శరీరములకు ముదిమెపుడు గల్గునో, యెపుడు కొడుకులు తండ్రులై మమ్ము రక్షింతురో యాయువునకు ముందు మధ్యను మమ్ము హింసింపకుఁడు.

౧౪౮. అది తిర్ద్యా రదితిరన్తరిక్ష మదితిర్నాతా సపితా సపుత్రః ।

విశ్వే దేవా అదితిః పశ్చజనా అదితి రాత మదితి ర్జనిత్వమ్॥

పం॥ (అదితి=దీనురాలుకానిది అని వ్యు॥) భూమియే ద్యులోకము, అదే యంతరిక్షము, అదేతల్లి, అదేతండ్రి, అదేపుత్రుఁడు, అదేయందఱుదేవతలు, అదేయయిదు విధముల మనుష్యులు (బ్రాహ్మ, క్షత్ర, వైశ్య, శూద్ర, నిషాదగాని గంధర్వ, పితృ, దేవ, అసుర, రక్షసులుకాని) అదేజన్మము, అదేపుట్టినవస్తువు. (సర్వమును భూమియే యని తా॥)

—:—0:—

పాఠ్యము.

సూక్తము. ౧౦.

(ఋషి - గౌతముఁడు ; దేవత - విశ్వదేవతలు ; ఛందస్సు - ౧-౬ గాయత్రి ; ౧ అనుష్టుప్.)

౧౪౯. ఋజునీతీనో వరుణో మిత్రా నయతు విధ్వాన్ । అర్యమా దేవైః సజ్జోషాః॥

దం॥ మిత్రుఁడు (జగఁటి కభిమాన దేవత) వరుణుఁడు (రాత్ర్యభిమాన దేవత) తిన్ననిదారిలో మమ్ములను దెలిసినవారై నడిపింతురుగాక. దేవతలందఱితో సమాన ప్రీతిగల అర్యముఁడు (సూర్యుఁడే) మమ్ము నడిపించుఁగాక.

౯౫౦. తేహి వసో వసవానాస్తే అప్రమూరా మహాభిః॥ వ్రతా రక్షస్తేనిశ్వాహః॥

దం॥ ఆమిత్రవరుణార్యములు ధనమును అంతటను బనుచునట్టివారు, ప్రాజులు అగుచు కాంతులచేత నన్నిదివములును వ్రతములఁ బాలింతురు. (వ్రతము=జగన్నిర్వాహక కర్మయని తా॥)

౯౫౧. తే అస్సభ్యం శర్మయంస స్తమృతా మర్యేభ్యః॥ బాధమానా అద్విషః॥

దం॥ మరణములేని యాదేవతలు మరణశర్మముగల (మాకు) సుఖమును గలిగింతురుగాక. మా శత్రువులను బాధించుచు మాకు సుఖము కలుగఁజేతురుగాక.

౯౫౨. వినః పథః సువితాయ చియం త్విష్తో మరుతః॥ పూషా భగో వద్వ్యాసః॥

దం॥ అందఱిచేత నమస్కరింపఁదగిన యింద్రుఁడు, మరుత్తులు పూష, భగుఁడునను దేవతలు మా మార్గములను మంచిచోటికి (బోవునట్లు) కలిగింతురుగాక.

౯౫౩. ఉతనోధియో గోఅగ్రాః పూష స్విష్ణవేవయావః॥ కర్తానః స్వస్తిమతః॥

దం॥ ఓ పూషదేవ ! ఓ విష్ణుదేవ ! మరుత్తులారా ! మీరందఱును మా సమస్త కర్మలను, పశువులు మొదలగు సొత్తును సుఖముగల దానింగాఁజేయుఁడు.

౯౫౪. మధువాతా ఋతాయతే మధుక్షరన్తి సిన్ధవః॥ మాధ్వీర్నః సన్త్వోషధీః॥

దం॥ యజమానునికొఱకు వాయువులు మధురమయిన (కర్మ) ఫలములను వర్షించుచున్నవి. నదులు మధురరసమును వర్షించుచున్నవి. ఓషధులు మాకు మధురరసముగల వగునుగాక.

౯౫౫. మధునక్త మతోషసో మధుమ త్పార్థివం రజః॥ మధు ద్యౌరస్తునః పితా॥

దం॥ రాత్రిమాకు సుఖమయినదగుఁగాక. ఉపస్సులు (అనఁగా బగళ్లు సుఖకరము) లగుఁగాక. భూలోకము సుఖకరమగుఁగాక. మాతండ్రియగు ద్యులోకము సుఖకరమగుఁగాక.

౯౫౬. మధు॑ మా॒న్నో వ॒నస్ప॒తి ర్భ॑స్మా॒ మా అ॒స్తు సూ॑ర్యః । మా॒ధ్వీర్దా॒వో భ॑వ॒న్తునః॥

దం॥ వనస్పతి దేవత మాకు మధురఫలదాతయగుఁగాక. (వనస్పతియనఁగా జెట్టు) సూర్యుఁడు సత్ఫలదాతయగుఁగాక. గోవులుమాకు మధురరసమునిచ్చునవగుఁగాక.

౯౫౭. శ॒న్నో మి॒త్రః శ॒ంవ॒రుణః శ॒న్నో భ॑వత్య॒ర్యమా ।

శ॒ంన ఇ॒న్ద్రో బృ॒హ॒స్పతిః శ॒న్నోవి॒ష్ణు రు॒రుక్ర॑మః॥

దం॥ మిత్రుఁడు సుఖకరుఁడగుఁగాక. వరుణుఁడు సుఖకరుండగుఁగాక. అర్యముఁడు సుఖకరుఁడగుఁగాక. దేవతలఁ బాలించునట్టి యింద్రుఁడు మాకు సుఖమునిచ్చువాఁడగుఁగాక. విస్తారముగఁబాదన్యాసముచేయు (అనఁగా దూరముగానడుగులు చాపువాడని) విష్ణుఁడు మాకు సుఖమునిచ్చుఁగాక.

—:-0:-—

సూ క్తము. ౯౧.

(ఋషి - గౌతముఁడు. దేవత - సోముఁడు. ఛందస్సు - ౫ - ౧౬ గాయత్రి ; ౧౪ వృష్టిక్కు : తక్కినవి త్రిష్టుప్.)

౯౫౮. త్వం॑సో॒మ ప్ర॑చికి॒తో మ॒సీషా త్వం॑రజి॒ష్ఠ సు॑ను॒నేషి ప॒న్థామ్ ।

త॒వప్ర॑ణీ॒ణీ పి॒తరో న॒ఇన్ద్రో దే॒వేషు ర॒త్న మ॒భజ॑న్త ధీ॒రాః॥

దం॥ ఓసోముడా ! లేక సోమమా ! నీవు మాబుద్ధిచేత బాగుగాఁదెలియఁబడితివి, మిక్కిలి తిన్నని మార్గమున మమ్ము క్రమముగా నీవు చేర్చుచున్నావు. చెమ్మగలిగించువాడా ! నీవు సరియైనదారిలో నడిపించుటచేతనే మాపితరులు బుద్ధిమంతులై దేవతలలోనున్న ధనమును బొందిరి.

౧౯౧. త్వంసోమః క్రతుభిః సుక్రతుర్భూస్త్వం తైః సువక్షో విశ్వవేదాః ।

త్వంవృషా వృషత్వేభి ర్మహిత్యా వ్యమేభి ర్వృష్ణమృభవో నృచక్షాః॥

దం॥ ఓ సోమ ! నీవు క్రతువులచేత (=కర్మల) సుక్రతుండవగుచున్నావు. బలము చేత మంచి బలనతుండవు అగుచుంటివి. సర్వధనములుగల నీవు (కోర్కెల) వర్షించుటచేత మాహాత్మ్యముచేతను, (కామ) వర్షి వియగుచున్నావు సకులకు (శలములను) జూపించుచు హవిస్సులతో వన్నవంతుండవగుచున్నావు.

౧౯౨. రాజ్ఞానుతే నరుణస్య ప్రతాని బృహద్ధీరం తవసోమ ధామ ।

కుచిన్త్వమసి ప్రియోనమిత్రో దక్షాయో అర్యమేవాసి సోమ॥

దం॥ ఓ సోమమా ! (బ్రాహ్మణులకు) రాజవయినట్టి, (గుర్జలో) మూతపేయబడినట్టి, నీవే సర్వవ్రతములును, అగుచున్నావు. (సోమమే కర్మలన్నిటికిని బ్రధానమని తా॥) నీతేదస్సు గొప్పది, గంధీరము. సూర్యునివలె (మిత్ర) పవిత్రుడనై యండఱు నీచూలుండవగుచున్నావు. సోమ ! సూర్యుని (అర్యమ) వలె సకలమును, వృద్ధి నేయుచున్నావు. (తెండవయర్థము) ఓ సోముడా ! (చంద్రుడని తా॥) నీవ్రతములు రాజగు పరగునివి. సోముడన, దేవతకొకర్థము, సోమమునకు, తెండోఅర్థము.

౧౯౩. యాతే ధామారిదివియా సృభిన్యాం యాసర్వతే ష్వపథి ష్వపు ।

తేభిర్నో విశ్వేః సుమనా అహేళనాజ న్త్వేమ ప్రతిహన్యా గృభాయ॥

దం॥ ఓ సోమా ! నీకు ద్యులోకమందే కాంతలున్నవో, పృథివిలోనెన్నికలవో, సర్వతములందు, నోషధులందునెన్నో, ఉదికములలోనెన్నో, ఆ యన్నికాంతలతోను, మంచిమనస్సుకలిగి, కోపములేకుండ నో సోమరాజా ! మా హవిస్సుల స్వీకరింపుము.

౧౯౪. త్వంసోమాసి సత్పతి స్త్వంరాజో తవృతహా । త్వంభద్రో అసిక్రతుః॥

దం॥ ఓ సోమమా ! నీవు సత్కర్మలుచేయువారికి అధిపతివి. మఱియు నీవు బ్రకాశించుచున్నవాడనై పృథుని జంపుచున్నావు. నీవు భుజమయిన క్రతుకూపుండవగుచున్నావు.

౯౬౩. త్వం¹చ¹సోమ¹నో¹ వశో¹ జీవాతు¹ నమరామహే¹ । ప్రియస్తోత్రో¹ వనస్పతిః॥

దం॥ ఓ సోమ ! నీవు మాకు జీవనౌషధము. స్తోత్రమును బ్రేమించువనముల కధికారివయిన నీవు మాకు వశమైతే మేము మరణముచెందము.

౯౬౪. త్వం¹సోమ మహే¹ భగం¹ త్వం¹యాన¹ ఋతాయ¹తే । వక్షం¹ దధాసి¹ జీవసే॥

దం॥ ఓ సోమ ! నృస్థుడైన యజ్ఞ కర్తకును, జీవనమునకు సరిపడినంత ధనమునిచ్చుచున్నావు. పిన్ననయను యజ్ఞ కర్తకునుంగూడ ధనమునిచ్చుచున్నావు.

౯౬౫. త్వం¹సః¹ సోమ విశ్వతో¹ రక్షారాజ¹ న్నఘాతుకః¹ । నరిష్యే¹ త్వావతః¹ సఖా॥

దం॥ ఓ సోమరాజా ! పాపాత్ములు మాకువలచిన సర్వబాధలనుండి కాపాడుము. నీవంటివానికి స్నేహితుడైనవాడు నశింపడు.

౯౬౬. సోమ¹ యా¹స్తే¹ మయోభువ¹ ఊతయః¹సన్తి¹ దాశుషే¹ । తాభిర్నో¹ వితాభవ॥

దం॥ ఓ సోమ ! యజమానునకు సుఖముకలిగించు నీరక్షణలు ఏవికలవో వానితో మమ్ము రక్షించుము.

౯౬౭. ఇమం¹ యజ్ఞ¹మిదం¹ వచో¹జుజుషాణ¹ ఉపాగహి¹ । సోమత్వం¹ నో¹వృధేభ¹న॥

దం॥ సోమ ! యీ చేయుచున్న యజ్ఞమును స్తుతిని నీవు సేవించుచు సమీపమునకు రమ్ము. మావృక్కికొఱకుగమ్ము.

౯౬౮. సోమ¹ గీర్భిష్ట్యా¹ వయం¹ వర్ధయామో¹ వచో¹విదః¹ । సుమృశీకోన¹ ఆవిశ॥

దం॥ స్తుతివాక్కునెఱింగిన మేము సోమా ! మావాక్కులతో నిన్ను వృద్ధిపఱచుచున్నాము. మంచిసుఖముంగలిగించుచు మమ్ముంజేరుము.

౯౬౯. గయస్థానో¹ అమీ¹వహో¹ వసువి¹ త్పుష్టి¹వర్ధనః¹ । సుమిత్రః¹ సోమనోభవ॥

దం॥ సోమ ! నీవు ధనమును వృద్ధిపఱచునట్టి, రోగముల నణచునట్టి, ధనమును జెందుజేయునట్టి, పుష్టినిగలిగించునట్టి, మంచిమిత్రులుగలట్టి, వాడవుగమ్ము.

౯౨౦. స్తోమ రాగన్ధినో హృది గావోన యవసేష్యా । మర్యభవ స్వఓక్త్యే॥

దం॥ గోవులు మంచితృణమునందుఁ బ్రీతినొందునట్లు మనుష్యుఁడు తనయింటిలో ప్రీతిచెందునట్లు; ఓ సోమా! మాహృదయమందు ప్రీతిచెందియుండుము.

౯౨౧. యః సోమ సఖ్యే తవరారణ ద్వేష మర్త్యః । తదక్షః సచతే కవిః॥

దం॥ ప్రకాశించునట్టి, యోసోమ! నీసఖ్యమునకై యేవరుఁడు స్తుతించునో అతని? వెలివికలవాఁడవును సమర్థుఁడవును అగు నీవనుగ్రహింతువు.

౯౨౨. ఉగుప్యాణో అభిశస్తేః సోమ నిపాహ్యాంహసః । సఖానుశేవ ఏధినః॥

దం॥ ఓ సోమ! నీవు మమ్ములను నిందచుండిరక్షింపుము పాపమునుండి చక్కగా రక్షింపుము. సుఖవంతుఁడనై మాకు హితమును గలుగఁజేయుము.

౯౨౩. ఆప్యాయస్వ సమేతుతే విశ్వతః సోమ వృష్ణ్యమ్ । భవా వాజస్యసజ్జధే॥

దం॥ సోమ! నీవు వృద్ధిపఱపుము. అన్నిచోట్లనుండి సామర్థ్యము నిన్ను జెందుఁగాక. నీవు ఆర్జుముగ్గజేయువాఁడవుకమ్ము.

౯౨౪. ఆప్యాయస్వ మదింతమ సోమ విశ్వేభి రంశుభిః ।

భవానః సుశ్రవస్తమః సఖావృధే॥

దం॥ మిక్కిలిమదించిన సోమ! సమస్తలతానయవములతో బాగుగవృద్ధినిొందుము. నీవు మంచియన్నవిశేషముకలిగి మావృద్ధికై సఖుఁడవుకమ్ము.

౯౨౫. సం తేపమాంసి సముయన్తువాజాః సంవృష్ట్యా న్యభిమాతిషాహః ।

ఆప్యాయ మానో అమృతాయ సోమ దివిశ్రవాంస్యత్తమాని ధిష్వ॥

దం॥ సోమా! కాచుటకుఁదెచ్చినపాలు శత్రుసంహారకుఁడనయిన నీన్నుజేరుగాక. హవిర్లక్షణాన్నములుకూడ నిన్ను జేరుఁగాక. సామర్థ్యముకూడ నిన్ను జెందుఁ

గాక. మరణము లేకుండుటకు వృద్ధినందుచు ద్యులోకమందు త్కృష్టములైన యన్నములను ధరింపుము.

౯౭౬. యాతే॑ధా॒మాని హ॒విషా॑ యజ॒న్తి తాతే॑వి॒శ్వా పరిభూ॑రస్తు యజ్ఞమ్ ।

గయ॑స్సా॒సః ప్రత॑రణః సువీ॒రో వీర॑హః ప్రచ॑రా సోమదు॒ర్యాన్॑॥

దం॥ సోమ ! (యజమానులు) నీ తేజస్సులను బూజింతురు. ఆనీ యన్ని తేజస్సులును మా యజ్ఞమునంతటను వ్యాపించుఁగాక. తరతరాల గృహములను వృద్ధి సేయువాడవును, బాపములచుండి తొలగించువాడవును, వీరపురుషులతోఁగూడినవాఁడు పుత్రులను జంపనివాడవును, అగుచు మా యజ్ఞగృహముజేరుము.

౯౭౭. సోమో॑ధే॒నుం సోమో॑ అ॒ర్వంత॑ మా॒శుం సోమో॑ వీరంక॒ర్మణ్యం॑ వదాతి ।

సాద॑న్యం విద॑భ్యం స॒ఖేయం॑ పి॒తృశ॑వణం యోదదా॑శ ద॒న్యై॥

దం॥ ఏ యజమానుఁడు సోమునకు హవిస్సులనిచ్చునో వానికి సోముఁడు పాలావు నిచ్చును. శీఘ్రమైన గుఱ్ఱమునిచ్చును. కర్మలలో నేర్పరియు, ఇంటి కుపయోగించు వాఁడును, యజ్ఞాదుఁడును, సభ కెక్కువాఁడును, తండ్రికిఁగీర్తి తెచ్చువాఁడును, అగు కొమారు నిచ్చును.

౯౭౮. అపా॑హ్మం యుత్తు॒ పృత॑నాసుప॒ప్రిం స్వర్నా॑ మపా॒ంవృజ॑నస్యగో॒పామ్ ।

భరే॑షుజాం సుక్ష్మి॑తిమ్ సు॒శ్రవ॑సం జయ॒న్తం శ్వామ॑చ మదే॒మ సోమ॑॥

దం॥ యుద్ధములందుఁ దిరస్కరింపఁబడనివాఁడును, సేనలలో జయముకూర్చు వాఁడును, స్వర్గముచిచ్చువాఁడును, వర్షోదకములిచ్చువాఁడును, బలమును రక్షించు వాఁడును, యజ్ఞములందుఁ బుట్టినవాఁడును, మంచి నివాసముకలవాఁడును, సత్కీర్తి కలవాఁడును, శత్రువుల జయించువాఁడును, అగు నిన్ను జూచి సోమా ! గర్వించు చున్నాము.

౯౭౯. త్వమి॒మా ఓష॑ధీః సోమ వి॒శ్వాస్త్విమ॑పో అజన॒య స్త్వం॑గాః ।

శ్వమా॑తశ్శ్రో॒ర్వా స్తరి॑క్షంత్యంజ్యోతి॑షా వి॒శమో॑ వవ॒థ్థ॥

౧౦|| ఓ సోమ! నీవు ఈ యోషఃఫలన్నింటిని బుద్ధించితివి. నర్దోషకములను సమస్త
శోవులను బుద్ధించితివి, అంతరిక్షమును విస్తరింపజేసితివి, చీకటిని ప్రకాశముతో
బాగొనాడితివి.

౧౧|| దేవేన సోమనసాదేన సోమ రాయో భాగమ్ సహసావ స్సఖీయుధ్యః ।

మాత్వాతః కీశీషే వీర్య స్యోభయేభ్యః ప్రచికిత్సా గవిష్టా॥

౧౦|| ప్రకాశమునల్లి బలవంతుడవైన సోమ! ప్రకాశించునట్టి, నీబుద్ధితో ధనము
యొక్క భాగమును నుమ్ముగూర్చి ప్రేరింపుము. నిన్ను ఏ శత్రువును గట్టపెట్టలేడు.
వ్యక్తియొక్క, (నీయొక్క, శత్రువుయొక్క,) వీర్యమునకు నీశ్వరుడవు నీవు. ఆ నీవు
యుద్ధముందు (ఉపద్రవమును) పరిహరింపుము.

—:—:—

సూక్తము. ౯౨.

(ఋషి - గౌతముడు ; దేవత - ఉషస్సు, అశ్వినలు, ఛందస్సు - ౧-౪ జగతి ; ౫-౧౨
అభ్యుష్ ; ౧౩-౧౮ ఉష్ణిక్కు)

౧౦౧. ఏతా ఉత్యా ఉషసః కేతు మక్రత పూర్వే అర్ధే రజసో భాను మజ్జతే ।

నిష్కృణ్వనా ఆయుధాసేవ ధృష్టనః ప్రతిగావో రుషీర్యన్తి మాతరః॥

౧౦|| ఆ యీ యుషస్సులు ప్రకాశమును గలిగించెను. (కనుకనే) అంతరిక్షపూర్వా
స్థమందు సూర్యుని బయలుపఱచినవి. యుద్ధముచేయువారు తమమాయుధముల
వలెను; గమనశీలములు, తళతళ మెఱయుచున్నట్టి, సూర్యకాంతిని గలుగజేయునట్టి,
యుషస్సులు ప్రతిదినమునను (జగత్తును) సంస్కరించుచున్నవి.

౧౦౨. ఉద పప్త న్నరుణా భానవో వృథా స్వాయుజో అరుషీర్గా అయుక్షత ।

అక్రన్నమాసో వయునాని పూర్వథా రుశస్తం భానుమరుషీ రశిశ్రయః॥

౧౦|| అత్యంతము ప్రకాశించుచున్న కిరణములు తమంతతామే యున్నైవయి
నవి. ఉషస్సులు సులభముగాఁ బూర్ణదగిన శుభ్రవర్ణములయిన మొదటి కిరణము.

అను రథమందఁ బూన్చినవి, (ఇట్లురథమెక్కిన) ఉపస్సులు పూర్వవికము లందునతె
(సర్వప్రాణులకు) జ్ఞానమును గలిగించినవి. తరువాత బాగుగఁ బ్రకాశించునట్టి
యుపస్సులు శుభ్రవర్ణముగల సూర్యుని నేవించినవి. (ఉపస్సుల మొదటి కిరణములు
గుఱములని, తరువాతి కిరణములు రథమని వర్ణింపఁబడెను.)

౯౨౩. అర్చన్తినారీ రవసోన విష్టిభిః సమానేన యోజనే నాసరానతిః ।

ఇషం నహన్తి సుకృతే సుదాసవే విశ్వేదహ యజమానాయ సుశ్వతే ।

దం॥ శోభనకర్మలుచేయునట్టి, ఋత్విక్కులకు వక్షిణారాసచుయిన ధనముచిచ్చు
నట్టి, సోమాభిషేకమును జేయునట్టి, యజమానునకు సర్వవిధములగు చన్నమును
దీసికొని వచ్చుచున్నవై నడిపించునట్టి, యుపస్సులు; యోధులు తమయూధముల
ధాటితో జగత్తు నంతటిని యొకేమాఱు వ్యాపించినట్లు; తమ తేజస్సులతో (తూర్పు
నుండి) పశ్చిమదిక్కునఱకును అంతరిక్షమునంచు వ్యాపించినవి.

౯౨౪. అధిపేశాంసి నపతే నృతూని వాపోన్తతే నత్త ఉన్తేన వ్యహమ్ ।

జ్యోతి ర్విశ్వస్నే భువనాయ కృణ్వతే గావోన వ్రజం పూగ్రహ ఆనర్తమః ।

దం॥ మంగలి వెండ్రుకలు గోయునట్లు; ఉపచీకట్లను గోయుచున్నది. - (పాలు
పిడుకునపుడు) ఆవుసోడుగును చెఱచునట్లు; తననత్తస్థలము మీది మూతనుచెఱ
చుచున్నది. గోవులు తమమందను బొందినట్లు; తూర్పుదిక్కునుబొంది యుప సమస్త
ప్రపంచమునకును దేజస్సును గలిగించుచు జీకటిని దొలంగించుచున్నది.

౯౨౫. వ్రత్యర్చీ రుశదస్యాః ఆవర్చి విత్తిష్తతే బాధతే కృష్ణ మభ్వమ్ ।

స్వరుంసపేశో విదధే వ్యజ్జాభ్యత్రం దివోదుహితా భానుమత్రేత్ ।

దం॥ ఈయుపస్సు యొక్క ప్రకాశించుచున్న తేజస్సు (మొదటఁ దూర్పున) గనఁ
బడెను. (తరువాత) అంతటను వ్యాపించెను. అధికమగు చీకటిని నశింపఁజేయు
చున్నది. యజ్ఞములందఱు స్వరునను పేరుచు యూసమందున్న చిన్న శకలమును
(=ముక్క) ఋత్విజులు నేతితోఁబూయునట్లు ఉప తన కాంతి నంతటను బూయు
చున్నది.

౧౯౮౬. అతారిష్ఠ తమసస్థార మసోషా ఉచ్చన్తి వయునా కృణోతి ।

శ్రియే ఛన్దోన స్థయతే విభాతీ సుసతీకా సౌమనసా యాజీగః॥

దం॥ ఈరాత్రి సంబంధి చీకటి చివరను ఉపస్సు పుట్టెను. చీకటిని బోగొట్టుచు ప్రాణులన్నిటికిని విజ్ఞానమును గలిగించెను. సంపద కోరి యాచకుఁడు ధనవంతుని వద్దకుఁబోయి నవ్వునట్లు ఉప తవకాంతితో నవ్వుచున్నట్లుండెను. ఇట్లు చక్కని శోభకలదై యందరి యానందము కొఱకుఁ జీకటిని భక్షించెను

౧౯౮౭. భాస్వతీ నేత్రీ సూన్యతానాం దివస్తవే దుహితా గోతమేభిః ।

ప్రజావతో నృవతో అశ్వబుధ్యా నుషోగోఅగ్రాఉపమాసి వాజాన్॥

దం॥ తేజోవతియై సత్యప్రియ వచనము గలిగించునట్టి ద్యులోక పుత్రికయైన యుష గోతమర్షులచేత స్తుతింపఁబడుచున్నది. ఓ యుషా! పుత్ర పౌత్రులు గలిగి, నౌకరులు గలిగి, గుఱ్ఱములు, గోవులు మొదలగు పశుసంతతి గలిగిన యన్నములను (మాకు) యిమ్ము.

౧౯౮౮. ఉష్స్తమశ్యాం యశసం సువీరం దానప్రవర్గం రయిమశ్వ బుధ్యమ్ ।

సుదంససా శ్రవసా యావిభాసి వాజప్రసూతా సుభగే బృహన్తమ్॥

దం॥ ఓ యుషోదేవీ! కీర్తితోఁగలిసిన యోగ్య పుత్రులుగల, మంచి నౌకరులుగల గుఱ్ఱములు మొదలగునవికల యాధనములను మేము పొందుదుముగాక. మంచిధనము గలదానా! శుభకర్మలతోఁగూడిన స్తుతిచేత నన్నములను గలిగించుచు గొప్పదగు నేధనమును (మాకుఁ) జూపింతువో ఆధనమును మేము పొందుదుముగాకయని పూర్వవాక్యాన్వయము.

౧౯౮౯. విశ్వాని దేవీ భువనాభి చక్ష్యా ప్రతీచీ చక్షు రుర్వియా విభాతి ।

విశ్వం జీవం చరసే బోధయన్తి విశ్వస్యవాచ మదిదన్మనాయోః॥

మ౦ ౧. అను ౧౪. సూ ౯ ౨.] ఋ గ్వే ద ము .

దం॥ ప్రకాశమానయగు నుష సర్వలోకమును ప్రకాశింపజేసి సకల మాభిముఖతైః
దృష్టినిగలిగించువెలుగు సభిక్షముచేయుచున్నదై విరాజిల్లెను. ఉర్వప్రాణులను ఇటు
నటు తిరుగుటకుఁ బ్రేరించుచు ఉష ప్రాణులయొక్క మనస్సుతోఁగూడిన వాక్యము
బొందును.

౯౯౦. పునః పునర్జాయమానా పురాణే సమానంతర్జితాభిశుష్కమానా !

శ్వేన్నీవ కృత్సుర్విజ ఆమినానా మర్త్యదేవీ జరయన్త్యాయుః॥

దం॥ (ప్రతిదిమును ఉదయమందు) మరలమరలుబుట్టుచున్నదియు, చాలకాలము
నాఁటిదియు, ఒక్కరంగుతోనే ప్రకాశించునదియు నయివెలుంగు నుష; హింసాశీల
యగు ఎఱుకత (=వ్యాధస్త్రీ) పక్షుల యాయువునువలె; మర్త్యుల యాయువును
తగ్గించుచున్నది. (ఇచట మర్త్యులనఁగా మరణధర్మముగల ప్రాణులన్నిటి యని తా)

౯౯౧. వ్యూర్హ్వతీ దివో అన్తా అబోధ్య పస్వసారం సనుత్యయోతి ।

ప్రమినతీ మనుష్యాయుగాని యోషా జారస్య చక్షసా విభాతి॥

దం॥ అంతరిక్షముయొక్క అంతమునుండి చీకటిని నివారించుచు ఉష తెలియం
బడినది. (తరువాత) తనంతతానే జారిపోవుచున్న (రాత్రిని) యెక్కడనో త్రోసి
వేసెను. మనుష్యుల సంబంధమైన (కృతాది) యుగములను దగ్గించుచున్నదై సూర్య
భార్యయగు నుష తనకాంతితో వెలుంగుచున్నది.

౯౯౨. పశూన్న చిత్రా సుభగా ప్రథానా సిన్ధుర్నక్షోద ఉర్వియా వ్యకై వత్ ।

అమినతీ దైవ్యాని వ్రతాని సూర్యస్యచేతి రశ్మిభిర్ద్వశానా॥

దం॥ చక్కని ధనముగలిగి పూజనీయురాలగు నుష పశువులను గోపాలు రడవిలోఁ
బ్రసరింపజేయునట్లు (తన తేజస్సులను) విస్తరింపజేయుచు; దాను వృద్ధినంది ఉద
కము పల్లపు నేలకుఁజేరి వ్యాపించునట్లు జగత్తంతటను తనకాంతులను వ్యాపింప
జేసెను. ఆయుష దేవసంబంధ కర్మలను పక్కబజచుచు సూర్యకరణములతోఁ
గలిసి కనంబడెను.

౯౯౩. ఉపస్తచ్చిత్ర మాభరా స్సభ్యం వాజినీవతి ।

యేనతోకంచ తనయంచ ధామహే॥

దం॥ హవిరాద్యన్నక్రియలుగల యుషాదేవతా! దేనితో మేము పుత్రపౌత్రులను భరింతుమో యట్టి యోగ్యమయిన ధనమునిమ్ము.

౯౯౪. ఉషో అద్యేహ గోమత్యశ్వావతి విభావరి ।

రేవ దస్నే వ్యచ్ఛ సూన్యతావతి॥

దం॥ గోవులతోఁ గూడినట్టి, యశ్వములుగలట్టి, విశేషకాంతి గలట్టి, సత్యప్రియ వాక్యములుగలట్టి యోయుషా! ఈచోట నుదయకాలమందుమాకు ధనవంతమగు కర్మ సాగునట్లు చీకటిఁ దొలఁగింపుము. (తెల్లవారించుమని తా.)

౯౯౫. యుత్వాహి వాజినీవత్యశ్వో అద్యారుణో ఉషః ।

అథానో విశ్వా సౌభగా న్యావహే॥

దం॥ హవిస్సు మొదలగు సన్నక్రియలు జరుపు నుషోదేవతా! ఎఱురంగుగల గుఱములను ఈకాలమందుఁ దప్పక (రథమునకు) పూనించుము. సమస్త సౌభాగ్యములు మాకుఁగలుగఁజేయుము.

౯౯౬. అశ్వినావర్తి రస్మ దాగోమ ద్ద్రస్థా హిరణ్యవత్ ।

అర్వాగ్రథం సమనసా నియచ్ఛతమ్॥

దం॥ అశ్వినీదేవతలారా! శత్రువుల నణంచుచున్నవారై మీరు (మాకు) జీవనాధారమయిన గృహమును జాలగోవులు గలదిగాను, బంగారు కలదిగాను అగునట్లు ఏకమనస్సుగఁమీరు మీరథమును మాయింటి కభిముఖముగాఁ దోలుకొనిరండు.

౯౯౭. యావిత్థా శ్లోకమాదివో జ్యోతిర్జనాయ చక్రభుః ।

ఆన ఊర్జం వహత మశ్వినా యువమ్॥

దం॥ ఓయశ్వీనులారా! యే మియిద్దఱును మృలోకమునుండి స్తుతింపఁదగిన
తేజస్సును యిట్లు జనులకొఱకుఁ గలిగించితిరో యట్టిమీనుమాకు బలముచిచ్చు
సన్నమునిండు. (సూర్య చంద్రులకే యశ్వీనులని పేరు కొందఱజీనుతముల)

౯౯౨. ఏహదేవా మయోభువా వస్రనా హిరణ్యవర్తనీ ।

ఉషర్భుధో వహన్తు సోమపీతయే॥

దం॥ తెల్లవారఁగానే మేల్కొనిన (గుఱ్ఱములు) ఈమాగమందు సోమపానము
కొఱకు సుఖమును గలిగించునట్టి, శత్రువుల నణించునట్టి సువర్ణమయమయిన మార్గ
ములుగల యశ్వినీదేవతలను దోడ్చుకొనివచ్చుఁగాక!

సూక్తము ౯౩.

(ఋషి - గోతముఁడు; దేవత - అగ్నిహోమము; ఛందస్సు - ౧-౩ ఆశుష్టుక్; ౯-౧౧ గాయత్రి; ౮ జగతి; ౪, ౫, ౬, ౭, ౧౨ త్రిష్టుక్.)

౯౯౯. అగ్నిహోమా వినున సుమేత్రుణుతం వృషణా హవమ్ ।

ప్రతిసూక్తాని హర్యతం భవతం దాశుషే మయః॥

దం॥ వర్షించునట్టి అగ్నిహోమలారా! యిప్పటి మాపిలుపును జక్కగా వినుఁడు
మేముజక్కగా నుచ్చరించిన స్తుతులను ఒక్కొక్కరు కోరుకొనుఁడు - యజమానునకు
సుఖమునిచ్చువారుకండు.

౧౦౦౦. అగ్నిహోమాయో అద్యహా మిదంవచః సవర్యతీ ।

తస్మై ధత్తం సువీర్యం గవాం పోషం సైకవ్యమ్॥

దం॥ ఏ యజమానుఁడు ఈ కర్మయందు నీస్తుతిహాపవాక్కును మీకుఁ బూజగొ-
నిచ్చెనో వానికి మంచిసామర్థ్యము, చక్కని గుఱ్ఱములు గల్గిన గోవుల యభివృద్ధిని
గలుగ జేయుఁడు.

౧౦౦౧. అగ్నిఃసోమాయ ఆహుతిః యోనాం దాశాన్విష్కృతిమ్ ।

సప్రజయా సవీర్యం విశ్వమాయు ర్వ్యిశ్శవత్ ॥

దం॥ అగ్నిః సోమలారా ! ఏయజమానుఁడు ఆహుతిని మీయుద్దాహకు నిమ్మనో బిల్లుగాక (చకుః పురోడాశాది) పురోడాశాదులుగల యాహుతిని గానియిచ్చునో యాతఁడు సంతతితోఁ గూడిన మంచివీర్యముగల సంపూర్ణాయువును బొందును.

౧౦౦౨. అగ్నిఃసోమా చేత తస్మైర్యం వాయవముష్టిత మనసంపదోఽగాః ।

అవాతిరతం బృసయస్య శేషోవిద్యతం జ్యోతిరేకం బహుభ్యః॥

దం॥ ఏవీర్యముచేత గోరూపముగ సర్వమును పణియను వానినుండి మీకుఅసహజం చితిరో యగ్నిఃసోమలారా ! ఆమీయిద్దఱి సామర్థ్యము (మాకుఁ దెలిసెను) బృసయుఁ డను అనుచుని సంతానమును (అనఁగా బృసయుఁడని త్వష్టకు నామాంతరము- అతని కొడుకు వృత్రాఁడు) సంహరించితిరి. తరువాతఁ బ్రకాశించుచున్న సూర్యునొకని బహు జనులకొఱకు సంపాదించితిరి.

౧౦౦౩. యువమేతాని దివిరోచనా న్యగ్నిశ్చ సోమ సక్రతూ అధత్తమ్ ।

యువం సిన్ధా రభిశస్తే రవద్యా ఏగ్నిఃసోమా నముఞ్చతం గృభీతా॥

దం॥ ఓ సోమా ! నీవును, అగ్నియు సమాన కర్మలు గలవారే యగుచు (మేమురాత్రి జూచుచున్న) నక్షత్రాది జ్యోతిస్సులను ద్యులోకమందు నిలిపితిరి- అగ్నిః సోమలారా ! నదులకు సర్వత్రా ప్రకటితమైన పాపమును దొలఁగించితిరి (ఇంద్రుఁడువృత్రాసురుని చంపినందున వచ్చినబ్రహ్మహత్యను నదులకును, స్త్రీలకును, వృక్షములకును, భూభాగమునకును బంచిపెట్టితాను శుద్ధుఁడయినాఁడట. ఆనదులపాపము నీయగ్ని సోమలు పాపినారట !)

౧౦౦౪. త్వయం దివో మాతరిశ్వా జభారా మథ్నా దన్యంపరిశ్చేనో అద్రదేః ।

అగ్నిఃసోమా బ్రహ్మణా హవృథా నోరుం యజ్ఞాయచక్రిథు రులోకమ్॥

దం॥ అగ్నిహోములారా! మీరుగొప్పజీవో నొకంజగు కన్నీని నాయువు కన్నీలోకము నుండి (భృగువు కొఱకు) తెచ్చెను. రెండువనాజగు సోముని దే గూడమగు (నాయత్రి) మేగుపర్వతము మీఁదనుండి తీసికొనివచ్చెను. మీరు మంత్రముచేత వృద్ధి పొందినవారై మీరిద్దఱును యజ్ఞముగకునై లోకమును విస్తీర్ణము చేసితిరి. (అగ్ని లో రెండుభాగములుచేసి రెండుచిరలను అగ్నిహోమములకు హోమము సేతురు. ఆమధ్యనితర దేవతలకు హోమము సేతురు. వీరిద్దఱు యితర దేవతల యజ్ఞముగకు చోటు చేసిరను తాత్పర్యముతో నిట్లు వణించినాడు.)

౧౦౦౫. అగ్నిహోమా హవిషః సస్థితస్య పీతం హర్యంతం వృషణా జ్వేషామ్ ।

సుశర్కణా స్వనసా హిభూత మభాధ త్తం యజమానాయ శంయోః॥

దం॥ అగ్నిహోములారా! (హోమార్థమై యాహవసీయ స్థానములకు) తేబడిన హవిస్సును భక్షించుడు. (పిచ్చుట) మమ్మును గోరుడు. వర్షముగలిగించు వారలారా! మాసేవను గైకొనుడు. మంచి సుఖముగలవారలై శుభమయిన రక్షణగల వారలుకండు. అనంతరము యజమానునకు రోగశాంతిని, భయపరిహారమును జేయుదురుగాక!

౧౦౦౬. యోఅగ్నిహోమా హవిషా సపర్యాద్దేవద్రీచా మనసా యోఘృతేన ।

తస్యవ్రతం రక్షతం పాతమంహసో విశే జనాయ మహిశర్క యచ్ఛతమ్॥

దం॥ ఏయజమానుడు అగ్ని హోములను దేవతలందు భక్తిగల మనస్సుతో, గూడి హవిస్సులతోను, నేతితోను సేవించునో యా యజమానుని కర్మను రక్షింపుడు. (యాగమందు) ప్రవేశించిన యజమానునకు విస్తారమయిన సుఖమునిండు.

౧౦౦౭. అగ్నిహోమా సవేదసా సహూతీ పనతం గిరః । సం దేవత్రా భూనదుః॥

దం॥ అగ్ని హోములారా! మీరు సమాన (హవిస్సులను) ధనముగలవారు (అనగా నిద్దఱకు నొకటే యాహుతినిత్తురు.) సమానాహ్వనము కలవారును, అగుచు మాన్యుతులనంగుకొనుడు. సర్వదేవతలందు మీరిద్దఱు నుతికెక్కినారు.

౧౦౦౮. అగ్నిహోమా వసేన వాంయోవాం ఘృతేన దాశతి ।

తస్మై దీదయతం బృహత్ ॥

వం॥ అగ్ని హోములారా! మీ యిద్దఱికి భక్తుడయిన యేయజమానుడు ఈ నేతితో హవిస్సు మీకునిచ్చునో యతనికి గొప్పధనమునిండు.

౧౦౦౯. అగ్నిహోమా విమానినో యువంహవ్యా జుజోషతమ్ ।

ఆయాతముపనః సచా॥

వం॥ అగ్ని హోములారా! మీరు మాహవిస్సుల నందుకొనుడు. ఇద్దఱు కలసి మావద్దకురండు.

౧౦౧౦. అగ్నిహోమా పిపృత మర్వతోన ఆప్యాయ ముస్రీయా హవ్యసూదః ।

అస్మై బలాని మఘవత్సు ధత్తం కృణుతం నోఅధ్వరం శ్రుష్టిమస్తమ్ ॥

వం॥ అగ్నిహోములారా! మాగుఱ్ఱములను బాలింపుడు. ఆజ్యాది హవిస్సులనిచ్చు గోవులను వృద్ధిపఱపుడు. హవిస్సుల నెడు ధనమునిచ్చు మాకు బలమునిండు. మా యాగమును ధనవంతమగునట్లు చేయుడు,

సూక్తము. ౯౪.

(ఋషి - అంగిరఃపుత్రుడగు మత్స్యఁడు; దేవత - అగ్ని; ఛందస్సు ౧-౧౪ జగతి, ౧౫-౧౯ త్రైపుష్.)

౧౦౧౧. ఇమం స్తోమ మ్హ తే జాతవేదసే రథమివ సంమహేమా మనీషయా ।

భద్రాహినః ప్రమతిరస్య సంసద్యగ్నే సఖ్యే మారిషామా వయంతవ॥

వం॥ పూజ్యుడయిన యగ్నిహోత్రునకుఁ జరుగఁగు బుద్ధితో నీసూక్తమునందలి స్తుతిని రథమునువలెను గొప్పదానిగాఁ జేయుచున్నాను. ఈ యగ్ని సేవయందు మా

యోగ్యమయిన మనస్సు మంగళమగునదికదా! అగ్ని! నీయొక్క స్నేహముండఁగా
మేము కష్టము నొందము. (మిగిలినది పూర్వవతు.)

౧౦౧౨. యస్మై త్వమాయజసే ససాధ త్వనర్వా త్మేతి ధధతే సువీర్యమ్॥

సతూతావ నై నమశ్నో త్యంహతి రగ్నే సఖ్యే మారిహిమావయంతవ॥

దం॥ అగ్ని! యేయజమానునికై నీవు దేవతలను యజించుచున్నావో ఆ యజ
మానుఁడు అన్ని కార్యములను సాధించగలఁడు. అతఁడు శత్రువుచేతఁ దిరస్కరింపఁ
బడకీ ఉండును. మంచి బలమును, ధనమును బొందును. వృద్ధి నొందును. ఇతనికి
దరిద్రత్వము చేరదు, శేషము పూర్వవతు.

౧౦౧౩. శకేమ త్వాసమిధం సాధయా ధియస్త్యే దేవా హవిరదం త్యాహుతమ్ ।

త్వమాదిత్యో ఆవహ తాన్వ్యో శ్నస్యగ్నే సఖ్యేమారిషా మావయంతవ॥

దం॥ అగ్ని! విన్ను వృద్ధి నొందువానిఁగాఁ జేయుగలము. నీవు కూడ మాకర్మలను
సాధించుము. నీయందు హోమము చేసిన హవిస్సును దేవతలు భక్షించుచున్నారు.
నీవు దేవతలఁదీసికొనిరమ్ము. మేము వారింగోరుచున్నాము. (తక్కినది సమానము)

౧౦౧౪. భరామేద్ధం కృణవామా హవీంషి తేచితయస్తః పర్వణా పర్వణావయమ్ ।

జీవాతవే ప్రతరం సాధయా ధియోగ్నే సఖ్యే మారిషామా వయంతవ॥

దం॥ ఓయగ్ని! సమిధలను సంపాదించుచున్నాము. ప్రతి పర్వమందు (అనగా
బున్నమ, అమావాశ్య) నిన్ను ధ్యానించుచు హవిస్సులను జేయుచున్నాము. అట్టి నీవు
మేము చిరకాలము జీవించుటకు అగ్నిహోత్రాది కర్మల నెరవేర్చుము. అగ్ని! నీన్నే
హమున్నపుడు మాకేమికొఱత?

౧౦౧౫. విశాం గోపా ఆస్యచరన్తి జన్తవో ద్విపచ్చ యదుత చతుష్ప ద్విక్షభిః ।

చిత్రః ప్రకేత ఉషసో మహా ఆస్యగ్నే సఖ్యేమారి షామా వయం తవ॥

దం॥ ఈయగ్ని కిరణములు సర్వ ప్రాణులకు రక్షకములయి యున్నవి ద్విపాద (=మనుష్యులు మొ.) చతుష్పాద (గోవులు మొ.) జంతువులు ఆ కిరణములతోఁ గూడియున్నవి. అగ్ని! చిత్రకాంతి కలట్టి, శేజస్సును గలిగించునట్టి నీవు ఉపస్సు కంటె గుణములెక్కువ గలవాడనయి యున్నావు. నీన్నేహమున్నపుడు ఇత్యాది పూర్వవతు.

౧౦౧౬. త్వమధ్వర్య దుతహోతాసి పూర్వ్యః ప్రశాంతా పాతా జనుషా పురోహితః ।

విశ్వో విహ్వో ఆత్విజ్యా భీషుష్య స్యగ్నే సఖ్యే మారిషామి వయంతవ॥

దం॥ ఓయగ్ని! నీవే అధ్వర్యుడవు. (యజుచ్చేద కర్మలు నడిపించు ఋత్విజునిపేరు) నీవు హోతవు (ఋగ్వేదకర్మలు నడిపించు ఋత్విజుడు) అగుచున్నావు. ప్రశాంత, పాత అను ఋత్విజుల మాపమున ముఖ్యుడనయి యున్నావు. సహజముగా బూర్వ దిక్కున నున్నవాడవు. లేక యాగమునకుఁ బురోహితుడ వగుచున్నావు. కనుక సకల ఋత్విక్కుల పనులను దెలిసికొనుచుఁ బ్రాజ్ఞుడనయి కర్మలనన్నిటిని బోషించుచున్నావు. ఇతరము పూర్వవతు.

౧౦౧౭. యోవిశ్వతః సుప్రతీకః సవృజ్ఞసి దూరేచి తున్తళిది నాతి రోచసే ।

రాత్ర్యాశ్చిదన్తో అతిదేవ పశ్య స్యగ్నే సఖ్యే మారిషామా వయంతవ॥

దం॥ సుందరాంగములుకల నీనందఃకంటె సధికుడవు దూరమందున్నను సమీప మందున్నట్లు ప్రకాశింతువు. రాత్రి చీకటిని మించి వెలుగుదువు. నీన్నేహమున్న పుడగ్ని! ఇత్యాది,

౧౦౧౮. పూర్వోదేవా భవతు సున్వతో రభోస్సాకం శంసో అభ్యస్తుదూఢ్యః ।

తదాజాసీ తోత పుష్యతా వచోగ్నే సఖ్యే మారిషా మావయంతవ॥

దం॥ సర్వదేవతలారా! సోమరసము తీయనట్టి యాయజమానుని రథము ముఖ్య మయిన పగులగాక! దుర్బుధ్ధియగు మాశత్రువునకు మాశాపము తగులఁగాక! అట్టి నావాక్కును దెలిసికొనుడు. మఱియుఁ దానిని (అవాక్కును) పోషించుడు. నేన న్నట్లు జరుగనింపని తా.) పూర్వవతు.

౧౦౧౯. వ॒ధైర్దుః॑ శం॒సా॒ అ॒ప॒దూ॒ఘో॑ జ॒హి దూ॒రే॑ వా॒యే అ॒న్తి॒వా కే॒చి వ॒త్తి॑ణః॒

అ॒థా య॒జ్ఞాయ॑ గృ॒ణతే॑ సు॒గం కృ॒ధ్యగ్నే॑ స॒ఖ్యే మా॒రిషా॑ మా॒వయం॑తవ॒॥

దం॥ అగ్ని! నీనాయుధములచేత చెప్పుకూడని దుర్భాస్యులను జంపుము. ఎవడు మారమందుండనీ, దగ్గఱుండనీ, సర్వనాశకులగు రాక్షసులను జంపుము. తరువాత యాగకర్తకు సరియైన దారిని గమంబఱచుము ఇత్యాది.

౧౦౨౦. య॒దయు॑క్థా అ॒గషా॑ రో॒హితా॑ ర॒థే వా॒తజ్ఞా॑తా వృ॒షభ॑స్త్వే॒వ కే॒రవః॑ ।

ఆ॒ది॒న్వసి॑ వ॒నినో॑ ధూ॒మకే॑తు నా॒గ్నే స॒ఖ్యే మా॒రిషా॑ మా॒వయం॑తన॒॥

దం॥ ఓ యగ్ని! ఏఱునిరంగుల్ని ప్రకాశించుచు వాయువేగమున గుఱుములను నీరథమందెపుడు నీవు పూన్పుదువో యపుడు అరణ్యములను వహించు నియొక్క ధ్వని వృషభము అంకెవంటిదగుచున్నది. తరువాత అరణ్యవృక్షములను పొగయును జండాతో న్యాపించుచున్నావు. ఇత్యాది పూ॥

౧౦౨౧. అ॒ధస్వ॑నాదూ॒త బి॒భ్యః ప॒తి॒త్రణో॑ ద్ర॒హ్ని య॒త్తే య॒వ సా॒దో వృ॑స్థి॒రకః॑ ।

సు॒గంత॑త్తే తా॒వకే॒భ్యో ర॒థేభ్యో॑గ్నే స॒ఖ్యే మా॒రిషా॑మా॒వయం॑తన॒॥

దం॥ అడవుల కాల్పుఁ బ్రవేశించిన తరువాత నో యగ్ని! నీ ధ్వనివల్లఁ బక్షులుకూడ భయపడుచున్నవి. అట్టి నీమంటల చివరలు గడ్డిని తినుట కెగురుచువు నీకడవియం తయు సుఖముగా నీయొక్క రథములు గమచింపఁగినదగుచున్నది. ఇత్యాది పూ॥

౧౦౨౨. అ॒యం మి॒త్రస్య॑ వ॒రుణ॑స్య ధా॒యసే॑వయా॒తాం మ॒రుతా॑ం హే॒తో అ॒ద్భుతః॑ ।

మృ॒తాసు॑నో భూ॒త్వేషాం॑ మ॒నః పు॒నర॑గ్నే స॒ఖ్యే మా॒రిషా॑మా॒వయం॑తన॒॥

దం॥ ఈయజమానుఁడు లేక స్తుతికర్త, మిత్రునియొక్కయు వరుణునియొక్కయు పోషణకొఱకు నగుఁగాక. అంతరిక్షమున సంచరించెడు మరుత్తులయొక్క కోపమధి కమగుచున్నది. ఈ మరుత్తులమనుస్సు తిరిగి సమరసమై మమ్ము సుఖించుఁగాక అగ్ని! నీసఖ్యమిత్యాది. (అగ్నిని స్తుతించుటచేత మరుత్తులకుఁ గోపమువచ్చెనని దానిని శాంతి పరుపుమని ప్రార్థన).

౧౦౨౩. దే॒వో దే॒వానా॑ మ॒సి మి॒త్రో అ॒ద్భు॒తో య॒స్య ర॒వసూ॑నా మ॒సి చారు॑ ర॒ధ్వరే॑

శ॒ర్మన్త్యా॒మ త॒న స॒ప్ర థ॒స్తమే॑గ్నే స॒ఖ్యే మా॒రిషా॑మా వ॒యంత॑వ॥

దం॥ ఓయగ్నీ! నీవు ప్రకాశించుచు నెల్లదేవతలకు గొప్ప మిత్రుడవగుచున్నావు. మనోహరుడవు నగుచున్నావు. యజ్ఞమందు ధనములకు నివాసస్థానముననువ సుచున్నావు. ఋక్విలి యధికమయిన సాయంగళాలలో నుండుముగాక. తక్కినది పూర్వవతు.

౧౦౨౪. త॒త్రే భ॒ద్రం య॒త్సమి॑ద్ధః స్వే॒దమే॒ సోమా॑హుతో జ॒రసే॑ మృ॒త్యయ॑ త్త॒మః॥

ద॒ధాసి॑రత్నం ద్ర॒విణం॑ చ దా॒శుషే॑గ్నే స॒ఖ్యేమా॒రిషా॑మావ॒యంత॑వ॥

దం॥ ఓయగ్నీ! నీస్వతగృహమందు (అనగా ఉత్తరవేదిమీద) ప్రవేశించి సోమ రసముతోఁ దృప్తినంది స్తుతింపఁ బడుచున్నావనుకది నీకుఁ బ్రకంస నింపము. ఇట్లు మిగుల సుఖమునిచ్చువాడవయి ననుణీయఫలములను, ధనమును గూడ యాగ కర్తకు నిచ్చుచున్నావు. ఇత్యాది పూ॥

౧౦౨౫. య॒స్మైత్వం॑ సు॒ద్రవి॑ణో దదా॒శోనా॑గా॒స్త్య మ॒దితే॑ స॒ర్వతా॑తా ।

యం॒భద్రే॒ణ శ॒వసా॑ చో॒దయా॑సి ప్ర॒జావ॑తారా ధ॒నా తే॑న్యా॒మ॥

దం॥ ఎకువ ధనముగల్గి ఖండింప శక్యముగాని ఓయగ్నీ! సమస్త యాగముల యందుఁ బ్రవర్తించు నే యజమానునకు పాపము లేకుండఁజేసి కర్మార్హతను ఇచ్చు చున్నావో, ఏ యజమానుని శుభమగు బలముతోఁ గూర్చుచున్నావో ఆ యజ మానుడు సమృద్ధుడగుచున్నాడు. మేము సంతానముతోఁగూడిన యక్షముతో లేక ధనముతో నుండుముగాక. అగ్నీ! నీస్నేహమున్నపుడు మాకుగొఱతయేమి?

౧౦౨౬. స॒త్వమ॑గ్నే సౌ॒భగ॑త్వస్య వి॒ద్వా న॒స్సాక॑ మాయుః ప్ర॒తిరే॑హ దే॒వ ।

త॒న్నోమి॒త్రో వరు॑ణో మా॒నుహ॑న్తామ॒దితిః॑ సి॒న్ధుః పృ॒థివీ॑ ఉ॒తద్యా॑॥

దం॥ ఓయగ్నీదేవా! అట్టి నీవు సౌభాగ్యము నెఱుంగుచు ఈ యాగకర్మయందు మానూయుద్ధాయకులను వృద్ధినిొందింపుము. నీవు చేసిన యాయాయువు మిత్రవకు ఋణు, ఆదితి, జలనాయకులు (సముద్రుడని తా॥) భూమి, వ్యూహికము రక్షింతురుగాక.

సస్త మాధ్యా య ము .

సూక్త ము. ౯౫.

(ఋషి - అంగిరఃపుత్రుఁడుకుత్స్థుఁడు; దేవత - అగ్ని; చందము - శ్రవణం)

౧౦౨౨. ఓమ్ ద్వే విహాపే చరతః స్వర్ణే అన్యాన్యా వత్స మాపధాస యేతే ।

హరి రన్యస్యాం భవతి స్వధావా శ్చక్రో అన్యస్యాం దదృశే సువర్భాః॥

దం॥ శుభమయిశప్రయోజనములు గలట్టి, ఒకవానికొకటి విరుద్ధరూప మయినట్టి, ఆరాత్రింబవళ్ళు మరల మరల తిరిగివచ్చుచున్నవి, అని తమశక్తులకుఁ బాలించుచున్నవి. సూర్యుఁడు అగ్నియొక్క- తల్లియందు హవిస్సుగల వాడగుచున్నాడు. నిర్మల కాంతిగల యగ్ని సూర్యుని తల్లియందు హవిస్సుగల వాడగుచున్నాడు. మంచి గలవారే కనబడుచున్నారు. (రాత్రి కొడుకు సూర్యుడు. పగటి కొడుకు అగ్నియని, యితరతల్లి వద్దనే పుట్టిగల్గియున్నారని తా॥)

౧౦౨౩. దశేషం త్వష్ట స్థనయన్త గర్భ మతన్త్రాసో యవతేయో విభృతమ్ ।

తిగ్నానీకం స్వయశసం జనేషు విరోచనూనం పరిషీం నయన్తి॥

దం॥ వాయువునకుఁ బుత్రరూపుఁడును, సకలభూతములంబుండువాఁడును, తీర్థ కాంతిగలవా ఁడును, మంచి యన్నము లేక కీర్తికలవాఁడు, అన్ని స్థానములందుఁ బ్రసాదించువాఁడునగు నీ యగ్నిని పదివేళ్ళ జాగరూకతతో పుట్టించితివి. (అతఁడొరెండుచేతులతో అరణులు తరిచి యగ్నితీయుదురు అని తా॥) అట్టి యా యగ్నిని అన్ని చోట్లకుఁ గొనిపోవుచున్నారు. (ఋత్విజులని తా॥)

౧౦౨౪. త్రీణి జానా పరిభూషంత్యస్య సముద్ర ఏకం దివ్యే కమప్పు ।

పూర్వామను ప్రదిశం పార్థినానా మృతూన్ప్రశా సద్వివధా వనుష్కం॥

దం॥ ఈయగ్నికి మూడుజ్మలు అంతట చలాకరించుచున్నవి. సముద్రమందొకటి (బడబాగ్ని) ద్యులోకమందొకటి (సూర్యుడు) ఉదకములందొకటి (వైశ్య తాన్న - మొగుపు) కలదు. ఆ మూటిలో (సూర్యుడు) ఋతువులను ఏర్పరుచెను.

యామియందండజీకిని మాన్యురికు - క్షేషనుని తెలియజేసెను. (దిక్కులభేదము, ఋతువులభేదము చూర్జింపఁగలము వల్లనే కలుగుచున్నవని తా॥)

౧౦౩౦. కథి॒మం॒వో ని॒ణ్య మా॒చి॒కేత వ॒తో॒ మాత్యా॑ ర్జన॒యత॑ స్వ॒ధాభిః॑ ।

బ॒హ్వీ॒నాం గ॒ర్భో అ॒ప॒సా॒ముప॒స్థా స్స॒హా స్క॒విర్నిశ్చ॑రతి స్వ॒ధావా॑॥

దం॥ (నీటను స్థావరజంగమ జంతువులలోను) అంతటను కనబడకుండ లోపల కణగియున్న యాయగ్నిని మీలో నెవఁడెఱుఁగును? (మేఘములకు) పుత్రుడై తల్లులైన యుదకములను హవిస్సులచే బుట్టించుచున్నాడు. (వైద్యుతాగ్ని కుదకములుతల్లులు) అనేక ఉదకములకు (మేఘములలో నున్నవాటికనితా) గర్భమాపుడును (పుత్రుడనితా) గొప్పువాడును, దూరము తెలిసిన వాడు, హవిస్సు గలవాడు చగురయగ్ని (సముద్రముయొక్క) ఉదకముల సమీపమునుండి ఉపగకాలమున బయలు వెడలుచున్నది. (అనగా సూర్యుడు సముద్రములో నుదయించునని తా॥)

౧౦౩౧. ఆవి॒ష్ట్యో వృ॒తే చా॒రు రా॒సు జి॒హ్వా॒నా మూ॒ర్ధ్వః స్వ॒యశా॑ ఉ॒పస్థే॑ ।

ఉ॒భే త్వ॒ష్టృ ర్భి॒భృతు॑ ర్దాయ॒మానా॑ త్వ॒త్తీచీ॑ సిం॒హం ప్రతి॑జోషయేతే॥

దం॥ ఈ (మేఘములలోని) ఉదకములందున్న అగ్ని సుందర మాపుడైపుట్టి కుటీలగమఁముగల నీళ్ల సమీపమునఁ గీర్తికలవాడయి ఊర్జ్వజ్వలలు కలిగి వృద్ధి నొందుచున్నాడు ద్యులోక భూలోకములాపుట్టిన యగ్నివల్ల భయపడుచున్నవి. భయంకరమయిన (ఆయగ్నిని) అభిముఖములై (ధ్యావాభూములు) సేవించుచున్నవి.

౧౦౩౨. ఉ॒భే భ॒ద్రే జో॑షయేతే న॒మేనే॒గావో॑న వా॒శ్రా ఉ॒పత॑స్థు రే॒వైః ।

స॒దక్షా॑ణాం దక్ష॒పతి॑ ర్భూ॒వాశ్వా॒న్తి యం॑దక్షి॒ణతో హ॒విర్భిః॑॥

దం॥ ఆరెండును (ధ్యావాభూములు కాని, రాత్రింబవళ్లుకాని) యిద్దఱు స్త్రీల విధమున సేవించుచున్నవి. అంభాధ్వనికల గోవులు తమ ఆదరముతో దూడను బోలె అగ్నిని, ఆరెండును సేవించుచున్నవి. కనుక ఆయగ్ని బలవంతులలో బలాధి పతియగుచున్నాడు. ఏనుంటే దక్షిణ దిక్కున ఋత్విజులు ఆయగ్నిని హవిస్సులతోఁ దృప్తిపొందించుచున్నారని కనుక.

౧౦౩౩. ఉద్యం యమీతి సవితేవ బాహూ ఉభేసి చాయతతే భీమ ఋక్షన్ ।

ఉచ్చక్ర మత్కమజతే సిమస్సాన్నవా మాతృభ్యో వసనాజహతి॥

దం॥ అగ్ని సూర్యునివలె జ్వాలను బ్రసరింపజేయుచు మీదికి లేచుచున్నది. భ్యావాభూములను భయంకరుడగు నగ్ని యలంకరించుచు వ్యాపారము చేయుచున్నాడు. సర్వపదార్థములనుండి ప్రకాశమానమయిన సారమైన రసమును (కిరణములతో) మీదికి లాగుచున్నాడు. తన తల్లులయిన వర్షోదకములనుండి క్రొత్తకాంతులను బయలు పఱచుచున్నాడు.

౧౦౩౪. త్వేషం రూపం కృణుత ఉత్తరం యత్సం పృజ్ఞానః సదనే గోభి రద్భిః ।

కవిర్బుధ్నం పరిమ ర్భృజ్యతే ధీః సాదేవతాతా సమితి ర్భభూన॥

దం॥ అంతరిక్షమందు సంచరించు నుదకములతోఁగూడి అదియు జూడశక్యము కాని కాంతిని యెప్పుడు అగ్నిచేయుచున్నదో అప్పుడు దూరదర్శియు, అందఱిని బోషించుచున్నదగు నాయగ్ని అంతరిక్షమును దనతేజస్సుతోఁ గప్పుచున్నది. ఆవిస్తరించిన కాంతి మాచే స్తుతింపఁబడిన దయ్యెను.

౧౦౩౫. ఉరుతే జయః పర్యేతి బుధ్నం విరోచమానం మహిషస్య ధామ ।

విశ్వేభిరగ్నే స్వయశోభి రిద్ధోదద్ధేభిః పాయుభిః పాహ్యాస్మాన్॥

దం॥ గొప్పవాడవగు నీ యొక్క శత్రువులదిరసఁగించునట్టి, మిగుల వెలుగునట్టి విస్తారముగల తేజస్సు అంతరిక్షమున వ్యాపించుచున్నది. ఓయగ్ని ! ప్రజ్వలించిన వాడవై సమస్తమైన, యెవరికిని లొంగని, రక్షించునట్టి కాంతులతో మమ్ముఁ బాలింపుము.

౧౦౩౬. ధన్వన్ త్రోసితః కృణుతే గాతుమూర్ధ్నిం శుక్రైహూర్ధ్ని భిరభి నక్షతిక్షామ్ ।

విశ్వాసనాని జఠరేషు ధత్తేన్త ర్నవాసు చరతి ప్రసూషు॥

దం॥ అంతరిక్షమందు సంచరించునట్టి ఉదకమును (ఈ యగ్ని) ప్రవాహముగాఁ జేయుచున్నది. స్వచ్ఛమయిన కెరటములతో భూమిఁదడపుచున్నది. తరువాత సమస్తా

స్వములను సత్త్వములందు భరించుచున్నది. కొంతగాఁబట్టికడ వధులందు (పాకము కలిగించుటకు) సంహరించుచున్నది. (పాకము=పంట)

౧౦౩౬. ఏవానో అగ్నే సమిధా వృథానోరేవ త్వావ కశ్రవసే విభాహి ।

తనోఽ మిత్రో వసుణో మానుమాన్తా మదితిః సింధుఃపృథివీఉతద్యాః॥

దం॥ పరిశ్రముచేయువాడా ! అగ్ని ! సమిధలచే (అనగాగడ్డలు, నెయ్యిమొదలగు వాఁలచేత) ఇట్లువృద్ధిచొందుచు భవంతమున మా యన్నమునకై ప్రతాపింపుము. మాఁజ్ఞమును మిత్రుడు, వసుణుడు, అదితి, సముద్రుడు, భూమి, వ్యూలోకిము రక్షింతురుగాక.

—:—0—:—

సూక్తము. ౧౩.

(ఋషి - కశ్యపః ; దేశత - అగ్ని ; ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.)

౧౦౩౭. సప్రత్నథా సహసా జాయమాచః సద్యః కాన్యాని బభేధ త్రవిశ్వా ।

అసర్వ మిత్రం ధివశాచసాధ స్దేవా అగ్నిం ధారయన్త్ర విశోదామ్॥

దం॥ బలముచేతః బుట్టినట్టి యా యగ్ని పుట్టినతోడనే పురాతననివలె ప్రజ్ఞావంతునియొక్క సకల కార్యములను సత్వముగా భరించెను. ఈయగ్నిని ఉదకములు మధ్యమలోక (=అంతరిక్ష.) నాకును - (అనగావర వాయుప్రప్రసరించు కష్టటిభ్యని) మిత్రునిగాఁ జేసికొనుచున్నది. (ఇచ్చట అగ్నివైశ్వతాగ్ని) భవదాతయగు నగ్నిని దేవతలు భరించిరి. (దేవతలు=ఋత్విజులు - గార్హపత్యాది మానవజాతివానిని భరించిరని భాష్యం)

౧౦౩౮. సపూర్వయాని వివాకవ్యతా యోరిమాః ప్రజా అజయన్మనూనామ్ ।

వినస్వతా చక్షనాద్యా మపశ్య దేవా అగ్నిం ధారయన్త్ర విశోదామ్॥

దం॥ అగ్నిటికే మొదటికి, గణముల సూచించుకొనకుండు మనుషులొక్కఁడై మంత్రముచేత స్తుతింపబడు నాయగ్ని మనువులయొక్క యాప్రబలము బుట్టించెను.

మం ౧. అను ౧గి. నూ ౯౬.] ఋగ్వేదము.

౨౫౫

అంతట వ్యాపించిన తన తేజస్సు చేత ద్యులోకమును, అంతరిక్షలోకమును వ్యాపించుచున్నది. ధనమునిచ్చు నగ్నిని దేవతలు ధరించిరి. (ఇచటనుచును ఆదిమూలపుడు)

౧౦౮౦. తమీశత ప్రథమః యజ్ఞసాధం విశాంతి రాశానామృతామ్ ।

ఉజ్జ్ఞః పుత్రం భరతం పుత్రప్రదానుం దేవా అగ్నిం ధారయన్ విశోదామ్॥

దం॥ ఓ ఋత్విజులారా! అగ్ని ప్రభువుగాగల మీరు దేవతలలో ముఖ్యుడును, యాగమునుసాధించువాడు, హవిస్సులన్నియుహోమము సేయువాడు, స్తుతింపదగినవాడు, అన్నమునకుఁ బుత్రుఁడు, పాణములన్నిటికాధారభూతుఁడు, ఏడతెగని ధనములనిచ్చునట్టి యాయగ్నిని స్తుతింపుడు- దేవతలు ధనవాతయగు నగ్నిని ధరించిరి.

౧౦౮౧. సమాతరిశ్వా పురువారపుష్టి ర్విదద్ధాతుం తనయాను స్వర్విత్ ।

విశాం గోపా జనితారోదస్య దేవా అగ్నిం ధారయన్ విశోదామ్॥

దం॥ అంతరిక్షమందున్న వాడు, అండు మెచ్చవగిన బలము కలవాడు, స్వగముగలిగించువాడు, ప్రపంచము నంతను రక్షించువాడు, ద్యులోకములను బుట్టించినవాడునగు నాయగ్ని మాకొనూరునకు కర్ణమార్గమును కలుగజేయుగాక. దేవతలు ధనదాత లిత్కాది పూర్వవతు.

౧౦౮౨. నస్తోషాసా వర్ణమా మేమ్యానే ధాసయేతే శిశుమేకం సమీచీ ।

ద్యావాక్షమా రుక్ష్ణో అస్తర్విభాతి దేవా అగ్నింధారయన్ విశోదామ్॥

దం॥ రాత్రియుఁ బవలును ఒకదాని రూపము నిఁకొకటి బాధించుకొనుచుఁ గూడుచున్నవి. ఒకదాని కొడుకగు నగ్నిని పాలుతోవించుచున్నవి. ప్రకాశించునట్టి యాయగ్ని భూమ్యంతరిక్షములు మధ్యమందఁ బ్రకాశించుచున్నది ధనదాతయగు నగ్నిని దేవతలు ధరించిరి.

౧౦౮౩. రాయోబుధ్నః సంగచన్ వసూనాం యజ్ఞస్య కేతుస్ససాధనోవేః ।

అవృతత్వం రక్షమాణాన ఏనం దేవా అగ్నిం ధారయన్ విశోదామ్॥

దం॥ ఏయగ్ని ధనమునకు మూలమును, జీవనాధార ధనములను గలిగించువాడు, యాగములను దెలుపువాడు, భక్తునియొక్క కోర్కెను దీర్చునట్టివాడు, అయుయు న్నాడో ధనదాతయగు నాయగ్నిని అమృతత్వము రక్షించువారము దేవతలు ధరించిరి.

౧౦౮౪. నాచపురాచ సదనం రయీణాం జాతస్యచ జాయమానస్యచక్షామ్ ।

సతశ్చ గోపాం భవతశ్చభూరే రేనా అగ్నిం ధారయన్ద్రవిణోదామ్॥

దం॥ ఇపుడును బూర్వమును ధనములకుఁ జోటు, పుట్టినదానికిఁ, బుట్టబోవుదాని కిని జీవనాధారమయిన వాడు, నిత్యములగు నాకాశాదులకు నితరవస్తువులకును రక్షకుఁడు, ధనదాతయనగు నగ్నిని దేవతలు ధరించిరి.

౧౦౮౫. ద్రవిణోదా ద్రవిణస స్తురస్య ద్రవిణోదాః సనరస్య ప్రయంసత్ ।

ద్రవిణోదా వీరవతీ మిషన్తోద్రవిణోదా రాస తేదీర్ఘమాయుః॥

దం॥ ధనమునిచ్చు నగ్నిచరమయిన ధనమును మాకిచ్చుఁగాక. ధనమునిచ్చు నగ్ని పుత్రులతోఁ గూడిన యన్నమును మాకు నిచ్చుఁగాక. ధనమునిచ్చు నగ్ని దీర్ఘాయువు నిచ్చుఁగాక.

౧౦౮౬. ఏవానో అగ్నే సమిధా వృధానో రేవత్పావక శ్రవసేవిభాహి ।

తన్నోమిత్రో వరుణో మామహంతా మదితిః సిన్ధుః పృథివీ ఉతద్యాః॥

దం॥ పవిత్రముచేయు నగ్ని! సమిధలు మొదలగు వాటితో వృద్ధినొంది మాకు ఁహ్వన్న సమృద్ధినిమ్ము. మిత్రుఁడు మొదలగు వారందఱు మమ్ము రక్షింతురు గాక.

సూక్తము ౯౭.

(ఋషి - శత్రుఘ్నః; ఛందస్సు - గాయత్రి; దేవత - ఆగ్ని.)

౧౦౮౭. అపనః శోశుచ దధుమగ్నే శుశుభ్యారయిమ్ | అపనః శోశుచ దధుమ్ ||

దం|| ఓయగ్నే! మాపాపము మమ్మునిజేచి మాశత్రువులను బాధించగాక. అంతటను ధనమును మాకుఁ బెరువుము. మాపాపము నశింపఁ జేయుము.

౧౦౮౮. సుక్షేత్రియా సుగతుయా వసూయాచ యజానుహే | అపనః శోశుచ దధుమ్

దం|| మంచిక్షేత్రము (=పొలము - భార్య రెండర్థములు కలవు) సంపాదించు తలంపు, మంచిదారి కనుగొనవలెనను తలంపు, ధనము కావలయునను కోరిక కలిగి యగ్నిని బూజించుచున్నాను. ఆయగ్ని మాపాపమును నశింపఁ జేయుగాక.

౧౦౮౯. ప్రయశ్భన్దిష్ట ఏషాం ప్రాస్సాకాసశ్చ సూరయః | అపనః శోశుచ దధుమ్ ||

దం|| ఈస్తుతులలో నీకుత్సర్షి యేలాగు స్తుతించెనో అలాగు మాస్తుతికర్తలుకూడ స్తుతించుచున్నారు. ఆ యగ్ని మాపాపము తొలగించుఁగాక.

౧౦౯౦. ప్రయశ్తేఅగ్నే సూరయో జాయేనుహి ప్రతే వయమ్ | అపనః శోశుచ దధుమ్ ||

దం|| ఏకారణముచేత నోయగ్నే! నిన్ను స్తుతించువారలు పుత్రపౌత్రాభివృద్ధి కలిగియున్నారో, ఆకారణముచేతనే మేమును పుత్రపౌత్రాదులు కలిగి యుందుము గాక. మాపాపమగ్ని పోదోలుఁగాక.

౧౦౯౧. ప్రయదగ్నేః సహస్వతో విశ్వతోయన్తి భానవః | అపనః శోశుచదధుమ్ ||

దం|| శత్రువులం దిరసగరించు నగ్నియొక్క కాంతులు అన్నిచోట్లనుండి యేకారణముచేత బయలుదేరుచున్నవో అందువల్ల ఆయగ్ని మాపాపాలు పోగొట్టునుగాక,

౧౦౯౨. త్వంహి విశ్వతోముఖ విశ్వతః పరిభూరసి | అపనః శోశుచ దధుమ్ ||

దం|| అగ్నే! నీవు అన్ని దిక్కుల వ్యాపించు జ్వాలలు కలవాడవుకదా! (కనుక) అన్నిదిక్కులను మమ్ము రక్షింపుము. ఆయగ్ని మాపాపము నశింపఁ జేయును.

౧౦౫౩. ద్విషాన్ విశ్వతోముఖాతి నాకేవ పారయ | అపరః శోశుచదఘమ్ ||

దం॥ సర్వవికు-లను ముఖములుకల యగ్ని! ఓడవలె శత్రువులనుండి మమ్ము దాటించుము. ఆయగ్ని మాపాపము బోదోలుఁగాక.

౧౦౫౪. సనః సిన్ధు మివనాన యాతి పర్వాః స్వస్తయే | అపరః శోశుచ దఘమ్ ||

దం॥ ఓయగ్ని! ఆ నీవు మమ్ము ఓడచేత నదిని దాటించినట్లు క్షేమముకొఱకు శత్రువులనుండి దాటించుము. ఆయగ్ని మాపాపము బోదోలుఁగాక.

సూక్తము, ౯౮.

(ఋషి - కుత్స్యచు. దేవత - అగ్ని. ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.)

౧౦౫౫. వైశ్వానరస్య సుమతౌ స్యామ రాజాహికం భువనానామభిశ్రీః |

ఇతో జాతో విశ్వమిదం విచక్షే. వైశ్వానరో యతతే సూర్యేణ ||

దం॥ జనులందఱు కోరఁడగినట్టి యగ్నియొక్క అనుగ్రహముచందుండుముగాక. ఆవైశ్వానరాగ్ని ప్రీతితో నేవింపఁబడువాడై సమస్తభూతములకును ప్రభువు అగుచున్నాఁడు. ఏయగ్ని యీ యరణులవల్లఁ బుట్టినవాడయి ఈ ప్రపంచమును మాయచున్నాఁడో ఆయగ్ని (ప్రీతికలనందు) సూర్యునితోఁ గలియుచున్నాఁడు.

౧౦౫౬. పృష్టాదివి పృష్టో అగ్నిః పృథివ్యాం పృష్టో విశ్వాటషధిరావివేశ |

వైశ్వానరః సహసా పృష్టో అగ్నిః సనో దివాసరిమః పాతు స క్తమ్ ||

దం॥ ఈవైశ్వానరాగ్ని ద్యులోకమున (సూర్యరూపమున) నున్నాఁడు. భూమి యందు (అగ్నిరూపమున) నున్నాఁడు. అన్ని ఓషధులందుఁ గూడినవాడై ఆ యగ్ని (పార్థివాగ్ని) రూపమున బ్రవేశించెను. బలముచేతఁ బుట్టిన ఆయగ్ని రాత్రియందు, బగటియందు శత్రువులనుండి మమ్ముఁ గాపాడుఁగాక. (విశ్వ + నర = అందఱిప్రజలలోనున్న).

ము. ౧. అను ౧౫. సూ ౧౦౦.] ఋగ్వేదము.

౧౦౫౭. నైశ్వానర తర తత్తుత్య మస్త్యశ్శా నాయోమఘవానః సచన్తమ్ ।

తన్నోమిత్రో నిరుతో మామహన్తా మదితిః సిన్ధుః పృథివీ ఉతద్యాః॥

ధం॥ ఓ నైశ్వానరాశ్చ! నీచేత నాకర్ణ సఫలమగుగాక! ధనవంతులయిన పుత్రులు మమ్ము నేవింతుమగాక. వరుణుడు మిత్రుఁడు మొదలగు (ఈశూచమందలి) దేవతలు మమ్ము రక్షింతుమగాక.

సూక్తము. ౯౯.

(ఋషి - మరీచిపుత్రుఁడు కశ్యపుఁడు; ఛందస్సు - త్రిష్టుప్; దేవత - అగ్ని.)

౧౦౫౮. జాతవేదసే సునవామ సోమ మరాతీయతో నిదహతి వేదః ।

సనః పర్వదతి దుర్గాణి విశ్వానావేవ సిన్ధుందురితా త్యగ్నిః॥

దం॥ అందఱి జనులచేతం దెలియఁబడు నగ్నికొఱకు సోమరసమును బిండుచున్నాము. అయగ్ని మమ్ము శత్రువులఁగా దలంచిన వారిభవమును కాల్చివేయుచు గాక. సమస్తములగు మాకష్టముల నాయగ్ని ఓడతో నదిని దాటించునట్లు దాటించుఁగాక. అగ్నిపాపములను దాటించుఁగాక.

సూక్తము. ౧౦౦.

ఋషి - పృథాగిరుడను మహారాజుయొక్క పుత్రులు ఋశ్వాదులు అయిమగురు రాజర్షులు; దేవత - ఇంద్రుఁడు; ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.)

౧౦౫౯. సయోవృషా వృష్ట్యేభిః సమోకా మహోదివః పృథివ్యాశ్చ సమ్రూత్ ।

సతీనసత్వా హవ్యో భరేషు మరుత్వాన్నో భవ త్వన్ద్రో ఊతీ॥

దం॥ ఏ యింద్రుడు (కోర్కెల) వర్షించునో, వర్షణాది శక్తులతోఁ గూడి శ్రేష్ఠ మగు ద్యులోకమునకును భూలోకమునకును ఏలఁడగుచున్నాఁడో, ఉదకములను బుట్టించువాఁడును, యుములందు (సాయమునిమిత్తము) పిలువంబడువాఁడును, మరుత్తులతోఁ గూడుకొన్నవాఁడును అగు నాయుంద్రుడు మారత్తకొఱకగుఁగాక.

౧౦౬౦. యస్యాసాక్షః సూర్యస్యేవ యామోభరే భరేవృత్రహం శుష్కలస్తి ।

వృషంతః సఖభిః స్వేభి రేవైర్మరుత్వా న్నోభవత్విన్ద్ర ఊతీ॥

దం॥ ఏ యింద్రుని గమనము సూర్యగమనమువలె నెవరును బొందశక్యముగాదో తమస్నేహితులు, వేగముగలవారును అగు మరుత్తులతోఁగూడి వర్షించువాఁడును ప్రతియుద్ధమందును శత్రువులను శోషింపఁజేయుచున్నవాఁడును, ఏ యింద్రుడు అయ్యెనో, ఆయింద్రుడు మరుత్తులతోఁగూడి మారత్తకొఱకగుఁగాక.

౧౦౬౧. దివోన యస్య రేతసో దుఘానాః పన్థాసోయన్తి శవసా పరీతాః ।

తరద్వేషాః సాసహిః పౌంస్యే భిర్మరుత్వాన్నోభవ త్విన్ద్ర ఊతీ॥

దం॥ ఏ యింద్రుని కాంతులు ఏరోదకములను గలుగఁజేయుచు సూర్యకిరణముల వలెనే బలముతోఁ గూడినవై చేరశక్యములుగాక స్వర్గలోకమునుండి బయలుదేరు చున్నవో, జయింపఁబడిన శత్రువులుకలవాఁడై, పౌరుషకార్యములతో శత్రువుల నందఱిని దిరస్కరించునట్టి ఆ యింద్రుడు మరుత్తులతోఁగూడి యిత్యాది పూ॥

౧౦౬౨. సో అజ్గిరోభి రజ్గిర స్తమో భూర్వృషా వృషభిః సఖభిః సఖాసన్ ।

ఋగ్నిభి రృగ్నిగాతు భిచ్ఛేష్టా మరుత్వాన్నోభవత్విన్ద్ర ఊతీ॥

దం॥ ఆ యింద్రుడు వేగముగా నడచు నాదికంటె నతివేగము కలవాఁడు, వర్షించు వారికంటె నెక్కువగా వర్షించువాఁడు, సామాన్య స్నేహితులందఱికంటె నెక్కువ స్నేహితుఁడు, పూజ్యులందఱిలో మిగుల పూజ్యుఁడు, స్తవనియులందఱిలో శ్రేష్ఠుఁడు. అగుచున్నాఁడు. తక్కినది పూ॥

౧౦౬౩. ససూనుభిర్న సుద్రేభి రృభ్వా వృషాహ్వే సాసహ్వే అమిత్రాః ।

సశీశేభిః శ్రవస్యాని తూర్వన్నరుత్వాన్నో భవత్విన్ద్ర ఊతీ॥

దం॥ కొమారులతోఁ గూడినట్లు రుద్రపుత్రులగు మరుత్తులతోఁగూడి గొప్పవాఁడయిన యాయుద్రుఁడు యుద్ధములందు శత్రువులను దిరస్కరించెను. సమానస్థానముగల వాయువులతోఁగూడి వర్షోదకములను మేఘములందుండి గర్జించుచున్న యుద్రుఁడు ఇత్యాది పూ॥

౧౦౩౪. సమన్యమిః సవనస్య కర్తాస్సాకేభి ర్నృభిః సూర్యం సనత్ ।

అస్మిన్న హస్తే త్వతిః పురుహూతో మరుత్వాన్మో భవత్విష్ట్రో ఊతీ॥

దం॥ ఆ యుద్రుఁడు శాత్రవులఁ జంపువాఁడు, యుద్ధముచు జేయువాఁడు, మాపురుషులతోఁగూడి మాకు సూర్యకాంతిని జూపుఁగాక. సత్పురుషులఁ బాలించువాఁడు, పలువురచేఁ బిలువఁబడువాఁడు నగు నాయుద్రుఁడు ఈదినమందు మరుత్తులతోఁ గూడినవాఁడై - ఇత్యాది పూ॥

౧౦౩౫. తమూతయో రణయ ఇచ్ఛారసాతౌ తంక్షేమస్య క్షీతయః కృణ్వతత్రామ్ ।

సువిశ్వస్య కరుణస్యేశ ఏకో మరుత్వాన్మో భవత్విష్ట్రో ఊతీ॥

దం॥ యుద్ధమందు వాయువులా యుద్రుని యుద్ధము చేయుమని ప్రోత్సహించుచున్నారు. మనుష్యులు ధనమును రక్షించువానింగాఁ జేయుచున్నారు. సమస్త ఇష్టముఫలము నిచ్చు కర్మకు నొక్కఁడే యధిపతి. అట్టి యుద్రుఁడు మరుత్తులతోఁ గూడి యిత్యాది. పూర్వవత్.

౧౦౩౬. తమప్సస్త శవస ఉత్స వేషు సరో నరమవసే తంధనాయ ।

సోఅన్దే చిత్తమసి జ్యోతిర్విద స్సరుత్వాన్మో భవత్విష్ట్రో ఊతీ॥

దం॥ బలసాధ్యములయిన యుత్సవములందు అనగా యుద్ధాలలో రక్షణ కొఱకుఁ జయశీలుఁడగు నాయుద్రుని స్తుతికర్తలు ధనము కొఱకును ఆశ్రయించుచున్నారు. ఆ యుద్రుఁడు ఎందువల్ల జీవకటిని జేయుయుద్ధమందు (అనగా మనస్సుకుఁ దోచని) విజయప్రకాశముచు బొందువాఁడు నగు నాయుద్రుఁడు మరుత్తులతోఁ గూడి యిత్యాది.

౧౦౬౭. ససవ్యే[॑]న[॑] యమతీ[॑] నా[॑]నతశ్చ[॑] తు[॑]నక్షితే[॑] సంగృ[॑]భీతా[॑] కృతా[॑]ని ।

స[॑]రిణా[॑] చిత్తు[॑]చితా[॑] ధనా[॑]ని మరుత్వా[॑]న్నో[॑] భవత్వి[॑]న్ద్రో[॑] ఊ[॑]తీ॥

దం॥ ఆయింద్రుడు గొప్పబాధపెట్టు శత్రువులను కూడ ఎడమచేతితో జంపుచు న్నాడు యజమానులిచ్చిన హవిస్సులను (గుడి) చేతితో నందుకొను చున్నాడు. ఆయింద్రుడు స్తుతికర్తలచే స్తుతింపబడి ధనముల నిచ్చును. మరుత్తులతోగూడి నిత్యాది పూ॥

౧౦౬౮. సగ్రా[॑]మేభిః[॑] సని[॑]తా[॑] సర[॑]భేభి[॑] ర్విదే[॑] వశ్వా[॑]భిః[॑] కృష్టి[॑]భి[॑] ర్నవ్వి[॑]సవ్య[॑] ।

స[॑]పాం[॑]శ్యేభి[॑] రభి[॑]భూ[॑] రశ[॑]స్థీ[॑] ర్మరుత్వా[॑]న్నో[॑] భవత్వి[॑]న్ద్రో[॑] ఊ[॑]తీ॥

దం॥ ఆయింద్రుడు మరుత్తులతో గలిసి యిష్టము నిచ్చువాడగుచున్నాడు. అతడు సమస్తధర్మములతోను ప్రజలతోను ఈ నాడు తెలియబడుచున్నాడు. తన బలముచేత శత్రువులను తిరస్కరించుచున్నాడు. ఆయింద్రుడు మరుత్తులతో నిత్యాది పూ॥

౧౦౬౯. సబా[॑]మిభి[॑] కృత్స[॑]మజా[॑]తి[॑] మీ[॑]హ్యో[॑] హా[॑]మిభి[॑]ర్వా[॑] పు[॑]నహూ[॑]తవ[॑]వైః ।

అ[॑]పాం[॑] తో[॑]కస్య[॑] తన[॑]యస్య[॑] జే[॑]షే[॑] మరుత్వా[॑]న్నో[॑] భవత్వి[॑]న్ద్రో[॑] ఊ[॑]తీ॥

దం॥ పలువురిచేతఁ బలునంబడునట్టి యింద్రుడు మరుత్తులతోగూడి బంధువుల తోను, బంధువులు కానివారితోను యుద్ధమునకు సిద్ధపడుచున్నాడు. తన్నాశ్రయించిన ఉభయవిధులయిన (బాధు - అబంధు అనితా) మనుష్యులయొక్క పుత్రపౌత్రుల జయముకొఱకు ఆయింద్రుడగుచున్నాడు. ఆయింద్రుడు మరుత్తులతో నిత్యాది పూ॥

౧౦౭౦. సవ[॑]జ్రభృ[॑] ద్వస్య[॑]హా[॑] భి[॑]మ[॑] ఉ[॑]గ్రః[॑] సహ[॑]ప్ర[॑]చే[॑]తాః[॑] శత[॑]సీ[॑]థ[॑] ఋ[॑]భా[॑]వ్య॥

చ[॑]మ్రా[॑]షో[॑]న[॑] శ[॑]వసా[॑] పా[॑]శ్చజన్యో[॑] మరుత్వా[॑]న్నో[॑] భవత్వి[॑]న్ద్రో[॑] ఊ[॑]తీ॥

దం॥ వజ్రాయుధము ధరించినట్టి, దస్యులను జంపునట్టి (దస్యు = దొంగ. రాక్షసులు) భయంకరుడయి సర్వము నెఱింగినట్టి, పలువురిచేత స్తుతింపబడుచు గొప్ప

దం॥ ఎఱ్ఱనివి, నల్లనివియు, పొడవగు నవయవములుగలవియు, అలంకారములు కలవియు, ద్యులోకమందుండునవియు, ఋజ్రాశ్వఃడను రాజర్షికి ధనమిచ్చుటకై బయలుదేరినరథమందు గాడికిబూన్పఁబడి మోయునట్టివియునగు గుఱ్ఱముల పండ్తి, గంభీరమైనైనులందు మనుష్యులందుఁ గనఁబడుచున్నవి.

౧౦౭౫. ఏతత్యత్ ఇన్ద్రో వృష్ణఉక్థం వార్షాగిరా అభిగృణన్తి రాధః ।

ఋజ్రాశ్వః ప్రష్టిభి రన్భురీషః సహదేవో భయమాః సురాధాః॥

దం॥ ఇంద్రా! (కోర్కెలు)వర్షము కురిపించునట్టి నీయొక్క ఆస్తోత్రమును సంతోషహేతువునుగా; వృషాగిరుఁడను రాజయొక్క కొడుకులగు, అంబరీషుఁడు, సహదేవుఁడు, భయమానుఁడు, సురాధుఁడు అనెడి తన ప్రక్కనున్న (నల్లరు) రాజర్షులును ఋజ్రాశ్వఁడనువాఁడును వర్ణించున్నారు.

౧౦౭౬. దస్వాశ్చిమ్యూరీశ్చ పురుషూత ఏవైర్హత్యా పృథివ్యాం శర్వానిబర్హీత్ ।

సన్తేత్రం సఖిభిః శ్విత్యేభిః సన్తూర్యం సనదఃసువజ్రః॥

దం॥ ఇంద్రుఁడు మరుద్గణములతోఁగూడి భూమియందున్న శత్రువులను, గాక్షులను, వజ్రాయుధముతోఁ గొట్టి చంపెను. అలంకారములచేతఁ ప్రకాశించు దేహములుకల మిత్రులతో (అనఁగా వాయువులతో) గూడ శత్రుసంబంధమగు భూమి ననుభవించెను. సూర్యునాశ్రయించెను. ఉదకములను గూడ నిండుఁడు వజ్రాయుధము ధరించి యాశ్రయించెను. (సర్వతా) యిండుఁడున్నాడని తా॥)

౧౦౭౭. విశ్వాహేన్ద్రో అధివక్తానో అస్త్యపరిహ్వౌతాః సనుయామ వాజమ్ ।

తన్నోమిత్రో పరుణోమామహన్తా మదితిః సింధుఃపృథివీ ఉతద్యౌః॥

దం॥ ఎల్లకాలముండునట్టి యిండుఁడు మాయందుఁ బక్షపాతవచనములను బల్కుగాక. మేమును గుటిలత్వములేక హవిస్సును సంపాదించుము. మాచే నివ్వఁబడిన ఆ హవీరూపాన్నమును మిత్రుఁడు పరుణుఁడు మొదలగు దేవతలు రక్షింతురుగాక.

సూక్తము. ౧౦౧.

(ఋషి అంశికః ప్రతుడగు ఋష్యుఃకు. వేద - ఇం ద్రిఃకు. ఛందస్సు - ౧ - ౩ - సగతి,
౮ - ౧౧ త్రిష్టుప్).

౧౦౭౮. ప్ర॒వ॒న్ది॒నే॑ పి॒తు॒మ॒ద॒ర్శ॒తా॑ వ॒హో॒యః॑ కృ॒ష్ణగ॑ర్భా॒చి॒హ॒ స్పృ॒శో॒న్వహా॑ ।

అ॒వ॒స్య॒వో॑ వృ॒షణం॑ వ॒జ్రవ॑త్క్షి॒ణం మ॒రుత్వ॑న్తం స॒ఖ్యాయ॑ హ॒వామ॑హే॥

దం॥ ఓ ఋత్విజులారా! స్రవసీయుడైన యింద్రుని కొఱకు హవీరూపమయిన
యన్నముతోఁ గూడిన సత్తివాక్కును గట్టగా బరింపుడు పియింద్రీయం ఋత్వి
శ్వని (రాజు) తోఁగూడి కృష్ణుడను రాక్షసుని, గర్భిణులెయున్న అతనిభార్యలను
సంహరించెనో (కోర్కెల) వర్షము కురిపించునట్టి, వజ్రాయుధము కుడిచేతిలోఁ
గలట్టి, మరుత్తుల సహాయముగలట్టి యింద్రుని రక్షణగోరుచున్న మేము సఖ్యము
కొఱకుఁ బిలుచుచున్నాము.

౧౦౭౯ యో॒వ్యం॑సం జా॒హృ॒షా॒ణేన॑ మ॒న్యునా॑ యః॒శమ్బ॑రం

యో॒అహ॑న్పి॒ప్రు॒షవ్ర॑తమ్ ।

ఇ॒ంద్రో॒యఃశు॑ష్ణమ॒శుష్ణ॑ న్యా॒వృ॒ణజ్జు॑రత్వంతం స॒ఖ్యాయ॑హ॒వామ॑హే॥

దం॥ ఏ యింద్రుడు వృద్ధి నొందుచున్న కోషముతో బుడములు తెగిన వృత్తా
సురుని, శంబురుని, యాగాది కర్మ విరోధియగు పిపుని సంహరించెనో, శుష్ణాసురు
నెవడు మొదలంట నశింపజేసెనో ఆ మరుత్తులతోఁ గూడిన యింద్రుని సఖ్యము
నకుఁ బిలుచుచున్నాము.

౧౦౮౦. య॒స్యద్యా॑వా పృ॒థివీ॑పాం॒స్యం మ॒హద్య॑స్య వ్ర॒తేన॑దా॒ణో య॒స్య సూ॑ర్యః ।

య॒స్యే॒ద్ద్రీ॒స్య సింధ॑నః సశ్చ॑తి వ్ర॒తం మ॒రుత్వ॑న్తం స॒ఖ్యాయ॑ హ॒వామ॑హే॥

దం॥ ఏ యింద్రుని గొప్పబలము ద్యులోక భూలోకములను అనుసరించుచున్నదో
యేయింద్రు నాఞ్చయఁడు వరుణుడున్నాడో, సూర్యుడుకూడ యేయింద్రుని ఆజ్ఞలో
నున్నాడో, యేయింద్రునాఞ్చను నదలు అనుసరించుచున్నవో యాయింద్రుని మరు
త్తులతోఁ గూడిన యిత్యాది పూర్వవస్తు.

౧౦౮౧. యో॒ అ॒శ్వా॒నాం యో॒గ॒వా॒ గో॒ప॒తి॒ర్వ॒కే॒య ఆ॒రి॒శః కర్మ॑ణి॒ర్మణి॑స్థి॒రః !

వీ॒ళో॒శ్చి॒ద్వి॒న్దో॒ యో॒ అ॒సు॒న్వతో॒ వ॒ధో॒మ॒రుత్వ॑న్తం స॒ఖ్యా॒య హ॒వామ॑హే॥

దం॥ ఏ యింద్రుడశ్వములకుచు, గోవులకుచు, (కామధేనువునకుచు) పతియయి యున్నాఁడో యెవడు స్వతంత్రుఁడై సర్వకార్యములలోను స్థిరుఁడై పిలువబడుచున్నాఁడో, యేయింద్రుడు యాగవిరోధులగు శత్రువులను జంపునో -- శేషము పూర్వవత్.

౧౦౮౨. యో॒ వి॒శ్వ॑స్య జగ॒తః ప్రా॒ణత॑స్ప॒తిర్వో॒ బ్రహ్మ॑ణే ప్రథ॒మోగా॑ అ॒ని॒న్దత్ ।

ఇ॒న్దో॒ యో॒ ద॒స్యో రథ॑రా॒ అ॒వా॒తి॒రన్మ॑రు త్వ॑న్తం స॒ఖ్యా॒య హ॒వామ॑హే॥

దం॥ బ్రతికియున్న సమస్తజగత్తునకుచు ఏ యింద్రుడధిపతియో, యేయింద్రుడు అంగిరసులకంటె ముందుగానే గోవులను (పలులపహరించిన వాటిని) పట్టాకొన్నాఁడో, దన్యులనే యింద్రుడు క్రిందఁ బడవేసి చంపెనో, మరుత్తులతోఁ గూడిన యేయింద్రుని, శేషము సమానము.

౧౦౮౩. యః॑ హ॒రే॒భిర్వో॒యో యశ్చ॑భీ॒ర॒భిర్వో॒ధావ॑న్భి॒ష్టా య॒తే॒యశ్చ॑జి॒గ్మ్య॒భిః ।

ఇ॒న్ద్రో॒యం॑ వి॒శ్వాభ॑వ॒నాభి॑ స॒న్దధు॑ర్మ॒రుత్వ॑న్తం స॒ఖ్యా॒య హ॒వామ॑హే॥

నం॥ ఏ యింద్రుడు వీరులచేతఁ బిలువబడువాఁడో, యే యింద్రుడు భయపడిన వారిచేతఁ బిలువబడునో, పరువెత్తి పాటిపొవువారిచేతనే యింద్రుడు పిలువబడునో యెవడు జలుంచినవారిచేతను బిలువబడునో (న్నేహమునకు) ఏయింద్రుని సమస్త భూతములు తమకార్యములందు ముందుంచుకొన్నవో మరుత్తులతోఁ గూడిన ఆ యింద్రుని. తక్కినది పూ॥

౧౦౮౪. రు॒ద్రా॒ణామే॑తి ప్ర॒ది॒శా వి॒చక్ష॑ణో॒రుద్రే॑భి ర్యో॒షా తను॑తే పృ॒థు॒జయః॑ ।

ఇ॒న్ద్రో॒ మనీ॑షా అ॒భ్యర్చ॑తి శ్రు॒తం మ॒రుత్వ॑న్తం స॒ఖ్యా॒య హ॒వామ॑హే ।

దం॥ వెలుగుచున్న యింద్రుడు రుద్రపుత్రులగు మరుత్తుల ఆక్రమణతో సంతరిక్షమున నడచుచున్నాడు. రుద్రపుత్రులగు మరుత్తులతో మధ్యమవామ్మ (ఆకాశవాణి)

మిక్కిలి వేగమును గలిగించుచున్నది. స్రభ్యాతుడగు నింద్రుని స్తుతివాక్కు ప్రతి-
చుచున్నది. మరుత్తులతోఁ గూడిన ఇత్యాది పూ॥

౧౦౮౫. యద్వా మరుత్తుః పరిమే సభక్తే యద్వారమే వృజనే మానయానే ।

అత ఆసూహ్యశ్విన్వో అచ్చాత్వాయాహవిశ్చక్రమా సత్యరాధః॥

దం॥ మరుత్తులతోఁ గూడిన యింద్రా! ఉత్కృష్ట స్థానమందఁ దృపుడవై
యున్నావా? పురాతన గృహమందే తృపుడవై యున్నావా? యీరెండు చోట్ల
నుండి మాయాగమున కభిముఖముగా రమ్ము. శాశ్వతధనముగల యోయింద్రా!
నిన్ను గోరు మేము హవిస్సును చేసియున్నాము.

౧౦౮౬. త్వాయేద్ధ్రో సోమః సుమమాసుషక్ష త్వాయాహవిశ్చక్రమా బ్రహ్మచాహః ।

అథా నియుత్యః సగణో మరుద్వి రశ్శిన్యతే బ్రహ్మే మాదయస్వ॥

దం॥ ఓ బలశాలీ! యింద్రా! నిన్ను గోరి సోమరసమును బిండి సిద్ధపఱచితిమి.
స్తోత్రములమీఁద స్వారిచేసి వచ్చువాఁడా! నిన్ను గోరి హవిస్సు లనుర్చినాము.
(ఆ హవనీయాగ్నిలోఁ బురోడాకము తమారు చేసితిమని తా.) అనేకములు గుఱ్ఱ
ములు కలవాఁడా! మరుత్తులతోను, ఇతర దేవగణముతోను గలిసి యీ యజ్ఞమందఁ
గూర్చొని తృప్తికొందుము. (సోమపానముచేసి మదింపు మని తా.)

౧౦౮౭. మాదయస్వ హరిభిర్యేత ఇద్ధ్రోవిష్యస్వ శిప్రేవిసృజస్వధేనే ।

ఆత్వాసుశి ప్రహరయో వహంతా శ్వాన్వాసి స్రతినోజుషస్వ॥

దం॥ ఇంద్రుడా! గుఱ్ఱములతోఁ దృప్తికొందుము. ఏ గుఱ్ఱాలు నీ స్వభావముగ
లవో (అనఁగాఁ ద్రావఁదలఁచియున్న వనితా) దవుడలను విప్పుము. జిహ్వను ఉప
జిహ్వను దెఱువుము. (నాల్కదగ్గఱ చిన్న నాల్క అంగుడున నుండునది ఉపజిహ్వ.
అదికూడ త్రాగుటకు సాధనమని తా.) మంచితోరగలవాఁడా! నిన్ను గుఱ్ఱాలు
తెచ్చునాక. దీక్షను మామీఁద మనసుంచి మాహవిస్సులను గ్రహింపుము.

౧౦౮౮. మనుత్సా¹స్సితస్య వృజ¹కస్య గోపా¹ వయమి¹ద్ద్రేణ సనుయా¹మవాజమ్ ।

తన్నో¹మిత్రో¹ వరుణో¹ మామహ¹న్తా మపి¹తిః సిన్ధుః పృథి¹వీ ఉత¹చ్ఛా¹ః॥

దం॥ మనుత్సలతో, గలిసి స్తుతింపబడునట్టి, శత్రువుల నశింపజేయునట్టి యింద్రునియొక్క రక్షణకల మేమూ ఇంద్రునిచేత నన్నమును బొందెదము. మాకాయన్నమును మిత్రాది దేవతలు రక్షింతురుగాక.

సూక్తము ౧౦౯.

(ఋషి - కుత్సుఁడు ; దేవత - ఇంద్రుఁడు ; ఛందస్సు ౧ - ౧౦ జగతి ; ౧౧ తిర్ఘ్ణమ్.)

౧౦౮౯. ఇమాం¹తే ధియం ప్రభ¹రే మహా¹మహీ¹ మస్యస్తో¹త్రే ధిషణాయ¹ త్తతన¹జే ।

తముత్స¹వేచ ప్రస¹వేచ సా¹సహిమి¹న్ద్రం¹దే వా¹సః శవసా¹మదన్న¹ను॥

దం॥ ఓ యింద్రుడా! శ్రేష్ఠుడవయిన నీయొక్క బుద్ధి యీ నాయొక్క స్తోత్రమందు ఏకారణముచేత నుటియుండెనో ఆకారణమువల్ల నీగొప్పదయిన యీస్తుతిని చేయుచున్నాను. శత్రువులం దిరస్కరించు నాయింద్రుని బుద్ధిజులు స్తుతిబలముతో వృద్ధికొఱకు, సంతానము కొఱకు క్రమముగాఁ బ్రార్థించిరి.

౧౦౯౦. అస్యశ్రవో¹ నవ్యః స¹ప్తబిభ్రతి¹ద్యావా¹క్షామా¹ పృథి¹వీ దర్శ¹తంవపుః ।

అస్మే¹ సూర్యా¹ చంద్రా¹మసా¹ భి¹చక్షే శ్రద్ధే¹క మి¹న్ద్ర చరతో¹ వితర్తు¹రమ్॥

దం॥ ఈ యింద్రుని కీర్తిని ఏడు నదులు భరించుచున్నవి. ద్యులోక భూలోకములు ఆకాశము కూడను ఈ (సూర్యరూప) మైనయింద్రుని చూడఁగిన రూపమును భరించుచున్నవి. ఇందుగిడా! మాకుఁజెలియఁబడుటకు, ఇది యీవస్తువనిచూచుటకు సూర్యచంద్రులు ఒకరితరువాత నొకరు వచ్చుచున్నారు.

౧౦౯౧. తంస్మా¹ రథం¹మఘన¹స్త్వావసా¹తయే జైత్రం¹యంతే అను¹మదా¹మ సజ్జ¹మే ।

అహా¹న ఇన్ద్రా¹ మనసా¹ పురుష్టుత¹ త్వా¹యదో¹భ్యో మఘ¹స ఇన్ధి¹ర్న యచ్ఛ¹ః॥

దం॥ ఓ యింద్రా! జయశీలమగు నే రథమును శత్రువులందఱు కూడినయుద్ధము దుమేముస్తుతించుచున్నామో, అనేకుల చేత స్తుతింపబడు నింద్రా! మాధనలాధినుఁ కొఱకు ఆరథమునే ప్రేరేపింపుము. మఱియు నిన్ను గోరుచున్న మాకు సుఖము నిమ్ము.

౧౦౯౨. వయం॑ జయే॑మత్వయా॑ యజా॑వృత॑ మస్మాక॑ మంశ॑మువ॑వాభ॑రేభ॑రే ।

అస్మ॑భ్య మి॒న్ద్రో వరి॑వః సుగం॑కృ॒ధి ప్ర॑శత్రూ॒ణాం మ॑ఖవ॒న్వ్యో వ్యో॑రుజః॑ ।

దం॥ ఇంద్రుడా! మాతోఁ గూడియున్న నీతోఁగలిసిన శత్రువును మేము జయింతుము. ప్రతియుద్ధమందును మాభాగమును (శత్రు) బాధలేకుండ) రక్షింపుము. ఇంద్రా! ధనము సులభముగా మాకు లభించునట్టి దానిగాఁ జేయుము. ఇంద్రా! శత్రువుల శక్తిని నశింపఁ జేయుము.

౧౦౯౩. నానా॑హిత్యా॑ హవ॑మానా॑ జనా॑ ఇ॒మే ధనా॑నాం ధ॒ర్త వసా॑ వి॒జన్వ॑నః ।

అస్మాకం॑స్మా రథ॑మాత్మి॒ష్ఠ సా॒తయే॑ జైత్రం॑హీ॒న్ద్రో ని॑భృతం మన॒స్తవ॑ ॥

వం॥ ధనములను ధరించునట్టి యింద్రా! (ధనములిచ్చునట్టి అనికాని) రక్షణ నిమిత్తము నిన్ను బిలుచుచున్న స్తుతికర్తలగు జనులనేకులుకదా! (వారిలో) మాకు ధన మిచ్చుటకు రథమొక్కము. ఇంద్రుడా! నీయొక్క జయశీలమగు మనస్సు నిశ్చలముగా నున్నదికదా!

౧౦౯౪. గో॒జితా॑ బా॒హూ అ॑మితక్రతుః॑ సి॒మఃక॑ర్మ॒న్కర్మ॑ ఇ॒చ్ఛత॑మూతిః॑ ఖ॒జక్కా॑రః ।

అక॑ల్ప ఇ॒న్ద్రోః ప్ర॑తిమా॒న మో॒జసా॑థా॒జనా॑ వి॒హ్వయ॑న్తే॒ సిషా॑సవః॑ ॥

దం॥ ఇంద్రా! నీచేతులు గోవులను జయించినవి. (పలులపహరించిన వాటినిదెచ్చి నాడని తా.) నీవు విశేషజ్ఞానము కలవాడవు. శత్రుహంతవు. ప్రతి కర్మయందును అనేక రక్షణలు కలిగియున్నావు. యుద్ధముచేయువాడవు. సాటిలేనివాడవు బలముచేత సర్వప్రాణులకు నుపమానభూతుడవు. (అనగా “ఇంద్రుడంత బలవంతుడ”ని వాడుక.) తిరుక్ ధనము కోరిన జనులు పలువిధముల నిన్ను బ్రార్థింతురు.

౧౦౯౬. ఉత్తే॑తా॒స్సఘ॑నన్మ॒చ్చ భూ॑యస ఉత్ప॒హస్రా॑ద్దిరిచిరే కృ॒ష్టిఘ॑ శ్రవః ।

అ॒మా॒త్రం॑ త్వా॒ధివ॒ణా వి॒త్విషే॑ మ॒హ్యథా॑ వృ॒త్రాణే॑ జ॒ఘ్ను సే॑ పుర॒న్దర॑॥

పం॥ ఓ యింద్రా! మనుష్యులందు (సేవిచ్చిన) అన్నము అనేకముగాఁ బెట్టుగు చున్నది ఇంతా అంతాకాదు. అమితముగా. నిన్ను నాస్తుతి మెఱుఁగు పెట్టుచున్నది. శత్రుస్పృణములను బ్రదలుసేయువాడా! స్తుతించిన తరువాత మాశత్రువులను హింసించుచున్నావు.

౧౦౯౭. త్రివి॒ష్టిథా॑తు స॒తిమా॑నమోజ॒స స్తీ॒స్రో భూ॑మిార్నృపతే త్రిణీ॑రోచ॒నా ।

అ॒తీ॒దం వి॒శ్వం భు॑వనం వనక్షి॒థా శత్రు॑ రి॒న్ద్ర జ॒నుషా॑ స॒నాద॑సి॥

పం॥ జనులకుఁ బతివైన ఇంద్రా! ఎంతవల్ల నీవు చిరకాలమునుండి జన్మ మొకలు శత్రువులు లేనివాడవు అగుచున్నావో. అందుచే సకల పాపముల బలములకును ముప్పిరితొక్క వలె గట్టి శరీరము గలవాడవయి మూడు లోకములను మూడు తేజస్సులను ధరించుచున్నావు. ఈ ప్రపంచ మంతటినీ ధరింపజూచుచున్నావు.

౧౦౯౮. త్వాం॑ దే॒వేషు॑ స॒థమం॑ హ॒వామహే॑ త్వం॑బ బూ॒థ పృ॑తనాసు సా॒సహిః॑ ।

సే॒మన్నః॑ కా॒రు ము॑ప॒రున్య ము॒ద్భివ॑ మి॒న్ద్రః కృ॑ణోతు స్ర॒సవే॑ రి॒థం పు॒రః

పం॥ ఓ యింద్రా! దేవతలలో శ్రేష్ఠుడవగు నిన్ను బిలుచుచున్నాము. యుద్ధములందు నీవు శత్రువులం దిరస్కరించువాడవు కాగలవు. ఇంద్రా! స్తుతికర్తయు, సర్వజ్ఞుడు, శత్రువుల జయించువాడు నగు పుత్రుని గలిగింపుము. యుద్ధము తటస్థించినపుడు నీరక్షమును ముందు నడుచుదారిగాఁ జేయుము.

౧౦౯౯. త్వం॑జిగే॒థ స॒థనా॑ రురో॒ధి థా॑ర్భే॒ష్వాజా॑ మ॒ఘున॑ న్నహాత్సు॒చ ।

త్వా॒ముగ్ర॑ మ॒వసే॑ సంశే॒శేషు॑ స్య॒థాన॑ ఇ॒న్ద్ర హ॑వనేషు చో॒దయ॑॥

పం॥ ఇంద్రా! నీవు శత్రువులజయించుచున్నావు, శత్రువుల నుండి హరించిన ధనములను స్తుతికర్తల కిస్తువు. ధనవంతుడా! గొప్పవైనను కొద్దివి మొదలు ఇది

యుద్ధములలో మారక్ష కొఱకు ఉగ్రుడనయిన నిన్ను పురికొల్పినవానిము. తరువాత నీవు యుద్ధములందుఁ బిలువఁగానే రథము తోలుకొని రమ్ము.

౧౦౩౯. విశ్వాహేన్ద్రో అధిరక్తానో అస్త్యసరి హ్వితాః సమయాను వాసమ్ ।

తన్నోమిత్రో వరుణో మామహన్తా మదితిః సినుః పృథివీ ఉతహ్వాః॥

దం॥ అన్నిదిశములందు నోయింద్రా! మాపక్షముగా మార్గమువాడవు కమ్ము. కపటములేనివారమై మేము అన్నమును బొందుచున్నాము. ఆయన్నమును మిత్రుఁడగు మొదలగు దేవతలు రక్షింతురుగాక

—:—0—:—

సూక్తము ౧౦౩.

(ఋషి - కుత్స్మిణుఁడు; దేవత - ఇంద్రుఁడు; ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.)

౧౦౪౦. తత్త ఇన్ద్రియం పరమం పరాచై రధారయన్త కవయః పురేదమ్ ।

క్షమేదమన్య ద్విన్యోన్యదన్య సమీపృచ్ఛతే సమనేవ కేతుః

దం॥ ఇంద్రా! నీయొక్క పరిసిద్ధమై ఉత్కృష్టమయిన యీ బలమును బూర్వము కవులు, స్తుతికర్తలు ప్రత్యక్షముగా ధరించిరి. ఈ నీయొక్క తేజస్సు (ఆగ్నియనితా) భూమియందుఁ గలదు. మఱియొక (సూర్యమాప) తేజస్సు అంతరిక్షముఁ గలదు. ఈ రెండువిధములగు తేజస్సులు యుద్ధమునందు ఎదురైన రెండుజండాలవలెను ఒకదానితో నొకటి ఒరయుచున్నది.

౧౦౪౧. సధారయ త్పృథివీం ప్రపథచ్ఛ వజ్రేణ హత్వానిరపః సనన్తః ।

అహన్నహి మభినద్రాహీణం వ్యహస్వ్యంసం మఘవా శచీభిః॥

దం॥ ఆయింద్రుఁడు భూమిని బోపించెను; తరువాత విస్తరింపఁజేసెను. మఱియు 'ప్రజముత' (వృత్రాదులను) చంపి ఉదకములను గురిపించెను. మేఘమును గొట్టెను. రోహిణుఁడను రాక్షసుని భేదించెను. ఇంద్రుఁడు తనకర్ణులచే వృత్రాసునును బుడములు తెగినవానినిగాఁ గొట్టెను.

౧౧౦౨. సజాతూభర్గా శ్రద్ధధాన ఓజః పురోవిభిన్ధన్న చరద్విదాసీః ।

విద్యావ్యజ్జిన్ద్రస్యవేహేతి మన్యార్యంసహో నర్థయాద్యమ్మ మిన్ద్ర॥

౩॥ వజ్రమాయుధముగాఁగలట్టి, బలముచే జేయఁదగిన కార్యముచేయు సమకట్టి నట్టి, యా యింద్రుఁడు శత్రుస్వభావములను బద్ధలు చేయుచు సంఘరించెను. వజ్రాయుధముగల యింద్రా! స్తుతినిజెలిసినవాఁడనై నీవు స్తుతికర్తల శత్రువులమీఁద నాయుధమును విసరుము. స్తుతికర్తల బలమును వృద్ధిచొ దించుము. ధనమునుసూడ వృద్ధిచొంది పుము (ఆర్య=స్తుతికర్తయని భాష్యం)

౧౧౦౩. తదూచుషేమాచుషేచూ యుగాని క్షిరైః మనువానామభిభ్రత్ ।

ఉపప్రయందస్య హత్యాయ వజ్రే యదసూనుః శ్రవసే నామవధే॥

౪॥ శత్రులవంగఁదీయునట్టి, యింద్రుని బలమును స్తుతించుచుజమానునకు స్తుతిం పఁపగిన బలమునుధరించు నింద్రా! మనుష్యసంబంధమైన యీ కనఁబడుచున్న యుగములను (వృతతేతాదులను) ఇచ్చుచున్నావు. (ఇంద్రుఁడే సూర్యరూపమున నున్నందున కాలకర్తగాఁ జెప్పఁబడె) శత్రునాశమునకై యింటినుండి బయలుదేరిన వజ్రాయుధధారియు, శత్రువుల ప్రేరించువాఁడునగు నింద్రుఁడు శత్రువును లోఁబఱచు కొను బలమును నిట్టికీర్తికొఱకు ధరించెనుగాదా!

౧౧౦౪. భూరికర్మణే వృషభాయ వృష్ణే సత్యశుష్ణాయ సునవామ సోమమ్ ।

యఆవృత్యా పరివర్తీవ శూరో యజ్వనో విభజన్నేతివేదః॥

౫॥ శూరుఁడయిన యే యింద్రుఁడు ఆదరించి యాగము చేయనివానియొక్క ధనమును దొంగవలె నపహరించుచు (ఆ ధనమును యజ్ఞము సేయువారికిచ్చుటకు) వచ్చుచున్నాఁడో, అనేక కార్యములుచేయునట్టి, శ్రేష్ఠుడగునట్టి, వర్షము గురిపించు నట్టి, నిబ్బరమయిన బలముకలట్టి, యాయింద్రుని కొఱకు సోమమును పిండు చున్నాము.

౧౧౦౫. తద్విన్ద్రప్రేవీర్యం చకర్థ యత్సనన్తం వజ్రేణా బోధయోహిమ్ ।

అనుత్వా సత్త్విర్హృషితం వయశ్చ విశ్వేదేవాసో అమదన్ననుత్వా ॥

దం॥ మదోస్మత్తుడై నిదురించు వృతుని వజ్ఞాయుధముతో ఏ వీర్యముతో మేల్కొల్పితివో (అందుచేత) సంతోషము కలిగియున్న నిన్ను దేశించి దేవతల భార్యలు, వాయుపులును, సనుస్త యితర దేవతలును సంతోషించిరో ఓ యంద్రా! ఆవీర్యమును నీవు ప్రకటించినావు.

౧౦౦౬. శుష్ణం పిప్రం కుయవం వృత మిన్ద్రో యదావధీర్వి పురఃసన్ధ్యకస్య ।

తన్నోమిత్రో వరుణో మానుహన్తా మదితిఃసిన్ధుః పృథివీ ఉతక్వాః॥

దం॥ ఓ యంద్రా! నీవు ఎపుడు శుష్ణుని, పిపుని, కుయవుని, వృతుని (యీనల్లరు రాక్షసులు) వధించితివో అపుడే శంబరుని కోటలను బ్రద్దలుకొట్టితివి. ఈ మాప్రార్థనను మిత్తుడు మొదలగు దేవతలు రక్షింతురుగాక.

నూ క్త ము. ౧౦౮.

(ఋషి - కుత్స్సుడు ; దేవత - ఇంద్రుడు ; ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.)

౧౦౦౭. యోనిష్ట ఇన్ద్రో నిషదే అకారిత మానిషీద న్వానోనార్వా ।

విముచ్యా వయోవసాయాశ్వా న్దోషా వస్తార్యహీయసః ప్రపిత్యే॥ ౧॥

చ॥ ఇంద్రా! నీవు కూర్చుండుటకు స్థానము (వేదిక) ఏర్పఱుపఁబడినది. సకిలించు గుఱ్ఱమునలె కల్లెములను విడిచి యజ్ఞసమయము వచ్చినపుడు పగటియందుఁగాని రాత్రియందుఁగాని నీరథము నీడ్చునట్టి గుఱ్ఱాలను వదలిపెట్టి ఆవేదిక దగ్గఱ జేరి కూర్చుండుము.

౧౦౦౮. ఓ త్యేనర ఇన్ద్రో మూతయే గుహ్నాచిత్తాన్తద్యో అధ్వనో జగమ్యాత్ ।

దేవాసో మన్యం దాసస్య శ్చన్నంతేన అవత్ న్నువితాయ వర్ణమ్॥ ౨॥

దం॥ ప్రసిద్ధులైన యజమానులు రక్షణకొఱకు నిఁద్రుని బిలుచుచు నచ్చుచు న్నాడు. ఆ యింద్రుడు వారిని శీఘ్రముగా వెంటనే (కర్మ) మార్గములను బొందించు

గాక. యోగము పాపచేయువాని కోర్కెను సర్వదేవతలును నశింపజేతురుగాక. అదేవతలు మాయము చక్కగా జరుగుటకై యా యింద్రుని దీసికొని వత్తురుగాక.

౧౧౦౯. అవత్సనా భరతే కేతవేదా అవత్సనా భరతే ఘేనమువత్ ।

క్షీరేణస్నాతః కుయవస్య యోషే హతే తేస్యాతాం ప్రవణే శిఫాయాః॥ ౩॥

దం॥ (ఇతరుల) ధనముల నెఱింగిన కుయవుడు స్వయముగా నే పరుల ధనము నపహరించుచున్నాడు. వాడు నురుగుతోఁ గూడిన యువకమును స్వయముగా నావరించి యున్నాడు. ఆకుయవుని యిద్దఱు భార్యలు అసీటితో స్నానము చేయుచున్నారు. ఆ యిద్దఱుభార్యలు శిఫానదియొక్క లోతుసీటిలోఁ జచ్చిన వారగుదురు.

౧౧౧౦. యుయోషనాభి రుషరన్యాయోః ప్రపూర్వాభి స్తిరతే రాష్ట్ర శూరః ।

అశ్వసి కులిశీ వీరపత్నీ పయోహిన్వానా ఉదభి ర్భరన్తే॥ ౪॥

దం॥ ఉదకమధ్యమునుండి యితరుల బంధించు కుయవునియొక్క నివాసస్థానము ఎవరికిఁ దెలియఁబడదు. పూరించిన నీటితో నతడు వృద్ధి నొందుచుండెను. శౌర్యము కలిగి ప్రకాశించుచున్నాడు. అంజన కులిశ, వీరపత్నీ అనునరులు ఉదకములతో నొడిసవై తమ ఉదకములతో నతనిని బోషించుచున్నవి.

౧౧౧౧. ప్రతియత్యాసీథా దర్శిరస్యో రోకోనాచ్ఛా సదనం జానతీగాత్ ।

అధస్మానో మఘన శ్చర్మతా దిన్మానో మఘేన నిష్పవీపరాదాః॥ ౫॥

దం॥ ఎపుడు కన్నులకుఁ గనఁబడినట్టి మార్గము చూడఁబడెనో, ఆ మార్గమును ఇంద్రా! నీవు (ఆవు) దూడ యున్నచోటు నెఱింగి చేరినట్లు చేరుము. ఇంద్రా! అట్లుచేరి అతడుచేయు నుపద్రవములనుండి మమ్ముఁ గాపాడుము. జారుడు తన ధనమును బాడు చేయునట్లు మమ్ము నీవిషయమునఁ బాడుచేయకుము. లేక ధనమును విడుచునట్లు మమ్ము విడవకుము. అనిగాని.

౧౧౧౨. సర్వేన ఇన్త్ర సూర్యే సోఅప్సవి నా గాస్త్య ఆభజ జీవశంసే ।

మాత్తరా భుజమారీరిహాః శ్రోతంతే మహత ఇన్ద్రియాం॥ ౬॥

౪౦॥ ఇంద్రా! ఆ నీవు సూర్యుని బీజితో నేమిచునారిగా మమ్ము జేయుము. ఉదకములందు బీజితగలవారింగా జేయుము. పాణిలందఱు గోరువడిన పాశము చేకుండుటను సూర్చి ప్రీతిగలవారిగా మమ్ము జేయుము మాగర్భమహముగా నున్న సంతతిని ఏవిధముగాను చెఱుపకుము. నీయొక్క గోష్ఠబలమునందు మాకు నమ్మకముకలదు, (అనగా నీవెట్టి పనియైన సాధింపగలనని తా.)

౧౧౧౩ అధామన్యే శ్రతే అస్మా అధాయి నృషావోదస్వ మహతేధనాయ ।

మానో అకృతే పురుహూత యోనా విన్ద్రక్షుధ్యద్భ్యవయ ఆసుతిందాః॥౭॥

౪౦॥ తరువాత నింద్రా! నిన్ను మనసులో నెఱింగితిని. నీబలమును మేము నమ్మినాము. (కోర్కెల) వర్షించు నీవు అధికధనము కొఱకు మమ్ము బ్రేరేపింపుము. అనేకులచే బిలువబడు నింద్రా! ధనములేని యింటియందు మమ్ముంచకుము. ఆకలికలిగియున్న యితర స్తుతికర్తలకుంగూడ నన్నమును పానయోగ్యమయిన క్షీరాదికమును ఇమ్ము.

౧౧౧౪. మానోవధీర్దన్త్ర మాపగాదా మానః ప్రియా భోజనాని ప్రమోషీః ।

అన్తామానో మఘవశ్చక్ర నిర్భేన్నానః పాత్రాభేత్తుహ జానుషాచీ॥ ౮॥

౪౦॥ ఇంద్రా! మమ్ము హింసింపకుము. విడిచివెట్టకుము. మాకిష్టమయిన భోగములను అపహరించకుము. ధనముగల నింద్రా! (శక) = సమర్థుడని పుత్ర) మాగర్భమందున్న సంతానమును చెఱుపకుము. మాతోఁగూడఁ బుట్టిన యష్టపాత్రలను బోఁగొట్టకుము. (తమతోఁ బుట్టుటచఁగా తమ తాతతండ్రిలనుండి యాములసేతవల్లఁ బాత్రలు తాము పుట్టిటప్పటికే యున్నవని తా. తమ తరువాత తమ సంతతివారు చేయుదురుగానఁ బాత్రలను బోఁగొట్టకుమన్న తా)

౧౧౧౫. అర్వాజేహి సోమకామం త్వహురయం సుతస్తస్య పిబామదాయ ।

ఉరువ్యచాజితర ఆవృషస్వ పితేవ నఃశ్రుణుహిహూయమానః॥ ౯॥

దం|| ఇంద్రుడా! నీవు అభిముఖుడవై రమ్ము. ఏమంటే, నిన్ను సోమము కోరిన వానిగా బూర్వులనుచున్నాను. ఈసోమము సిద్ధపఱుపబడినది. వచ్చి మదము కొరకు ఆసోమమును ద్రావ్రము. విశాలమగు కడుపుకలవాడవగుచు నీయుదర మందు బోసికొనుము. ఇట్టి నీవు పిలువబడి తండ్రవలె మా మాటలను వినము.

సూక్తము. ౧౦౫.

(యస్మి - కత్స్యః; దేవత - విశ్వేదేవతలు : ఛందస్సు - ౧౫ త్రిష్టుక్. ౮ మహా బృహతి; ౧-౬ మహాబృహతి; ౭, ౯-౧౮ పజ్జీ.)

౧౧౧౧. చంద్రమా అప్స్విస్తరా సుప్తా ధావతేదివి ।

సవోహరణ్య నేమయః పవంవద్దన్తి విద్యుతో విత్తమేఅస్యరోదసి॥ ౧॥

దం|| ఉదకముల మధ్యను చంద్రుడు సూర్యకాంతులతోఁ గూడి ద్యులోక మందు బహువిడుచున్నాడు. ఈ చంద్రుని బంగారు కిరణములారా! మీస్థాన మును దెలియజూపు. (నేనుగూడఁ దెలియలేను) ఓ ద్యావాభూములారా? నా యాస్తోత్రములను దెలిసికొనుడు. (నన్ను రక్షింపు-డని బావిలోఁబడియున్న త్రితుడు దేవతల స్తుతించుచున్నాడు. ఏకతుడు, ద్వితుడు, త్రితుడు ముగ్గురు ఋషులు నిర్జలారణ్యస్థలమున నివసించిరట. వారుముగ్గురు నీటికై పోయిపోయి యొకచో బావింపూచిరి. బావిసేరు త్రావి త్రితుడు మిగిలిన యిద్దరికిని దెచ్చి యిచ్చినాడట. వారాసేరు త్రాగి ఆ నూతిలో త్రితుని బడదోసి మీద బండిచక్ర మును మూతగావేసి వాని ధనమునపహరించి ఏకతద్వితు లెచటకోపోయిరి. అనికథ. అతడు ఆ నూతిలోనుండి యిట్లు స్తుతించెను)

౧౧౧౨. అర్శమిద్వా ఉల్లిన్త అజాయా యవతే పతిమ్ ।

తుంజాతే పృష్ఠ్యం పయః పరిణాయ రసంకు హేవిత్తమే అస్యరోదసి॥ ౨॥

దం|| భవము కావలయునన్న వారు భవము సంపాదించుకొనుచున్నాను. భార్య పతిని బ్రీతితోఁ గలియుచున్నది. అదంపతులు ఉదకరూపమున పీర్వము ఒకరితో నొకరుకలియుట చేతఁగలిగించుచున్నాను. ఆరసమును భార్యభరించి బ్రష్ఠమును

చున్నది. ఓ ద్యావా భూములారా ! యా నాస్తుతిని మీరు తెలియును (కర్ములంశా నిర్వహణకు సంపాదించు కొనుచున్నారు) అయినా. భాగ్యా భర్తలు కుటానాగా సుఖించుచున్నారు. నేనీనాతిలోఁబడి భవలాభమును భాగ్యసుఖమును బొందలేకుం టనినది ఋషిదాఁఖము.)

౧౦౧౫. మోషుదేవా అదః స్వో రవేపాది దినస్పరిః ।

మోషోమ్యస్య శంముభవః శూనే భూమి కదాచన విత్తంమే అన్యరోదసి ॥ ౩౦

దం॥ స్వర్గమందున్న యీపితృదేవతలు మృతలోకమునకు మీరునుండి జారిక్రిందఁ బడకుండురు గాక. సోమపానాస్థులగు (పితృదేవతలకు) సుఖమును కలిగించు కొమారుని లేమిమా కెపుడు కలుగకుండుగాక. (అనఁగాసంతానము కలుగవలెనని. అదిలేకపోతే పితృలుస్వర్గమునుండి భ్రష్టులగుదురుఅని ఋషితా)

౧౧౧౬. యజ్ఞం పృచ్ఛామ్యుమం సతద్దాతో వివోచతి ।

క్వఙ్ముతం పూర్వ్యం గతం కస్తద్భిభ ర్తినూతనో విత్తంమే అన్యరోదసి ॥ ౪౦

దం॥ పూజ్యుడయి, దేవతాశ్చేష్టుడయిన యగ్నిని ఆచుకుచున్నాను. ఓ యగ్ని ! పూర్వముండు స్తుతికర్తలకు నీవుచేసిన మేలెక్కడఁబోయెను? క్రొత్తవాఁడెవఁడా శుభమునుజెందుచున్నాఁడు? ఓ ద్యావా భూములారా ! నాప్రార్థన తెలిసికొనుఁడు.

౧౧౧౭. అమీయే దేవాన్థ సత్రిష్వా రోచనే దినః ।

కద్వఙ్ముతం కదన్మతం క్వప్రిత్వావ ఆహుతి ర్విత్తంమే అన్యరోదసి ॥ ౫౦

దం॥ ఓ దేవతలారా! మూఁడులోకములందు ఎవరెక్కడ మీరున్నారో? ప్రవాళించు సూర్యునియొక్క దీపించు స్థలము తెన్నికలదో? మీస్తుతి కర్తలయొక్క శ్రేయస్సు ఎచ్చటఁగలదు? శత్రువులయొక్క కష్టమెక్కడనున్నది? పూర్వపు మీ ఆహుతి యెచ్చటనున్నది? ఓ ద్యావాభూములారా! మాస్తుతిని తెలియుఁడు.

౧౧౧౮. కద్వఙ్ము తస్య ధర్ణసి కద్వరుణస్య చక్షణమ్ ।

కదర్వన్మో మహస్పథాతి క్రామేమ దూఢ్యోవిత్తంమే అన్యరోదసి ॥ ౬౦

౨౦|| ఓ దేవతలారా? మీరు కర్మఫలములను భోషించుట ఎక్కడకుఁ బోయినది? వసుణునియొక్క ప్రియమైనమాపు ఎచటఁబోయెను? (పాపముబోగొట్టుచూపు అని తా.) గొప్పవాడగు అర్యముని సన్మార్గమేదీ? మేము మాశత్రువుల సత్రిక్ మించెదము. ఓ ద్వావాభూములారా! మాస్తోత్రముం దెలియుఁడు.

౧౧౨౨. అహంసో అస్మియః పురాసుతే వదామి కానిచిత్ ।

తంమా వ్యన్త్యాభ్యో ౩ వృకోన తృష్ణజం మృగంవిత్తంమే అస్య రోదసీ॥ ౭॥

౨౦|| దేవతలారా! పూర్వకాలముడు సోమరసము తీయఁబడియుండఁగా ఏ నేను కొన్ని స్తుతులను చెప్పియుంటినో ఆతఁడనే నేను.

౧౧౨౩. సంమాతప స్త్యభితః సతత్త్విరన పర్యవః ।

మూషోనశిశ్నా వ్యదన్తి మాధ్యఃస్తోతారం తే శతక్రతోవిత్తంమే అస్యరోదసీ॥ ౮॥

౨౦|| ఓ యింద్రా! యీ బావి రెండు ఒడ్డు రెండుపాశక్వముల యెముకలవలె (నా శరీరమును నొక్కుచు) యిద్దఱు సవతులు (పెనిమిటిని బాధించు) నట్లు నన్ను బాధించుచున్నవి. అధికప్రజ్ఞావంతుడనగు నింద్రా! నీ స్తుతికర్తనగు నన్ను మనః కష్టములు (నేతఁ గంజపూసి సరిచేసిన) దారములను ఎలుకలు కొఱికివేయునట్లు కొఱికివేయుచున్నవి. ద్వావాభూములారా! నాప్రార్థనను వినుఁడు.

౧౧౨౪. ఆమీయే సప్తరశ్మ యస్త్రతామే నాభిరాతతా ।

త్రితస్త ద్వేదాప్యః సజామియ్యయ రేభతి విత్తంమే అస్యరోదసీ॥ ౯॥

౨౦|| ఈ స్వర్గమంగున్న యేయేడు సూర్యకిరణములు కలవో ఆ సూర్యకిరణము లంగు నామనస్సు (తేక ప్రాణము) అంటుకొనియున్నది. ఉదకపుత్రుడయిన త్రిత్ర యుసి. ఆ విషయము నెఱుంగుచున్నాఁడు. అతఁడు నూతినుండి బయటికి రావలచి (కిరణములను) స్తుతించుచున్నాఁడు. ఓ ద్వావాభూములారా! పూ॥

౧౧౨౫. అమీయేపంచోక్షాః మధ్యేతస్య ర్మహోదినః ।

దేవత్రాను ప్రవాచ్యస ధ్రీచీనా నివావృతుర్విత్తంమే ఆస్మరోదసీ॥ ౧౦॥

దం॥ (ఇష్టవస్తువులను) వర్షము కురిపించుచట్టి యే యముడుగురు దేవతలు కలరో (ఆగ్ని, వాయు, సూర్య, చంద్ర, కక్షత్ర,) వీరు విశాలమయిన సృష్టిలోకము మధ్యను ఉన్నారు. దేవతలందు శీఘ్రముగ ప్రశంసింపదగిన వృత్తమును గుఱించి సహాయులై అంగీకరించుచున్నారు. తృప్తిచెంది మల్లిపోవుచున్నారు. ఓ ద్యావాభూమాలారా! నాస్తుతిని యెఱుంగుడు.

౧౧౨౬. సుపర్ణా ఏత ఆసతే మధ్య ఆరోధనే దినః ।

తే సేధంతి పథోవృకం తరంతం యహ్వతే రహో విత్తంమే ఆస్మరోదసీ ౧౧॥

దం॥ సర్వవ్యాపకమయిన యంతరిక్షము మధ్యను సూర్యకిరణములు కలవు. ఆకిరణములు మార్గమునుండి గొప్పవగు నుదకిములను దాటుచున్న యాత్రితర్షిని (తినుటకువచ్చిన) తోడేలును అడ్డగించుచున్నవి. ఓ ద్యావాభూమాలారా! నాస్తుతిని యెఱుంగుడు.

౧౧౨౭. నన్యం తదన్యం హితంచేవానః సుప్రవాచసమ్ ।

ఋతమర్షంతి సింధవః సత్యంతాతాననూర్యో విత్తంమే ఆస్మరోదసీ॥ ౧౨॥

దం॥ దేవతలారా! కొత్తదియు, పొగడదగినదియు, ఋత్విజులు కథించవలసిన ఆ మీబలము మీయందుగలదు. నదులుదకమును మీబలముచేత ప్రసహించుచున్నవి. (మీబలము చేతనే) సూర్యుడు తనతేజస్సును విస్తరింపజేసెను. ద్యావాభూమాలారా! మీరునాస్తుతిని యెఱుంగుడు.

౧౧౨౮. అగ్నే తవ తృహస్థ్యం దేవే ష్వన్త్యస్యమ్ ।

సహస్త్తో మనుష్యదా దేవాశ్చక్రే విశిష్టరో విత్తంమే ఆస్మరోదసీ ౧౩॥

దం॥ ఓ యగ్నీ నీ యెన్నందగిన ఆ ప్రసిద్ధమగు బంధుత్వము దేవతలందుఁ గలదా. కనుక మిగుల బుద్ధిశాలివగు నీవుమామొక్క యజ్ఞమందుండి మనువు యాగమునను వలెను దేవతలను విధిప్రకారము పూజింపుము. ఓ ద్యావా భూములారా! నా పార్థివ నేతలుంగుడు.

౧౧౨౯. సత్త్వోహోతా మనుష్యదా దేహాలచ్చ విదుష్టరః ।

అగ్నిర్హవ్యా సుషూదతి దేవోదేవేషః మేధిరోవిత్రంమే అస్యరోదసీ॥ ౧౦॥

దం॥ మనువు యజ్ఞమందువలెనే (మాయజ్ఞమందు) కూర్చొని దేవతలం బిలుచు చున్నవాడై, అధికజ్ఞానవంతుడై, దేవతలలో మేధాశాలియైన యగ్నిదేవుడు దేవతల కభిముఖముగా హవిస్సుల నిచ్చుచున్నాడు. ఓ ద్యావాభూములారా! నాస్తుతి నేటుంగుడు.

౧౧౩౦. బ్రహ్మ కృణోతి వరుణో గాతువిదం తమీమహే ।

వ్యూర్ణోతి హృదావతిం నవ్యో జాయతామృతం విత్తంమే అస్యరోదసీ॥ ౧౧॥

దం॥ వరుణుడు రక్షణ కర్మనుజేయుచున్నాడు. (తరించు) మార్గము నెఱింగినట్టి ఆ వరుణుని బ్రార్థింతుము. స్తుతికర్త మనస్సుతో స్మరింపదగిన స్తవమును బ్రకటింపఁ జేయుచున్నాడు. స్తవనీయుడైన వరుణుడు సత్యమగువాడు (అనగా ఫలములిచ్చువాడని తా.) అగుఁగాక. ఓ ద్యావాభూములారా! ఇత్యాది పూ.

౧౧౩౧. అసాయః పంథా ఆదిత్యో దివి ప్రవాచ్యంకృతః ।

నసదేవా అతిక్రమే తిమర్తాసో నపశ్యథవిత్తంమే అస్యరోదసీ॥ ౧౨॥

దం॥ (బ్రహ్మలోకమును జేరువారికి) మార్గభూతుడయిన యే యీ సూర్యుడు మ్యులోకమందు స్తుతింపదగినవాడుగా నిలువఁబడెను. దేవతలారా! ఆ సూర్యుడు మీచే నతిక్రమింప శక్యుడుగాడు. మనుష్యులగు నీ, ఏకత ద్విత్తులారా! మీరెటుం గలేకపోతిరి. ఓ ద్యావాభూములారా! ఇత్యాది సమానం.

౧౧౩౨. త్రితః కూపేవహితో దేవాన్తాః పత ఊతయే ।

తచ్ఛుశ్రావ బృహస్పతిః కృణ్వన్నం హూరణాదురువిత్తమ్ అన్యరోవసీ॥ ౧౩॥

దం॥ బావిలో (దో)యఃబడిన త్రితర్షి రక్షణకొఱకు దేవతలను శిలుచుచున్నాడు. బృహస్పతి యనువాడు ఆయాహ్వనమును విని పాపహరమయిన ఆజావిచుండి కీల మేలుచేసెను. ఓ ద్వావా భూములారా ! యిత్యాది సమానము.

౧౧౩౩. ఉజ్జహితే నిచాయ్యా తప్తేవ పృష్ట్యామయా విత్తమ్ అన్యరోవసీ॥ ౧౪॥

ఉజ్జహితే నిచాయ్యా తప్తేవ పృష్ట్యామయా విత్తమ్ అన్యరోవసీ॥ ౧౪॥

దం॥ ఎజ్జని తోడేలు ఒకమాట మార్చుచును నడిచుచున్న నన్ను చూచెను. చూచి ఏప్రకారానొందిన చెకో -డప్పు వదివానెనతె మీఁదికి లేచెను (అనగా నన్ను జల్పించుటకనితా) అనిఒకనిము - న్నాసి అందుకి యిదిముకాడవానిచాచి. పృష్ట్యామయా సర్వలోకి ప్రకాశుడగు మానవులను గల్గించు (వృక్షాదులందుండెడి నడచుచున్న (నక్షత్రగణమును) చూచెను. చూచి (తనయిష్టమయిన నక్షత్రములతో) మీఁదికి బోవుచున్నాడు (దినానికొకొక్క నక్షత్రముతోఁ జిందుడు కూడియుండును.) ఓ ద్వావాభూములారా ! యిత్యాది పూర్వవత్.

౧౧౩౪. ఏనాంగూషేణ వయ మింద్రవంతో భిష్యామ వృజనే సర్వపీఠాః ।

తన్నో మిత్రోవరుణో మామహంతా మదితిసింధుః పృథివీ ఉతహ్యా॥ ౧౫॥

దం॥ ఏస్తోత్రము చేత ఇంద్రుడుగల వారము, పుత్రపోత్రులు గలవారమునై మేము యుద్ధమందు శత్రువులను దిరస్కరింతుమో ఆయా మాస్తోత్రమును మిత్రుడు వరుణుడు, అదితి, సింధు. భూమి, ద్యులోకము పూజంతురుగాక.

అనువాకము. ౧౩.

సూక్తము ౧౦౩.

(ఋషి - కుత్సుడు; దేవత - విశ్వదేవతలు; ఛందస్సు - ౧-౩ జగతి; ౨ త్రిష్టుప్)

౧౧౩౧. ఇంద్రం మిత్రం వరుణమగ్ని మూతయేమారుతం శరో అదితిం హవామహే ।

రథం న దుర్గా ద్వసవః సుదానవో విశ్వస్సాన్తో అంహసో నిష్పిపర్తన॥ ౧॥

దం॥ రక్షణకొఱకు ఇంద్రుని, మిత్రుని, వరుణుని, అగ్నిని, మరుత్తుల గణమును మేము పార్థింపుచున్నాము. మానివాసమునకుఁ గారణభూతులగునట్టి, మంచిదాతలయిన ట్టి, యింద్రాదులు సమస్తమయిన పాపమునుండియు, దుర్గవప్రదేశమునుండి రథమును ఉద్ధరించి రక్షించినట్లు మమ్ము రక్షింతురుగాక.

౧౧౩౨. తఆదిత్యా ఆగతా సర్వతాతయే భూతదేవా వృత్రతూర్యేషు శంభువః ।

రథం న దుర్గా ద్వసవః సుదానవో విశ్వస్సాన్తో అంహసో నిష్పిపర్తన॥ ౨॥

దం॥ అదితిపుత్రులగు ఓ దేవతలారా! సకలశూరులు గలయుద్ధములోఁ దోడుపడుటకురండు. యుద్ధములందు సుఖమునుగలుగఁ జేయువారుకండు. తక్కినదంతయు పూ-స.

౧౧౩౩. అవంతునః పితరః సుప్రవాచనా ఉతదేవీ దేవపుత్రే ఋతావృధా ।

రథం న దుర్గా ద్వసవః సుదానవో విశ్వస్సాన్తో అంహసో నిష్పిపర్తన॥ ౩॥

దం॥ స్తుతింప యోగ్యులగు (అగ్నిష్వాత్తాది) పితృదేవతలు మమ్ము అనాయాసముగా రక్షింతురుగాక. దేవతలు కొమాళ్లుగాఁగలట్టి యజ్ఞము నభివృద్ధి పఱచునట్టి భూలోక ద్యులోకదేవులు మమ్ము రక్షించుగాక! తక్కినది పూ-స

౧౧౩౪. నరాశంసం వాజసం వాజయన్నిహక్షయద్వీరం పూషణం సుమౌ రీమహే ।

రథం న దుర్గా ద్వసవః సుదానవో విశ్వస్సాన్తో అంహసో నిష్పిపర్తన॥ ౪॥

దం॥ నరాశంసుడను (కురులచే సుతింపబడు) వేరుగలట్టి, అన్నముగలట్టి, అన్ని సప్తజ్వలింపఁ జేయుచు ఈకాలమునకు సుశించుచున్నాను. ఆ విధముగా మిక్కిలి బలశాలియగు పూషదేవుని స్తోత్రములతోఁ బ్రార్థించుచున్నాము. మిగిలినది పూ॥

౧౦౩౯. బృహస్పతే సదమిన్నః సుగంకృధి సంయోర్యతే మన్వర్హితం తదీమహే ।

రథం నదుర్గా ద్వసవః సుదానవో విశ్వస్సాన్నో అంహసో నిష్పిపర్తనః ॥ ౫॥

దం॥ ఓ బృహస్పతీ! యెల్లప్పుడును సుఖమును మాకుఁజేయుము. రోగశాస్త్ర చేయు సాధనమేది బ్రహ్మచే నీవద్ద నుంచబడెనో దానిని గోరుచున్నాము. తక్కినది పూర్వసమము.

౧౦౪౦. ఇంద్రంకుతోస్ వృత్రహణం శచీపతిం కాటే నిబాహ్మఋషీరహ్వదూతయే ।

రథం నదుర్గా ద్వసవః సుదానవో విశ్వస్సాన్నో అంహసో నిష్పిపర్తనః ॥ ౬॥

దం॥ నూతిలోఁ ద్రోయఁబడిన కుత్సుడను ఋషి రక్షణము కొఱకు శత్రునాశ కుండైనట్టి, సర్వకార్యములకు నీశుడగునట్టి, యింద్రునిఁ బిలిచెను. తక్కినది పూ॥

౧౦౪౧ దేవేర్నో దేవ్యదిత్తిర్నిపాతు దేవస్త్రాతా త్రాయతామ ప్రయుచ్ఛన్ ।

తన్నోమిత్రో వరుణోమా సహంతా మదితిః సింధుః పృథివీ ఉతద్యాః ॥ ౭॥

దం॥ దేవియయినదితి (కొమాళ్లగు) దేవతలతోఁగూడ మమ్ము రక్షించుఁగాక. సర్వరక్షకుడైన సూర్యదేవుఁడు జాగ్రత్త కలవాడయి రక్షించుఁగాక. ఈ సూక్త మందున్న ప్రార్థనను మిత్రవరుణాదితి సింధువులు, ద్యావ్యాభూలోక దేవతలును గౌరవింతురుగాక.

సూక్తము, ౧౦౭.

(ఋషి - కుత్సుడను; దేవత - విశ్వదేవతలు; ఛందస్సు - త్రిష్టుప్)

౧౦౪౨. యజ్ఞోదేవానాం ప్రత్యేతిసుమ్న మాదిత్యా సోభవతా మృశయంతః ।

ఆవోర్వాచీ సుమతిర్వృత్యాదం హోచ్చిద్యావరివో విత్తరాసత్ ॥ ౧॥

౧౦|| దేవతల సుఖమును యజ్ఞము పొందుగాక. ఓ దేవతలారా! సుఖపెట్టువారు కండు. మీయనుగ్రహబుద్ధి మాకభిముఖముగా వచ్చుగాక. ఏ మీయనుగ్రహము కరిద్రుగకు ధనమధికముగా నిచ్చునట్టిది యగునో, ఆ బుద్ధి మాకభిముఖముగా వచ్చుగాక.

౧౧౪౩. ఉపనో దేవా అనసాగమం త్వంగిరసాం సామభిస్తాయమానాః ।

ఇంద్ర ఇంద్రియై ర్మమతో మరుద్భి రాదిత్యైర్నో అదితిః శర్మయంసత్ ॥ ౨॥

౧౦|| అంగిరోబులుల స్తుతులచేత స్తుతింపబడి సర్వదేవతలును రక్షణలతో మావస్యకు జేరుదుగాక. ఇంద్రుడు ధనములతో వచ్చుగాక. మరుత్తులు ప్రాణాది వాయువులతో వత్తురుగాక. తనకొడుకులతోగూడ అదితిదేవి మాకు సుఖము నిచ్చుగాక.

౧౧౪౪. తన్నఇంద్ర స్తద్వరుణ స్తద్గ్ని స్తదర్యమా తత్సవితాచనోధాత్ ।

తన్నో మిత్రో వరుణో మానుహంతామదితిః సిన్ధుః పృథివీ ఉతద్యాః ॥ ౩॥

౧౦|| మాచే బ్రాహ్మింపబడిన యా యన్నమును ఇంద్రుడు ఇచ్చుగాక. దానిని ఎరుణుడును, దానిని అగ్నియును; దానినర్యముడును, దానిని సవితృదేవుడును మాకు నిత్తురుగాక. ఆ యీ స్తుతిని మిత్రాది దేవతలు పూజింతురుగాక.

—:—:—

సూక్తము. ౧౦౫.

(ఋషి - కుత్సుడు; దేవత - ఇంద్రాగ్నులు; ఛందస్సు - త్రిష్టుప్.)

౧౧౪౫. యక్తంద్రాగ్నీ చిత్రతమో రథోవామభి విశ్వాని భువనాని చక్షే ।

తేనాయాతం సరథం తస్మివాంసాథా సోమస్య పిబతం సుతస్య ॥ ౧॥

దం॥ ఓ యింద్రాగ్నులారా! మిక్కిలి స్తుతింపఁదగిన మీయిద్దఱి యేరథము లోకములను బ్రకాశింపఁ జేయుచున్నదో ఆ రథముతో రథవంతులై రండు. వచ్చిన తరువాత పిండిన సోమరసమును దాివుఁడు.

౧౧౪౬. యానదిదం భువనం విశ్వమస్త్యురువచా నరిమతా గభీరమ్ ।

తావా అయం పాతవేసోమో అస్త్యైరమింద్రాగ్నీ మనసే యువభ్యామ్ ॥౨॥

దం॥ సమస్తమయిన యీజగత్తు ఎంతవిరివిగాఁ దన గౌరవముతో గంభీరమై యున్నదో; యింద్రాగ్నులారా! మీరు త్రావుటకు ఈ సోమరసము; అంతయెక్కువగా మీమనస్సుకుఁ దృప్తి గలిగించుఁగాక.

౧౧౪౭. చక్రాఢేహి సద్ర్యో జ్ఞామ భద్రం సద్ధీవీనా నృత్రహణా ఉతస్థః ।

తావింద్రాగ్నీ సద్ర్యంచా నిషద్యానృష్ణః సోమస్యవృషణా నృషేథామ్ ॥౩॥

దం॥ ఓ యింద్రాగ్నులారా! మీపేరు “ఇంద్రాగ్నులని” కలిసియుండునట్లుచేసికొన్నారేల? నృత్రసంహారులారా! కలిసియే మీ యిద్దఱు తిరుగుదురేల? (ఇష్టార్థములు) వర్షము కురిపించువారలారా! ఆ మీరు కలిసి వేదికపైఁ గూర్చుండియే వర్షము కురిపించునట్టి సోమరథమును స్తుతిగాఁ ద్రావుఁడు.

౧౧౪౮. సమిద్ధేష్వగ్ని ష్వానజానా యత్రసుచాబర్హి మతి సిరాణా ।

తీవైః సోమైః పరిషిక్తేభిరర్వాగేంద్రాగ్నీ సోమసాయ యాతమ్ ॥౪॥

దం॥ అగ్నులు వెలిగినవైయుండగా (దక్షిణాగ్ని-గార్వా పత్యము ఆహవనీయమని మూఁడగ్నులు) నేతిలోఁదడిపిన హవిస్సులను సుక్కులను (గరిమనంటిహోమనాథనము) పట్టుకొనియున్నట్టి వారై దర్భలమీఁదఁ గూర్చున్నట్టి (అధ్వర్యు - ప్రతిష్ఠాతలు) వారుఅయ్యరి. ఓ యింద్రాగ్నులారా! శీఘ్రముగా మదముగల్గించునట్టి పాత్రలలోఁ బోయఁబడినట్టి సోమరసముతో మాకెదురుగా మామీదనచుగ్రహించుదురు రండు.

౧౧౮౯. యాదీంద్రాగ్నీ చక్రఘక్ష్విర్యాణి యాని రూపాణ్యత వృష్ట్యాని ।

యావాప్రత్నాని సఖ్యాశివాని తేభిః సోమస్య పిబతం సుతస్య॥ ౫॥

౩౦॥ ఇంద్రాగ్నులారా! (వృత్రవధాది) యే వీరకృత్యములు మీరుచేసితిరో మే యే మూర్తులను (గోస్త్రలు, అశ్వములు మొ॥) చేసితిరో మఱియు వరము కురిపించు నేయేపనులు చేసితిరో, మీయొక్క పురాతనమైన, మంగళకరమైన స్నేహము మొదలగునట్టి యేభావములు కలవో, ఆ యన్నిటితోనుగూడి పిండిన సోమరసమును మీరుత్రావుడు.

౧౧౯౦. యదబ్రవం ప్రథమం వాంవృణానోఽసోమో అనురైర్నో విహవ్యః ।

తాంసత్యా శ్రద్ధా మభ్యాహి యాతమథా సోమస్య పిబతం సుతస్య॥ ౬॥

౩౦॥ ఇంద్రాగ్నులారా! కర్మలు ప్రారంభించునపుడే మిమ్ము వరించుచు (అనఁగా నోరుచు నని తా.) ఏ మాటను బల్కితిమో (సోమముతో మిమ్ముఁ బ్రీతులఁ జేతుమని సంకల్పం చెప్పినారు) సత్యమయిన శ్రద్ధకల ఆ మాటలను నమ్మిరండు. తరువాత పిండిన సోమరసమును ద్రావుడు. ఋత్విజులచేత నీ సోమరసము చక్కఁగా హోమము చేయఁబడుచున్నది.

౧౧౯౧. మదింద్రాగ్నీ మదథః స్వేదురోణే యద్రభహ్మణి రాజనివా యజత్రా ।

అతః పరివృషణా వాహి యాతమథా సోమస్య పిబతం సుతస్య॥ ౭॥

౩౦॥ పూజ్యులగునో యింద్రాగ్నులారా! మీనివాసమందు సంతోషముగానుండి నను లేక యాగకర్తలున్నచోట్ల దృష్టిగానున్నను సరే! ఏ రాజదగ్గర నున్నను (ఏస్థలమందున్నను) ఆచోటినుండి (కోర్కెల) వర్షము గురిపించునట్టివారలారా! తప్పక రండు. వచ్చి పిండిన సోమమును ద్రావుడు.

౧౧౯౨. యదింద్రాగ్నీ యదుషు తుర్వశేషు యద్రహ్యుష్యనుషు పూరుషున్ధః ।

అతః పరివృషణా వాహియాత మథాసోమస్య పిబతం సుతస్య॥ ౮॥

దం॥ ఇంద్రాగ్నులారా! మీరొకవేళ యదువుల దగ్గఱనో, తుర్వశులవద్దనో
ద్రుహ్యులవద్దనో, పూరువంశస్థులవద్దనో, అనువంశస్థులవద్దనో ఉండినప్పటికిని అక్కడ
నుండి మాయజమునబ్దకువచ్చి సోమము త్రావుడని పూర్వసతు (ఇచట ఈవేళ్ల
యయాతి కొమాళ్లపేర్లు. అయినను వీటికి వేఱర్థములుకూడఁ గలవనివాసిరి
ఎట్లన - యదు = హింసలేని నరులు. తుర్వశ = హింసకలనరులు. ద్రుహ్య=ద్రోహు-
లగు నరులు. అను = జ్ఞాతులగు మానవులు. పూరు = కోర్కెలను పూర్తిచేయు
వారు అని.)

౧౧౧౩. యదింద్రాగ్నే అవమస్యాం పృథివ్యాం మధ్యమస్యాం పరమస్యాముతస్థః ।

అతః పరివృషణా వాహియాత మథాసోమస్య పిబతం సుతస్య॥ ౧౧

దం॥ ఓ యింద్రాగ్నులారా! సమీపమున నుండు భూమియందుఁగాని, అంతరిక్ష
లోకమందుఁగాని, చాలదూరమగు ద్యులోకమందుఁగాని మీరున్ననుసరే, మా
యాగమునకువచ్చి సోమము త్రావుడన్నది. పూర్వసతు.

౧౧౧౪. యదింద్రాగ్నే పరమస్యాం పృథివ్యాం మధ్యమస్యా మవమస్యాముతస్థః ।

అతః పరివృషణా వాహియాత మథాసోమస్య పిబతమ్ సుతస్య॥ ౧౦

దం॥ పదములనూర్చేకాని యర్థభేదములేదు.

౧౧౧౫. యదింద్రాగ్నే దివిష్టోయత్ పృథివ్యాం యత్పర్వతేష్వాపధీష్వపు ।

అతః పరివృషణా వాహియాత మథాసోమస్య పిబతమ్ సుతస్య॥ ౧౧

దం॥ ఇంద్రాగ్నులారా! ద్యులోకమందున్నను, లేక భూలోకమందున్నను, పర్వత
ములమీఁదనున్నను, సస్యములోనున్నను, ఉదకములలోనున్నను మీరు వర్షము
కురిపించువారగుచు. శేషము పూర్వసమము.

౧౧౧౬. యదింద్రాగ్నే ఉదితా సూర్యస్య మధ్యే దివః స్వధయా మాదయేథే ।

అతః పరివృషణా వాహియాత మథాసోమస్య పిబతం సుతస్య॥ ౧౨

దం॥ ఇంద్రాగ్నులారా! ఉదయించి సూర్యనియొక్క ప్రకాశముగల యంతరిక్షముయొక్క మధ్యమందు మీతేజస్సుతో ఎం దెచ్చి గలిగియున్నారో, కాని, ఆచోటినుండి మాయాగమునకు వచ్చి యిత్యాది పూ॥న॥

౧౧౫౭. ఏవేంద్రాగ్ని పపివాంసా సుతస్య విశ్వాస్సుభ్యం సంజయతంధనాని ।

తన్నోమిత్రో వరుణో మామహం శామదితిః సింధుః పృథివీ ఉత వ్యాః॥ ౧౩॥

దం|| ఓ యుద్ధాగ్నులారా! మేము పిండిన సోమము త్రావిన మీరు మాకొఱకు
 అపరీక్షితముగా నీయవలెను. ఇది వాచసపతిగారి ప్రార్థన.

నూ క్త ము. ౧౦౯.

(మూలము - పద్యము : పాదము - ఇంద్రావర్ణము : భందిస్సు - ప్రశ్నార్థము)

౧౦౧౩. విహఖ్యం మనసా వస్య ఇచ్ఛన్నింద్రాగ్ని జ్ఞానడతవా సజాతాక ।

చాన్యాయువత్ప్రమతిరస్తి మహ్యం సహాంధియం వాజయంతీ మతక్షమ్॥ ౧॥

వంశీ టి యింద్రదాగ్నులారా! శ్రేష్ఠమయిన ధనమును కోరుచున్న నేను జ్ఞాతులను
గానీ, జ్ఞాతులు కానివారనికాని తెలిసికొంటిని. మీకంటెను ఇతరులిచ్చిన బుద్ధి
(మాకు లేదు) అట్టి బుద్ధికల నేను అన్నమునుగోరు స్తుతిని చేసితిని (అతక్షం = చెక్క
డపుపనివాడు చెక్కి వస్తువును తయారుచేసినట్లు తయారు చేయుటకుఁ జెల్లును.)

౧౦౫౯. అశ్రనంహి భూరి దానత్రరావాం విజ్ఞానూతు రుతవాఘా స్వాలాత్ ।

అథా సోమస్య ప్రయతి యువభ్యామింద్రాగ్నే సోమంజనయామి నవ్యమ్॥ ౨॥

దం! ఓ యింద్రదాగ్నులారా! మేనమామకంటెను, మఱియు బావమఱఁదికంటెను
ఎక్కువ ధనమిచ్చువారింగా విమ్మువింటిని. అనన్తరము మీకొఱకు సోమరసదాన
ముతోఁగూడ నూతనమయిన స్తుతిని బుట్టించుచున్నాను.

౧౧౬౦. మాచ్ఛేద్ధర్శీరితి నాధమానాః పితౄణాంశక్తి రనుయచ్ఛమానాః ।

ఇంద్రాగ్నిభ్యాం కంపృషణో మదంతి తాహ్యద్రీ ధిషణాయా ఉపస్థే॥ ౩॥

దం॥ త్రాడువలె నెడఁతెగని సంతానమును తెగిపోఁజేసికొనఁగూడదని యాచించు తాతతండ్రుల శక్తివంటి శక్తిగల కొడుకులను, మనుమలను శాశ్వతముగ గోరుచు యజమాన దంపతులు ఇంద్రాగ్నులవలన సుఖమును స్తుతించుచున్నారు. ఏమంటే, శత్రువులను హింసించునట్టి యా యింద్రాగ్నులు స్తుతిసమీపమును ఉందురు.

౧౧౬౧. యువాభ్యాం దేహి ధిషణా మదాయేంద్రాగ్నీ సోమముశతీ సునోతి ।

తానశ్వినా భద్రహస్తా సుపాణీ ఆధావతం మధునా పృజ్జమపున్॥ ౪

దం॥ ఓ యింద్రాగ్నులారా! మీయిష్టతీయొక్క మదము కొఱకు ప్రకాశించు నట్టి స్తుతివాక్కు సోమరసమునుదంచి పిండుచున్నది. గుఱ్ఱములుకలట్టి, మంచిబాహువులు కలట్టి, మంచి చేతులుగలట్టి యింద్రాగ్నులారా! ప్రసిద్ధులయిన మీరు శీఘ్రముగరండు. ఉదకములందుండునట్టి తియ్యనిసారముతో సోమమును గూర్చుడు. (కలిపి త్రావుడని తా.)

౧౧౬౨. యువామింద్రాగ్నీ వసునోవిభాగే తనస్తమాసుశ్రవ వృత్రహత్యే ।

తావాసద్యా బర్హిషి యజ్ఞే అస్మిన్నచర్షణీ మావయేరథాం సుతస్య॥ ౫॥

దం॥ ఓ యింద్రాగ్నులారా! (స్తుతికర్తలకుఁ బంచుటకై) ధనమును ఏర్పఱచిన మీరు మహాబలవంతులగునట్లు వృత్రసంహార నిమిత్తమున వింటిమి. సర్వమును జూచుచున్న యింద్రాగ్నులారా! మీరు ఈ యాగమందు దర్శింపఁబడఁ గూర్చుండి అభిషవించిన సోమముయొక్క (రసముత్రావి) మదిండుడు.)

౧౧౬౩. ప్రచర్షణిభ్యః పృతనాహవేషు ప్రపృథివ్యాఃరిచా ధేదివశ్చ ।

ప్రసింధుభ్యః ప్రగిరిభ్యో మహిత్యా ప్రేంద్రాగ్నీ విశ్వాభువనాత్యన్యా॥ ౬॥

దం॥ యుద్ధములకుఁ బిలుపులు వచ్చినపుడు ఇంద్రాగ్నులారా! సమస్తనరుల కంటెను భూమియందుండు నందఱకంటెను, ద్యౌలోకముకంటెను, ఉదకములకంటెను, పర్వతములకంటెను, సకలభూతములకంటెను మహిమచేత మించియుంటిరి.

౧౧౬౪. ఆభరతం శిక్షతం వజ్రబాహులస్సా ఇంద్రాగ్నీ అవతం శచీభిః ।

ఇమేనుతే రశ్మయః సూర్యస్యయేభిః సప్తిత్వం పితరోన ఆసన్ ॥ ౨॥

దం॥ వజ్రహస్తలగునో యింద్రాగ్నులారా! మానిమిత్తము ధనము తెండు. మాకిండు. కర్మలనుజేయుమమ్ము రక్షించుడు. ఏయింద్రాగ్నాపుడగు సూర్యుని కిరణములచేత మాపితరులు బ్రహ్మలోకమును జెందిరో ఆ సూర్యుని కిరణములే కదా యివి!

౧౧౬౫. పురందరా శిక్షతం వజ్రాహస్తాస్సా ఇంద్రాగ్నీ అవతం భరేషు ।

తన్నోమిత్రో వరుణో మామహంతా మదితిః సింధుః పృథివీ ఉతద్యాః ॥ ౩॥

దం॥ వజ్రము చేతులందుఁగలట్టి శత్రుపట్టణముల నశింపజేయునట్టి ఓ యింద్రాగ్నులారా! మాకు ధనమిండు. మఱియు యుద్ధములందు మమ్ము రక్షింపుడు. ఆ మాప్రార్థనను మిత్రవరుణాదు లార్గురు దేవతలు రక్షింతురుగాక.

సూక్తము ౧౧౦.

(ఋషి కుత్సుఁడు; దేవత - ఋభుఁడు; ఛందస్సు - గే, ౯, త్రిష్టుప్; మిగిలినవి జగతి)

౧౧౬౬. తతంమే అపస్తదుతాయతే పునః స్వాదిష్ఠాధీతి రుచధాయ శస్యతే ।

అయంసముద్ర ఇహ విశ్వదేవ్యః స్వాహా కృతస్యసము తృప్తత ఋభవః ॥ ౧॥

దం॥ ఓ ఋభుదేవతలారా! నాచే కర్మలు విస్తారముగాఁ జేయబడెను. అదే మరల మరల చేయబడుచున్నది. ప్రీతిగలిగించు స్తుతికూడ స్తుతింపఁదగినవానికై పరింప బడుచున్నది. ఈ యజ్ఞమందు సముద్రమువలె నధికముగానున్న సోమరసము సకల దేవతలకు సరిపడునంతగా సంపాదింపఁబడినది. స్వాహా అని హోమముచేసిన సోమముతో, దృప్తినొందుడు.

౧౧౬౭. ఆభోగయం ప్రయదిచ్ఛంత ఐతనాపాకాఃప్రాంచో మమకేచిదాపయః ।

సౌధన్వనాసశ్చరితస్య భూమనాగచ్ఛత సవితుర్దాశుషోగృహమ్ ॥ ౨॥

దం॥ ఓ ఋభుదేవతలారా! పరిపక్వజ్ఞానములేని పూర్వులు మాజ్ఞాతులలోఁ గొందఁ
అఁగు మీరు అనుభవింపఁదగిన సోమరసమును గోరుచుఁ (దపస్సునొనర్చుటకెపుడు
అరణ్యమునకు) బోతిరో ఓ సుధన్వపుత్రులారా! హవిస్సులిచ్చినట్టి సోమమును
అభిషవించినట్టి యజమానునియొక్క యాగగృహమునకు అపుడు చేసిన తపస్సు
యొక్క ఆధిక్యముచేత రండు.

౧౧౬౮. తత్సవితావో మృతత్వ మాసువదగోహ్యం యచ్ఛవయంతవితన ।

త్యంచిచ్ఛమస మసురస్యభక్షణ మేకంసంత మకృణుతా చతుర్వయమ్ ॥ ౩॥

దం॥ ఋభువులారా! దాచశక్యముగాని సూర్యునిగుఱించి సోమపానమీ
దలచినవారై మీరెపుడు వచ్చితిరో ఏకారణముచేత విశ్వకర్మ నిర్మించిన ఆయొక్క
పానపాత్రను నాల్గు పానపాత్రములగా నొనర్చితిరో అపుడు ఆ సూర్యుఁడు మీకు
దేవత్వము నిచ్చెను.

౧౧౬౯. విష్ట్రీ శమితరణిత్వేన వాఘతోమర్తానః సంతోఅమృతత్వ మానశుః ।

సౌధన్వనాఋభవః సూరచక్షసఃసంవత్సరే సమప్యచ్యంత ధీతిభిః ॥ ౪॥

దం॥ ఋత్విజులతోఁగూడిన ఋభువులు (దేవతలు చెప్పిన) పనులను శీఘ్రము
చేసి (తాము) మనుష్యులయ్యునుగూడ దేవత్వమును బొందిరి. సుధన్వపుత్రులగు
ఋభువులు సూర్యసమానకాంతిగల వారయి ఆయాకాలములందుఁ జేయఁబడు
కర్మలచేత హవిర్భాగములనుభవింప న్నులయిరి.

౧౧౭౦. తేత్రమివ విమము స్తేజనేన ఏకంపాత్ర మృభవో జేహమానమ్ ।

ఉపస్తుతా ఉపమంనాధమానా అమర్త్యేషుశ్రవ ఇచ్ఛమానాః ॥ ౫॥

దం॥ ఋభువులు (దగ్గఱనున్న ఋషులచేత) స్తుతింపబడుచుఁ బ్రశస్తమగు సోమ
రూపాన్నమును యాచించుచు నేవతలలోనున్న హవిస్సును గోరినవారై (విశ్వకర్మ

చేసిన) ఒక్క చమసను (= పానపాత్ర) కొలకట్టతో భూమిని గొల్చినట్లు కొలిచి తీక్షణమగు నాయుధముచేత నాల్గుగా నొనరించిరి.

౧౧౭౧. ఆమసీషా మన్తరిక్షస్యసృభ్యః స్రుచేవఘృతంజహవామ విష్ణునా ।

తరణిత్యామే పితురస్యసశ్చిరఋభవో వాజమరుహా దివోరజః॥ ౬॥

దం॥ అస్తరిక్షమునకు సంబంధించిన ఋభువులకొఱకు స్రుక్కుతో నేయితోఁగలిగిన హవిస్సును జక్కగా హోమము సేయుదుము. స్తుతినింగూడఁ జేతుము. ఏఋభువులు జగత్పాలకుఁడగు సూర్యునియొక్క ఎగిరిపోవుటలోఁగల నేర్పుచు పొందిరో ఆ ఋభువులు స్వర్గలోక సంబంధమగు సోమరూపాన్నము పొందిరి.

౧౧౭౨. ఋభుర్న ఇంద్రః శవసానవీయా నృభుర్వాజే భిర్వసుభిర్వసుర్దజిః ।

యష్కాకందేవా అవసాహని ప్రియే ౩ భితీషేమ పృత్యుతీ రసున్వతామ్॥ ౭॥

దం॥ బలముచేత మిగుల స్తవనీయుఁడైన ఋభువనువాఁడు మాకుఁ బ్రభువునిపాసహేతువులగు ధనములతో ఋభువు మమ్ము బ్రతికించువాఁడు. కనుకనే, కోర్కెల నిచ్చువాఁడగునుగాక. దేవతలారా! మీసంబంధమైన రక్షణలతోఁగూడిన మాకనుకూలమయిన దినమందు మేము యాగమునకు విరోధులగువారి సేనలను యుద్ధములం దెదిరింతుము.

౧౧౭౩. నిశ్చర్మణ ఋభవోగామపింశత సంవశ్సేనాసృజతా మాతరంపునః ।

సౌధన్వనాసః స్వపస్యయానరో జప్రీయువానా పితరాకృణోతన॥ ౮॥

దం॥ ఋభువులారా! మీరు ధేనువును చర్మముతోఁ జక్కగాఁ గూడినట్లు సంధించితిరి. తల్లియగు నావును దూడతో మరలఁ గూడునట్లు చేసితిరి. ఓ సుధన్వపుత్రులారా! యజ్ఞనాయకులగు ఋభువులు వృద్ధులగు తలిదండ్రులను మరల యశావన వంతులుగా నొనరించిరిగాదా!

౧౧౭౪. వాజేభిర్నో వాజసాతా వవిడ్ధ్యృభుమా ఇంద్ర చిత్రమదర్శి రాధః ।

తన్నో మిత్రోవరుణో మామహంతా మదితిఃసింధుః పృథివీక్షతద్యాః॥ ౯॥

దం॥ ఇంద్రుడా! ఋభువులతోఁ గూడిననీవు అన్నదానసమయమందు అన్నము
లతో (మమ్ము) జేస్తుము. వృద్ధినిొందిన ధనము మాకిమ్ము. మా ఆ కోర్కెను
మిత్రాది దేవతలార్గురును రక్షింతుగాక.

సూక్తము. ౧౧౧.

(ఋషి - కుత్సఁడు. దేవత - ఋభువులు. ఛందస్సు - ౫ త్రిష్టుప్; ౧-౪ జగతి.)

౧౧౧౧. తక్షన్రథఁసువృతం విన్ననాపస స్తక్షన్వరీ ఇంద్రవాహోవృషణ్వసూ ।

తక్షన్వితృభ్యామృభవో యనద్వయ స్తక్షన్వత్రాయ మాతరంసచాభవమ్॥౧॥

దం॥ గొప్పపనులు చేసిన ఋభువులు చూడ సుందరమైన చక్రములుగల రథ
మును (అశ్వినీదేవతలకు) నిర్మించిరి. ఇందుని వాహనములగు బలముగల అశ్వము
లను నిర్మించిరి. తల్లిదండ్రులకొఱకు యావనముతోఁగూడిన వయస్సును గలిగించిరి.
కూడనుండునట్టి తల్లి ఆవును దూడకొఱకు నిర్మించిరి.

౧౧౧౨. ఆనోయజ్ఞాయ తక్షతఋభుమద్వయః క్రత్వేదితాయ సుప్రజావతీమిషమ్ ।

యథాక్షయామ సర్వవీరయావిశాతన్నః శర్ధాయథాసథాస్వీం ద్రియమ్॥ ౨॥

దం॥ ఋభువులారా! మాయజ్ఞముకొఱకు ప్రకాశించునట్టి హవిస్సునుగలిగించుఁడు.
సత్కర్మకొఱకు, బలముకొఱకు మంచిపుత్రపౌత్రులుగల అన్నమునుగలుగఁజేయుఁడు.
పుత్రపౌత్రయుక్త సంతానముతోఁ గూడ నెట్లుసుఖముగానుందుమో (అందుకుఁదగి
నట్లు) ధనమును మాకుబలము కొఱకుఁ జక్కగానిండు.

౧౧౧౩. ఆతక్షతసాతి మస్మభ్యమృభవః నాతిరథాయసాతి మర్వతే నరః ।

సాతిన్తోజేత్రీంసంమహేత విశ్వహజామిను జామింపుతేనానుసక్షణిమ్॥ ౩॥

దం॥ యాగము వృద్ధినిొందించు ఋభువులారా! కర్మలాచరించిమాకై పొందవగిన
ధనమును జక్కగఁజేయుఁడు. కొడుకులు మొదలగు వారికి ధనమును నిర్మింపుడు.
అశ్వముల కొఱకు ధనమునిర్మింపుడు. ఎల్లపుడును యుద్ధములందు బంధువునైనను
బంధువుగాని వానినైనను మమ్ము దిరస్కరించువానిని దిరస్కరింతుముగాక.
(నరక=యాగము వృద్ధిచేయులని)

౧౧౮. ఋభుక్షణమింద్రమాహవక్షాతయ ఋభున్వాజాన్మరుతః సోమపీతయే ।

ఉభామిత్రావరుణా నూనమశ్వినా తేనో హిన్యంతుసాతయేజిషే॥ ౪॥

దం॥ గొప్పవాడయిన యింద్రుని రక్షణకొఱకుఁ బిలుచుచున్నాము. ఋభువిభు
వాజులను ముగ్ధురను, మరుత్తులను సోమపానముకొఱకుఁ బిలుచుచున్నాము.
కలిసియున్న మిత్రావరుణులను అశ్వినీదేవతలను ముఖ్యముగాఁ బిలుచుచున్నాము.
ఆదేవతలు మమ్ముధనముకొఱకును కర్మలకొఱకును శత్రుజయముకొఱకును బ్రేరేపిం
తురుగాక.

౧౧౯. ఋభుర్భరాయ సంశిశాతు సాతిం సమర్య జిద్వాజో అస్మా అవిష్టు ।

తన్నోమిత్రో వరుణో మామహంతా మదితిః సింధుః పృథివీఉతద్యాః॥ ౫॥

దం॥ (మొదటివాడయిన) ఋభువనువాడు మాకుధనమును యుద్ధముకొఱకు అను
కూలముగాఁ గలుగఁజేయునుగాక. యుద్ధములందు జయశీలుడయిన వాజుడను
మూడవ ఋభుడు మమ్ము రక్షించుఁగాక? మాప్రార్థనను మిత్రాదిదేవతలార్గురును
రక్షింతురుగాక.

సూక్తము. ౧౧౨.

(ఋషి - కుత్సుడు; దేవత - మొదటి ఋక్కునందు మొదటి పాదమునకు ద్యావాభూములు,
రెండవపాదమునకు అగ్ని, అవశిష్ట చూక్తమునకు నశ్వినీదేవతలు; ఛందస్సు - ౨౪.౨౫
త్రిష్టుపు - తక్కినవి జగతి)

౧౨౦. ఈశేద్యావాపృథివీ పూర్వచిత్తయేగ్నిం ఘర్మంసురుచంయామన్నిష్టయే ।

యాభీర్భ రేకారమంశాయ జిన్వథస్తాభిరూషా ఊతిభిరశ్వినాగతమ్॥ ౧॥

దం॥ ముందుగాఁ దెలియుటకుగా ద్యులోకభూలోకములను స్తుతించుచున్నాను. అశ్వినీదేవతలురాగా యాగముకొఱకు ప్రజ్వలించునట్టి, మంచికాన్తికలట్టి (ఆహవనీయ) అగ్నిని స్తుతించుచున్నాను. ఓ యశ్వినీదేవతలారా! యుర్జమందు జయప్రాప్తి కొఱకు ఎటువంటి రక్షణలతోఁగూడవచ్చి శంఖమును గట్టిగా చూడుచున్నారో అట్టి రక్షణలతోఁగూడ మమ్ము గుఱించిరండు. (రక్షణ = నాధనము)

౧౧౨౧. యువోర్తానాయ సుభరా అసశ్చతో రథమాతస్థు ర్వచరం నమస్తవే ।

యాభిర్ధియో వథః కర్మన్తిష్ఠయే తాభినాషు ఊతిభిరశ్వినాగతమ్ ॥ ౨॥

దం॥ చక్కగా స్తుతింపబడునట్టి, ఇతరాసక్తిలేనట్టి, ఓ యశ్వినీలారా! మీయొక్క రథమును దానముకొఱకు పండితుఁడు తెలియఁగిన యర్థమునకై వాక్కును స్వీకరించి నట్లు అవలంబించితిరి. (ఏపదము ఏ యర్థము సరిగ్గా నిచ్చునో పండితుఁడెఱిగి వాడుకొనునని తా.) కర్మయందు యాగము కొఱకు బుద్ధిశాలురయినవారిని యే రక్షణలతో రక్షించుచున్నారో ఆరక్షణలతో ఇత్యాది పూ॥

౧౧౨౨. యువంతాసాం దివ్యస్యప్రశాసనే విశాంక్షయథో అమృతేస్యమజ్జనా ।

యాభిర్ధేనుమస్యం పిన్వథోన రాతాభినాషు ఊతిభిరశ్వినాగతమ్ ॥ ౩॥

దం॥ యజ్ఞము నెఱవేర్చునశ్వినీలారా! ద్యులోకమందుఁ బుట్టిన సోమరసపానము వల్లఁ గల్గిన బలముతో మీరు మూఁడులోకములలోనుండు ప్రజలయొక్క శిక్షణ (= నేర్పుటలో) మందసమరులగుచున్నారు ఏరక్షణలతో గొడ్డలకావును (శయఁడను ఋషికి) పాలిచ్చునట్లు చేసితిరో ఆరక్షణలతో నని పూర్వవతు.

౧౧౨౩. యాభిః పరిజ్ఞా తనయస్య మజ్జనా ద్విమాతా త్నాన్ తరణో ర్విభూషతి ।

యాభిస్త్రిమంతు రభవద్విచక్షణ స్తాభినాషు ఊతిభి రశ్వినాగతమ్ ॥ ౪॥

దం॥ వాయువు తన పుత్రుఁడగు నగ్నియొక్క బలముతోఁగూడి ద్యులోకభూలోకముల నిర్మించువాఁడయ్యెను. అశ్వినీలారా! యేరక్షణలతో సూర్యుఁడు భీషుము పరువెత్తువారిలో బాగుగాఁ బరుగెత్తువాఁడయ్యెనో, యేరక్షణలతో మూఁడుయాగములు తెలిసిన (పాకయజ్ఞ, హవిర్యజ్ఞ, సోమయజ్ఞములు) కక్షివంతుఁడు మిక్కిలి తెలివికలవాఁడయ్యెనో అట్టిరక్ష. పూర్వవతు.

౧౧౮౪. యాభీరేభం నివృతం సితమచ్ఛ్య ఉద్వందన మైరయతం స్వర్ణశే ।

యాభిఃకణ్వం ప్రసిషానంత మావతం యభీరూషు ఊతిభి రశ్వినా గతమ్ ॥ ౫॥

దం॥ అశ్వినీదేవతలారా! బావిలో ద్రోయబడినట్టి, కట్టివేయబడినట్టి రేభఋషిని యేరక్షణల బయటికిఁ దీసితిరో అట్లే వందనుఁడను ఋషిని సూర్యునిజూచుటకు (నీటిలోనుండి పైకి లేవనెత్తిరో) కణ్వని సూర్యతేజస్సు చూడఁగోరువానిని (ఈఋషిని రాక్షసులంధకారములోఁ బడివేసిరట!) ఏరక్షణలతో రక్షించితిరో ఆరక్షణలతో పూర్వవతు.

౧౧౮౫. యాభిరంతకం జసమాన మారణే భుజ్యంయాభి రవ్యభీభి ర్జిజ్వధుః ।

యాభిః కర్కంధుం వయ్యంచ జన్వథ స్తాభీరూషు ఊతిభి రశ్వినా గతమ్ ॥ ౬॥

దం॥ శత్రువులచే నూతిలోఁ ద్రోయఁబడి హింసింపఁబడుచున్న అంతకుఁడను రాజరిని ఓ యశ్వినీదేవతలారా! యేరక్షణలతో రక్షించితిరో (సముద్రమధ్యను ద్రోయబడిన (భుజ్యుఁడను రాజరిని యేరక్షణలతో (సుఖకరమైన యెండలతో) దరిజేర్చి తృప్తిపొందించితిరో కర్కంధవనువానిని, కయ్యుఁడను వానిని యేరక్షణలతో రక్షించితిరో ఆ రక్షణ అని పూర్వవతు.

౧౧౮౬. యాభిఃశు చంతింధనసాం సుషంసదం తస్తంఘర్నమోమ్యానంతమత్రయే ।

యాభిఃపృశ్నిగుం పురుకుత్సమావతం తాభీరూషు ఊతిభిరశ్వినా గతమ్ ॥ ౭॥

దం॥ అశ్వినీదేవతలారా! ధనముగల శుచంతియను వానిని మంచినభతోఁ గూడినట్లు ఏరక్షణలతోఁ జేసితిరో, ఏ రక్షణలతో (బ్రవృంజనునిచే అగ్నిలోఁ బడవేయఁబడి) తపించిన ఘర్ముఁడను వీరుని అత్రికొఱకు సుఖవంతునిగా జేసితిరో, యేరక్షణలతోఁ బృశ్నిగుఁడనువానిని, పురుకుత్సుఁడను వానిని రక్షించితిరో అశ్వినులారా! ఆ మంచి రక్షణలతో మాయాగమునకు రండు.

౧౧౮౭. యాభిః శచీభిర్వృషణా సరా వృజాప్రాంధం శ్రోణం చక్షుస ఏతవేకృతః ।

యాభిర్వర్తికాం గ్రసితా మముంచతం తాభీరూషు ఊతిభి రశ్వినా గతమ్ ॥ ౮॥

దం॥ (ఇష్టములను) వర్షము కురిపించు నశ్వినీ దేవతలారా! ఏ రక్షణలతో (కుంభాదాడగు) పరావృత్తిని రక్షించితిరో, అంధర్షిని (సంక్షిన్నాడు) చూచుటకు ననునిగం జేసితిరో, యోగక్షణలతో (మోకాళ్ళులేని) తోణిని నడచుచు చేతితో, యోరక్షణలతో (తోడేలు మింగిన) వర్తికయను పక్షిని నిడికించితిరో, ఆ రక్షణలతో సుఖాగమనము చేయుడు.

౧౧౨౮. యాభిఃసింధుంసుధునుంత మసశ్శతంనశ్శిష్యం చూధిరైరావశ్శిష్యతిమ్ ।

యాభిఃకుత్సం శ్రుతర్యం నర్యమావతం తాభిరూష ఊతిభి రశ్వినాగతమ్ ॥

దం॥ ఓ యశ్వినీ దేవతలారా! నదినీమధురోదకములుకల దాచినగాను చంద్రుని చున్న ఏరక్షణలతో, జేసితిరో ముదిమిలేని యో యశ్వినీలారా! వరిపముమీని రక్షణలతో సంతోషపఱచితిరో, యోరక్షణలతో కుత్సము, శుక్రరుతము, నర్మము అను ఋషులను రక్షించితిరో అట్టిరక్షణలతో సుఖాగమనముచేయుడు.

౧౧౨౯. యాభిర్విశ్వలాం ధనసామభర్ష్యం సహస్రమీహ్య ఆహవశివ్యతమ్ ।

యాభిర్వశమశ్వ్యం వ్రేణిమావతం తాభిరూష ఊతిభి రశ్వినాగతమ్ ॥ ౧౧౨౯

దం॥ అశ్వినీలారా! ధనాపేక్షగలదియు (పిక్కలు చేదించుటచే) నడుచుచున్న విశ్వలయను నామెను బహుధనసాధ్యమగు యదమంతు నడుచునట్టిదానిగా నేరిక్షణలతో, జేసితిరో (అగస్త్య పురోహితుడగు ధేలుడనురాజు భార్య విశ్వల) ఏరిక్షణలతో అశ్వేడనువాని కొమారుడును, స్తుతించుచున్నవాడగు నశ్వేడను ఋషిని రక్షించితిరో ఆ రక్షణలతో స్వాగతము సేయుడు.

౧౧౩౦. యాభిః సుదానూ జ్ఞాజాయ నశేజే దీర్ఘశ్రవసే మధుకోశో అమృతే ।

కక్షీవంతం స్తోతారం యాభిరావతం తాభిరూష ఊతిభి రశ్వినాగతమ్ ॥ ౧౧౩౦

దం॥ శుభదాతలగు నశ్వినీలారా! యశిజయనునామె కొడుకైనట్టి, వర్తికము చేయుచున్నట్టి దీర్ఘశ్రవణుడను ఋషికి ఏరక్షణలతో మేఘము వర్షోదకమునుగార్చెనో, స్తుతించునట్టి కక్షీవంతుని ఏరక్షణలతో రక్షించితిరో ఆ రక్షణలతో స్వాగతముచేయుడు (=సుఖముగారండు)

౧౧౯౧. యాభీరసాం ఖోదసోద్గః పిపిన్వథు రనశ్వం యాభీరథ మానతంజిషే ।

యాభీప్రిశోక ఉశ్రియా ఉదాజతం తాభీమాషు ఊతిభి రశ్వినాగతమ్॥

దం॥ అశ్వినీ దేవతలారా! ఎడిపోయిననదిని గట్టనిండ నేరక్షులతో బూరించి తిరో గుట్టలులేని మీ రథమును జయముపొందుటకు వనంతనదే నడచునట్లు చేసి తిరో, యేరక్షణలతో (కణ్వపుత్రుడయిన) త్రిశోకుడనువాడు (అపహరింపఁ బడిన) గోవులను (రాక్షసులనుండి) పొందెనో. ఆ రక్షణలతో సుఖముగారండు. (రక్షణ=సాధనము; సామర్థ్యము; ఉపాయము)

౧౧౯౨ యాభిఃసూర్యం పరిమాథః పరావతి మంధాతారం తైత్రపత్యేష్వావతమ్ ।

యాభిర్వి ప్రం ప్రభరద్వాజ మావతం తాభీమాషు ఊతిభి రశ్వినాగతమ్॥౧౩॥

దం॥ అశ్వినీ దేవతలారా! దూరమునందును సూర్యుని (రాహువుమింగినపుడు) ఏరక్షలతో రక్షింపసఁచరించితిరో, మాంధాతాయను ఋషిని ఎట్లుతైత్రపాలకుని కొఱకుఁ జేయుకర్మలందు రక్షించితిరో, ఏరక్షలతో బుద్ధిశాలియగు భరద్వాజుని రక్షించితిరో ఆరక్షలతో సుఖముగారండు.

౧౧౯౩. యాభిర్గ్రహా మతిథిగ్వం కశోజవం దివోదాసం శంబరహత్య ఆవతమ్ ।

యాభిః పూర్భిద్యే త్రసదస్య మావతం తాభీమాషు ఊతిభి రశ్వినాగతమ్॥౧౪॥

దం॥ అశ్వినీ దేవతలారా! గొప్పవాడయినట్టి, అతిథులాశ్రయింపఁదగినట్టి (రాక్షస బాధచేత) ఉదకముల మధ్యఁబడఁబోవునట్టి దివోదాసుడను రాజుని శంబరుడను అసురుని జంపునపుడు ఏరక్షణలతో రక్షింతిరో, యుడమందు పురుకుత్తుఋషికొ మారుడయిన త్రసదస్య ఋషినిరక్షించితిరో ఆరక్షణలతో సుఖాగమనముచేయుడు.

౧౧౯౪. యాభిర్వప్రమం విపిషానముపస్తుతం కలింయాభిర్వత్తజానిం దువస్యథః ।

యాభిర్వ్యశ్వ ముతస్యథి మావతం తాభీమాషు ఊతిభి రశ్వినాగతమ్॥౧౫॥

దం॥ ఓ అశ్వినీదేవతలారా! (విఘ్నసుని కొడుకు) వముడను ఋషిని భూసారము మాత్రముఁ దినుచు నందఱిచే శ్లాఘింపఁబడుచున్నవానిని యేరక్షణలతో

రక్షించిరో, భార్యను బాంధవత్వ కలియను ఋషిని యేరక్షణలతో రక్షించిరో
మణియు గుఱములు పోయినట్టి (వేరునికొడుకు) పృథ్వియను ఋషిని యేరక్షణలతో
రక్షించితిరో అట్టి రక్షణలతో రండు.

౧౧౯౫. యాభిర్నరాశయవే యాభిరత్రయేయాభిః పురామనకేగాతుమిషభుః ।

యాభిః శాశరాజతం సూమరశ్మయేతాభిరూషుః ఊతిభి రశ్వినాగతమ్ ౧౬॥

దం॥ సర్వకర్మలను ప్రేరించునట్టి (= సరా, అనుదానికి) అశ్వినులారా! పూర్వ
కాలమందు శయుడను ఋషికొఱకు దుఃఖము లేకుండు మార్గమును ఏరక్షణలతో
మీరు చేసితిరో, అట్లే అత్రికొఱకును మార్గమును ఏరక్షణలతో జేసితిరో (నూఱు
ద్వారాల యంత్రగృహములో అత్రిని రాక్షసులు పడవేసిరిట! ఆతని కశ్వించులు
దారి కల్పించిరి.) మచుషను రాజన్సికి బ్రతుకు మార్గము చేసితిరో (వననసాయము
చేసుకొనుటకు దారి) సూమరశ్మయను ఋషికి నెరుగుతోఁ జేసిన బాణమును
శత్రువులమీఁదఁ బడునట్లు ఏ రక్షణలతో చేసితిరో ఆరక్షణలతో మమ్ము రక్షిం
పరండు.

౧౧౯౬. యాభిఃసత ర్వాజతరస్య మజ్జనాగ్ని ర్వాదీదేచ్చిత ఇన్దోఅజ్జనా ॥

యాభిఃశర్యాతమనభో మహాధనేతాభిరూషుః ఊతిభిరశ్వినాగతమ్ ౧౭॥

దం॥ అశ్వినీదేవతలారా! శరీరముయొక్క బలముతోఁగూడిన పతర్వుడను రాజన్సి
యుడమందు నే మీరక్షణలతో (కఱ్ఱలచే) వృద్ధిపొందిన యజ్ఞాగ్నివలెఁ బ్రకాశించెనో
శర్యాతుడను వానిని (ఇంద్రునితో నెదిరించినవానిని) యేరక్షణలతో యుద్ధమును
రక్షించితిరో ఆరక్షణలతో రండు.

౧౧౯౭. యాభి రంగిరో మనసా నిరణ్యభోఽగ్రంఽచ్చభోవివశే గోఅష్టపః ॥

యాభిర్గనుం శూరమిషా సమావతం తాభిరూషుః ఊతిభి రశ్వినాగతమ్ ౧౮॥

దం॥ అంగిరసుని గోత్రమునందుఁ బుట్టినవాడా! నీవు స్తుతించుము. ఓ యశ్వినీ
దేవతలారా! స్తుతిచేత (ప్రీతులరై) యేరక్షణలతో మిగుల మీరు సంతోషింప
జేయుచురో, గోహూపధనముయొక్క ద్వారమందు (సణిదాచిన గోవులను విశిష్టంప

౧౦౦. తా.) ఏ రక్షణలతో ముందుగా బోయితిరో; శౌర్యవంతుడైన మరుగును వానిని
 పురుషులచేతను (అనగా యవలు మొ విత్తులిచ్చి న్యవనాయము చేయించిరని తా.)
 నేరక్షణలతో రక్షించితిరో ఆరక్షణలతో రండు.

౧౦౧. యాభిః సత్త్వే ద్విమదాయ న్యూహాథురాఘవా యాభిరఘణే రక్షితమ్ ।

యాభిః సుదాస ఊహాథుః సుదేవ్యం తాభిరఘం ఊతిభి రశ్వినాగతమ్ ॥ ౧౦౧ ॥

౧౦॥ ఆశ్వినీదేవతలారా! విచుడుడను రాజరితో భార్యను నెట్టి రక్షణలతో
 కలిపితిరో (పురుషులను కలిపి తన పెనిమిటితో నెదిరించినది. ఆమెను బోధించి
 మరల కలిపినారట!) ఎట్టి రక్షణలతో నెట్లుని గోవులను (స్తుతికర్తలకు) ఇచ్చితిరో
 మనసుడును రాజునకు శ్రేష్ఠమయిన ధనము నే రక్షణలతో నిచ్చితిరో ఆ రక్షణ
 లతో రండు.

౧౦౨. యాభిః శంతాతీభవథో దదాశుషేభు జ్యం యాభిరవథో యాభిరధ్రగుమ్ ।

ఓమ్యావతీంసుభరా మృతస్తుభంతా భిరఘం ఊతిభి రశ్వినాగతమ్ ॥ ౧౦౨ ॥

౧౦॥ ఆశ్వినీదేవతలారా! హవిస్సులనిచ్చు యజమానునకు నేరక్షణలతో సుఖము
 నిచ్చు వారగుచున్నారో, యే రక్షణలచేత భుజ్యుని రక్షించితిరో, వేటితో అధిగవను
 వానిని ఋతస్తుప్తువానిని (వీరు ఋషులే) సుఖముగల సుభరయనుదానిని చక్కగ
 రక్షించితిరో ఆరక్షణలతో రండు.

౧౦౩. యాభిః కృశాను మసనే దువస్యథోజవే యాభిర్యూనో అర్వత మావతమ్ ।

మధుప్రియం భరథః యత్పరధ్యే స్తాభిరఘం ఊతిభి రశ్వినాగతమ్ ॥ ౧౦౩ ॥

౧౦॥ ఓ యశ్వినులారా! (సోమలతనమ్మునట్టి) కృశానుడు వానిని యుద్ధమందేర
 షణలతో రక్షించితిరో, ఏరక్షణలతో వేగముప్రవర్తించిన యశావనవంతుడగు పురు
 శుత్సునియశ్వమును రక్షించితిరో, తేనెటీగల అందఃకిష్టముగు తేనెను ఏరక్షణలతో
 సంపాదించితిరో ఆరక్షణలతో రండు.

౧౦౪. యాభిర్నరంగోఘముధం నృషాహ్యేతస్య సాతాతనయస్యజన్వథః ।

యాభిరథాలవథోయా భిరర్వతస్తాభిరఘం ఊతిభి రశ్వినాగతమ్ ॥ ౧౦౪ ॥

అష్టమాధ్యాయము.

సూక్తము ౧౧౩.

కుత్సబుషి, త్రిష్టు పంఛిందము, ఉషదేవత.

౧౨౦౫. ఇ॒నం॒త్రే॒ష్టం జ్యోతి॑షాం జ్యోతి॒రాగాచ్చి॑త్రః ప॒కేతో అ॑జనిష్టవిభా॑స్వ ।

యథా॑ప్రసూ॒తా స॒వితు స్స॒వాయ ఏ॒వారాత్మ॑షసే యోని॑మూ॒రైక్ ॥ ౧॥

పం॥ వెలుగులన్నిటిలోను ఉషస్సుయొక్క వెలుగు శ్రేష్ఠము. అది (తూర్పున) వచ్చెను. అదిరాగానే వృద్ధినిొందినదాని సంబంధమైన కిరణము సర్వవ్యాపియై యంతటనుదయించెను. ఎట్లురాత్రి సూర్యునివల్ల బుట్టినదో అట్లే ఉషోదేవత తృప్తికై రాత్రికూడస్థానముగలిగించెను (రాత్రిఉషస్సుచు కన్నదనితా)

౧౨౦౬. ఋశ॑ద్యత్వా రుశ॑తీశ్వే త్యాగా॒దారై॑గు కృ॒ష్ణాసద॑ నాచ్య॒స్యాః ।

స॒మాన॑బంధూ అ॒న్యతే॑ అ॒నూచీ॑ద్యా॒వా వర్ణ॑ంచరత ఆమి॒నానే॑ ॥ ౨॥

పం॥ ప్రకాశించుచున్నదియుప్రకాశించు (సూర్య)పుత్రుడుగలదియునగు ఉష ఉదయించుచున్నది. ఈ యుషయొక్క జన్మములను రాత్రిసంపాదించుచున్నది. ఈరాత్ర్యుషస్సులు రెండును సమానబంధునగు సూర్యునితోఁ గూడినవై యొకదానినొకటి వెంబడించుచు సర్వప్రాణుల రూపమును ముదిమినిొందించుచుఁ బ్రకాశించుచుఁ దిరుగుచున్నవి.

౧౨౦౭. స॒మానో అ॒ధ్వాస్వ॒సో ర॒న్త॒న్తమ॑న్యాన్యా చరతోదే॒వశీ॑ష్టే ।

న॒మేధే॑తేన తస్థ॒తుః సు॒మేకే॑ నక్తో॒షాసా॑ స॒మన॑ సావి॒రూపే॑ ॥ ౩॥

పం॥ అక్కచెల్లెండగు రాత్ర్యుషస్సులయొక్క సంచారమార్గము ఒకటియే. ఆమార్గము అనన్తము. ఆమార్గమందు సూర్యునిచే ఆజ్ఞాపింపబడి ఒక్కొక్కటి నడచుచున్నది. పుంచికన్మములుకల రాత్ర్యుషోదేవతలు వేట్వేఱురూపములుకలవైనను ఐకమత్యముకలవై ఒకదానినొకటి బాధింపలేవు. ఒకపుడుచు నిలిచియుండవు (అనఁగాఁ దిరుగుచున్నవని తా.)

౧౨౦౫. భాస్వ¹కే నేత్రీ¹సూ¹నృ¹తా నామ¹చేతి చిత్రా¹విదురో¹ న ఆవః ।

పా¹ర్వా¹ జగ¹ద్యవో¹ రా¹యో¹అఖ్య¹మ¹హ అజే¹గ¹న్భ¹ వనా¹ని¹విశ్వా¹ ౪.

దం॥ మిగులఁ బ్రకాశించునట్టి, వాక్కులు కథికారియగునట్టి ఉపాదేవత (తెల్లవాఁ తేనే అందఱు మాట్లాడుదురు. పక్షులు కూయును అని తా.) తెలియఁ బడెను. తెలియఁబడిన ఆయుష మా ద్వారములను ప్రకాశింపఁ జేయుచున్నది. (చీకటిలో నుండి బయలుదేసెనని తా.) సర్వప్రపంచమును బ్రకాశింపఁ జేసి మా ధనములను మిగుల బ్రకాశము కలవానిగఁజేసెను. (ధనము = వస్తువు) ఆ యుష సకలలోకములను బయలుపఱచుచున్నది. (చీకటిలో నడివఱకు మునిగిన వాటెనని తా.)

౧౨౦౬. జహ్¹న్మౌ¹శ్యే¹క¹చరి¹తవే మ¹ఘో¹న్యా¹భో¹గయ క్ష¹ప్తయే¹రాయ ఉత్వం ।

ద¹భం¹వశ్య¹ ద్భ్య¹ఉర్వి¹యా వి¹చక్ష¹ఉ¹మా అజే¹గ¹న్భ¹వనా¹ని¹విశ్వా¹ ౫.

దం॥ ఒకనిని గుఱించి భోగములనుభవించుటకు, మఱియొకనిగూర్చి యాగము చేయుటకు, మఱొకని గుఱించి ధనముకొఱకు ఆయుష అగుచున్నది. కొద్దిగాఁ జూచు జనులకు మిక్కిలి వెలుగు కలుగుటకు, విస్తీర్ణమును నుష సమస్త భువనములను తన ప్రకాశముచేత బయలుపఱచుచున్నది. ధనవంతురాలయిన యుష వంకరగాఁ బరుండి నిద్రించువారు లేచి తిరుగునట్లు చేయుచున్నది.

౧౨౦౭. క్ష¹త్రాయ త్వం¹శ్రవ¹సే త్వం¹మహీ¹యా ఇ¹ప్తయే¹త్వ మ¹మి¹వత్వ మి¹త్యై ।

వి¹సదృ¹శా జీ¹వితా¹భి ప్ర¹చక్ష¹ ఉ¹మా అజే¹గ¹న్భ¹వనా¹ని¹విశ్వా¹ ౬.

దం॥ ధనము కొఱకు ఒకనినిగూర్చి, అన్నమున కొకనిగూర్చి గొప్పదగు యజ్ఞము కొఱకొకనినిగూర్చి ఉప ఉదయించుచున్నది. కావలసిన వస్తువును గుఱించి ఒకనిని, నానాపాపకృషి వాణిజ్యాదుల గుఱించి యింకొనిని మేల్కొల్పుచున్నది. (ఇట్లు) సకలభూతములను (చీకటిలోనుండి) బయలుపఱచుచున్నది. (ఓ యమా! నీవొకనికి ధనమునకై యింకొకని కన్నమునకై నానావృత్తులై యత్యాదిగాఁగూడ నన్వయింప వచ్చును.)

౧౨౦౧. ఏషాదివోను హితాప్రత్యక్షశః వ్యుచ్ఛతీ యువతిః శుక్రవాసాః ।

విశ్వస్యేశానా పార్థివస్య వస్వఉషోలద్యే హనుభగేవ్యుచ్ఛ॥ ౭॥

దం॥ ద్యులోకమునకుఁ గూతురయిన యాయుష చీకటిఁ బోగొట్టుచు ఫలమునిచ్చుచున్నదై, తెల్లనివస్త్రముగట్టుకొన్నదై, సకలమైన భూసంబంధమైన ధనంబునకు ప్రభువగునదియై కనఁబడుచున్నది చాలధనముగల ఓ యుషా! నీవుయిప్పుడు ఈ యజ్ఞశాలలో అంధకారమును బోగొట్టుము.

౧౨౦౨. పరాయతీనామన్వేతిపాథ ఆయుతీనాం ప్రథమాశశ్వతీనాం ।

వ్యుచ్ఛస్తీ జీవముదీరయం త్యుష్మాత్పతంకంచన బోధయంతి॥ ౮॥

దం॥ కడచనినట్టి, రాబోవునట్టి ఉష్మస్సుల స్థానమును ఇప్పుటి యుష యనుసరించుచున్నది! అనేకోష్మస్సులకు మొదటిదై, చీకటిని దొలఁగించుచున్నదై, పార్థివుల యష్మములను మీదికి లేవనెత్తుచున్నదై, చచ్చినవానివలె నిద్రించుప్రతివానిని మేల్కొల్పుచున్నదగును (ఉష్మప్రవర్తిల్లుచున్నది)

౧౨౦౩. ఉషోయదగ్నిం సమిధేచకర్థ వియదావశ్చక్షుసా సూర్యస్య ।

యన్మానుషా న్యత్యే మాణా అజీగస్త ద్వేవేషా చకృషేభద్రమష్ను॥ ౯॥

దం॥ ఓ యుషసాని! నీవుఁగ్నిని (గార్హపత్యాహవనీయ దక్షిణాగ్నులను ఉదయమున ప్రజ్వలింపఁ జేసిహోమముసేతురు) ప్రజ్వలించుకొంటు నేమిచేసితివి? జగత్తునంతటిని సూర్యకాంతితో చీకటినుండితొలఁగించితివి, మనుష్యులను యాగములు చేయువారింగా చేసితివి. వీటన్నిటినిబట్టి ఓ యుషాదేవతా! దేవతలందఱిలో నీవే మంగళకరమైన కర్మను జేయుచున్నావు. (ఉష్మకాలమందే అందఱున్నిపనులుసేతురని)

౧౨౦౪. కిరూత్యా యత్స మయాభవాతి యావ్యూషుర్యాశ్చ నూనంవ్యచ్ఛాన్ ॥

అనుపూర్వాః కృపతే వావశానా ప్రదీధ్యానా జోషమన్యాభీరేతి॥ ౧౦॥

దం॥ ఓ యుషా! యీ సమూహించినయుషస్సు ఎంత కాలముండగలన? (వేగమే పోవుననితా) పూర్వము ఏయుషస్సులు ఉదయించినవో యింక నేవి నిశ్చయముగా నుదయింపగలవో! కడచిపోయిన ఉషస్సులను ఇప్పటియుషస్సు అనుకరించుచున్నది. (సాటియగుచున్నదని తా) మిగులః బ్రకాశించునట్టియుష రాబోవు మనుష్యులతో కలసికొనుచున్నది. (అనఁగానుషస్సు అన్నిదినములందుండగలదని తా॥)

౧౨౧౧. ఈయుష్టేయే పూర్వతరా మపశ్యన్వ్యచ్ఛస్తీ ముషసం మర్త్యానః ।

అస్మాభీనూను ప్రతిపత్య భూదోతే యన్తియే అపరీషు పశ్యాన్ ॥ ౧౧॥

దం॥ ఏ మనుష్యులు వెలుగునిచ్చుచున్న పురాతనమైన యుషస్సును జూచిరో అట్టివారు గతించిరి మాకు నిపుడు గనుపించు నుషస్సుకూడ నట్టిదే యయ్యెను. రాబోవు రాత్రులందుఁగూడ నే మనుష్యులుపోదేవతను జూచుచున్నారో వాని అపుడే పోవుచున్నారు.

౧౨౧౬. యాపయద్వేషా ఋతపాఋతేజాః సుమ్నావరీ సూన్యతాశ్చరయన్తి ।

సుమంగలీర్బభ్రతీ దేవవీతిమి హద్యోషః శ్రేష్ఠతమావ్యచ్ఛ ॥ ౧౨॥

దం॥ శత్రువులం బాటఁదోలునట్టి, యజ్ఞము పాలించునట్టి, సుఖము నొసంగునట్టి, చక్కని వాక్కులను ప్రకటించునట్టి (పశుపత్యాదులు ధ్వనించునని తా.) సుమంగలియగునట్టి, యజ్ఞమును బోషించునట్టి, ఉషోదేవత యేదియో ఆ యుషోదేవీ! శ్రేష్ఠురాలవైన నీవు ఈ మాయాగమందు నిపుడు చీకటిఁ దొలఁగించుము.

౧౨౧౭. శశ్వత్పురోషా వ్యశాసదేవ్యభో అద్యేదంవ్యా వోమఘోనీ ।

అథోవ్యచ్ఛా దుత్తరా అనుమ్యాన జనామృతా చరిత్స్విధాభిః ॥ ౧౩॥

దం॥ విహరించుచున్న ఉషోదేవత పూర్వకాలమందు నెల్లప్పుడు చీకటిని బోఁగొట్టుచునే యుండెను. తరువాత నిప్పుడు ధనవంతురాలగు యుషోదేవత (చీకటిలో మునిగిన) ఈ ప్రపంచమును బయలుపఱచెను. తరువాత రాబోవు దినములయందుఁ జీకటిం బోఁగొట్టును. ముదిమిలేని చావులేని ఉషోదేవత తన కాళ్ళులతో సంచరించుచున్నది.

౧౨౧౫. సూక్ష్మభిక్ష ఆకాశస్వచ్ఛాన కృష్ణాన్తిశం దేవ్యానః ।

ప్రబోధయన్త్యుచేభి రత్వేరోమా యాతిసుయు జారథేన॥

౧౪॥

దం॥ అంతరిక్షమునకు సంబంధించిన దిక్కులందు ఉపోదేవత ప్రకాశముగల తేజస్సులతో వెలుగుచున్నది. ఈ యుపోదేవి అంధకారమును మాపులేని దానిగ జేసెను. ఎఱ్ఱనగు (అశ్వములవంటి) తన కిరణములతోఁ గూడిన రథముతో (నిదురించువారిని) మేల్కొల్పుచు నచ్చుచున్నది.

౧౨౧౬. ఆవహంతీ సోమ్యా వార్యాణి చిత్రంకేతుం కృణుతే చకితానా ।

ఈయుషీణా ముపమాశశ్వ తీనాంవిభాతీనాం ప్రథమోమావ్యవ్వైత్ ॥ ౧౫॥

దం॥ పోషింపదగిన, గోరందగిన ధనములను గలుగజేయుచు సమస్తప్రపంచమును మేల్కొల్పుచు అధికజ్ఞానమును గలిగించుచున్నది. సంచరించుచున్న అనేకములైన ఉపస్సులయొక్క సమీపమందుఁ బ్రకాశించుచు రాజ్యోవు నుపస్సులకు మొదటిదగు నుపోదేవత (తేజస్సుతో) వృద్ధిచొందెను.

౧౨౧౭. ఉదీర్ఘంజీవో అసుర్న ఆగాద ప్రపాగాత్తమ ఆజ్యోతిరేతి ।

ఆరైక్పంథాం యాతవే సూర్యామాగన్తయత్ర ప్రతిరంతఆయుః॥ ౧౬॥

దం॥ (ఓ మనుష్యులారా!) పాన్పులమీఁదనుండి లేవండి. మన శరీరము నిల్పుటకుఁ బ్రాణము వచ్చినది. చీకటి పోయినది. ఆ (ప్రాణరూప) తేజస్సువచ్చుచున్నది. సూర్యునియొక్క మార్గమును ప్రకటించుచున్నది. జీవనమునకై యెచట నన్నము నమ్మిదిగ దొఱకునో యచటికిఁ బోదుము.

౧౨౧౮. స్యూమనా వాచ ఉదీయ ర్తివహ్నిస్త వానో రేభఉషసోవిభాతీః ।

అద్యాతదుచ్చ గృణతే మఘోన్యస్మే ఆయుర్ని దిదీవా ప్రజానత్ ॥ ౧౭॥

దం॥ స్తోత్రముచేచున్న రేభఋషి వెలుగుచున్న యుపస్సులను స్తుతించుచున్నవాఁడై స్తుతికుఁబయోగించు మంత్రములను ఉచ్చరించుచున్నాఁడు. ధనవంతురాలగునో యుషా! యీసమయమున స్తుతికర్తకు ఆచీకటిని బోగొట్టుము. మాకొఱకు బుత్రపౌత్రులతోఁ గూడినయన్నమును ఇమ్ము.

౧౨౨౨. యోగోమతీకుమరః సర్వసిరాస్త్రిశ్శంకే దాశుషే మస్త్యయః ।

వా-యోరిన స్వాత్మాతానా ముపరే తాఅశ్వదా అశ్వనతోస్సేవానుత్వా ౧౨౨

దం॥ హవిస్సుల నిచ్చునట్టి యజమానునికై; అనేకవీరులు కలట్టి, గోవులు కలట్టి, యేయుషస్సులు; చీకటిని బోగొట్టుచున్నవో; వాయువునలె కీఘ్రము పరు వెత్తునట్టి, స్తుతి వాకులయొక్క సమాప్తికలుగగానే గుడ్డల నొసంగునట్టి యో యుషోదేవతలను పోషమిచ్చి నీయజమానుఁడు పొందును గాక! (పోషమిచ్చియుషోదేవత నాశ్రయించుఁగాకని తా.)

౧౨౨౩. మాతాదేవానా మదితేరసీకం యజ్ఞస్య కేతు ర్బ్రహ్మతీ విభాహి ।

ప్రశస్తికృద్బ్రహ్మణేనో వ్యుచ్చానో జనేజనయ విశ్వవాచే ౧౨౩

దం॥ ఓ పోదేవతా! నీవు దేవతలకు తల్లివి. అదితిదేవికి ప్రతిన్వందినివి (ప్రకు రుతగులునది) యజ్ఞమునకు జండావంటిదానవు (ప్రకటించునదని తా.) పూజ్యరా లవై విరాజిల్లుము. మాస్తుతిని మెచ్చుకొనుచు మా మంత్రముకొఱకు ఉదయించుము. అందఱిచేతను గోరఁబడుచున్న యో యుషోదేవతా! మమ్మునందఱి జనులలో నుంపుము.

౧౨౨౪. యచ్చిత్రమష్ట ఉషసోవహస్తి జానాయ శశమానాయ భద్రం ।

తన్నోమిత్రో వరుణో మామహంతా మదితేః సింధుః పృథివీ ఉతద్యౌః ౨౦౪

దం॥ కూడఁబెట్టఁదగిన యే ధనమును ఉషోదేవతలు తెచ్చుచున్నారో హవిస్సు లిచ్చిన స్తుతికర్తకొఱకు శుభమయిన ధనము కలుగుచున్నది. ఆ మాధవమును మిత్రాది యాగ్గురు దేవతలు రక్షింతుగాక.

సూక్తము. ౧౧౩.

౧౦ - ౧౧ త్రిష్టుభ, కుత్సబుషి, తక్కినవి జగతులు, రుద్రదేవత.

౧౨౨౫. ఇమా^౧సు^౨ద్రా^౩య^౪ త^౫న^౬సే^౭ క^౮వ^౯ర్ది^{౧౦}నే^{౧౧} క్ష^{౧౨}య^{౧౩}ద్వీ^{౧౪}రాయ^{౧౫} ప్ర^{౧౬}భ^{౧౭}రా^{౧౮}మ^{౧౯}హే^{౨౦} మ^{౨౧}తీః^{౨౨} ।

య^{౨౩}థా^{౨౪}శ^{౨౫}మ^{౨౬}స^{౨౭}ద్ద్వి^{౨౮} ప^{౨౯}దే^{౩౦} చ^{౩౧}తు^{౩౨}ష్ప^{౩౩}దే^{౩౪} వి^{౩౫}శ్వం^{౩౬} పు^{౩౭}ష్టా^{౩౮}గ్రా^{౩౯}మే^{౪౦} అ^{౪౧}స్మి^{౪౨}న్న^{౪౩}నా^{౪౪}తు^{౪౫}రమ్^{౪౬}॥౧॥

౧౦॥ ఏ విధముగా మారుచున్నవలకుఁ బశువులకును సుఖము కలుగునో అట్లు వృద్ధిచెందిన జటాజూటముకలట్టి ధనికులగు వాయువులు (శత్రువుల జయించునట్టి అని గాని) రుద్రుని కొఱకు ఈ స్తుతులను జేయుచున్నాము. అందువల్ల ఈ మాగ్రామమందు సమస్తప్రాణిసముదాయమును రోగరహితమై వృద్ధిచెందినవగుఁగాక.

౧౨౨౬. మృ^౧శా^౨ నో^౩కు^౪ద్రో^౫త^౬నో^౭ మ^౮య^౯ స్కృ^{౧౦}ధి^{౧౧}క్ష^{౧౨}య^{౧౩}ద్వీ^{౧౪}రా^{౧౫}మ^{౧౬} న^{౧౭}మ^{౧౮} నా^{౧౯}వి^{౨౦}ధే^{౨౧}మ^{౨౨}తే^{౨౩} ।

య^{౨౪}చ్ఛం^{౨౫}చ^{౨౬}యో^{౨౭}శ్చ^{౨౮} మ^{౨౯}న^{౩౦}రా^{౩౧}యే^{౩౨} జే^{౩౩}షి^{౩౪}తా^{౩౫}త^{౩౬}ద^{౩౭}శ్శా^{౩౮}మ^{౩౯}త^{౪౦}న^{౪౧} రు^{౪౨}ద్ర^{౪౩}ప్ర^{౪౪}ణీ^{౪౫}తి^{౪౬}షు^{౪౭}॥ ౨॥

౧౦॥ ఓ రుద్రుడా! మాకు సుఖమును గలిగింపుము మఱియు మాకు సుఖమును జేయుము ధనికులగు వాయువులు పుత్రులుగాఁగల లేక శత్రుల జయించినవిన్న హవిస్సులతోఁ బూజించుచున్నాము. మాశండ్రియగు మనువు రోగశమనమును భయనివారణమును (దేవతలవలనఁ బొంది) మాకిచ్చెను ఓ రుద్రా! నీసీతి బోధలు గలపుడు వాటిఫలములను అనుభవించుము (అనఁగా నీతిని బోధించి ఆఫలములు గూర్చునుని తా.)

౧౨౨౭. అ^౧శ్శా^౨మ^౩తే^౪సు^౫ మ^౬తి^౭ దే^౮వ^౯మ^{౧౦} జ్య^{౧౧}మా^{౧౨}క్ష^{౧౩}య^{౧౪}ద్వీ^{౧౫}ర^{౧౬}స్య^{౧౭} త^{౧౮}న^{౧౯}రు^{౨౦}ద్ర^{౨౧} మీ^{౨౨}ధ్వః^{౨౩} ।

సు^{౨౪}మ్నాయం^{౨౫} ని^{౨౬}ద్వి^{౨౭}శో^{౨౮} అ^{౨౯}స్మా^{౩౦}క^{౩౧}మా^{౩౨}చ^{౩౩}రా^{౩౪}ర్షి^{౩౫}ప్త^{౩౬}వీ^{౩౭}రా^{౩౮} జు^{౩౯}హ^{౪౦}వా^{౪౧}మ^{౪౨}తే^{౪౩}హ^{౪౪}విః^{౪౫}॥ ౩॥

౧౦॥ (ఇష్టార్థముల) వర్షించునట్టి రుద్రుడా! ధనికులగు వాయువులు కొమాళ్లుగాఁగలట్టి నీయొక్క యనుగ్రహమును నీవారలమయిన మేము ఆ దేవతల కొఱకైన యాగములచే బొందఁగలము. నీవును సుఖము గోరినవాడవగుచునే మా ప్రజలను గూర్చిరమ్ము. అందువల్ల మేము హింసింపఁబడని సంతానముగలవారమై నీకొఱకు హవిస్సును హోమమొనర్చుచున్నాము. (క్షయద్వీర = శత్రువుల సంహరించిన యను నర్థముకూడఁ గలదు.)

౧౨౨౮. త్వేషం వయంరుద్రం యజ్ఞసాధం వంకుంకవిమనసే నిహ్వామూగుహే ।

ఆరేఅస్సద్దేవ్యం హేళో అస్యతు సుమతి మిద్వయమస్యా వృణీమహే ॥ ౮॥

దం॥ రక్షణము కొఱకుఁ బ్రకాశించునట్టి, యజ్ఞము నెరవేర్చునట్టి, కుటిల గమనము కలట్టి, అధికజ్ఞానముగలట్టి రుద్రుని భక్తితోఁ బ్రార్థించుచున్నాము. ఆ రుద్రుఁడు దేవసంబంధమైన కోపమును మాకు దూరముగాఁ బాఱవేయుఁగాక. ఈ దేవుని యొక్క అనుగ్రహమునే మేము ప్రార్థించుచున్నాము.

౧౨౨౯. దివోవరాహ మరుషం కపర్దినం త్వేషం గూఢం నమసా నిహ్వామూగుహే ।

హస్తేభిభ్రద్భేషజావార్యాణి శర్మ వర్మచ్ఛర్ది రస్సభ్యంయంసత్ ॥ ౯॥

దం॥ వరాహమువలె దృఢస్థిమైన శరీరముకలట్టి, మిగుల కాని కలట్టి, జటాజూటముగలట్టి, దివ్యతేజస్సుకలట్టి (వేదాంతవేద్యమయిన) గూఢముగలట్టి రుద్రుని, ద్యులోకమునుండి (రమ్మని హవిస్సుతో పిలుచుచున్నాము. అందఱు కోరునట్టి శౌషధములను ఆ రుద్రుఁడు తనచేతియందు భరించును మాకొకకు ఆరోగ్యమును కవచమును, గృహమును ఇప్పుఁగాక.

౧౨౩౦. ఇసంప్రీతే మగుతాముచ్యతే వచః స్వాదోః స్వాపీయో రుద్రాయనర్జనం ।

రాస్వాచనో అమృతమర్త భోజనం త్సనేతోకాయ తనయామవృశ ॥ ౧౦॥

దం॥ మరుత్తులనెడు దేవతలకుఁ దండ్రుమైన రుద్రుని కొకకు తీపనస్తువు లన్నిటికంపెను మిగులఁ దియ్యనిది (రుద్రుని) ఉబ్బించునదియగు నీ స్తుతివాక్కు ఖలింపఁబడుచున్నది. మరణ ధర్మములేని యో రుద్రా! మరుష్యులకుపయోగించు భోజనమును మాకొకకు నిమ్ము అట్లే నన్నును బుత్రుఁ పౌత్రునింగూడ సుఖవెట్టుము.

౧౨౩౧. మానోమహోత్తముత మానో అర్భకం మానఉక్షంత ముతమానఉక్షితమ్ ✓

మానోవధీః పితరం మోతమాతరం మానఃప్రియాన్తన్వో రుద్రరీషః ॥ ౧౧॥

౧౦॥ ఓ రుద్రాఁడా! మాలోఁ బెద్దవానిని జంపకుము. మఱియు మాపిల్లవానినిం జంపకుము. మాలో యకావనవంతునిగాని కడుపులోనున్న వానింగాని జంపకుము. మాతండ్రిని దల్లినిం గూడఁ జంపకుము. (ఎవ్వరిని జంపకుమని తా.)

౧౨౩౨. నూనస్తోకే తనయే మాఁఆయామానో గోఘమానో అశ్వేషుకీరిషః

వీరాన్మానో రుద్రభామితో వధిర్హవిష్కంత స్పదమిత్వాహవామహే॥ ౮॥

౧౦॥ ఓ రుద్రాఁడా! మాయొక్కపుత్రుని మనుమని హింసింపకుము. మా మనుష్యులను, మా గోవులను, మా అశ్వములను హింసింపకుము మావీరులయిన శామాళ్లను కోపముకలవాడవయి (లేక వీర = యుద్ధభటుఁడు) చంపకుము. పావియులుపట్టుకొన్న వారమయి యెల్లపుడఁ ప్రార్థించుచున్నాము.

౧౨౩౩. ఉపతేస్తో మాన్వశుపా ఇవాకరం రాస్వాసితర్గరుతాం సున్నమస్నే ।

భద్రాహితేను మతిర్మృశయ త్తమాధానయ మవఇత్రే వృణీమహే॥ ౯॥

౧౦॥ ఓ రుద్రా! పశుపాలకుఁడు పశువులను అధికారికి వప్పగించునట్లు స్తుతిమంత్రములను నీకొఱకుసరుర్పించుచున్నాను. మరుత్తులతండ్రి! నాకొఱకు సుఖము నిమ్ము. నీయొక్క అనుగ్రహము మిగుల సుఖముగలిగించునది, మంగళకరమయినది కదా! మేమునీరక్షణను కోరుచున్నాము.

౧౨౪౪. ఆరేతే గోఘ్నుముత పూరుషఘ్నుం క్షయద్వీరసుమ్న మస్నేతే అస్తు ।

మృశాచనో అధిచబ్రూహిదేవా ధాచనః శర్మయచ్ఛద్విబహ్వాః॥ ౧౦॥

౧౦॥ శత్రువులనశింపఁ జేసినవాఁడా! (రుద్రా!) గోవులను గొట్టుచట్టి, పురుషులను గొట్టుచట్టి, నీయాయుధము మాకు దూరముననుండుఁ గాక. మాయందు సీసంబంధమయిన ధనము, లేక, సుఖముకలుగుఁ గాక. మాకు సుఖకరుఁడవుకమ్ము. ప్రకాశించుచట్టి యోరుద్రా! మావిషయమయి పక్షపాతముగఁ బలుకుము. తరువాత భావకర్మలకు బ్రభువగు నీవుమాకుసుఖము నిమ్ము.

౧౨౩౧. అవోచామనమో అస్మాకన్యవః శ్రుణోతునో హవః శ్రువో మరుత్వాన్ ।

తన్నోమిత్రో నశ్రుణో మానుషాంతా మదితిస్సింధుః పృథివీ ఉతద్యాః॥ ౧౧

దం॥ రక్షణను గోరుమన్న మేము (స్త్రీ) సూక్తమును చెప్పితిమి. ఈమధ్యనకు నమస్కారము. మరుద్గణముతోఁ గూడినరుక్మిండు మా ఆహ్వానమును అంగీకరించు గాక! మా ఆస్త్రత్రమును మిత్రాదిదేవతలార్థము పూజింతును గాక.

సూ క్త ము. ౧౧౫.

కుత్స ఋషి - త్రైష్టుప్తంద - సూర్యదేవత.

౧౨౩౨. చిత్రం దేవానా ముపగాదసీకం క్షుర్నిత్రస్య వరుణస్యాగ్రే ।

అప్రాద్యావా పృథివీ అంతరిక్షం సూర్య ఆత్మాజ గతస్తన్మషశ్చ॥ ౧౨

దం॥ మిత్రవరుణాగ్నులకు నేత్రమగునట్టి, ఆచ్ఛర్యకరమొట్టి, కిరణముల సముదాయము ఉదయించెను. (మిత్రవరుణాగ్నులుకల ప్రసంచమునకని తా.) ద్యులోక భూలోకాంతరిక్ష లోకములు నిండెను. స్థావరములు (చెట్లుకొండలుమొద) అగు పాణులకు సూర్యుఁడు జీవాత్మ అయియున్నాఁడు.

౧౨౩౩. సూర్యోదేవీ ముషసంరోచమానాం మర్యోనయోషా మధ్యేతే పశ్చాత్ ।

యత్రానరో దేవయంతో యుగాసి వితన్వతే ప్రభద్రదాయభద్రమ్॥ ౩॥ ౨॥

దం॥ ఏ యుషస్సునందు దేవతలంగోరునట్టి యాగకర్తలు భార్యలతోగలిసి సత్కర్మను ఫలముకొఱకు వేటువేటుగ చేయుచున్నారో ఆ, ప్రకాశించునట్టి ఉషోదేవతను; యావనవంతుడయిన మనుష్యుఁడు భార్యను వెంబడించినట్లు; సూర్యుఁడు వెంబడించెను.

౧౨౩౫. భద్రా అశ్వా హరితః సూర్యస్య చిత్రా ఏతగ్వాఅనుమాద్యాసః ।

నమస్యంతో దివ ఆప్యప్యమన్తు పరిగ్యావా పృథివీ యన్తిసద్యః॥ 3॥

దం॥ మంగళకరమైనట్టి, ఉదకములఁ బీల్చునట్టి శబల (= చిత్ర) వర్ణమైనట్టి (స్తుతులచే) స్మంతోపించుచున్నట్టి, విచిత్రమైనట్టి, నమస్కరింపఁబడుచున్నట్టి సూర్యకిరణములు ఆకాశముమీఁది భాగమునందు వ్యాపించినవి. ద్యులోకభూలోకముల నన్నిచోట్లను వ్యాపించినవి.

౧౨౩౬. తత్సూర్యస్య దేవత్వం తస్మహిత్వం మధ్యాకర్తృత్వతతం సంజభార ।

యదేవయుక్తహరితః సధస్థాదాద్రాత్రీ వాసస్తమతేసిమస్సై॥ ౪॥

దం॥ కర్మల (వ్యవసాయము మొ) యొక్క మధ్యకాలమందు విస్తీర్ణమయిన కిరణముల సమూహమును ముడిచివేసికొనుచుంట యనెడునదియే సూర్యనియొక్క స్వాతంత్ర్యము. మాహాత్మ్యము. ఏ యొకేకాలమునందుఁ దనకిరణములను భూలోకమునుండి వేటుచోటఁ జేర్చుచున్నాఁడో, ఆవెంటనే చీకటిని సర్వలోకమందు రాత్రి విస్తరింపఁజేయుచున్నది. (ఒకచోట అస్తమయమయిన కాలమందే యింకొకచోట సూర్యకిరణములు దయించునని యిందుఁ జెప్పఁబడెను.)

౧౨౪౦. తన్నిత్రస్య పరుణస్వభిచక్షే సూర్యోదూపం కృణుతే ద్యోరుపస్థే ।

అనస్త మన్యద్రుశదస్య పాజః కృష్ణమన్యద్దైరితస్సంభరన్తి॥ ౫॥

దం॥ ఆయుదయకాలమందే మిత్రావరుణులతోఁగూడిన (సర్వప్రపంచముయొక్క) దర్శనమునకై ఆకాశము మధ్యభాగమునందు సూర్యుఁడు తన తేజస్సును చేయుచు న్నాడు. ఈ సూర్యనియొక్క రసమును బీల్చునట్టి కిరణములు అనంతమయినట్టి, ప్రకాశించునట్టి, చీకటిని బోగొట్టునట్టి అదొకవిధమయిన తేజస్సును సమకూర్చుచున్నవి. అట్లేనల్లనయిన యింకొకదానిని (అనఁగాఁ జీకటిని) చేయుచున్నవి. (తాము తొలగినందు వలన జీకటి వచ్చినందునఁ దాము చీకటిని జేసినట్లే)

౧౨౪౧. అ॒ద్యా॑దే॒వా ఉ॑ది॒తా॒సూర్య॑స్య నిర॑హ॒సః పి॒ష్పతా॑ నిర॑వ॒ద్యాత్ ।

తన్నో॑మి॒త్రో వరు॑ణో మా॒మహ॑న్తా మది॑తిస్సిం॒ధుః పృ॒థివి ఉ॒తద్యాః॑ ॥ ౬॥

దం॥ ఓ కిరణములారా! యీకాలమందు సూర్యునియెక్క యుదయమగుచుండగాఁ దుష్టమగు పాపమునుండి (తొలఁగించి) రక్షింపుడు. మా ఆప్తార్థనను మిత్రాది దేవత లార్గురు అంగీకరింతురుగాక!

అనువాకము. ౧౨.

సూక్తము. ౧౧౩.

ఋషి-కశీవంతుండు దేవత-అశ్వినీదేవతలు - ఇంద్రుని - త్రిష్టప్.

౧౨౪౨. నా॑స॒త్యాభ్యాం॒బర్హి॑రి॒వ ప్ర॑వృంజే॒స్తామా॑ ఇ॒యర్హ్య॑స్త్రి॒భియే॑ న॒వాతః॑ ।

యా॑వర్భగా॒య వి॒మదా॑య జా॒యాం సే॒నాజు॑వా న్యూ॒హతూ॑ర॒క్షేన॑ ॥ ౧॥

దం॥ సేనల నడిపించు రథముతో నేయశ్వినీదేవతలు బాలుడయిన విమదండను రాజర్హి భార్య నతని యింటికిఁజేర్చిరో (శత్రువులారతనిభార్యను తీసికొనిపోతే వారిని పాఱదోలి ఆమెను విడిపించి భర్తవద్దకు వచ్చుగించిరిని కథ.) యుద్ధకిర్త దర్శిలను (కోసి) పరుచునట్లు, గాలి మేఘములోని యుదకమును బ్రేరించునట్లు, నేనుఅశ్వినీదేవతల కొఱకు స్తుతులను బ్రేరించుచున్నాను.

౧౨౪౩. వీ॒ళుప॑త్న॒భిరా॑శు హే॒మభి॑ర్వా దే॒వానాం॑ వా॒జూతి॑భి॒శ్శాశ॑దానా ।

తద్రా॑స॒భోనా॑ స॒త్యా స॒హస్ర॑మా జా॒యమ॑స్య ప్ర॒థసే॑జిగా॒య ॥ ౨॥

దం॥ అశ్వినులారా! బలముగలట్టి, శీఘ్రగమనము గలట్టి యంద్రాదులయొక్క గుఱ్ఱాలతో సమముగా నడిపించఁబడునట్టి (మీవాహనమైన) గాడిద యమునకుఁ బ్రിയమయినట్టి, మిగుల ధనముగలట్టి యుద్ధమందు ఆవేలకొలఁది బలమును (అందఱి కంటె ముందు) జయించెను.

౧౨౪౪. తుగ్రోహభుజ్య మున్విదమేఘే రయిం సకశ్యేన్మమృవా అవాహః ।

తమూహాఘ ర్నోభిరాత్న న్వతీభి రంతరిక్ష పృథ్విరహోదకాభిః॥

31

దం॥ తుగ్రోహనువాడు సముద్రమందు భుజ్యుడను (తన కొమారుని) చచ్చిపోవుమనుజుడు ధనమును ఒక చోటికి జేర్చునట్లు (అనగా సంతజాత్రత్తో నని తా.) ఓడతోఁ బంపెను. అట్టివానిని అశ్వినలారా! నీటిమీఁద నడుచునట్టి, మునుఁగకుండు నట్టి మీ ఓడలతో (అతఁడు మునిఁగిపోకుండఁ దీసి) తండ్రివద్దకుఁ జేర్చితిరి.

౧౨౪౫. తిస్రఃక్ష పత్త్రిరహ త్రివజద్భిర్నా సత్యాభుజ్య మూహాఘః పతంగైః ।

సముద్రస్య ధన్వన్నార్ద్ర సృపారేత్రిభీరథై శృతపద్భిష్పశ్వైః॥

౩॥

దం॥ ఓ యశ్వినలారా! భుజ్యవనువానిని మూడురాత్రులు మూడుపగళ్లు మించిపోవుచున్నట్టి, శీఘ్రము నడుచుచున్నట్టి, నూలుచక్రములతోఁ గూడినట్టి, ఆఱు గుఱ్ఱములతోఁ గూడినట్టి, మూడురథములతో సముద్రమందును; ఎడారిలోను, సముద్రతీరమందును మీరు రక్షించితిరి.

౧౨౪౬. అనారంభణే తదవీరయే ధామనాస్థానే ఆగ్రభణే సముద్రే ।

యదశ్వినా ఊహాభుభుజ్యమస్తం శతారిత్రాం నావమాతస్థివాంసమ్॥

౪॥

దం॥ నిరాధారమై నేలలేనట్టి, పట్టుకొనుటకు దన్ను లేనట్టి సముద్రమందు నూలు తెల్లుగల ఓడయందెక్కి యున్నట్టి భుజ్యని (మీరు) వీరునిగఁ జేసితిరి. గృహమును జేర్చితిరి.

౧౨౪౭. యమశ్వినాదదఘః శ్వేతమశ్వమఘాశ్వాయ శశ్వదిత్స్వస్తి ।

తద్వాందాత్రంమహీ కీర్తేన్యంభూత్వై ద్వోవాజీసదమిద్ధవ్యో అర్యః॥

౫॥

దం॥ అశ్వినలారా! (మీరు) చంపబడని గుఱ్ఱములుగల పేదుడను రాజర్షి కొఱకు తెల్లని యే యశ్వము నిచ్చితిరో ఆ యశ్వము వానికొఱకు మంగళమును ఎల్లపుడును చేసెను. మీయొక్క ఆ దానము గొప్పది కనుకనే అందఱు పొగడదగి

నది ఆమెను. అందువల్ల పేరుని యుక్తములుండుపయోగించు గుఱ్ఱము ఎల్లప్పుడును (మాచే) పిలుచు దగినది.

౧౨౪౮. యు॒నం॑న॒రా॒స్తు॒న॒తే॑ ప॒జ్జి॒యా॒య॒క॒క్షీ॒వ॒తే॑ అ॒ర॒వ॒తం॑ పు॒రంధి॑మ్ ।

కా॒రో॒త॒రా॒చ్చ॒ పా॒ద॒శ్వు॒స్య॒ వృ॒ష్ణః॑ శ॒తం॒కుంభా॑ అ॒సిం॒చ॒తం॑ సు॒రా॒మాః॑॥ ౭॥

దం॥ సర్వకర్మనామకులగు నశ్వేనీదేవతలారా! మీరు అంగిరసుల వంశమందుఁ బుట్టిన స్తుతించుచున్న కక్షీవతునకు అధికమైన బుద్ధినిచ్చిరి. కారోతరమును పాత్రమునుండి యశావనముగల గుఱ్ఱముడెక్క-వల్ల సూటుకట్టుకుండలను నించితిరి. (అంగిర సవంశ్యులయిన ఋషులు సౌత్రామణియను యాగమందు కల్లుకావలెనని ఆశ్వీనులచు ప్రార్థింపఁగా తమ గుఱ్ఱాల డెక్కలలోనుండియే కల్లును ఆశ్వీనులు వర్షము కురిపించి రట.)

౧౨౪౯. హి॒మే॒నా॒గ్నిం॑ ఘ్నం॒సమ॑వారయే॒థాం॑ పి॒తు॒మతీ॑మూ॒ర్జ మస్మా॒అ॒ధ॒ త్తే॑మ్ ।

ఋ॒భ॒సే॒ అ॒త్రి॑మ॒శ్వి॒నా॒వ॒సీ॒త ము॒న్ని॒న్య॒థః॑ స॒ర్వ॒గణం॑ స్వ॒స్తి॥ ౮॥

దం॥ ఓ యశ్వేనీదేవతలారా! ప్రజ్వరిల్లుచున్న ఉముకనిష్ఠును మంచువలె చల్లని నీళ్లతో ఆర్పివేసితిరి. (అత్రిని యుముకనిష్ఠలో రాక్షసులు పడవేసిరట) ఈయత్రికి రుచియుగు నన్నముగల బలమయిన ఆహారమును బుష్టికొఱకిచ్చితిరి, చీకటిగృహమందుఁ దలక్రిందుగాఁ బడవేయఁబడిన యత్రిని యన్ని యింద్రియముల కలనానిఁగా జేసి ఆ యగ్నిగృహమునుండి బయటికిఁదీసి యిల్లు సేర్చితిరి.

౧౨౫౦. ప॒రా॒వ॒తం॑ నా॒సత్యా॑నుదే॒థా ము॒చ్ఛా॒బు॒ధ్నం॑ చ॒క్ర॒థు॒జ్జిహ్నా॑బా॒రమ్ ।

క్షీ॒ర॒న్నా॒పో॒న పా॒య॒నా॒య రా॒యే॑ స॒హ॒స్రా॑ య॒శృ॒ష్య॒తే గో॑త॒మస్య॑॥ ౯॥

దం॥ అశ్వేనీదేవతలారా! మీరు నూతిని (గోతమర్షి సమీపమునకు) తెచ్చితిరి. దానిని అడుగుభాగము మీఁదికున్నదానిగాఁ బైభాగముక్రిందచుండు దానిగాను చేసితిరి దప్పిఁగొనియున్న గోతమునియొక్క పానముకొఱకును వేలకొలఁది ధనము నకైయును ఉదకమునుగూడ బయలుదేరించితిరి, (నిరలప్రదేశమున గోతముని ప్రార్థనపై నీరు కల్పించిరని ఆ నీటివల్ల నతనికి ధనలాభముకూడ గల్గెనని తా)

౧౨౧౧. జుజుకుషో నానశ్యో తవప్రిప్రాముంచతం ద్రాపిమివచ్యవానాత్ ।

ప్రాతిరతం జహితస్య యుద్ధస్రాదిత్పతి మక్ష్మణతం కసీనామ్ ॥ ౧౦॥

వం॥ ఓ యశ్వినీదేవతలారా! ముసలివాడయిన చ్యవనునిలోనుండి ముదిమిని కపచమును దీసివేయునట్లు తొలగించిరి. మఱియు ఓ అశ్వినులారా! (కొడుకులు మొదలగువారిచే విడువబడిన ఆ ఋషియొక్క ఆముర్తాయమును వృద్ధిపొందించిరి. తరువాత (గన్యలకు మగనినిగా నతనిం జేసితిరి.)

౧౨౧౨. తద్వాం నరాశంస్యం రాశ్యంచాభిష్టి మన్నా సత్యావరూథమ్ ।

యద్విద్వాంసా నిధిమివా పశూహ్యముద్దశతా దూపధుర్వందనాయ ॥ ౧౧॥

వం॥ బుద్ధిశాలురగు నో యశ్వినీదేవతలారా! మీరు భూమిలోఁ బూడ్చిపెట్టిన ధనమును బోలె నందనన్ని ని మార్గస్థులచేఁ జూడఁబడు బావినుండి పైకిఁదీసితిరన్న మీ పని యేదికలదో అది ఆరోగ్యము కలిగించు నశ్వినులారా! నభిముఖముగాఁ బొందఁదగినది. స్తుతింపఁదగినది. కోరఁదగినది, పూజింపఁతగినదియు నయ్యున్నది.

౧౨౧౩. తద్వాం నరాసవయే దాస ఉగ్రమానిష్కృణో మిశవృతుర్నవృష్టిమ్ ।

దధ్యజ్ఞయన్మధ్వా ధర్వణోవామశ్వస్య శీర్ణాప్రయదీమువాచ ॥ ౧౨॥

వం॥ ఆరోగ్యముగలిగించు నశ్వినులారా! యితరులు చేయలేని మీ అద్భుత కార్యము ధనలాభముకొఱకు ఉఱుమునల్ల వర్ష ముచువలె బయలువఱచుచున్నాను. అధర్వపుత్రుడయిన ధధ్యజ్ఞనువాడు గుఱ్ఱముయొక్క శిరస్సుచేత మీకు నిటునంటి మధువిద్యను, ప్రవర్గవిద్యను చెప్పెననునది యేదికలదో అదియు (ఇంద్రుఁ డధర్వపుత్రుడగు దధ్యజ్ఞను వానికి మధువిద్య, ప్రవర్గవిద్య, అని రెండుమాత్రాలుప దేశించినాడట! అది యెవ్వరికిఁ జెప్పవద్దన్నాడట! అది యెఱింగి అశ్వినీదేవతలతని తలను నఱికి గుఱ్ఱముతల నదికి ఆ మంత్రములు చెప్పకొన్నారట! యింద్రుడది తెలిసి ఆతని తలను నఱికెవట! అశ్వినులు తిరిగియు నతని మొదటి శిరస్సునరికిరట!)

౧౨౫౪. అజోహవీన్నా సత్యా కరావాం మహేయా మన్వరుభుజాపురంధిః ।

శ్రుతంతచ్ఛా సురివవధ్రుత్యా హిరణ్య హస్తమశ్వినావదత్తమ్ ॥ ౧౩॥

దం॥ సర్వరక్షకులగు నశ్వినులారా! పూజ్యమగు స్తోత్రముచేయుచుండఁగా ఇష్ట ఫలములిచ్చు మిమ్మును బుద్ధిమంతురాలయిన నపుంసకుని భార్యయయిన వధ్రమతి పిలిచెను. మీరును ఉపాధ్యాయుఁడు చదువునిచ్చునట్లు బంగారము చేతిలోఁగల కొమారుని ఆమెకు ఇచ్చిరి (హిరణ్యహస్తుఁడని అతనిపేరు.)

౧౨౫౫. ఆస్నోవృకస్య వర్తికా మభీకేయనం నరానాసత్యా ముముక్తమ్ ।

ఉతోకవిం పురుభుజాయువం హక్తృపమాణ మకృణుతం విచక్షే ॥ ౧౪॥

దం॥ సర్వముం బ్రేరించునో యశ్వినులారా! మీరు యుద్ధమందు శునకముయొక్క (ఇదివఱకు తోడేలనియర్థము వ్రాసిరి) నోటినుండి వర్తకయనెను పక్షిని (=పిచ్చుని) విడిపించితిరి. మఱియు సర్వరక్షకులారా! మీరే దయగల మనసు గల్గి మిమ్ము స్తుతించిన బుద్ధిశాలురను వివిధముగా జూడఁదగునట్లు చేసితిరి. (అనఁగా దివ్యజ్ఞానము కలుగునట్లు చేసితిరనితా)

౧౨౫౬. చరిత్రంహివేరివాచ్ఛేది పర్ణమాజాభే లస్యపరితక్న్యాయామ్ ।

సద్యోజంఘా మాయసీం విశ్వలాయై ధనేహితే సర్తవేప్రత్యధత్తమ్ ॥ ౧౫॥

దం॥ యుద్ధమందు ఖేలుఁడచు వానియొక్క విశ్వలయనుదాని పాదముపక్షిఁజెక్క వలె తెగినది. అశ్వినులారా! మీరురాత్రియందు (స్తుతింపఁబడి) వెంటనే శత్రువు లందుంచఁబడిన ధనవిషయమై నడచిపోవుటకు ఇనుముతోఁ జేయఁబడిన పాదమును సంధించితిరి. (ఖేలునిభార్యవిశ్వల)

౧౨౫౭ శతామేషా న్వృక్యే చక్షదాన మృజాశ్వంతం పితాంధంచకార ।

తస్మాఅక్షీనా సత్యా విచక్ష ఆధత్తంననాభిషజావ నర్వన్ ॥ ౧౬॥

వం|| ఏముఖాశ్వుఃకు సూక్ష్మగోక్షలను (తానుబెంచిన) ఆడతోడేయనకు (ముక్కలుగాఁగొట్టి) యిచ్చెనోఅట్టి గోక్షలను ముక్కలుచేసిన ఋహ్యశ్వునితండ్రి (ఋషిగారుఁడు-రాజశాపము చేత, గ్రుడ్డివానిగాఁ జేసెను. సత్యరూపులారా! దేవవైద్యులగునశ్వినులారా! పితృశాపమునఁ బోదగినచోటికిఁబోజాలని ఋజ్రాశ్వునకు జక్కగాఁజూడదగిన కన్నులను సంధించితిరి.

౧౨౫౮. ఆవాంరథంధుహితా సూర్యస్య కాశ్మేన్ద్రవాత్తిష దర్శితా జయంతీ ||

విశ్వేదేవా అస్వమన్యంతహృద్భిస్తు ముశ్రియా నాసత్యాసచేథే|| ౧౨||

వం|| అశ్వినీదేవలారా! మీరథమును పందెపు స్తంభమునువలె సూర్యుని కూతురు (అందరికంటె ముందు) ఎక్కెను. అందఱు దేవతలును యీవిషయమెఱిగిరి. అశ్వినులారా! స్త్రీలాభరూపమగు సంపదతో మీరు చేదుచున్నారు.

౧౨౫౯. యదయాతం దివోదాసాయ వర్తిర్భగద్వాజాయాశ్వినా హమంతా |

రేవదువాహ సచనోరథోవాం వృషభశ్చ శింశుమారశ్చయుక్తా|| ౧౩||

వం|| అశ్వినులారా! స్తుతులచేతః బిలువంబడు మీరు హవిస్సులను ధరించి యజమానుఁడైయున్నది వోదాసుఁడను రాజుగి గృహమునకెపుడు వచ్చితిరో అపుడుమీరథముధనముతోఁ గూడిన యన్నమును తీసికొనివెళ్లెను. (అతనికిచ్చెనని తా.)మఱియు నా రథమందు ఎద్దును, మొసలియు (వాహనములుగా) పూడ్చబడినవి.

౧౨౬౦. రయింసుక్షత్రం స్వప్త్యమాయః సువీర్యంనాసత్యా పహంతా |

ఆ జహ్న్నవీం సమనసోప వాజై స్త్రి రహ్నోభాగం దధతీమయాతమ్|| ౧౪||

వం|| అశ్వినులారా! మంచిబలముగల ధనమును, మంచినంతానముగల్గి, బలముగల్గిన యన్నమును ధరించునట్టి మీరు ఏక మనస్సుకలవారై హవిస్సులరూపమయిన యన్నములుకల సోమయాగముయొక్క మూఁడుభాగములను (అనఁగా బ్రాతఃస్రవణము, మాధ్యందినసవచము, సాయంసపనము అని) కావించుచున్న జహ్న్నమహర్షి గంతతి వద్దకు రండు.

౧౨౩౧. పరివిష్టంజాహుమ విశ్వతస్సీం సుగేభిర్నక్త మూహాఘారహాభిః ।

విభిందునా నాసత్యా రథేన విసర్వతా అజరయా అయాతమ్॥ ౨౦॥

దం॥ సర్వదిక్కులయందు (శత్రువులచే) ముట్టడింపబడిన జాహుమను రాజును అశ్వినులారా! నిత్యయావనులగు మీరు శత్రువులను భేదించునట్టి మారథముతో రాత్రియందు సుఖముగా నడువదగిన మార్గములద్వారా తోడ్పుకొని వచ్చితిరి. శత్రువులెక్కఁజాలని కొండల నెక్కితిరి. (శత్రువులనుండి రాజుఁడెచ్చి కొండమీఁది కెక్కించిరని తా.)

౧౨౩౨. ఏకస్యా వస్తోరావతం రణాయ వశమశ్వినాసనయే సహస్రా ।

నిరహంతం దుచ్చునా ఇంద్రవంతా పృథుశ్రవసో నృషణావరాతే॥ ౨౧॥

దం॥ అశ్వినీదేవతలారా! వశుఁడను ఋషిని ఒకపగటియందు వేలకొలది ధనబాభము గల్గునట్లు రక్షించితిరి. (కోర్కెలను) వర్షించు నశ్వినులారా! ఇంద్రునితోఁ గూడిన మీరు దుఃఖము నొసంగునట్టి, మిక్కిలి కీర్తిగలట్టి శత్రువులను నిశ్చేషముగా సంహరించిరి.

౧౨౩౩. శరస్యచిదార్చత్క స్యావతాదానీ చామచ్ఛాచక్రఘః సాతవేవాః ।

శయవేచిన్నా సత్యా శచీభిర్జనురయే స్తర్యంపిష్యభర్గామ్॥ ౨౨॥

దం॥ ఋచత్కుని పుత్రుఁడయిన శరుఁడను స్తుతికర్తయొక్క పానముకొఱకు అశ్వినులారా! లోతయిన నూతినుండి మీఁదికి నుదకము నచ్చునట్లు చేసితిరి. అట్లేమిమ్ము నేవించి యలసిన శయుఁడను ఋషికొఱకు మీప్రయత్నములతో గొడ్డుపోయిన ఆవును బాలిచ్చుదానింగాఁ జేసితిరి.

౧౨౩౪. అవస్యతేస్తునతే కృష్ణియాయ ఋజాయతేనా సత్యా శచీభిః ।

పశుంననష్టమి వదశానాయ విష్ణాప్వందభుర్విశ్వకాయ॥ ౨౩॥

దం॥ తన్నురక్షింపఁగోరి సుతించుచున్న కృష్ణుడనువాని కొమారుడయిన, సన్మార్గమునపేక్షించియున్న విశ్వకుడును ఋషికొఱకు ఓయశ్వినీ దేవతలారా! కనబడకుండ నెచ్చటికో పోయిన విష్ణ్వాపుని నష్టమయిన పశువును వెదకి తెచ్చునట్లు ఉపాయములతో తెచ్చి (తండ్రికి) గనఁబఱచితిరి. (తండ్రి విశ్వకుడు, కొడుకు విష్ణ్వాపుడు)

౧౨౬౫. దశరాత్రీర శివేనానవద్యౌ నవనద్ధంశ్చధిత మప్స్వంతః ।

విప్రుతం రేభముదనిప్ర వృక్తము న్నిన్యధుః సోమమివ సుగ్రవేణ॥ ౨౪॥

దం॥ ఉదకములమధ్యభాగమందు (రాక్షసులచే) ద్రోయఁబడిన, బాధించునట్టి త్రాటితోఁ గట్టఁబడిన, బాధపెట్టఁబడుచున్న, పదిరాతులు తొమ్మిది పగళ్లు నీటిలో మునిగియున్న, బాధపడుచునున్న రేభుడను ఋషిని అశ్వినీదేవతలారా! అధ్వర్యుడు సోమరసమును సుగ్రవముతో నొక ప్రక్కకుఁ జేర్చినట్లు దరిజేర్చితిరి.

౧౨౬౬. ప్రవాందంసాం సృశ్వినావతోవమ న్యపతిః స్యాంసుగవః సువీరః ।

ఉతపశ్యన్నశ్చ వన్దీర్ఘ మాయు రస్తమి వేజ్జరిమాణం జగమ్యామ్॥ ౨౫॥

దం॥ ఓయశ్వినీదేవతలారా! మీయొక్కప్రాచీన కర్మలను వణింపఁచెప్పితిని. అట్టి నేనుమంచియావులుకలవాడను, మంచిపుత్రులు గలవాడను, అయియీదేశమునకు బ్రభువునుకావలయును. ఇంద్రియసుఖములనుభవించుచు, దీర్ఘాయువును అనుభవించుచు (యజమానుడు) తనయింటినింబొందిన విధమున ముదిమినిబొందుదును గాక.

సూక్తము, ౧౧౭.

(కక్షీవంతఋషి - త్రిష్టుష్ఠంద - ఆశ్వినీదేవత -)

౧౨౬౭. మధ్వసస్మిమస్యాశ్వినా మదాయ ప్రతోహోతా వీవాసతేవామ్ ।

బర్హిష్మతీనాతిర్విశ్రీతా గీరిషాయాతంనా సత్యోప వాజ్ఞైః॥ ౧॥

దం॥ అశ్వినీదేవతలారా! మాధుర్యముగల సోమరసముతో మోసంతోషము
కొఱకు పూర్వకాలమునాటి వాడగు యజమానుడు మిమ్ము నేవించుచున్నాడు.
మఱియు ఇయ్యదగినహవిస్సు దర్భలయందుంచబడినది. స్తుతివాక్కులూడఋత్విజుల
చేతఁ జేయఁబడుచున్నది. కనుక అశ్వినులారా! మాకివ్వదగిన యన్నముతో, బలముతో
రండు.

౧౧౭. యోవామశ్వినా మషసోజవీయానథః స్వశోవీశ ఆజిగాతి |

యేనగచ్ఛథః సుకృతోదు రోణంతేన సరావర్తి రస్సభ్యంతయాతమ్॥ ౨॥

దం॥ సర్వప్రేరకులగు అశ్వినీదేవతలారా! మనస్సుకంటె మిక్కిలివేగముగలవి,
మంచి గుఱములనుగూర్చినది అగు ఏమీరథముతో యజ్ఞకర్తయొక్క గృహమును
గూర్చి పోవుచున్నారో ఆరథముతో మాయంటికి రండు.

౧౧౮. ఋషీంసరావం హంసః పాశ్చ జన్యమృదీనాదత్ర ముష్కశోగజేన |

మినంతా దస్యో రశివస్యమా యాఅనుపూర్వం వృషణా చోదయంతా॥ ౩॥

దం॥ కర్మప్రేరకులై (కోర్కెల) వర్షము కురిపించునట్టి అశ్వినులారా! సర్వవర్ష
ముల వారికి హితకరుడగు (సూర్యుని) విడిపించువాడగు (రాహువువట్టి కొన్న
పుడు విడిపించెనని తా.) నట్టి పాశ్చరూపముగు (శతద్వారస్సహమున నుంచబడిన)
అత్రిఋషిని తనవారితోఁగూడను మునిష్ఠవల్ల రక్షించితిరి. శత్రువుల హింసించుచు
అమంగళకరుడయిన దన్యుని మాయలను వరుసగా నివారించితిరి.

౧౧౯. అశ్వం సగూహృ మశ్వినాదురే వైఋషీంసరావృషణా రేభవపున్ |

సంతరిణీథో విప్రుతందంసో భిర్నవాంజూ య్యన్తి పూర్వావ్యకృతాని॥ ౪॥

దం॥ సత్కర్మప్రేరకులు, వర్షము కురిపించువారు, నయిన అశ్వినులారా! చేరరాని
రాక్షసులచేత (నూతి) నీళ్లలోఁ ద్రోయుఁబడిన రేభుడచు ఋషిని అవయవములు
శీఘ్రమున గుఱమును నేదదేర్చినట్లు నేదదేర్చితిరి. మీమాఱేనిన పనులు నశింపవు.

౧౨౭౧. సుషుప్త్యాంసం నగ్భ్యుతే రుప్తేసూర్యం నడన్నత మసిక్షియన్తమ్ ।

శుభే రుక్మంనర్భతం నిఖాత మ్మదూపథు రశ్వినా నన్దనాయ॥ ౧౧

దం॥ భూమియొక్క మధ్యభాగమందు నిద్రించువానినివలె నీకటి నూతిలో నివసించు సూర్యునివలెను అలంకారమునకై యుంచబడిన బంగారులెను జూడవగిన (బావిలో) పడవేయబడిన వందనర్పిని దశశీయులగు నశ్వినులారా! మీదుద్ధరించి తిరి. (చేయకముందు అలంకారము బంగారులో మూతవడియుండునట్లు నూతిలో మూత వడియున్నాడని తా.)

౧౨౭౨. తద్వాం నరాశంస్యం ప్రజయేణ కక్షీవతానా సత్యా పరిజ్ఞన్ ।

శఫాదశ్వస్య వాజినోజనాయ శతంకుంభో అశిచ్ఛతం మధూనామ్॥ ౧౨

దం॥ సత్కర్మప్రేరకులగు నశ్వినీదేవతలారా! జనులకొఱకు వేగముగల మీగుఱ్ఱముయొక్క డెక్కనుండి స్రవించిన మద్యముల కుంభముల నూటినీ ప్రవహింపజేసి తిరి అనునది యిష్టారము నొడగూర్చిన పనియేదో అది అంగిరసవంశ్యుడ నయిన నాచే స్తుతింప దగినది.

౧౨౭౩. యవంసరాస్తువతే కృష్ణియాయ విష్ణాప్వందదధుర్వి శ్వకాయ ।

ఘోషాయైచిత్పితృషదే దురోణేపతిం జూర్యన్త్యా అశ్వినావదత్తమ్॥ ౨౩

దం॥ సత్కర్మప్రేరకులైన అశ్వినులారా! స్తుతించుచున్న కృష్ణుడనువానికొడుకు విశ్వకుండనువానికి విష్ణాప్సుడను కొడుకును ఇచ్చితిరి. అశ్వినులారా! తండ్రిసంబంధమయిన యింటిలో జీర్ణించుచున్న (కుష్మరోగముగల) ఘోషయను (బ్రహ్మవాదిని) కి భగ్తనుగూర్చితిరి. (ఆ రోగము పోగొట్టి వివాహయోగ్యుగాలింజేసితిరని తా.)

౧౨౭౪. యవంశ్యావాయ రుశతీ మదన్తం మహాక్షోణస్యాశ్వినా కణ్వాయ ।

ప్రవాచ్యంతద్వృషణా కృతంవాంయన్నార్హదా యశ్రవో అధ్యధత్తమ్॥ ౨౪

దం॥ వర్షము కురిపించు నశ్వినీదేవతలారా! నృషమని కొడుకు (బధిరుడను) వానికి శ్రవణేంద్రియము నిచ్చితిరి కుష్మగముగల శ్వానర్షికి (ఆరోగం పోగొట్టి) సోగసయిన శ్రీని బెల్లిచేసితిరి. (గుడ్డితనముచేత) ఒకేచోట నివసించిన కణ్వబుష్మికి చక్షురింద్రియమునిచ్చితిరి. ఆ పనులన్నియు మిగుల స్తుతింపదగియున్నవి.

౧౨౭౫. పునావర్హంస్య శ్వినాదభానానివేద వజ్రహథురాశుమశ్వమ్ ।

సహస్రసాంవాజిన మస్రతేతమహిహనం శ్రవస్య తరుత్రమ్ ॥

౯౧

దం॥ అశ్వినీదేవతలారా! అనేకములయిన పనులకొఱకు అనేకములయిన గూపములను ధరించినట్టి మీరు; వేగముగల్గి వేలకొలది భవమిచ్చునట్టి బలముగలవగుల చేతనే శత్రువులకు దొరకనిది, శత్రువుల సంహరించునది, స్తుతింపదగినది, ఆపదలను దరింపజేయునది యగు గుడ్డుముచు పేదునుహరి కిచ్చితిరి.

౧౨౭౬. ఏతానివాం శ్రవస్యా నుదానూ బ్రహ్మం గూమంసదశం రోదీస్యః ।

యద్వాంపజాసో అశ్వినాహవ నే యాతమిమాచ విమపేచవాజమ్ ॥ ౧౦౧

దం॥ మంచిదాతలగు నశ్వినులారా! (నెరుక చెప్పబడిన) మీ పరాక్రమములు ప్రకటింపదగినవి. ద్యులోకభూలోక గూవులగు మీకుఁ బ్రయమయిన స్తుతిమంత్రముప్రకటింపఁ బడినది. ఎపుడంగిరో గోతుగ్రలు మిమ్ము నశ్వినులారా! పిలుచుచున్నారో యపుడు అన్నముతోఁగూడ రండు. స్తుతి నెఱింగిన నాకు నన్నమిండు.

౧౨౭౭. సూనోర్హానే నాశ్వినా గృణానావాజం విప్రాయభురణా రదన్తా ।

అగస్త్యే బ్రహ్మణావావృథానా సంవిశ్వలాం నాసత్యారీతమ్ ॥

౧౧౫

దం॥ పోషకులై సత్యస్వభావులయిన అశ్వినీదేవతలారా! (కుంభజన్ముడయిన) అగస్త్యునియొక్క స్తోత్రమచేత, స్తవనీయులైన మీరు బుద్ధిశాలియైన భరద్వాజర్షికి అన్నమును కలుగజేయుచు విశ్వలయను నామెకు పోయిన పాదముచు మరల సంధించిరి.

౧౨౭౧. కుహయానా నుష్టుతిం కావ్యస్య దివోనపాతా వృషాణ శయుతా ।

హిరణ్య స్వేనకలశం సిఖాతము దూపధ్వుశమే అశ్వినాహా ॥ ౧౨॥

౧౦॥ సూర్యపుత్రులయి, వరదాసులయి, శయుడనువానిని రక్షించినట్టి యశ్వినులారా! మీరు బంగారు చేనింపబడి భూమియందుంచిన కలశమువలె (రాక్షసుల చేత నూతిలో) పాతిపెట్టబడిన రేఖుడనువానిని పడవదీసమందు దరిచేర్చితిరి. కవి పుత్రుని స్తుతిని (వినుటకు) బోవుచు నెక్కడ నుంటిరి? (కవికొడుకు శుక్రుడు.)

౧౨౭౨. యవంచ్యవాన మశ్వినాజరన్తం పునర్మవా నంచక్రధూ శచీభిః ।

యువోరథందుహితా సూర్యస్యసహశ్రిమానా సత్యా వృణోత ॥ ౧౩॥

౧౦॥ అశ్వినులారా! మీరు మీ ఔషధకర్మచేత వృక్షుడగుచున్న చ్యవనుడను యుషిని మరల యశానసేవతునిగాఁ జేసితిరి. అసత్యవచనులారా! మీరథమును (సూర్య అనునది) సంపత్తోగూడఁ జేరినది

౧౨౭౩. యవన్తు గ్రాయపూర్వేభిరేవైః పునర్మన్యావ భవతన్యవానా ।

యవంభుజ్య మర్ణస్థానిః సముద్రాద్వీభిరూహాథు ఋత్రజేభిరైవైః ॥ ౧౪॥

౧౦॥ యశానసన్తులయిన యశ్వినులారా! మీరు పూర్వకాలమందలి స్తోత్రముల చేత తుగ్గుడను వానికొఱకు మరల స్తుతింపఁ దగినవారలయిరి. మీరు భుజ్యుడను వానిని అధికోదకముగల సముద్రమునుండి ఎగురునట్టి యెండలతో (అనఁగాఁ బక్షి వలె నెగుఱఁగల యని తా.) శీఘ్రగమనముగల గుఱ్ఱముతోను బయటకుఁ దీసి (తండ్రిం జేర్చితిరి.)

౧౨౭౪. ఆజ్ఞోహవీ దశ్వినాతౌగ్ర్యోవారి ప్రోవృః సముద్రమవ్యధిర్జగన్వాన్ ।

నిష్టమూహాథుః సుయుజార ధేన మనోజవసా వృషణాస్వస్తి ॥ ౧౫॥

౧౧॥ అశ్వినీదేవతలారా! తుగ్గపుత్రుడు భుజ్యుడు తండ్రిచే బంపబడి సముద్రముమీఁదఁ బోవుచు బాధమేమియు లేకయే విక్రముఁ బిలిచెను. వానిని మనోవేగముగల్గి వర్షదాతలగు అశ్వినులారా! మంచిగుఱ్ఱాలు బూన్చిన రథముతో త్వచముగా నుద్ధరించితిరి.

౧౧౨౨ అజోహవీదశ్వినావర్తి కావామాస్మ యత్సమముం చతం వృకస్యే ।

విజయుషాయయథుః సాన్వదేర్థాతా విష్వాచో అహతంవిషేణ ॥ ౧౨ ॥

దం॥ ఆడపిచ్చుక తోడేలి నోటినుండి మిమ్ముఁ బిలిచినంతలో నశ్వములారా! ఎప్పుడు విడిపించితిరో అప్పుడది సంతించెను. మీరు జయశీలమయిన రథముతోఁ బర్వతముయొక్క చఱియయ ను జేచితిరి. (జాహుషుడను వానిని శత్రువులనుండి తప్పించి శత్రువులు మోరరాని కొండమీద నెక్కించిరట!) విష్వామడచు రాక్షసి కొమారుని విషముతో మీరు చంపితిరి.

౧౧౨౩. శతంమేషాశ్వే మేషానంతముః ప్రణీత మశివేనపితా ।

అక్షీఋజ్రాశ్వే అశ్వినావధత్తం జ్యోతిరన్తాయ చక్రఖర్విచక్షే ॥ ౧౩ ॥

దం॥ నూఱు గొత్తెలచు తోడేలుకూపమయిన అశ్వముల వాహనమయిన గాడిదకు సమర్పించినవాఁడును, దాని కుండైన తండ్రిచేత గ్రుడ్డివాఁడుగాఁ జేయఁబడినవాఁడును అగు ఋజ్రాశ్వని అశ్వములారా! (తండ్రిశాపముతోయి) కన్నులు ఋజ్రాశ్వనకుఁ గలుగునట్లు చేసితిరి. గ్రుడ్డివానికి నేత్రములు కలుగునట్టి వెలుగును గలిగించితిరి.

౧౧౨౪. శునసున్దాయ భరమహ్వాయతస్ వృక్షిశ్వినా వృషణానరేతి ।

జారకసీన ఇవ చక్షదానఋజ్రాశ్వః శతమేకం చమేషాన్ ॥ ౧౪ ॥

దం॥ పోషణహేతువయిన సుఖమును గ్రుడ్డివానికి గోరుచుండు తోడేలు “ఎల్లచోట్ల వ్యాపించినవారలారా! వర్షదాతలారా! సుఖకర్తలారా!” అనిమిమ్ముఁ బిలిచెను. యశావనవంతుడై పరస్మీలు గోరినజారుడు ధనమును నిర్లక్ష్యముగాఁ గర్చుపెట్టునట్లు నూటొక్కగొత్తెలను ముక్కలుగొట్టి నాకిచ్చెను. (అనితోడేలివాక్యము)

౧౧౨౫. మహీవామూతి రశ్వినామయో భూరుత స్రామంధిష్ట్యా సంరిశోభః ।

అధాయవా మిదహ్వాయత్పరస్మిరా గచ్ఛతరసీం వృషణావహోభిః ॥ ౧౫ ॥

నం! అశ్వినీదేవతలారా! మీ శ్రేష్ఠమగు పరిపాలనము సుఖాధారముగా నున్నది. మఱియు స్తోత్రాచూలగు నోయశ్వినులారా! రోగవంతుఁడగువారిని ఆరోగ్యము గలయవయవములుగల వారింగాఁజేయుచున్నారు. మఱియు బుదిమంతురాలయిన విశ్వల మిమ్ము (రోగముపోగొట్టుఁడని) పార్థిం చెను. వర్షముకురిపించు నశ్వినులారా! అపుడే రక్షణలతో చ్చితిరోవాటితోఁరండు.

౧౨౫౬. అధేనంద స్రాస్త్యం విషక్తామపిన్వతం శయవే అశ్వినాగామ్ ।

యువంశ చీభిర్వినుదాయ జాయాం న్యూహః పురుమిత్రస్య యోషామ్॥౧౯॥

నం॥ దశకనీయులగు నశ్వినులారా! కృశించినది, కనుకనే గొడ్డువోయి పాలులేనిది అగుగోవును శయననువానికి పాలిచ్చువానింగాఁజేసితిరి. మఱియు పురుమిత్రుఁడను గాజుయొక్క కూతును విమనునికొఱకు భార్యనుగా మీరు మీ ఉపాయముతోఁజేసితిరి. (వినుదుఁడు శత్రులతోఁ బోరాడి బాధపడుచుండ నతనినా బాధనుండిప్పించి యతనిభార్యనుం గూడశత్రులచేతులనుండి తప్పించి యిద్దఱినింటఁ జేర్చిరట.)

౧౨౫౭. యవంశ కేణాశ్వి నావపస్తేషం దుహంతాయను మామదస్మా ।

అభిదన్యంబకురేణా ధనున్తో రుజ్యోతిశ్చక్రధు రాన్యాయ॥ ౨౦॥

నం॥ ఆర్యుఁడను మరుష్యునకు నాగటితో(దున్నిన భూమియందు) యవధాన్యమును అశ్వినులారా! మీరు చల్లితిరి. అట్లే దన్యులను (=దొంగలు మొదలగు బాధకులు వజ్రాయుధముతోఁ జంపితిరి. ఇట్లు పరాక్రమమును జేసితిరి. (ఆర్య=పండితుఁడు అని భాష్యం)

౧౨౫౮. ఆధర్వణా యాశ్వినా దధీచే శ్వ్యంశిరఃప్రత్యై రయతమ్ ।

సవాంమధు ప్రవోచదృతా యన్తావ్త్వం యద్దస్యా పపికక్ష్యంవామ్॥ ౨౧॥

నం! అశ్వినులారా! అధర్వణపుత్రుఁ డయినదధీచికి అశ్వసంబంధమగు శిరస్సును బదులు చేసితిరి. అతఁడు మీకు మధువిద్యను, ప్రసర్గ్య విద్యనిత్తునని మాటయిచ్చిన వాడై ఇందునివల్ల లభించిన మధువిద్యను చెప్పెను. అశ్వినీదేవతలారా! మీకు రహస్యమయిన యేప్రవర్గ విద్యను గూడనుపదేశించెను.

౧౨౮౯. సదాకపీసుమతి మాచకేవాంవిశ్వా ధియోఅశ్వినా ప్రావతంమే ।

అస్మేరయింనాసత్యా బృహంతమపత్య సాచంశ్రుత్యం రరాభామ్ ॥ ౨౨॥

దం॥ బుద్ధిశాలురగు నశ్వినులారా! మీ యనుగ్రహబుద్ధి నెల్లపుడును గోరుచు న్నాను. నాయొక్క సర్వకర్మలను మీరు రక్షింపుడు. సత్యవచనులారా! అధిక మైన పుత్రపౌత్రాదులతోఁ గూడిన యెన్నికైన ధనమును మాకురిండు.

౧౨౯౦. హిరణ్యహస్తమ శ్వినారరాణా పుత్రంసరావధిమత్యా అదత్తమ్ ।

త్రిధాహశ్యా వమశ్వినా వికస్తముజ్జీవన విరయతం సుదానూమ్ ॥ ౨౩॥

దం॥ దాతలగునట్టి, సర్వకర్మప్రేరకులగునట్టి అశ్వినీదేవతలారా! హిరణ్యహస్తం డను పేరుగల పుత్రుని వధిమతియను బ్రహ్మవాదినికి ఇచ్చితేరి. (అమెకుష్టు బాగు చేసి పెళ్లిచేయించి పుత్రుడు కలిగిగట్లు చేసిరని తా.) మంచిదానముకల అశ్విను లారా! మూఁడుభాగములుగ ఛేదింపఁబడిన శ్యావ్రండును ఋషిని బ్రతికించితిరి.

౧౨౯౧. ఏతాని వా మశ్వినా వీర్యాణీ ప్రపూర్వాశ్వా యవోవోచన్ ।

బ్రహ్మకృణ్వంతో వృషణాయువాభ్యాం సువీరాసో విదధహవదేమమ్ ॥ ౨౪॥

దం॥ అశ్వినీదేవతలారా! మీయొక్క పూర్వకాలపు వీరకృత్యములు నాకుండ్ర మొదలగు బంధువులు చెప్పిరి. (ఇష్టార్థము) వర్షించునో యశ్వినులారా! మీకొ అకు మేమును మంత్రరూపమయిన స్తవమును చేయుచు మంచి పుత్రపౌత్రాదులు కలవారమయి చదువరులైన యతిథులను (ప్రియవాక్కులతో) స్వాగతమడుగు దుముగాక.

సూక్తము, ౧౧౨.

(కక్షివంత - తిష్ఠిస్తుండ - అశ్వినీదేవత)

౧౨౨. ఆవాంశ్యేనాశో అశ్వినాశ్యేన పత్వాసుమృళికః స్వహంయాత్వర్వాజ్ ।

యోమర్షస్యమనసో జవీయాన్త్రి వన్దురో వృషణావాతరంహః॥ ౧॥

దం॥ (కోర్కెలు) వర్షించునట్టి యశ్వినులారా! యే మీరథము; మనుష్యుని మనస్సుకంటెను వేగముకలది మూడు నొగలు (=సారథి కూర్చుండుచోట్లు) కలది, వాయువువంటి వేగముకలది, మంచి సుఖమునిచ్చునది, ధనముగలది, అయియున్నదో మాకభిముఖముగా వచ్చుగాక.

౧౨౩. త్రివన్ధురేణ త్రివృతా రథేన త్రిచక్రేణ సువృతామా తమర్వాక్ ।

విన్వతంగాజిన్వత మర్వతో నోవ యతమశ్వినా వీరమస్మే॥ ౨॥

దం॥ మూడునొగలుకలది, మూడువిధములుగా దీర్చబడియున్నది, మూడుచక్రములకలది, సుఖమనముకలది, యగు రథముతో మాకభిముఖముగా రండు. మాగోవులను పాడిగలవాటినిగాఁ జేయుడు. మాగుఱ్ఱములను ప్రియమయినవిగాఁ జేయుడు. లేక జయశీలములం జేయుడు అశ్వినులారా! మాకు పుత్రపౌత్రులనువృద్ధి నొరేడంపుడు.

౧౨౪. ప్రవద్యామ వాసువృతార ధేన దప్రావి మంశ్రుమతం శ్లోకమద్రైః ।

కిమజ్జవాప్రత్య వారిర గవిషావంప్రేపాసో అశ్వినాపురాజాః॥ ౩॥

దం॥ దశకనీయులగు వశ్వినులారా! శీఘ్రమనముగల దృఢమయిన రథముతో సుతిక రయొక్క యీ సుతివాక్కును వినుడు. ఓ యశ్వినులారా! పూర్వకాలపు బుద్ధిమంతులు సుతిక రుల దారిద్ర్యశాన్తికే మీ రాకను ఏమని చెప్పుచున్నారో?

౧౨౫. ఆ వాంశ్యేనాశో అశ్వినావహన్తు రథేయక్తాన ఆ శవఃపతక్తాః ।

యోఅపురో దివ్యాసో నగృధ్రాలభిప్రయోన సత్యావహన్తి॥ ౪॥

దం॥ ఏ యశ్వములు ఉదకమునలె వేగము బోవునవియో, ఆకాశముమీఁద సంచరించునట్టి దేగలనలె శీఘ్రము నడచునవో, హవిస్సుల గుఱించి అశ్వేనులారా! మిమ్ము నేవి వహించితెచ్చుచున్నవో; కథమునకుఁ బూర్వపక్షి సర్వత్రవ్యాపించి వడిగ నడచుచు స్తుతింపఁదగినట్టి ఆ మియశ్వములు మిమ్ము తీసికొని వచ్చుఁగాక.

౧౨౯౬. ఆవా॒రథం॑ యు॒వతి॑ స్తి॒ష్ఠ ద॒త్రజ॑ష్ఠీ॒ సరా॑మహీ॒తా సూ॑ర్యస్య॑ ।

పరి॑వా॒మశ్వా॑వపు॒షః ప॒తక్తా॑వయో॒ నహ॑న్వై॒కమా॑ అధీ॒కే॑ ॥ ౭॥

దం॥ సర్వప్రేరకులగు నశ్వినీదేవతలారా! యశ్వముల నల నూర్చుని కూతురు ప్రీతికలదై మీయెదుట మీరథమునెక్కెను. నుంచిరూపముగలవి, యెగురునట్టి శస్త్రకలవి, వడిగాఁబోవునవి, హింసకులులేనివి యగు గుఱ్ఱములు (ఆ మెత్తోఁగూడిన) మిమ్ము దోడ్చుకొనివచ్చుఁ గాక.

౧౨౯౭. ఉ॒ద్వన్త॑నమై॒రతం॑ ద॒ంసనా॑భి రు॒ద్రేభం॑దసా॑ వృ॒షణా॑శచీ॒ధిః ।

నిష్టా॑గ్ర్యం॒ పార॑యథః॒ సము॑ద్రా॒త్పు క॒శ్యవ॑వా॒నం చ॒క్రిభు॑వ్య వా॒నమ్ ॥ ౮॥

దం॥ అశ్వినీదేవతలారా! నందనుడను ఋషిని విశాఖత్నముతో బావినుండి బయటకెక్కినదితిరి. దశశనియులారా! (కోక్కెల) వర్షించువారలారా! విశావాసారముల చేత రేభుడను ఋషిని బావినుండి పైకికీసితిరి. తుగ్రపుత్రుడైన భజ్యుని సముద్రమునుండి దరిచేచ్చితిరి. మునునలియగు చ్యవనుని యశ్వములను విడిచితిరి.

౧౨౯౮. యు॒వమ॑త్రయే॒ వసీ॑తా॒మ త॒స్తమా॑న్ద్రా॒మోమా॑న॒ మశ్వే॑నా॒పధి॑ స్తమ్ ।

యు॒వంక॑శ్వా॒యా పి॑రి॒ష్టాయ॑చ॒క్షుః ప్ర॑త్యే॒థ త్తం॑ స॒వ్యతే॑ం చా॒మణా॑ ॥ ౯॥

దం॥ అశ్వినీదేవతలారా! మీరు (శతద్వాంపీతాయంత్రమున) పడవేయఁబడిన అత్తిపైని రగుల్కొనుచున్న యుముకనిష్ఠులు చల్లార్చితిరి. యాతనికి సుఖమును బలమును గలిగించు నిన్నమును కూర్చితిరి. నుంచిస్త్రమును వినుఁడు. మీరు పొరలు క్రమ్మిన నేత్రములుగల కణ్వునకు దృష్టినిచ్చితిరి.

౧౨౯౯. యనంధేనుంశ యవేనాధితాయా పిన్వితమశ్వినా పూర్వాప్యయ ।

అముఞ్చతంవ ర్తి కామంహ సోనిః ప్రతిజంఘాం విశ్వలాయా ఆధత్తమ్ ॥ ౯ ॥

దం॥ అశ్వినులారా! మీరు యాచించుచున్న పూర్వకాలపు శయుఁడనుఋషి కొఱకు గోవును బాలిచ్చుఁదానిగాఁ జేసితిరి. ఆడపిచ్చుకను బాధచుండి తొలగించితిరి. విశ్వలయనునామెకు తెగిపోయిన పిక్కను మరల సంధించితిరి.

౧౩౦౦. యనంశ్వేతంసే దవ ఇంద్రజాత మహిహనమశ్వినా దత్తవశ్వమ్ ।

జోహూత్రమర్యో అభిభూతి ముగ్రంసహస్రసాం వృషణంవీడ్వజ్జమ్ ॥ ౯ ॥

దం॥ అశ్వినులారా! పేరుఁడను రాజుకొఱకు తెల్లనిది, యింద్రునిచే మీకీఁబడినది శత్రువులం జంపునది, అనేకమాల్లు యుద్ధములకుఁ బిలువంబడినది, శత్రువునుదిరస్కరించునది, యశావనముగలది, దృఢావయవములుకలది యగు నశ్వమును మీరిచ్చితిరి.

౧౩౦౧. తావాంనరా న్వవసే సుజాతా హవామహే అశ్వినానాథమానాః ।

ఆనఉపవసు మతారథే నగిరోఽషాణా సువితా యయాతమ్ ॥ ౧౦ ॥

దం॥ అశ్వినులారా! మంచి జన్మముకల ప్రసిద్ధులగు మిమ్ము ద్రవ్యమును యాచించుచున్న మేము రక్షణకొఱకు బ్రార్థించు చున్నాము. స్తుతివాకులను వినుచు ద్రవ్యముతో నిండినరథముతో మమ్ముగూర్చి సుఖదానము చేయుటకై దయ చేయుఁడు.

౧౩౦౨. ఆశ్వేనస్య జవసానూతనే నాస్మే యాతంనా సత్యాసజోషాః ।

హవేహివా మశ్వినారాత హవ్యః శశ్వత్తమాయా ఉషసోవ్యషే ॥ ౧౧ ॥

దం॥ అశ్వినీదేవతలారా! యేకారణమువల్ల హవిస్సులు సమర్పించిన వాఁడనై శాశ్వతమగు ఉషస్సుయొక్క అవసానమందుఁ బిలుచుచున్నానో, ఆకారణమువల్ల సత్యవచనులారా! సమానప్రీతికలవారలై అశ్వముయొక్క క్రొత్త వేగముతో మా వద్దకురండు.

నూక్తము. ౧౧౯.

కక్షీవంతఃఋషి-జగత్తీచ్ఛంద - అశ్వినీదేవత

౧౩౦౩. ఆవాం॑రథం॑ పురు॑మా॒యం మ॑నో॒జునం॑జీరా॒శ్వం య॑జ్ఞ॒యం జీ॒వసే॑నా॒వే ।

సహ॑స్ర॒కేతుం॑ నని॒నం శ॒తవృ॑సం శ్రు॒ష్టివా॑నం వరి॒వోధా॑మ భి॒షయః॑ ॥ ౧॥

పం॥ అశ్వినీలారా! బహ్వశ్చర్యములు గల్గి మనస్సువంటి వేగముగలదై శీఘ్ర శ్వములు గల్గినదయి యాగార్హ మయిన అనేకధ్వజములుకలట్టి, వర్షము కురిపించు నట్టి, వేలకొలది ధనముగల సుఖమును గల్గించునట్టి, ధనమిచ్చునట్టి మిరథమును హవిస్సుల నందుకొను నిమిత్తము ఆయువునుగోరి పిలుచుచున్నాను.

౧౩౦౪. ఊర్ధ్వా॑ధీతిః ప్రత్య॑స్యప్రయా॒మన్య॑భా॒యి శ॒స్త్వన్త॑నిమ॒యన్త॑ ఆది॒శః ।

స్వదా॑మి॒శుర్కం॑ ప్రతి॒యన్త్య॑తయ॒ ఆవా॑మూర్ధ్వా॒సీరథ॑ మశ్వినా॒రుహాత్ ॥ ౨॥

పం॥ ఈ రథము నడచుచుండగా నశ్వినీదేవతాస్తుతియందు మాబుద్ధి ఊర్ధ్వము ఖమైనిల్పెను. తరువాత స్తవములుకూడ నశ్వినీలను జేరుచున్నవి. మఱియు నేచును స్రవించు నాజ్యముతోఁ గూడిన హవిస్సును రుచికలదానినిఁ జేయుచున్నాను. ఋత్విజులుకూడ హవిస్సుంస్కారమునకు సహాయులగుచున్నారు. అశ్వినీలారా! మిరథమును సూర్యపుత్రియెక్కెనా?

౧౩౦౫. సం॒యస్మి॑థః ప॒స్వధా॑నా॒సో అ॒గ్మత॑ శు॒భేమ॒ఖా అమి॑తా జా॒యవో॑ర॒ణే ।

యు॒వోరహ॑ప్రవ॒ణే చే॒కితే॑ రథో॒య వశ్వినా॑హ ధ॒న్వాని॑మా॒వర॑మే ॥ ౩॥

పం॥ యజ్ఞముతోఁగూడి లెక్కలేని దయకీలురు యుద్ధమందు ధనముకొఱకు పర స్పరము ఘోరిచేయును నెప్పుడు కూడుచున్నారో యప్పుడు అశ్వినీదేవతలారా! మిరథముతో రథమేఘముయందుఁ దెలియబడుచున్నది. ఏరథముతో స్తుతికర్తలనుగూర్చి ధనమును వెలసకొని మిరువత్తురో ఆరథము.

౧౩౦౬. యు॒నం॒భుజ్యం॒ భు॒రమా॒ణం॒ విభి॒క్షతం॒ స్వయు॒క్తిభి॒ర్ని వహ॑న్తా పి॒తృభ్య॑తి ।

యా॒సిష్ఠం॒ వర్తి॑త్యృష॒ణావిజే॑త ॥ ది॒వోదా॒సాయ॒ మహి॑చేతి॒వామవః॑ ॥ ౮॥

పం॥ (ఇష్టార్థము) వర్తించునట్టి వారలారా! మీరు అశ్వములచే ధరింపఁబడుచున్న, సముద్రమునఁ బడియున్న భుజ్యుడను వానిని స్వయముగా రథముఁబూర్చుకొనునట్టి యశ్వములతో లేవ నెత్తినవారయి దూరముననున్న తలిదండ్రులయొంటివఱకు దెచ్చిరి. దివోదాసుడనువానికై మీరు చేయరక్ష (శంబరుని సంహారకాలమున) మేమెఱుంగునుము.

౧౩౦౭. యు॒వోర॑శ్వినా॒వపు॑షే యు॒వాయు॒జంర॑థం వాణీ॒యేమతు॑రస్య శర్ధ్వ॒మ్ ।

ఆ॒వాంప॑తిత్వం స॒ఖ్యాయ॑ జ॒గ్నుషీ॒యో షా॑వృణీతజే॒న్యాయు॑ వాంపతీ॑ ॥ ౯॥

పం॥ అశ్వినీదేవతలారా! మీయొక్క స్తననీయములగు గుఱ్ఱములు మీచేఁ బూన్చబడు రథమును దాని నియమితస్థలమునకు (అనగా సూర్యుడున్న చోటికని తా.) కనఁబడేటందుకుఁజేర్చెను. (దేవతలందఱికంటె ముందుమిమ్ముఁ దెచ్చెనని తా.) తమవాత జయింపవచ్చిన కన్య (సూర్యపుత్రి) స్నేహధర్మముకొఱకు “మీరిద్దఱు నా కుబతులు” అనిచెప్పిపరిచెను.

౧౩౦౮. యు॒వం॒రేభం॒ పరి॑షూ॒తే రు॒రుష్య॑ ధో॒హిమే॑నఘ॒ర్ణంపరి॑తప్తమ॒త్రయే॑ ।

యు॒నంశ॑యోర॒సం పి॑ష్య॒ఖుర్గ వి॒ప్రదీ॒ర్దేణ॑ వ॒న్దన॑స్తా॒ర్యాయు॑షా॑ ॥ ౧౦॥

పం॥ మీరు రేభుడను ఋషిని యుపద్రవములనుండి రక్షించితిరి. అత్రికై మిగుల దహించు నుముక నిప్పును చల్లనిసీటితో వారిచితిరి. శయుడను ఋషికి గొట్టువోయిన ధేనువునందు రక్షకమగు క్షీరమును మీరు పూరింపఁ జేసితిరి. శిధిలావయవ్యుడగు నందనర్షి దీర్ఘాయువుతో (సముద్రమునుండి) రక్షింపఁబడెను.

౧౩౦౯. యు॒వం॒వన్ద॑నం ని॒ఘ్నృతం॑ జ॒రణ్య॑ యా॒రథం॑ నద॒ సాక॑ర॒ణా సమి॑ర్వ॒థః ।

క్షే॒త్రాదా॑వి ప్రం॒జన॑ణో వి॒ప్రన్య॑యా ప్ర॒వామ॑త్రనిధ॒తే దం॑సనా భు॒వత్ ॥ ౧౧॥

దం॥ సుందరులును శిల్పమునందు నేర్పుదులునగునో యశ్వినులారా! మీరు ముఁ
మిచేత నావరించిక నందాని ని రథమునునతె మరల బాగుచేసితిరి. (నా నానావంతుని
జేసిరిని తా.) స్తుతింపబడినాఁడై శిల్పిగర్వమునుండి మేధావియగు (వామదేవుని)
పుట్టించితిరి. మీరుచేసిన రక్షణకర్మలు ఈ విధమునః బరిచరించు యజమానునకు
సమర్థములగుఁగాక. (ఉపయుక్తములగుఁగాకని తా.)

౧౩౧౦. అగచ్ఛతం కృషమాణం జరావతిపీఠం స్వర్వత్య జనానిబాధితమ్ ।

స్వర్వతీత ఊతీ రువోరహ చిత్రా అభీకే అభవన్నష్టయః॥ ౧౧

దం॥ దూరస్థలమున తనతండ్రి విడుచుటచేత బాధితుఁడయి కనకరింపఁదగియున్న
భుజ్యుని మీరు (రక్షింప) సమీపించిరి. సుఖము గలిగించు మీ చిత్రమయిన
రక్షులు సమీపమందు సర్వజనులచేత నపేక్షింపఁ దగినవయ్యెను.

౧౩౧౧. ఉతశ్యావాం మధు మన్మత్తీతార వన్మదే సోమస్యాని జోహంనన్యతి ।

యునందధీ చోమన అవివాసభోధాశిరః ప్రతివామశ్వస్యం వదత్॥ ౧౨

దం॥ మఱియు మధువిద్యులు ఆ తేనెటీగగోరి మిమ్ము స్తుతించెను. ఉశిజుని
కొడుకు కక్షీనంతుఁడు సోమపానమదము నెమిత్తము మిమ్ముఁ బిలుచుచున్నాఁడు.
మీరు దధీచుని మనస్సును నేవించితిరి. అటులేర్వాత మీరిచ్చిన అశ్వశిరసును
ధరించి మీకు నతఁడు మధువిద్య నుపదేశించెను.

౧౩౧౨. యునంపేదవే పురువార మశ్వినా స్పృథాంశ్వేతం తరుతారం మవన్యథః ।

శత్రైరభి న్యంపుతనా సుమష్టరం చర్యత్యమిన్ద్ర మివచన్వజేసహమ్॥ ౧౩

దం॥ అశ్వినులారా! పేదఁడనురాజు కొఱకు; అనేకులు కోరఁదగినది, శత్రువులను
తొలఁగింపఁ జేయునట్టిది, మిగులఁ బ్రకాశించునట్టిది, తెల్లనిది, యుష్మములందు
శూరులచే నత్రైక్రిమింప శక్యముకానది, అన్నివనులందు సుపయోగింపఁదగినది
యింద్రునింబోలి శత్రులం బడ గొట్టునదియగు శశ్వమును మీరిచ్చితిరి.

సూక్తము ౧౨౦.

కశీనరతుడు ఋషి - అశ్వినలు దేవత - గాయత్రీ అక్షరము ౩ కావిరాట్ - ౪ నష్టరూప - ౫ తనుకర
 ౬ ఉష్ణిక్కు ౭ విస్తారబృహతి - ౮ విరాటు - తక్కినవి గాయత్రులు.

౩౧౩. కారాధ దోత్రాశ్వినావాం కోం జోషడభయోః ।

కథా విధాత్యప్రచేతాః॥

౧॥

దం॥ అశ్వినీదేవతలారా! యెట్టిస్తనము మీమ్ము బూజించుచున్నది? ప్రీతిపొందు
 లలో మీయిద్దరిలో నెవఁడు సమరుఁడు? మీ మహాత్మ్యమెఱుంగనివాఁడు ఏవిధ
 మున మీమ్ము సేవించుచున్నాఁడు?

౩౧౪. విద్వాంసావిద్ధరః పృచ్ఛే దవిద్వాన్నితా పరోఅచేతాః ।

నూచిన్నమర్తే అక్రౌ॥

౨॥

దం॥ ఈవిధముగా తెలియనివాఁడు (స్తుతికర్త) సర్వజ్ఞులగు నశ్వినీదేవతలచేత సేవా
 మార్గములను అడుగవలసినది. వారికంటె నితరుఁడు జ్ఞానరహితుఁడే. అశ్వినులిద్ద
 యును శత్రువులకు లొంగరు. స్తుతికర్తకు శీఘ్రముగానే ప్రత్యక్షమవుచును.

౩౧౫. తావిద్వాంసా హవామహే వాంతానో విద్వాంసామన్యవో చేతమద్య ।

ప్రార్చద్దయ మానో యువాకుః॥

౩॥

దం॥ అశ్వినీదేవతలారా! విద్వాంసులయినట్టి మీమ్ము బీలుచుచున్నాము. అట్లు
 పిలువఁబడినట్టి జ్ఞానులయినట్టి మీరు మాకు దేలియఁదగిన స్తోత్రమును ఇప్పుడు
 చెప్పవలెను. మీమ్ముగోరుచున్న నేను మీకోరికకు హవిస్సునిచ్చుచు స్తుతించు
 చున్నాను.

౩౧౬. విపృచ్ఛా మిషాక్యాత నదేవాన్వషటా కృతస్యాద్భుతస్యదస్రౌ ।

పాతంచనహ్య సోయానం చరభ్యసోనః॥

౪॥

దం॥ అశ్వినీదేవతలారా! మిమ్ముమిక్కిలిగా నమగుచున్నాను. సరికొద్దముకాదు
యితర దేవతలను అడుగను. చూడఁదగినట్టి మీరు వషత్తరముచేత త్రేల్వఁబడి ఆశ్వ
ర్యకరమై అధికబలమును గలిగించుచుట్టి సోమముయొక్క- మీ భాగమును పానము
చేయుఁడు. మమ్ముఁ బ్రాశనుయిన ఉద్యోగము కలవారింగాఁ జేయుఁడు

౧౩౧౭. ప్రయా॑ ఘోషే॑ భృగ॑వాణేన॑ శో॒భేయ॑యా॒వాచాయ॑ జ॒హ్వయో॑నా॒వామ్॑॥

ప్రై॒షయు॑ర్న వి॒ద్వాన్॥

౫॥

దం॥ అశ్వినీదేవతలారా! యే మీ స్తుతివాక్కుఁ ఘోషయను నామెకొడుకు
(సుహస్త్తు) నందును, భృగుఋషియందును ప్రకాశించుచున్నవో ఆవాక్కుఁ సమ
మగుచున్నది. ఏవాక్కుచేత కక్షీవంతుఁడు మిమ్ము స్తుతించుచున్నాడో ఆవాక్కుఁ
ప్రకాశించుచున్నది. అన్నమునుగోరుచు స్తుతి నెఱింగిన కక్షీవంతుఁడు మీ యను
గ్రహమునల్ల సఫలప్రయత్నుఁడగుగాక.

౧౩౧౮. శ్రు॑తం॒గా య॒త్రంత॑క॒వాన॑స్సా॒హం చి॒రేభా॑శ్వి॒నానా॑మ్ ।

ఆక్షీ॑శుభ॒స్సతీ॑దన్॥

౬॥

దం॥ అశ్వినలారా! గాయత్రీ సామముతో తకవానుఁడను (నేను) చేయుస్తుతి
వినుఁడు. కన్నులు మీపల్ల సంపాదించఁదలచి ఋజ్రాశ్వఁడు స్తుతించినట్లు (గాయ
త్రీసామముతోనే) నేను స్తుతించుచున్నాను.

౧౩౧౯ య॒వోహ్యో॑స్తం॒ మహో॑ర॒న్యవం॑ వా॒యన్ని॒రత॑తం॒ సత॑మ్ ।

తా॑నో॒వసూ॑సు గో॒పాన్యా॑తం॒ పా॒తంనో॑ వృ॒కాద॑భూ॒యోః॥

౭॥

దం॥ (అశ్వినీదేవతలారా!) ఎక్కువయిన ధనమును ఇచ్చుమీరు (ఎవనినైన)
రక్షించువారు లేక నశింపఁజేయువారు అగుచున్నారు. క్షేయము కలుగఁజేయు
ఆ మీరు మమ్ముఁ జక్కగాఁ గాపాడువారు కండు. చెడుగును గోరునట్టి దొంగ
నుండి మమ్ము రక్షింపుడు.

౧౩౨౦. మాకస్మై ధాతమభ్య మిత్రిణే నో మాకుత్రానో గృహేభ్యో ధేనవోగుః ।

సనాభుజో అశ్వీకీః॥

౮॥

దం॥ అశ్వీనీదేవతలారా! మైత్రిలేని యెవనికైనను మమ్ము నెదురుగ నుంచకుండు, దూడలను లేక మనుష్యులను రక్షించునట్టి గోవులు దూడలులేనివి మేము చేరరాని స్థలమునకు మా యిండ్లనుండి పోకుండుగాక.

౧౩౨౧. దుహీ యన్మిత్ర ధితయే యువాకురాయేచనో మిమితం వాజవత్యై ।

ఇషేచనో మిమితం ధేనుమత్యై॥

౯॥

దం॥ (అశ్వీనులారా! మిమ్ము స్తుతించు స్తుతికర్తలు మిత్రులపోషణకై ధనమును అందుకొనుచున్నారు. కనుక మమ్ము అన్నముతోఁగూడిన ధనముకలవారమయి యుండువారిగాఁ జేయుండు.

౧౩౨౨. అశ్వీనో రసనంరథ మనశ్వంవాజినీవతోః । తేనాహం భూరి రచాకన॥ ౧౦॥

దం॥ బలముగల అశ్వీనీదేవతలయొక్క గుఱ్ఱములులేని రథమును నేను సంపాదించితిని. (అనగా స్తుతిమంత్రమే వారికి వాహనమని తా.) ఆరథముతో నేను ఎక్కువ శ్రేయస్సును గోరుచున్నాను.

౧౩౨౩. అ యంస మహ మాతనూహ్యతే జినాఅను సోమపే మంసుఖోరథః ॥౧౧॥

దం॥ ధనముతోఁగూడినరథమా! ఈ నీవు నన్ను ఆభివృద్ధి నొందింపుము. సుఖముగలిగించునట్టి రథము స్తుతికర్తలవద్దకు సోమపానమును గుఱించి (అశ్వీనుచే) తీసుకొని పోబడుచున్నది.

౧౩౨౪. అధస్వప్నస్య నిర్విదే భుజ్జతశ్చరేవతః । ఉభాతావస్రి నస్యతః॥ ౧౨॥

దం॥ ఇపుడు ప్రభాతసమయమందుఁ గలిగిన స్వప్నమును గుఱించి దుఃఖించుచున్నాను. అట్లే యితరరక్షణ మొనర్పని ధనవంతుఁడగు పురుషుని గుఱించి దుఃఖించుచున్నాను. వారిద్దఱు శీఘ్రముగ నశించుచున్నారు. (స్వప్నము, లోభియును శాశ్వతముగా నిల్వరని తా.)

అనువాకము. ౧౮.

నూక్తము. ౧౨౧.

కతీవాన్యసి. త్రిష్టుప్తంబము, ఇంద్రుడు జేసెన, జేక విశ్వేదేవులు.

౧౩౨౫. కద్ధితాన్యూః పాత్రం దేవయతాం శ్రవణైరో అగ్నిపాంతురణ్యైన్ ।

ప్రయదానశ్విశ ఆహర్మ్య స్యాదు క్రంసతే అభ్యుతే యజత్రః ॥ ౧॥

దం॥ మనుష్యులను రక్షించునట్టి యింద్రుడు గోరూపధనమును గలుగఁజేయుచు దన్నుఁ గోరునట్టి యంగిరసులమగు మాయొక్క యా విధమయిన స్తుతులను ఎప్పుడు వినును? ఎపుడాయింద్రుడు మేడగల యజమానునియొక్క ప్రజలను ఆశ్రయించుచున్నాడో అపుడు మీయజ్ఞమందుఁ బూజింపఁబడువాడై యొక్కన యుత్సాహమునొందుచున్నాడు. (మేడగల, యంటే ధనవంతుడు గావలెనన్న కోర్కె తనకున్నదని తా.)

౧౩౨౬. స్తంభీర్ధద్యాం సధరుణం పృషాయన్మభుర్వాజాయ ప్రవిణం వరోగోః ।

అనుస్వజాం మహిషశ్చక్షత్రవాం మేనామశ్వస్యవరిమాతకంగోః ॥ ౨॥

దం॥ ప్రసిద్ధుడైన యింద్రుఁడు ద్వ్యలోకమును శాన్వితముగ నుండునట్లు చేయుచు న్నాడుగదా! నరి మునకుఁ బ్రభువు. ఆ యింద్రుడు సూర్యహాసమున నుండి అందఱు కోరఁదగిన జీవనాధారమయిన వర్షోదకమును అన్నముకొరకు వర్షించుచు న్నాడు. గొప్పవాడగు నింద్రుడు తనవర్షనుండి పుట్టిన రాత్రిని ఆచరించుచు న్నాడు. ఏమంటే యితఁడు అడుపెట్టమును గోవునకుఁ బట్టినగా మార్పుచేసినాడు.

౧౩౨౭. నక్షద్ధవ మహణీః పూర్వ్యంరాట్ తురోవిశామక్ష్తే రసామనుద్యాన్ ।

తక్షద్వజ్రం నియుతంత సన్భుద్యాం చతుష్పదేనర్యాయ ద్విపాదేః ॥ ౩॥

దం॥ ఎఱ్ఱని యువసులను బ్రకాశింపఁ జేయునట్టి సూర్యహాసేంద్రుడు పూర్వ ఋషుల యాహ్వానముకూడ వినుఁగాక. ప్రతిదినమందు మనుష్యులని సంగిరసుల వంశస్థులయిన స్తుతికర్తలకు ధనముచ్చితమై ఆ యింద్రుడు సబ్రాహ్మణ్యమును

జంపదగినదానితోఁ జేరునట్లు నిర్మించెను. మనుష్యుల హితముకొఱకు చతుష్పాద
జంతువులకొఱకు, ద్విపాదజంతువులకొఱకు, గ్రిందబడకుండ ద్యులోకము నిల్పెను.

౧౩౨౫. అ॒స్యమ॑దే॒ స్వ॒ర్యం॑ దా॒ఋతా॑యా పీ॒వృత॑ ము॒స్రియా॑ణా మనీ॒కమ్ ।

య॑ద్ధ॒ప్రస॑గ్గే॒ త్రిక॑కు॒మ్ని వ॒ర్తద॑ప్ర॒దుహ॑ణో మా॒నుష॑స్యదు॒రోవః॑॥ ౪॥

ద॥ (ఓ యింద్రా!) యీ సోమరసముయొక్క మదము గలిగినపుడు యజ్ఞము
కొఱకు స్తుతింపదగిన (గుహలో) దాచబడిన గోవులయొక్క సమూహమును ఇచ్చి
తివి (అంగిరసులకని తా.) ఎపుడై తే యుదమునందు ముల్లోకాలకు నాయకుడగు
నింద్రుడున్నాడో అప్పుడు మనుష్యులకు దోహదముచేయు (పణియనువాని)
ద్వారములను బగులఁ గొట్టినాడే.

౧౩౨౬. తు॒భ్యంప॑యో య॒త్పిత॑రావనీ॒తాం రా॑ధః సు॒రేత॑స్సుర॒ణే భు॑ర॒ణ్యా ।

శు॒చియ॑త్తే॒ రేక్ష॑ ఆ॒యజ॑న్త॒సబ్ద॑ఘా॒యాః ప॑య॒ఉ॒స్రియా॑యాః॥ ౫॥

దం॥ ఓ యింద్రుడా! శీఘ్రముగఁ గార్యములు నెరవేర్చునట్టి నీ కొఱకు సర్వ
జగత్పాలకములగు ద్యావాభూములు ఎపుడు సమృద్ధికల్గి జగదుత్పత్తి చేయునట్టి
హవిస్సును గలుగజేసెనో, యెపుడు శుద్ధమయిన పాలుపితుకునట్టి, ధనముకంటె
బ్రయమయినట్టి గోవుక్షీరమును నీకు యజమానులిచ్చిరో (అప్పుడు నీవు గుహ
ద్వారములు పగులఁగొట్టితివని పూర్వాన్వయము.)

౧౩౩౦. ఆ॒ధప్ర॑జ॒జ్ఞేత॑ర॒ణి ర్ణమ॑త్తు ప్ర॒రోచ్య॑స్యా ఉ॒షసో॑నసూ॒రః ।

ఇ॒న్దుర్యే॑భి॒రాప్త॑స్వే దుహ॒వ్యైః సు॒వేణ॑సి॒చ్ఛ ఇ॒రణా॑భి॒ధామ॑॥ ౬॥

దం॥ ఇప్పుడు ఈ యింద్రుడు బాధలనుండి మమ్ము దాటించువాడై సంతోష
వంతులఁ జేయుగాక. అతడు యీ యుపోదేవతయొక్క (సమీపమున నున్న)
సూర్యునివలె మిగుల వెలుగుచున్నాడు. స్తుతింపదగిన సోమము ఆహవనీయస్థాన
ముగుఱించి స్రువముతోఁ జల్లబడుచు తన సంబంధమయిన హవిస్సులుగల యే
కర్మలతోఁ దృప్తిపొందింపఁ బడెనో?

౧౩౩౧. స్వి॒ధ్నాయ॑ ద్వ॒ధి॒త॒ర॒ప॒స్యా॑ త్సా॒రో॒ఽభ్య॑రే పరి॒రో॒ధ॒నా॒గోః॑ ।

య॒ష్ఠప్ర॑భా సి॒కృ॒త్యో॒స్య అ॒న్యద్య॑న నర్వి॒శే ప॒శ్యి॒షేతు॑రాయ॥

2॥

దం॥ సూర్యకిరణాలచే మిక్కిలి తపింపఁ జేయఁబడిన మేఘసంక్తి యెపుడు నర్జము కురియ నారంభించునో అపుడు (సూర్యసూపుడయిన) ఇంద్రుఁడు అంతరిక్షమందుండి వర్షోదకముయొక్క ఆవరణములను అంతట నివారించుచున్నాఁడు. సూర్యసూపుఁ డగు నింద్రుడా! నీవు కర్మార్థములైన దినములను గుఱించి యెపుడు ప్రకాశించు చున్నావో అపుడు బండితోఁ గట్టెలకుఁ బోవువానికి, పశువుల నిమిత్తమై యరణ్య మునకుఁ బోవలచి త్వరపడు గోపాలునకుఁ గోర్కె సిద్ధించును.

౧౩౩౨ అ॒ష్టా॒మ॒హో॒ది॒న ఆ॒దో॒హా॒శీ ఇ॒హా॒ద్యు॒మ్నా॒ సా॒హ॒మ॒భి॒యో॒ధా॒న ఉ॒త్త॑మ్ ।

హ॒రి॒న్య॒తే మ॒ని॒నం దు॒క్షన్వ॑ధే గో॒ఽభ స॒మ॒ద్రि॒భి ర్వా॒తా॒ప్యమ్॑॥

౩॥

దం॥ మనోహరమయిన, మదకరమయిన, వీర్యవంతమైన వాయువేగముగల సోమ రసము రాళ్లుతో నీవృద్ధికై యెపుడు పిండుచున్నారో అపుడు ఇంద్రుఁడా! యెక్కువయిన సోమముయొక్క భోజనముఁగూడిన హరియను గుఱ్ఱాలను ఈయజ్ఞమందు (ద్రావణగా మిగిలిన సోమముచు) ద్రావింపుము. ధనముఁపహరించునట్టి శత్రు నును యుద్ధముజేయు శక్తిగల నీవు అట్లే తిరస్కరింపుము.

౧౩౩౩. త్వ॒మాయ॑ సం॒ప్రతి॑వర్త॒యోగో॒ర్ద్ది॒వో అ॒శ్నా॒న ము॒పసీ॑తన్మృ॒భ్యా॑ ।

కు॒తాయ॑యత్ర పు॒రుహూ॑తవన్వ చ్చు॒ష్ణమ॑న నైః పరి॒యాసి॑వ॒ధైః॑॥

౪॥

దం॥ అనేకులచేతఁ బిలువఁబడనో యింద్రా! యెప్పుడు కుత్సని కొఱకు శుష్ణా నురుని అధికములగు నాయుధములచేత హింసించుచు నెల్లచోట్లకుఁ బోవుచున్నావో అపుడు ఇనుముతోఁ జేయఁబడినట్టి, ద్యులోకముకంటెఁ బ్రకాశించునట్టి, (త్వష్టచే) దీసికొని రాఁబడినట్టి, శీఘ్రగమనముగలట్టి వజ్రాయుధమును పాటిపోవుచున్న (శుష్ణా నురునకు) అభిముఖముగాఁ బ్రయోగించితివి.

౧౩౩౪. పు॒రాయ॑త్సూ॒రస్త॑ మ॒హా॑ అ॒పీ॒తే॒ స్తమ॑ద్రవః॒ ఫలి॑గం॒ హేతి॑మస్య ।

శు॒ష్ణస్య॑ చి॒త్ పరి॑హితం॒ యనో॑ జో॒దివ॑ స్పరి॒సుగ్ర॑థితం॒ తదా॑దః॥ ౧౦॥

దం॥ పూర్వముందు సూర్యుడు చీకటిరూపమయిన శుష్ణాసురునియొక్క యువమునుండి యెప్పుడు వెడలినచ్చెనో యప్పుడు : జా॒యధ॑ధారి॒ణగు॑ నింద్రా! ఆ మే॒ఘరూ॑పముతో నావరించిన సంహారకుడగు రాక్షసుని నిరాకరించితివి. అట్లు ఏరాక్షు బలము సూర్యునకు మీఁద నావరించినదై వ్యాపించెనో ఆ బలమును వదలించితివి.

౧౩౩౫. అను॑త్వామ॒హీ పా॑జ॒సీ అ॒చక్రే॑ద్యా వా॒క్షామా॑మదతా మి॒న్ద్ర కర్మ॑న్ ।

త్వం॑వృ॒త మా॑శయా॒నం సి॒రా సు॑మ॒హోవ॑జ్రేణ॒ సిష్వ॑పో॒వరా॑హమ్॥ ౧౧॥

దం॥ ఓ యింద్రా! గొప్పవి, బలముకలవి, సర్వవృత్తవాపించినవి అగు ద్యావాభూములు (వృత్తవధాది) కర్మలందు బ్రవర్తించిన నిన్నుగూర్చి సంతసించెను. తర్వాత నీవు అంతట వ్యాపించియున్న శ్రేష్ఠాహారముగల వృత్రాసురుని శ్రేష్ఠునియైన వజ్రాయుధముతో పాటుచున్న యువకములందుఁ జంపితివి.

౧౩౩౬. త్వం॑మి॒న్ద్రని॒ర్యోయా॑ అ॒వోన్మా॒న్తిష్ఠా॑ వా॒తస్య॑సు॒యుజో॑ వహి॒ష్ఠాన్ ।

యం॑తే॒ కా॒వ్యఉ॒శనా॑మన్ది॒నందా॑ ద్వృ॒తహ॑ణం॒ పార్యం॑ తత॒క్షవ॑జ్రమ్॥ ౧౨॥

దం॥ ఓ యింద్రుడా! మనుష్యులకు హితమొనరించునట్టి నీవు ఏ యశ్వములను ఓడించుచున్నావో ఆ వాయువేగముగల్గి సుఖముగా రథము బూన్పడగిన బాగుగ రథములాగందగిన గుఱ్ఱములను అధిష్ఠింపుము. కవి పుత్రుడయిన శుక్రుడు మత్తులుగలుగఁ జేయునట్టి యేవజ్రాయుధమును నీ కొఱకు నిచ్చెనో శత్రుసంహారసమర్థముచు వృత్తునిజంపఁదగినది యగుదానిని సానపట్టితివి.

౧౩౩౭. త్వం॑సూ॒రో హ॒రితో॑ రా॒మయో॑న్మా॒స్థర॑ చ్చ॒క్రమే॑తశో॒నాయ॑ మి॒న్ద్ర ।

ప్రా॑స్య॒పారం॑ న॒వతి॑ నా॒వ్యానా॑మపి॒కర్త॑మ॒ వర్త॑యో॒యజ్ఞా॑న్॥ ౧౩॥

దం॥ ఓ యింద్రుడా! సూర్యహాపమునఁ బ్రకాశించు నీవు పచ్చని రథాశ్వములను విహరింపఁజేసితివి. రథచక్రమును సూర్యుని యశ్వమునలె బోవునట్లు చేసితివి. ఓడచే దాటఁదగిన తొంబదినదులను నీవు దాటి తీరమందు యాగవిరోధులయిన వారిని ఒడజేసిచేయవలసిన పనిని జేసితివి.

౧౩౩౫. త్వం¹నో² అస్యా³ ఇ⁴ద్ధ⁵ద్ధ⁶న్వా⁷ నాయాః⁸ పా⁹హి¹⁰వ¹¹జ్ర¹²వో¹³ దు¹⁴రి¹⁵తా¹⁶ద¹⁷భీ¹⁸కే¹⁹ ।

ప్ర¹నో²వా³జా⁴న⁵భ్యో⁶౩ అ⁷శ్వ⁸బు⁹భ్యా¹⁰ని¹¹షే¹²య¹³న్ధి¹⁴ శ్ర¹⁵వ¹⁶సే¹⁷ సూ¹⁸నృ¹⁹తా²⁰యై॥ ౧౩॥

దం॥ వజ్రాయుధమును ధరించిన యింద్రుడా! నీవు కష్టముతోఁ బోగొట్టఁదగిన యీదారిద్ర్యమునుండి మమ్ము రక్షింపుము. పాపమునుండి ప్రాప్తించిన యున్న మందు మమ్ము రక్షింపుము. రథముతోఁగూడిన గుఱ్ఱములు మొదలగువానికిఁ గావలసినంత ధనములను మాకు అన్నము నిమిత్తము, ప్రియసత్యవాక్కు వాక్కు నిమిత్తము ఇమ్ము. (నీ విచ్చినధనముతో నన్నము, కీర్తి, సత్యము సంపాదించుమని తా.)

౧౩౩౬. మా¹సా²తే³ అ⁴స్స⁵త్స⁶మ⁷తి⁸ ర్వి⁹ద¹⁰స¹¹ద్వా¹² జ¹³ప్ర¹⁴మ¹⁵హాః¹⁶ స¹⁷మి¹⁸హో¹⁹వ²⁰ర²¹స్త²² ।

ఆ¹నో²భ³జ⁴ మ⁵ఘ⁶వ⁷న్గో⁸ష్వ⁹రో¹⁰ మం¹¹హీ¹²ష్టా¹³సై¹⁴స¹⁵థ¹⁶మా¹⁷దః¹⁸ స్యా¹⁹మ॥ ౧౪॥

దం॥ ద్రవ్యముచేతఁ బూజ్యుడనగునింద్రా! నీ సంబంధమగు ఆ ప్రసిద్ధమయిన యనుగ్రహబుద్ధి మాయందు తగ్గిపోకుండుగాక. అన్నమును మాకు సమృద్ధిగా నుండుగాక. ధనముగల యింద్రుడా! ధనపతివగు నీవు మమ్ము గోవులయందుఁ జేర్పుము. నీకు నుత్సాహము గలిగించు మేము (స్తుతులతో నని తా) పుత్ర పౌత్రాదులతో నుత్సాహులమై యుండుముగాక.

ఇట్లు ప్రథమమండలమున ప్రథమాష్టకము సమాప్తము.

ద్వితీయాష్టకము.

ప్రథమాధ్యాయము.

సూక్తము ౧౨౨.

కషీవాన్యసి, త్రిష్టుప్చంద, విశ్వేదేవత.

౧౩౪౦. ఓమ్ ప్రవఃప్రాస్తం రఘుమన్యవోన్ధోయజ్ఞం రుద్రాయమీహృషేభరధ్వమ్ |
దివో అస్తోష్య సురస్య వీరారిషుధ్యేవ మరుతో రోదస్యాః ౧॥

౧౦॥ కోపములేని ఋత్విజులారా! మిమ్ము రక్షించుసాధనమగుచున్న యాగము డిపించు హవిస్సును ఫలప్రదుడగు రుద్రుని కొఱకుఁ గలుగఁ జేయుము. అమ్ము యాదులవలె వీరులగు మరుత్తులతోఁగూడి ముల్లోకములనుండి అసురులఁబాఱఁ గోలునట్టి ఆ దేవుని ద్యావాభూముల మధ్యనున్న మరుత్తులతోఁ గలిపి స్తుతించుచున్నాను.

౧౩౪౧. పత్నీవ పూర్వహూతిం వావృధధ్యో ఉషానానక్తా పురుధా విదానే |

స్తరీర్నాత్కం వ్యతంవసానా సూర్యస్య శ్రియా సుదృశీహిరణ్యైః ॥ ౨॥

౧౦॥ పెనిమిటియొక్క మొదటిపిలుపును వృద్ధిరొందించుటకు (శీఘ్రము వచ్చు) గార్యవలెను అహూతాత్రి దేవతలారా! అనేకవిధములస్తుతులఁ దెలిసికొనువారయి మాపూర్వాహ్వానము విని) రండు. సూర్యునివలె బంగారుకాంతికల కిరణములచేత వృద్ధిరొంది ఎడతెగని రూపమును ధరించునట్టి సూర్యునికాంతితో ఆతనికిముందుఁబోవుచుఁ జక్కఁగాఁగనంబడునట్టి ఉషోదేవత మాపూర్వాహ్వానమును మన్నించుఁగావుత.

౧౩౪౨. మమత్తునః పరిజ్ఞా వసర్వా మమత్తువాతో అపాం వృషణ్వాన్ |

శిశీత మిన్ద్రా పర్వతా యువంసస్తన్నో విశ్వే వరివస్యన్తు దేవాః ॥ ౩॥

౧౦॥ (గార్హపత్యాది రూపముతోనున్న) సూర్యుఁడు మమ్ము సంతృప్తులఁ జేయుఁ గాక. వర్షోదకములంగలిగించు వర్షవాయువు మమ్ముఁ వృప్తులఁ జేయుఁగాక. ఇంద్ర

పరస్యలారా! మీరు మానునస్సు నిర్మలముగా నుంచుడు. దానివల్ల సమస్త దేవతలు ను మాకు విస్తారమయిన యన్నమునిత్తురు గాక.

౧౩౪౩. ఉతత్యామేయశసాశ్వేతనాహ్వాన్తా పాశ్చాశి జోహూవద్యై ।

ప్రవోసాతమపాం కృణుధ్వం ప్రమాతరా రాస్మినస్యాయోః॥ ౪॥

దం॥ ఉశిజుని కొమారుడనగు కక్షీవంతుడను నేను నాకొఱకుఁ గీర్తిగలట్టి, (చరుపురోడాశానుల) భక్షించునట్టి, (నేయిసోమముమొ॥) వాటిని పానము చేయు నట్టి, ప్రసిద్ధులయినట్టి, యశ్వినీదేవతలను ఉపఃకాలమందు ఆహ్వానముతోఁ బూజింతును. ఋత్విజులారా! మీరు ఉదకములకు మనుమఁడగు అగ్నిదేవుని మిగుల స్తుతింపుడు. (ఉదకమువల్లఁ జెట్లుపుట్టును. వాటిరాపిడి చేతనగ్నిపుట్టును. కనుక మనుమఁడనితా)

౧౩౪౪. ఆవోనువణ్య మాశిజోహూవద్యై ఘోషేనశం సమష్ట సస్యచంకే ।

ప్రవ పూష్ణే దావన తి అచ్ఛావోచే యనసుతాతిమగ్నేః॥ ౫॥

దం॥ ఓ దేవతలారా! ఉశిజుని కొడుకునగు కక్షీవంతుడను నేను మీ స్తవనీయమగు స్తోత్రమును మీయాహ్వానము కొఱకు పాండురోగమునశింపఁ జేసికొనఁగోరిన ఘోషయను బ్రహ్మవాదినవలె అభిముఖుడనై సలుకుచున్నాను. ఫలదాతయగు పూషదేవతకొఱకుఁ గూడ స్తుతినిబలుకుచున్నాను. అగ్నియొక్క ధనదానమునం గూడ స్తుతించుచున్నాను.

౧౩౪౫. శ్రుతంమే మిత్రావరుణా హవేమోత శ్రుతంసదనే విశ్వతఃసీమ్ ।

శ్రోతునః శ్రోతురాతిః సుశ్రోతుః సుక్షేత్రా సిన్ధురద్భిః॥ ౬॥

దం॥ ఓ మిత్రావరుణులారా! యీమాకహ్వానములను వినుడు. మఱియుయజ్ఞగృహమందఁ అంతటను జేయఁబడుచున్న యీస్తోత్రమును గూడవినుడు. ఎల్లచోట్లను బ్రసిద్ధికెక్కిన ధనముగల మాయీ ఆహ్వామునినునట్టి, జలాభిమాన దేవతమంచి క్షేత్రములను ఉదకముల చేత (దడుపుచు) మాయీర్తుతులను వినుఁగాక.

౧౩౮౬. స్తు¹పే¹సా¹వాం¹ వరుణమిత్ర¹ రాత్తి¹వాం¹ శతా¹ప్రక్షయా¹ మే¹షప్రజే¹ ।

శ్రుత¹రథే¹ ప్రియ¹రథే¹ దధా¹నాః¹ సద్యః¹ పుష్టి¹ని¹రు¹ద్ధా¹నా¹సో¹ అగ్గన్¹॥ ౭॥

దం॥ ఓ మిత్రావరుణలారా! మీ ఆ ప్రసిద్ధమయిన అపరిమితమైన గోదానము కక్షీవంతుడనగునాయఁడు అన్నదానముగల యజ్ఞములనిమిత్తము అగుఁగాక. మఱియు మిత్రాది దేవతలారా! ప్రసిద్ధమగు రథముతోఁగూడి ప్రియమైన రథముగల్గి కక్షీవంతుడనగు నాయఁడు బ్రీతినుంచుచు వెంటనే పుష్టిని మాకు గల్గించుచు రండు.

౧౩౮౭. ఆ¹స్య¹స్తు¹పే¹వహి¹ మఘన్య¹రాధః¹ సచా¹సనే¹మనహః¹ సువీ¹రాః¹ ।

జన్¹యః¹ ప్రజే¹భ్యో¹ వా¹జినీ¹వా¹నశ్వా¹నతో¹రథి¹నో¹ మహ్యం¹సూ¹రిః॥ ౮॥

దం॥ పూజ్యమగు ధనముగల యీదేవతా సంబంధమయిన ధనమును స్తుతించుచున్నాను. పరస్పర స్నేహసంబంధముగల ముఖ్యులమగు కక్షీవంతులము పుత్రపౌత్రాదులుకలవారమై ఒకరియందొకరుమైత్రి కల్గియనుభవించుము గాక. ఏదేనసంఘము అంగిరోవంశ్యులమగు మాకు అన్నముగలిగించి, యశ్యములు గల్గించి, రథములు గల్గించినదియయి నన్ను బ్రేరించుచున్నదో (ఆదేనధనమని పూర్వాన్వయము.)

౧౩౮౮. జన్¹యో¹ మిత్రా¹వరుణా¹ వబి¹ధ్రుగ¹పో¹నవాం¹ సునో¹త్యక్ష¹ యా¹ధ్రుక్¹ ।

స్వ¹యం¹ సయ¹త్మం¹ హృ¹దయే¹ని¹ధ¹త్త¹ ఆ¹సయ¹దీం¹ సహో¹త్రా¹భి¹ ఋ¹తా¹వా॥ ౯॥

దం॥ ఓ మిత్రావరుణలారా! మీకు ఏజనుఁడు ద్రోహముచేయుచున్నాఁడో, యెవఁడు మతేవిధమయిన ద్రోహము చేయుచు మీకు సోమరసమును పిండఁడో, ఆయిద్దఱు (మొదటివాఁడు యాగము మానినవాఁడు రెండవవాఁడు సోమము మీకివ్వని వాఁడు) స్వయముగా రోగమును తమ హృదయమందఁచు కొనుచున్నారు. వీరిద్దఱుకాక యింకొకఁడు యజ్ఞముగల్గి స్తుతివాక్కులతో ఈ సోమరసమును దీయుచున్నాఁడు.

౧౩౮౯. స¹వ్రా¹ధతో¹ సహ¹షో¹ దం¹సు¹జా¹తః¹ శర్ధ¹స్తరో¹ న¹రాం¹గూ¹ర్త¹శ¹వాః¹ ।

వి¹స్పృష్ట¹రా¹శ్చి¹ర్యా¹తి¹ బా¹హు¹సృ¹త్వా¹వి¹శ్వా¹సు¹పు¹త్సు¹ స¹ద¹మి¹చ్ఛా¹రః॥ ౧౦॥

దం॥ ఓమిత్రావకుణూరా! మిమ్ముబూజించువాడు అణఁకునగల గుఱ్ఱముల
రక్షణముమీ. ఈ సూర్యుండువాడు. శత్రువీగులం దిరస్కరించువాడు, తనసరివారిలో
బ్రహ్మకెకి - నవాడు, యాచకులకి సుధనముకలవాడును శూరుడునై, అన్నియుద్ధ
ములలోను హింసకులైన మనుష్యులగుడ్డి జంకులేకుండ న్నెప్పుడు బోవుచున్నాడు.

౧౩౫౦. అథగ్మంతానహుక్షో హవంసూరేః శ్రోతారాజానో అమృతస్య మద్ధాః ।

నభో జువో యన్నిరవస్యరాధః ప్రశస్తయే మహీనా రథవతే॥ ౧౧॥

దం॥ సర్వాధికారులగుదు సంతోషముకలిగించు దేవతలారా! మరణరహితుడనయి
స్తూతికర్తవయిన మనుష్యుడగు నాయొక్క ఆహ్వానముచు వేచుడు. పిమ్మట అంత
రిక్షసంచారులగు మీరు మఱెవరును రక్షకులులేని నాడగు నాయొక్క మాహాత్మ్య
ముతోఁగూడిన స్తోత్రమును శ్లాఘించుటకు రండు.

౧౩౫౧. ఏతం శర్థం ధామయస్య సూరే రిష్యో చక్షతయస్యనంతే ।

ద్యమ్నానియేషునను తాతీరాన్విశ్వే సస్వన్తు ప్రభృషేషునాజమ్॥ ౧౨॥

దం॥ “సూరిస్సులందిచ్చునట్టి యేయజమానునకు నశేంద్రియములకుఁ బుష్టినిచ్చునట్టి
యన్నముగ్గుటకయి మేము పిలువ బడితిమో ఆయజమానునకుఁ బరమానుభవించు
దగినది యిపుడివ్వఁగగినదియగు అన్నమును ఇచ్చెదము” అని చెప్పిరి. ఏదేవతలందు
నన్నములు ధనములు వింకి-లికలవో అసమస్త దేవతలు యాగములందన్నమును
ఇత్తురు గాక.

౧౩౫౨. మద్ధానుపేదశతయస్య ధానేన్ద్రియైశ్చ బ్రథతో యస్త్యనామ్ ।

కిమిష్టాశ్వ ఇష్టరక్తిరేత ఈ శానానస్త కుషకుష్టశ్శేషానీ॥ ౧౩॥

దం॥ పదిందియములకుఁ దృప్తిని గలిగించు నన్నమును పదివిధములయిన యన్న
మును ధరించిన చరుసాధ్వయులు (అగణా ముష్విజాలు) పదివంది (అహవనియా
గ్నివద్దకు, ఎందువల్ల పోవుచున్నారో అందువల్ల మేము దేవతలను స్తుతించుచు
న్నాము. స్తుతికర్తవయిన యే మాకు దేవతలు ప్రభువులో శత్రువులు నొడించు
నట్టియు, గర్మకు నిర్వహించునట్టి ఆ మమ్మును ఇష్టాశ్వః, ఇష్టరక్తి (పిరిడ్లు
శత్రురాజులు) ఏమి చేయఁగలరు?

౧౩౫౩. హిరణ్య కర్ణంవః కి గ్రీవమర్ణస్తన్నో విశ్వేనరివస్యన్తు దేవాః ।

అర్యోగిరః సద్య ఆజగ్నుషీరోస్రాశ్చ కన్తాభయే వ్యస్థే॥ ౧౪॥

దం॥ బంగారుకుండలాల చెవులు కలట్టి, రత్నహారముల కంఠముగలట్టి, రమణీయ రూపములుగలట్టి పుత్రుల సంఘమును మాకు సమస్త దేవతలు ఇత్తురుగాక. ప్రసిద్ధము పూజ్యమునగు నాదేవసంఘము (తాము) వచ్చినవెంటనే స్తుతికర్తలమగు మానోటినుండి వెడలిన స్తుతులను క్షీరాది హవిస్సులనుగూడ యీమా ఐహికా ముష్మికధనముల నిచ్చుటకెంతకావలెనో యంతః గోరుదురుగాక.

౧౩౫౪. చత్వారో నూమశర్మారస్య శిశ్వస్త్రయోరాజ్ఞ ఆయ వసస్య జిహ్వాః ।

రథోవాం మిత్రావరుణా వీర్హాపానిః సూమగభస్తిః సూరోనాచ్యాత్॥ ౧౫॥

దం॥ నన్ను (అనగా కక్షీవంతుని) మశర్మారుడను రాజయొక్క అజ్ఞానులగు నలుగురు పుత్రులు బాధించుచున్నారు. జయశీలుడయిన ఆయవసుడను రాజయొక్క పుత్రులు ముగ్గురు బాధించుచున్నారు. మిత్రావరుణలారా! మీరథము గొప్పరూపముగలది, సుఖకరమయిన కాన్తిగలది యయి సూర్యునివలె బ్రకాశించుగాక.

సూక్తము. ౧౨౩.

కక్షీవాస్యసి, త్రిష్టుభ, యుషోదేవత.

౧౩౫౫. పృథూరథో దక్షిణాయా అయోజ్యై నందేవాసో అమృతాసో అస్థుః ।

కృష్ణాదుదస్థాద్యార్యాం విహాయాశ్చిత్సన్తీ మానుషో యక్షయాయ॥ ౧॥

దం॥ సమర్థురాలగు ఉషోదేవతయొక్క విశాలమయిన రథము పూన్వబడినది. ఈ రథమును మరణరహితులయిన దేవతలు ఎక్కిరి. పూజ్యురాలు గొప్పదియగు ఆ యుషోదేవత మనుష్యసంబంధమగు నివాసముకొరకు చీకటి దొలగించునదై చల్లని చీకటిలోనుండి యుదయించెను.

౧౩౫౬. పూర్వా విశ్వస్సావభవనాదబోధి జయస్తీవాజం బృహతీసమత్రీ ।

ఉచ్చావ్యభ్యద్యుపతిః పునర్భూరోషా అగన్విభమా పూర్వహూతౌ॥ ౨।

దం॥ (నిద్రతోనున్న) సమస్త లోకమునకంటె ముందుగా యజమానుల నిమిత్త మున్నమును గలుగఁజేయుచు ఉపోదేశత మేల్కొనెను. గొప్పదయి కాంతినిచ్చు నుప ప్రకాశించుచున్నది. గొప్పదియు, యశావనవతియు, పర్యాయమున (అనఁగ. నొకమాటయిన తరువాత నింకొకమాట) ఉదయించునదియు నగు ఉపోదేశత మొదటి యాహ్వానమునందే మొదటిదై యజ్ఞశాలకు వచ్చుచున్నది.

౧౩౫౭. యదద్యభాగం విభజాసిన్మభ్య ఉపోదేవి మర్త్యత్రాసుజాతే ।

దేవోనో అత్రసంతాదమూనా అనాగసోవో చతిసూర్యాయ॥ ౩।

దం॥ శోభనజన్మగల ఉపోదేవి! మనుష్యులఁ బాలించునట్టి నీవు ఇస్సమ మను ష్యుల కొఱకు ఏ ప్రకాశభాగమును విభజించి యిచ్చుచున్నవో ఆయా భాగవిష యమునందు ఇష్టార్థముల నిచ్చు మనస్సుగలట్టి సవితృదేవుడు మమ్ము దోషరహి తులనుగా సూర్యునకుఁ జెప్పుగాక. (సవితృడు సూర్యుడును ఒక్కఁడే యయ్యును పనులభేదమునెట్టి పదభేదము. పాపపుణ్యము పరిశీలించుపని సవితృనిది. ఫలముల నిచ్చుపని సూర్యునిది.)

౧౩౫౮. గృహంగృహ మహనాయా త్యచ్ఛాపే దివే అధినామాదధానా ।

సిషాసస్తీ ద్యోతనా శశ్వదాగా దగ్రమగ్రమిన్భజతే వసూనామ్॥ ౪।

దం॥ ఉపోదేశత ప్రతిదినమందును, ప్రతియజ్ఞగృహమునకు వెలుంగునిచ్చుచుఁ బోవుచున్నది వస్తుప్రకాశము గలిగించు నిచ్చుకలదై సమస్త ప్రపంచమును బ్రకా శింపఁజేయుచుఁ బ్రతిదినమును వచ్చుచున్నది. హవిస్సులయొక్క ఆయాక్రేవ భాగమును పొందుచున్నది.

౧౩౫౯. భిగస్య స్వసావకుణస్య జామిరుషః సూన్మతే ప్రభమాదరస్వ ।

పశ్వాసపశ్వా యో అఘస్య ధాతాదయే మతం దక్షిణయారథే॥ ౫।

౩౦|| సన్మార్గవర్తినిగఁ ఓ ఉహదేవీ! నీవు సూర్యులకు చెల్లెలుగనున్నావు. నీవిత
రదేవతలకంటె గొప్పదానవయి స్తుతింపఁబడుము. తరువాత నెఁడు దుఃఖము
గల్గించునో (శత్రు)ని తా.) వాఁడు పాటిపోవుఁగాక. నానిని సహాయురాలవైన
నీతోజేరి రథముతో జయింతుము.

౩౧|| ఉదీరతాం నూన్యతా ఉత్పరస్థో గుదగ్నయః శుశుచానాసో అస్థః ।

స్వాహా వసూని తమ సాపగూహ్యో విష్కృణ్వన్త్య పసో విభాతీః॥ ౨॥

౩౦|| ప్రీయసత్యవాక్కులు బయలుపెడలుఁగాక. కార్యముచేయుదమన్న బుద్ధులు
బయలుపెడఁగాక. అగ్నిహోత్రములు మిగులఁ బ్రజ్వలించునవై పెక్కి లేచుఁగాక.
అంధకారములో మునిగియుండి అందఱికిని కావలసియున్న హవిస్సు మొసలగు
యజ్ఞసాధములను ఏకారణముచేత ఉహదేవత ప్రకటించుచున్నదో ఆకారణముచేత
(శని పూర్వావ్యయము)

౩౧|| అపాన్య దేత్యభ్యో న్యదేతి విషుహపే అహసీ సజ్చరేతే ।

పరిక్షితో నమో అన్యగృహకర ద్యౌదుషాః శోశుచశారధేన॥ ౨॥

౩౦|| నానారూపములయిన రేయిబగళ్లు తిరుగుచున్నవి. ఆ రెంటియందు ఒకటి
(పగలు) అభిముఖముగ వచ్చుచున్నది. పర్యాయముగవచ్చునట్టి వాటిరెంటిలో
నొకటి (అనఁగారాత్ర) కప్పివేయునట్టి జీకటిరూపమయిన పాపమును చేయుచు
న్నది పగటిలో నొకభాగమగు ఉష ప్రకాశించునట్టి రథముతో నంతట వెలుగు
గలిగించుచున్నది. (పర్యాయముగ = ఒకదానితర్వాత నొకటిగా)

౩౨|| సవృశీరద్య సవృశీరిదుశ్వో ద్విర్ఘ్నం సచన్తే వరుణస్యధామ ।

అననద్యాస్త్రిం శతం యోజ నాన్యేకైకా క్రతుంపరియన్తిసద్యః॥ ౩॥

౩౦|| ఉహదేవతలు ఈ పగటియందు నొకదానికొకటి సమానమై, రేపుకూడ
అన్యోన్యసమానములే అగుచున్నవి. దోషరహితమగు ఉషస్సులు విశాలమయిన
వరుణనియొక్క (ఇచట సూర్యుడే వరుణశబ్దార్థము = పాపపుణ్యపరీక్షకుఁడు)
చోటిని సేవించుచున్నవి (మేరుసానముచుట్టు ప్రతిదినము సేవించునని తా.) ముప్ప
దిమామడలదూరము (ఎన్నిద్రోసిలోక ఆనుడ) సూర్యునకు ముందుబుట్టుచున్నవి.

మం ౧. అను ౧౮. నూ ౧౨౩.] ఋ శ్లో ౩ ము

వీటిలో నాకొ-టి (అంకాది భూభాగములనుగూర్చినది) గమనములను దలయుచు
యమందే నిర్వహించును. (భూమిశ్లో ౧. అంకనూ:దినుడి కలదని తోచెను)

౧౩౩౩. జానత్యహ్నః ప్రథమస్యనామ శుక్రాకృష్టాజనిష్టశ్చైతేచి ।

ఋతస్యయోషా నమనాతిథానూ హరహర్షిష్కృతి మావరత్తే ॥ ౯౪

దం॥ ఉషోదేవత ముఖ్యమగు పగటియొక్క అగమనమును దెలియజేయుచున్నది.
స్వయముగ ప్రకాశించుచు, తెల్లనై నట్టిదియై చీకటిలోనుండి పుట్టుచున్నది. యక్షము
యొక్క స్థానమును బొందునదై ప్రతి (యూగ) దినమందు హవిస్సులు మొదలగు
వస్తువులను బ్రకాశింపజేయుచు మేలుచేయుచున్నది.

౧౩౩౪. కన్యేవతన్వాక శాశదాన్ వీషీదేవిదేవ మియక్షిమాణమ్ ।

సంస్థాయమానా యువతిః పురస్తాదా విప్రీక్షాంసి కృణుషే విభాతీ ॥ ౧౦౧

దం॥ ఓ ఉషోదేవతా! నీవు కన్యకవలె శరీరముతో పోషురాలవై (అనగా స్పష్ట
వయనముల గన్నడుచు నని తా.) యున్నావు. ఓ యుషోదేవీ! కోర్కెలిచ్చుటకు
నిచ్చగల సూర్యుడనెను ప్రియుని బొందుచున్నావు. యావనవతివై భర్తయెదుట
చిలునవ్వు నవ్వుచు బ్రకాశించుచు సర్వాంగములను బ్రకటించుచున్నావు.

౧౩౩౫. సుసంకాశా మాతృమృష్టే వయోషావిస్తన్వంకృణుషే దృశోకమ్ ।

భద్రదాత్వముషో వితరంవృచ్ఛనతత్తే అన్యాఉషసో నశన్త ॥ ౧౦౨

దం॥ ఓ ఉషోదేవతా! తల్లిచే నలంకరింపబడిన స్త్రీవలె మిగుల బ్రకాశించుచున్న
నీవు నీదేహమును సర్వజనదశకనమునకు సుఖమగునట్లు ప్రకాశింప జేయుచున్నావు!
కనుక అందఱిచే స్తుతింపబడి అంధకారమును బోగొట్టుము. మఱియు ఆ నీకటి
నణించుపని నితర ఉషస్సులు చేయజాలవు.

౧౩౩౬. అశ్వానతీ ర్గోమతీ ధ్వశ్వవారా యత మానారశ్శిభిః సూర్యస్య ।

పరాచయన్తి పునరాచయన్తి భద్రదానామ వహమానా ఉషసః ॥ ౧౦౩

౧౦|| గుఱములుగలవై, గోవులుగలవై, సర్వకాలములం దుండునట్టి సూర్యునికిరణములతో, జీకటిని బోధించుచున్నవై, స్తనీయములయి అందఱికి మేలుచేయు మఱు ఉపస్థులు కడచిపోవుచున్నవి. మరల వచ్చుచున్నవి.

౧౩౩౨. ఋతస్య రశ్మి మనుయచ్ఛ మానాభద్రం భద్రంక్రతు మస్మా సుధేహి ।

ఉషోనో అద్యసుహ వాప్యచ్ఛాస్మా సురాయోమఘవత్సుచస్యః॥ ౧౩॥

౧౦|| ఓ ఉషోదేవతా! సత్యస్వరూపుడగు సూర్యునియొక్క కిరణములను అనుసరించిన నీవు మాయంను ఆయాకళ్యాణప్రదమయిన కర్మములను ధనమును గలిగింపువుగాక.

సూక్తము. ౧౨౪.

కక్షీవంతుడు ఋషి, త్రిష్టుప్తందము, ఉషోదేవత.

౧౩౩౩. ఉషాఉచ్ఛస్తీ సమిధానే అగ్నాఉద్య నూస్య ఉర్వియా జ్యోతిరశ్రేత్ ।

దేవోనో అత్ర సవితాన్వర్థం ప్రాసావీర్ద్ధి పత్రచతుష్పదిత్యై॥ ౧॥

౧౦|| ఓ యుషోదేవతా! అగ్నులు ప్రజ్వలింపఁ బడుచుండ నంధకారమును బోగొల్పుచు ఉదయసూర్యునివలె అధికకాంతినిఁ బొందుచున్న దానవు ఈ ప్రాతఃకాలకర్మముందు; సర్వకర్మప్రేరకుడగు సూర్యుడు మా కొఱకు; శీఘ్రముగా అపేక్షింపఁ దగిన (మనుష్యులు మొ) ధనములను గలుగఁజేయుఁగాక. గవాదిధనమునకుఁగూడ రాకపోకలు గలిగించుఁగాక.

౧౩౩౪. అమినతీ దైవ్యానివ్రతానా ప్రమినతీ మనుష్యా యుగానీ ।

ఈయుషీణా ముసమా శశ్వతీనా మాయతీనాం ప్రథమో షావ్యద్యాత్ ॥ ౨॥

౧౦|| దేవతాసంబంధములగు వ్రతములను అనుకూలింపఁజేయుచు మనుష్యులయొక్క సంయోగవియోగములను గలిగించుచు కడచినట్టి, రాబోవునట్టి, ఉపస్థులకు సాటియై (ఈదినమునకు) మొదటిదైన ఉషోదేవత మిగులఁ బ్రకాశించుచున్నది.

౧౩౨౦. ఏషాదివో దుహితా సత్యదర్శిజ్యోతిర్వసానా సమనా పురిస్తాత్ ।

ఋతస్య పథా మన్వేతి సాధుసజానతీ వనదిశోమినాతి॥

3॥

పం॥ ఈ యుగోదేవత వ్యలోకమునకుఁ గూతురువంటిది. పూర్వదిక్కునందు బ్రత్యేకము తేజస్సును వస్త్రమును గర్వనట్లు శప్పును జనులకు నమితము పనులలో బ్రవర్తించెయ్యుచు జూడఁబడెను. ఆ యుగోదేవత సూర్యునియొక్క మౌమును అనుసరించి పోవుచున్నది. దెలిసినదివలె ప్రాగాది దిక్కులఁ దెలియఁజేయుచున్నది. (ప్రాగాది = తూర్పు మొదలయిన)

౧౩౨౧. ఉపో అదిర్భిశున్ధ్యవో నవక్ష్మోనోధా ఇవావిరికృత ప్రిమాణే ।

అన్యసన్నససతో బోధయన్తి శశ్వత్తమాగాత్సనరే యషీణామే॥

౪॥

పం॥ ఈ యుగోదేవత సూర్యునియొక్క కిరణముదాయమువలె నమోదమందుఁ జూడఁబడుచున్నది. నోధిస్సును యుషి మంత్రములచే నన కొల్లెలగునలె నీనెం తేజస్సులను బ్రకటింపఁజేసెను. తిట్టుచు దల్లి కొమాళ్లను మేల్కొల్పుచున్న మేల్కొల్పుచు ఉదయమునకు (దనయింటికి) నచ్చు స్త్రీలలో దానికతయె నరల వచ్చుచున్నది. (రాత్రి విటునింటికిఃబోయి యుదయమునఁదిరిగినప్పు యా స్త్రీనలె ననితా,

౧౩౨౨. పూర్వే అర్ధేరజసో అష్ట్యస్యగవాంజ నిత్యకృత ప్రకేతమ్ ।

వ్యప్రథతే వితరంవరీయ ఓభాపృణన్తి పిత్రోరుపన్తా॥

౫॥

పం॥ సర్వవ్యాపియగు సంతరిక్షముయొక్క పూర్వామందుఁ బుట్టినదై దిక్కులకు జ్ఞానమును గలిగించుచున్నది. తలిసండులగు ద్యావాభూముల నమోదమందు నిలిచి వారిని నన తేజస్సుతో ప్రకాశింపఁజేయుచు క్రేష్ణమై వెన్నెముయినట్లు తేజస్సును (లోకమున) వ్యాపింపఁజేయుచున్నది.

౧౩౨౩. ఏవేదే షాపురుతమాదృశేకం నాజామింజ పరిన్మణక్తి జామిచే ।

అరేషనాతన్వా3 శాశదానానాన్యా ఏషతేన మహోవిభాతి॥

౬॥

దం॥ ఈ యజ్ఞోదేవత ఇల్లే వి సరించినదై; ముఖముగఁ జూచుటకు (దృష్టినిచ్చుటలో) ఇతరజాతివానిని (అఁగా మనుష్యుని) విడువదు అట్లే తనజాతివారిని (దేవతల నని తా.) విడువదు. (అందఱికిని చూచునట్టి శక్తిగలిగించు నని తా.) నిర్మలమయిన శరీరముతో వృష్టమైనదై ప్రకాశించుచు కొద్దివస్తువునుండి తొలఁగదు. ఉన్నత వస్తువునుండి తొలఁగదు.

౧౩౭౪. అ॒భ్రా॒తే వ॒పుం॒స ఏ॒తి॒ప॒తీ చీ॒గ॒ర్తా॒రు గి॒వ॒స॒నయే॒ధనా॑నామ్ ।

జా॒యే॒వప॑త్య ఉ॒శి॒తీసు॑చాసా ఉ॒షా॒హ॒స్రేన॑ ని॒రిణీ॑తే అ॒పః॑॥

2॥

దం॥ అన్నదమ్ములు లేని స్త్రీ (మగనియింటనుండి ముఖము మరలుచుకొన్నదై) తల్లిదండ్రులను జేరునట్లు ఉష (తండ్రియగు) సూర్యుని చేరుచున్నది. ధనముల లాభము కొఱకు రాజాస్థానమును వితంతువు చేరునట్లు సూర్యస్థానము వేరుచున్నది. భర్త కొఱకుఁబోన మంచి దుస్తులు ధరించు స్త్రీవలెను నవ్వుచు ఉజ్జోదేవత తన నూపమును బ్రకటించుచున్నది. (అన్న దమ్ములు లేనిదాని నెవరును బెడ్డియాడరు కనుక నామెకు మగనియింటివైపు ముక్తిముండదు.)

౧౩౭౫. స్వ॒సా స్వ॒త్రేజ్యా॑య॒స్యై యో॑నిమా॒రైగ పై॑త్య॒స్యాః ప్ర॒తి॒చక్ష్యే॑వ !

వృ॒చ్ఛ॒స్తీ ర॒శ్మభి॑ః సూ॒ర్యస్యా॑ ఇ॒ష్టజ్ఞే॑ స॒మన॑గా ఇ॒వ॒వా॒న॥

౩॥

దం॥ చెలెలివంటిదయిన రాత్రి అక్కయయిన ఉజ్జోదేవతకొఱకు జన్మస్థానమగు అపరరాత్రును ఇచ్చెను. (చిన్నది పెద్దవానియెదుట నుండరాదని) ఈ యుషకు చెప్పినట్లు దొలఁగిపోవుచున్నది. సూర్యుని కిరణములచేతఁ జీకటినిఁ బోగొట్టుచు స్పష్టమయిన ప్రపంచమును మెఱుపుల మొత్తమునలఁ బ్రకాశింపఁ జేయుచున్నది.

౧౩౭౬. ఆ॒సాంపూ॑ర్వా॒సా మ॑హా॒సు॒స్వస్మా॑ణా మ॒పరా॑పూర్వా మ॒భ్యేతి॑ప॒శ్చాత్ ।

తా॒గప్ర॑త్న వ॒న్వస్య॑సీ॒హ్నా నమ॑స్మే॒రే వను॑చ్ఛ॒న్తు సు॒దినా॑ ఉ॒షా॒సః॑॥

౪॥

దం॥ అక్కానెల్లెండ్ర భావముకల పురాతనములగు నుషస్సులలో ప్రతిదినము తర్వాతిదికడచిన యుషస్సు ననుసరించి వచ్చుచున్నది. క్రొత్త యుషస్సులుకూడ తప్పక పూర్వపు ఉషస్సులను బోలియే సత్కర్మానుష్ఠానదినములుకలవై మాకు బహుధనము గలుగునట్లు ప్రకాశించుఁగాక.

౧౩౨౭. ప్ర^సభో^భధ^ధయో^యషః^ష సృ^సణ^ణశో^శ మ^మభో^భ మ^మభ్యమా^భనా^న స^సహ^హయో^యయ^య ।

ప్రే^{ప్ర}స^సభో^భ చ^చ మ^మభు^భన^నద్యో^యభ్యో^{భ్య} మ^మభో^భ వి^{వి}శ్వా^శవ్యో^{వ్య}శ్చే^{శ్చ} స^సహ^హ శో^శ గ^గరి^{రి}త^తస్తే ॥ ౧౦॥

దం॥ అహోభేదముల ఉపోదేవి! నావియు నాభయములకు నున్న మేల్కొలుపునూ (నర్తకులబోలి) ధనాధిభముకల్గి యానకాలము మేల్కొలుచి మారత్రులు పెళ్ల విప్రబోలునగాన. భవంతకునానా! నావియు నెచ్చి యదమానులకు భవనమున కలదాననై ప్రకాశింపుము. సన్నాత్తవత్సే! ప్రాణుల మాయువు భాగ్యుల కేళి (తెల్లవారితే ఆయువులో ఒకదిగం నయినదిని తా.) ప్రతింజనానికి భవము కలుగు నట్లు ప్రకాశింపుము.

౧౩౨౮. అ^అవే^వయ^యమ^మవై^వ మృ^మన^నతః^త పు^పర^రస్తా^{స్త} మృ^మక్షే^{క్ష}గ^గనా^న మ^మన^ననా^న నా^నహ^హసి^{సి}మ్ ॥

వి^{వి}నా^నన^నము^మచా^చచ్చా^{చ్చ} వ^వస^సతి^{తి} స^సకే^కతు^{తు} గృ^గహం[ం]గృ^గహ^హము^మ ప^పతి^{తి}స్థా^{స్థ}తే^{తే} అ^అన్ ॥ ౧౧॥

దం॥ ఈ యుపోదేవత సమ సనతువులందును జేరినదై కూర్చునిక్కునందు మిగుల వృద్ధిచొందుచున్నది. ఈ యుపోదేవత యెచ్చనైన గోవులయొక్క సమూహమును రథమందు బూన్చుచున్నది. తప్పకఁ జీకటిని బోలెగొట్టుచున్నది. చీకటిలో సమస్త వస్తువులను బ్రకాశింపఁ జేయుచున్నది. అగ్నిహోత్రము ప్రతిగృహమునందు వెలుంగు చున్నది.

౧౩౨౯. ఉ^ఉతే^{తే}వ^వయ^యశ్చి^{చి}ద్వ^{ద్వ}స^సతే^{తే} ర^రప^పస్త^{స్త}న్న^{న్న}ర^రశ్చ^{శ్చ}యే^{యే} పీ^{పీ}తు^{తు}భా^భజో^జవ్య^{వ్య}ష్టా^{ష్ట} ।

అ^అమా^మస^సతే^{తే} వ^వహ^హసి^{సి}భూ^{భూ}రి^{రి}వా^{వా}మ^మ మ^మమో^మదే^{దే}వి^{వి}దా^{దా}శు^{శు}షే^{షే} మ^మర్త్యా^{ర్త}య^య ॥ ౧౨॥

దం॥ ఓ ఉపోదేవి! నీయొక్క ఉదయమగుచుండఁగాఁ బక్షులుకూడఁ దమచోట్ల నుండి పైకి నెగురుచున్నవి. ఏ నరులు అన్నమును గోరుదురో వారుకూడ బయలు దేరుచున్నారు. ఇది యట్లుండ యజ్ఞశాలయందుండి నావిసులిచ్చు మనుష్యునక ఎక్కువగా ధనమును ఇచ్చుచున్నావు.

౧౩౩౦. అ^అస్తో^{స్త}ద్వం^{ద్వ}స్తో^{స్త}మ్యా^{మ్యా} బ్ర^{బ్ర}హ్మ^{హ్మ}ణా^ణమే^{మే}వీ^{వీ} వృ^{వృ}ధ^ధధ్వ^{ధ్వ}ము^{ము}శ^శతీ^{తీ} రు^{రు}షా^షసః^స ।

య^యస్సో^{స్స}కం^{కం} దే^{దే}వీ^{వీ}ర^రవ^వసా^{సా}స^సనే^{నే} మ^మస^సహ^హస్రి^{స్రి}ణం^{ణం} చ^చశ^శతి^{తి}న^నంచ^{ంచ} వా^{వా}జ^జమ్ ॥ ౧౩॥

దం॥ స్తత్త్వార్థం లగు ఉపస్సలారా! నాయొక్క (రెండుసూక్తములలోని) మంత్రములతో స్తుతింపబడితిరి. మమ్ము గోరిన మీరు మమ్ము వృద్ధిపఱచుడు. ప్రకాశమానులారా! మీయొక్క రక్షణముతో వేలకొలది ధనమును, అపరిమిత ధనమును యాచకులకు నిచ్చువారము మేమగుదుముగాక.

సూక్తము, ౧౨గీ.

కక్షీవంతుడు ఋషి, దానముదేవత, త్రిష్టుప్తందము.

౧౩౫౧. ప్రాతారత్నం ప్రాతరిత్వాదధాతి తంచితాన్వస్థి గృహ్యనిధతే ।

తేనప్రజాం వర్ధయమాన ఆయూరాయస్వీషేణ సచ తేసువీరః॥ ౧॥

దం॥ తనవద్దకు బోద్దున్న నే వచ్చిన స్వనయుడను రాజు ప్రాతఃకాలమందే రమణీయధనములను ఇచ్చుచున్నాడు. ఆ ధనమును మంచిదని తెలిసినవాడై తీసికొని (కక్షీవంతుడు) తండ్రివద్దనుంచెను. ఆ ధనముతోఁ దనపుత్రపౌత్రాదులను బోషించుకొనుచు జీవితము వృద్ధిచేసికొనుచు మంచికొడుకులు కలిగి ధనములను మాటిమాటికి వృద్ధిపఱచుచు అతడు వర్తించును.

౧౩౫౨. సుగురసత్సు హిరణ్యః స్వశోభృహదస్త్వనయ ఇన్ద్రోదధాతి ।

యస్తావ్యయంతం వసునాప్రాతరిత్వో ముక్షీజయేవ పదిముత్సినాతి॥ ౨॥

దం॥ ప్రాతఃకాలమందు వచ్చిన యతిధివగు నోపుత్రా! యేరాజు బాటసారివగు నిన్ను త్రాటితో మృగములను, బత్తులను గట్టినట్లు ధనముతో నిర్బోధించుచున్నాడో అట్టి స్వనయుడను రాజు మంచి గోవులు కలవాడుగను, మంచి ధనసమృద్ధికలవాడుగను, మంచి ఆశ్వసమృద్ధికలవాడుగను అగుగాక. ఇంద్రుడు ఈ రాజునకు అధికమన్నమును ఇచ్చుచున్నాడు.

౧౩౫౩. ఆయవద్య సుకృతం ప్రాతరిచ్ఛన్తిష్ఠేః పుత్రం వసుమతారణేన ।

అంశోఃసుతంపాయయ మత్సరస్యక్ష యద్వీరంవర్ధయ సూన్యతాభి॥ ౩॥

దం॥ నిన్నప్రొప్పున్న నీరాజుభవమిచ్చెను. నీరాజుగూతవగు నిన్ను జూడవలచి
భవముతోఁ గూడిన రథముతో యాగము చేయు విధమున నేను నయమునచ్చితిని. ఆ
భవముతో కాంతిగలిగి మనస్థి, మదమును ముట్టించునట్టి, పిండమునీసట్టి, సోమరసమును
తావ్రము. శత్రువులను చిరశించు పుత్రహస్తంబతోఁ గూడిన ఆ రాజును ప్రియస
త్యవాక్కులతో వృద్ధిపఱచుచును.

౧౩౫౪. ఉపక్షరన్తిస్త్రివో మయోభున ఈజానంచయక్ష్యమాణం చధేనవః ।

పుణన్తం చపవరించ శ్రవశ్యవో ఘృకస్యభారా ఉపయన్తి విశ్వతః॥ ౪॥

దం॥ పాలనుస్థించుచున్న సుఖమునుగలిగించునట్టిరోవులు, యాగము చేయు
వానిని, యాగముచేయుఁ బోవువానిని బొందిసంతసపఱచుచున్నవి. జనులనుసంతో
షపెట్టువానిని, రక్షించువానిని. అన్నసమృద్ధి హేతువులగు నేతిధారలు అంతఃజేరి
సంతసపెట్టు చున్నవి.

౧౩౫౫. నాకస్యపుష్టే అధితివృత్తిశ్చితోయః పృణాతి సహజేవేషా గచ్ఛతి ।

తస్మా ఆపోఘృతమర్షన్తి సిన్ధవస్తస్మా ఇమందక్షిణా పిన్వతేనవా॥ ౫॥

దం॥ ఏమనుష్యుఁడు దేవతలను హవిస్సులతోఁ బ్రీతులఁగావించునో వాఁడుస్వర్గ
ము పైభాగమందు ఆశ్రయించి ఉంటున్నాఁడు. దేవతల సభ్య వర్తిల్లుచున్నాఁడు
కదా! అట్టివానికొకకు ప్రపహించునుదకములు సారమును బొందుచున్నవి ఈ భూ
మికూడ సస్యాదుల నొసంగునదై సర్వకాలము సంతోషపఱచుచున్నది.

౧౩౫౬. దక్షిణావతా మిదిమానిచిత్రా దక్షిణావతాం వివిసూర్యాసః ।

దక్షిణావన్తో అమృతంభజన్తే దక్షిణావన్తః ప్రతిరన్తతయః॥ ౬॥

దం॥ దక్షిణలనిచ్చిన వారికే యీభూమియందలి రమ్యవస్తువులు కలుగుచున్నవి.
దక్షిణలనిచ్చిన వారికే స్వర్గమందు సూర్యానుగ్రహమువల్ల స్థానములుకలుగుచున్నవి.
దక్షిణలనిచ్చినవారలే మరణములేని మోక్షమును పొందుచున్నారు. దాతలయినవారే
ఆయువును పొందుచున్నారు.

దం॥ సుత్వర్ణలగు ఉషస్సులారా! నాయొక్క (రెండుసూక్తములలోని) మంత్రములతో స్తుతింపఁబడితిరి. మమ్ము గోరిన మీరు మమ్ము వృద్ధిపఱచుఁడు. ప్రకాశమానులారా! మీయొక్క రక్షణముతో వేలఁకొలఁది ధనమును, అపరిమిత ధనమును చూచకులకు నిచ్చువారము మేమగుదుముగాక.

సూక్తము, ౧౨గీ.

కక్షీవంతుడు ఋషి, దానముదేవత, త్రిష్టుప్పందము.

౧౩౮౧. ప్రాతారత్నం ప్రాతరిత్వాదధాతి తంచితావస్థతి గృహ్యానిధత్తే ।

తేనప్రజాం వర్ధయమాన ఆయూరాయస్సోషేణ సచ తేనువీరః॥ ౧॥

దం॥ తనవద్దకుఁ బొద్దున్న నే వచ్చిన స్వనయుఁడను రాజు ప్రాతఃకాలమందే రమణీయధనములను ఇచ్చుచున్నాఁడు. ఆ ధనమును మంచిదని తెలిసినవాఁడై తీసికొని (కక్షీవఁతుఁడు) తండ్రివద్దనుంచెను. ఆ ధనముతోఁ దనపుత్రపౌత్రాదులను బోషించుకొనుచు జీవితము వృద్ధిచేసికొనుచు మంచికొడుకులు కలిగి ధనములను మాటిమాటికి వృద్ధిపఱచుచు అతఁడు వర్తించును.

౧౩౮౨. సుగురసత్పు హిరణ్యః స్వశోభ్యహదస్త్వనయ ఇన్ద్రోదధాతి ।

యస్తావ్యయంతం వసునాప్రాతరిత్వో ముక్షీజయేవ పదిముత్సినాతి॥ ౨॥

దం॥ ప్రాతఃకాలమందు వచ్చిన యతిథివగు నోపుత్రా! యేరాజు బాటసారివగు నిన్ను త్రాటితో మృగములను, బక్షులను గట్టినట్లు ధనముతో నిరోధించుచున్నాఁడో అట్టి స్వనయుఁడను రాజు మంచి గోవులు కలవాఁడుగను, మంచి ధనసమృద్ధికలవాఁడుగను, మంచి ఆశ్వశృంగకలవాఁడుగను అగుగాక. ఇంద్రుఁడు ఈ రాజునకు అధికమన్నమును ఇచ్చుచున్నాఁడు.

౧౩౮౩. ఆయవద్య సుకృతం ప్రాతరిచ్ఛన్తిష్ఠేః పుత్రం వసుమతారధేన ।

అంశోఃనుతంషాయయ మత్సరస్యక్ష యద్వీరంవర్ధయ సూన్యతాభి॥ ౩॥

దం॥ నిన్ను ప్రోక్షున్న వీరాబిధినిండ్లెరు. వీరాబిధినిండ్లెరు నిన్ను జూడఁదలఁచి
ధనముతోఁ గూడిన రథముతో మాము చేయు విధము నేను నయమునఁబ్రీతిని. ఆ
ధనముతో కాంతిగలిగించునట్టి, మదమును ముట్టించునట్టి, పింకఁజేసెట్టి, సోమరినమును
తాప్రము. శత్రువులను నిరసించు పుత్రపౌత్రులతోఁ గూడిన ఆ రాజును ప్రియస
త్యవాక్కులతో వృద్ధిచేయించును.

౧౩౫౪. ఉపక్షర నిస్సితో మయోభవ ఈవాసంచయత్యమాణం చ ధేనవః ।

పుణస్తం చసవరించ శ్రవశ్యవో ఘృతస్యభారా ఉపయన్తి విశ్వతః॥ ౪॥

దం॥ పాలనుస్రనించుచున్న సుఖమునుగలిగించునట్టి గోవులు, యాగము చేయు
వానిని, యాగముచేయు బోవువానిని బొందిసంతసపఱచుచున్నవి. జనులనుసంతో
షపెట్టువానిని, రక్షించువానిని. అన్నసమృద్ధి హేతువులగు నేతిధారలు అంతఃజే
సంతసపెట్టు చున్నవి.

౧౩౫౫. నాకస్యపుష్టే అధిభిష్యతిశ్రీతోయః పుణాతి సహదేవేషా గచ్ఛతి ।

తస్మా ఆపోఘృతమర్షన్తి సిన్ధవస్తస్మా ఇమందక్షిణా పిన్వతేనవా॥ ౫॥

దం॥ ఏమచుష్యుండు దేవతలను హవిస్సులతోఁ బ్రీతులఁగావించునో వాండుస్వర్గ
ము పైభాగమందు ఆశ్రయించి ఉండున్నాఁడు. దేవతలమధ్య వర్తిల్లుచున్నాఁడు
కదా! అట్టివానికొకకు ప్రపహించునుదకములు సారమును బొందుచున్నవి ఈ భూ
మికూడ సస్యాదుల నొసంగునదై సర్వకాలము సంతోషపఱచుచున్నది.

౧౩౫౬. దక్షిణావతా మిదిమానిచిత్రా దక్షిణావతాం దివిసూర్యానః ।

దక్షిణావన్తో అమృతంభజన్తే దక్షిణావన్తః ప్రతిరన్తరాయుః॥ ౬॥

దం॥ దక్షిణలనిచ్చిన వారికే యీభూమియందలి రమ్యవస్తువులు కలుగుచున్నవి.
దక్షిణనిచ్చిన వారికే స్వర్గమందు సూర్యానుగ్రహమువల్ల స్థానములుకలుగుచున్నవి.
దక్షిణనిచ్చినవారలే మరణములేని మోక్షమును పొందుచున్నారు. దాతలమునవారే
ఆయువును పొందుచున్నారు.

౧౩౨. మా॒శ్మణన్తో దు॑రిత॒మేన॒ ఆర॒న్గాజా॑రిషుః సూ॒రయః॑ సు॒వ్రతా॑సః ।

అ॒స్యై॒షాం పరి॑ధి॒స్తు కశ్చి॑ద॒పృణ॒న్త మ॒భిసం॑యన్తు శో॒కాః॥

౨॥

దం॥ దేవతలఁ దృప్తిపఱచువారు దుఃఖకరమగు పాపమును బొందరు. దేవతల స్తుతించువారు ముదిమినొందరు. వ్రతములు (కృత్రు-చాంద్రాయణాది) చేయువారు కూడముదిమినొందరు. వీరిమువ్వరకంటె నితరుఁడెవఁడైనను బాపమును ధరించువాఁడగును. దేవతలకు యాగముచేయనట్టివానిని కష్టములు పొందుఁగాక.

సూక్తము. ౧౨౬.

మొదటికి కక్షీవంతర్ని ౬ బావయవ్యదు ౭ రోమశయను నామె. మొదటికి త్రిష్టుభములు తక్కినవి అనుష్టుభములు.

౧౩౩. అమ॒న్దాన్తో మా॒స్త్వభ॑రే మనీ॒షా సి॒న్ధావ॑ధి॒యతో భా॒వ్యస్య॑ ।

యో॑మే సహ॒స్రమ॑ మి॒మిత॑స॒వా స॒తూర్తో కా॒జాశ్ర॑వ ఇ॒చ్ఛమా॑నః॥ ౧॥

దం॥ ఇతరులచే హింసింపఁబడనట్టి యేరాజు నాకు వేయి సోమయాగములను కీర్తిని కోరి కలుఁగజేసెనో అట్టి సింధుదేశమున నివసించునట్టి స్వనయునకు అధిక స్తుతులను ప్రియమనస్సుతో సంపాదించుచున్నాను.

౧౩౪. శ॒తం రా॒జ్తో నా॑ధ॒మాన॑స్యని॒ష్కాఞ్చ॑త మ॒శ్వాస్ప॑యతా॒న్తద్య॑ ఆ॒వమ్ ।

శ॒తం కక్షీ॑వా అసు॒రస్య॑గోనా॒ంది వి॒శ్రవో॑ జ॒రమా॑తతాన॥

౨॥

దం॥ యాచింపఁబడుచున్న, ధనదాతయయిన స్వనయుఁడను రాజుయొక్క ఆభరణవిశేషములను అనంతములను వెంటనే కక్షీవంతుఁడనైన నేను బొందితిని. శుద్ధములై లక్షణవంతములైన యశ్వములను, అనేకములను బొందితిని. యజ్ఞములనేకములు స్వీకరించితిని. ఇట్లు ఆ రాజు ద్యులోకమందు శాశ్వతమయిన కీర్తిని విస్తరింపఁజేసెను.

03-0. సమగ్రముగా పరిశీలించబడినది మరియు

12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847.

వంశ స్వరాయుః పశు దాహ్నిక కపిలక్ష్మయ (వలపు) న పశుదాహు పూర్వీకస్య
 స్త్రీలు కూర్చొనియున్నట్లే కపిలక్ష్మయ నాకు జన్మించి. అజయదేవ కథితము
 గొనముదాయము వాటిని వెంటకొంచెము ఈ కస్తీవంతుడు నిగములలో పట్టకడ
 మందు (అనగా ముసటిదినమందే) కండ్రికి (తాకు దాచముగా జన్మించియున్నది)
 ఇచ్చి పేయుచున్నాడు.

ॐ नमः शिवाय ॥

మనమృత్యు శత్రువానృత్యం దేశాన్నికాపాడే మనకృత్యం.

దం॥ పదిరథాలుకల్గి, పేయినంది చేవకులు గలిగిన బోవుననూహానూ ముని
భాగమున నలునది యెక్కుగుక్కుములు వనసకట్టి పోవుచున్నది. తరువాత కక్షిచ
తుని అనుచురులు గడ్డిమొదలగు నాహారము పట్టుకొని మునిమగల క గుక్కుములను
(ఆయాసము పోవునట్లు) తోముచున్నాడు.

౧౩గి ౨. పూర్వాచారప్రయతి మానదే వ్యక్తిగత అభ్యాసాభ్యాసాగః :

సుబోధోయే విశ్వాత్మవద్రా అనన్తః శ్రవణేషు భవన్తుః॥

100

దం॥ అన్యోన్యాయురారాగముగల బంధువులైయున్న మానంశస్థులు పశమత్వము
గలవారును, హానియుల నిచ్చువారును, అంగినుచి శతమందుఁ బట్టినవారును అయి
యెవరున్నారో వారు కీర్తిని గోరుదురుగాక! మొదటివానమును అనునరించి
మూఁడుఎనిమిది (అనగాఁ బదునొకండచి తా.) ధనముతోనిండిన రథములను మీ
కొఱకుఁ దీసికొంటిని.

౧౩: 3. ఆగధతా పరిగధతాయా కశే కేవలహో :

దదాతిమహ్యం యాదురీయాశూనాం భోజ్యకతా॥

దం॥ ఎవతె సంభోగార్హురాలును, మిక్కిలి ప్రీతితోఁ బరిగ్రహింపఁ బడినదియును, బిడ్డను గన్నముంగినవలె ఎప్పటికిని విడువనిదగుచో మిక్కిలి వీర్యపుష్టిగల ఆ యీ రోమశ, అనేక సంభోగముల నామ నిచ్చుచున్నది.

౧౩౯౪. ఉపోపమే పరామృశమామే ద్రభాణే మన్యథాః ।

సర్వాహమస్మిరో మశాగ్ధానీణా మివావికా॥

2॥

దం॥ (మీఁదియుక్కు భావయవ్యుఁడు భార్యతోఁ బరిహాసముగా సంభోగము నిమిత్తము చెప్పినమాట. ఈ యుక్కు దాని కామ చెప్పిన జబాబు.) ఓ నాథా! నన్ను సమీపించి చక్కగా స్పృశఁచేయుము. నాయవయవములు అల్పములని తలవకుము, ఏమంటే నేను గాంధారదేశమునందుండు గొట్టెవలె రోమములు కలిగి యున్నాను సంపూర్ణురాలను అగుచున్నాను.

అనువాకము. ౧౯

సూక్తము. ౧౨౭.

పురుచ్ఛేదయుషి - అగ్నిదేవత - అత్యష్టిఛందము.

౧౩౯౫. అగ్నింహోతారమన్యే దాస్వంతం వసుంసూనుం సహసో జాతవేదసః ।

విప్రం నజాతవేదసమ్ । యడ్యోర్ధ్వయా స్వధ్వరో దేవోదేవాచ్యాకృపా ।

ఘృతస్యవిభ్రాష్టిమనువష్టి శోచిషా జుహ్వనస్య సర్పిషః॥

౧॥

దం॥ యజ్ఞమును జక్కగా నిర్వహించు నేయగ్నిదేవుఁడు అధికమైనదేవతలను పూజించునట్టి సామర్థ్యముకలవాఁడై యెక్కువగా హోమము చేయఁబడుచు వ్యాపించుచున్న నేతియొక్కప్రకాశించు నాహుతిని అనుసరించి తానుగూడ జ్వాలతోఁగోరుచున్నాఁడో అట్టి మిగులదాతయగునట్టి, సర్వజనుల నినాస హేతువయినట్టి, బల్లము నకుఁబుత్రుఁడయినట్టి, మిగులఁబ్రజ్ఞావంతుఁడయినట్టి, మేధావంతుఁడగు బ్రాహ్మణుని బోలిదేవతలంబిలుచుకొనివచ్చు నగ్నినిస్తుతించుచున్నాను.

౧౩౯౩. యజ్ఞసంతాప్తా యజమానా హువే యజ్ఞేషుమగ్నీ కసాం విషమిష్ణుభిర్విశేభిః
శుక్రమస్థభిః । పరిహ్లానయద్యాం హోతారం చక్షణేనామ్ । శోచిష్కేశం
వృషణం యమిమానిశః స్రావయజ్ఞాతయేనిశః ।

పం॥ మేధావియై ప్రకాశముకలట్టి యోయగ్ని! అగ్నిరేవంశభూతలతోడల శ్రేష్ఠుడవు. బుష్టిశాలురగు ఋత్విజులతో మంత్రములతోఁగూడి మేమా పరివ్రతసంచరించునట్టి సూర్యునిలె మనుష్యులకొఱకు దేవతలంబిలుచునట్టి, పిష్టవాన్విలలులట్టి, కర్మార్థములనొసంగునట్టి, యెకు-వగాఁబూజంపబడునట్టి నెన్ను జేరి ఈయజమానలు కష్టప్రాప్తికై ప్రీతునింజేతురుగాక.

౧౩౯౪. సహి పుమాచిదోఽసా విరుక్ష్ణతాపీద్యానో భవతి ద్రుమాన్తరః పరశుక్ష్మద్రు
మాన్తరః । వీళుచిద్యస్య సహతౌ శ్రువన్వచే వయస్త్విన్వచమ్ । నిష్పహనూనో
యమతే నాయతే ధన్వాసహ నాయతే ।

రం॥ ఏయగ్నియొక్క సంయోగమందు పృథమైనట్టి, కదలనట్టి, పర్వతము మొనలగు నేవస్తువుకూడ ఉదకమువలె కలుగుచున్నదో ఆయగ్నియే మిగులంబ్రకాశించు శత్రువులందెగఁగొట్టుటకుఁ బ్రయోగింపఁబడిన గండ్రగొడ్డలివలె శత్రువులఁజేదించువాడగుచున్నాడు. ఈయగ్ని విలుకానింబాలి శత్రువులందరినొకరించువాడై విహరించుచున్నాడు. పరువెత్తి పారిపోడు.

౧౩౯౫. దృహభిచిదస్సా అనుదుర్యథా విదేతే జ్యేభి రహణిభిర్దాప్త్య వశేగ్నయే
దాప్త్యవసే । ప్రయః పుమాణి గాహతే తక్షద్యనే వశోచిమా । స్థిరాచి
దన్నానిరిణాత్యో జసానిస్థిరాణి చిదోఽసా ।

పం॥ ఈ యగ్నికొఱకు సారవంతములగు హవిస్సులు క్రమముగా పరమార్థవేత్త కొఱకు గొప్పధనములను దాతలెటులనిత్తురో అలాగైన యజమాను లిచ్చుచున్నారు. ఆయగ్ని మిక్కిలి తేజోవంతములగు అరణులచేత (అనగా యాగముల చేత) రక్షణకొఱకు స్వర్గాదుల నిచ్చుచున్నాడు. ఏ యగ్ని అనేకవస్తువులను వృక్ష

సమూహమును బ్రహ్మేశ్వరచిహ్ను ప్రదేశించుచున్నాడో, జ్వాలలచేతి నశింపజేయుచున్నాడో, యెట్లు స్థిరముయినటువంటి ధాన్యము మొదలగు వస్తువులంగూడఁ బడయుచుచున్నాడో అట్లే తన తేజస్సుతో స్థిరములగు పాపములంగూడ నిశ్చేషముగా నశింప జేయుచున్నాఁడు.

౧౩౯౯. తనుస్య పృథ్వి ముసరాసు ధీమహిన క్తయః సుదర్శతరో దివాతరా
దప్రాయుషే దివాతరాత | ఆదస్యాయర్గభణ వద్వీళుకర్మననూనవే |
భక్తమభక్తమ వోవ్యన్తో అజరాఅగ్నయో వ్యన్తో అజరాః॥

౧౪౦॥ ఏ యగ్ని రాత్రియందు, పగటికంటెను మిగులఁ జూడదగియున్నాడో, పగటివల్ల ఆయుష్మంతుడగు నగ్నికొఱకు హవిస్సును యజ్ఞవేదిక సమీపమందుండు భోక్తములయందుంతుము. అందువల్ల నీయగ్నికై హవిస్సులు పుత్రునకు దృఢమయిన కన్ద్రాగ్రహము తీసికొనఁదగియున్నట్లు తీసికొనఁదగును. ఈ ఆహవనీయాది మూడవర్ణులును సేవించువారలందఱు గ్రాహ్యులని యెఱుఁగుచు రక్షించుచున్నవి. హవిస్సులతోఁ దృప్తినంది ముదిమితేనినై యజమానులంగూడి ముదిమి చెందనీయవు.

౧౪౦౦. సహి శర్ణోనమామతం తువిష్వణిరప్పస్వతీ మూర్వరాస్విష్టనిరా
నాస్విష్టనిః | ఆదధ్వాయ న్యాదదిర్వజ్ఞస్య కేతురర్హణా | అధస్సస్య
హర్షతో హృషీవతో విశ్వేజుషస్తపన్థాం నరః శుభేన పన్థామ్॥

౧౪౦౧॥ సంసారకర్మలుగల (త్రవ్వట, నీరుచల్లుట మొ॥) వేదికలయందు మరుత్తుల బలమువలె అధికధ్వనితోఁ బ్రజ్వలించువాఁడు, పూజనీయుఁడు, సైన్యములందు జయమునిమిత్తము పూజింపఁదగినవాఁడు, అగు నాయగ్నియే, హవిస్సులఁ బుచ్చుకొనుట చే సృభావముగాఁ గలవాఁడు యజ్ఞమునకుఁ బ్రకాశకుఁడు, పూజనీయుడు అగుచున్నాఁడు. యజమానుల సంతోషపఱచువాఁడు (ఆహుతులతో) సంతసించువాఁడు అగు నగ్నియొక్క మార్గమును మనుష్యులందఱు సుఖప్రాప్తి కొఱకు మంచిదారిని ఆనుసరించు విధమున ననుసరించుచున్నారు.

౧౨౦౧. ద్వి॒తాయ॑ ద్వి॒తాయ॑ తద్వి॒తాయ॑ తద్వి॒తాయ॑ తద్వి॒తాయ॑ తద్వి॒తాయ॑
 తద్వి॒తాయ॑ తద్వి॒తాయ॑ తద్వి॒తాయ॑ తద్వి॒తాయ॑ తద్వి॒తాయ॑ తద్వి॒తాయ॑
 తద్వి॒తాయ॑ తద్వి॒తాయ॑ తద్వి॒తాయ॑ తద్వి॒తాయ॑ తద్వి॒తాయ॑ తద్వి॒తాయ॑
 తద్వి॒తాయ॑ తద్వి॒తాయ॑ తద్వి॒తాయ॑ తద్వి॒తాయ॑ తద్వి॒తాయ॑ తద్వి॒తాయ॑

దం॥ ఐహికానుష్ఠిత ఫలముల కొరకు ఈ యగ్నిని స్తుతించుచున్నట్టి, నమస్కరించుచున్నట్టి, భృగువశస్థలయిన ఋషులు హవిర్హుతమునగువారై ఆరిచియుండిన మధించుచు బాషములేనివారై సమీపించి; స్తుతించుచున్నారు ప్రజ్వలించునట్టి, హోమద్రవ్యములను ధరించువాడగు నగ్ని యీ కనఁబడునట్టి రత్నములను ఇచ్చి సమర్థుడగుచున్నాడు. యాగమునఁ బ్రధానుడగు నగ్ని తనకుఁ బ్రీతి హేతువులయిన, తృప్తిగా నీ బడిన నేయిమొదలగు హవిస్సులను, బొందుగాక. ప్రజ్ఞానంతుఁడైన యీ యగ్ని (ఇతర దేవతాయాగములందుఁగూడ) హవిస్సులను అందుకొనుచున్నాడు.

౧౨౦౨ వి॒శ్వాసా॑న్తా వి॒శాంప॑తిం హ॒వామహే॑ స॒ర్వాసా॑నమా॒నం వ॑మ్ప॒తిం
 భుజే॑న॒త్యగి॑ర్వాహ॒నంభుజే॑ । అతి॒థింమా॑చ॒మాణాం॑ పి॒తుర్న॑యస్యాస॒మా ।
 అమీ॑చవి॒శ్వే అమృ॑తా॒స ఆవ॑యాహ॒వ్యా దే॒వేస్వా॑వయః॒ ॥

దం॥ సమస్తయజమానులకు, సమస్తజనులకు, బాలకుఁడును, స్తుతివాక్కులు గ్రహించువాఁడును, మనుష్యుల కతిథివలె పూజనీయుఁడునగు, నగ్నిని సాఖ్యానుభవముకొరకుఁ బిలుచుచున్నాము. ఏయగ్నియొక్క సమీపమునకు ఈసమస్తదేవతలును కొడుకులు అన్నాదులకు దండ్రీపాలికివచ్చునట్లు హవిస్సులందుకొన నత్తురో ఋత్విజులకూడఁ బూజింపఁదగిన యితరదేవతల మధ్యమందు హవిస్సులను ఇతనికి నిచ్చుచున్నారు.

౧౨౦౩. త్వ॑మగ్నే సహ॑సా సహ॑న్తమః శు॒ష్ణిన్త॑మోజాయ॒సే దే॒వతా॑తయే ర॒యిర్న
 దే॒వతా॑తయే । శు॒ష్ణిన్త॑మోహి॒తే మదో॑ద్యుమ్ని॒న్త మ॑డతక్ర॒తుః ।
 అ॒ధస్మా॑తే పరి॒చర॑న్త్య జర శు॒ష్టివా॑నో నా॒జర॑॥

దం॥ ఓ యగ్నీ ! నీవు బలము చేత శత్రువుల దిరస్కరించువాడవు. మిక్కిలి తేజస్సుగలవాడవు. హవిర్భక్తలగు దేవతలచేత విస్తారమయిన యజ్ఞము కొఱకు ధనమువలెను అరణులవల్లఁ బుట్టుచున్నావు. నీయొక్క సంతోషము ఎక్కువదికదా! వజీయు నీయొక్క కర్మ కీర్తిప్రదమైనది. అందువలన ముదిమిలేనట్టి యోయగ్నీ! బంఢ్రోతులవలె యజమానులు నిన్ను సేవింతురు.

౧౪౦౪. ప్రవోమహే సహసా సహస్వత ఉషర్బుధే పశుషే నాగ్నయేస్తో

మోబభూత్వగ్నయే । ప్రతియదీం హవిష్మా నిష్కాస్మాను జోగువే ।

అగే) రేభానజ రత ఋషూణాం జూరి రోత ఋషూణామ్॥

౧౦॥

దం॥ ఓ ఋత్విజులారా! పూజ్యుఁడును బలముతో నితరుల దిదిస్కరింప సమర్థుఁడు ప్రాతఃకాలమునఁ బ్రజ్వలించువాఁడును పశువుల నిచ్చువాఁడు నగు అగ్ని కొఱకు మీస్తోత్రము సమర్థమగుగాక. అందువల్ల నీ యగ్నిని గుఱించి యజమానుఁడు సమ సములగు వేదికలందుఁ బోవుచున్నాఁడు. యజ్ఞమునకు వచ్చు దేవతలలో శ్రేష్ఠుడగు నగ్నిని స్తుతికుశలుఁడగు హోతయను ఋత్విజుఁడు ఇతరదేవతల కంటె ముందు ధనికుల స్తుతించు స్తుతిపాఠకునివలె స్తుతించుచున్నాఁడు.

౧౪౦౫. సనోనేదిష్ఠం దదృశాన ఆభరాగ్నే దేవేభిః సచనాః సుచేతునా

మహోరాయః సుచే తునా । మహిశవిష్ఠ నస్కృధి సంచక్షే భుజే అస్యై

మహిస్తోతృభ్యో మఘవస్తు వీర్య మథీ రుగ్నో నశవసా॥

౧౧॥

దం॥ ఓ యగ్నీ! ఆ నీవు మాకు సమీపమునఁ గనఁబడుచు నితరదేవతలతో సమానుఁడవయి యున్నావు. మంచిమనసుగల నాపయి మంచిమనసుతో పూజనీయములగు ధనములను దెచ్చి యిమ్ము. బలవంతుఁడవయిన ఓ యగ్నీ! మాకొకకు శ్రేష్ఠమయిన అన్నమును దశఃసీయమగు ఈ భూమిపైనున్న యజమానుల భోగము నిమిత్తము; స్తుతికర్తల కొఱకును; ధనవంతుఁడా! మంచిపుత్రపౌత్రులుకల ధనమును గలిగించుము. బలముతోఁగూడినవాడవై మావిరోధులను క్రూరుఁడగుపురుషుఁడు బలముతో నితరుల నశింపఁజేయునట్లు. నశింపఁజేయుము.

సూక్తము. ౧౨౫

ఋషిః శంకరస్సులు, పూర్వోక్తములు. అగ్నివేదత.

౧౨౦౩. అయంబాయతే మనుషో ధర్మమహాతామ జన్మ జగితా మనువ్రత
యగ్నిః స్వమనువ్రతమ్ । విశ్వశ్రుష్టిః సఖియతే రయినశ్రవస్యతే ।

అదభోహూతా నిషదదితస్పదే పరివిత ఇతస్పదే॥

౧!

దం॥ ఇతరదేవతలం బిలుచునట్టి యీ యగ్ని ఆరణులమధ్యను యధ్యధ్యునివలనఁ బుట్టుచున్నాడు. ధనము నపేక్షించు యజమానులయొక్క కర్మను అనుసరించియు స్వకీయకర్మను (అనగా హవిస్సుల నందుకొనుట) అనుసరించియు బ్రపంచవిషయ కర్మల కాధారమయిన యగ్ని మైత్రింగోరుచున్న యజమానుని యన్నము కొఱకు ధనమువంటి వాడగుచున్నాడు. మఱియు నేయగ్ని భూమిపై వేదికయందు ఎనిని చేతను బాధింపబడనివాడై హూమనిష్పాదకుడై ఋత్విక్కులచే జప్తబడి యున్నాడు.

౧౨౦౪. తంయజ్ఞసాధ మపివాతయా మన్యత స్యపథానమ సాహవిష్ణ
తాదేవతా తాహవిష్ణతా । సనడోర్జాముపా భృత్య యాకృపాన జూర్యతి ।
యంమాతర్ని శ్వామనవే పరావతో దేవంభాః పరావతః॥

౨!

దం॥ యజ్ఞసాధకుఁడును వేదియందుంచబడినవాఁడునగు నగ్నిని యాగపురోడాశాదులుగల యజ్ఞభాగమందు తృప్తిగల్గువఱకు నేవించుచున్నాము. వాయువు పూర్వ కాలమందు మనువుకొఱకు దూరముననున్న సూర్యునుండి ఏ యగ్నిని భూమియందుంచెనో ఆ యగ్నిని (ఆవాయువే దూరమునుండి మాయాగశాలయందుంచునుగాక. ఆ యగ్ని మాసంబంధమగు చదుపురోడాశాదికమును గ్రహించువిషయమై యీసామర్థ్యకల్పనతో నకీంపకుండును. (తగినట్లు సమిధలు హవిస్సులు వేయుటవల్ల జెడవని తా.)

౧౪౦౮. ఏవే॑న॒సద్యః॑ ప॒ర్యేతి॑ పా॒ర్థివం॑ ముహూర్తే॑ తో వృ॒షభః॑ క॒క్రదద్ద॑నద్రేతః॑

క॒క్రదత్॑ । శత॑చ॒క్షాణో॑ఽక్ష భి॒ద్దేవో॑ వనే॒షు తు॑ర్వణిః ।

సదో॑ద॒ధాన॑ ఉప॒రేషు॑ సాను॒ష్వగ్నిః॑ ప॒రేషు॑ నాను॒షు॥

౩॥

దం॥ మాయాశ్వాసము తరువాతనే వేదికాస్థానమందు అభిముఖముగా మాటి మాటికి స్తుతిపఱచునట్టివాడు హవిస్సులు కలవాఁడును (కోర్కెల) వర్షించువాఁడు భస్మించువాఁడు, సామర్థ్యమును ధరించువాఁడు, ప్రకాశించువాఁడు, స్తుతులవిషయమై జ్వాలలతో నూఱుకెల్లు ప్రకాశించువాఁడు, శత్రువులం జంపువాఁడు ఉన్న తప్రదేశములయందును, యజమానగృహములందును నివాసమును జేయువాఁడు నగు నీయగ్నిగమనముతో గొప్ప హవిస్సుల నిరుత్తము పోవుచున్నాఁడు. (పునరుక్తియాంధరార్థము.)

౧౪౦౯. స॒సుక్ర॑తుః తు॒రోహి॑తో ద॒మేక॑మేగ్ని ర॒జ్జ్వా స్యా॑ధ్వ॒రస్య॑చేతతి

క్ర॒త్వా॒య॒జ్ఞస్య॑చేతతి । క్ర॒త్వా॒వే॒ధా॒షూ॒నతే॑ వి॒శ్వా॒జా॒తాని॑ ప॒శ్యశే॑ ।

యతో॑ఘృత శ్రీ॒రతి॑ ధి॒ర జా॑యత వహ్ని॒ర్వేదా॑ అ॒జాయ॑త॥

౪॥

దం॥ ఆ యగ్ని గొప్ప కర్మగలవాఁడు, పురోహితునివలె యాగనిర్వాహకుఁడునై ప్రతిగృహమందును నాశములేని, లేక హింసారహితమైన యజ్ఞముకొఱకు విరాజిల్లుచున్నాఁడు. ఈ యజమానుఁడుకూడ సత్కర్మతో యాగమును దెలియుచున్నాఁడు. ఈ యగ్ని గొప్పపనులతో అనేక ఫలములిచ్చువాఁడునై అన్నముగోరిన యజమానుని కొఱకు సమస్తములగు హవిస్సులను స్వీకరించుచున్నాఁడు. ఏకారణమువల్ల ఈయగ్ని నేతిని సేవించునట్టి అతిథివలె పూజ్యుడయిన వాడయ్యెనో ఆకారణమునల్ల యజమానుఁడును హవిస్సులను సంపాదించుకొని సమర్థుడయ్యెను.

౧౪౧౦. క్ర॒త్వా య॑ద॒స్యత॑ ఏ॒సీషు॑ పృ॒థ్వుతే॑ గ్నే ర॒వేణ॑ మ॒గుతాం॑ నభో॒జ్యేషి॑

రా॒య నభో॑జ్య । స॒హి॒ష్ణాదా॑న మి॒న్ద్రతి॑ వసూ॒నాంచ॑ మ॒జ్జనా॑ ।

స॒నక్రి॑నతే దు॒రితా॑ ద॒భిహ॑రితః శంసా॒దఘా॑ ద॒భిప్ర॑హుతః॥

౫॥

దం॥ ఏ కేతువు చేత యజమానుని యగ్నిజ్వాలల యందు చతుష్కోణాకార హవిస్సులను తృప్తి నిమిత్తమై వాయువు భాగము కలులగువాటిని జేర్చుకొని జేర్చుచున్నారో అకారణమువల్ల అన్నముకోరి వానికి భోజనవస్తువులనిచ్చునట్లు ఆయని మాచుడు భోజములబలముతో హవిస్సులనిచ్చుచున్నాడు. ఆయన్ని హోమముచేయఁ బడిపాపములనుండి ముమ్ము రక్షించుచున్నాడు. దుష్కారముగఁ పాపముచేగల్గు గాధనుదొలఁగించుచున్నాడు.

౧౪౧౧. విశ్వోనిహాయా అరభ్యసర్వథే హస్తే వక్షిణే తర జీర్న ।

శీశ్రథ చ్చవస్య యాన శీశ్రథత్ । విశ్వస్నా ఇది మధ్యతే దేవత్రా

హవ్యమోహిషే విశ్వస్నాకత్సుకృతే వారవృణ్వ త్యగ్నిర్దావరా వ్యుణ్వతి॥౬॥

దం॥ సర్వసూపుఁడుఁ గొప్పవాఁడు, తృప్తి లేనివాఁడు, నగునీయన్న కుడిచేతిలోఁగ నమును పట్టుకొనియున్నాడు. సూర్యునిబోలియిచ్చుచున్నాడు. అన్నముకోరి యజమానుని విడువఁడు. ఓ యగ్ని! దేవతలలో నీవుసమస్త హవిశ్చాగములం గోరిన వారికి హవిస్సును మోసికొనిపోవుచున్నావు. సర్వయజమానులకును అగ్ని కావలసిన యన్నములను గలుగఁ జేయుచున్నాడు. అగ్ని పుణ్యలోకద్వారములను దెరుచు చున్నాడు.

౧౪౧౨. సమానుషే వృజనే శంతమోహితో3 గ్నిర్యజ్ఞేషు జేన్యోనవిశ్వతిః

ప్రియో యజ్ఞేషు విశ్వతిః । సహవ్యా మానుషాణామిశాకృతా

నివత్యతే । ససస్త్రానతే వరుణస్య ధూతే ర్మహోదేవస్య ధూతేః॥

దం॥ ఆ యగ్ని యజమాన సంబంధమయిన పాపము నిమిత్తము యాగములందఁ బాధలందొలగించి సుఖముచేయువాఁడు. ఈయగ్నిఋత్విజలకుఁ బాలకుఁడు. జయశీలుఁడగురాజువలె ఇష్టుఁడు. చేతిమీఁదనుంచి యజమానులిచ్చు హవిస్సులను గుఱించివచ్చుచున్నాడు. ఆ యగ్ని హింసకుఁడు గొప్పవాఁడునగు వరుణదేవతయొక్క పాదముండి ముమ్ము రక్షించుచున్నాడు.

౧౮౧౩. అగ్నింహోతార మిశతే వసుధితిం ప్రేయంచే తిష్ఠ మరతిన్యే రిరేహ
 వ్యవాహంన్యే రిరే । విశ్వాయుం విశ్వవేద సంహోతారం యజతం కవిమ్ ।
 దేవాసో రణ్వ మసే వసూయవో గీర్భీరణ్వం వసూయవః॥ ౮॥

దం॥ ధనమునిచ్చువాఁడు కనుకనే సర్వజనులకుఁ బ్రేయఁడును జ్ఞానమిచ్చువాఁడు
 అధిపతియు హోమము జరిపించువాఁడు నగు నీ యగ్నిని స్తుతించుచున్నారు.
 నేవించుచున్నారు హవిస్సులను దేవతలకు మోసికొని పోవువాఁడు ప్రాణులజీవన
 హేతువు సర్వము నెఱంగినవాఁడు, ధ్వనించువాఁడు, మన హృదయగునగ్నిని ఋత్వి
 కుఁలు రక్షణమిత్తము ధనముకోరినవారై హవిస్సులనివ్వ దలచినవారై స్తోత్రము
 లతో నేవించిరి.

సూక్తము. ౧౨౯.

(పరుచ్చేఁబుసి - అత్యష్టిఁధందము - ఇంద్రదేవత - ౮ - ౯ అతిఁకర్వఁధంద ౧౧౨ష్టిభ -
 ౬ వ దానికి చంద్రదేవత.)

౧౮౧౪. యంత్వంరథ మిన్ద్ర మేధ సాతయే పాకాస న్తమిషే రప్రణయసి
 ప్రానవద్యనయసి । సద్య శ్చిత్త మభిష్టయే కరో వశశ్చవాజినమ్ ।
 సాస్మాక మనవద్య తూతుజాన వేధసా మిమాం వాచం నవేధసామ్॥ ౧॥

దం॥ యజ్ఞములకుఁ బోవువాఁడా! యింద్రా! నీవు యాగము లభించుటకై అధిక
 ప్రజ్ఞకలవాఁడగుటచే పండితుఁడగు నే యజమానునిగూర్చి రథమును దోలుచు
 న్నావో దోషములులేనివాఁడా! యే యజమానుని గొప్పవానింజేయుచున్నావో,
 ఆతనిని వెంటనే ఫలప్రాప్తికొఱకు సమర్థునిగాఁ జేయుచున్నావు. హవిస్సులుకల
 వానిం జేయుచున్నావు. కోరుచున్నావు. పాపములేని యింద్రా! కర్మఫలములిచ్చు
 వారిలో త్వరగలనీవు బుద్ధిశాలురమగు మాయొక్క హవిస్సును ఈ స్తుతివాక్కును
 వలెనే గ్రహింపుము.

౧౨౧౧ సత్రుధియః సస్త్వతవాసుకా సుచిత్తక్షాయ్య ఇన్ద్రభిరహూతయే

న్యభిరసి ప్రతూర్తియే న్యభిః యః హూత ఇన్ద్రో ధునితాయా విప్రే

ర్వా జంతరుణా తమీశానాన ఇరథర్ష వాజి సంస్మృతమత్సం నవాజిమ్ ॥౨॥

దం॥ ఓ యింద్రా! ఆ నీవు మాస్తోత్రమువినుము. ఏ నీవు కరుణయిన మనుత్తులతోఁ గూడ కొన్నియుద్ధములందు “రక్షింపుము” అని పిలిచినపుడు శత్రుహింసకొఱకు సమరడనగుచున్నావో, ఏ నీవు భటులతోఁగూడి స్యయముగానే అభయము నిచ్చుచున్నావో, ఏ నీవు ఋత్విజులతోఁగూడి అన్నమును ఇచ్చుచున్నావో. అట్టి గమన శీలుడవు హవిస్సులనందు కొనువాడవు అగు నింద్రుని నెన్ను ఋత్విజులు స్తుతించుచు శీఘ్రగమనముగలది, ఆహారముగలది, యగు గుఱ్ఱమును వలెను సేవించుచున్నారు.

౧౨౧౨ దస్సో హిష్ణావృషణం పిన్వ సిత్వచంకం చిద్యావీరరగం హరమర్త్యం

పరివృణాక్షిమర్త్యమ్ ఇన్ద్రోతతుభ్యం తద్దేవేత ద్రుద్రాయ స్వయశసే

మిత్రాయవోచం వరుణాయసప్రథం సుమృశీకాయ సప్రథకా ॥౩॥

దం॥ ఓ యింద్రాడా! నీవు శత్రువులఁ జంపువాడవు వర్షించు స్వభావముకల వాడవు. శూరుడా! యుద్ధమును మూతపేసిన మేఘమును కొట్టి వర్షింపఁజేయుచున్నావు. నీళ్లులేని మేఘమును విడుచుచున్నావు. ఇంద్రా! ఆ కార్యమును వ్యాపించునట్లు ప్రజలకు సుఖమును గలిగించు నీకొఱకుఁ జెప్పుచున్నాను. నీ కీర్తి ద్యులోక దేవతకొఱకుఁ బలుకుచున్నాను. దానినే రుద్రునకు, మిత్రునకుఁ జెప్పుచున్నాను. వరుణునకుఁ జెప్పుచున్నాను. సుఖము గలిగించుచు వ్యాపించునట్టి నీకును జెప్పుచున్నాను.

౧౨౧౩ అస్మాకంవ ఇన్ద్ర ముశ్మస్తీష్టయే సఖాయం విశ్వాయుం ప్రాసహం యుజం

వాజేషు ప్రాసహంయుజమ్ అస్మాకం బ్రహ్మోతయే హవృత్సు షుకాసుచిత్

సహిత్యాశత్క్రి సరతే స్మృణో పియంవిశ్వం శత్క్రింస్మృణో పియమ్ ॥౪॥

దం॥ ఋత్విజులారా! మాయాగము నిమిత్తము స్నేహితుడైవచ్చువాడు శత్రువుల నొర్పువాడు సహాయుడై యున్నవాడు. హవిస్సులనెడు అన్నముల నిమిత్తము యాగవిరోధుల నణచువాడు, మరుత్తులతోఁ గూడినవాడు నగు నింద్రుని ఫలము లంగోరుచున్నాను. ఓ యింద్రా! మాయొక్క రక్షణకొఱకు సమృద్ధకర్మమును రక్షింపుము. ఏ శత్రువును నీవునివారిండుచున్నావో వాడు మమ్ము సకలయుద్ధములందును బాధింపలేదు.

౧౪౧౮. నిషాన మాతీమతిం కయస్య చిత్రే జిహ్వాభిరరణి భిర్నోతి భిరు గ్రాభి

రుగ్రోతిభిః । నేషిణో యథా పురానేనాః శూరమస్యనే ।

విశ్వాని పూరోర పపర్షి వహ్ని రాసావహ్ని ర్నోఅచ్ఛ॥

౫॥

దం॥ ఇంద్రా! ఉగ్రుడా! భక్తుడయిన యజమానుని శత్రువును నీ శత్రువులగు వృత్రాదులనుపలె రక్షణసాధనములతో యాగధనములతో లొంగదీయుము. పూర్వకాలమందేలాగున మావారికి యాగఫలములఁ జేర్చితివో అధికరక్షణలచే మాకు నట్లు యాగఫలమిమ్ము. ఓ శూరుడా నీవు పాపములేనివాడవు అని అందఁ జీకఁ చెలియును. ఇంద్రా! జగన్నిర్వాహకుడవై యజమానునియొక్క సకలపాపములను తొలగించుచున్నావు. కనుక మాయాగశాలలో ఇష్టములిచ్చువాడవై ప్రీతితోవచ్చి దుఃఖము తొలగించి యిష్టములు పూరించుము.

౧౪౧౯. ప్రతద్యోచేయం భవ్యా యేన్దవే హవ్యోనయ ఇష వాన్మన్మరేజతి రక్షో

హమన్మరేజతి । స్వయంసో అస్మదానిదో వధైరజేత దుర్మతిమ్ ।

అవస్రవేదఘశంసో వతర మవక్షుద్ర మివస్రవేత్ ॥

౬॥

దం॥ ఏ సోముడు స్తోత్రమును గోరి మాయాహ్వనముతో యాగవిరోధుల హింసించుచున్న యింద్రునివలె వచ్చుచున్నాడో దినదినాభివృద్ధినొందు అట్టి సోమునికొఱకు (=చంద్రుడు) ఆ సుతిబరించుచున్నాను. మమ్ము నిందించునట్టి శత్రువుయొక్క వధోపాయములచే గల్గిన దుర్బుద్ధిని మానుండి ఆ చంద్రుడు తొలగించుఁగాక. హింసనుదలంచిన దొంగ అతినీచముగాఁ దలక్రిందుగా లాగఁబడుఁగాక. నీరువలె కారిపోవుగాక. (అనఁగా స్వరూపనాశమొందునని తా.)

౧౪౨౦. వనే మతేర్థ్యోత్రమా చిత్ర్యా వనే మత యింర యినః సువీర్యం రిణ్వం
సక్తం సువీర్యమ్ । మర్శస్సాకం సుచుచ్చ భిశే మినా స్మచీమహి ।
అ సత్యాభిరిన్ద్రం ద్యుమ్నహూతి భిర్య జత్రం ద్యుచ్ఛహూతిభిః ॥ 21

దం॥ ఓ యింద్రా! మేము ప్రసిద్ధమగు నీరూపమును వెలుపుచుండు స్తుతివాక్కులతో భజనచేసెదము. భజనవంతుడవగునోయింద్రా! మంచిసామగ్ధ్యమును గలిగించునట్టి, రమణీయమగునట్టి, మిగులవృద్ధిచొందునట్టి, పుత్రపౌత్రాదులతోఁ గూడినట్టి, భజము నుగోరుచున్నాము. ఓ యింద్రుడా! కష్టముగాఁ జెలియఁదగిన నీన్న మంచిస్తుతులతో హవిస్సులతో నేవించుచున్నాము. యాగమును జరిపింపనట్టి యింద్రునియదాఁ ములగు హవిస్సుల గ్రహించుటకుఁ బిలుచుపిలుపులతో (ఇంద్ర అగచ్ఛ - హరిన అగచ్ఛ అనునవి) నేవించుచున్నాము.

౧౪౨౧. ప్రప్రావో అస్మే స్వయశోభి నూతీ పరివర్త ఇన్ద్రో వర్శతీనాం దదీమహు
ర్శతీనామ్ । స్వయంసారిష యధ్యేయాన ఉపేషే అత్రైః ।
హతే మసన్న వక్షతిక్షీప్తా జూర్నిర్న వక్షతీ ॥ 22

దం॥ ఋత్విజులారా! మాసంబంధమగు స్తోత్రములచేత సంతసించి దుష్టబుద్ధిగల శాత్రువుల యుద్ధమందు మీయొక్క రక్షణవిషయమున ఈ యింద్రుడా సమర్థుడగుచున్నాడు. శత్రునాశకుడగు నింద్రుడా పాలించుచుండఁగా మనవిరోధులచేత నే నేన మమ్ము హింసించుటకుఁ బ్రేరేపింపఁబడినదో ఆ నేన తానే చచ్చెను. మా వద్దకు రాలేదు. శత్రువులదరికిని బోదు.

౧౪౨౨. త్వంన ఇన్ద్ర రాయాపరిణ సాయాహి పథా అనేహసా పురో
యాహ్యరక్షసా । సచస్వనః పరాక ఆ సచ స్వాస్త్యమిక ఆ ।
పాహీనో దూరా దూరా దభిష్త్తిభిః సదాపాహ్య భిష్త్తిభిః ॥ 23

దం॥ ఓ యింద్రా! నీవు రాక్షసులులేని, పాపములులేని మా మార్గముతో ముందు రమ్ము. తలచినచోటగల్గునట్టి ధనముతోఁగూడినవాడవై రమ్ము. ఓ యింద్రా! దూరముననున్న యాగశాలలో హవిస్సులనందుకొమ్ము. దూరమగు స్వర్గమునుండి వచ్చి రక్షింపుము. సమీపముననున్న భూలోకమునుండి యాగనిర్వాహకాగమన ములచేత బాలింపుము.

౧౪౩౨. త్వం॑న ఇ॒న్ద్రా॑ రా॒యాత॑ మా॒షసో॑గ్రం చి॒త్వా॑మహి॒ మాస॑క్షద వ॒సేమ॑హే
మి॒త్రంనా॑పసే । ఓ జి॒ష్ఠ త్రా॒తర॑ వి॒తార॑థం కంచి॒దమ॑ర్త్య ।

అ॒న్యమ॑స్మ॒ప్రిరే॑షేః కంచి॒దద్రి॑ వోరి॒క్షన్తం॑ చి॒దద్రి॑వః॥ ౧౦॥

దం॥ ఓ యింద్రా! నీవు మమ్ము ఆపదలనుండి తొలగించునట్టి ధనముతో ఉదరించుము. ఓ యింద్రా! ఎక్కువబలముకల నిన్ను మాస్తుతివల్లఁ గలిగిన మాహా త్మ్యము అధిక రక్షణకొఱకును నీ ప్రీతికొఱకును సూర్యునివలెను ఉత్సాహపఱచుచున్నది. అధికబలవంతుఁడా! రక్షకుఁడా! మరణములేనివాఁడా! తృప్తిరొందించువాడా! యింద్రా! నీవు ఏదో యొకరథమును ఎక్కి మాయాగగ్రహమునకు రమ్ము. శత్రు హింసకుఁడా! మాకంటె నితరుడగు నెట్టి శత్రువునైనను బాధింపుము. ఆదిరించువాఁడా! కుత్సితుడగువానిని బాధింపుము.

౧౪౩౩. పా॒హిన॑ ఇ॒న్ద్రా॑ సు॒ష్టుత॑స్రి ధో॒వ యా॒తా స॒దమి॑ద్ధు ర్గతీ॒నాం దే॒వః
స॒న్దర్శ॑తీ॒నామ్ । హ॒న్తాపా॑ప॒స్య ర॒క్షస॑స్తా॒తా వి॒ప్రస్య॑ మా॒వతః॑ ।

అ॒ధాహి॑త్వా జని॒తా జీ జన॑ద్వ॒సో రక్షో॑హ॒ణంత్వా॑ జీ జన॑ద్వ॒సో॥ ౧౧॥

దం॥ బాగుగా స్తుతింపఁబడునట్టి యింద్రా! నీవు దుర్బుధ్ధిగలవారి నెల్లపుడు నధో లోకమున కేకారణముచేత బంపుచున్నావో ఆ కారణముచేత దుఃఖమును దెచ్చి పెట్టు పాపమునుండి మమ్ము రక్షింపుము. ఇంద్రా! స్తుతులతో సంతుష్టిపొంది యాగవిఘ్నకారులను అధోలోకమునకుఁ బంపుదువు. పాపమును నివారింతువు. మావంటి యజమానులను రక్షింతువు. కావున అందఱినినాసములకు ఆధారభూతుడవయిన యింద్రా! నిన్ను సృష్టికర్తయుగు పరమేశ్వరుఁడు పుట్టించెను. ఓ రక్షకుఁడా! యింద్రా! నిన్ను రాక్షసుల సంహరించువానింగాఁ బుట్టించెగదా!

నూ క్తము, ౧౩౦.

పరుశ్శేషము, ఇంద్రదేవత, విహాత్రస్తుతము, తక్కినవి ఆత్మస్తుతులు.

౧౩౨౫. సత్త॑ యా॒హ్యస॑ః స॒రావ॑తో నా॒యను॑చ్ఛా వి॒దభా॑సీ వస॑త్స॒తి
ర॒స్తంరా॑జే వస॑త్స॒తిః । హ॑వా॒మహే॑త్వావ॒యం ప్ర॑య॒త్వస్తః॑ సు॒తేన॑చా ।
పు॒త్రాసో॑ స॒పిత॑రం॒వా జ॑సాత॒యే మం॑హి॒ష్టం వా॑జ॒సాత॑యే॥ ౧౫

దం॥ ఇంద్రా! సత్పురుషులః బాలించు నీయగ్ని యాగగృహమునకు వచ్చునట్లు
సత్తత్రములక రాజును రంజకుఁడైన చంద్రుఁడు స్వస్థానమునకు వచ్చునట్లు
కూరమయిన స్వగముచుండి సమీపమునకురమ్ము. హవిస్సులుగల ఋత్విక్కు
లతోఁ గూడినట్టి మేము నిన్ను సోమరసము నిమిత్తము పుత్రులు తండ్రిని ఆన్నము
కొఱకుఁ బిలుచునట్లుఁ బిలుచుచున్నాము. మఱియు మాహత్యుడవగు నిన్ను హవి
స్సులందు కొనుటకుం బిలుచుచున్నాము

౧౩౨౬. పి॒బాసో॑ మ॒మిన్ద్రో॑ సు॒వాన॑ మ॒ద్రది॑భిః కో॒శే న॒సిక్త॑ మ॒నతం॑ న॒వంస॑గ॒న్తా
తృ॒షాణో॑ న॒వంస॑ః । మ॒దాయ॑హ॒ర్యతా॑ య॒తే తు॒విష్ట॑ నూ॒య ధా॑య॒సే ।
ఆ॒త్వా య॑చ్ఛ॒న్తు హ॒రితో॑ న॒సూర్య॑ మ॒హా వి॒శ్వే వ॒సూర్య॑మ్॥

దం॥ ఇంద్రా! సాతింజదగిన గమనముగల నీవు రాళ్లతోడంచి పిండఁబడినట్టి,
దశాపవిత్రముతో శోభించినట్టి, జలముతోఁ గూర్పబడిన తొట్టివలె కొనియాడఁదగి
నట్టి సోమరసమును, నడచి మిక్కిలి దప్పికొన్న వృషభమువలె నీకు మదము కాంతి
కొఱకును మాహత్యముకొఱకును, ధైర్యముకొఱకును ద్రావుము. పచ్చనిసూర్యా
శ్వములు నిన్ను సూర్యుని దెచ్చునట్లు సర్వకాలమందును యాగశాలకుఁ దోడి
తెచ్చుఁగాక

౧౩౨౭. అ॒వింద॑ద్దో॒ నిహి॑తం గృ॒హని॑ధిం వే॒ర్షగ॑ర్భం పరి॒వీత॑మ॒శ్నో న్యన॑స్తే
అ॒న్తరి॑శ్నోని । వ్ర॒జంవ॒జ్రీ గ॑వా॒మివ॒సి షా॑స॒న్నజ్ఞీ॑ ర॒స్తమః॑ ।
అ॒షావృ॑ణో ది॒ష ఇ॒ద్ధ్యః ప॑రీ॒వృతా॑ ద్వా॒ర ఇ॒షః ప॑రీ॒వృతాః॑॥

దం॥ ఈయింద్రుడు ద్యులోకమునుండి తేబడి రహస్య స్థలమున నుంచబడినట్టి నాశరహి మైనట్టి, పక్షియొక్క శిశువువలెను గొప్పరాతియందు అడరిమితమైన పర్వతాదుల దు తీగలతోను పొవలతోనుజుట్టికొనబడిన సోమమును వజ్రాయుధధారియై గోవులద్వారమును అంగిరశ్శ్రేష్ఠుఁడైనలె పొందనిశ్చయించిచేరెను. మేఘములచేనా వరింపబడిన ఉదకములయొక్క ద్వారములను తెరచెను. సస్యములనంతటను వ్యాపించునట్లు జేసెను.

౧౮౨. దాదృహోహో వజ్ర మిన్దోఽగభస్త్యోః క్షద్యేవతిగ్న మసనా యసంశ్య
దహిహత్యా యసంశ్యత్ । సంవివ్యాన ఓజసా శవోభి రిన్ద్ర మజ్జనా ।
తస్యేవ వృక్షంసనినో నివృశ్చసి పరశ్వేవ నివృశ్చసి॥ ౮॥

దం॥ ఈయింద్రుడు బాహువులందు వజ్రాయుధమును ధరించినవాడై శత్రువుల మీదబ్రయోగించుటకొఱకు ఉదకమును మంత్రములతో తీవ్రపఱచునట్లు వాడి కైసానపెట్టుచున్నాఁడు. వృత్రాసురుని జంపుటకుమరల సానపెట్టుచున్నాఁడు. ఓ యింద్రుడా ! సైన్యములతోను, బలముతోను, పరాక్రమముతోను గూడికొన్న వాడనై నడ్లంగి అడవివృక్షమును వలెను శత్రువులను నఱకుచున్నావు. గండ్ర గొడ్డలితో వృక్షమునునఱికినట్లు శత్రువులనఱకుచున్నావు. (పునరుక్తి అతిశయార్థము)

౧౮౩. త్వోవృథా నద్య ఇన్ద్ర సర్తవేచ్ఛా సముద్రమ సృజోరథా ఇనవాజయతో
రథాశన । ఇతిఙ్గీతీ రయుజ్జత సమాసమర్థ మక్షితమ్ ।
ధేనూరిన మసవే విశ్వ దోహసో జనాయ విశ్వదోహసః॥ ౯॥

దం॥ ఓ యింద్రా ! యుద్ధముగోరినవారు రథములను, నడిపించునట్లు నీవు మాయా గమునకు అభిముఖముగా రథములను నడిపించునట్లును ; అనాయాసముగా (మేఘములం జీల్చి) సముద్రమున కభిముఖములై పాటుటకు నదులను బ్రవహింపఁ జేసితివి. సమస్తవస్తువుల నిచ్చు గోవులను మనుచక్రవర్తికిచ్చినట్లు; (క్షీరాది) సమస్త వస్తువుల నిచ్చుగోవులను సామాయకరున కిచ్చినట్లును; మమ్ము (రక్షించుటయే) సమావప్రయోజనముగాఁగల యుదకములను బ్రవహించునదులను మాయఁ గలిగించితివి.

౧౩౩౦. ఇమాంతే వాచం నసూయన్త ఆయవో రథంసధీః స్వహ ఆతక్షేషః
 నుమ్నాయత్వా మతక్షేషః ! శువభ్యన్తో జ్యేష్ఠం యథావాజేషః విప్రవాజినమే !
 ఆత్యమివ శవసే సాతయేధనా విశ్వాధనాని సాతయే॥ ౬॥

దం॥ ఇంద్రా! ధనమునపేక్షించి హవిస్సులు సమర్పించుచున్న ఋత్విజులు ఈసూక్తి వాక్కును సీకొఱకు నిర్మించిరి. బుద్ధిమంతుఁడు రథమును నిర్మించియు సుఖము కొఱకు నిన్ను నిర్మించుచున్నాఁడు. బుద్ధిశాలివగునింద్రా! యుద్ధములందు వేగముగల నిన్ను గుణగణములచే బోత్సాహపఱచుచు జయశీలుడగు శూరునివలె సంతోష పెట్టుచున్నారు ధనములయొక్క లాభమునకు గుఱ్ఱమును వలెను గవాదిధనలాభ మునకై, బలమునకునై యు నిన్ను స్తుతించుచున్నాము.

౧౩౩౧. భినత్పురో నవతిమిన్ద్ర పూరవే దివోదాసాయమహీ దాశుషే నృతో వజ్రేణ
 దాశుషే నృతో । అతిథి గ్వామశం బరంగిరే కుగ్రో అవాధుత్ ।
 మహాధనాని దయమాన ఓజసా విశ్వాధనా న్యోజసా॥ ౭॥

దం॥ (దీనరక్షణమున) నాట్యముచేయునట్టి యింద్రా! నీవు హవిస్సు లిచ్చు యజమానునకై తొంబది శత్రుపట్టణములను బ్రదలుకొట్టితివి. శత్రులను దన్ని పొడుచు వజ్రాయుధముతో యజమానుని కొఱకు శత్రువులఁ జంపితివి. దివోదా సునికొఱకు అధికబలముగల యింద్రుఁడు శంబరాసురుని తన పరాక్రమముచేత నెక్కువధనములను స్వీయబలముచేత సాధించి పర్వతమునుండి క్రిందికిఁబెట్టెనెను.

౧౩౩౨. ఇన్ద్రో సమత్సు యజమాన మార్యం ప్రావద్విశ్వేషః శతమూఢిరాజ
 ముశ్వక్తి హేషాప్వాజిషు । మనవేశా సదవ్రతా న్వచంకృష్ణా మరణయత్ ।
 డిక్షన్న విశ్వంతతృషాణ మోషతిన్ద్ర సానమోషతి॥ ౮॥

దం॥ ఈ యింద్రుఁడు యుద్ధములందు యజమానుని రక్షించుచున్నాఁడు అనేక రక్షణలు కల యింద్రుఁడు నమ స్తయ్యుములలోను యజమానుని రక్షించుచున్నాడు. స్వస్థా గమిచ్చు యుద్ధాలలో రక్షించుచున్నాఁడు. మనుష్యుల కొఱకింద్రుఁడు యా విద్యేషులను సంహరించుచున్నాఁడు. కృష్ణుఁడచు రాక్షసునియొక్క నల్లని

చర్మమును ఒలిచి చంపెను. దహించెను. హింసచేయు సర్వజంతువులను మిగుల్చు కుండ నశింపజేయును.

౧౪౩౩. సూరశక్రం ప్రవృహజ్జాత ఓజసా ప్రపిత్యేవాచ మరుణో ముషాయతీ

శాన ఆ ముషాయతి । ఉశనా యత్పరావతో జగన్నూతయేకవే ।

సుమ్నాని విశ్వామచుషే వతుర్వణి రహవిశ్వే వతుర్వణిః॥

౯॥

దం॥ ఈ యుద్ధమున సూర్యునియొక్క రథచక్రమును తీసికొని బలముచేత నధి కుండై ప్రయోగించెను. తేజోమంతుడై సమీపమునకు వచ్చి శత్రువునియొక్క ప్రాణమును హరించినాడు. విద్వాంసుడవగు నింద్రా! యే నీవు ఉశనసుడను ఋషియొక్క రక్షకై దూరమునుండి వచ్చితివి. సమస్తసుఖసాధనములను మాకిచ్చు వాడవై మనుష్యులవలె సహాయుడవుగమ్ము. అన్నిదినములందును (కోర్కెల) నిచ్చు వాడవు కమ్ము.

౧౪౩౪. సనోనవ్యే భిర్వృష కర్మన్మథ్నే పురాదర్తః పాయుభిః పాహిశగ్నైః ।

దివో దాసే భిర్ద్ధ్రస్తవానో వావృధీథా అశో భిరివద్యాః॥ ౧౦॥

దం॥ వర్షించుకర్మగలవాడవై శత్రుపురముల ముక్కలు సేయునోయిందా! ప్రసిద్ధుడవైననీవు నూతనములైన మాస్త్రతములతో సంతృప్తుడవై రక్షణరూపముల యైన కర్మఫలములచేత రక్షింపుము. ఇంద్రా! దివోదాసవంశస్థులచేత స్తుతింపబడు చు పగళ్లచేత సూర్యునివలెను వృద్ధినిొందుము.

సూక్తము ౧౩౧.

పరుధేదబుషి - అత్యష్టిఛంద - ఇంద్రదేవత

౧౪౩౫. ఇన్ద్రాయ హిద్యారసురో అనన్మతేన్ద్రాయ మహిషృధివీ వరీమ భీష్మమ్న

సాతా వరీమభిః । ఇన్ద్రంవిశ్వే సజ్జోషసోదే వాసోద ధిరే పురః ।

ఇన్ద్రాయవిశ్వా సవనానిమాను పారాతాని సస్తుమానుషా॥

౧౧॥

దం॥ ఇతరులను నిరసించు స్వభావముకల దేవతలందఱు ఇంద్రునకు వశులై యున్నారు. భూమికూడ పుతులతో నింద్రునికే లొంగియున్నది. క్రిందికొఱకు హవిస్సులతోఁగూడిన యజమానులు లొంగియున్నారు. దేవతలందఱు వకమత్యముతో నింద్రునే తమముందు నుంచుకొన్నారు. మనుష్యులచేయు వాదశబ్దవనాదియాగములుమూఁడును ఇంద్రునికొఱకే. ఋత్విజులుచేయు పురోహితాదిహవిస్సు నింద్రుని కొఱకే.

౧౪౩౬. విశ్వేషుహిత్యా సవనేషు తుష్టతే సమానమేకం వృషమణ్యవః పృథక్స్వీ
సనిష్యవః పృథక్ । తంత్యా నావం నజన్తేఽం శామన్య ఘృక్షీమహి ।
ఇన్ద్రంనయజ్తే శ్చితయన్త ఆయవః స్తోమేభిర్న్యాయవః॥ ౩

దం॥ ఓ యింద్రుడా! సర్వసమానుఁడవగు నీకు ఒక్కనికే సకలసోమయాగములందును కోర్కెలనపేక్షించు యజమానులు ఆలోచించి స్వర్ణమును పాండఁగోరి ప్రత్యేకముగా హవిస్సుల నిచ్చుచున్నారు. అట్టి నిన్ను దరిఁజేప్పునోడను గోరునట్లు సేనాగ్రమందుండఁ గోరుచు; యజమానులమగు మేము యజ్ఞములతో నీశ్వరుని వలెను భావించుచు; ఇంద్రుఁడవయిన నిన్ను స్తోత్రములతో భాసించుచున్నాము.

౧౪౩౭. విత్వాతతత్రే మిధునా అవస్యవో వ్రజన్య సాతాగవ్యన్య నిఃస్పృజన్
సక్షన్త ఇన్ద్రాః సృజః॥ యద్దన్యన్తాద్వాజనా స్వీర్యన్తా సమూహసి ।
ఆ విష్కరి క్రద్వృషణంసచా భువన్వజ్ర మిన్ద్ర సచా భువమ్॥ ౩॥

దం॥ ఇంద్రుడా! నిన్నుద్దేశించి భార్యలతోఁగూడి యజమానులు గోసమూహము నిమిత్తమై నీతృప్తినిగోరి హవిస్సుల నివ్వఁదలచి నిన్ను సేవించునాడై పాపమును బోగొట్టు కొనుటకు యాగములు చేయుచున్నారు. నీవు ఎందువల్ల గోవుల నపేక్షించునట్టి, స్వర్ణము నపేక్షించునట్టి యజమానదండతులను స్వర్ణముచు జేర్చుచున్నావో (అందువల్లనని) ఇంద్రా! వర్షించు స్వభావముకలదై విడిచియుండనట్టి సామర్థ్యము కల వజ్రాయుధమును బ్రకటించుచున్నావు.

౧౪౩౫. విదుష్టే॑ అ॒స్య వీ॑ర్య॒స్య పూ॒రవః॑ పు॒రో య॒దిన్ద్రో॑ శా॒రదీ॑ర॒వా తి॒రఃసా॑సహా॒నో

అ॒వాతి॑రః । శా॒స॒స్తమి॑న్ద్రో మ॒ర్త్యమ॑యజ్ఞం శ॒వస॑స్పతే ।

మహీ॑ మ॒ముష్ణాః॑ పృథి॒వీ మి॒మా అ॒పోమ॑న్ద్రసా॒న ఇ॒మాఅ॒పః॑॥

౪॥

దం॥ ఇంద్రా! నీయొక్క యీ పరాక్రమమును ఏ యజమానులు తెలిసికొను చున్నారో యెందువల్ల అనేక సంవత్సరాలనుండి దృఢపడిన శత్రుపట్టణములను బాధించుచు నాశమొనర్చితివో, ఇంద్రా! ప్రసిద్ధులయి మరణధర్మముగల యజ్ఞ విఘాతకులగు రాక్షసులను శాసించుచున్నావో, బలమున కధిపతివగు ఇంద్రా! అందువల్ల నే యీ గొప్పదగు భూమిని ఈ ఉదకములను నీవు అపహరించితివి (అనగా స్వాధీనము చేసుకొంటివని.) సంతసించుచు ఈ కార్యములగు (విద్యుత్తు, సస్యము మొ.) జేసితివి.

౧౪౩౬. ఆ ది॒తే అ॒స్య వీ॑ర్య॒స్య చర్కి॑ర॒న్ద్రదే॑షు వృ॒షన్ము॑శి॒జో యదా॑విధ సఖి

యతో॑ యదా॑ విధ । చ॒కర్థి॑కార మే॒భ్యః పృ॑తనాసు ప్ర॒వస్త॑వే ।

తే అ॒న్య మ॒న్యాం న॒ద్యం స॑నిష్ఠతః శ్ర॒వస్య॑న్తః స॑నిష్ఠత॥

౫॥

దం॥ వర్షించునింద్రా! నిన్నుగోరిన యజమానులను ఎందుచేత రక్షించుచున్నావో నీ స్నేహము గోరిన మమ్ము నెందువల్ల రక్షించుచున్నావో అందువల్ల సర్వయాగ ములందు మదముకొఱకు పరాక్రమించుటకు సోమము నిచ్చుచున్నాడు. ఈ యజ మానులకొఱకు యుద్ధములందు రక్షణకై సింహనాదమును జేయుచున్నావు. ప్రతి కార్యమువిషయమై నీకు సమృద్ధికలదు. అన్నముగోరినవారు దానిబొందుచున్నారు.

౧౪౪౦. ఉ॒తోనో॑ అ॒స్యా ఉ॒షసో॑ జు॒షేత॑హ్యో ర్క॒స్యబో॑ధి హ॒విషో॑ హ॒వీ మ॒భిః

స్వ॒ర్ణాతా॑ హ॒వీ మ॒భిః । య॒దిన్ద్రో॑ హ॒స్తవే॑ మృథో॒వృషా॑ వ॒జ్రి ఇ॒చ్ఛకే॑తసి ।

ఆమే॑ అ॒స్యవే॑ ధ॒సో నవీ॑యసో మ॒న్మ శ్రు॑ధి॒నవీ॑యసః॥

౬॥

దం॥ ఈ యింద్రా! మా యీ యుషఃకాలమునందు వచ్చునా? అర్చనసాధనముయిన హవిస్సును హోమవిధులచేత దెలిసికొనునా? ఇంద్రా! స్వర్ణసాధనముయిన యజ్ఞమందు మా యాహ్వానములతో పిలువబడుము కష్టముల నివ్వఁబలఁచినవాడవై యింద్రా! (వజ్రధాతీ!) హింసకులం జంపువాడవుగఁ దెలియఁబడుచున్నావు. ఇంద్రా! బుద్ధిశాలినయి క్రొత్త స్తుతికర్తనైన నా క్రొత్త స్తోత్రమును వినుము.

౧౪౪౧. త్వంతమిన్ద్ర! వావృథానో అస్మ యరమిత్రయన్తం తువిజాతమర్హం

వజ్రేణ శూరమర్హమ్ । జహియోనో అఘాయతీ శృణుష్వసు శ్రవస్తమః ।

ర్హిష్టం నయామన్నప భూతుదుర్గతి ర్విశ్వాప భూతుదుర్గతిః॥ ౨॥

దం॥ మాస్తుతులతోఁ బూజింపఁబడిన పరాక్రమశాలీ! యింద్రా! ఏ మనుష్యుడు మాకు దుఃఖమును గలిగించుచున్నాఁడో వానిని, మమ్ముగోరి మాయందు శత్రుత్వముఁ దలఁచు మనుష్యునిం గూడఁడు వజ్రాయుధముతోఁ జంపుము. శ్రవణశక్తిగలనీవు మంచిస్తోత్రములు వినుము. ఇంద్రా! మమ్ము జయింపవలెనన్న దుర్ముక్తి నశించుఁగాక. సకలమార్గమునందును దోపిడిగాండ్ర బుద్ధివంటి దుర్ముక్తి మమ్ము బాధింపకుండుఁగాక.

సూక్తము. ౧౩౨.

పరుశేదఋషి, అత్యష్టిఛంద, ఇంద్రదేవత.

౧౪౪౨. త్వయావయంమఘ వన్పార్యేధన ఇన్ద్రోత్వోతాః సాసహ్య మపృతన్యతో

వను యామ వనువ్యతః । నేనీశ్మే అస్మిన్న హన్యథివోచా నునున్వతే ।

అస్మిన్యజే విచయేమా భరే కృతం వాజ యన్తో భరే కృతమ్॥ ౧॥

దం॥ ఓ యింద్రుడా! నీతోఁగూడిన మేము అతి ప్రబలుఁడవగు నీచే రక్షింపఁ
బడినవారమయి నేనంతోఁ గూడిన శత్రువులను దిరస్కరింపఁగలము. మమ్ముఁ జంప
వచ్చువారిని మేమే జంపఁగలము. మొదటి ధనరూపమైన యీ యజ్ఞమందు
మిగుల దగ్గఱగానున్న యీ దినమున సోమాభిషవముచేసిన యజమానునికొఱకు
శీఘ్రము మేలుపలుకుము. ఇంద్రా! యజమానులమగు మేము యుద్ధమందు
శత్రులంజంపునట్టి నీకు హవిస్సులిచ్చుచు శత్రుజయమందు జయకర్తవగు నిన్ను
స్తుతించెదము.

౧౪౪౩. స్వ॒ర్జే॒షే భ॑ర॒ ఆప్ర॑స్య వ॒క్ష్మన్య॑ష॒ద్భుధః॑ స్వ॒స్త్రిన్న॑ష్టే॒సి క్రా॒ణస్య॑

స్వ॒స్త్రిన్న॑ష్టే॒సి । అ॒హన్ని॒న్దో య॑థావి॒దే శీ॒రా శీ॒రో ప॒వాచ్యః॑ ।

అస్స॒త్రాతే॑ స॒ద్యక్తు॑ రా॒తయో॑ భ॒ద్రా భ॒ద్రస్య॑ రా॒తయః॑॥ ౨॥

దం॥ ఈ యింద్రుఁడు స్వర్గమునిచ్చు యుద్ధమందు శత్రువులఁ జంపఁదలఁచి వీర
మార్గమందు కపటము లేక సంపాదించిన తన సుఖము నిమిత్తమే యింద్రప్రీతిఁగలి
గించునట్టి, తెల్లవారుఁజకు మేల్కొనునట్టి యజమానునియొక్క శత్రువులను
హింసించుచున్నాఁడు. కనుక యింద్రుఁడు ఎట్లు సర్వముం దెలిసిన యజమానునిచే
శీరసానమస్కరింపఁదగి యున్నవాఁడో అందఱిచేతను అలాగున నమస్కరింపఁదగియే
యున్నాడు. ఇంద్రా! నీ యొక్క ధనములు మాయందే కూడనుండుఁగాక. స్తన
నీయుండవయిన నీ యొక్కదానములు స్థిరములైనవిగా నుండుగాక.

౧౪౪౪. తత్తు॑ప్ర॒యః ప్ర॒త్నథా॑తే శు॒శుక్వ॑నం య॒స్త్రిన్య॑ష్టే॒షాః మ॑క్ర॒ణ్యత॑క్ష॒య

మృ॒తస్య॑ వా॒రసి॑క్ష॒యమ్ । వి॒తదో॑చ్చే ర॒ధన్వి॑తాంతః ప॒శ్యన్తి॑ ర॒శ్నిభిః॑ ।

స॒ఖావి॑దే అ॒స్విన్దో గ॒వేష॑ణో బ॒న్ధుక్షి॑దోభ్యో గ॒వేష॑ణః॥ ౩॥

దం॥ ఇంద్రుఁడా! యాగమందు ఏ హవిస్సు ఇయ్యవలసినపుడు కోరఁదగిన వేది
స్థానమును ఋత్విజులు చేయుచున్నారో ఆప్రసిద్ధమగు మిగుల బ్రకాశించు హవిస్సు
నీకిదిగో! యజ్ఞఫలమయిన స్వర్గమున నున్నావు. అందుచేత ద్యావాభూముల మధ్య
మందున్న అంతరిక్షమందు సూర్యకిరణములచేత నందఱు చూచుచున్నారు. ఆపనిని
బ్రకటింపుము. (వర్షించుననియని తా.) ఆ యింద్రుఁడే ఉదకమును వెదకువాఁడై

బంధుభావముగల యజమానులకు గోవుల నిచ్చువాడు. ఈలాగు వర్షమును వెచ్చి తెచ్చుచున్నాడు.

౧౩౨౩. నాశ్శతాతే పూర్వభావప్రవాచ్యం యద్గోభ్యో వృణోరప్రజ
మిన్స్ర శీక్షిన్నప్రజమ్ । ఐభ్యః సమాన్యాది శాస్త్వభ్యంజేషియాత్రిచ ।
సున్వద్యోరన్ధయాకం చిదవ్రతం హృణాయన్తం చిదవ్రతమ్॥ ౩॥

పం॥ ఎందువలన నీవు అంగిరోగోత్రజుల కొఱకు మేఘములను భేధించితివో; యింద్రా! యాగముచేయనివారివల్ల నపహరించి గోసంఘమును యంగిరోవంశస్థుల కిచ్చుటకుఁ దెరచితివో; యీ ఋషులకై సమానముగా నెట్లిచ్చుచున్నావో ఆలాగున జయింపుము. యుద్ధముచేయుము. నీవు సోమాభిషవము చేసిన మాకొఱకు సమస్తయాగవిరోధులను సంహరింపుము. మాయందుఁ గుత్సితబుద్ధి కల శత్రువును సంహరింపుము నీకార్యములీప్రకారముగా మునుపటివలెనే శీఘ్రము న్తుతింపఁదగి యున్నవి.

౧౩౨౪. సంయజ్జ నాన్క్రతుభిః శూరక్షయద్ధనే హితేతరుషన్త శ్రవస్యవః
ప్రయక్షన్త శ్రవస్యవః । తస్మా ఆయుఃప్రజావది ద్వాధే అర్చన్త్యోజసా ।
ఇన్ద్రో ఓక్యం దిధిషన్త ధీతయోదేహి అచ్ఛాన ధీతయః॥ ౪॥

పం॥ ఏ యింద్రుడు పరాక్రమశాలియై దనకార్యములచేత సర్వజనులను సర్వము నెఱుంగునట్లు చేయుచున్నాడు. అన్నముకోరిన యజమానుల ఇష్టమయిన ధనము కొఱకు శత్రువుల హింసించుచున్నాడు. ఆకారణముచేత హవిస్సులింద్రునకీదలంచి నవ్వారై గొప్పయజ్ఞము లాచరించుచున్నారు ఆ యింద్రుని కొఱకేహవిస్సుసంతానముతోఁ గూడినదగుచున్నది. యజమానులు తమ బలముతోఁగూడి శత్రువుల బాధించుటకుఁ బూజించుచున్నారు. కర్మలుచేయు యజమానులు ఇంద్రసమీప మందు నివాసస్థానముగా స్వర్గము సాధించు కర్మలు చేయుచు దేవతల నభిముఖముగాఁ జేసికొనుచున్నారు.

౧౦౮౭. యు॒వ॒తమి॒న్ద్రా ప॒ర్వతా॑పు॒రో యు॒ధా॒యో॒నః పు॒త॒న్యా ద॒ప॒తన్
 మి॒ద్ధతం॑ వ॒జ్రేణ॑ తం॒తమి॒ద్ధతమ్ । దూ॒రే చ॒త్తా య॑చ్ఛ॒స్తు ద్ద॒హానం
 యది॑నక్ష॒త్ । అ॒స్మాకం॑ శ॒త్రూన్పురి॑ శూ॒రవి॒శ్వతో ద॒ర్శాద॑స్త్వి॒ష్టవి॒శ్వతః॑ ॥ ౬॥

దం॥ ఇంద్రవే॒ఘాభి॑మా॒నదే॒వత॑లా॒రా! మి॒రిద్ధ॑ఱు యు॒ద్ధమ॑ందు ముందు॒రిల్పి॑మమ్ము
 నే శ॒త్రువు చంపు॑టకు సేనకోరుచున్నాడో వానిని జంపుడు. శ॒త్రువుల నందఱిని
 వ॒జ్రములతో జావగొట్టఁడు. ఏ వ॒జ్రము దూ॒రమందగు॑పడక చంపనూహించు
 నతికఠినహృదయుడగు శ॒త్రువుంగూడఁ జంపుచున్నదో, శూ॒రుడా! మావిరోధు
 లను ఎల్లరను అంతటను అన్నియుపాయములతోను శ॒త్రుభేది॑యగు నీవ॒జ్రము చీల్చు
 చున్నది.

సూక్తము. ౧౩౩.

పరుచేదన్వి - ఇంద్రదేవత ౧ త్రిష్టుభము - ౨-౩-౪ అనష్టుభ ౫ గాయత్రీ ౬ ధ్వతీ
 చివరిది అత్యష్టిధందము.

౧౦౮౮. ఉ॒భేపు॑నా మి॒రోద॑సి ఋ॒తే న॒ద్రుహో॑దహా॒మి సం॒మహీ॑ ర॒నిన్ద్రాః ।
 అ॒భి॒వ॒గ్య య॒త్రహా॑తా అ॒మిత్యా॑ వే॒లస్థా॑నం పరి॒తృ॒హ్య అ॒శేర॑ణః ॥ ౧॥

దం ఓ యింద్రుడా! యజ్ఞముచేత ద్యౌవాభూముల రెంటిని పవిత్రముచేయు
 చున్నాను. ఇంద్రునకాశ్రయములు కాని భూములు, ద్రోహస్థానములగు భూము
 లను గాల్చుచున్నాను. ఏ భూములయందు శత్రువులు అంతటనుజేరి మాచేత
 వెంటబెట్టబడిరో వారందఱు హింసింపబడి శ్మశానమునఁ బరుండిరో. (ఆ భూము
 లని పూర్వాస్వయం)

౧౦౮౯. అ॒భీ॒వ॒గ్యా చి॒ద॒ద్రవః॑ శీ॒ర్ణాయా॑తు మతీ॒నామ్ ।

ఛి॒స్తివ॒టురీ॑ణా పదా॒మహా॑ వ॒టురీ॑ణాపదా॒మ్ ॥

దం॥ శత్రువుల నశింపజేయు నింద్రా! నీవు హింసకములగు శత్రుజేతల శిరస్సుల నంతటను వ్యాపించిన సర్వవ్యాపకమగు నైరావతపాదముచేతను అంతటను వ్యాపించిన నీ పాదముచేతను చిదుకద్రొక్కుము.

౧౮౫౦. అవాసాం మఘవజ్జహి శర్థో యాతుమతీనామ్ ।

వైలస్థానకే అర్హకే మహావైలస్థే అర్హకే॥

౩॥

దం॥ ఓ యింద్రా! యీ సేనలయొక్క బలమును చూర్ణముచేయుము అట్లుచేసి పీనుగులచేనసహ్యమగు శ్మశానస్థానమందునుంచుము. సర్వసాధారణమగు కుత్తితమగు శ్మశానమంద్రోయుము.

౧౮౫౧. యాసాంతిస్రః పఞ్చా శతోభివృజ్జై రపావపః ।

తత్సతే మనాయతి తకత్సతే మనాయతి॥

౪॥

దం॥ ఓయిందురా! పూర్వమంత్రముమఁజెప్పిన సేనలయొక్క త్రిగణితములగు ఏబదులను (౧౫౦ అనితా.) పరుగెత్తి పట్టుకొని నశింపజేసితివి. ఇంద్రా! సేనావధకర్మము మిక్కిలి సంతోషము గలిగించును. ఆనీపని స్వల్పముగ నెంచబడును.

౧౮౫౨. పిశఙ్గా భృష్టిమం భృణం పిశాచి మింద్రసమృణ ।

సర్వం రక్షోనిబర్హయ॥

౫॥

దం॥ ఓ యింద్రా! యెట్టునిరంగుగలిగిన భయంకరమైన పిశాచమును జంపుము. సమస్తరాక్షసులను జంపుము.

౧౮౫౩. అవర్ణహ ఇన్ద్రదాదృహి శ్రుధీనః శుశోచహిద్యౌః షానభీషా అద్రివో

ఘృణాం నభీషా అద్రివః । శుష్కిన్తమోహి శుష్కిభిర్వ ధైరురేభిరీయసే ।

అపూరుషఘోర్న అప్రతీత శూరసత్వభిస్త్రి సప్తైః శూరసత్వభిః॥

౬॥

దం॥ శత్రునాశకుడవగు ఓ యింద్రా! గొప్పమేఘమును దలక్రిందగఁ జీల్చుము. మావాక్కు వినుము. మేఘములుగల యింద్రా! వర్షములేకుండఁటచేత భూమి వలెను త్వష్టరూపముగా నున్న యగ్ని భయంచేత ద్యావాభూములవలెను, మృలో కమెందువలెను ఏడ్చుచున్నది? ఇంద్రా! నీవు బలముచేత మిగుల బలవంతుడవు గదా! అందువల మిగుల క్రూరములగు ఆయుధములు కల్గి శూరుడవై శత్రువులకు లొంగక యజమానులను బాధింపని నీవు ఇరువదొక్క భటులతోగూడి శత్రుల మీదికిఁ బోవుచున్నావు. (యజ్ఞములు లేకుంటే ద్యలోక మేడ్చును.)

౧౮౫౩. వనోతిహి సున్వక్ష్మయం పరీణసః సున్వానో హిష్కాయ జత్యవద్విషో

దేవానామ వద్విషః । సున్వాన ఇతిషా సతిసహస్రా వాజ్యవృతః ।

సున్వానాయేన్ద్రో దదాత్యా భువంరయిం దదాత్యా భువమ్॥

౨॥

దం॥ ఇంద్రుడా! సోమాభిషేచము చేసిన యజమానుడు గృహమును బొందుచు న్నాడుగదా! సోమయాగము చేసినవాడే ఆంతటను సన్నద్ధులగు శత్రువులను హింసించుచున్నాడు. దేవతలయొక్క శత్రువులంగూడ జయించును. సోమయాగ ముచేయువాడే యన్నము కలవాడై అపరిమితధనములను బొందనిచ్చుచు చున్నాడు. సోమయాగము చేయువానికై యీ యింద్రుడు జగత్ప్రసిద్ధమైన అతిసమర్థమైన ధనమును ఇచ్చుచున్నాడు.

అనువాకము. ౨౦.

సూక్తము. ౧౩౪.

పరుఁడబుష్టి, అత్యష్టిధందము, వాయుదేవత.

౧౮౫౪. ఆత్వా జవోరారహణా అభిప్రయోవాయో వహన్విహ పూర్వపీతయే

సోమస్య పూర్వపీతయే । ఊర్ధ్వతే అనుసూన్వతా మనస్త్వితు జానతీ ।

నియుత్వతారథే నాయాహి దావనేవాయో మఖస్యదావనే॥

౧॥

దం॥ ఓ వాయువా! విక్కిలి త్వరగల్గి సమర్థములైన గుణాలు ఈయాగమునందు అందఁజేకంఁజెముందు సోమపానము చేయుటకు నిన్ను మోసి తెచ్చుచుగాక. వాయువా! నీమనసును గుఱించి సస్యవాక్కు ఉన్నతమైన గుణము తెఱంగినదై యుండుగాక. ఓ వాయువా! యజ్ఞసంబంధమైన హవిస్సు ప్రసించుటకు మా యభివ్రతము లిచ్చుటకును వాహనములచే బాహుబలము విధిముతోడిమున్ను.

౧౪౧౬. మ॒న్దన్తు॑త్వా మ॒న్దినో॑ వాయ॒వ్వి॒వో స్మ॒త్కా॒గ్రిణా॑సః॒సకృ॑తా॒ అ॒న్యన్యో॑
గో॒భిః క్రా॒ణా ఆ॒భిద్య॑వః । య॒న్ధ్రక్రా॒ణా ఇ॒రధ్యే॑ దక్షం స॒చక్రే॑తయః ।
స॒ద్ధీచీ॑నా॒ యతో॑ దా॒వనే॑ధియ ఉప॒బ్రువ॑త ఈ॒ధియః॑ ॥ ౩॥

దం॥ ఓ వాయూ! మేముసిద్ధము చేసినట్టి, మదమును గలిగించినట్టి, (సంతోషము కలిగించునట్టి, దశాపవిత్రముతో శోధింపఁబడినట్టి, మిగులఁ బ్రకాశించునట్టి, నీకథి ముఖములైనట్టి సోమములు నిన్ను మదింపఁజేయుగాక. ఇది సగిర్హియు. వాయువా! మాయాగమునకు రాగోరు నిన్ను నేవించుచుఁ పవినెఱచేర్చునట్టి సంతోషము గలట్టి, కలిసి నడుచునట్టి, నియుక్తులను నశ్వములు హవిస్సులందుకొనుటకు కర్మలను గూర్చి యాగస్థలము చేరుచున్నవి. కనుకనే హవిస్సులు ధరించిన ఋత్విజులు (నీదగ్గఁజేరి) తను యభిప్రాయమును జెప్పుచున్నారు.

౧౪౧౭. వాయు॑ర్యుక్తే రో॒హితా॑ వాయు॒రరు॑ణా॒వా యూ॒రథే॑ ఆ॒జిరా॑భురి॒వోహృ॑వే
వహి॑ష్ఠా ధురి॒వోహృ॑వే । ప్ర॒భోధ॑యాపు॒రిన్ధిం॑ జూ॒ర ఆ॒సన॑తీ॒మివ॑ ।
ప్ర॒చక్ష॑యరో ద॒సీవా॑సయో॒షసః॑ శ్రవ॑నే వా॒సయో॒షసః॑ ॥ 3॥

దం॥ ఈ వాయువు ఎఱ్ఱని గుఱ్ఱములను కాడియందు (పూజా అని కూడ వాడుదురు) కట్టుచున్నాఁడు. లేక పూన్చుచున్నాఁడు. వాయువు చిత్రనర్తముల గుఱ్ఱములను రథమందు మోయుటకు కట్టుచున్నాఁడు. ఓ వాయూ! జారుడు ప్రస్త్రీని మేల్కొల్పునట్లు యజమానుని మేల్కొల్పుము. ద్వావాభూములను బ్రకాశింపఁ జేయుము. ఉపస్సులను నిలుపుము. హవిస్సులు స్వీకరింపఁగలఁగకు ఉపస్సులను నిలుపుము.

౧౪౫౦. తుభ్యముషాసః శుచయః పరాపతి భద్రాపస్తా తన్వతే దంసురశ్ని

మచిత్రానవ్యే మురశ్నిమ | తుభ్యంధేయః సబద్ధభూ విశ్వావసూని దోహతే |

అజనయో మరుతో వక్షణాభ్యో దివ ఆ వక్షణాభ్యః || ౪ ||

దం|| ఓ వాయువా! బ్రహ్మాశించు నుషస్సులు దూరముననున్న అంతరిక్షమందు ఆవరించిన కిరణములచేత మంగళకరములయిన వస్త్రములను నీకొఱకు విస్తరింపఁ జేయుచున్నవి. స్తుతింపఁబడుచున్న కిరణములచేత నానావర్ణవస్త్రములను పరుచు చున్నవి. వాయూ! గోవు నీకొఱకుఁ బాలిచ్చుచున్నది. సమస్తములయిన నేయి మొదలయిన వస్తువులను ఇచ్చుచున్నది! వాయువా! అంతరిక్షమునుండి వర్షము కొఱకు వాయువులను ప్రవహించుటకు నదులను గలిగించుచున్నావు.

౧౪౫౧. తుభ్యం శుక్రాసః శుచయస్తురణ్యవో మదేషూగ్రా ఇషణస్త భుర్వణ్య

పామిషస్త భుర్వణి | త్వాంతసరీదస మానో భగమిష్టేత క్వవీయే |

త్వంవిశ్వస్సా ద్భవనా త్వాసి ధర్మణా సుర్యా త్వాసి ధర్మణా || ౫ ||

దం|| ఓ వాయూ! నీ కొఱకుఁ బ్రహ్మాశించుచున్నట్టి పవిత్రులగు యజమానులు త్వరగలవారై నీ వదముకొఱకుఁ దీవ్రములయిన సోమములను యాగమందు గోరు చున్నారు. ఉదకములయొక్క వర్షమునిమిత్తము మేఘమును గోరుచున్నారు. నీవు సమస్తభూతములనుండి హవిస్సులను గ్రహించుటచే రక్షించుచున్నావు. మా పోషణముగల్గి రాక్షసబాధనుండి రక్షించుచున్నావు. భయపడుచు వ్రతములచే క్షీణించినట్టి యజమానుఁడు సేవింపదగు నిన్ను యాగవిరోధులఁ బాఱఁదోలుటకు స్తుతిం చుచున్నాఁడు.

౧౪౫౨. త్వంనో వాయవేషా మపూర్వ్యః సోమానాంప్రథమః పీతిమర్హ సి

సుతానాం పీతిమర్హ సి | ఉతో విహుత్కతీనాం విశాంవ వర్జషీణామ్ |

విశ్వా ఇత్యే ధేనవో దుహ్రా ఆ శిరం ఘృతం దుహ్రాత ఆ శిరమ్ || ౬ ||

దం॥ ఓ వాయువా! నీవు మొదటసోమరసము త్రాగుటకుఁ దగువాఁడవు కనుకనే యందఱికంటె ముందు సోమరసములయొక్క పానమును బొందుచున్నావు. అధిష్ఠించిన సోమముల పానమున కర్హుఁడవు. మఱియు విశేషాహ్వానములుగలట్టి, పాపముపోగోరుచున్నట్టి, ఋత్విగ్యజమానుల సంబంధమైన సమస్తగోవులు గూడ నీ కొఱకు క్షీరమును పిదుకుచున్నవి. ఉపస్తరణయోగ్యులుగ నేతని యిచ్చుచున్నవి. (ఏ హవిస్సునకైన క్రిందనువేసిన నేయి ఉపస్తరణ మనఁబడును.)

—:-0:-—

నూ క్త ము. ౧౩౫.

పరుఁడేపఋషి - వాయుదేవత - ఇంద్రదేవత ౭-౮ అష్టిఛంద, తక్కినవి అత్యష్టిఛందము

౧౪౬౧. నీ॒రం॑ బ॒రి ను॑ప॒నో యా॑హి వీ॒తయే॑ స॒హస్రే॑ణ ని॒యుతా॑ని యుత్వ॑తే
శతి॑నీ భిర్ని యుత్వ॑తే । తుభ్యం॑ హి పూ॒ర్వపీ॑తయే దే॒వాదే॒వాయ॑యే మి॒రే ।
ప్రతే॑ సు॒తాసో॑ మధు॑మన్తో అ॒స్థిర॑స్సదా॒య క్ర॑త్వే అ॒స్థిరన్॑ ॥ ౧॥

దం॥ ఓ వాయువా! మేము పరిచిరవర్భును హవిర్భక్షణకొఱకు సహస్రసంఖ్యకముగు శతసంఖ్యలగు అశ్వములతోఁ గూడి రమ్ము. ప్రకాశించునట్టి నీకొఱకు ఇతర దేవతలకంటె ముందుసోమము త్రావుటకు ఋత్విజులు (ఆహవనీయాగ్నివద్దకు సోమమును) దెచ్చిరికదా! యీపిండిన మాధుర్యముగల సోమరసములు నీమనము కొఱకు నున్నవి. కర్ణబుద్ధికొఱకు ఋత్విజులు ధరించిన సోమములను ద్రావుము.

౧౪౬౨. తుభ్యం॑ యంసోమ॑ః పరి॒పూ॒తో అ॒ద్రిభిః॑ స్పా॒ర్థ్వావసా॑నః పరికో॑శమ॒న్వతి॑
శు॒క్రావసా॑నో అ॒న్వతి॑ । త॒వాయం॑ భా॒గ ఆ యు॑షుసోమో దే॒వేషు॑ హూ॒యతే॑ ।
వహా॑వా॒యోని॑ యుతో॑ యాహ్య॑స్స యు॒ష్టషా॑ణో యాహ్య॑స్సయః ॥ ౨॥

దం॥ ఓ వాయువా! పవిత్రముతో సంస్కరించినది, కోరదగినది, నిర్మల కాంతులను ధరించుచున్నదియగు ఈ సోమము నీ కడుపులోనికిఁ దగియున్నది. మనుష్యులందుఁ బొందుకొనిన సోమము నీకు దేవతలమధ్యను ఇవ్వఁబడుచున్నది. ఓవాయువా!

ఆ సోమమును గూర్చి మమ్ముగోరిన నీవు నియుత్తులను గుట్టములను బూన్చుము.
స్వర్గమునకుఁ బొమ్ము మాతోఁగూడి తృప్తిపొంది వెళ్లుము.

౧౪౬౩ ఆ నోనియుద్భిః శతినీ భిరధ్వరం సహస్ర ణీ భిరుపయాహి వీతయే

వా॒యోహ॑వ్యాని వీతయే॑ త॒వాయం॑ భా॒గ బు॒త్వియః॑ సరశ్శ్చిః సూ॒ర్యేన॑చా॒

అధ్వ॑ర్యు భిర్భ॑రమాణా అయంసత॑వా॒యో శు॒క్రా అయంసత॑॥ ౩॥

దం॥ ఓ వాయూ! యీ నీ భాగమయిన సోమము ఇవ్వఁదగిన సమయముకలదయ్యెను. సూర్యోదయమందు సమానకాంతి కలదగుచున్నది. మఱియు ఆ సోమము అధ్వర్యులచేతఁ బట్టుకొనఁబడినదై శుద్ధముగనున్నది. మిగులఁ బ్రకాశించునట్టివై యున్నవి. ఓ వాయూ! నీవు మాయొక్క యాగమునుగూర్చి నూర్లకొలఁదియగు నట్టి, వేలకొలఁది యగునట్టి అశ్వములతో నీ కోర్కె పూర్తియగుటకు హవిస్సులను భక్షించుటకు శీఘ్రముగారమ్ము.

౧౪౬౪ ఆవాంఠ ధోని యుత్వా వృక్షదనసే భిప్రయాంసి సుధితాని వీతయే

వా॒యోహ॑వ్యాని వీతయే॑ పి॒బతం॑ మధో॒ష్వి అ॒న్ధనః॑ పూ॒ర్వపే॒యం హి॒వాం

హితమ్॑ పా॒య వాచ॑నే॒ణ రా॒ధసా॑ గత॒ మిన్ద్ర॑ శ్చ రా॒ధసా॑ గతమ్॑॥ ౪॥

దం॥ ఓ వాయూవా! యింద్రుని నిన్ను నియుత్తులను గుట్టాలంబూన్చిన రథము రక్షణకొఱకుఁ జక్కగగ్రహింపఁబడిన సోమాదులను భక్షించుటకు చరుపురోడా శము మొదలగు వాటిని భక్షించుటకు పిలుచుకొనినచ్చుఁగ క. మధురమగు సోమమును బానముసేయుఁడు ఎందుకంటే, అందఱి దేవతలకంటె ముందుఁ బ్రదాపుటకు వాయూవా! యింద్రా! మీ కిష్టముగనుక మనోహరమయిన గవాదిధనములతో రండు.

౧౪౬౫ ఆ వాంధియో వృత్త్యు రధ్వరా ఉపే మమిన్ద్రం మర్శృజన్త వాజిన

మా॒శుమ॑త్త్యం నవా॒జినమ్॑ తే॒హంపి॑బత మ॒స్మయా॑ ఆ॒నోగ॑స్త్వమి హో॒త్యా

ఇ॒న్ద్రీవా॑యా సుతా॒నా మ॒ద్రి భి॒ర్యవం॑ మదా॒య వా॒జదా॑ యువమ్॑॥ ౫॥

దం॥ ఇంద్రవాయువులారా! మీకుప్రోత్తాదులను మాయజ్ఞములనుద్దేశించిప్రకరింపజేయుచున్నారు. మీకొఱకు వేగముగలట్టి యీసోమరసమును శీఘ్రమునముగల అశ్వమునునలె దశాపవిత్రముచేత శోధించుచున్నారు. ఇంద్రవాయువులారా! ఆ యధ్వర్యులు కూర్చిన సోమములను పానముచేయుడు. ఇప్పుడు మాయజ్ఞముఁ గూర్చి రక్షణలతో రండు. మాయజ్ఞముఁ గోరుచున్న మీకు పాపాణములచేత దంచిపిండిన సోమములను మదముకొఱకు; మీకు అన్నము నిచ్చువారు కనుక; ప్రతాపుడు.

౧౪౬౬. ఇమేవాం సోమా అపస్వి సుతా ఇహా ధ్వర్య భిర్భూమాణా అయంసత
వా యో శుక్రా అయంసత । ఏతేవామభ్య సృక్షతతిరిః పవిత్రమాశవః ।
యువా యవో తిరో మాణ్యవ్య యాసో మాసో అత్యవ్యయా॥ ౬॥

దం॥ ఓ వాయువా! మీ యిద్దఱిసంబంధమయిన యీ సోమరసములు మాచేజేయఁబడుకర్మములందు ఈవోట దంచి పిండి అధ్వర్యులు ధరించినవై సిద్ధముగా నున్నవి. ఆ సోమములే ప్రకాశించునవియై యున్నవి. ఈ సోమములు అవిచ్ఛిన్నములగు రోమముల నతిక్రమించి పోవుచున్నవి. ఏ విధమయిన లోపము లేనివై సిద్ధపఱుపఁబడినవి. (రోమములంటే రోమముతోఁ జేసిన వస్త్రము.)

౧౪౬౭. అతివా యో ససతో యాహి శశ్వతో యత్రగ్రానా షడతత్ర గచ్ఛతం
గృహమిన్ద్ర శ్చ గచ్ఛతమ్ । విసూ నృతా షద్భశేనీ యతే ఘృతమా
పూర్ణయాని యతా మాథో అధ్వర మిన్ద్ర శ్చ యాథో అధ్వరమ్॥ ౭॥

దం॥ ఓ వాయువా! నీవు ఏప్రదేశమందు (సోమంతనువంచు) తాతిధ్వనివినఁబడుచున్నదో యెచటియజ్ఞగృహమును స్తుతివాక్కు ఎక్కువగాఁ జూడఁబడుచున్నదో నామార్గమగు నేయి యెచటికి తీసికొని పోవఁబడుచున్నదో అచటికి నిద్రించుచుండు ననేక యజమానులను ఆతిక్రమించి రమ్ము. ఇంద్రుఁడుకూడ వచ్చుఁగాక. పుష్టిగలిగిన నియు దశ్వములతో మాయజ్ఞమునుద్దేశించి అభిముఖముగా మీరిద్దఱు రండు వాయూ! నీవును ఇంద్రుఁడును మాయాగమునుగూర్చి రండు.

౧౪౬౫. అత్రాహతద్వపేధే మధ్వ ఆహుతిం యమశ్వత్థముప తిష్ఠన్త జాయవో

స్నేతే సన్తు జాయవః । సాకంగావః సువతే పచ్యతేయవో నతే వాయ

ఉపదశ్యన్తిధేనవో నాపదస్యన్తిధేనవః॥

౫॥

దం॥ ఇంద్రవాయువులారా! యీ యజ్ఞమందే మధురమగు ఆ సోమరసము యొక్క ఆహుతిని ధరింపుడు. (పర్వతాదులందుండు) ఏ సోమమును యజమానులు కొనుటకుఁ జేరుచున్నారో (ఆ సోమరసమని పూర్వాన్వయము) మా సంబంధమయిన కర్మనిర్వాహకులైన ఋత్విజులు యాగము నిర్వహింతురుగాక, ఇంద్రవాయువులారా! యీ యజ్ఞమందు గోవులు మీకు క్షీరమిచ్చుచున్నవి. యవాది ధాన్యాదులతోఁ బురోడాశముచేయఁబడుచున్నది. (ధాన్యం పిండిచేసి దానితో రొట్టె మాదిరి చేతురు అదిపురోడాశము) ఇంద్రవాయువులారా! ఆ గోవులు రోగాదులచేఁ గృశింపవు. ఆ ధేనువులు చోరాదులచే నపహరింపఁబడవు.

౧౪౬౬. ఇమే యేతే సువాయో బాహ్వో జసోన్తర్న దీతే పతయన్త్యక్షణో

మహివాధన్త ఉక్షణః । ధన్వన్త్యే అనాశవో జీరా శ్చి దగిరాకసః ।

సూర్యస్యే వరశ్శయో దుర్నియన్తవో హస్తయో దుర్నియన్తవః॥ ౬॥

దం॥ ఓ వాయూ! సర్వావయవబలముగలట్టి, వయసులో నున్నట్టి, బాగుగ వృద్ధి నొందుచున్నట్టి, ఆహోతులువంటి, యే యశ్వములు కలవో అవి ద్యావాభూముల యొక్క మధ్యభాగమందు నిన్ను బొందించుచున్నవి. అన్తరిక్షమందఁగూడ ఆలస్యములేక శీఘ్రగమనముగల్గి యెచ్చటను నిలువనట్టి, సూర్యునియొక్క కిరణములు వలెను నిలుపనలవికానివై రెండు బాహువులచే బలాత్కారమున నిలుపఁబడునట్టివై చేర్చుచున్నవి.

నూక్తము, ౧౩౬.

ఋగ్వేదము, చివరగిత్రిప్యంబు, తక్కినవి అత్యస్తే. ౬, ౭ రుద్రదేవత,
తక్కినవి మిత్రావరుణ.

౧౩౬౦. ప్రసుజ్యేష్ఠసిచిరాభ్యాంబృహన్న మోహవ్యంమతి భరతామృతయ
ద్యావంస్వాదిష్ఠం మృతయద్యామ్ । తాసప్రమాజా ఘృతానుతీ యజ్ఞేయజ్ఞ
ఉపస్తుతా । అథైనోగతత్రం నకుతశ్చనా ధృషేదేవభ్యం నూచిదాభ్యషే॥౧॥

వం॥ ఋత్విజులారా! చిరకాలము నాటివారు యజమానుని సుఖంపఁజేయువారు
రుచియయిన హవిస్సును భక్షించువారునగు మిత్రావరుణుల కొఱకు మిగుల మెచ్చ
దగిన స్తోత్రములను బూజ్యమగు హవిస్సునుగూడఁ జేయుడు. ఆ మిత్రావరు
ణులు మిగులఁ బ్రకాశించువారు వర్షము కలిగించువారు సమస్తమాగములందు
ఋత్విజులచే స్తుతింపఁబడువారు. మఱియు నీ యిద్దరియొక్క బలము ఏ శత్రువునకు
నుగూడఁ దొలఁగింప నశక్యము. ఈ యిద్దరియొక్క దేవభావముగూడ నిరాకరింప
నలవికాసేది.

౧౩౬౧ అదర్శిగా తురురవే వరీయసే పన్థా ఋతస్య సమయంస్త రశ్మేభిశ్చక్షుర్భ

గస్యరశ్మిభిః । ద్యుక్షంమిత్రస్య సాదనమర్య మ్హే వరణస్యచ ।

అథాదధాతే బృహదుక్థ్యంవయ ఉపస్తుత్యం బృహద్యయః॥

౨॥

దం॥ సంచరించు స్వభావముకలట్టి, మిగుల శ్రేష్ఠమగునట్టి, యజ్ఞదేవత విస్తీర్ణ
మయిన గమనవ్యాపారముకొఱకుఁ జూడఁబడెను. గమనశీలుఁడగు సూర్యునియొక్క
మార్గము కిరణములచేత అందఱి కన్నులను జేరెను. మిత్రదేవతయొక్క సానమయిన
యంతరిక్షము కాంతులకుఁ జోటుయి కిరణములతోఁ గూడెను. వరుణుని సానము
కూడ కిరణములతోఁ గూడెను. అందువల్ల స్తోత్రార్హమగు గొప్పహవిస్సును ధరిం
చుచున్నారు. చేరువను స్తుతింపఁదగిన హవిస్సునుగూడ ధరించుచున్నారు.

౧౮౨౨. జ్యోతిష్కృతీ మదితింధారయత్తితిం స్వర్వతీమా సచేతే దివేదివే

జాగృవాంసా దివేదివే । జ్యోతిష్కృతీత్రమాశాతే ఆదిత్యాదానునస్సతీ ।

మిత్రస్య యోర్వరుణయో యాతయజ్ఞనోర్య మామాత యజ్ఞనః॥ 3॥

దం॥ ఈ యజమానుడు (అగ్నియొక్క) వెలుగుతోఁగూడి సంపూర్ణలక్షణములు గల ఉత్తరవేది స్థలమును ధరించుచున్నాడు. (అనగా బాగుచేయుచున్నాడు.) యాగమును నిర్వహించునట్టి యీ యుత్తరవేదిని ప్రతిదినమందు (మిత్ర)వరుణులు ఆశ్రయించుచున్నారు. ప్రతిదినమందు మేల్కొల్పుచు బ్రకాశించుచున్న బలమును అదితిపుత్రులు ఇష్టదాతలు నగు మిత్రుడు వరుణుడును బొందుచున్నారు. అర్యము డను దేవత ఆ యిద్దటి మధ్యమునుండి స్వశక్తిచే వ్యాపారములందు జనులం బ్రేరించుచున్నాడు. వారివారికర్మలనుబట్టి పరలోకమునకు బంపుచున్నాడు.

౧౮౨౩. అయంమిత్రాయ వరుణాయ శంతమః సోమోభూత్వ వపానేష్వా భగో

దేవో దేవేష్వాభగః । తందేవాసో జమేరత విశ్వేఅద్య నజోషసః ।

తథారాజా నాకర ధోయదీ మహ ఋతావానాయ దీమహే॥ ౪॥

దం॥ ఈ (హోమముచేయుచున్న) సోమము మిత్రదేవునకుఁ బ్రీతిఁగలిగించునది అగుగాక. ముఖము వంచుకొని త్రాగుటతో ఆ మిత్రావరుణులు పొందఁదగినది యజమానులలోఁ బ్రకాశించునది సర్వదేవతలనుభవింపఁదగినది యగు ఆ సోమరసమును సమానప్రీతిగల్గి ప్రకాశమానులగు దేవతలందఱు ఈ దినమందు సేవించుచున్నారు. మిత్రావరుణులారా! యే కారణమువలన దేనిని కోరుచున్నామో దానిని మీరు అందుకై చేయుడు. ఓ సత్యవంతులగు (మిత్రావరుణు) లారా! ప్రార్థించుచున్నాము.

౧౮౨౪. యోమిత్రాయ వరుణాయ విధజ్ఞనో నర్వాణంతం పరిపాతో అంహసో

దాశ్వాంసంమర్తమంహసః । తమర్యమాభి రక్షత్యై జాయంతమనువ్రతమ్ ।

ఉక్తైర్యవనోః పరిభూషతివ్రతం స్తోమేరాభూషతి వ్రతమ్॥

దం॥ ఏ యజమానుఁడు మిత్రుఁడను దేవతను, వరుణుఁడను దేవతను నేవించుచున్నాఁడో యితరులను నేవింపచివాఁడై హవిస్సులసిచ్చునట్టి, ఆ మర్త్యుఁడయిన యజమానుని పాపమునుండి (మిత్రావరుణులు) రక్షింతుగాక. అర్యముడు కూడ సన్మార్గవర్తనుఁడగు యజమానుని యతని కర్మననుసరించి రక్షించుచు ఏ యజమానుఁడు స్తుతిపంతులచేత వారి నలంకరించుచున్నాఁడో వానిని రక్షించుచున్నారు.

౧౮౭౫. స॒మో॒ది॒వే॒ బృ॒హ॒తే॒ రో॒ద॒సీ॒ భ్యాం॑ మి॒త్రాయ॑ వో॒చం॒వరు॑ణా॒ యమి॒హ్మృషే॑
సు॒మృ॒తీ॒ కాయ॑మి॒హ్మృషే॑ । ఇ॒న్ద్రమ॑గ్ని॒ముప॑స్తుహి ద్యు॒క్షమ॑ర్య॒మణం॑
భగ॑మ్ । జ్యో॒గీ॒వ॒న్తః॒ ప్ర॒జయా॑స॒చే మ॒హి సో॑మ॒స్యోతీ॑ స॒చేమ॒హి॥ ౬॥

దం॥ ప్రకాశించునట్టి, గొప్పవాఁడయినట్టి సూర్యునకు నమస్కారమును పలుకుచున్నాము. ద్యావాభూములకు నమస్కారము పలుకుచున్నాము. మిత్రునకు వరుణునకును నమస్కారము పలుకుచున్నాము. సుఖమును గలిగించి యిష్టఫలము లిచ్చు రుద్రునకు నమస్కారము చెప్పుచున్నాము. ఓ హోతా! యింద్రుని అగ్నిని దీప్తిగల అర్యముని భగుని సమీపించి స్తుతింపుము. చిరకాలము జీవించు మేమా సంతతితోఁ గూడియుందుముగాక. సోముని రక్షణలతోఁగూడి యుందుముగాక.

౧౮౭౬. ఊ॒తీ॒దే॒వానాం॑ వ॒యమి॑న్ద్రో వ॒న్తో మం॑సీ॒మహి॑స్వ॒య శ॑సో॒మద్భిః॑ ।
అగ్ని॑ర్వి॒ష్ణతో॑ వ॒రుణః॑ శ॒ర్మయం॑ స॒న్తద॑శ్యామ॒మఘ॑వా॒నో వ॒యంచ॑॥ ౭॥

దం॥ ఇంద్రుఁడు కలవారమై కీర్తివంతులగు మరుత్తులచే ననుగ్రహింపఁబడిన మేము దేవతలరక్షణలం దలంచుచున్నాము. అగ్ని, మిత్రుఁడు వరుణుఁడు సుఖమునిచ్చిరి. ఆ వరమును అన్నవంతులమగు మేము అనుభవింపఁగలము.

ఇట్లు ప్రథమాధ్యాయము సమాప్తము.

ద్వి తీ యా ధ్యా య ము .

సూక్తము. ౧౩౭

ప : ఛేదముః. అతిశక్వరీధండ, మిత్రావరుణదేవత.

౧౩౭౭. ఓమ్ సుషుమా[॑]యా[॑]త మ[॑]ద్రది భి[॑]గ్తో శీ[॑]తామత్సరా ఇ[॑]యే సోమా[॑]సోమత్సరా[॑]మే । ఆరా[॑]జానా[॑]ది విస్పృ[॑]శాస్స[॑]త్రా గ[॑]న్త ము[॑]పనః ।ఇ[॑]మేవా[॑]మిత్రా వరు[॑]ణా గ[॑]వా[॑]శిరః సోమాః శు[॑]క్రా గ[॑]వా[॑]శిరః॥ ౧॥

దం॥ తాల్లతో (దంచి) సోమరసము తీసియున్నాము. తృప్తిని గలిగించు ఈ సోమములు ఆవుపాలతో, గూర్పబడి యున్నవి. ఈ సోమములు (తక్కిన సోమముల కంటె) ఎక్కువ మదముగలిగించునవి. ప్రకాశించునట్టి, ద్యులోకవాసులైనట్టి మిత్రావరుణులారా! రండు. మమ్ము రక్షించుమీరు మాయజ్ఞమునకు రండు. ఓ మిత్రావరుణులారా! మీకొఱకు సోమరసములు క్షీరముతో, గూర్పబడి ఉదకముతో, గలిసి ప్రకాశించుచున్నవి.

౧౩౭౮. ఇ[॑]మ ఆయా[॑]త మి[॑]న్దవః సోమా[॑]సో[॑]దధ్యా[॑] శిరః సు[॑]తా[॑]సో[॑] దధ్యా[॑]శిరః ।ఉ[॑]త వా ము[॑]పసో[॑] బు[॑]ధి సా[॑]కం సూ[॑]ర్యస్య ర[॑]శ్మి[॑]భిః ।సు[॑]తో మిత్రా[॑] య వరు[॑]ణా య పీ[॑]తయే చారు[॑] ఋ[॑]తా[॑] య పీ[॑]తయే॥ ౨॥

దం॥ ఓ మిత్రావరుణులారా! తృప్తిని గలిగించు నీ సోమరసములు పెఱుగుతో, గూర్పబడినవై దంచి పిండబడినవై యున్నవి. రండు. మీ ప్రీతికొఱకు ఉపోదేవతయొక్కయు, సూర్యునియొక్కయు, గిరణములచేత గూడఁ బ్రకాశము గలిగి యుండగా సోమరసము పిండబడినది. మిత్రుని కొఱకు వరుణుని కొఱకును సోమరసము తీయబడినది. యజ్ఞమును నిర్వహించునట్టి పాపముకొఱకు భక్షింపఁదగిన సోమరసము తీయబడినది.

౧౩౭౯. తాం॑వాం॑ధే॒నుం॑ న॒వా స॒వీ మం॑ శుం॑దు హ॒వ్యద్రि॑భిః సోమం॑

దుహ॒వ్య ద్రి॑భిః । అ॒స్మత్రా॑ గ॒న్త ము॑ప॒సో ర్వా॒న్తా సోమ॑తే॒తయే॑ ।

అ॒యం॑వాం॑ మి॒త్రావ॑రుణా నృ॒భిః సు॒తః సోమ॑ ఆ॒తేత॑యే సు॒తః॑

31

దం॥ మమ్ము రక్షించు మిత్రావరుణులారా! మీసంబంధమైన అతాదూతమైన సోమమును మిగుల పాలుగల ఆ గోవునుంబోలి పాషాణములచే విడుకుచున్నారు. అట్టి సోమరసమును ఉదకముచల్లి పాషాణములచే పిండుచున్నారు సోమపానము కొఱకు మాకభిముఖులై యజ్ఞము గుఱించిరండ. మీ కొఱకీసోమము యజ్ఞనిర్వాహకులచేతఁ బిండబడినది. పూర్తిగ ద్రాగఁదగినంత పిండఁబడినది.

నూ క్త ము. ౧౩౫.

పరుఁదేదఋషి - అత్యష్టేఛంద - పూష్కదేవత్యము

౧౩౮౦. ప్ర॒స॒పూ॒ష్ణస్త॑ వి॒జాత॑స్య శ॒స్యతే॑ మ॒హిత్య॑మ॒స్య త॒వ సో॑నత॒న్దతే॑

స్తో॒త్రమ॑స్య నత॒న్దతే॑ । అ॒ర్చామి॑సు॒మ్న య॒న్నహ॑మన్త్య॒తిం మ॒యోభు॑వమ్ ।

వి॒శ్వ॑స్య॒యోమన॑ ఆ యు॒యువే॑మ॒భోదే॑వ ఆ యు॒యువే॑మ॒భిః॑

౧॥

దం॥ అనేక యజమానుల రక్షించుటకుఁ బుట్టిన పూషదేవునియొక్క బలమాహత్యము మిగులఁబొగడఁబడుచున్నది. ఎవఁడును బాధింపఁజాలఁడు. ఈదేవుని స్తోత్రముఎవఁడును విడువడు. అందువల్ల నేను (యజమానుఁడన్నమాట) సుఖము నపేక్షించువాఁడనై తోడనేరక్షించునట్టి సుఖమును గలుగఁజేయు నాదేవతను స్తుతించుచున్నాను. ఏదేవతయజ్ఞముకలవాఁడయి స్తోత్రలగు సకలఋత్విజులయొక్క మనస్సును సంతోషపెట్టుచున్నాఁడో ప్రకాశముగల యాదేవుఁడు యాగమును బూర్తిచేయుచున్నాఁడు.

౧౮౮౧. ప్రహిత్యా పూషన్నజరం నయామనిస్తోమేభిః కృణ్వ ఋణవో యథా
 మృధఉష్ట్రోన పీపరోమృధః । హువే యత్త్వామయోభువందేవం సఖ్యాయ
 మర్త్యః । అస్మాక మాంగూషాన్ద్యమ్ని నస్కృధివాజేషు ద్యుమ్ని నస్కృధి॥ ౨॥

ద॥ ఓ పూషదేవుడా! యజ్ఞములను గుఱించి పోవునట్టి నిన్ను నీ గమనవిషయమై
 స్తోత్రములచే; శీఘ్రగమనవిషయమై అశ్వమును వలెను; స్తుతించుచున్నాను.
 మఱియు యుద్ధములను గుఱించి మీరు నడచునట్లు స్తుతించెదను. యుద్ధవీరులను
 ఒంటెవలె గడ్డతేర్చుచున్నావు. కనుక నిన్ను సుఖకరుడగు దేవుడవని మచుష్యుడ
 నగు నేను స్నేహమునకై పిలుచుచున్నాను. ఇట్లు పిలువబడి మాయొక్క స్తుతి
 ధ్వనులను బ్రకాశించువానిగఁ జేయుము. యుద్ధములందు శత్రుజయముచే నన్నము
 గలవారలనుగఁ జేయుము.

౧౮౮౨. యస్యతే పూష స్తుభ్యే విపన్యవః క్రత్వా చిత్సంతో వసాబు భుజిరఇతి
 క్రత్వాబు భుజిరే । త్వామనుత్వా నవీయసిం నియుతం రాయఈమహే ।
 అహేళమాన ఉరుశం ససరీభవవాజే వాజే సరీభవ॥ 31

ద॥ ఓ పూషదేవుడా! యే నీసఖ్యము విషయమై యోగ్యకర్మచేత సత్పురుషు
 లయిన స్తుతికర్తలు రక్షణతో భోగములనుభవించుచున్నారు. ఈలాగు సత్కర్మ
 లతో సంరక్షింపబడుచున్నారు. అట్టి స్తవనీయమైన రక్షను అనుసరించి నిన్ను
 నియుత (=లక్ష) సంఖ్యగల ధనమును యాచించుచున్నాము. మిగుల స్తుతింపదగు
 వాడా! నీవు కోపములేనివాడవై మాచే నాశ్రయింప దగువాడవుకమ్ము. నీవు
 ప్రతియుద్ధమందు ముందు నడచువాడవు కమ్ము.

౧౮౮౩. అస్యా ఊషణ ఉపసాతయే భువోహేళ మానోరరిహి అజాశ్వ
 శ్రవస్యతామజాశ్వ । ఓషత్వా వన్యతీ మహిస్తోమే భిర్దస్స సాధుభిః ।
 సహిత్యాపూష న్నతిమన్య ఆఘృణేనతే సఖ్య మపహ్నావే॥ ౪॥

దం॥ ఓ పూషదేవా! యీ మాలాభమునకు అనాదరముచేయక దాతవై బాగుగ సమీపమంగున్నవాడవు కమ్ము మజీయు అన్నము కోరిన మాకు మేకలను, గుఱ్ఱములను ఇచ్చుదేవా! నీవు దాతవై దగ్గట చేరినవాడవుకమ్ము. శత్రునాశకుడా! నిన్ను మిక్కిలి మంచివగు స్తోత్రములతో మరల్చుచున్నాము. ఓ పూషదేవా! వర్షముకురిపించువాడా! నిన్ను దిరస్కరింపము. నీయొక్క సఖ్యమును దాచక ప్రకటింతుము.

నూ క్తము, ౧౩-.

పరుషేదఋషి, ౫ బృహతి. చివరది త్రిష్టుప్, ఇతరములు
అత్యష్టులు, విశ్వేదేవదేవత

౧౩౩౩. అస్తు శౌషాత్ పురో అగ్నిం ధియాదధ ఆనుత చ్చర్ధో దివ్యం వృణీమహ
ఇన్ద్రో వాయూ వృణీ మహే । యద్ధక్రాణా వివస్వతి నాభాసందాయీ నవ్యసీ
అధ ప్రసూన ఉప యన్తు ధీత మోదేహి అచ్ఛా నధీతయః॥ ౧

దం॥ నేను ఉత్తరవేదియందు ఆహవనీయాగ్నిని కర్మచేతనిల్పితిని. అట్టి దివ్యమైన బలమును శీఘ్రముగ పొందుచున్నాము. ఇంద్రవాయువులను సేవించుచున్నాము. ఎందువల్ల ప్రకాశించుచున్న యజ్ఞమందు స్వప్రకాశము గలిగించు స్తుతిరూపమయిన వాక్కుచేయబడుచున్నదో అందువల్ల. మాస్తుతి విప్రువుగాక. అనంతరము కర్మములు మిమ్ముఁ జక్కగాఁ జేరుగాక అగ్నిదిదేవతలను బ్రీతితోఁ బొందుటకుఁ జేయబడుకర్మలు వారివద్దకుఁ బోవునుగాక.

౧౩౩౪. యద్ధత్య స్థితావరుణా వృతాదధ్యో దదాధే అనృతం స్వేనమన్య నా
దక్షస్య స్వేనమన్యనా । యవో రిథ్థాధి సద్ధు స్వపశ్యా మహిరణ్యయమ్ ।
ధీభిశ్చన మనసాస్వేభి రక్షభిః సోమస్య స్వేభిరక్షభిః॥ ౨

దం॥ ఓ మిత్రావరుణులారా! సూర్యునివల్ల స్వయముగా మనసీయమయిన స్వకీయమగు తేజస్సుచేత నశ్వరమయిన ఆ యుదకమును ఏ కారణమువల్ల నధికముగా మిరిచ్చుచున్నారో అందుచేత మిత్రావరుణులారా! మీ సంబంధమైన బంగారుతో నిండిన హాపమును ఈ విధముగా యజ్ఞగృహములందుఁ గర్మలచేతను మనస్సుతోను తమ చక్షురాదీంద్రియములతోను, మనస్సుతోను, ఇంద్రియములతోను చూచెదము. (సర్వత్రా పునరుక్తి ఆదర్శము.)

౧౮౩౬. యువాంస్తోమే భిర్దే వయన్తో అశ్వినా శ్రావయన్త ఇవశ్లోక మాయవో

యువాం హవ్యాభ్యతే యవః । యవోర్విశ్వా అధిశ్రియః పృక్షిశ్చ విశ్వ

వేదసా । ప్రుషా యస్తే వాం పవయో హిరణ్యయే రథే ద్రస్రా హిరణ్యయే॥౩॥

దం॥ ఓ అశ్వినీదేవతలారా! స్తోత్రములచేత ప్రార్థించుచు హవిస్సులతో మిమ్ముఁ గోరుచున్నయజమానులు మీస్తుతివాక్కును పఠించుచున్నారు. అన్నముకూడ అధికముగఁ బొందుచున్నారు. శత్రునాశకులారా! మీ సువర్ణవికారమయిన దేనెతో నిండిన రథమందు కమ్ములు తేనెకార్చుచున్నవి. (హమ్మి—చక్రమునంచు) అట్టిమనోహర రథమందు మంచిహవిస్సును ధరింపుడు.

౧౮౪౭. అచేతిద్రస్రా వ్యూ । నాకమృణ్వథో యుజ్జతేవాం రథయుజో దివిష్టిష్వధ్వ

స్సానో దివిష్టిషు । అధివాం స్థామవన్ధరే రథే ద్రస్రాహిరణ్యయే ।

పథేవయన్తా వను శాసతారజో జ్ఞాసా శాసతారజః॥

౪॥

దం॥ ఓ యశ్వీనులారా! మీపనియందఱకుఁ దెలియఁబడుచున్నది. దుఃఖరహితమైనయజ్ఞముగుఱించియు విశేషముగఁబోవుచున్నారు. అందునిమిత్తము మీసారథులు యజ్ఞమునకుఁ బోవుటకై రథమందు ఆకాశగమనమందును రథికుని, రథమును, నొప్పింపకమిమ్ము నుంచుచున్నారు. అశ్వీనులారా! ఆకాశమందు స్వర్గముగుఱించిపోవుచున్నట్టి శత్రువులనులొంగదీయునట్టి ప్రధానమయిన వర్షోదకమునుగలిగించునట్టి మిమ్ము మూఁడునోగలుగలుగు బంగారురథమందుంచుచున్నాము.

౧౩౮౮. శచీభిర్నః శచీవసూ దివానక్తం దశస్యతమ్ ।

మావాంరాతి రుషదసత్కదాచ నాస్సద్రాతిః కదాచన॥

౫॥

దం॥ కర్మలేధనముగాఁగల యశ్వేనులారా! మీరు కర్మలచేత రాత్రింబగళ్లు కోరి నఫలములిండు. మీదానము ఎల్లకాలమును లోపము చేకుండుఁగాక. మాదానము కూడ అన్నియవస్థలందును నశింపకుండుఁగాక.

౧౩౮౯. వృషన్నిద్ధృ వృషపాణా సృగ్ధృ వృషే సుతా అద్రీ షుతాస ఉద్భిదస్తుభ్యం
సుతాస ఉద్భిదః । తేత్వా మన్దన్తు దావనే మహే చిత్రాయరాధనే ।

గీర్ధిర్గిర్వాహః స్తవమాన ఆగహి సుమృశీ కోన ఆగహి॥

౬॥

దం॥ వర్షించునట్టి యింద్రా! నీవు త్రాగఁదగినట్టి, తాళచే బిండఁబడినట్టి, వర్షముకలిగించునట్టి, జలమును బుట్టించునట్టి సోమరసములు అభిషవింపఁబడ్డవి (=దంచి పిండఁబడ్డవని తా.) అట్టి సోమములు నిన్ను దానముతో యజ్ఞములందు నెక్కువగా దినదినము వృద్ధినిొందిన ధనముకొఱకు తృప్తినిొందించుఁగాక. స్తుతులు ధరించినట్టి, యింద్రా! స్తుతులచేత స్తుతింపఁబడుచున్నవాడవై రమ్ము. మమ్ము సుఖపఱచువాడవై రమ్ము.

౧౩౯౦. ఓషూణో అగ్నే శృణుహిత్యమిశితోదేవేభ్యో బ్రవసియజ్ఞ యేభ్యో

రాజభ్యో యజ్ఞ యేభ్యః । యద్ధత్యామజ్గే రేభ్యో ధేనుందేవా అదత్తన ।

వితాం దుహ్స్వో అర్యమాకర్తరీ సచా ఏషతాం వేదమేసచా॥

౭॥

దం॥ అగ్నీ! నీవు మా సంబంధమగు ఆవాహనమును (ఆవాహనము = పిలుపు) మాచే స్తుతింపఁబడుచు బ్రీతితో వినుము. ప్రకాశించునట్టి హవిర్భాగార్హులయిన దేవతలకొఱకు యాగకర్తలమగు మాకర్మమును జెప్పుము. ప్రసిద్ధమయిన యేగోవును దేవతలు అంగిరోవంశసులగు ఋషులకొఱకు నిచ్చిరో ఆ ధేనువును అర్యముఁడు పిడికెను. ఈ మర్యముఁడను దేవత ఆ ధేనువును నాతోఁగూడఁ దెలిసి కొనుచున్నాఁడు.

౧౮౯౧. మోషువో అస్మదభితాని పౌన్యాసనా భూవంద్యుమానిమోతజారిషు

రస్మత్పురోత జారిషుః । యద్వశ్చిత్రం యుగే యుగేనవ్యం ఘోషా

దమర్త్యమ్ । అస్మా సుతస్మరుతో యచ్ఛదుష్టరం దిధృతాయచ్ఛదుష్టరమ్॥౮॥

దం॥ ఓ మరుత్తులారా ! మీసంబంధమైనట్టి ఆబలములు నిత్యములైనవి. ప్రకాశములైనవి. మమ్ముఁ దొలఁగిపోకుండుఁగాక. మఱియుమాధనములు క్షీణములుకాకుండుఁగాక. మాసంబంధమగు పురాతన ప్రాణము నశింపకుండుఁగాక. మీసంబంధమైనచిత్రవర్ణమైన నూతనమైన మనుష్యదుర్లభమైన గ్రామాదులు ప్రతికాలమందు మాకుఉండుఁగాక. మరుత్తులారా ! యేమస్తరమయినధనమును మీరుంచుకొనియున్నారో అదిమాయందుండుఁగాక. ఏధనము శత్రువులచే హింసింపఁబడునట్టిదో ఆ ధనమును మాయంచుచుడు.

౧౮౯౨. దధ్యజ్ఞమే జనుషం పూర్వో అజ్ఞిరాః ప్రీయమేధః కణ్వో అత్రిర్న

నుర్విదుస్తే మే పూర్వే మనుర్విదుః । తేషాం దేవేష్యా మతిరస్మాకం

తేషునా భయః । తేషాంపదేన మహ్యోనమే గిరేన్ద్రాగ్ని ఆనమేగిరా॥ ౯॥

దం॥ దధ్యజ్ఞను ఋషి పూర్వఁడయిన అంగిరోఋషి ప్రీయమేదుఁడను ఋషి అత్రిమహర్షి (అత్రి = మూఁడు దుఃఖములు లేనివాఁడని వ్యు.) మనుమహర్షి కణ్వ మహర్షి యను పూర్వకాలీనులగు జ్ఞానులైన ఋషులు దివోదాసుని కొడుకుననయిన సాయెక్క జన్మమును ఎఱుగుదురు. ఆదధ్యజ్ఞాదులకుఁ బూర్వఋషులందు దీర్ఘకాలసంబంధము కలదు. మాయెక్క ఫలయాగములు (= కౌమ్య) వారియందే ఉన్నవి. ఆ దధ్యజ్ఞాదులయొక్క మహత్త్వముచేత స్తోత్రవాక్కుతో మిగుల నమస్కరించుచున్నాను. వారియొక్క అనుగ్రహముచేత యాగయోగ్యుడనయి యింద్రాగ్నులను స్తుతివాక్కుచే స్తుతించుచున్నాను.

౧౪౩. హోతా యక్షద్వని నోవన్త వార్యం బృహస్పతిర్య జతివేన ఉక్షభిః

పురువారే భిరుక్షభిః । జాగృభ్నా దూరకాదిశం స్తోత్రమద్రే రథత్సనా ।

అధార యదర రిన్దాన్ సుక్రతుః పురూసద్వాని సుక్రతుః ॥ ౧౦॥

దం॥ హోతాయనుఋత్విజుడు యాజ్యను, (=అదౌకమంత్రము) హవిస్సునుగోరి నదేవతలు రమ్యమయిన సోమమును బొందుదురుగాక. అధ్వర్యుడు దేవతానుగ్రహ మపేక్షించువాడై చలువనిచ్చునట్టి అనేకులు కోరునట్టి వర్షజలములను గలిగించునట్టి సోమములచే యాగమొనర్చుచున్నాడు. మేము (యజమానులము) దూరమునుండి ఆజ్ఞాపించునట్టి అభిషవశిలయొక్క ధ్వనిని చెవులార వినుచున్నాము. తరువాత సత్కర్మలుచేయునట్టి యాయధ్వర్యుడు అభిషవసాధకములగు నుదకములను ధరించుచు న్నాడు. మంచిప్రజ్ఞకలట్టి యాయధ్వర్యుడు అనేకములగు గృహములను ధరించు చున్నాడు.

౧౪౪. యేదేవాసో దివ్యేకాదశస్థ పృథివ్యామధ్యే కాదశస్థ ।

అపుక్షితోమహి నై కాదశస్థతే దేవాసో యజ్ఞమిమం జపధ్వమ్ ॥ ౧౧॥

దం॥ ప్రకాశించునోదేవతలారా ! యేమీరు ద్యులోకమందు పదునొకండు ఉన్నారో అట్లే భూమియందు పదునొకండు ఉన్నారో ఆకాశనివాసులై పదునొకండు మహత్తుతోచున్నారో దేవతలారా ! ఆమీరు ఈయజ్ఞసంబంధమైన హవిస్సునుబొందుడు.

అనువాకము. ౨౧.

సూక్తము ౧౪౦.

దీర్ఘతమర్షి - ౧౨ - ౧౩ త్రిష్టుభలు తక్కినవి జగతులు - అగ్నిదేవత.

౧౪౫. విదిషదే ప్రియధామాయ సుద్యతే ధాసి మివప్రభరామో నిమగ్నయే ।

వస్త్రేణే వవాసయా మన్మనా శుచింజ్యోతీరథం శుక్రవర్ణం తమోహనమ్ ॥ ౧॥

దం॥ ఓ అధ్వర్యుడా! వేదియందున్నట్టి ఉత్తరవేదియందు బ్రేమగలట్టి మంచిప్ర
కాశముగలట్టి అగ్నికొఱకు స్థానమును హవిస్సులనువలె సంపాదించుము. నేయిమొద
లగువాటికాధారమయిన ప్రకాశించువర్ణముగల అంధకారమును బోగొట్టుచున్న ఆ
స్థానమును పస్త్రముతోనువలెను దర్భలతో ఆచ్ఛాదించుము.

౧౪౯౬. ఆభిద్విజన్మాత్రి వృదన్నవృజ్యతే సంవత్సరే వావృధే జగ్ధమీ పునః ।

అన్యస్యాసా జిహ్వయా జేన్యో వృషాన్య । శ్యేనవనినో మృష్టవారణః॥ ౨॥

దం॥ రెండరణులనుండి పుట్టిన అగ్ని మూడు విధములైన (నేయి - పురోడాశము -
సోమము) అన్నమును భక్షించుచున్నాడు. ఈతిన్నయన్నము సంవత్సరము పూర్తి
కాగానే మరలయజమానుని వృద్ధినిందించును (అనగా యాగసమర్థుని జేయును. ఈ
యగ్నివర్ణముకుఁగిపించువాడు అయి యితరహవిస్సుయొక్క ముఖముతో జిహ్వరూప
మగు సుక్కుతో (గరిటెవంటి హోమసాధనము) వృద్ధినిొందుచున్నాడు. దావా
గ్నిరూపముతో సర్వమును వారించుచు సరణ్యవృక్షములను దహించుచున్నాడు.

౧౪౯౭. కృష్ణప్రతౌ వేవిజే అన్యసక్ష్మితా ఉభాతరేతే అభిమాతరా శిశుమ్ ।

స్తాచా జిహ్వంధ్వసయంతౌ తృషాచ్యుత మాసాచ్యంకుపయం వర్ధనంపితుః॥ ౩॥

దం॥ ఈ యగ్నియొక్క (మధనకాలమందు) నల్లనయినట్టి, సమానముగ నగ్నిని
గలిగించునట్టి, ఇద్దఱుతల్లుల విధముగ నున్నట్టి యరణులు మాటిమాటికి జలించు
చున్నవి. (అరణి = రాపాడిచి అగ్నినిదీయుకట్టలు) మొదటిజ్వాలయేనాల్కగాఁ
గలయట్టి, జీకటిని ధ్వంసము చేయుచున్నట్టి, మూతవేయదగినట్టి, పాలకుడయిన
యజమానుని వృద్ధిపొందించునట్టి, శిశుధర్మముగలట్టి అగ్నిని గలుగఁజేయుచున్నవి.
(యజమానుడు తండ్రిగాను, అరణులు తల్లులుగాను, అగ్ని శిశువుగాను వర్ణించి
నాడు.)

౧౪౯౮. ముముక్షోవే మనవే మానవస్యతే రఘుద్రవః కృష్ణసీతా సడోజువః ।

అసమనా అజిరాసో రఘుష్యద్వోవాత జూతాడపయుజ్యంత ఆశవః॥ ౪॥

ద౧॥ జ్ఞానముగలట్టి ఋత్విజులనపేక్షించుచున్న యజమానుని బ్రహ్మలోకమును జేర్చునట్టి శీఘ్రగమనముగల్గి నల్లనికాంతిగలట్టి శీఘ్రకారులగునట్టి సమానముఖము లుకానట్టి, చలించునట్టి, శీఘ్రముగ నెండించునట్టి, వాయుపుచేతః ప్రేరింపఁబడినట్టి, సర్వత్రవ్యాపించు చున్నట్టి, అగ్నిజ్వాలలు (ఋత్విజులచేత) నుపయోగింపఁబడు చున్నవి.

౧౦౯౯. ఆవస్యతే ధ్వనయన్తో వృథేరతే కృష్ణమభ్యంమహిచర్మః కరిక్రతః ।

యత్సీ మహీమవనిం ప్రాభిమర్మృశఽభిశ్వసన్తనయన్నేతి నానదత్ ॥ ౫॥

ద౦॥ ఆ తరువాత స్తుతింపఁబడుచున్న అగ్నియొక్క ప్రసిద్ధములై వీరకటిఁబోఁగొట్టుచున్న నల్లనయి యితరులు చేరశక్యముగానట్టి యెక్కువయి ప్రకాశము నధికముగాఁ జేయునట్టి అగ్నికణములు గొప్పదగు భూమిని యెల్లచోట్ల నెపుడు వ్యాపించెనో అపుడుసర్వత్ర) వ్యాపించిన ధ్వనిచేయునగ్ని మిగుల శక్తిించుచుఁ బోవుచున్నాఁడు.

౧౦౯౦౦. భూషన్నయో ధిబ్రభూషునమ్నతే వృషేవపత్నీ రభ్యేతి రోరువత్ ।

ఓజాయమాన స్త్వశ్చశుమ్భతే భీమోనశృక్లాదవిధా వదుర్గుభిః ॥ ౬॥

ద౦॥ ఏయగ్ని పచ్చని యోషధులయందు నెక్కువగాఁ బ్రవేశించుచున్నదో ఆ యగ్ని సకలమును అలంకరింపఁజేయునదివలెను, ఆఁబోతువలెను, దన్నుబాలించు నోషధులను మిగుల ధ్వనింపఁజేయుచున్నది. ఇట్లుచేసి తేజోహువుఁజై తనజ్వాలలను అగ్ని పోషించుచున్నాఁడు. పట్టశక్యముగాక భయంకరమృగమువలె కొమ్ముల వలెనున్న జ్వాలలను మిగుల జలింపఁ జేయుచున్నారు.

౧౦౯౦౧. ససంస్తిరో విష్టిరః సంగృభాయతి జానన్నేవజానతీ ర్నిత్య ఆశయే ।

పునర్వర్ధనే అపియన్తి దేవ్యమన్యద్వర్షః పిత్రోః కృణ్వతేసచా ॥ ౭॥

దం॥ ఆ యగ్ని మూతఁబడి విస్తరించినవాఁడై ఓషధులను గ్రహించుచున్నాఁడు. ఈ యగ్ని యజమానుని యుద్దేశము తెలిసికొని జ్వాలలను ఎడతెగక ఆశ్రయించుచున్నాఁడు. మరల నా జ్వాలలు వర్ధిల్లుచున్నవి. యాగయోగ్యమగు నగ్నిని బొందుచున్నవి. ఈ జ్వాలలు అగ్నితోఁగూడ ద్యావాభూములకు విలక్షణ తేజోగూఢమయిన ఆకారమును జేయుచున్నవి.

౧౫౦౨ తతుగ్రువః కే శిసిః సంహితేభిర ఊర్ధ్వస్సుర్మముషీః ప్రాయవేపునః ।

తాసాంజరాం ప్రముఞ్చన్నేతి నానదదనుం పరం జనయం జీవమస్తృతమ్ ॥ ౮ ॥

దం॥ ఆ యగ్నిని ప్రేళ్లవంటి నల్లదనముగలట్టి, జ్వాలలు ఆలింగనము చేసికొనుచున్నవి. బొగ్గుగానయినను తమవద్దకువచ్చు నగ్నికొఱకు ఊర్ధ్వముఖములై ఎదురుకొనుచున్నవి. ఆ యగ్ని ఆ జ్వాలలయొక్క ముదిమిని బోఁగొట్టుచు నిరతిశయము నిర్బాధమునగు ప్రాణధారణమును గలుగఁజేయుచుఁ బ్రసరించుచున్నాఁడు.

౧౫౦౩. అధీవాసం పరిమా తూరిహన్నహతు విగ్రేభిః సత్వభిర్యాతి విజయః ।

వయోదధత్పద్వతే రేరిహతుదానుశ్యే నీసచతే వర్తనీరహః ॥ ౯ ॥

దం॥ ఈ దావాగ్నిభూమికిఁ బైకప్పుగానుండు పొదలను తుప్పలను అంతటఁ గలుఁగజేయును. మిగుల ధ్వనించు జంతువులతోఁగూడి వేగముతో పలువిధములఁ బోవుచున్నది. ప్రసిద్ధమేకదా! జంతువులకొఱకు వాటివాటికి దగినయన్నములను ఇచ్చుచు నెల్లపుడు గడ్డి మొదలగు వాటిని దహించుచు శ్యామవర్ణమైన మార్గము పోవుచున్న యగ్నిననుసరించు పోవుచున్నది. (కార్చిచ్చు దహించిన తనువాత వర్షముకురియఁగానే గడ్డితుప్పలు చెట్లు మొలచి భూమినలంకరించుచున్నవని. తాః)

౧౫౦౪. అస్మాకమగ్నే మఘవతుదీ దిహ్యాధశ్వసీ వాన్వృషభోద మూనాః ।

అవా స్యాశిశుమతీ రదీదేర్వర్కేవయుత్పు పరిజర్భరాణః ॥ ౧౦ ॥

దం॥ ఓ యగ్నీ! మాసంబంధమైన యాగములందు ప్రజ్వరిల్లుము. తర్వాత జ్వాలలతోఁ బ్రజ్వలించి మాయభవతము నిచ్చువాఁడవు శాంతమనసుఁడవుకమ్ము.

ఆ నీవు చిన్నచిన్నజ్వాలలను వదలి యుక్తములందు కవచమువలె (శత్రువుల) మాటిమాటికి రానివ్వకుండజేసి మిగులఁ బ్రకాశింపుము.

౧౫౦౫. ఇదమగ్నే సుధితం దుర్భితా దధిప్రియా దుచిష్మన్నః క్షేయో అస్తుతే !

యత్రేశుక్రంతన్వౌ౩ రోచతే శుచితే నాస్సభ్యం వససే రత్నమాత్వమ్ | ౧౧ |

దం॥ ఓ యగ్నీ! కష్టముతోఁ జేయఁబడిన కట్టెలమీఁదను ఉంచిన హవిస్సు నీకు మెచ్చుకొనఁదగిన వస్తువుకంటె బ్రియమైనది అగునుగాక. నీ శరీరమైన జ్వాలయొక్క నిర్మలమైన యే తేజస్సు ప్రకాశించుచున్నదో ఆ తేజస్సుతో రత్నములను నీవు మాకు సచ్చుచు మమ్ముఁ బొందుము.

౧౫౦౬. రథాయనావ ముతనోగృహాయనిత్యా రిత్రాం ధ్వజీరాస్యజ్ఞే !

అస్మాకంవీరా ఉతనో మసేనో జనాంశ్చయా పారయాచ్ఛర్మయాచ | ౧౨ |

దం॥ ఓ యగ్నీ! సమరుఁడగునట్టి, సర్వాధారుఁడయినట్టి యజమానుని కొఱకు ఋత్విజులనెడు (ఓడగడిపి) తెడ్డులుగలట్టి, (ద్రవ్యదేవతా మంత్రములనెడ) పాదములుగలట్టి, (సంసారమును దాటించు) ఓడను సంపాదించుము. మఱియు నేయోడ మాకుఁ బుత్రపౌత్రాదులు అన్నము (అనఁగా హవిస్సులు) కలవారిగాఁ జేయునో యేది యజమానులను సంసారములో నొడ్డిజేర్చునో, యేది సుఖమును గలిగించునో అట్టి (యోడయని పూర్వాన్వయము.)

౧౫౦౭. అభీనో అగ్నఉక్థమిజ్జగుర్యా ద్యావాక్షామా సిన్ధవశ్చస్వగూర్తాః !

గవ్యంయవ్యం యన్తో దీర్ఘాహేషం వరమరుశోఽవరన్త |

౧౩ |

దం॥ ఓ యగ్నీ! మాయొక్క స్తుతిమంత్రమును స్తుతించుము. భూమ్యాకాశములు మమ్ముఁ బ్రోత్సహపఱచుగాక. (పంటలచేత - వర్షముచేత సంతా.) స్వేచుముగా ప్రవించునదులు గోక్షీరాదులను (సస్యములద్వారా) పురోడాశాదులను గలిగించు (చూడఁగాక) ఎఱ్ఱని ఉషస్సులు కలకాలము అచ్చముచు శ్రేష్ఠమగు నితర వస్తువులనుగూడఁ గలిగించుఁగాక.

సూక్తము. ౧౮౧.

దేవతమస్త్వి, అగ్నిదేవత, చివరరెండు త్రిష్టుభులు, తక్కినవి జగతులు,

౧౫౦౮. బలీతా తవృపుషే ధాయదర్శతం దేవస్య భర్తః సహసో యతోజసి ।

యదీముపహ్వారతే సాధతే మతిఋతస్యధేనా అననయంత సస్రుతః॥ ౧॥

దం॥ బలమువల్లఁ బుట్టినందున బ్రకాశించుచున్నదే జీవరాసులన్నిటి శరీర (వ్యవహార) మునకును ఆ కనఁబడుచున్న సూర్యుని తేజస్సును ధరింపఁబడుచున్నది. ఇది ప్రసిద్ధము అగ్ని తేజస్సును మాబుద్ధి చేసుచున్నది. అది కోర్కెలు సాధించుచున్నది (అన్నిప్రాణులు) వాక్కులును అగ్ని తేజస్సువల్ల సమాపముగాఁ బ్రవర్తించుచున్నవి. జగద్వ్యవహారము నిర్వహించుచున్నది. (మంత్రవాక్కులని తాత్పర్యము వ్రాసిరి.)

౧౫౦౯. పృథ్వీః పుః పితృమాన్నిత్య ఆశయేద్వీక్యే మాసప్తశివా సుమాతృషు ।

తృతీయమస్య వృషభస్య దోహసే దశప్రమతింజనయంత యోషణః॥ ౨॥

దం॥ ఈ యగ్ని యన్నసాధకము, శరీరాభివర కము, హవిర్లక్షణాన్నము కలది, శాశ్వతమయినది. (భూమియందు) ఉన్నది. శుభమయినదై యేడులోకములందును రెండవయగ్ని (విద్యుద్రూపాగ్ని) కలదు. ఈ యెవటి సూర్యునిలోనుండి వర్షము కురిపించుటకు మూడవరూపము బయలుదేరినది. ఇట్లు పదిదిక్కులందుఁ బ్రసరించు బుధికల యీతనిం బది దిక్కులుగన్నవి.

౧౫౧౦. నిర్యదీం బుధ్వాన్మహిషస్య వర్షస ఈశానాసః శవసాక్రంత సూరయః ।

యదీ మనుప్రదివో మధ్వ ఆధవే గుహాసంతం మాతరిశ్వా మథాయతి॥ ౩॥

దం॥ ఏ హేతువుచేత మొదటినుండి ఋత్విజులు మేధావంతులై బలముచేత యాగ రూపమగు నీ యగ్నిని సాధించుచున్నారో; మతియు నే హేతువుచేత దానిననాది కాలమునుండి మధురమయిన (హవిస్సులను) దానిలో వేయుటకు వేదిమందు గూఢముగా (యజమాను) లుంచారో; వాయువు ఏ యగ్నిని ప్రబలమగునట్లు చేయుచున్నాడో; ఆయగ్ని ఆకారణముచేత సుతింపఁదగును.

మొ ౧. అను ౨౧. నూ ౧౪౧.] ఋగ్వేదము .

౪౦౫

౧౫౧౧. ప్రయత్నితుః పరమాన్నీ యతే పర్యాప్తుః ధోవరధోదం సునోహతి ।

ఉభాయదస్య జనుషం యదిన్వత ఆదిద్యవిష్టో అభవః పృథాశుచిః॥ ౪॥

దం॥ ఎందుచే(పశురూపమయిన) హవిస్సు; దాని ఉత్కృష్టతకొరకు అగ్నిచుట్టును ద్రిప్పబడుచున్నదో (పశువు నగ్నిచుట్టును ద్రిప్పుదురు) బాగుగ భక్షింపఁదగిన తుప్పలు తీగలును అగ్ని వంతములలో బ్రవేశించుచున్నవో, (జ్వాలలే యగ్నికి దస్తములని తా.) ఏ హేతువుచేత రెండును (అరణులు) అగ్ని జన్మకు హేతువులగుచున్నవో, ఆకారణముచేత శుద్ధమయిన యీ యగ్ని కాన్తిగల్గి యావనవంతుఁడయ్యెను. (అరణి = మధించి యగ్నిని తీయు కట్టలు)

౧౫౧౨. ఆదిన్మాతృరావిశద్యా స్వాశుచిరహింస్యమాన ఉర్వియావివావృధే ।

అనుయత్పూర్వా అరుహత్సనా జువోనినవస్సీష్వవరా సుధావతే॥ ౫॥

దం॥ తల్లులయిన యే (దిక్కులందు) ఇతరబాధలు లేకుండ నగ్నిఅధికముగా వృద్ధి నొందెనో ఆపది దిక్కులందు నీయగ్నిప్రకాశించుచు ఆవయసురాగానే ప్రసరించెను. ఏవయస్సునఁజాలకాలము వఱకును మొలవకుండి (అగ్నిసంపర్కములేని) నమొదటి తుప్పలుచెట్లు మొదలగునవి క్రమక్రమముగా మొలచినందున క్రొత్తవిచిన్నవియగు వాటియందు మెల్లగాఁ బ్రసరించెనో ఆ వయసు రాగానే యీ యగ్ని ప్రసరించెను. (అని పూర్వాన్వయ)

౧౫౧౩. ఆదిద్ధోతారం వృణతే దివిష్టిషు భగమివపపృచానా సముజ్జతే ।

దేవాన్యత్క్రత్వా మజ్జనా పురుష్టుతో మర్తం శంసంవిశ్వధావేతిధాయసే॥ ౬॥

దం॥ దేవతలను బిలచు నగ్నిని ద్యులోకమార్గములందు సేవింతురు. అనంతర మందు హవిస్సులతోఁ గూడిన యజమానులు; రాజును బూజించునట్లు; పూజింతురు. ఏ హేతువువల్ల నీ యగ్ని స్తుతులును సకలధనములు గలవాఁడగుచు బహు మందిచేత బహుధాస్తుతింపఁ బడుచు గ్రతువుచేతను, మంత్రబలముచేతను ఒప్పుచున్న యజమాన ఋత్విజులను, హవిస్సులను గోరునో (అందుచేత బూజింతురని పూర్వాన్వయము.)

౧౫౧౪. వి॒య॒క॒స్థా॒ద్య జ॒తో॒వా॒త॒చో॒ది॒తో హ॒వ్యో॒ న॒వ॒క్వా జ॒రణా॒ అ॒నా॒కృ॒తః ।

త॒స్య॒ప॒త్స॒త్స॒త్స॒మ॒గ కృ॒ష్ణ॒జం॒హసః॒ శు॒చి॒జన్మ॒నో॒రజ॒ ఆ॒వృ॒ధ్వసః॒ ౨॥

దం॥ వాయువుచేతఁ బ్రేరింపబడి యెపుడీయగ్ని యజ్ఞమున కర్హుడై; అనివారి తుడై బహువక్తయగు విదూషకుఁడు (= హాస్యగాఁడు) వలె, వివిధకర్మలాచరించు చుండునో అపుడు తన మాగణముందు నన్నిటిని గాల్చుచు నల్లని మాగణము కలిగి పవిత్రమయిన జ్వాలలతో నుండు నగ్నిని లోకము సేవించును.

౧౫౧౫. ర॒థో॒న యా॒తః శి॒క్వభిః॒ కృ॒తో॒ద్యా మ॒క్తేభి॒ రరు॒షేభి॒ రీ॒యతే॑ ।

ఆ॒ద॒స్య॒తే కృ॒ష్ణా॒హో॒ది॒క్షీ॒సూ॒రయః॒ శూ॒ర॒స్వేన॒త్వేష॒ ధా॒దీష॒తే॒వయః॑॥ ౩॥

దం॥ త్రాళ్లతోఁ గట్టిన రథమువలె నీయగ్ని స్థాపితుడై ప్రసరించుచున్న జ్వాలలతో నంతరిక్షమునంటుచున్నాఁడు. ఆ తరువాత నీ యగ్నిమార్గములు కట్టలను గాల్చుచు గనుక నల్లనివి యగుచున్నవి. ఆ యగ్ని దీప్తివల్ల మృగపక్ష్యాదులు; శూరుని పరాక్రమముచేత శత్రువులు భయపడునట్లు భయమంది పరువెత్తుచున్నవి.

౧౫౧౬. త్వ॒యా॒హ్యగ్నే॒ వరు॒ణో ధృ॒తవ్ర॒తో మి॒త్రః శా॒శదే॒ అ॒ర్య॒మా సు॒దా॒నవః॑ ।

య॒త్యేను॒క్రతు॑ నా॒విశ్య॑థా॒ విభు॒రరా॒న్న సే॒మిః పరి॑భూ ర॒జాయ॑థాః॥ ౪॥

దం॥ అగ్నీ ! నీచేతనేకదా నరుణుఁడు క్రతముచుధరించెను ! (వర్షించుక్రతమనితా). మిత్రుఁడుచీ కటిని యణచుచున్నాఁడు. అర్యముఁడు నుంచిదాతయగుచున్నాఁడు. ఏ మంటే- అగ్నీ ! సర్వక్రతగ్గుచేతఁ బ్రపంచమునంతటిచి అర్యముఁడు వ్యాపించిన విధముగాను రథచక్రముయొక్క రేకులమట్టును కమ్మివ్యాపించినవిధముగాను సర్వవ్యాపివై పుట్టుచున్నావు.

౧౫౧౭. త్వ॒యా॒హ్యగ్నే॒ శశ॒మా॒నా య॒సున్వ॑తే రత్న॒ంయ॒విష్మ॑ దే॒వతా॑ తి॒మి॒వ్వసి॑ ।

తం॒త్వా॒చు॒నన్వ॑ం స॒హసో॑ యు॒వన్వ॑యం భ॒గం॒నకా॑రే మ॒హిర॑త్న ధీ॒మహి॑॥౧౦॥

దం॥ ఓ యగ్నీ ! వయస్సువాఃశా ! నిన్నుస్తుతించి నీకై యభిషవించి దేవతలందఱు
విస్తరించిన మేరుచ్ఛహవిస్సును నీవు దేవతలకుఁ జేర్చుచున్నావు ఓ నిత్యయావయః
శా ! గొప్పకర్తృములుకలవాఃశా ! అత్సంతాతమ దనగు నిన్ను రాజునుస్తుతించు
నట్లుస్తుతించి శీఘ్రముధ్యానించుచున్నాము. (రత్నములు—కర్మఫలములనితా)

౧౫౧౫. అస్మే రయిన స్వర్ణం దమూనసం భగం దక్షంన పృథ్విశి ధర్మసిమ్ ।

రశ్మీ రివ యోయమతి జన్మనీ ఉభే దేవానాం శంసమృత ఆచసుక్రతుః॥౧౧॥

దం॥ ఓ యగ్నీ ! కోరఁదగిన ఉపాసింపఁదగిన ధనమును మాకిచ్చినట్లు అందఱును
ఆశ్రయింపఁదగి ఉత్సాహవంతుఁడై విద్యానలుగల పుత్రునిచ్చినట్లు (సర్వము)
నిచ్చుచున్నావు. ఏ యగ్ని తన కిరణములవలెను దన జన్మకాధారమగు నుభయ
లోకములను నియమించుచున్నాడో యా యగ్ని శుభకర్మలుకల మాయాగవందః
దేవతల స్తుతిని సర్వకాలములఁదను గ్రహించుచున్నాడు.

౧౫౧౬. ఉతనః సుద్యోతాజీరాశ్వోహోతా మద్భ్యః శృణవచ్చన్త్ర రభః ।

సనోనే పన్నేపత మైరమూరో గ్నిర్వామం సువితం నస్యోలచ్చ॥ ౧౨॥

దం॥ ప్రకాశవంతుఁడును శీఘ్రగమనముగల గుఱ్ఱములు కలవాడును దేవతలం
బిలుచువాఁడును, గంభీరుఁడును, అగు నా యగ్ని మాయాహ్వనమును వినునా?
ఉత్తమబలుఁడు సుపసిద్ధుఁడు నగు నగ్ని మిక్కిలిగా మమ్ము (కర్మలలో) నడిపించు
నట్టి, అందఱుంగోరునట్టి, శుభముగాఁ బొందఁదగినట్టి (సర్వకమును) పొందించునా?

౧౫౧౭. అస్తావ్యగ్నిః శిమీనద్భిరైకైః సామ్రాజ్యాయ ప్రతరందధావః ।

అమీచయే మఘవానో వయం చమిహంనసూరో అతినిష్ఠతన్యః॥ ౧౩॥

దం॥ ఈ యగ్ని మిక్కిలి గొప్పదగు సామ్రాజ్యమును ధరించుచున్నవాఁడై కర్మ
వంతములైన మంత్రములచేత స్తుతింపబడెను. ఈ ఋత్విజులును మేమును మేఘ
మును సూర్యుఁడు ధ్వనింపఁజేసినట్లు నీ యగ్నిని మిక్కిలిగా ధ్వనింపఁ జేతుము.
(స్తుతింతుమని తా.)

సూక్తము. ౧౪౨.

అనుష్టు భ. దీర్ఘతమఋషి, నానాదేవతలు.

౧౫౨౧. సమిద్ధో అగ్న ఆవహదేవా అద్యయతస్రచే ।

తన్తుంత నుష్వపూర్వ్యం సుతసోమాయదాశుషే॥

౧॥

దం॥ చక్కగా బ్రకాశించునోయగ్ని! నీవుయాగదినమందు హవిర్భోక్తలను తీసికొనిరమ్ము. చేతనుస్రకుక్ (గరిటెవంటిది) నుబట్టకొన్నట్టి, సోమమునభిషవించి హవిస్సులనిచ్చునట్టి యజమానుని దేవతలకు హితమయినయజ్ఞమును విస్తారింపజేయుము.

౧౫౨౨. ఘృతవన్త ముపమాసి మధునున్తంతనూనపాత్ ।

యజ్ఞం విప్రస్య మావతః శశమానస్యదాశుషః॥

౨॥

దం॥ తనూనపాత్తను అగ్ని! (తను = గోవులు నపాత్ = మనుమడు. గోవువల్ల నెయ్యిపుట్టినది నేతివల్ల నుద్భవించినవాడు అగ్నికనక లేక తను = ఉదకములు, వాటినుండి యోషధివనస్పతులు వాటినుండి అగ్ని అని తాత్పర్యమట!) మేధావంతుడై నిన్ను స్తుతించుచున్న మావంటి (యజమానుని) యొక్క నేయికారుచున్న మధురమయిన సోమాదిద్రవ్యములు కల యజ్ఞమును సమీపించి పూర్తియగువఱకు నుండువు.

౧౫౨౩. శుచిః పావకో అద్భుతో మధ్వా యజ్ఞంమిమిక్షతి ।

నరాశంసస్త్రిరాదివో దేవోదేవేషు యజ్ఞియః॥

౩॥

దం॥ శుచియుఁ బవిత్రత కలిగించునట్టి, ఆశ్చర్యము కలిగించునట్టి, ప్రకాశించునట్టి, యజ్ఞము సంపాదించునట్టి నరాశంసాగ్ని (నరులచే స్తుతింపబడునని తా.) ద్యులోకమునుండివచ్చి మధురరసముతో మాయజ్ఞమును మూడుమార్లు తడుపును. (సోమము త్రాగునపుడది కారినేల తడుచునని తా.)

మం ౧. అను ౨౧. సూ ౧౪౩] ఋగ్వేదము.

౪౦౯

౧౫౧౪. ఈళితో అగ్నౌవహేన్ద్రం చిత్రమహాప్రియమ్ ।

ఇయంహితావ మతిర్ణమాచ్ఛా సుజహ్వనచ్యుతే

దం॥ ఓ యగ్నీ! స్తుతింపఁదగినవాఁడా! ఈ మృక్కుమునకు నోకడగిన ప్రియమైన యింద్రుని నీవు పిలువవు. మంచి నాల్కకలవాఁడా! మనకసాధనమయిన యీ నాస్తుతివాక్కు అభిముఖముగా నిన్ను బొందుటకుఁ బలుకఁ జడుచున్నది.

౧౫౧౫. స్తృణా నాసోయతస్రచో బర్హిర్యజ్ఞేన్వధ్వతే

వృజ్ఞే దేవవ్యచక్తమ మిద్ధాన్య శర్మనప్రథకే

దం॥ మంచి అధ్వరములు (యాగములోని చిన్నభాగములు) కల సోమయాగ మందు దర్భలని పొరుచుచున్నవారయి ఈసోమసాధనప్రాసలుకల ఋత్విజులు దేవతల కన్యంతము చెందునట్టి, సర్వతః విస్త్రీకణయినట్టి, గృహమును కంఠమని కొలుకు సంపాదించుచున్నారట.

౧౫౧౬. విశ్రయన్తా మృతావృథః స్రవైదేవేన్వ మహా ।

పావకాసః పురుస్పృహణో ద్వారోదేవి రసశ్చతః

దం॥ యజ్ఞద్వారములు దేవతలం బ్రవేశపెట్టుటకుఁ జెఱచియుండుఁగాక. ఆ ద్వారములు యజ్ఞమును వృద్ధిపఱచునవి, గొప్పవి, పవిత్రతకలిగించునవి, అందమైనవి దూరదూరముగా నున్నవి.

౧౫౧౭. ఆభన్దమానే ఉపాకేనక్తో షాసాసుపేశసా ।

యహ్విఃఖుతస్య మాతరాసీదతాం బర్హిరాసుమత్ ॥

౭॥

దం॥ అందఱిచే స్తుతింపఁబడుచు దగ్గఱదగ్గఱగానున్న నై చక్కని నూపుగల్లి గొప్ప వయి యజ్ఞము నిర్మించునట్టి యహోరాత్రములు స్వయముగా యజ్ఞమునకువచ్చి దర్భలమీఁదఁ గూర్చుండుఁగాక. (దేవతాహుపముగా రాత్రింబఱళ్ళు వచ్చునని తా॥)

౧౫౨. మన్ద్రజిహ్వజ గుర్వణీ హోతారా దైవ్యాకవీ ।

యజ్ఞంనో యక్షతామిచుం సిన్ధ్రమద్య దివిస్సృశమ్॥

౮॥

దం॥ (దేవతలను) మదింపజేయు జ్వాలలుకల్గి స్తుతికర్తలను మిక్కిలి సేవించుచున్న మేధావంతులై దేవతలం బిలుచుచున్న యగ్నులిద్దరును (భౌమ-వైద్యుత) ఫలసాధనమగుచు ద్యులోకమును స్పృశించుచున్న యా యజ్ఞమును జక్కగా శుభ్రుడు నెరవేరుగుగాక.

౧౫౩. శుచిర్దేవేష్వర్పితా హోత్రా మరుత్సుభారతీ ।

ఇశాసరస్వతీ మహీబర్హిః సీదన్తు యజ్ఞయాః॥

౯॥

దం॥ శుక్లమైనదియు దేవతలందుంచబడినదియు, హోమమును నిర్వహించునదియు నూర్యసంబంధమైన వాక్కును; భూమిసంబంధమైన ప్రేషవాక్కును; గొప్పవగు సరస్వతి (గర్జన); యీ మూడువాక్కులును (అనగా ధ్వనులు) యజ్ఞార్థములగుచు బరిచిన దర్భలమీఁద గూర్చుండుగాక. (ధ్వనులనగా ధ్వన్యభిమాన దేవతలని తా॥)

౧౫౪. తన్నస్తురీపమద్భుతం పురువారం పురుత్సనా ।

త్వష్టాపోషాయ విష్యతురామే నాభానో అస్మయః॥

౧౦॥

దం॥ శీఘ్రమువ్యాపించునట్టి, అద్భుతమైనట్టి ఆ ఉడకమును స్వయముగా న్వప్తయను వైద్యుతాన్ని మమ్ముగోరి మా పోషణకొఱకు; మేఘముమధ్యనుండి విడిపించునుగాక.

౧౫౫. అవస్సృజన్తు పత్సనా నేవాన్యక్షివనస్పతే ।

అగ్నిర్హవ్యా సుషూదతిదేవో దేవేషుమేధిరః॥

౧౧॥

దం॥ ఓ వనస్పతీ! (అ పేరుగలయగ్ని) ఋత్విజులను శీఘ్రము ప్రవర్తింపజేయుచు స్వయముగా నేపతలను సమీపించి పూజింపుము. ప్రకాశించుచున్న మేధావంతుడైన ఆహవనీయాన్ని దేవతలకు హవిస్సుల నర్పించును.

౧౫౨. పూషణ్యతే మరుత్వతే విశ్వదేవాయవాయవే ।

స్వాహాగాయత్ర వేపనే హవ్య మిన్ద్రాయకర్తన॥

౧౨॥

దం॥ పూషతోను, మరుత్తుతోను, సర్వదేవతలతోను, గూఢకొన్నవాడై గమన శీలుడయి సామవేదస్వరూపుడయిన యింద్రుని కొఱకు హవిస్సును (ఋత్విజులారా!) హోమము సేయుడు.

౧౫౩౩. స్వాహాకృతాన్యా గహ్య పహవ్యాసి వీతయే ।

ఇన్ద్రా గహి శ్రుధీహవంత్యాం హవస్తే అధ్వరే॥

౧౩॥

దం॥ ఓ యింద్రా! స్వాహాయనుచు ప్రేల్చబడిన హవిస్సులను సమీపించి భక్షణకొఱకు రమ్ము, స్తోత్రములు వినుటకురమ్ము, మాపిలుపు వినుము, ఋత్విజులు యజ్ఞమందు నిన్ను బిలుచుచున్నారు.

—:—:—

సూక్తము. ౧౪౩.

దీర్ఘతమఋషి - అగ్నిదేవత - త్రిష్టుప్ . జగతి ఛందస్సు

౧౫౩౫. ప్రతవ్యసీం నవ్యసీంధీతి మగ్న యేవాహోమతిం సహసః సూనవే భరే ।

అపాంసపాద్యో వసుభిః సహప్రియోహోతా పృథివ్యాంసీ దదృత్వియః ॥ ౧॥

దం॥ నేను నృద్ధికరమై క్రొత్తదయిన యాగకర్మను, స్తుతిని, బలమునకుఁ గొమారుడును, ఉదకములకు మనుచుండునగు నగ్నికొఱకుఁ, జేయుచున్నాను. ఏ యగ్నియజమానునకుఁ బ్రിയుడను, హోమమును జేయువాడనో ఆ అగ్ని హోమకాలమునకు వేదికయందు నివాసయోగ్యధనములతోఁ గూర్చుండుగాక.

౧౫౩౬. సజాయమానః పరమేవ్యో మన్యా విరగ్ని రభవ న్నాతరిశ్వనే ।

అస్య క్రత్వా సమిధానస్య మజ్మనా ప్రద్యావాశోచిః పృథివీ అరోచయత్ ॥ ౨॥

దం॥ పుష్టికమౌననే గొప్పదగు నగ్నివేదికయందు సంతరిక్షసంచారియగు వాయువు కొఱకుఁ బ్రశ్నక్షమయ్యెను సమిధ (= పుల్లల) లచేతఁ బ్రజ్వరిల్లించు భూమ్యాకాశములను బ్రకాశింపఁ జేసెను.

౧౫౩౧. అ॒స్య॑ శ్చే॒షా॑ అ॒జరా॑ అ॒స్య భా॒నవః॑ సు॒సందృ॑శః సు॒ప్రతీ॑కస్య సు॒ద్యుతః॑ ।

భా॒త్వక్ష॑పో అ॒త్యక్తు॑ర్న సి॒న్ధ వో॒గ్నే రే॒జన్తే॑ అ॒ససన్తో॑ అ॒జరాః॑ ౩॥

దం॥ ఈ సుతొపబడుచున్న అగ్నికాన్తులు ముదిమిలేనివి. శోభన ముఖుడయిన యీతని కిరణములు చక్కగాఁ జూడఁబడునవై బాగుగాఁ బ్రకాశించుచు విశేషబలముగనఁబడుచుచుఁ జీకటిని తొలగించి సూర్యుని కిరణముల లెనే ముదిమిలేక చుఱుకుకలిగి విరాజిల్లుచున్నవి.

౧౫౩౨. య॑మే॒రిరే॑ భృ॒గవో॑ వి॒శ్వవే॑వస॒నా భా॑పు॒ధివ్యా॑ భు॒వన॑స్యమ॒జ్జనా॑ ।

అ॒గ్నింతం॑గీ॒ర్భిర్ని॒హిస్య॑ ఆ॒దమే॑య ఏ॒హోవస్వా॑నరూ॒ణో నరా॑జతి॥ ౪॥

దం॥ సర్వధనములుకల యగ్నిని భృగువంశ్యులు వేదికయొక్క ఒకభాగమందు అనఁగా నుత్తరవేదియందు భూతసంఘముయొక్క బలముచేత నభిముఖముగా స్థాపించిరి. ఆ యగ్నిని స్వకీయ గృహమందు స్తుతులతో సమీపించుము. ఏ యగ్ని సూర్యునివలె ధనములకు నీశ్వరుడయ్యెను. (వరుణ = సూర్య.)

౧౫౩౩. న॒యోవ॑రా॒య మ॒రుతా॑మి॒వస్త్వః॑ సే॒నేవ॑ సృ॒ష్టాడి॒వ్యా య॑ధాశ॒నిః ।

అ॒గ్నిర్జమ్భే॑ స్తీ॒గితై॑ర్తే॒ భర్వ॑తియో॒ధోన॑ శత్రూ॒న్మవ॑నా॒ నృ॒జ్జతే॑ ॥ ౫॥

దం॥ వాయువుల ధ్వనివలెను, రాజంపిన సేనవలెను, అంతరిక్షమందుఁ బుట్టిన పిడుగువలెను, ఏ యగ్ని యితగులు వారింప శత్రుముగానిదో ఆ యాయగ్ని తీక్షణదంతములతో శత్రువులను భక్షించును. (జ్వాలలే దంతములని తా.) శూరునివలె శత్రులహింసించును. వనములను దహించును.

౧౫౩౪. కు॒వినో॑ అ॒గ్నిరు॒చధ॑స్యపీ॒రస॒ద్వ సు॒ష్కవి॑ద్వసు॒భిః కౌ॑మ॒మావ॑రత్ ।

చో॒దఃకు॑వి॒త్తుతు॑జ్జ్యా త్సో॒తయే॑ధీ॒యః శు॑చి॒ప్రతీ॑కం తే॒మయా॑ధి యా॒గృణే॑ ॥ ౬॥

దం॥ ఈ యగ్ని అనేకమాన్లు స్తుతివిగోరినవాఁడగుఁగాక. సద్వలకు నిధివంటి వాఁడై బహువిధముల నుపయోగింపఁగాక. ఈ యగ్ని మమ్ముఁ గర్మలలోఁ బ్రేరించుచు లాభముకొఱకు బహుగాఁ దొందరించుఁగాక. ఈ స్తుతి మంత్రముతో నేను స్తుతించుచున్నాను.

౧౫౪౦ ఘృతప్రతీకంవ ఋతస్య ధూర్వాదమగ్నిం మిత్రంనసమిధాన ఋక్ష్వతే ।

ఇన్ధానో అక్రో విదధే ఘదీ ద్యద్భు క్రవర్ణాముదు నోయంసతే ధియమ్॥ ౭॥

దం॥ నేతితో మండుచున్నవాఁడు యజ్ఞమునకు ముందుండువాఁడు నగు నగ్నిని మిత్రునివలె యజమానుఁడు ఇధ్మములతో (పుల్లలు) దీపించుచు నలంకరించుచు న్నాఁడు. చక్కగా వెలుంగునట్టి, వ్యాపించుచున్నట్టి, యజ్ఞము నిమిత్తము స్వయముగా దీపించునట్టి యగ్ని మాకర్మలను సారక్షించుఁగాక.

౧౫౪౧ అప్రయుచ్చ నప్రయుచ్చ ద్భిరగ్నే శివే భిర్ః పాయభిః పాహిశగ్నైః ।

అదభే భిర దృపితే భిర్వై నిమిషద్భిః పరిపాహినోజాః॥

౮॥

దం॥ ఓ యగ్ని! పొరపాటులేకుండ న ర్తించుచుఁ బొరపాటులేని కళ్యాణకరమైన, సుఖమైన రక్షణలతో మమ్ము రక్షింపుము అందఱును గోరఁదగినవాఁడా! పుష్టుచునే హింసారహితమైన యితరులవమానింప శక్యముకాని చుట్టుకైన (రక్షణములతో) మమ్ములను బరిపాలింపుము.

సూ క్త ము, ౧౪౪.

దీర్ఘ తమఋషి, జగతిఛంద. ఆగ్నిదేవతే.

౧౫౪౨ ఏతి ప్రహతోతా వ్రతమస్య మాయయో ధ్వాందధానః శుచిపే శసంధియమ్॥

అభి స్రుచః క్రమతే దక్షిణా వృతో యాలస్యధామ ప్రథమంహనింసతే॥౧॥

దం॥ హేమానుమును జరిగించు (అధ్వర్యుఁడు) నీ యగ్నియొక్క ప్రతమును ప్రజ్ఞ చేతను అవలంబించుచున్నాఁడు. అతఁ డన్నిటిని మించి శోభననూపముగల ప్రజ్ఞ నుధరించినాడు. ప్రదక్షిణముగాఁ ప్రవర్తించుచు స్రుక్కులను గ్రహించుచున్నాడు. ఏ స్రుక్కులు ముందుగా నీయగ్నిసానమందుండునో ఆ స్రుక్కులను (అని పూర్వా న్వము.)

౧౫౪౩. అభీయృతస్య దోహనా అనూషతయోనో దేవస్య సదనే పరీవృతాః ।

అపాముపస్థే బిభృతో యదావస దధస్వహ అధయద్యా భీరీయతే॥ ౨.

దం॥ ఉదకధారలు తమపుట్టుచోటను సూర్యునం దావరించియున్నవై యీ యగ్నిని స్తుతించుచున్నవి. అగ్ని యుదకముల మధ్య నెపుడు ధరింపఁబడియున్నాడో (యపుడు స్తుతించెనని.) ఏ యుదకములతో నీయగ్ని భూమియందు నందఱిని జేరు చున్నాడో ఆ యమృతమువంటి యుదకముల నందఱు త్రావుచున్నారు.

౧౫౪౪. యయాషతః సవయసాత దివ్యపుః సమానమర్థం వితరిత్ర తామిథః ।

ఆదీరిభ గోనహన్యః సమస్సదావో హ్యుర్న రశ్మీన్త మయం స్త సారధిః॥ ౩॥

దం॥ సమానసామర్థ్యముకలవారు అన్యోన్యము ఒకే పనిని వెంటనే ప్రత్యేకము చక్కగాఁ జేయుచున్నట్టి (హోత - అధ్వర్యుఁడు) వారై అగ్నిశరీరమును దమవ్యా పారములతోఁ గలుపఁదిలఁచుచున్నారు. అనంతరము ఆహవనీయాగ్ని యజ్ఞమునకు సారధియై కల్గెములవంటి మానేతిధారలను సూర్యుఁడువలె, సర్వత్రా ధరించు చున్నాఁడు.

౧౫౪౫. యమీం ద్వాసవయసా సపర్యతః సమానేయోనా మిథునా సమోకసా ।

దివాననక్తం పలితో యువాజని పురూచర న్నజరో మానుషాయుగా॥ ౪॥

దం॥ సమాన సామర్థ్యముకల యిద్దఱును; ఫలమునకు సమానస్థలమగు యజ్ఞ మందు దింపఁతులవలెను, సమాననివాసముకల రాత్రింబనల్లవలెను, ఈ యగ్నిని బరిచరించుచున్నారు ఇట్టి యగ్ని ముదిసినను దరువాత వయసువచ్చినవాఁడై యయ్యెను. (నిష్పాలునున్నపుడు ముదుసలితనము, కఱ్ఱలువేసిన తరువాత యశావస మని తా) ఈ యిద్దఱి మనుష్యుల నుద్దేశించి బహుభృతాది హవిస్సుల భక్షిం చుచు ముదిమిలేచివాఁడై యున్నాడు. (హేమాత - అధ్వర్యుఁడు ఇద్దఱుని తా.)

౧౫౪౬. తమి॑ంహి॒న్వన్తి॒ ధీ॒త యో॒దశ॒ వ్ర॒శో దే॒వం॒మ॒రాస॑ ఊ॒తయే॑ హ॒వామహే॑

ధ॒నోఽధి॑ ప్ర॒వత॑ ఆ॒సఋ॑ణ్వశ్య॒భి ప్ర॒జిభ్యి॑ర్వ॒యునా॑ న॒వాధి॑త॥

దం॥ ప్రకాశించుచున్న ఆయియగ్నిని చేతివడివ్రేళ్లు విడిసఁతఁగింపఁ జేయుచున్నవి. మనుష్యులమయిన మేము రక్షణకొఱకు నగ్నినిబిలుచుచున్నాము. ధనుస్సునుండి ప్రసరించు బాణములు శత్రువుమీఁదబడునట్లు తనశరముచుండి వేగముగాఁ బ్రసరించుకిరణములను ఈయగ్ని విసరుచున్నది. (మిణుగురులని తా) ఇట్లువృద్ధిపొందిన యగ్నియంతటను సంచరించుచున్న క్రొత్తప్రజ్జలను జ్ఞాపకముచేయుచున్నది.

౧౫౪౭. త్వం॑హ్యగ్నే॒ ది॒వ్యస్య॒ రాజ॑సి॒త్వం పార్థి॑వస్య పశు॒పా ఇ॒వత్స॑నా॒ ।

ఏ॒నీ॒తఏ॒తే బృ॑హ॒తీ అ॒భిశ్రి॑యా హి॒రణ్య॑ యీ॒షక్వ॑నీ బ॒ర్హి రా॒శాతే॑ ॥

దం॥ ఓ యగ్నీ ! నీవుకదా అంతరిక్షమందుఁ బుట్టినదానికెల్ల నధికారినయియున్నావు ! పృథివియందుఁ బుట్టినవాటికి నీశ్వరుఁడవగుచున్నావు. స్వయముగాఁ బశుపాలకుఁడువలె స్వతంత్రుఁడవగు చున్నావు. కనుక ఈవిస్తృతైశ్వర్యవంతయైనట్టి హితరవణీయమైనట్టి చిన్నశబ్దమునొసర్చుచు ద్యావాపృథువులు నీయొక్క యజ్ఞమునుబొందుచున్నవి.

౧౫౪౮. అ॒గ్నే జ॒షస్వ॒ ప్రతి॑హ॒ర్యత॒ ద్వవో॑ మ॒న్ద్రా స్వ॒ధావ॒ ఋత॑జాత॒ సుక్ర॑తో॒ ।

యో॒విశ్వ॑తః ప్ర॒త్యజ్ఞ॑సి ద॒శశ॑తో ర॒ణ్యః సం॑దృ॒ష్టా పి॒తుమా॑ ఇ॒వక్ష॑యః॥ ౭॥

దం॥ ఓ యగ్నీ ! హవిస్సును స్వీకరింపుము. ప్రియమైన ఆస్తుతిని మరలగోరుము. మదించినవాఁడా ! హవిస్సులుకలవాఁడా ! యజ్ఞార్థముపుట్టినవాఁడా ! శుభకర్మకలవాఁడా ! యేసీవుసర్వ జగత్తునకును అనుకూలుఁడవయి యున్నావో దశశీయుఁడవో చక్కగాఁజూచుటకు సంతసముపుట్టింతువో విస్తారాన్నముకల గృహస్థునివలె ఆ నిన్నందఱును సేవింతురు.

సూక్తము. ౧౪౫.

దీఘతమసముషి - అగ్నిదేవత - శ్రీతిష్ఠప - తక్కినవి జగతి.

౧౪౪. తంపృచ్ఛతా సజగామాసవే దన చికిత్వా ఈయతే సాస్వీయతే ।

తస్మిన్తున్తి ప్రశిషస్తస్మిన్నిష్టయః స్వవాజస్య శవసం శుష్మిణస్పతిః॥ ౧॥

దం॥ ఓ యజమానా! ఆయగ్ని నడుగుడు. అతడు సర్వత్ర గమనింపఁగలఁడు. అతఁడెఱుఁగును అతఁడుచైతన్యవంతుఁడు. అతఁడే (ప్రేదగినచోటికి) బోవును. శీఘ్రముగాబోవును. ఆయగ్నియందుఁగావలసినవిషయములన్నియుంగలవు. అతనియందున్న భోగములును గలవు. అతఁడన్నమునకు బలమునకు నధిపతి. బలవంతుఁడగురాజునకుఁ గూడనీశ్వరుఁడు.

౧౪౫. తమిత్పృచ్ఛన్తి ససిమోవిపృచ్ఛన్తి స్వేనే వధీరో మనసాయ దగ్రభీత్ ।

నమృషతే ప్రభవంనా పరంవచోస్య క్రత్వాసచతే అప్రదృపితః॥ ౨॥

దం॥ ఆయగ్నినే యడుగుదును. అడిగినవాఁడు విపరీతము గానడుగుడు. అడిగినను అతఁడు ధీరుఁడయి తన మనసుతో నేదేది గ్రహించునో దానినే చెప్పును. అగ్ని తనమాటకు ముందే మాటను సహింపఁడు. తనమాట తరువాతి మాటనుగూడ సహింపఁడు. కనుక అగ్ని గర్వికాఁడు, ఈ యగ్నియొక్క (రక్షణ) కర్మతో నందఱును బ్రదుకుచున్నారు.

౧౪౬. తమిత్తచ్చన్తి జుహ్వోస్తమర్ష తీర్వశ్వాన్యేకః శృణావద్వ చాంసిమే ।

పురుషైష్ట తురిర్యజ్ సాధనో చ్ఛిద్రోతిః శిశురాదత్త సంరభః॥ ౩॥

దం॥ మనషిలుపురుషునియు నాయగ్నినే చెందుచున్నవి. స్తుతులన్నియు నతనినే చేరుచున్నవి. అతఁడొక్కడే. నామాటలన్నిటిని వినుచున్నాఁడు. అనేకములను బ్రేరించునట్టి, తరింపజేయునట్టి, యజ్ఞమును సాధించునట్టి, అవిచ్ఛిన్నరక్షణముకల శిశువువలె బ్రీయుడయినట్టి యగ్ని (కార్యమందు) ద్వరగలవాడై హవిస్సులను స్వీకరించుచున్నాఁడు.

౧౫౫౨. ఉపస్థా¹ యంచరతి² యశ్చ³మారతసద్యో⁴ జాతస్త⁵త్సా⁶ రయజ్యేభిః⁷ ।

అభిశ్వా¹స్తం మృశ²తే నా³న్వే⁴ ముదే⁵ యదీగచ్ఛ⁶న్య⁷ శక్ర⁸పిస్థితమ్⁹ ॥ ౪

దం॥ అధ్వర్యుఁడెపుడు (అగ్నియొక్క) ఉన్నతి కనుకఁగించు వ్యాపారమును జేయుచున్నాఁడో (అంటే వధిఁచుచున్నాఁడో అని తా.) అగ్ని యెపుడున్నతి నొందెనో అపుడే ఫలముల సంపాదించుటకు సర్వత్రసంచరించెను అందింపదగిన కర్మయందతని సంతోషము కొఱకు కోరిన ఆజ్యధారలు తనయందుఁ బడునపుడు, శాస్త్రుఁడగు యజమానుని అభిమర్శించుచున్నాడు. (అభిమర్శ = చేతితోఁ దుడుచుచు లాలించుట.)

౧౫౫౩. స¹శంమ్మగో² అప్యో³ వనర్గురుపత్వచ్యు⁴పమస్యాం⁵ నిధాయీ⁶ ॥

వ్యబ్ర¹వీప్వయునా² మ³క్త్యేభ్యో⁴గ్నిర్వి⁵ద్వా⁶ ఋత⁷చిన్తినత్యః⁸ ॥ ౫

దం॥ అగ్నియే చర్మము పఱచినట్లు ఓషధులు పఱచిన వేదియందు ఉంచఁబడెను. వెదకునట్టి స్వభావముగలట్టి, కర్మలకుఁపయోగించునట్టి వనమందు సంచరించునట్టి యాయగ్ని మరణధర్మముగల యజమానులకుఁ బ్రజ్ఞానములను ఉపదేశించును. ఏమంటే ఈయగ్ని సర్వజ్ఞఁడు, ఉదకముల నెఱింగినవాఁడు, లేక యజ్ఞము నెఱింగిన వాఁడు, సత్యమయినవాఁడుగదా!

సూక్తము. ౧౪౬.

దీర్ఘతమ, త్రిష్టు, అగ్ని.

౧౫౫౪. త్రిమూ¹ర్ధానంస²ప్త³ రశ్మింగృణీ⁴షే⁵ నూనమగ్నిం⁶ పిత్రో⁷రు⁸వ⁹స్థే¹⁰ ।

నిష¹త్తమస్య² చరతో³ధృవస్య⁴ విశ్వా⁵దివోరో⁶చ⁷ నా⁸పప్రి⁹వాంసమ్¹⁰ ॥ ౧

దం॥ మూఁడు (సవనములను) తలలుగలది యేడు (ఛందసులను) కల్లేములుకలది అంగవైకల్యములేనిది, ద్యౌవాప్యధువులసమీపమున నున్నది (అనగా యజ్ఞరూపాగ్ని యని తా.) నిశ్చలమయిన హవిస్సుల భక్షించుచున్నదియగు నీ యగ్ని సంబంధ

మయిన యాగములు ద్యులోకమందలి దేవవిమానములన్నిటిని బూరించుచున్నవి. దానిని స్తుతింపుము. (అగ్నికిఁగూడ నీ సూక్తచువ్వయించును. ఆ పక్షమున ఏడు జిహ్వలు ద్యులోకభూలోకాంతరిక్షలోకములు మూడును మూడుతలలు. తక్కినది సమానము.)

౧౫౫౫. ఉక్తామహో అభివవక్షవనో అజరస్తస్సావిత ఊతిఋష్వః ।

ఉర్వాకపదో నిదధాతిసానో రిహన్త్యాధో అరుషాసోఅస్య॥ ౨॥

దం॥ వర్షించువాఁడు మహాత్ముఁడగుచు భూమ్యంతరిక్షములను అగ్ని వహించుచున్నాఁడు. ఇతఁడు ముదిమిలేనివాఁడు, గొప్పవాఁడు, రిక్షణములుకలవాఁడు. అతఁడు మాయజ్ఞగృహమున కభిముఖుఁడగుచున్నాఁడు. విస్తారమయిన భూమియొక్క యున్నత ప్రదేశమున (అనగా వేదికయందని తా.) పాదములుంచుచున్నాఁడు. ఈ యగ్నిజ్వాలలు పొదుగువలెనున్న యంతరిక్షమును అంటుచున్నవి (దూడ పొదుగునాకినట్లు నాకుచున్నవని తా.)

౧౫౫౬. సమానంవత్సమభిసం చరన్తీవిష్వగ్ధేనూ విచరతః సుమేకే ।

అనపవృజ్యా అధ్వనో విమానే విశ్వాన్కేతా అధిమహోదధానే॥ ౩॥

దం॥ ఒకేవత్సయగుచున్న యగ్ని కభిముఖముగ సంచరించు రెండుధేనువులయి యున్న పత్నీయజమానులు శోభనకర్మనంతులై యంతట సంచరించుచున్నారు. (సమిధాజ్యములతో నగ్నిని బెంచినందున పత్నీ యజమానులు తల్లిదండ్రులు) విడువందగని మాగణములను అగ్నిచుట్టును సిద్ధపఱచుచున్నారు. గొప్పవగు సర్వప్రజ్ఞానములను అధికముగా ధరించుచున్నారు.

౧౫౫౭. ధీరానః పదంకవయో నయన్తినానాహృదా రక్షమణా అజుర్యమ్ ।

సిషాసన్తః పర్యపశ్యన్త సిన్ధునూవిరేభ్యో అభవత్సూర్యోన్మాన్ ॥ ౪॥

దం॥ బుద్ధిమంతులయిన అధ్వర్యుఁడు మొదలగువారు వృద్ధి నొందుచున్న యగ్నిని వేదియందుంచున్నారు. వారు బహు తెలిసినవార్లు. అనేకవిధములయిన బుద్ధులతో

మౌ ౧. అను ౨౧. సూ ౧౩౭.] ఋగ్వేదము.

౪౧

నగ్నిని రక్షించుచున్నవారునయి యజ్ఞఫలముల నిచ్చుచున్న యగ్ని నన్నివిధముల
సేవించుచున్నారు అన్నిటిని బుట్టించు నీయగ్ని ఇట్టి భక్తులయిన మనుష్యుల
కొఱకుఁ బ్రత్యక్షమయ్యెను.

౧౫౫౨. దిదృక్ష్యోఽగ పరికాష్టాసుజేన్య ఈశేన్యోమహో అర్భాయజేవసే ।

ఫరుత్రాయదభవతూనిరహేభ్యో గర్భేభ్యో మఘవా విశ్వదత్తతః ॥

దం॥ ఈ యగ్ని అనుగ్రహదృష్టికలవాడై దిక్కులందు సర్వత్రా కనంబడుచు
స్తుతింపఁదగి గొప్పవారగు దేవతలకుఁ జిన్నవారగు యజమానులకు రక్షణచేయు
టకై యున్నాఁడు. అందుచేతనే యనేకచోట్ల హవిరన్నముగల్గి సర్వమునుజూచుచు
శిశువులవంటి యాయజమానులను బ్రసవించుచున్నాఁడు.

సూక్తము. ౧౩౭.

పూర్వసూక్తివతు.

౧౫౫౩. కథాతేఅగ్నే శుచయన్త ఆయోర్ద్విదా శుర్వాజేభి రాశుషాణాః ।

ఉభేయత్తోకేతనయేదధానా ఋతస్యసామనణయంత దేవాః ॥

దం॥ ఓ యగ్నీ! నీకిరణములు వెలుగును గలిగించుచు (హవిస్సుల) శీఘ్రముగా
నందుకొనుచు నన్నములతోఁ గూడిన యాయుర్దూరుమును ఎట్లిచ్చుచున్నవి? ఏమంటే
అన్నాయువుల రెంటిని, కొమ్మలను ధరించినట్లు; ధరించు యజమానులు యజ్ఞ
మందలి సామమంత్రములను ఉచ్చరించుచుదురు. (వారి స్తుతి గానముచేతనే వారి
కన్నాయువులు కలుగుచున్ననని తా.)

౧౫౫౪. భోభావేఅస్య వచసోయన్తిష్ఠ మంహిష్ఠస్యప్రభృతస్య స్వధావః ।

క్షీయతిత్వో అనుశోవో గృణాతి వందూరుస్తేతన్వం వందేఅగ్నే ॥

దం॥ అత్సన్తమౌనవంతౌశవయిన ఓ యగ్నీ! హవిస్సులన్నముగాఁ గలవాఁడా! మిగుల పూజ్యముయిన ఉత్కృష్టముగా సంచరించిన నా యీస్తుతియొక్క రీతిని దెలిసికొనుము. అగ్నీ! ఒకఁడు (యాగముచే) విరోధించును. ఒక డనుకూలుడై స్తుతించును. (అందులో) స్తుతించువాఁడే నేను నీ మూర్తిని స్తుతించుచున్నాను.

౧౫౬౧. యే॒షా॒యవో॑ మా॒మతే॑ య॒స్తే అ॒గ్నే ప॑శ్యన్తో అ॒న్తం దు॑రితా ద॒రక్షన్॑ ।

ర॒రక్ష॑తాన్తున్తృ॒తో వి॒శ్వవే॑దాది॒ష్టన్త ఇ॒దిప॑వోనా హ॒దేభుః॑ ।

3॥

దం॥ అగ్నీ! నీసంబంధమయిన యేరక్షణములు మమతాపుత్రుని జూచుచున్నదై గ్రుడ్డితనమును బోగొట్టి రక్షించినవో సుఖకరములయి సర్వము నెఱింగిన యారక్షణములు నీవద్దనున్నవి. హింసకులయిన శత్రువులిక మమ్ము బాధింపలేరు.

౧౫౬౨. యో॒నోఅ॒గ్నే అ॒రివా॑ ఓ॒ఘాయు॑రరాతీ॒వా మ॒ర్చయ॑తి ద్వ॒యేన॑ ।

మన్తో॑గురుః పు॒నరస్తు॑వో అ॒స్మా అ॒నుమృ॑క్షీ॒ష్ట తన్వం॑దురు క్షే॒॥

౪॥

దం॥ ఓ యగ్నీ! ఎవఁడేని మాకుఁ బాపము దలచినవాఁడును, మాకివ్వవలసిన దానిని నోటితోనో, శరీరముతోనో అడ్డుపెట్టుచు బాధించువాఁడును గలఁడో మరల నా బాధలు వానికి అధికముగా నగునుగాక ఆనురుక్తులచేత వానిశరీరమే తుప్పుకొని పోవుగాక. (నశించుగాత తా.)

౧౫౬౩. ఉ॒తవా॑యః సహస్యప్ర॒విద్వా॑న్సర్వో మ॒ర్తం మ॒ర్చయ॑తిద్వ॒యేన॑ ।

అ॒తః పా॑హి॒స్తవమా॑నస్తు॒వన్త మ॒గ్నే మా॑కి॒ర్నో దు॑రితాయ॒ధా యాః॑ ॥ ౫॥

దం॥ మఱియు నో బలపుత్రుడా! (బలముతో మధనము చేసినందునఁ బుట్టి నాఁడుకనుక) అగ్నీ! బాగుగాఁదెలిసిన యే చుర్జ్యుడు (మీఁద వివరించిన) రౌఢు విధముల బాధలను మచుష్యులకుఁ గలిగించునో స్తుతింపఁబడిన ఓ యగ్నీ! స్తుతి చేయు నన్న ఆ బాధచుండి రక్షింపుము. వాఁడు చేయుపాపమునకు దొఱకకుండ క్షింపుము.

సూక్తము. ౧౪౮.

పూర్వోక్తము.

౧౫౬౪. వ_॑ధీ_॑ద్య_॑చీం వి_॑ష్టా_॑మా_॑తరి_॑శ్వా హో_॑తారం వి_॑శ్వా_॑పుం వి_॑శ్వ_॑దే_॑వ్యమ్ ।

ని_॑యం_॑దధు_॑ర్మ_॑ను_॑ష్యా_॑ సు_॑వి_॑త్సు_॑స్వ_॑ర్ణ_॑చి_॑త్రం వపు_॑షే వి_॑భా_॑వమ్ ।

౧౫

దం॥ దేవతలను బిలుచునట్టి అనేకరూపములుకలట్టి సర్వదేవతలకుపయోగించు నట్టి యీ యగ్నిని వర్షవాయువు కట్టలలోఁ బ్రవేశించినవాడై మధించెను. ఋషి శాంతురయిన ప్రజలు యజ్ఞసిద్ధికై వివిధప్రకాశము గలిగి కోరఁదగిన సూర్యునివలెను ఉంచుకొనిరి.

౧౫౬౫. ద_॑దా_॑న_॑మి_॑న్న_॑ద_॑వ_॑భ_॑స్త మ_॑న్మా_॑గ్ని_॑ర్వ_॑హ_॑ఖం మ_॑మ_॑శ_॑స్య చా_॑కన్ ।

జ_॑వ_॑స్త వి_॑శ్వా_॑న్య_॑స్య క_॑ర్నో_॑ప_॑స్తు_॑తిం భ_॑ర_॑మా_॑ణ_॑స్య కా_॑రోః ॥

౨౧

దం॥ అగ్నికొఱకు స్తుతిచేయుచున్న నన్ను శత్రువులు హింసింపజాలరు. స్తుతి చేయుచున్న నాస్తుతిని నా సమస్తకర్మలను, సేవించుచున్నారు.

౧౫౬౬. ని_॑త్యే_॑చి_॑న్న_॑యం స_॑ద_॑నే_॑జ_॑గ్రు_॑భే ప్ర_॑శ_॑స్తి_॑భి ర్ద_॑ధి_॑రే య_॑జ్ఞి_॑యా_॑సః ।

ప్ర_॑సూ_॑న_॑య_॑స్త గృ_॑భ_॑యం_॑త ఇ_॑ష్టా_॑వ_॑శ్వా_॑సో న_॑ర_॑థ్యో_॑రా_॑హ_॑ణాః ॥

౩౧

దం॥ యజ్ఞముసేయువారు ఏ యగ్నిని మధించి నిత్యగృహమందు (గార్హ పత్యము) శీఘ్రముగా నిల్పిరో ఘృతులచే ధరించిరో యజ్ఞము నిమిత్తము గ్రహించిన యా యగ్నిని, రథమునగట్టబడి వేగముగా నడుచు గుట్టమునువలె; ఇష్టమయిన చోటికి గొంచుబోవుచున్నారు. (గార్హ పత్యాగ్నిని మొదటనిలిపి దానిలోనుండియే ఆహవ నీయ దాక్షిణ్యాగులు ప్రణయింతురు = గృజింతురు.)

౧౫౬౭. పు_॑హ_॑ణీ_॑ద_॑హ్నో రి_॑ణా_॑తి జ_॑మ్భే రా_॑ద్రో_॑చ_॑తే_॑వ_॑న ఆ_॑వి_॑భా_॑వా ।

ఆ_॑వ_॑స్య నా_॑తో అ_॑ను_॑వా_॑తి శో_॑చి_॑ర_॑స్తు_॑ర్న_॑శ_॑ర్యా_॑మ_॑న_॑నా_॑మ_॑ను_॑ద్యూ_॑న్ ॥

౪౧

దం॥ బహుచస్తుత్యును గాల్చివేయు నీయగ్ని వంతములవంటి జ్వాలలతో ననమం దనేక వృక్షమును ధ్వంసము చేయును. అనంతరము వనమగు వివిధప్రకాశవంతుడై సర్వత్ర ప్రజ్వలించుచున్నాడు. తరువాత నితని జ్వాలలకు, ఎగుడునట్టి బాణము లను విలుకాడు విసరునట్లు, అనుకూలవాయువు ప్రతిదినమూదాను విసరుచునే యుండును.

౧౫౩౨. నయం॑రి॒పవో॑ నరి॒షణ్యవో॑ గర్భే॑ సం॒తం రే॒షణా॑ రే॒షయః॑తి ।

అంధా॑అ॒పశ్యా॑ సద॒భన్మ॑ భి॒ఖ్యాని॑త్యాస॒కా ప్రే॒తారో॑ అరక్షన్ ॥ ౫॥

దం॥ గర్భమువలె రక్షకమగు నరణిమందున్న యే యగ్నిని హింసాస్వభావులయిన నరులు హింసింపజాలరు. ఈతని మహత్తును జ్ఞానములేనివారు, గన్నులు కానరానివారును హింసింపలేరు. నిత్యులై యగ్నిని దృష్టిచేయువారు దీనిం గాపాడకొనుచున్నారు.

సూక్తము. ౧౪౯.

దీర్ఘతమ, విశాఖధంద, అగ్నిదేవత.

౧౫౩౩. మహా॑స॒రాయ॑ ఏ॒షతే॑ ప॒త్తిర్దన్ని॑న ఇ॒నస్య॑వసునః పద॒తి ।

ఉ॒ప॒ధ జ॒న్తమ॑ద్రయో విధన్నిత్ ॥

౧॥

ద॥ పూజ్యమగు ధనమున కధిపతియైన ఆ యగ్ని యిష్టము నీచ్ఛును నభిముఖముగా మాదేవయజ్ఞస్థానముగూర్చి నడచును. అతఁడధికారుల కధికారి. అట్టి యగ్నిధనములకు నివాసమయిన వేదికయందుండెను. మమ్ముఁ జెందియున్న యీ యగ్నిని (అభిషవ) శిలలుపట్టుకొని యజమానులు సేవించుచున్నారు.

౧౫౩౪. సయో॑వృ॒షా న॒రా నరో॑వ॒స్యాః శ్రవో॑ భి॒రస్తి॑ జీ॒వతీ॑త॒ర్గః ।

స॒సా॒ణః శి॒శీత॑యోనా॒

౨॥

దం॥ ఆ యగ్ని మనుష్యులకువలె ద్యావాప్యృథువీ లోకములకుండు వర్షమును గురిపించువాడై, కీర్తికలవాడై ప్రవర్తిలె. ఏమంటే నానావిధప్రాణులచేత ననుభవించబడిన సృష్టికలవాడయి యే యగ్నిగర్భాశయమందుఁ బ్రవేశించి (రేతస్సును) దేహముగా మార్పును. (శరీరమందున్న జీతరాగ్ని గర్భమందుఁ సంయోగకాలమునఁబడినవీర్యమును దేహముగా మార్పును.)

౧౫౭౧. ఆయఃపురం నార్హిణీ మపిదేదత్యః కవిర్నభన్యోత నార్వా ।

సూరోనరుగుక్వా ఇతాత్నా॥

దం॥ ఏ యగ్ని యజమానుల ఉత్తరవేది స్థానమును బ్రకాశింపఁజేయుచున్నాడో ఆ యగ్ని తాఁగోరిన చోటికిఁ బోఁగలవాఁడును మేధావియు వేగముగల యాకాశ వాయువువలె గమించువాఁడు. (ఇంద్రవరుణాది సర్వదేవతలు నగ్నిరూపులే యసితా.)

౧౫౭౨, అభిద్వి జన్మాత్రీరోచనాని విశ్వారజాం సిశుశుచాన్ అన్తాత్ ।

హోతాయజిష్యో అపాసధస్సే॥

దం॥ రెండిటివల్లఁబుట్టి (అరణులు, లేక ద్యావాప్యృథువులు) యీ యగ్ని మూఁడు లోకములను, సర్వలోకములను అంతటను బ్రకాశింపఁ జేయుచు దేవతను బిలచు వాడై యాగకర్తయగుచుఉదకములున్నచోటనున్నాడు. (ఉదకములున్నచోటాకాశమునకు వేఘము.)

౧౫౭౩. అయం సహోతాయో ద్విజన్మా విశ్వదధేవార్యాణి శ్రవస్యా ।

మర్త్యోయో అస్మై సుతుకో వదాశ్॥

దం॥ ఏవఁడు రెండిటివల్ల బుట్టెనో, ఏవఁడు హోమముగలీగించునో వాఁడు అన్నములను (= హవిస్సులు) గోరుచు సకలవరములను ధరించుచున్నాడు. అట్టి యగ్నికొఱకు ఏ మనుష్యుఁడు హవిస్సుల నిచ్చునో వాఁడు మంచి కొడుకులు గల వాడగును.

సూక్తము ౧౧౦.

దీర్ఘతమ, అగ్నిదేవ, ఉష్ణిక్చం.

౧౫౭౪. పురు॑త్వా॒ దా॒శ్వా॒న్వో॒చే రి॒రగ్నే॑త॒వస్వి॑దా ।

తో॒దస్యే॑వ శ॒రణ॑ ఆమ॒హస్య॑॥

౧॥

దం॥ ఓ యగ్నీ! నిన్ను బహువిధముల స్తుతింతును. బహుదాతవు నీవు. నీయొక్క ఆభిముఖ్యముచేతనే హవిస్సులిచ్చువాడనయి, అధికారియింట నొకరు సేవించునట్లు సేవించుచుంటిని.

౧౫౭౫. వ్య॑ని॒నస్య॑ ధ॒నినః॑ ప్ర॒హోషే॑ చి॒దర॑రుషః ।

క॒దాచ॑నప్ర॒జగ॑తో అ॒దేవ॑యోః॥

౨॥

దం॥ నిన్ను స్వామిగాఁ గొలువని వానికిని ధనముగలిగి హోమమునకు దానినుప యోగింపని వానికిని, ఎపుడును దేవతలను గొలువని వానికిని, స్తుతింపని వానికిని, ఎపుడును నీవు ధనాది కోరిక లివ్వకుమని నేను నొక్కొక్కాణించుచున్నాను.

౧౫౭౬. స॒చన్దో॑ వి॒ప్రమ॑ర్త్యోమ॒హో వ్రా॑ధ॒న్తమో॑దివి ।

ప్ర॒వేతే॑ అగ్నే॒ వను॑ష॒హ స్యా॑మః॥

౩॥

దం॥ మేధావంతుడవైన యో యగ్నీ! యే మనుష్యుడు నిన్ను యజించునో వాడు ద్యులోకమందుఁ జంద్రుడై యుండును. నీవు గొప్పదేవతలలోఁ గొప్పవాడవు. ఓ యగ్నీ! నీ భక్తులమై యత్యంతము గొప్పవారమై యున్నాము.

సూక్త ము. ౧౫౧

శ్లోకము, మిత్రావరుణదేవ. జగదీశ్వర.

౧౫౨౨. మిత్రం నయం శిష్యాగోమ గన్యచాన్వితో విజ్ఞానపు జేదనన్ .

అరేజేతాం రోదసిపాదసాగిరాత్రిప్రియం యదతం జనుషానునః . ౧

దం|| గోవులుకోరి ధ్యానించు యజమానులు గోవుల నిమిత్తము సామ్యముచేత సూర్యునివంటి వైద్యుతాగ్నియై యున్నటువంటి సర్వప్రాణులకుఁ బ్రయమైన యాగ ముచేయఁదగినట్టి యై యగ్నిని రక్షణముకొఱకుఁ బుట్టించిరో అట్టి యగ్నియొక్క బలముచేతను, ధ్వనిచేతను, ద్యావాప్రభువులు కంపించినవి.

౧౫౨౩. యదత్యద్వాం పురుషాహస్యసోమనః ప్రమిత్రానానాధిశే స్వాభవః .

అధక్రతుం విదతం గాతుమర్చిత ఉతశ్రుతం వృషణా వస్త్యావః . ౨

దం|| మిత్రావరుణలారా! ఏకారణముచేత సోమయాజిని మీరు కోర్కెల నిష్ప వలసి మిత్రులవలె బోషించుచున్నారో ఆకారణముచేత మీగమనమును బూజించు వాని కర్మను దరువాతను తెలియుఁడు. వర్షదాతలారా! మఱియు మీరు యజ్ఞశాల గల యజమానుని స్తోత్రమును వినుఁడు.

౧౫౨౪. ఆవా భూష నితయో జన్మరోదస్యః స్రవాచ్యం వృషణా దక్ష సేమహే .

యదేవ్యతా య భరథో యదగ్వతే ప్రహోత్ర యాశిమ్యాపిథో అధ్వరమ్ || ౩ ||

దం|| (కోర్కెలు) వర్షించునట్టి మిత్రావరుణలారా! ద్యావాప్రభువులచే నుతింప బడిన మీజననమును గొప్పబలము కొఱకు యజమానులలంకరించుచున్నారు ఏకారణమువల్ల యజ్ఞసామర్థ్యమును, ఏకారణముచేత మిమ్ముఁ బొందిన వారికే నిష్ప్రభలమును మీరు ఇచ్చుచున్నారో ఆకారణముచేత స్తుతిసూపవాక్కువల్లను (హవిః ప్రదాన) కర్మవల్లను యజ్ఞమును బొందుచున్నారు.

౧౫౮౦. ప్ర॒నా॒క్షీ॒తి॒ర॒సు॒ర॒యా మ॒హి॒ప్రి॒య॒ఋ॒తా॒వా॒నా వృ॒త॒మా ఘో॒ష॒ధో॒బృ॒హత్ ।

యు॒వం॒ది॒వో బృ॒హతో దక్ష॑మా॒భు॒వం గాంధ్య॑స॒యజ్ఞా॑ధే ఆ॒పః॥ ౪॥

దం॥ బలవంతులగు నోమిత్రావరుణులారా! మీ యిద్దటి ఏ స్థానము విశాలమై, ప్రియమైనదియో దానియందుఁ గూరుచుండుడు. కూర్చొని యాగకర్తలగు మీరు గొప్పదగు మాయజ్ఞమును సంపూర్ణము చేయుఁడు, ఏమంటే, మీరు గొప్పదగు ద్యులోకాగ్రమందుండి తృప్తి గలిగించునట్టి సర్వత్ర ఉండునట్టి కర్మను (అనఁగా సోమయాగమును) శరీరపుష్టికై యావును సేవించునట్లు సేవించుచున్నారు.

౧౫౮౧. మ॒హి అ॒త్ర॒మ॒హి॒నా॒వార॑ మృ॒ణ్వ॒ధోరే॒ణ వస్తు॒జఆ సద్గు॑నే॒నవః॑ ।

స్వ॒ర॒న్తి॒తా ఉ॒పర॑తాతి సూ॒ర్య॒మా॒ని॒ముచ॑ ఉ॒పస॑స్త॒క్వ వీ॒రి॒వ॥ ౫॥

దం॥ విశాలమయిన యీ పృథివియందు నే ధేనువులకుఁ గోరఁదగిన స్థలమును సంపాదించితిరో ఆ ధేనువులో మిత్రావరుణులారా! పాడిగలిగి నిర్దుష్టములయి మందలలోఁగలవు. ఆ యావులంతరిక్షమందు సూర్యునింజూచి ఉదయాస్తమయములందు, దొంగను బట్టుకొనువాఁడటచునట్లు, అటచుచు సంచరించుచున్నవి. (ద్యావౌపృథువుల కధిదేవతలు మిత్రావరుణులగుటచేత సుఖసంచారము జంతువులకు తదధీనమని తా.)

౧౫౮౨. ఆ॒వా॒మృ॒తా॒యకే॑ శి॒నీ ర॒నూ॒ష॒తమి॒త్రయ॑త్ర వరు॒ణా గా॒తు॒మర్చ॑ధః ।

అ॒వత్స॑నా సృ॒జతం॑ పి॒న్వతం॑ ధి॒యో॒యు॒వం విప్ర॑స్త్వ మ॒న్మనా॑మి ర॒జ్యధః॑॥ ౬॥

దం॥ మిత్రావరుణులారా! మీరిద్దఱును ఏ యాగమునకు వత్తురో ఆ యాగమందు అగ్నియొక్క కేశములవంటి జ్వాలలు మీకు హవిస్సుల నందించుచున్నవి. స్వయముగా వర్షము కురిపించుడు. మాకర్మలను వృద్ధి నొందింపుడు. మేధావియగు యజమానుని స్తుతులకు మీరీశ్వరులై యున్నారు.

౧౫౮౩. యో॒హం॒యజ్ఞే॑ శ॒శ॒మా॒నో హ॒దా శ॒తి॒క॒వి॒హోతా॑య॒జతి॑మ॒న్మసా॑ధనః ।

ఉ॒పా॒హతం॑ గచ్ఛ॒థో వీ॒థో అ॒ధ్వర॑మచ్ఛా॒గిరః॑ సు॒మతి॑ంగం॒తమ॒న్మయా॑ ॥ ౭॥

దం॥ ఏ యజమానుఁడు మిమ్ము యాగములలో స్తుతించుచు హవిస్సుల నివృత్తిచే
న్నాఁడో ఎఁడు మేధావియై తగిన సాధనములతో యజ్ఞము నాచరించుచున్నాఁడో
యాయజమానునిగూర్చి చనుఁడు, అతని యజ్ఞముఁగోరుఁడు. మమ్ముఁ గోరు
చున్న మీరు మాస్తుతులకు గూర్చిరండు.

౧౫౨౪. యువాం యజ్ఞేః ప్రథమాగోభి రక్షతఋతా వానామచపోన స్రయుక్తీషు ।

భరన్తివాం మన్మనాసం యతాగిరో దృప్యతామనసా రేవదాశాథే॥ ౫

దం॥ వరోదకమునిచ్చు మిత్రావరుణులారా! మొదటివారైన మిమ్ము (స్తుతి)
చాక్కులతో యాగప్రయోగములలో యజమానులు మీయందు మనసుంచి
పూజించుచున్నారు. మిమ్ము జెందిన స్తుతులను మనసుతోఁ గూర్చుచున్నారు,
కనుక తిరస్కారములేని మనసుతో మీరు ధనముగలిగించు మాకార్యము నవలం
బించుచున్నారు

౧౫౨౫. రేవద్వయో దధాథే రేవదాశాథే నరామాయాభి రితక్షితిమాహీనమ్ ।

నవాంద్యావో హభిర్నోత సిన్ధవోన గేవత్వం పణయోనా నశుర్నఘమ్॥ ౬

దం॥ మిత్రావరుణులారా! మీరు ధనముతోఁగూడిన యన్నమును ధరించుచు
న్నారు. కనుకనే మమ్ముఁగూర్చి గమనించు మీ ప్రజ్ఞులచేత నతిమహత్తైన ధనయు
క్తాన్నమును మాకిచ్చుచున్నారు రాత్రియుఁ బవలును మీదేవత్యమును బొందలేదు.
నదులుఁగూడఁ బొందలేదు. అసురులును బొందలేరు, మీకున్నధనము వారికిలేదు.

సూక్తము. ౧౫౨.

దీర్ఘతమఋషి. త్రిష్టుప్తం, మిత్రావరుణదేవత.

౧౫౨౬. యువంవస్త్రాణి పీవసావ సాథేయువో రచ్చిద్రామస్త వోహసర్గాః ।

అవతిరతిమన్మతానివిశ్వ ఋతేన మిత్రా వరుణా సచేథే॥ ౧

దం|| మిత్రావరుషులారా! చిరుగులు లేని వస్త్రమును, (ఇవట కాస్తలే వస్త్రములుగా వచ్చెను) మీరు కట్టుకొనుచున్నారు. మీ సృష్టికార్యములు అవిచ్ఛిన్నములై యెన్నఁగిరవి. ఇట్టి మీకు సకల పాపములను నశింపజేయుచున్నారు. మీరు సత్యముతోఁగూడి యున్నారు.

౧౨౩. పతచ్ఛసత్యో విచి కేతదేమా సత్యో మన్తః కవిశ స్తబుఘావాన్ ।

త్రైకశ్రీరమా నిచతుశ్రయగ్రో దేవనిదోహప్రథమా అజూర్యన్ ॥ ౨॥

దం|| వీరిద్వితీయో నాకఁడే మెచ్చఁదగిన కర్మ నాచరించెను. ఆ యొక్కఁడును ఇతరులచే బాధింపరానివాఁడు. ఆలోచనకలవాఁడు, బుద్ధినిరతులచేత నుతింపబడువాడు శత్రువుల హింసించువాఁడు. మూఁడుచుల యాయుధముల శత్రువును నాలుగించుల యాయుధముతో జయించును ఉగ్రుఁడై చుప్పును దేవనిందకులు స్వయముగానే మొట్టమొదటనే నశింతురు (దేవతాస్తుతి చేయువాఁడు ఒకఁడు నింద చేయువాఁడు రెండవవాఁడని తా)

౧౨౪. అపాదేతి ప్రథమా పద్వతీసాంక స్తద్వాం మిత్రా వరుణా చికేత ।

గర్భభారంభరత్యా చివస్యముతా పిప ర్యన్మతం నితారిత్ ॥ ౩॥

దం|| ఓ మిత్రావరుషులారా! పాదములుగల జంతువులకంటె ముందుగానే పాదములు లేని యుపస్థువచ్చుచున్నది. (సూర్యుని రథముమీదనే వచ్చుటచేత పాదములు లేవని తా) మీ యిద్వతి యాస్రసిద్ధకర్మ నెవరెగుంగుదురు? ఈ లోకము యొక్క భారము మీ శిశువున (సూర్యుఁడు) భరించుచున్నాఁడు. అతఁడు సత్యమును (అనగా బ్రహ్మని తా) పూరించును. అన్యతమును (అనగా నంధకారమును) నశింపజేయును.

౧౨౫. ప్రయన్ మిత్యరిజారం కనీనా పశ్యామసినో పనిపన్యమానమ్ ।

అన పశ్యామితావసానం ప్రియం మిత్రప్య వరుణస్యభామ । ౪॥

దం॥ సోగపయిన కన్యకలగు ఉపస్థులకుః జాతుశయిన సూర్యుని కడనున్న
వానిగానే చూచుచున్నాము. క్షణమైన గూర్చునుటఁ జూడము. ఆ సూర్యుఁడు
విడివిడిగా వ్యాపించిన తేజస్సులను వ్యాపింపఁ జేయుచున్నాఁడు. జగత్తునకుఁ
బ్రయుఁడు మిత్రునకు, వరుణునకుఁ బ్రీతికరమైన నివాసస్థానమయి యున్నాఁడు.

౧౫౯౦. అనశ్శోజాతో అనభీశురర్వాక నిక్రదత్తుత యదూర్హస్వనః ।

అచిత్తం బ్రహ్మజుజుష్యమ్యవానః ప్రమిత్రేధామ నకుణే గృణన్తః॥ ౫॥

దం॥ ఆ సూర్యుఁడు గుట్టలును, శ్యాలును లేకుండ శీఘ్రముగా రథమును నడిపిం
చుచు బ్రకాశము గలిగించుచు మీఁదమీఁదను ఎత్తుగా గమనించుచున్నాఁడు. మన
స్సన కెఱుంగ శక్యముగాని పూర్వోక్తకర్మను మిత్రునియందును వరుణునందును
ఆధారపడినవానిగా నారోపించుచు మిత్రావరుణుల సామర్థ్యమును స్తుతించుచు మిక్కి
లిగా మనుష్యులు నేవించుచున్నారు

౧౫౯౧. ఆధేనవోమామతే యమనంతీర్మహ్నప్రియం పీపయన్తస్మిన్నాశత్ ।

పితోభిజ్జేతవయునానివిద్వానాసావిచాసన్నదితిమురుష్యేత్ । ౬॥

దం॥ మమతా పుత్రుడయిన (మమతయనుస్త్రీ) దీప్తముడను నమ్మ గర్భయం
దాసక్తిగల వానిని. ధక్షిించుచు గోవులు తమ పొదగులందున్న క్షీరముతోఁ దృప్తి
నొందించుగాక (మిత్రావరుణలే పొదుగలో బాలుగలిగింతురట) హవియు
నిచ్చినదీప్తముడు కర్మజ్ఞానముకల్గి హోమశాస్త్రమును నోటితో మిమ్ము నడుగు
గాక. (మిమ్ము నేవించుచు గర్భను పరిపూర్తిగలిగించి కోపాడునుగాక.

౧౫౯౨. ఆచామిత్రావరుణా హవ్యజుష్టిం నమసాదేవావవసా వపుత్యామ్ ।

అస్మాకం బ్రహ్మవృతనాను సహ్యలస్మాకం వృష్టిర్వివానుషారా ॥ ౭॥

దం॥ మిత్రాతరుణదేవతలారా! స్తుతింపబడి రక్షణకొఱకు మాటిమాటికిని హవి
స్సను భక్షింపుడు. ఇపుడు మేము చేయుచున్న కర్మయుక్తములందు శత్రువులను
సహించుగాక. ద్యౌలోకమునుండి కలుగువారి ము మాకు వృష్టిని గిలిగిరించుచుండగో
రాక.

సూక్తము, ౧౫౩.

పూర్వసూక్తవతు.

౧౫౩ కి. యజామ హేవాంమహాః సజోషాహవ్యే భిర్మిత్రావరుణా నమోభిః ।

ఘృతైర్భుతస్రూ అధయద్వామస్మే అధ్వర్యవోనధీతి భిర్భరంతి ॥ ౧

దం॥ నేతిని స్రవింపఁజేయు మిత్రావరుణులారా! సమాన ప్రీతికలవారమై (యజమానబుద్ధిజులము) హవిస్సులతోను, నేతులతోను, నమస్కారములతోను మహాత్ములగు మిమ్ముఁ బూజింతుము. మఱియు నేకారణముచేత మమ్మును మా అధ్వర్యులను స్వకర్మలచేతఁ బోషించుచున్నారో ఆ కారణముచేతఁ బూజింతుము.

౧౫౪ ర. ప్రస్తుతి ర్వాంధామనప్రయుక్తి రయామి మిత్రా వరుణా సువృక్తిః ।

అనక్తియద్వాం విదధేషు హోతాసుమ్నంవాం సూరిర్భృషణా వియక్షన్ ॥ ౨॥

దం॥ మిత్రావరుణులారా! మీయాగమును గూర్చిన సంకల్పము మాత్రమే మీతేజస్సును మావద్దనుంచుచున్నది. మీమనస్సు నాకర్షించిన వారమయితిమి. ఓ వర్షదాతలారా! యజ్ఞములందు మిమ్ముగూర్చి మాహోత యెపుడు హవిస్సులర్పించునో యపుడు మీ మీహోత్యుమెఱింగిన నేను యాగముసేయ నిశ్చయించిన వాడనై మీవల్ల సుఖమును బొందుచున్నాను. (యజమానుని వాక్యమిది.)

౧౫౫ గి. విషోయధే నురదితి ఋతా యజనాయ మిత్రా వరుణా హవిర్దే ।

హిన్వోతీయద్వాం విదధే సప్తస్వరాత హవ్యో మానషో నహోతా ॥ ౩॥

దం॥ ఆరాతహవ్యుడు (రాజుపేరు) మిమ్ము, హోత యజమానుని ప్రీతినొందించునట్లు ఎపుడు తృప్తి నొందించుచున్నాడో అపుడు మిత్రావరుణులారా! మీ యజ్ఞమందు హవిస్సులిచ్చిన యజమానునికొఱకుఁ బ్రయమయిన గోవు బహుక్షీరయయి తృప్తిపఱచుఁగాక.

౧౫౪౨. ఉత॑వాం వి॒క్షు॑మద్యా॒ స్వ॒న్ధోగా॒వ ఆ॒పశ్య॑ పీ॒పయ॑ దే॒వః ।

ఉతొ॑నో అ॒స్యపూ॒ర్వ్యః పతి॒ర్దన్వితం॑ వాతః పయసః ఉ॒స్మియా॑యాః॥ ౪౩

దం॥ మిత్రావరుణులారా! మీ యన్నములయిన మిత్రాదులచేతను పురోహితాదులచేతను శోభిల్లు గోవులును ఉదకములును మీవల్ల హర్షించు పశులందుఁ దృప్తి నిగలిగించుఁగాక. మఱియు హవీనపాలకుఁడగు సగ్ని మా యాయుఁదనమునకు బాతయగుగాక, పాడిమొదవుయొక్క క్షీరమును ద్రావుఁడు.

నూ క్తము. ౧౫౪.

దీర్ఘతమ, త్రిష్టుష్ఠం, విష్ణుదేశత.

౧౫౪౩. విష్ణో॑నుకం॑ వీ॒ర్యా॑ణిప్రవో॒చం॑ యః పార్థి॑వానివిమమే॒రజా॑ంసి ।

యోఅ॒స్కభా॑య దుత్త॑రంస॒ధస్థం॑ విచక్ర॒మాణ॑ స్తే॒న్ధ్రోరు॑గాయః॥ ౧॥

దం॥ విష్ణువుయొక్క వరకర్మలను అతిశీఘ్రముగాఁ జెప్పుచున్నాఁడు. పృథివీసంబంధమైన (మూఁడు) లోకములను మఱియు నావిష్ణువే విశేషముగా సృజించెను. మఱియు నావిష్ణువే అన్నిటికి మీఁదనున్న లోకమును నిశ్చలముగా స్థాపించెను. బహుమందిచేతను స్తుతింపఁబడువాఁడై మూఁడువిధములుగా నడచి లోకములను సృజించెను. (త్రివిక్రమావతారము సూచన)

౧౫౪౪. ప్రత॑ద్విష్ణు స్తవ॑తే వీ॒ర్యే॑ణమృ॒గో స॒భీమః॑ కు॒చరో॑గి॒ర్హి॑షాః ।

యస్యో॑ రుషు॒త్రిషు॑ విక్ర॒మణే॑ పృథి॒క్షీయ॑న్తి భువనానివి॒శ్వాః॥ ౨॥

దం॥ కుత్సితముగా హింసించునట్టి పర్వతము మీఁదనివసించునట్టి భయంకరమైనట్టి మృగమువలె ఆవిష్ణువు వరకర్మలచేత నందఱిచేతను స్తుతింపఁబడుచున్నాఁడు. మఱియు నావిష్ణువుయొక్క విశాలమయిన మూఁడడుగులందు సమస్తలోకములు నిమిడియున్నవి.

౧౫౯౯. ప్రవిష్ణవే శూపవేతు మస్మగి రిక్షిత ఉరుగా యాయన్మషే ।

యథాదం దీర్ఘం ప్రయతం సధస్థమేకో వినుమేత్రిభి రిత్తుదేభిః 31

దం॥ బహుమందిచే స్తుతింపబడినట్టి మంత్రమందు; లేక ఉన్నత స్థలమందు నిసింపబడినట్టి ఆవిష్ణువు కొఱకు గొప్పదియు మేము నిర్మించినదియు నగు స్తోత్రము చెందగాక. మఱియు నావిష్ణువు ఈ కనంబడుచున్న విశాలమయిన ఏకరీతినున్న కలిసియున్న యీ లోకమును మూడుపాదములతోను ఒక్కడే ఆక్రమించెను.

౧౬౦౦. యస్యత్రీ పూర్ణా మధునా పదాన్యక్షీయ మాణాన్వ ధయామదన్తి ।

యఉత్రి ధాతు పృథివీ ముతద్యామేకో దాధార భువనానివిశ్వా॥ ౪॥

దం॥ ఏ విష్ణువుయొక్క మధురమైన పూర్ణమయిన మూడు పాదములు ఎపుడును అన్నిముచే క్షీణింపనివై (ఆశ్రితులను) మదింపజేయుచున్నవి. భూమిని మఱియు ద్యలోకమును ఎవడయితే సమస్త లోకములను ఒక్కడే మూడుధాతువులుకల వాటినిగా నుత్పత్తిచేసెను. (పుథ్వీపైజస్సులు మూడు ధాతువులు.)

౧౬౦౧. తదన్య ప్రియమభిపాథో అశ్యానరో యత్రదేవ యో మనన్తి ।

ఉతు క్రమన్వ సహిబనురతా విహోః పదే పరమే మధ్వఉత్ప॥ ౫॥

దం॥ దేవునిగోరి యాగములుచేసిన నరులు ఏ స్థానమందు; దృష్టి నొందియుండురో విస్తారపాదన్యాసముగల యే ఋషి ఉత్కృష్టస్థానమందు మధురమైన ప్రవాహము గల్గిందో ఋషిస్థానకర్త బ్రహ్మయైన ఆ స్థానమును నేను జేరుదునుగాక. అతడే యీ విధముగ నెల్లఱకు బంధువు.

౧౬౦౨. తానాం వాస్మా న్యశ్శసేగమధ్యే యత్రగాఢో భూరిశృజ్ఞా అయాసః ।

అత్రాహత దురగ యస్య వృష్ణః పరమం పదనువభాతి భూరి॥ ౬॥

దం॥ ఏ స్థానములందు; గిరణములు మిక్కిలి పొడవయినవి అతివిస్తారమైనవి అగు చున్నచో ఆ నివాసయోగ్యస్థానములు మీరు చేయుటకు ఓ పత్నియభిమానులారా మీరే కోరుచున్నాము. అచ్చటనేకదా బహుమందిచే స్తుతింపబడునట్టి, వర్షించునట్టి ఉత్కృష్టమైనట్టి, విష్ణువుయొక్క ఆ స్థానము విశాలముగాఁ బ్రకాశించుచున్నది!

నూ క్త ము. ౧౫౫.

శీర్షతమ, జగతి, విష్ణు.

౧౬౦౩. ప్రవఃపాన్త మన్దసో ధియాయతే మహే నూరాయ విష్ణవే చార్పతా ।

యాసా నునిపర్వతానా మదాభ్యా మహన్త శ్శత్రురర్హ్యే వరాధునా॥ ౧॥

దం॥ స్తవములంగోరునట్టి, గొప్పవాడయినట్టి, శూరుడయినట్టి విష్ణువు కొఱకు నిండ్రుని కొఱకును, ఓ అధ్వర్యుడు మొదలగు ఋత్విజులారా! మీరు పాలించుచున్న సోమరూపాన్నమును బాగుగ సంపాదింపుడు. ఇష్టమయిన చోటికి గమనింప గల వేగవంతమయిన గుట్టముంబోలి గొప్పవయి యితరులకు స్వాధీనముకాని మేఘాన్నతస్థానములను ఏయిద్దఱు నాక్రమించియున్నారో ఆ యిద్దఱకును అని యన్వయము. (ఇంద్ర, విష్ణువులిద్దఱని తా.)

౧౬౦౪. త్వేషమిత్థా సమరణం శిమీవతోర్విన్దా విష్ణూసుత పావా మురుష్యతి ।

యామర్యై యప్రతి ధీయమాన మిత్కృశా నోరస్తు రసనామురుష్యథగ॥ ౨॥

దం॥ ఓ యింద్రావిష్ణులారా! కర్మలవంతులయిన మీ యిన్ద్రుల ప్రకాశవంతమయిన యీ చక్కనిగమనము యజమానుడు పూజించును. (ఇచట కర్మయన మేఘములఁ జీల్చుటనికూడ సర్థమువాసిరి) ఓ యింద్రావిష్ణులారా! యజమానున కివ్వవలసినట్టి ఫలరూపమయినట్టి, శత్రుకేరస్కారములేనట్టి, చలనశీలమయినట్టి, హవిర్దానమును మీ యిద్దఱును అగ్నినుండి ప్రవర్తింపఁ జేయుచున్నారు. (సుత + పాః = సోమముత్రాగువాడనికూడ.)

౧౬౦౫. తా ఈంవర్ధయన్తి మహ్యాస్య పౌంస్యం నిమాతరా నయతిరే తసే భుజే ।

దధాతి పుత్రోవరం పరంపితుర్నా మత్యోయ మధిరో చనేదివః॥ ౩॥

దం॥ ఆ సోమరూపహవిస్సులు ఈ యింద్రుని గొప్పపౌరుషమును వృద్ధిపఱచుచున్నవి. ఆ యింద్రుడు తల్లులయిన ద్యావాప్రభువులకు సోమపానమువల్లఁ గలిగిన సామర్థ్యమును, రేతస్సు కొఱకును భోగముకొఱకును ప్రకాశించునట్టి సూర్యమం

డలముమీఁది భాగమందఁ జేర్చుచున్నాఁడు. నరుఁడు ఆ సామర్థ్యమే వేఱువేఱయి తాను మూఁడవవాఁడగు తండ్రిగాను, రెండవకొడుకుగాను ఒకటవమనుమఁడుగా నగుచున్నాఁడు.

౧౬౦౬. తత్తదిదస్య పాంస్యంగృణీ మసీనస్య త్రాతురవృకస్య మీహ్యాషః ।

యంపార్థి వానిత్రి భిరిద్విగామ భిరుకుక్రమిష్టో రుగాయాయజీవనే॥ ౪॥

దం॥ సర్వమునకుఁ బ్రభువును బరిపాలకుఁడును హింసారహితుఁడును వర్షము కురిపించువాఁడును అగు నీ విష్ణుని పౌరుషమును స్తుతికర్తలమగు మేము రక్షణకుగా స్తుతించుచున్నాము. ఏ విష్ణువు పృథివ్యాదిలోకములను మూఁడుపాదన్యాసముల తోనే పూర్తిగా నాక్రమించినాఁడో యావిష్ణు పౌరుషమని పూర్వాప్రయము.

౧౬౦౭. ద్వేషదస్య క్రమణే స్వర్దృ శోభిష్యామర్ద్యో భురణ్యతి ।

తృతీయమస్య నకిరా దధర్ష తివయశ్చ నపతయన్తః పతత్రిణః॥ ౫॥

దం॥ స్వగళమును జూచినట్టి యీ విష్ణుని రెండుపాదన్యాసములచు మనుష్యుఁడు స్తుతించి నేవించుచున్నాఁడు. ఈ విష్ణుని మూఁడవపాదము (అనఁగా ద్యులోకము) ఎవఁడును మనసుతోఁ దెలియలేడు. సర్వత్రగమనము చేయువాయువులు పక్షులును దెలిసికొనఁజాలవు.

౧౬౦౮. చతుర్భిః సాకంనవతిం చనామభి శ్చక్రంన వృత్తం వ్యతీ రపీ విపత్ ।

బృహచ్ఛరీరో విమిమాన ఋక్వ భిర్యవాకుమారః ప్రత్యేత్యా హవమ్॥ ౬॥

దం॥ (ఆదిత్యరూపుఁడగు) విష్ణువు తొంబదినాల్గు గమనములచేత వివిధగతులను వృత్తమువలెఁ ద్రిప్పుచున్నాఁడు. (అనఁగా సంవత్సరమొకటి రెండయనములు, అయిదుఋతువులు, పండ్రెండమాసములు, ఇరువదినాల్గు పక్షములు, ముప్పది యహోరాత్రములు, ఎనిమిదిజాములు ౧ + ౨ + ౩ + ౪ + ౫ + ౬ + ౭ + ౮ + ౯ + ౧౦ + ౧౧ + ౧౨ + ౧౩ + ౧౪ + ౧౫ + ౧౬ + ౧౭ + ౧౮ + ౧౯ + ౨౦ + ౨౧ + ౨౨ + ౨౩ + ౨౪ + ౨౫ + ౨౬ + ౨౭ + ౨౮ + ౨౯ + ౩౦ + ౩౧ + ౩౨ + ౩౩ + ౩౪ + ౩౫ + ౩౬ + ౩౭ + ౩౮ + ౩౯ + ౪౦ + ౪౧ + ౪౨ + ౪౩ + ౪౪ + ౪౫ + ౪౬ + ౪౭ + ౪౮ + ౪౯ + ౫౦ + ౫౧ + ౫౨ + ౫౩ + ౫౪ + ౫౫ + ౫౬ + ౫౭ + ౫౮ + ౫౯ + ౬౦ + ౬౧ + ౬౨ + ౬౩ + ౬౪ + ౬౫ + ౬౬ + ౬౭ + ౬౮ + ౬౯ + ౭౦ + ౭౧ + ౭౨ + ౭౩ + ౭౪ + ౭౫ + ౭౬ + ౭౭ + ౭౮ + ౭౯ + ౮౦ + ౮౧ + ౮౨ + ౮౩ + ౮౪ + ౮౫ + ౮౬ + ౮౭ + ౮౮ + ౮౯ + ౯౦ + ౯౧ + ౯౨ + ౯౩ + ౯౪ + ౯౫ + ౯౬ + ౯౭ + ౯౮ + ౯౯ + ౧౦౦ మొత్తము తొంబదినాల్గు) ఇట్టి కాలాత్మకవిష్ణువు గొప్ప శక్తిరముకలవాఁడయి వివిధశరీరములుగాఁ గనంబడుచు నన్నిటిలో గలిసి యధికుఁడయి యాహ్వానమునుగూర్చి వచ్చుచున్నాఁడు. (సూర్యునే విష్ణువచువేరున నిందు వాడఁబడినది.)

సూ క్త ము ౧౫౩.

పూర్వసూక్తవతు.

౧౩౦౯. భవామిత్రో నశేవ్యో ఘృతాసుతి ర్విభూతద్యుమ్న ఏషయా ఉసప్రథాః ।

అథాతే విష్ణో విదుషాచివధ్యః స్తోమో యజ్ఞశ్చ రాధ్యో హవిష్మతా ॥ ౨॥

దం॥ ఓ విష్ణూ! మిత్రునివలె సుఖముగలిగించువాడవు ఉదకమును బుట్టించువాడవు విస్తారముగా నన్నము గలిగించువాడవు రక్షించువాడవునై అన్నివిధముల గొప్పవాడవును నీవయియుందువుగాక. ఇట్టివాడవు కనుకనే నీస్తోత్రము నీమాహాత్మ్య మెఱింగిన యజమానునిచేత మాటిమాటికి హెచ్చింపఁ బడుచున్నది. నీయజ్ఞముకూడ హవిస్సులనిచ్చు నాయజమానునిచేత నారాధింపఁదగినదయ్యెను.

౧౩౧౦. యఃపూర్వాయో యవేధసే నవీచుసే సుమజ్జానయే విష్ణవేదవాశతి ।

యోజాతమస్య మహతోమహి బ్రవతేదు శ్రవోభిర్యజ్యం చివభ్యసత్ ॥ ౩॥

దం॥ నిత్యుడయి వివిధజగత్కర్తయై నిత్యనూతినుడగుచు వనంతిదానే పుట్టిన విష్ణువుకొఱకు నేమర్చుడు హవిస్సుల నిచ్చునో, మఱియు మహాత్ముడగు నీతని పూజ్యమయిన జన్మము నే మనుష్యుడు స్తుతించునో, ఆ హవిర్జాతయు స్తుతికర్తయు నన్నము కలిగి విష్ణుసామునకే చేరును,

౧౩౧౧. తముస్తోతారః పూర్వ్యంయథావిద ఋతస్య గభకంజనుషా విపర్వత ।

ఆస్యజానంతో నామచిద్వి నక్తన మహస్తే విష్ణో సుమతిం భవామహే ॥ ౩॥

దం॥ ఓ స్తుతికర్తలారా! ఆ విష్ణువునే అనాదిసిద్ధునిగాను యజ్ఞగూఢమును బుట్టిన వానిగాను, లేక ఉదకములు కలిగించువానిగాను ఏవిధముగాఁ జెలిసికొంటిరో ఆవిధముగ స్వయముగానే స్తుతులను సంపాదింపుడు. ఈతని నామమునే చెలియుచు నంతటను జెప్పుడు. ఓష్ణూ! మహాత్ముడనైన నీశోభనమైన బుద్ధిని మేము సేవించుచున్నాము.

౧౬౧౨. తమస్య రాజా వరుణస్త మశ్వినా క్రతుంస చస్త మారుతస్య వేధసః ।

దాధారదక్షము త మమహర్విదం వ్రజంచ విష్ణు స్సఖివా అపోణుతే॥ ౪॥

దం॥ ఋత్విజులసమూహముకలట్టి, మేధావియగునట్టి, యజమానుని ప్రసిద్ధయాగమును వరుణుడు సేవించుగాక. అశ్వినీదేవతలు సేవించురుగాక. విష్ణువు స్నేహముకలవాడై యుత్కృష్టమైన స్వర్గమును బుట్టించునట్టి బుమును ధరించెను. మేఘమునుగూడ దెరిచెను.

౧౬౧౩. ఆయోవి వాయు సచభాయ దైవ్య ఇంద్రాయ విష్ణు స్సుకృతే సుకృతరః ।

వేధా అజన్వన్తి) షధస్థ ఆర్యమృతస్య భాగే యజమాన మాభజత్॥ ౫॥

దం॥ ఏ విష్ణువు ద్యులోకమందుఁ బుట్టినవాడై మంచిఫలములిచ్చువారిలో శ్రేష్ఠుడగుచు యాగసాహాయ్యము కొఱకుఁ జక్కని స్తుతినొనర్చు యజమానునిగూర్చి వచ్చుగాక. (వచ్చి) అభిరుతఫలములఁ గలిగించువాడయి మూఁడులోకముల నావరించిన విష్ణువు ఆర్యుడయిన యజమానుని బ్రీతునింజేయును. యజ్ఞభాగమతనికి నిచ్చును, (హుతశేషము యలమానుఁడు భక్షించును)

ఇట్లు మొదటి మండలమున నిరువదొకటవ యనువాకము.

అనువాకము. ౨౨.

సూక్తము. ౧౫౭.

అశ్వినీదేవత - తక్కినవి పూర్వవతు.

౧౬౧౪. ఆబోద్ధ్యగ్నిజ్ఞుడదేతి సూర్యోవ్యూహా శ్చన్ద్రా మహ్యవో అచిషా ।

ఆయుక్షాతా మశ్వినాయాతవే రథంప్రాసా వీదేవ స్సవితా జగత్పుథక్॥ ౧॥

దం॥ ఈ ఋగ్వి భూమిసంబంధియని తెలియబడుచున్నాడు. సూర్యుడు దయించుచున్నాడు. గొప్పదగు నుషతేజస్సుతో లోకమును సంతోషపెట్టుచు రక్షించుచున్నది. కనుకనే ఓ యశ్వినులారా! మీరథముచు నడుచుటకుఁ బూన్చుడు. నవితృదేవుడు జగత్తును వేటువేటుపనులలో ననుమతించుగాక.

౧౬౧౫. యద్యుజ్జా¹థే² వృషణమశ్వినా³ రథం⁴ ఘృతేన⁵నో⁶ మధునా⁷క్షత్ర⁸ ముక్షితమ్⁹ ।

అస్మాకం¹ బ్రహ్మపృతనా² సుజన్వతం³ వయంధనా⁴ శూరసాతా⁵ భజేమహి॥ ౨॥

దం॥ అశ్వినులారా! ఎర్షమును గురిపించురథమును మీరెప్పుడు పూన్చుచున్నారో అప్పుడు మాబలమును తేనెతోను, నేతితోను తడుపుడు. (అనగా వృద్ధినిొందింపుడని తా.) మామనుష్యులలో బ్రహ్మతేజస్సు ప్రకాశించుగాక. శూరులతోఁ గల్గిన యుద్ధములో వారి ధనము మేము పొందుదుముగాక.

౧౬౧౬. అర్వా¹జ్ఞత్రిచక్రో² మధువాహనో³ రథో⁴ జరాశ్వో⁵ అశ్వినో⁶గ్యాతు⁷ సుష్టతః॥

త్రివన్ధురో¹ మధువా² విశ్వసాభగః³ శంసఆవక్ష⁴ ద్విపదేచతుష్పదే॥ ౩॥

దం॥ మూడు చక్రములుకలది తేనెకలది వడిగల గుఱ్ఱములుకలది స్తుతింపఁదగినది మూడు నొగదండెలు కలది సర్వసాభాగ్యములు కలది యయి యశ్వినులరథము మాకభిముఖముగా వచ్చుగాక. ద్విపాద చతుష్పాదజంతువులకు సుఖము గలిగించుగాక.

౧౬౧౭. ఆనడ్జా¹ం వహతే² మశ్వినాయువం³ మధుమత్యానః⁴ కశయా⁵ మిమిక్షతం॥

ప్రాయస్తార్జిష్టం¹ నీరపాంస² మృక్షతం³ నేధతం⁴ ద్వేషోభవతం⁵ సచాభువా॥ ౪॥

దం॥ అశ్వినులారా! మాయన్నమును గొనితెండు. తేనెతో గూడిన వాక్కుతో మమ్ము తడుపుడు. ఆయుస్సును వృద్ధినిొందింపుడు. పాపములను నశింపఁజేయుడు, శత్రువులను నశి పజేయుడు (మాతో) మీరు కలిసి మెలసి యుండుడు.

౧౬౧౮. యు॒వం హ॒గభ॑కం జగ॑తీ॒షుభ॑త్తో యు॒వం వి॑శ్వే॒షు భు॑వనే॒ష్వంతః॑ ।

యు॒వమ॑గ్నించ॑ వృ॒షణా॑వపశ్చ॒ వన॑స్పతీ॒ రశ్వి॑నా వై రయే॒థామ్॑॥ ౫॥

దం॥ అశ్వినులారా! నడచుగోవులయందు గర్భమును మీరేకదా ధరింపజేయుచున్నారు! మఱియు సమస్తభువనములందు గర్భమును ధరింపజేయుచున్నారు. ఇతర ప్రాణులకని తా. అనఁగా వర్షమువ్వారా అన్నము దానివల్ల రేతస్సు (అందువల్ల గర్భమునని తా.) ఓ వర్షకర్తలారా! అగ్నిని ఉదకములను చెట్లను బ్రవర్తింపజేయుచున్నారు.

౧౬౧౯. యు॒వంహ॒స్థో భి॒షజా॑భేషజే॒భిర॑ధో హ॒స్థో ర॒థ్యాక॑ రా॒ధ్యేభిః॑ ।

అధో॑హస్తత్ర॒ మధి॑ధత్త॒ ఉగ్రా॑యో హంహ॒విష్మా॑న్మనసా॒దదా॑శ॥ ౬॥

దం॥ అశ్వినులారా! ఔషధములతో మీరుకదా వైద్యులయి యున్నారు మఱియు గుఱ్ఱాలతో రథవంతులయియున్నారు. ఇంకను మీబలమధికముకగా! కనుకనే సమర్థులారా! (మీయందుంచిన) మనస్సుతో నేయజమానుఁడు మీకు హవిస్సులిచ్చునో (వాని హవిస్సుల నందుకొనుఁడని.)

తృతీయాధ్యాయము.

—(♦)—

సూక్తము. ౧౫౮.

అశ్వినీదేవత - దీర్ఘతమషిర్ త్రిష్టుష్ఠః,

౧౬౨౦. వసూ¹ గు¹ద్రా¹ పు¹రు¹మ¹న్తా¹ వృ¹ధ¹న్తా¹ దశ¹స్య¹తం¹నో¹వృ¹ష¹ణా¹ వ¹భి¹షా¹ ।

ద¹సా¹హ¹య¹ద్రే¹ణ్ణ¹ జౌ¹చ¹ధ్యో¹వాం¹ ప్ర¹య¹త్స¹సా¹ధే¹ అ¹క¹వా¹భి¹ హ¹తీ¹ ॥ ౧॥

దం॥ వర్షించునట్టి యశ్వినులారా! నివాసము నిచ్చువారును దుఃఖమును బాటఁ దోలువారును అభిముఖముగాఁ బూజింపఁదగినవారును అగుమీరు ఇష్టము లివ్వఁ దలుపుడు. ఏమనఁగా దీర్ఘతముఁడు మీ ధనమును బ్రార్థించుచున్నాడ, కనుక కుత్సితముకాని రక్షణలతో^{ను} వరముల మిక్కిలిగా నివ్వఁదలంపుడు.

౧౬౨౧. కో¹వా¹ందా¹శ త్సు¹మ¹త¹యే¹ చి¹ద¹స్యై¹ వసూ¹ య¹ధే¹ధే¹ న¹మ¹సా¹ వ¹దే¹గో¹ ।

జి¹గృ¹త¹మ¹స్మే¹ రే¹వ¹తీ¹ పు¹ర¹స్థి¹ కా¹మ¹ప్రే¹ణే¹ వ¹మ¹సా¹చ¹ర¹న్తా¹ ॥ ౨॥

దం॥ నివాసము గలిగించునట్టి యశ్వినులారా! మీ సంబంధమయిన యీ (చెప్పఁబోవు) బుద్ధి¹కొఱకు నెవఁడుతగినట్లుగా నావిస్సులనివ్వగలడు? ఏ హేతువువల్ల భూతలమందా (అనఁగా వేదికయందని తా॥) హవిరూపమయిన యన్నముతో మంచి బుద్ధిని ధరించుచున్నారో ఆ హేతువుచేతఁ గోర్కెలనిచ్చు మనసుతోగలసి తిరుగుచు మీరిద్దఱును శరీరధారకమగు పాడి మొదవులసిండు.

౧౬౨౨. యు¹క్తో¹హ¹ య¹ద్వా¹ంతే¹గ్రా¹య¹పే¹ రు¹ర్వి¹ మ¹ధ్యే¹ అ¹స్థా¹ ధా¹యి¹ప్ర¹జ¹ ॥

ఉ¹ప¹వా¹మ¹వః¹ శ¹ర¹ణం¹ గ¹మే¹యం¹ శూ¹రో¹ నా¹జ్మ¹స¹త¹ య¹ద్భి¹రే¹వే¹ ॥ ౩॥

దం॥ ఓ యశ్వినులారా! సముద్రమధ్యమందు త్రోగ్రుని (వారిపేరు) కొఱకు మీరథమున గుఱములు కట్టబడెనుగదా! ఆతఁడు ఒడ్డునకు దే.బడినాఁడు. కనుక వేగముగల గుఱ్ఱాలతో యుద్ధముగెల్చిన శూరునివలె మేము మీరక్షణమును ఆశ్రయింతుము.

౧౬౨౩. ఉపస్తుతిరాచస్య మురుష్యే న్నామామిమే పతత్రిణీ విదుగ్ధామ్ ।

మామామేధో దశతయశ్చితో ధాక్ష్వీయ దాంబద్ధస్త్రిని ఖాదతి ఖామ్ ॥ ౪ ॥

దం॥ ఓ యశ్వినులారా (మనసారమిమ్ము స్తుతించుస్తుతి ఉచధపుత్రుఁడగు నన్ను (దీర్ఘతముఁడు) రక్షించును. మాటిమాటికి మారుచు నీకనవచ్చుచున్న అహారాత్రములు ప్రాణహినునింజేయకుండుఁగాక. ఏ కారణమువల్ల మీవాడనగు నేను దాశ్చితోఁ గట్టబడి భూమిపై దొర్లుచున్నానో ఆకారణమున నన్ను రక్షింపుడు.

౧౬౨౪ నమాగరన్నద్యో మాతృతమాదా సాయదీం ససముబ్ధమ నాధుః ।

శిరోయదస్య త్రైతన్వితక్షత్స్వ యదాస ఉరో అంసావపిగ్ధ ॥ ౫ ॥

దం॥ తల్లులంబోలి జగమునుబోషించు నదులు నన్ను (దీర్ఘతముని) ముచిగి పోకుండ నుంచుఁగాక. ఏమిటే దాసులు (అసఁగా గర్భదాసులు) ఈనన్ను గట్టిగా బద్దించి బోరగిలఁ బడఁద్రోసిరి మరియు ఈనా శిరస్సును త్రైతనుఁడను దాసుఁడు గంట్లుపెట్టినాడు. వత్సస్థలమును బుజములనుగూడ గంట్లుపెట్టెను. (దీర్ఘతముని దాసులు అతనిసేవ సేయలేక యిట్లుచేయగా నశ్వినులు రక్షించిరట- పూర్వము పుట్టగానే మనుష్యులను వారి తలిదండ్రులనుండి కొనుక్కొని నౌకర్లుగా నుంచు కొందురట! వారే గర్భదాసులు జ్ఞానమువచ్చినతరువాత గొన్నవారు దాసులు. వీరు కుటుంబములోవారివలెనే ఒకరినొకరు విడువవీలులేదు. అందుచేత నౌకరి చేయలేక వారీయజమాను నిట్లుచేసిరని కథ.)

౧౬౨౫. దీర్ఘతమామామతే యోజుర్వాన్దశమే యుగే ।

అపామర్థం యతీనాం బ్రహ్మభవతి సారథిః ॥ ౬ ॥

దం॥ దీర్ఘతమర్ని మమతాపుత్రుఁడు పదియుగములవఱకు (సుఖముగాఁ బుత్ర పౌత్రులతోఁ దులదూఁగెను.) తరువాత ముసలివాడై జీర్ణించి పురుషులుకోరునట్టి ప్రజలకు బ్రహ్మసమానుడై యుండును. దేవత్వముగూడఁ బొందును.

సూ. ము. గో. క్.

2017-18

౧౯౨౬. ప్రధానాచార్యుని ముతామృదానము: ప్రవేశము ప్రవేశము.

దేవేభిశ్చేదేవపుత్రే నునం ససేత్కాథిమావార్మాణి ప్రహుతమ్ ॥ ౧॥

దం॥ యజ్ఞమును నృక్లేపజచునట్టి, విశాలమయినట్టి, యజ్ఞములందఱు మాకుఁగదిరిక
గలిగించునట్టి ధ్యావాప్యథువులను స్తుతించుచున్నాను. అవి యజమానులచేత
సేవింపబడినవై శుభకర్మలుకల్గవై సత్యమయిన బుద్ధితోఁ గోర్కెలను మాకిచ్చుగాక.

౧౩౨౭. ఉతమస్యే పితృరద్రు హూయనో మాతుశ్చహి స్వతః పరివర్తమాభిః ।

సురేతనా పితరా భూమి చక్రతు రుగుప్రజామూ అమృతం వా మభిః॥ ౨॥

దం॥ మరియు ద్రోహము చేయని తాక్షియును ద్యులోకముయొక్క స్వంత బలమును
ఆ మనస్సును ఆహ్వానములచేత బ్రార్థించుచున్నాను. తలికంఠులయిన (ద్యావా
పురుషులు) కోభన సామర్థ్యముచేత శ్రేష్ఠమయిన రక్షణలచేత ప్రజకు విస్తారముగా
సమృతమును (చావులేని తరమును) కలిగియుండుగాక.

౧౭౭౭. తేసూ గవః స్వపస్యః సుంద ససో మహోజ్జ్వల్మాతరా పూర్వ చిత్రయే ।

స్థాతుశ్చ సత్యం జగతశ్చ ధర్మణి పుత్రస్య పాథక సదమద్వయానినః॥ ౩॥

దం॥ మీకొడుకులగు ఆప్రజలు మంచికర్మలు చేయువారు మంచి జ్ఞానవంతులును
అయి మీ యనుగ్రహముకొఱకు మిమ్ముఁ దలినండులుగా నెఱుంగుచున్నాడు.
(మిమ్ముఁదప్ప) రెండవదాని నెఱుంగని స్థావరజంగమ మాపయిన కొమారుల
(అనఁగా జీవులనని తా॥) రక్షణనిమిత్తము ద్యావాపృథువులారా! సత్యస్థానము
గొందు.

౧౬౨౦. శే¹మా¹యి¹నో¹ పు¹మి¹శే¹ సు¹ప్ర¹చే¹త¹సో¹జా¹మి¹న¹ యో¹నీ¹ వి¹భు¹నా¹స¹మో¹క¹సా¹ ।

నవ్యం నవ్యంతం తుమా త్వేదే విముద్రే అనఃక పయః సుదీతయః॥ ౪॥

దం॥ ఒకదానికొకటి అక్కసెల్లెండ్రయి యున్నట్టి ఒకేజన్మస్థానముగలట్టి ఒకదాని నొకటి విడువకుండునట్టి, ఒక్కచోటనున్నట్టి ఆ ద్యావాపృథువులను ప్రజ్ఞావంతము లయిన మంచిపనులుచేయు కిరణములు ఆవరించుచున్నవి (కప్పుచున్నవి) మఱియు మేధావులును ప్రకాశస్వభావములును అగు కిరణములు అంతరిక్షము మధ్యను (సముద్ర=అంతరిక్షము) క్రొత్త క్రొత్తగా విస్తరించినవై క్రమ్ముచున్నవి.

౧౩౩౦. తద్రాధో అద్య సవితుర్వరేణ్యం వయ దేవస్య ప్రసవే మనామహే ।

అస్మభ్యంద్యావాపృథివీ సుచేతునార యిధ త్తం వసుమంతం శతగ్విసమ్॥ ౫॥

దం॥ మేము (యజమానులు) సవితృదేవునియొక్క అనుజ్ఞమీద శ్రేష్ఠమయిన ఆ ధనమును ఇపుడిమ్ముని కోరుచున్నాము. మా నివాసముకొఱకు యోగ్యమయిన నూర్లకొలది గోవులుకల ధనమును మాకిమ్ముని ద్యావాపృథువులను యాచించు చున్నాము.

సూక్తము. ౧౩౦.

దీర్ఘతమ - జగతి - ద్యావాపృథివి

౧౩౩౧. తేహిద్యావా పృథివీ విశ్వశంభవ ఋతావరీరజసో ధారయత్కవీ ।

సుజన్మనీ ధిషణే అంతరీయతే దేవోదేవీధర్మణా సూర్యశుచిః॥ ౧॥

దం॥ శుద్ధమయి ప్రకాశమును ఉదకమును ఇచ్చునట్టి సూర్యుడు; పోషణము లతోగూడి ప్రపంచమును సుఖంపఁజేయునట్టి విశేషముగా నుదకము ధరించు పాండిత్యముగలట్టి, ఉదకధారకుడైన సూర్యుడుగలిగినట్టి, శోభనజన్మ కలట్టి, తమ వ్యాపారములందు బ్రగల్భములయినట్టి, ప్రకాశించునట్టి, యాద్యావాపృథువుల మధ్యను; సర్వదా గమనించుచున్నాడు.

౧౩౩౨. ఉరువ్యచ సామహినీ అసశ్చతా పితామాతాచ భువనానిరక్షతః ।

సుదృష్టమేవపుష్యే ౩ నరోదనీ పితాయత్సీనుభిరూపైర వాసయత్ । ౨॥

దం॥ విశాలమయినవి కనుకనే పెద్దవి ఒకదానితోనొకటి కలయిక వేయవేయగా నున్నవి అగు; తగ్గడియయిన ద్యులోకము తల్లియయిన పృథ్వీయు లోకములను రక్షించుచున్నవి. మిక్కిలి ప్రాణములయిన ద్యావాపృథువులు సర్వప్రాణుల శరీరములను తలిదండ్రులవలె రక్షించుచున్నవి. ఏమంటే అన్నివిషయములలోను దండ్రులయగు ద్యులోకమును రూపములతో (నర్నాది సాధనములతోనని తా॥) వ్యాపించి యున్నది.

౧౬౩౩. సవహ్నిః పుత్రః పిత్రోః పవిత్రవాన్పునాతి ధీరోభవనాని మాయనూ ।

ధేనుంచ పృశ్నింవృషభం సురేత సంవిశ్యాహాశు క్రంపయోఅస్యదుక్షతః॥ ౩॥

దం॥ తలిదండ్రులయిన ద్యావాపృథువులకుఁ బుత్రుఁడై బుద్ధిమంతుఁడై ఫలములను ధరించిన ఆసూర్యుఁడు తనప్రజ్ఞతో సమ సభూతములను బవిత్రముచేయుచున్నాఁడు. అతఁడే తెల్లనియావును (అనగా భూమిని) మంచి రేతస్సు (అనగా వర్షము)గల వృషభమును (అనగా ద్యులోకము) సర్వదా తనప్రజ్ఞతో బవిత్రము చేయుచున్నాఁడు. ఈ ద్యులోకమునుండి యుదకమును బిడుకుచున్నాడు.

౧౬౩౪. అయం దేవానా మపసామప స్తమో యోజజానరోదసీ విశ్వశంభువా ।

వియోమమే రజసీ సుక్రతూయయా జరేభిః స్కంభనేభిః సమాన్యచే॥ ౪॥

దం॥ భూతములకు సుఖముగలిగించు ద్యావాపృథువులను ఏదేవుడు వుట్టించెనో, ఏదేవుఁడు పాణుల సుఖముగలిగించు పనికోరి ఆరెండులోకములను స్పృశమై కదల నివ్వని మేకులతో బిగించియుంచెనో అతఁడు దేవతలలో గొప్పదేవుఁడు పని వారలలో గొప్ప పనివాఁడు.

౧౬౩౫. తేనోగృణానే మహినీమహి శ్రవః క్షత్రంద్యావా పృథివీధాసథో బృహత్ ।

యేనాభి కృష్టి స్తతనామ విశ్వహా పనాయ్యమోజో అస్మే సమిన్వతమ్॥ ౫॥

దం॥ ఆ ద్యావాపృథువులు మాచే స్తుతింపబడుచు నధికమయిన మా యన్నమును ధరించుచున్నవి. ఏబలముతో సర్వకాలము మేము పుత్రపౌత్రులతో వెలయు దామో యట్టి యధికమయిన పౌరుషమును ధరించియున్నవి స్తుతింపదగిన శరీర బలమును మాయందుఁ జక్కగా వృద్ధిపొందించుచున్నవి.

సూక్తము. ౧౩౧.

ఋభుదే - దీర్ఘతమ జగతులు

౧౩౩౬. కిముశ్రేష్ఠః కింయవిష్ఠోన ఆజగన్కిమీయతే దూత్యం కద్యదూచిమ్ ।

ననిన్దిమచమసం యోమహాకులోగ్నే భ్రాతర్ద్రుణ ఇద్భూతి మూదిమ ॥ ౧॥

దం॥ ఇతడు మనకంటె గొప్పవాడా! మనకంటెను బిన్నవయసువాడా! మనవద్దకువచ్చినాడే! దేవదూత యేమియితడు? మన యీ సందేహము తీరుపెట్టు? ఓ యగ్నీ! అన్నయ్యా! చమస (=పానపాత్ర)ను ఎంగిలిచేయకుము అది మహా కులమందుఁ బుట్టినది! కట్టతో జేసిన చమస యెట్లువచ్చినదో చెప్పుకుము. (సుధ నుని కొడుకులు ఋభువులు ముగ్గురు వారు మొదట మనుష్యులే సత్కర్మచేత దేవతలయినారు. దేవతలతో సోమపానముచేయుటకు యజ్ఞ సలఘనకువచ్చిరి. అగ్ని వారిరూపమునుధరించి నాల్గవవాడుగా వారివద్ద నిలువఁబడెను. అప్పటి ఋభువుల మాటలివి.)

౧౩౩౭. ఏకంచమసం చతురః కృణోతన యద్వోదేవా అబ్రువన్తవ్వి ఆగమమ్ ।

సౌధన్వనా యద్యేవాకరిష్యథ సాకంద్వై ర్య జ్ఞయాసో భవిష్యథ॥ ౨॥

దం॥ ఓ సౌధన్వనులారా! మీరు ఒక్క చమసను నాలుగు చమసలుగాఁ జేయుడు. ఆపని దేవతలుచెప్పిరి. ఆమాటజెప్పుటకు నేనువచ్చితిని మీరెట్లుచేసితిరా దేవతలతోఁగూడ యజ్ఞులగుదురు (అని అగ్ని పలికెను.)

౧౩౩౮. అగ్నిందూతం ప్రతి యద బ్రవీతతనాశ్వః కర్వోరథ ఉతేహకర్వః ।

ధేనుః కర్వా యువ శాకర్వా ద్వాతాని భ్రాతరనువః కృత్యేమసి॥ ౩॥

దం॥ (ఋభువుల వాక్యములు) దూతవయిన నీతో దేవత లేకర్మచేయమన్నారో ఆ “ఒక యశ్వమునుండి యింకొక యశ్వమునుజేయుమని, రథమునుండి యింకొక రథమును జేయుమని, (చర్మములేని) పాడియావును జేయుమని” అన్నా! అగ్నీ! యీపని చేసికొనివత్తుము.

౧౬౩౯. చక్రవాంసః ఋభవన్త దన్యచ్ఛత క్షేద భూద్యః స్యదూతోన ఆమన్ ।

యదావాఖ్య చ్చనుసా ఇతురః కృతానాది స్వహా గ్వాస్యన్త ర్వాస్యనశోక ।

దం॥ ఆపనిచేసి ఋభువులకు గుచున్నాను "సమాత మాన కువచ్చెనో ఆమాత యేక్కడనున్నాడు?" ఆచేసిన నాల్గవనలను స్వేచ్ఛ యెప్పుడుచూడగా ఆనెంబవే అతడు స్త్రీలతోనుంచబడెను. (ఈను స్త్రీల భావించుచుగా పరిచేతగానివాడు ఆపదానితో సమారుడని భావము.)

౧౬౪౦. హనామైనా ఇతిత్వస్త్వా యదబ్రవీచ్ఛనుసం యేదే నపానమనిష్ఠిషః ।

అన్యానామాని కృణ్వతే నుతే సచా అన్యైరేనాన్యన్యాక నామభిస్సరత్ ।౫

దం॥ దేవతల సోమపానమునకె నేచేసిన చమనము జెప్పినవారిని కను జంపునును అని త్వష్ట పలికినదిమొదలు (మనుష్యులు) ఆభిషేచించిన సోమపానము చేయనలసి నపుడు మాటుపేర్లుపెట్టుకొని పిలుచుకొనుచున్నాను తమ్ములు "న్నతస్థిరూప నాపేరులతోనే పిలచుచున్నది. (అదిరజకుఁ డమకున్నపేర్లు భిషేకడి దాచుకొని అధ్వర్యుడు - హోత - ఉగ్రత - అనుపేర్లతో పిలుచుకొనుచున్నారని తా॥)

౧౬౪౧. ఇన్ద్రో హరీయుయజే ఆశ్వినారభం బృహస్పతి ర్విశ్వహాపా ముసావత ।

ఋభుర్విభ్వా వాజో దేవా ఆగచ్ఛత స్వపసో యజ్ఞయం భాగమైతన । ౬॥

దం॥ ఇన్ద్రుడు హరియును పేర్లుగల రెండు గుఱ్ఱములను గొనిపోయి తన రథము నకు గట్టుకొనియెను. ఆశ్వినలు రథముంగొనిపోయిరి బృహస్పతి నానావ్హగోవులను గొనిపోయెను. ఋభువు విభ్వా వాజ అను నీ ముగ్గురు సాధన్యులు దేవతలవద్దకు బోయిరి. మంచి (రథాది) పరికరములుకల దేవతలారా ! యజ్ఞములోని సోమభాగ ముననుభవింపుడు. (ఈ ఋభువులకు దేవతలు దేవత్వమునిచ్చు సోమభాగము నిచ్చిరట!)

౧౬౪౨. నిశ్చర్మణోగా మరిణీతధీతీ భిర్యాజరన్తాయవ శాతాక్మణోతన ।

సౌధస్వనాశ్వానస్వచుత క్షతయుక్త్వా రథముపదేవా అయూతన ।

దం॥ ఓ సౌధస్వలారా! చర్మములేని గోవునల్ల గ్రొత్తగోవును బుట్టించితిరి. (ఆచర్మముతో నింకొకావును చేసిరట) జీర్ణించిన యాయుధ్ధరిని చిన్నవయసువారిగా నొనర్చితిరి. (తమ తల్లిదండ్రులను యశావసవంతులగా నొనర్చిరట.) అశ్వమునుండి యశ్వమును నిర్మించితిరి. కనుక మీరథముంబూన్చి దేవతల సమీపమునకు గమనింపుడు.

౧౬౪౩. ఇదముదకం పీబతేత్య బ్రవీతనే దంవా ఘాపిబతా ముష్ణ నేజనమ్ ।

సౌధస్వనా యదితన్నే వహర్య ధత్వదీయేఘాసవనే మాదయాధ్వై ॥ ౮॥

దం॥ ఓ సుధస్వ పుత్రులారా! ముంజగడ్డితో శోధించిన యీ ఉదకమును (అనఁగా సోమమే) మీరు ద్రావుఁడు. అనిఅనుడు ఓ ఋభువులారా! ఆపనిని (సోమపానమును) కోరకుఁడు. మూడవసరనమందు మీరు దృష్టిగా సోమపానము సేయుఁడు.

౧౬౪౪. ఆపోభూయిష్టా ఇత్యేకో అబ్రవీదగ్ని హ్యభ్యుష్మ ఇత్యుక్యో అబ్రవీత్ ।

వధర్యస్తీం బహుభ్యఃష్ట్రేకో అబ్రవీద్వతావదస్తశ్చమనా అపింశత ॥ ౯॥

దం॥ (మృగ్గురిలో) కాకఁడు ఉదకములు గొప్పవనెను. ఇంకొకఁడగ్ని శ్రేష్ఠుఁడనెను. అన్నిటికంటె ఎజ్రము గొప్పదని యొకఁడనెను (వధర్యస్తీ అను పదమునకు పజ్రము-భూమికూడ రె డ్ధములు కలవు ఏమిచెప్పినను సరియె) యధార్ధవాక్కులం బలుకుచు చమసలను (పానపాత్రలు) చేసిరి.

౧౬౪౫. శ్రోణమేక ఉదకం గమపాజతిమాం సమేకః పింశతీసునయాభృతమ్ ।

ఆనీముచః శక్యదేకో అపాభరత్కింస్వత్ప్రతేభ్యః పీతరా ఉపావతుః ॥ ౧౦॥

దం॥ ఎఱ్ఱనీ నీటినిగూర్చి (ఋభువులలో) నొకఁడు గోవును బయటనుంచెను. (శ్రోణోదక మనగా రక్తము) ఒకఁడు మాంసమును కోతలతో సరపాదించుచున్నాఁడు. నిశ్శేషముగా మాంసము చేరించినరహిత (దానికడుపులోనున్న) పేడను ఒకడు పాటవేయుచున్నాడు. ఇల్లు కొమాళ్లు (ఋభువులు ఋత్విజుల గూపముననున్న వారని తా॥) చేసినతరువాత తల్లిదండ్రులు (అనఁగా యజమానదంపతులు) ఏమి పొందుదును? (ఒకయూవును నాల్గవులుగాఁ జేసినపని నిచటవణికించెను.)

౧౬౪౬. ఉద్వత్స్వస్సా అకృణోతనాశృణం నివత్స్వపః స్వపశ్యయావరః ।

అగోహ్యస్య యదసస్తనా గృహేతదద్యే వమృభవో నానుగచ్ఛథ ॥ ౧౧॥

దం॥ (వర్షోదకమును) బయలు వెట్టి మీరు (ఋభువులు) ఉద్వత్ ప్రదేశములందుఁ దృణములను బ్రాణులకొఱకుఁ గలిగించితిరి. పల్లపునోయందఁ ఈ ప్రాణిజాతముకై సత్కార్యమనితలఁచి యుగకమును జేసితిరి. నుజ్జీయు మీరు పట్టుకొన శక్యముకాని సూర్యనిగృహమందు నెంతకాలముందురో అంతకాలమును ఉండుడు. ఈపక్షి ననుసరింపకుండు.

౧౬౪౭. సంమీల్య యద్భువనా పర్యసర్పత క్వస్విత్తాత్యాపితరావ ఆ సతుః ।

అశపతయః కరస్నంస ఆవదేయః ప్రాబ్రవీత్సో తస్మా అబ్రవీతన ॥ ౧౨॥

దం॥ ఋభువులారా! (ఇచటఁ గిరణములనే ఋభువుఁని వాడుచున్నాడు) ఎపుడు సమస్త భూతజాలమును మూతవేసి (అనఁగా మేఘముతోఁగప్పి యని తా॥) అంతటఁ బ్రసరించుచున్నారో అపుడు అప్పటి తలిదండ్రులు (అనఁగా సూర్య చంద్రులు) ఎక్కడనున్నారు? ఇట్టిపనిచేయుచున్న మీబాహువులు ఎఁడు పట్టుకొనునో (అనఁగా వర్షప్రతిబంధము గలిగించునో) వానిని నశింపఁజేయుండు. ఎవఁడెదిరించి మాట్లాడునో వానినిఁ గసరివేయుడు.

౧౬౪౮. సుషు ప్వాంస ఋభవస్త దృచ్ఛతా గోహ్య కథదంసో అబూబుధత్ ।

శ్వాసంబస్తో బోధయితార మబ్రవీత్సం వత్సర ఇద మద్యావ్యభ్యత ॥ ౧౩॥

దం॥ ఋభువులారా! (కిరణములే) మీరు నిద్రించుచున్నవారై (అనఁగా సూర్య మండలమునుండి యని తా॥) ఆసూర్య నొకమాట నడుగుడు. ఏమంటే ఎవరి చేతను దాచశక్యముకాని యో యాదిత్యా! మా యీ రక్షణకర్మ కెవరు సాయపడుదురు? అని వాయువు భయపడునని సూర్యుండు పలకెను. సంవత్సరము పూర్ణమయిన తరువాత నిపుడు జగత్తును వివిధముగా బ్రకాశింపఁజేసితిరి

౧౩౪౯. దివా[॑]యా[॑]న్తే మి[॑]రు[॑]తో భూ[॑]మా[॑]గ్ని రయం[॑]వా[॑]తో అ[॑]త[॑]రి[॑]క్షే[॑]ణ యా[॑]తి ।

అద్భి[॑]ర్యా[॑]తి వరు[॑]ణః సమా[॑]దై ॥ గృహ్నా[॑] ఇచ్ఛ[॑]న్తః శవ[॑]సో[॑]న పా[॑]ణః ॥ ౧౪॥

దం॥ వగ్గానుకూలమున యిచ్ఛగలవాడై సర్వదేవతలు; వర్షబలము దగ్గకుండఁ జేయు మిమ్ముగూర్చి యో ఋభువులారా! ద్యులోకమునుండివత్తురు. భూమిమీద నుండి యగ్నివచ్చును. ఈవాయుపాతరిక్షమునుండి వచ్చును. (సతింస్తువురు) తమపు నట్టి స్వభావమాకల యుదకమునుండి వరుణుడు వచ్చును, (లేక మీకు సహాయులై వచ్చి వారివారిచోట్లకు బోనురనకూడ నగ్రము చేయవచ్చుననిరి.)

—(♦)—

సూక్తము ౧౩౫.

దీగతహ - అశ్వదేవత - ౩-౬ జగతి - తక్కినవి త్రోవ.

౧౩౫౦. మా[॑]నా[॑]మి[॑]త్రో వగు[॑]ణో అ[॑]ర్యమా[॑]యు[॑]రింద్ర ఋ[॑]భు[॑]క్షా మగు[॑]తః పరి[॑]ఖ్య[॑]న్ ॥

యద్వా[॑]జ్ని[॑]దే[॑]వజా[॑]తస్య స[॑]ప్తేః ప్ర[॑]వ[॑]క్ష్యా[॑]మా వి[॑]దధే[॑]ని[॑]ర్యా[॑]ణి ॥ ౧॥

దం॥ బహ్వాన్నమాకలట్టి దేవతలనల్ల బట్టికట్టి సప్తియరు గుఱ్ఱముయొక్క వీపు కృత్యములను యజ్ఞమందు మేము వర్ణించుచున్నాము కనుక (నీచమానవులు మా దేవాశ్వములను వర్ణింతురాయని) మిత్ర వరుణార్యులు వాయువులు ఇంద్ర ఋభుక్ష మరుత్తులు నిందింపకుండుడుగాక.

౧౩౫౧. య[॑]న్ని[॑]ణి[॑]జా[॑]రే[॑]క సా[॑]ప్రా[॑]వృ[॑]తస్య[॑]రా[॑]తీం గృ[॑]భీ[॑]తాం ము[॑]ఖతో[॑]నయ[॑]న్తి ।

సు[॑]ప్రా[॑]జ్ఞో మే[॑]న్య[॑]ద్వి[॑]శ్వ[॑]నూ[॑]ప ఇ[॑]న్ద్రా[॑]ప్రా[॑]ప్ణోః ప్రే[॑]య[॑]మ[॑]ప్యే[॑]తి[॑]పా[॑]థ[॑]న్ ॥ ౨॥

దం॥ నూకముకలిగి బంగరుబాభరణముచేతఁ గప్పబడిన యశ్వముమును దాన మునకై ఘృతాన్న ఏమేకను ఋశ్వజులు తీసికొనిపోవుచున్నారో ఆమేక చక్కగా గమనించుచు మేమేమిని అటుదుచు ననేకరంగులుకలదై యంద్రాగ్నులకొరకుఁ బ్రేయమమున యన్నమై తృప్తినిగలిగించుచున్నది.

౧౬౫౨. ఏషచ్ఛాగః పురో అశ్వేన వాచినా పూర్వభాగోనీయతే విశ్వదేవ్యః ।

అభిక్రియం యత్పురోశాశ మర్హతాత్వస్యే దేవయానానామ జ్యోతిః ॥ ౩॥

దం॥ ఈమేక శీఘ్రముగానడచు గుఱ్ఱముతో, ఈదేశమునకు నర్హతదేవతలకు నర్హమై ముందుగా నేకారణముచేత పిరికినివోలదుమన్నబోయిన కారణముచేతః బ్రయమయినదిముందుగా నిర్వేదగించియగు మేకను గుఱ్ఱముతోయూడ శోభనమగు (దేవతల) యన్నముకొఱకుఁ బ్రయమగుచట్లు త్వష్ట (అనగా నన్నిరేపే) చేయుచున్నాఁడు. (వండుచున్నాఁడని తా॥)

౧౬౫౩. యద్ధవిష్యమృతుశో దేవయానం త్రిర్మానమాః పృశస్వం చయన్తి ।

అత్రాపూష్ణః ప్రథమోభాగ ఏతియజ్ఞం దేవేభ్యః ప్రతివేదయన్నదః ॥ ౪॥

దం॥ హవిస్సున కర్తవ్యమయిన దేవతలకుఁ బ్రయమైన అశ్వమును ఋత్విజులు ప్రతి ఋతువునందు మూడుమాల్లు అగ్నిచుట్టును ద్విష్టానపుడు అగ్నికి మొదట నిచ్చిన మేక దేవతలకు యజ్ఞమునుజెప్ప ముందుగాఁ బోవుచున్నది.

౧౬౫౪. హోతాధ్వర్యురావయా అగ్నిమిన్ధో గ్రావగ్రాభ ఉతశంస్తా నువిప్రః ।

తేనయజ్ఞేన స్వరంకృతేన స్విష్టేనక్షణా ఆప్యణధ్వమ్ ॥ ౫॥

దం॥ హోత (=దేవతలం బిలుచువాడు) అభిముఖముగా హవిస్సునప్రేల్పు అధ్వర్యుడు (=యజ్ఞమంతేటిసి నడిపించువాడు) అగ్నిమిన్ధుడు (అగ్నిని రవులుకొల్పు వాడు) గ్రావగ్రాభుడు (అభిషచళిలను బట్టుకొన్నవాడు) మఱియు శంస్తయు (అనగాఁ బ్రశాసయనువాడు) మేధావియగు బ్రహ్మ (ఇతఁడన్నియు నెరింగి పనులను సరిగాఁజూచువాడు) ఈ ఋత్విజులందఱును జక్కగాఁజేసిన, బాగుగ సంపాదించిన ఆ యజ్ఞముతో నదులను బూరింతురుగాక. (నేతికాల్వలు పుట్టెను రని తాత్పర్యమట!)

౧౬౫౫. యాపప్రస్కాఉతయే యాసవాహశ్వమాలయే అశ్వయాపాయ తక్షతి ।

యేచార్వతే పచనం సంభరన్త్యతోతేషా మభిసూర్తినః ఇన్వతు ॥ ౬॥

దం॥ యూప సంభమునకై (వేక మొదలయిన యజ్ఞ పశువును గట్టినది) చెట్టు కొట్టినవారును కొట్టినదంగను మోసికొనివచ్చినవారు అశ్వసూపమునకుఁ జూపలము (ఆస్తంభముమీఁది తల) చెక్కినవారును గుట్టమునకై పాకసాధనము లమర్చు వారు మఱియు మా యితరసహాయులునగు వారియొక్క సంకల్పము సఫలమగుగాక.

౧౬౫౬. ఉప్రపాగాత్సుమన్మేధాయ మన్మదేవానామాశా ఉపవీతప్యః ।

అన్వేనం విప్రాయుషయో మదన్తి దేవానాం పుష్టేచకృమా సుబంధుమ్॥ ౭॥

దం॥ మెచ్చఁదగిన ఫలము (అనఁగా నశ్వము) నావడ్డనున్నది. అది బలిసినదై దేవతల యాశను బూరించుటకు స్వయముగాఁ బోవుఁగాక శోభనబద్ధనములుగల్గిన యీ యశ్వమును దేవతలతృప్తికొరకు జేతుము. మేధావంతులయిన బ్రాహ్మణులు ఋషులును మెత్తురుగాక.

౧౬౫౭. యద్వాజినో దామసం దానమర్వతో యాశీర్షణ్యా రసనారజ్జరస్య ।

యద్వాఘాస్య ప్రభృతమాస్యే ౩ తృణం సర్వాతాతే అపిదే వేష్వస్తు॥ ౮॥

దం॥ వేగవంతమయిన గుట్టము కంఠమందలి త్రాడును పాదములందలి త్రాడును శిరసునందలి త్రాడును దీనినోటిలోనున్న తృణమును, ఓ యశ్వమా ! యీ నీ పస్తువులు దేవతలకొఱకగుఁగాక. లేక దేవత్వముఁబొందుగాక.

౧౬౫౮. యదశ్వస్యక్రవిషో మక్షి కాశయద్వాస్వరా స్వధితౌ రిస్తమస్తి ।

యద్ధస్తయోశ్శమి తుర్యన్నభేషు సర్వాతాతే అపిదే వేష్వస్తు॥ ౯॥

దం॥ అశ్వముయొక్క ఏ పచ్చిమాంసభాగమును ఈగతినినదో అధవా ఏకాటుక పశువునకు పెట్టబడినదో; పశువును ఛేదించునపుడు దానికాళ్ల కేదిపూయఁబడెనో. దానిగోళ్ల కేదిపూయఁబడెనో; ఈ యన్నియును ఓ యశ్వమా ! నీసంబంధమయినవి దేవతల సంతోషముకొఱకగుఁ గాక. లేదా దేవత్వము నొందుఁగాకనికూడ నరము;

మీ ౧. అను ౨౨. నూ ౧౬౨.] ఋగ్వేదము.

౪౭౧

౧౩౫. యదూ॑వధ్య॑ ముదర॑స్యాప॒వాతి॑య॒ ఆమ॑స్య క్ర॒విహా॑గన్తా॒ అ॒స్తి॑ ।

సు॒కృతా॑తచ్ఛమి॒తారః॑ కృ॒ణ్వన్తా॑తమే॒ధం శృ॑తపా॒కం ప॑చన్తు॥ ౧౩౬

దం॥ కడుపులో జీర్ణమయిన యే సగము తృణము (అనుగాఁ బేక్ష) పచుచున్నదో; చక్కగాఁ బక్వముకాని మాంసభాగములోని యేలేకముకలదో; వాటిని గోతగాండ్రు లాగుచేయుమరుగాక. మఱియు యజ్ఞార్థమయిన శృతిపాక మగునట్లు పండుమరుగాక! (శృతిపాకము=సమమయిన పాకము దేవప్రీతి. అతి పాకము=అధికపాకము పితృప్రీతి. ఈషత్పాకము=కొంచెపు పాకము మనుష్యప్రీతి యట.)

౧౩౬౦. యతే॒గాత్రా॑ దగ్ని॒నా ప॒చ్యమా॑నా ద॒భిశూ॑లం నిహ॑తస్యావధా॒వతి॑ ।

మాత॑ద్యుభ్య॒మ్యా మా॑శిష॒ న్నాతృ॑జేషు దే॒వేభ్య॑స్త దు॒శద్భ్యో॑రాతమన్తు॥ ౧౩౬౧

దం॥ ఓ యశ్వమా! అగ్నిచే బచనముచేయఁబడుచున్న నీశరీరమునుండి యే రసము కారుచున్నదో, నిశ్శేషముగా హతమయిన నీసంబంధమయిన యేరసము శూలమునఁ గారుచున్నదో, అయ్య యవయవములు భూమియందు. బడిపోవకుండు గాక. ఆరసమును గోరుచున్న దే తలకు దత్తమగుగాక.

౧౩౬౧. యే॒వాజి॑రం పరి॒వశ్య॑న్తి ప॒శ్వంయ॑ఈ॒మాహు॑ స్సుర॒భి ర్భి॑ర్హరే॒తి॑ ।

యే॒చావ॑తో మాంస॒భిక్షా॑ ముపా॒సత॑ ఉ॒తోతే॑షా మ॒భిగూ॑ర్తన॒ ఇన్వ॑తు॥ ౧౩౬౨

దం॥ పశ్వమయిన యశ్వావయవము నెవ్వరుచూతురో; మంచి వాసనగలదాని నెవ్వరికిమ్మని యందురో, మఱియు నెవ్వరు ఆశ్వమాంసభిక్షను గోరుదురో, అట్టి మాయొక్క ఆ సంకల్పములు సఫలములగుఁగాక. (అని దేవతలచుకొనుచున్నాడు)

౧౩౬౨. యన్నీ॑క్షణం మా॒స్పచ॑న్త్యా ఉ॒భామూ॑యా పా॒తాణి॑ యూ॒ష్ణాసే॑చనాని

ఉ॒ష్ణ్యా పి॒ధానా॑ చ॒రూణా॑ మ॒శ్కాన్పూ॑నాః పరి॒భూష॑న్త్య శ్వ॒మ్ ॥ ౧౩౬౩

దం॥ మాంసము వండునట్టి పాత్రయొక్క యేతెడ్డుకలదో; ఉడికిన రసముయొక్క యేపాత్రలు కలవో; ఆరసమును జల్లార్చునట్టి యేపాత్రలుకలవో; చరువుల (హోమముచేయు మాంసము) పాత్రలేవికలవో; అంకము (హోమముచేయుటకు ముందు పశువు హృదయాది యవయవములు బలును కొమ్ముమీద విప్పిపరతురు, ఆశాఖపేరు అంకము) లేవేవికలవో; సూనలేవేవికలవో (కత్తి); అవన్నియు గుట్టము నలంకరించుచున్నవి. (ఇవన్నియు నశ్వానయనములమీఁదఁ బనిజేయు చున్నవని తా॥)

౧౬౬౩. నిక్రమానా నిషదనా విర్రనా యచ్చ పక్ష్యశ మర్వతః ।

యచ్చ సపౌ యచ్చ ఘాసీజ ఘాససగ్వాతాతే అపి దేవేష్వస్తు॥ ౧౪॥

దం॥ ఇటువంటి నడచుట, నిలుచుబడుట, నేలుబడిదొరుట యరునవేవికలవో పాద బంధనమేదికలదో, నీరుతావుట, గడ్డిమేయుటలేవికలవో ఓయశ్వమా! ఆనీయన్ని పనులును దేవతలలోనుండుఁగాక (అనగా దేవత్వమునొందుఁగాకయని తా.)

౧౬౬౪. మాత్వాగ్ని ర్ధ్వనయా దూమగన్ధి ర్ఘోఖా భ్రాజ స్తభి విక్తజప్రేః ।

ఇష్టంవీత మభిసూర్తవష ట్కృతం తానేవా సఃప్రతిగృభ్య న్య శ్వమ్॥ ౧౫॥

దం॥ ఓయశ్వమా! పొగతోఁగూడినయగ్ని నిన్ను ధ్వని చేయింప కుండుఁగాక. కాలుచువాసన క్రమ్ముచున్న వంటకుండ (వేడివలన) ముక్కలుముక్కలయి పోకుండుఁగాక. (అశ్వసంబంధమయిన) హోమమునకుద్దేశించిన భాగము, హోమమునకై తేబడినభాగము దేవతలకు నివ్వ నెత్తినభాగము, దేవసంస్కారము చేయఁబడిన భాగము (గల) యిట్టియశ్వమును దేవతలు పుచ్చుకొందుఁగాక.

౧౬౬౫. యదశ్వా యపాస ఉప స్త్యణ స్థాధీహ సం యాహిరణ్యాన్వసేన్మ ।

సందాన మర్వం పక్ష్యశం ప్రియానేవేష్వా యామయన్తి॥ ౧౬॥

దం॥ అశ్వమును (జంపునపుడు) మీఁదఁగప్పినబట్టయేదికలదో ఆయశ్వముకయి కల్పించిన బంగారు, వెండి మొదలగు పాత్రలేవికలవో దానిశిరసునఁగట్టిన త్రాఁడును పాదబంధనమును ఏదో ఇవన్నియును దేవతలకు బ్రదుకములయి చెందుఁగాక.

౧౬౬౬. యత్తేనాదే మహానాశూక్త్యో వాక్యో వాకశయా వాతుతోఽ ।

ప్రచేవతా హవిషో అధ్వరేషు సర్వాతాతే బ్రహ్మణా సూదమామి॥ ౧౬౬

దం॥ ఓయశ్వమా! నీవు హుస్సుహుస్సుమని నడచునపుడు కాలిమడిమతోఁ గాని కొరడాతోఁగాని (కమ్మిచ్చి) బాధపెట్టట మొనలగువనులు యక్షములందు హవిస్సులు దేవతల కిచ్చునట్లు మంత్రములతో వాటినిన్నిటిని హవిస్సులనుగా దేవతలకర్పింతును.

౧౬౬౭. చతుస్త్రింశద్వాజినో దేవబన్ధోర్వంక్రీరశ్వస్య స్వధితి స్సమేతి ।

అచ్ఛిద్రాగాత్రావయునా కృణోత పరుష్పరురను ఘృష్యావిశస్త॥ ౧౬౭

దం॥ దేవతలకు బంధువయిన గుట్టముయొక్క ముప్పునినాలుగు పక్కపైమాకలు స్వధితి (కత్తి) పొందుచున్నవి. (అనఁగా గోయుచున్నవని తా.) యాయశ్వావయవములను అచ్ఛిద్రములగునట్లు ప్రజ్ఞానములు (గుర్తులు) (ఇదిహృదయము యిది జిహ్వా అని గుర్తులు) నిర్దేశించి కోతురుగాక.

౧౬౬౮. ఏకస్త్వష్టు రశ్వస్యావిశస్తాద్వాయంతారా భవతస్తక ఋతుః ।

యాతేగాత్రాణామృతుభాకృణోమితా తాపిరిడానాంప్రజాహోమ్యగ్నా॥౧౬౮

దం॥ ప్రకాశించుచున్న యశ్వము కోయువాఁడొకఁడు. (కాలపురుషుఁడు) అట్లు నియమించు వారిద్దఱు. (అహోరాత్రములు-లేక ద్యావా పృథువులు) కాలమందు నీయేయేయవయవములను గోయుచున్నానో ఆయాముద్దల నగ్నియందు సహోమము చేయుచున్నాను.

౧౬౬౯. మాత్వాతపత్ప్రియ ఆత్మాప్రియస్తం మాస్వధితిస్తస్య । ఆతిష్ఠిపతే ।

మాతేగృధ్నరవిశస్తాతి హోమచ్ఛిద్రాగాత్రాణ్యసినా మిధూకః॥ ౧౬౯

దం॥ అశ్వమా! దేవతలను గూర్చి పోవుచున్న నిన్ను బ్రీచుచున్న ఆత్మ
(ఘనంగా భోగశరీరము) బాధపడుచుండుగాక. శస్త్రము నీ యవయవములను
నీయందుఁ జిరకాలముంచుచుండుగాక. నీ మాంసమును గోరువాఁడు కొంతనెరుగక
కేరలము కత్తితో హెచ్చుతగ్గుగా నడ్డదెడ్డముగా వ్యర్థముగాఁ గోయకుండుగాక.

౧౬౨౦. నవాడ ఏతస్మిన్మయసే నరిష్యసి దేవా ఇదేషి పథిభి స్సుశేభిః ।

హరీతే యుజ్హా పృషతీ అభూతా ముపాస్థా ద్వాజీ ధురిరా సభస్య॥ ౨౧॥

దం॥ తక్కిన గుఱ్ఱాలవలె నిపుడు నీవు చావలేదు. కనుక హింసింపబడలేదు.
(దేవత్వము వచ్చునని తా॥) శోభనమార్గముల ద్వారా దేవతలనే పొందుచున్నావు.
హరియను పేర్లుగల యింద్రునిగుఱ్ఱాలు రెండును నీరథమునకుఁ బూచ్చుకొనిపోఁ
బడుదువు. వాయువు గుఱ్ఱములుకూడ నిన్ను గొనిపోవును. అక్షిణుల వేసడమునకు
ముందున్న గుఱ్ఱముకూడ నిన్ను మోసికొనిపోవును.

౧౬౩౧. సుగవ్యంనో వాజీస్వశ్వ్యం పుంసః పుత్రౌ ఉతవిశ్వా పుషంరయిం ।

అనాగా స్త్వంనో అదితిః కృణోతు క్షత్రంనో అశ్వోవనతాం హవిస్మాన్॥ ౨౨॥

దం॥ చంపబడుచున్న యశ్వము మాకు సకలమును బోషించునట్టి మంచి
గోవులుగలట్టి ధనమును గలిగించుగాక. మఱియు దైన్యములేని యా యశ్వము
పాపములేకుండఁ జేయుగాక. హవిస్సుగా నయిన యీ యశ్వము మాకు క్షాత్ర
తేజస్సును గలిగించుగాక. (దీనిబట్టి క్షత్రియులే అశ్వమేధాధికారులని అనవలె)

సూక్తము, ౧౬౩.

దీర్ఘతమ శ్లోకభాగం - అశ్వదేవత

౧౬౪౧. యదక్రద్ధః ప్రథమం జాయమాన ఉద్యస్తముద్రా దుత వాపురీషాత్ ।

శ్వేరస్య పక్షాహరిణస్య బాహూ ఉపస్తుత్యం మహిజాతంతే అర్భవన్॥ ౧॥

దం॥ ఓ యశ్వమా ! గొప్పదగు నీజన్మము స్తుతింపఁదగినది, ఏనుఁజే అంతరిక్షమునుండి లేక సూర్యునుండి మొదలుఁ బుట్టినదాననె అదికాక ఉదకమునుండి పుట్టినదాననె గొప్పధన్వినోఃరించితివి కావునను నీ జాక్కలు జేకజాక్కలనంటివి నీ బాహువులు లేడి బాహువులనంటివి కనుకను నీజన్మ సవరీయము. (పూర్వ సూక్తములోఁ జెప్పిన యశ్వమే యిదియున.)

౧౬౬౩. యమేనద తం త్రితపన మాయు నగింద్ర ఏణం ప్రథమో అశ్వత్థితే ।

గన్ధర్వో అస్యరశ నామగృభ్ణాత్పూరా యశ్వం వసవో నీరతష్ట॥

దం॥ అగ్నిచేత నివ్వఁబడిన యీ యశ్వమును భూమ్యంతరిక్ష ద్యులోకములందున్న వాయువు (రథమందు) బూనెను. మొట్టమొదట దీనిమీద నిండ్రుఁడు కూర్చుండెను. గన్ధర్వుడయిన సోముఁడు దీనికశ్చేమును బట్టుకొనెను. ఓ సూర్య కిరణములారా ! మీఁక యశ్వమును సూర్యునుండి ధరించిరి.

౧౬౬౪. అసియమో అస్యాదిత్యో అర్వన్న సీత్రితో గుహ్యోననశేన ।

అసిసోమేన సమయావి పృక్త ఆహు నేతీగ్రేణి దివిబన్ధనాని॥

దం॥ ఓయశ్వమా ! నీవగ్నివి, సూర్యుడవునయియున్నావు. ఎవరికినిదెలియని కర్మచేత (వీఁచుట కనఁబడదని తా.) వాయువయియున్నావు. సోమనితోఁగలిసియున్నావు. ద్యులోకమందున్నట్టి నీకు మూఁడు ఉప్పత్తీకారణములు చెప్పుచున్నారు (కిరణములు, ఆదిత్యుఁడు, ద్యులోకము)

౧౬౬౫. త్రేణిత ఆహుది విబన్ధనాని త్రేణ్యు త్రేణ్యస్తస్సముదే ।

ఉతేవమేవరుణశ్చన్యైర్వన్య త్రాత ఆహుః పరమం జనిత్రం॥

దం॥ ఓయశ్వమా ! నీకుద్యులోకమందు మూఁడుత్పత్తీకారణములు కలవోయు భూమియందు మూఁడనియు సంతరిక్షమునందు మూఁడనియు పెద్దలు చెప్పుదురు. పాపమువారించునట్టి నీవు నాకుఁ జెప్పుచున్నావు. కనుక నీజన్మ యెక్కువదని యందఱు ననుచున్నారు. (భూమియందు ౧ ఆస్నము ౨ బీజము ౩ స్థానము అంతరిక్షమందు ౧ మేఘము ౨ విద్యుత్తు ౩ గర్జితము. ద్యులోకమందు ౧ కిరణములు ౨ సూర్యుడు ౩ వాయువు న)

౧౬౭౬. ఇమా¹తే¹వా¹జి¹న్న¹వ¹మా¹జ¹నా¹నీ¹ మా¹శ¹ఫా¹నా¹ం స¹ని¹తు¹ని¹కా¹ధా¹నా¹ ।

అ¹త్రా¹తే¹భ¹ద్రా¹ర¹శ¹నా¹ అ¹ప¹శ్య¹మృ¹త¹స్య¹యా¹ అ¹ర్థ¹ర¹క్ష¹న్తి¹ గో¹పా¹॥ ౫॥

దం॥ ఓ యశ్వమా ! నీశరీరము దుడుచుచోట్ల ఇదివఱకుఁ జెప్పిన ద్యుగోకా
మలు యాగమునకుఁ జెందిన నీడెక్కలుంచుచోట్ల; కళ్యాణకరమయిన కట్టుతాళ్ళు
ఇచ్చోటనే చూచితిని సత్యరక్షణ చేయువారాత్రాళ్ళనే రక్షించుచున్నారు.

౧౬౭౭. ఆ¹త్మా¹నం¹తే¹ మ¹న¹సా¹రా¹ద¹జా¹నా¹మ¹ వో¹ది¹వా¹ప¹త¹య¹న్తం¹ ప¹త¹జ్గం¹ ।

శి¹రో¹అ¹ప¹శ్యం¹ ప¹థి¹భి¹స్సు¹గే¹భి¹ర¹ రే¹ణు¹భి¹జే¹హ¹మా¹నం¹ ప¹త¹త్రి¹॥ ౬॥

దం॥ ఓ యశ్వమా ! నీశరీరమును మనసుతో సమీపమందున్న దానిగా
భావించుచున్నాను. భూమినుండి అంతరిక్షమువఱకు గనునించు సూర్యుని వ్యాపించి
యున్నట్లు భావించును చక్కగా నడచుటకు వీలయిన పాపములేని మార్గముల
ద్వారా మీఁదుమీఁదుగా వ్యాపించుచు నెగిరిపడుచున్న దానిగా నీశరీరమును
భావించుచున్నాను.

౧౬౭౮. అ¹త్రా¹తే¹రూ¹ప¹మృ¹త¹మృ¹మ¹ ప¹శ్యం¹ జి¹గీ¹ష¹మా¹ణ¹ మి¹ష¹ ఆ¹ప¹దే¹గో¹ః ।

య¹ దా¹తే¹మ¹రో¹ అ¹ను¹భో¹గ¹మా¹న¹లా¹ద్వి¹స్థ¹ ఓ¹ష¹ధీ¹ ర¹జీ¹గః॥ ౭॥

దం॥ భూమియొక్క స్థానమందు నన్నములంగూర్చి సర్వత్ర గమనింపఁదలచిన
ఉత్తమమయిన నీరూపమును ఈచోట జూచుచున్నాను. ఎప్పుడునునుష్కృడు నీయను
భవమునకుఁ దగినయన్నమును నీ సమీపమునకుఁ దెచ్చునో ఆవెంటనే అసక్తిగలిగి
యాయన్నము నత్యంతముఁ దినుచున్నావు.

౧౬౭౯. అ¹ను¹త్వార¹థో¹ అ¹ను¹మ¹రో¹ అ¹ర్వ¹న్న¹ను¹ గా¹వో¹ ను¹భ¹గః¹ క¹నీ¹నా¹మ్ ।

ఆ¹చు¹వా¹తా¹ స¹స్త¹వ¹స¹ర¹వ్య¹మి¹ య¹ర¹ను¹ దే¹వా¹ మ¹మి¹రే¹ వీ¹ర్య¹నే॥ ౮॥

దం॥ అశ్వమా ! నిన్ననుసరించి రథమునడచును. నిన్ననుసరించి మనుష్యులు నడతురు. నిన్ననుసరించి గోవులునడచును. కన్యలభాగ్యము నిన్ననుసరించియున్నది, గుంపులుగానుండిన (పశువులు మొదలగువారు) నీ సఖ్యమును బొందుచున్నారు. దేవతలు నీ వీరకృత్యములను స్తుతించుచున్నారు.

౧౬౮౦. హిరణ్య శృంగోయో ఆస్య పాదా మనో జవా అషర ఇక్షో కశీత్ ।

దేవా ఇదస్య హవిరద్య మాయనో అర్వక్తం ప్రథమో అధ్యతిష్ఠతీ । ౯।

దం॥ ఈయశ్వము మెడమీదజూలు (రోమముల సమూహము) బంగారువంటిది. ఇనుమువంటి డెక్కలు మనసుతో సమానమయినవేగము హరిర్భక్షణముకోరి దేవతలు దీనినాశ్రయింతురు. ఏయింద్రుడు మొదటివాడై దీనిని స్వారి చేసెనో యా యింద్రుడు దీనికన్న తక్కువవాడే.

౧౬౮౧. ఈర్షాన్తా సస్థిలిక మధ్యమా సస్సుంశూ రణాసో దివ్యాసో అత్యాః ।

హంసా ఇవశ్రేణి శోయతన్తే యదాక్షిషు ర్దివ్యమజ్ఞ మశ్వాః । ౧౦।

దం॥ అశ్వములు ముందువెనుక శరీరభాగము లధికముగా గలవి నడుము సన్నముగాఁ గలవి పరాక్రమ స్వభావముగలవి. ద్యులోకమందఁ బుట్టినవి ఎల్లపుడు నడచునవి; ఇవి పక్షిగాఁగూడి పరుగెత్తదలచినపుడు హంసలవలె ద్యులోక మార్గములను వ్యాపించుచున్నవి.

౧౬౮౨. తవశరీరం పతయిష్ణ్వర్వంత వచిత్తం వాతఇవ ధ్రజీమాన్ ।

తవశృంగాణి విష్టితా పురుత్రారణ్యేషు జర్భురాణా చరన్తి । ౧౧।

దం॥ ఓ యశ్వమా ! నీశరీరము ఎగిరే స్వభావముకలది నీమనసు వాయువువలె శీఘ్రమగునముకలది. నీ మెడమీదవెంట్రుకలు బహువులుగా వివిధములుగాఁగలవు. ఆ వెంట్రుకలు అరణ్యములందు మనోహరములై చరించును. (కేశశబ్దమునకుఁ గిరణములనికూడ సర్థము వ్రాసిరి.)

౧౬౮౩. ఉపప్రాగాచ్చసనం వాజ్యర్వా దేవద్రీచామనసా దీధ్యానః ।

అజః పురోసీయతే నాభిరస్యా నుపశ్చ త్కవయోయన్తిరేభాః॥ ౧౨॥

దం॥ ఈ నడచునట్టి యశ్వము చంపునట్టిచోటికి దేబడెను. దేవత్వము బొందెదనని తలంచుచు ధ్యానించుండెను. దీనిబంధువయిన మేక దీనికి ముందుగొనిపోబడు మన్నది. పిమ్మట మేధావంతులగు స్తుతిర్తలు దీని నాశ్రయించిరి.

౧౬౮౪. ఉపప్రాగాత్పరమయత్పథస్థమర్వా అచ్ఛాపితరం మాతరంచ ।

అద్యాదేనాజ్ఞుష్టతమో హిగమ్యా అథాశాస్తే దాశుషే వార్యాణి॥ ౧౩॥

దం॥ తల్లిని తండ్రినిగూర్చి యీ యశ్వము అత్యంత పుణ్యవంతులందఱు నివసించు స్వర్గముంగూర్చి పోవుచున్నదాయేమి? అశ్వమా! యిపుడు ప్రీతితో దేవతలం గూర్చి పోవుచున్నావు. తరువాత హవిర్దాతయగు (యజమానుడు) గోరఁదగిన ధనములను బ్రార్థించెను.

సూక్తము. ౧౬౮.

దీర్ఘ తమర్షి - విశ్వదేవ - వాద్దేవత ఇత్యాది నానాదేవతలు - నానాధందస్సులు.

౧౬౮౫. అన్యవామస్య సలితస్యహోతు స్తస్యభ్రాతామధ్యమో అస్యశ్శ్నః ।

తృతీయోభ్రాతాఘృతపృష్ఠో అస్యాత్రా పశ్యం విశ్వతిం సప్తపుత్రం॥ ౧॥

దం॥ కోరఁదగినవాఁడును పాలకుడును, ఆహ్వానింపఁ దగినవాఁడును, అగు (నాదిత్యుని) భ్రాతమధ్యముడు కలఁడు (అనగా వాయువు) అతడు సర్వవ్యాపి. నేయి తన వీపునందుఁగలవాడు. (అగ్ని సూర్య వాయువు లన్నదమ్ములు వర్షించుపనిలో ముగ్గురికిని వంతుకలదు.) వీరిలోఁ బ్రజలబాలించు నేడపకుమారుని యిచట జూచితిని. (అదితికొడుకులు మిత్రవరుణాదులలో ఆదిత్యుఁ డేడవవాఁడని యితి హాసము.)

౧౬౨౬. సప్తయుజ్జన్తి రథమేక చక్రమేకో అశ్వోవహతి సప్తనామా ।

త్రినాభిచక్రమజరమ నర్వంయత్రేమా విశ్వాభవనాథితన్తుః॥

౩౧

దం॥ ఒక్క చక్రముగల రథముచు ఏడు (గుఱ్ఱములు) కట్టిబడియున్నవి. సప్త యని పేరుగల ఒకేయశ్వము ఆరథము లాగుచున్నది. ఆ చక్రము మూడు కన్న ములు కలది. దానియందు నీ సప్తలోకములు ఆధారపడియున్నవి? (ఇచట మండలమే సూర్యరథము, రసమునుబీల్చు నేడు జాతుల కిరణములే గుఱ్ఱము, మూడు కాలములు మూడు చక్రరంధ్రములు, ఈ కాలచక్రమందన్ని లోకాలు తిరుగుచున్నవని భాష్యం.)

౧౬౨౭. ఇమంరథ మధియే సప్తతన్థు స్సప్తచక్రం సప్తవహన్త్యశ్వాః ।

సప్తస్వసారో అభిసంనవన్తే యత్రగవాం నిహితాసప్తనామ॥

౩౨

దం॥ ఈరథము నే యేడంటియున్నవో ఆయేడుగుఱ్ఱములు ఏడు చక్రములరథమును మోయుచున్నవి. ఆయేడుగురు అక్కసెల్లెండ్రు దానికభిముఖగాఁ దిరుగుచున్నారు. దేనియందు వాక్కులలోని సప్తస్వరములు ఇమిడియున్నవో; ఆయేడు (నని పూర్వాన్వయము) ఇచట గోశబ్దమునకు వాక్కులేకాక ఉదకములనికూడ నర్థముకలదు. ఆ పక్షమున గంగాది సప్తనదులని వ్యాఖ్యాసించిరి.)

౧౬౨౮. కోదదశప్రథమం జాయమాపమస్థన్వన్తం యదనన్తాభిభర్తి ।

భూమ్యా అనురసృగాత్మా క్వస్వితోవిద్వాంస ముపగాత్పస్త్వమేతత్ ॥ ౩౩

దం॥ మొట్టమొదట (సృష్టియందు) పుట్టించున్నదాని నెవడుచూచెను? ఎముకలు కలదానిని (ప్రపంచము) ఎముకలులేని (ప్రకృతి) భరించుచున్నది. కనుక భూమి సంబంధమయిన ప్రాణము రక్తము ఆత్మ యెక్కడనున్నవి. (స్థూలశరీరము సూక్ష్మ శరీరము జీవుడు ఎక్కడనున్నవనియు రక్తప్రాణములు పృథివీతత్త్వములని తా॥) ఈవిషయముదెలిసిన యెవని నెవఁడు ప్రశ్నించుటకు సమీపించును? (అనఁగాఁ జెప్పవఁడును అడుగు వఁడును లేరని తా॥)

౧౬౮౯. పాకః పృచ్ఛామి మనసావి జాన న్దేవానా మేనానిహితా పదాని ।

వత్సే బహుయే ధీస పతన్తూ నివృతత్త్వి రేకవయ ఓతవాఉ॥

౧౧॥

దం॥ పరిషక్వ బుద్ధికల్గి నేను మనసుతోఁ దెలియలేనివాడనె యడుగుచున్నాను. ఈ సంశయవిషయములు దేవతలకును గూఢములు. (అవేవంతు) సర్వమునకు నివాసభూతమయిన ఒక్క యేడాది వత్సయయిన (ఆదిత్యునందు) అధికముగా నేడు తంతువులను బుద్ధిశాలురు నేయుటకై (జగద్రూపకవస్త్రమని తా॥, పరిచిరి (ఏడు సోమయాగములు విస్తరించిరనియు నొకవిధముగా వ్యాఖ్యానించిరి. ఉభయపక్షము లందున జగద్వ్యాపారముగాని యజ్ఞములుకాని సూర్యునివల్లనే యగుచున్నవనితా॥)

౧౬౯౦. అచికిత్వా ఇ్చికితుషశ్చివత్ర కపి స్పృచ్ఛామివిద్మనేనవిద్వాన్ ।

వియస్తస్తమ్భ షళిమార జాంస్య జస్య రూపే కిమపిస్విదేకం॥

౬॥

దం॥ తెలియనివాడనె (దేవతాతత్త్వము) తెలిసిన పండితులను దెలిసికొనుటకై ప్రశ్నించుచున్నాను. తెలిసి యడుగలేదు. “ఈమాటు లోకములను ఎవఁడు నియమించెను? జన్మరహితుఁడయిన యాతని రూపమగు లోకమేదైయున్నది? (అనిప్రశ్న)

౧౬౯౧. ఇహబ్రవీతు యశ్చమజ్ఞ వేదాస్య వామస్య సిహితం పదంవేః ।

శీర్షణః క్షీరం దుహ్రతే గావో అస్యవప్రిం వసానా ఉదకం పదాపుః॥

౭॥

దం॥ దీని నెవఁడెఱుగునో శీఘ్రముగా వాఁడు ఇప్పుడు చెప్పునుగాక. ఈ యెదుట నడచుచున్న మనోహరమయిన ఆదిత్యుని స్థానము గూఢముగానున్నది. ఉన్నతమయిన యీతని కిరణములు ఉదకమునిచ్చుచున్నవి (గావః=కిరణములు క్షీరం=నీరు) ఈతని తేజస్సును వహించుచుఁ గొన్నికిరణములు ప్రసారముతో నుదకమును బీల్చుచున్నవి.

౧౬౯౨. మాతా పితరమృత ఆబభాజ ధీత్సక్రే మనసా సంహిజగ్నే ।

సాభీభత్సర్గభా రసాని విధానమస్వస్త ఇదుసవా కమీయుః॥

౧౨॥

౮॥

దం॥ తల్లియయిన పృథివి తండ్రియగు ద్యులోకమందున్న యాదిత్యుని; కర్ణ చేత వర్షోదకముకొరకు, పొందెను. అంతకుముందు (తండ్రియగు సూర్యుడు) మనసుతో (నామెయందుఁ బ్రేమగల్గి) కవుంగలిపెను. తరువాత ఆతల్లి (భూమి) గర్భవతికాఁగోరి గర్భోత్పత్తి నిమిత్తమయిన రసమును భరించెను. ఆన్నముగలవాడే దగ్గఱమాటలాడుదురు. (అనగా నన్నముకలిగినపుడే మంత్రములతో స్తుతెంతు రని తా॥)

౧౬౪౩. యుక్తామాతా నీధ్వరిదక్షిణాయా ఆతిష్ఠద్విభోకా వృజ నీష్వంతః ।

అమీ మేష్వతో అనుగామ పశ్యద్విశ్వ హృష్యం త్రిషు యోజనేషు॥ ౯ ।

దం॥ భూతములనిర్మించు తల్లియగు ద్యులోకము, కోర్కెల నీ సమర్థురాలయి; పృథివియొక్క నిర్వహణమందు సమర్థురాలయ్యెను (వన్నముతో భూమి నుద్ధరించెనని తా॥) ఎట్లంటే గర్భమయిన మేఘముల లోపలనుండెను. వత్సయగు వర్షోదకము మూఁడింటి కూర్పులలో (కిరణ - మేఘము - వాయువు) భవించును. (వర్షాన్నమున) జనులు భూమి నానానూపములుగలదానిగాఁ జూతురు. (సస్యములవల్ల నానా రూపత్వము)

౧౬౪౪. తిస్రో మాత్యస్త్రీ నిత్యన్విభదేక ఊర్ధ్వః స్థా నేమవన్తా పయన్తి ।

మన్త్రయన్తే దివో అముష్య పృథే వీశ్వవిదం వాచమ వీశ్వమిన్వాం॥ ౧౦ ॥

దం॥ ప్రధాన (పుత్రుడయిన ఆదిత్యుఁడు) ముగ్గురు తల్లులను ముగ్గురు తండ్రులను భరించుచు నున్నతుడై యుండెను. ఈతనిని యెవ్వరును బరాభవింపలేదు. ద్యులోకము మీఁదనుండినవారు ఈతనియొక్క ఆ సర్వవ్యాపియయి సమస్తము నెఱింగిన వాక్కును (గర్జితము) ఒకరితోనొకరు రహస్యముగాఁ జెప్పకొందురు.

౧౬౪౫. ద్వాదశారంసహి తజ్జరాయ వర్వర్తి చక్రం పరిద్యామృతస్య ।

ఆపుత్రా అగ్నే మిథునాసో అత్రసప్త శతాని విశతిశ్చ తన్మః॥ ౧౧ ॥

దం॥ ఉదకరూపుశయిన (ఆదిత్యునియొక్క) మండలము నురలమరల ద్యులోకము మీఁదఁ దిరుగుచుండును. ఆమండలము (చక్రము) పండ్రెండు రేకులతోనున్నది. (మేషాదిరాసులు) దానికి ముదిమిలేదు. అఽత్యుఁడా! యీ నీ చక్రమందు స్త్రీపుం రూపమయిన యేడువందల యిరువది ఆత్మజులుకలరు. (రాత్రి-స్త్రీ పగలు-పురుషుడు)

౧౬౯౬. పంచపాదం పితరం ద్వాదశాకృతిం దివ ఆహూపరే అర్ధే పురీషిణం ।

అథేమే అన్యఉపరే విచక్షణం సప్తచక్రే షళర ఆహూరర్పితం॥ ౧౨॥

దం॥ అయిదు పాదములుకలది పండ్రెండ్రాకారములు కలది వర్షోదకము గలది సర్వ మును బాలించునట్టిదియగు నొక వస్తువును ద్యులోకముయొక్క మీఁది సగభాగ మందు ఉంచబడినదని కొందరు చెప్పుదురు. మరియు నితరులు ప్రాణుల కాధార మయినదియు నేడు చక్రములు గలదియు ఆహురేకులు కలదియు వివిధదశకనములు గలదియై నిలువఁబడినదని చెప్పుదురు.

౧౬౯౭. పఞ్చరే చక్రే పరివర్తమానే తస్మిన్నాత స్థ భువనాని విశ్వా ।

తస్యనాక్ష స్తప్యతే భూరిభార సునాదేవ నశీర్యతే సనాభిః॥ ౧౩॥

దం॥ అయిదు రేకులు గలిగి తిరుగుచున్న ఆచక్రమందు సమస్త భువనములును నిలిచియున్నవి. అతిభారమున దానియిరును తపింపదు. నాభితో (చక్రముమధ్య నున్నకన్నము - తూమందురు) గూడినయాయును యెప్పుడును బ్రద్దలుకాదు. (హేమంత శిశిరము లొక్కటే ఋతువుగానొకమతముకావున నయిదేఋతువులట.)

౧౬౯౮. సనేమిచక్ర మజరం వివావృత ఉత్తానాయాం దశయుక్తా వహన్తి ।

సూర్యస్య చక్షూరజ సై త్యావృతం తస్మిన్నాపి తా భువనాని విశ్వా॥ ౧౪॥

దం॥ ఏకవిధమయిన అంచుగల చక్రము యెప్పుడును క్షీణింపక మాటిమాటికిని దిరుగుచున్నది. ఉద్భ్రమగానున్న ఆయిరుసునం బదిమంది (అనఁగా నింద్రాది లోకపాలు రయిదుగురని, నిషాదపాచములగు మనుష్యులయిదు జాతులునని) నిర్వహించుచున్నారు. (తమతమ వ్యాపారములు నేయుచున్నారని తా.) సూర్యు నిమండలము ఉదకముతోనావరింపఁబడి గమనించుచున్నది. ఆమండలమందు సర్వలోకమును నిలిచియున్నది. (లోకముల జీవనాధారము సూర్యమండలమని.)

౧౧౯౯. సాకంజానాం సస్తథమాహురేక జంషశ్చిప్యమా ఋషయోదేవదాతాః ।

తేహమిష్టాని విహితానిధామశః స్థాత్రేదేవక్తే వికృతానిరాసశః ॥ ౧౧౯ ॥

దం॥ ఆదిత్యునిలోనుండి కలిసిపుట్టినవాటిలో నేడనది యగు వాకిత (అనగ నధిక మాస మొకఋతువు క్రిందలెక్క.) యని పెద్దలందురు. అండాజేయితువులు గమన శీలములయి సూర్యదేవునివలనఁబుట్టినవని యందురు. (సూర్యసంక్రమణముధి మా సములలోనుండదుగనుక అదియదేవజ మగును.) ఆఋతువుల కూపములు (లోక) ప్రియములు. వివిధకూపములతో నాయాచోట్ల నుంచఁబడినవి. లోకశిత్తికై మా టిమాటికిని చరించుచున్నవి. (జగద్వ్యవహారమంతయు ఋతువులఁబట్టియేననితా.)

౧౨౦౦. ప్రియస్సతీస్తా ఉమే పుంస ఆహుఃవశ్య దక్షణ్యాన్నవిచేదన్తః ।

కవిర్యఃపుత్రసు ఈమాచికేత యస్తావిజానాత్స పితృష్పితాసత్ ॥ ౧౨౦ ॥

దం॥ నాకిరణములను పతివ్రతలగు స్త్రీలుగను, వాటినే పురుషులుగను జెప్పుదురు. (ఉదకరూపగర్భము ధరించుట స్త్రీధర్మము. ఉదకరూపవీర్యధారణ పురుష ధర్మమును) కన్నులు కలవాడు ఈవిషయముఁదెలియును. అంధుఁడు దీనిఁదెలియజాలడు. మేధావియయిన పుత్రుఁడెవఁడో వాడే (ఆదిత్యుఁడు తండ్రి, వరోదకముకొడుగు) దీనిఁదెలియును. ఎవఁడు వాటిని దెలియునో వాడు తండ్రికిఁదండ్రీమై యుండును. (కిరణములు జగత్తునకుఁబండులు. వాటికిఁదండ్రీ యాదిత్యుఁడనితా)

౧౨౦౧. అవఃపరేణపర ఏనావరేణ పదావత్సం బిభ్రతీగౌరుదస్థాత్ ।

సాకద్రీచీకం స్విదర్ధంపరాగ్త్వస్విత్సూతే నహి యూభేలన్తః ॥ ౧౨౧ ॥

దం॥ (సూర్యకిరణ సమూహమను) గోవుముందు కాళ్ళతో నభఃప్రదేశమును వెనుక కాళ్ళతో సూర్యప్రదేశమును (ఆవరించుచు) వత్సను (అగ్నిని) భరించుచు మీఁదికెగిరెను. (అగ్నిలో హోమమయిన పదార్థము గోరూపమున మీఁదికిబోవునని కూడఁ గలదట!) అదియెక్కడకు గమనించును? ఎవరినిశూర్చి పోవును? సగము దారిలోనే మరలిపోయినది. ఎక్కడ బ్రసవించునో? ఆలమందలోఁ బ్రసవించలేదు. (లోకములో నావులుమందలోఁ బ్రసవించును.)

అనుబంధము

౧౭౦౨. అవఃప¹రేణ¹పితరం¹యో అస్యాను¹వేద¹ పరప¹నా¹వరేణ¹ |

క¹వీయమా¹నః¹క¹ ఇహ¹ప్రవో¹చద్దే¹నం¹ మనః¹కు¹తో¹ ల¹ధి¹ప్రజా¹తం¹ |

౧౮॥

దం॥ క్రిందనున్న యీ లోకమునకు దండ్రులుగ నగ్నిని మీఁదనున్న యాదిత్యునితోఁగూడఁ గ్రహమున సంబంధము నెవఁడెఱుగునో, మీఁదనున్న యీలోకపితరులుగ నాదిత్యునకు క్రిందిలోకముననున్న యగ్నితో సంబంధము నెవఁడెఱుగునో అట్టి మేధావంతుడు ఈలోకమునందు నెవఁడుచెప్పగలడు? దేవునింగూర్చి యాలోచించుచునను ఏ యదృష్టమువల్ల నధికముగాఁ బుట్టునో?

౧౭౦౩ యే¹ అర్వా¹ఞ్చస్తా¹ ఉప¹రాచ¹ అహ¹ర్యే¹పరా¹ఞ్చస్తా¹ ఉ¹అర్వా¹చ¹ ఆ¹హు¹గ¹ |

ఇంద్రశ్చ¹యాచ¹క్రథుః¹ సో¹మతా¹ని ధు¹రాన¹య¹క్తా¹ రజ¹సో¹వహ¹న్తి॥

౧౯॥

దం॥ (సూర్యసోమ మండలములలోని) యేకిరణములు క్రిందనున్నవో అవే మీఁదనున్నవిగాను జెప్పుదురు. ఏవి మీఁదుగానున్నవో వాటినే క్రిందుగానున్నట్లు చెప్పుదురు. ఓ సోముడా! నీవు ఇంద్రుడును (ద్వాదశాదిత్యులలో నొకనివేరు ఇంద్రుఁడు) సూర్యుఁడును ఏమండల పరిభ్రమణములను జేయుచున్నారో అవి గుఱ్ఱములు కాఁడిని ధరించినట్లు ఏలోకమును వహించుచున్నవి.

౧౭౦౪. ద్వా¹సుప¹ణ¹సయు¹జా¹ సఖా¹యా¹ సమా¹నం¹ వృ¹క్షం¹ పరి¹ష¹స్వ¹జా¹తే¹ |

త¹యో¹ర¹స్యః¹ పి¹ష్ప¹లం¹ స్వా¹వ్య¹త్య¹శ్చ¹న్న¹న్యో¹అ¹భి¹చా¹కశీ¹తి॥

౨౦॥

దం॥ రెండుపక్షులు కలిసియుండి యొకేజాతివి యొకేవృక్షమును ఆశ్రయించి యున్నవి. ఆరైతిలో నొకటి వండి రుచియగుదానిని దినుచున్నది. తినకుండనే రుండవది ప్రకాశించుచున్నది. (ఇచట జీవపరమాత్మలు పక్షులని జీవుఁడు కర్మఫలములనుభవించునని పరమాత్మకుఁ గర్మానుభవములేదని తాత్పర్యమువ్రాసిరి. సూర్యచంద్రులనవచ్చు నేమో?)

౧౦౧. అను ౨౨. నూ ౧౬౪.] ఋ శ్వే ద ము .

౪౬౫

౧౦౦౫. యత్రానుపణా అమృతస్యభాగమచిమేషం విదధాభిస్వత్తి ।

ఇన్విశ్వస్య భువనస్యగోపాః సమాధీరః పాకసుత్రానివేళ ।

౨౦౧

దం॥ సూర్యమండలమందుండి శోభనగమనముచేయు నేకిరణములు ఉపకభాగము (నాకర్ణించి) యెల్లపుడు తెలినితోః దీసికొనిపోవుచున్నవి సమస్తభువనమునకుః బాలకుఁడును, బ్రభువునగువాఁడు (ఆదిత్యుఁడు) ఆతఁడు ధీమతుఁడు అవనివక్త బుద్ధిగలనన్ను ఆ సూర్యమండలములోనికిఁ దీసికొనిపోవుగాక.

౧౦౦౬. యస్మిన్స్వప్తే మధ్వదః సుపణాని విశం తేసుతే చాధినిశ్వే ।

తస్యేదాహుః పిప్పలం స్వాప్సగ్రే తన్నోన్నశ ద్యక్షితరం నవేద ।

౨౦౨

దం॥ (ఆదిత్యుఁడనెడు) నే నృక్షమందు ఉపకమును బీల్చునట్టి కిరణములు ప్రవేశించుచున్నవి. (రాత్రియందనితాత్ప) ప్రకాశముచుబుట్టించుచున్నవి (ఉదయమందనితా) ఈప్రపంచముమీఁదిభాగమున నానృక్షముయొక్క రుచికలఫలమున్నదనిపూర్వ తత్త్వవేత్తలనుచున్నారు. ఈవిషయము నెన్వఁడెఱుంగడో వా డాఫలమునుబొంద లేడు. జగత్ప్రీతనెఱుగనివాఁడు (అనఁగానతనిని ఉపాసించనివాఁడనితా) ఆఫలమును బొందడు. (సూర్యకిరణములలో గొన్నిటికి సువర్ణనామముకలదు)

౧౦౦౭. యద్గాయత్రే అధిగాయత్ర నూహితం త్రైష్టభా ద్వాత్రైష్టభం నిరతక్షత

యద్వా జగజ్జగత్యా హితంపదం యశ్శద్విమస్తే అమృతత్వమానయః । ౨౦౩

దం॥ భూమిమీఁదనగ్ని మొదట సృజింపఁబడెనన్నవిషయము ; (గాయత్రీ=భూమి గాయత్రం=అగ్ని॥)వర్ష మేఘవిద్యుత్తులవల్ల (=త్రైష్టభ) వాయువును నేవతఃసంపాదించిరన్నవిషయము ; (ఊర్ధ్వ - అధః-తిర్వస్థిమనములు త్రైష్టభము) మఱియు ద్యౌఃలోకమందుసూర్యుని నిర్పిరన్నవిషయమును ; (జగత్ - కృత్లోకము - జగతి - సూర్యుడు॥ ఈమూఁటిని యెవరెఱుంగుదురో వారు మరణములేని స్థానమును బొందుదురు (జగతి గాయత్రీ - త్రిష్టప్ అనే ఛందస్సులవేర్చి గూడ గలవు,

౧౭౦౮. గాయత్రేణ ప్రతిమిమితే అర్కమర్కేణ సామత్రైష్టుభే నవాకం ।

వాకేనవాకం ద్విపదా చతుష్పదాక్షరేణ మిమతే సప్తవాణీః॥ ౨౮॥

దం॥ మంత్రమును గాయత్రీఛందముతోఁ గొలుచుచున్నాఁడు. మంత్రముతోసామమునుగొలుచుచున్నాఁడు త్రైష్టుభముతో వాక్యమునుగొలుచుచున్నాఁడు. ద్విపదచతుష్పదములగువాకము (=వాక్యములే) లతోననువాకమును గొలుచుచున్నాఁడు. ఇట్లేడువిధములయిన ఛందములునక్షరములతోనే నిర్మింపఁబడును (అక్షరమేయన్నిటికిని మూలమనియక్షరస్సతి॥ ౨ అక్షరముల పాదము గాయత్రీ॥ ౧౧ అక్షరాలదిత్రైష్టుభము॥ ౧౨ అక్షరాలదిజగతి॥ ఇత్యాది॥)

౧౭౦౯. జగతాస్థిం దివ్యస్త భాయద్రథస్తరే సూర్యం పర్యపశ్యత్ ।

గాయత్రస్య సమిధస్త్రస్ ఆహుస్తతో మహ్నా ప్రరిచేమహిత్యా॥ ౨౯॥

దం॥ ఆజగతీఛందస్సుతో [బ్రహ్మ] ఆదిత్యునిద్యులోకమందు (సృష్టికాలమున) నిల్పెను. రథస్తరసామమందు సూర్యుఁడు నిల్చునట్లుచూచెను. గాయత్రసామమందు మూఁడుసమిధలు పుట్టెననిచెప్పుదురు. (సమిధలు=ఋక్కులు॥) అందువల్లబలముచే మహత్తుచే (నితరసామములను) నిర్మించెను.

౧౭౧౦. ఉపహ్వయే సుదుఘాంధేను మేతాం సుహస్తా గోధుగుత దోహానేనాం ।

శ్రేష్ఠంసవం సవితాసా విమన్నో భేద్ధోఘర్ణస్తదుషు ప్రవోచః॥ ౩౦॥

దం॥ ఈవచ్చుచున్న పాడిగలఆవును నేను (సూత) పిలుచుచున్నాను. మంచి నేర్పుగల్గిపిదుకువాఁడు (అధ్వర్యుఁడు) దీనినిబాలుపిదుకును. సవితృదేవత మాయొక్క శ్రేష్ఠమయిన యజ్ఞముననుమతించుఁగాక. ఉడుకుచున్న ఘర్ణమునిమితము పాలుపిదుకుదలఁచిపిలచితిని. (ఉడుకుచున్న సోమములోఁ బాలుపోయుటకు ఘర్ణమందురు. రెండవయరముక్షీరము = వర్షోదకము - ధేనువు = మేఘము॥ ఘమము = గ్రీష్మము॥ ఆదిత్యుఁడు పిదుకువాఁడు సవితృదేవుడువర్షముననుమతించుననికూడవ్యాఖ్యానించిరి.)

౧౭౧౧. హింకృణ్వతీ వసుపత్నీ వసూనాం వత్స మిచ్ఛన్తీ మనసాభ్యాగాత్ ।

దుహామశ్వి భ్యాంపయో అఘ్నేయంసా వర్ధితాంమహతే సౌభగాయ॥ ౩౧॥

దం॥ వసువులకు వసుపత్నియగుదు (వసు = భన, పత్ని = పాలక) ఆ పిలువఁ బడిన యావు మనసున దూడనుగోరుచు హం అని అటచుచువచ్చెను. ఆ గోవుపాలు అశ్వినీదేవతలకొఱకుఁ బిరికిరిసి. ఈ గోవు గొప్పసాధాగ్రము కొఱకు నృసింహు గాక. (ఇచటంగూడ మేఘము పక్షమున నన్వయముకలదు. వర్షము, వత్స. అశ్వినులు ద్యావాపృథువులు, హంకారము, గర్జన ఇత్యాది)

౧౭౧౨. గౌరమీమే దనువశ్శం మిషన్తం మూర్ధానం హిజ్జః కృణో న్నాతవాడే ।
సృక్వాణం ఘర్మ మభివావశానా మిమాతి మాయుంపయతే పయోభి॥ ౨౮ ।

దం! కన్నులుమూసికొన్న దూడసమీపమునకు గోవుచేరి ధ్వనించెను. దూడతలను నాల్కతో నాకుటకు హమ్మనిధ్వనించెను. దూడవపుడలనుండి కారుచున్న పాలనురుగును (ఘర్మ) గోరుచున్నదై ధ్వనించెను. పాలతో (దూడను) దృష్టిపఱచెను. (వర్షము లేనందునఁ గన్నులు మూసికొని మఃఖించు లోకము వత్స. దానితలి భూమి. పయస్సంటే ఉదకము. అని మేఘపక్షము వ్యాఖ్యానించినారు.)

౧౭౧౩. అయంసశిశ్కే యేనగౌరభీ వృతామిమాతి మాయుం ధ్వసనావిధిశ్రితా ।
సాచి తిభిని హిచకార మర్త్యం విద్యుద్భవస్తీ ప్రతివప్రి మాహత॥ ౨౯ ।

దం॥ ఈదూడ బయటికి వినఁబడనియొక విధమయిన ధ్వనిని జేయుచున్నది. ఆ దూడ తల్లిచుట్టును దిరిగెను. ఆ యావు ఆవుల సాలలో నటచెను. ఆ యావు తెలివిచేత మానవునిం దనకంటె దక్కువవానింగాఁ జేయుచున్నది. (మనుష్యులు పిల్లలమీఁదఁ జూపుప్రేమకంటె నావుకు దూడమీఁదఁ బ్రేమ అధికమని తా.) బహుక్షీరములతోఁ బ్రకాశించుచు దనరూపమును గోవు ప్రకాశింపఁజేసెను) (ఇచటంగూడ దూడ మేఘము. గోవు అనఁగా మాధ్యమివాక్కు. అంటే ఒకవిధ మయిన ధ్వని బయటికి వినఁబడకుండ నాకాశమున నుండును. ఇత్యాదిగా నిరుక్త కారులు. ఈ ఋక్కును పలువిధములుగా వ్యాఖ్యానించిరి.)

౧౭ ౪. అనచ్ఛయేతు రగాతు జీవమేడద్భ్రవం మధ్యతపస్త్యానాం ।
జీవోమృతస్య చరతిస్వధాభిరమర్త్యో మర్త్యేనా నయోనిః॥ ౩౦॥

దం॥ జీవుఁడు బ్రతికియున్నపుడు కనుగు వ్యాపారము చేయును నుండును. (చని పోయినతరువాత) విశ్వమై గృహములలో (స్థాణువులలో) నుండును. చచ్చినవాని జీవుఁడు మరణధర్మ లేనివాఁడయ్యు మరణధర్మముకల శరీరముతో సమానోత్పత్తిగల వాఁడయ్యెను. ఆ జీవుఁడు స్వఫలచేత (అనగా శ్రాద్ధముచేత) జరిగెను.

౧౭౧౫. అపశ్యంగోపా మనిపద్యమాన మాచపరాచ పథిభిశ్చరన్తం॥

ససద్ధీచీః సవిషూచీర్వసాన ఆవరీనర్తి భువనేష్వన్తః॥ ౩౧॥

దం॥ (లోకమును) పాలించువాఁడును ఎపుడును దుఃఖమెఱుంగనివాఁడును వివిధ మార్గములద్వారా పరాజుఃఖుఁడై తిరుగుచున్న యాదిత్యునిం జూచుచున్నాను. ఆ యాదిత్యుఁడు తనతోఁగూడ నడ్డుగాఁ దిరుగుచున్న కాన్తులను భరించుచున్న వాఁడై భువనముల మధ్యను మరల మరలఁ దిరుగుచున్నాడు. (ఉద నూస్తమయ ములఁ గలిగించునని తా.)

౧౭౧౬. యఈచకార నసోఅస్య వేదయఈ దదర్శ హిరుగిన్నతస్మాత్ ।

సమాతుర్యో నాపరివీతో అన్తర్బహు ప్రజానిబ్రుతి మాపివేశ॥ ౩౨॥

దం॥ ఎవఁడీగర్భమును గలిగించెనో వాఁడుదాని నిజము నెఱుంగడు. ఎవఁడు తల్లి (గర్భము) చూచెనో వాఁడంతర్హితుఁడైయే యున్నాఁడుగదా! తల్లిగర్భాశయమందుఁ జుట్టుకొని లోనలతిరుగుచు బహుజన్మము లెత్తుచు దుఃఖమును బొందెను. (ఇది విద్యారణ్యభాష్యము. యాస్కుఁడు నిరుక్తమున, అంతరిక్షముతల్లి, వర్ష వాయువు తండ్రి, లేక మేఘుఁడు. వర్షము కొమారుఁడు, నిబ్రుతి, భూమి. ఇత్యాదిగా వ్రాసి నాఁడు.)

౧౭౧౭. ద్యౌర్ణేపితా జనితానాభిరత్ర బన్ధుర్మేమాతా పృథివీ మహీయం ।

ఉత్తానయో శ్చమోర్వి ర్యోనిరన్తరత్రా పితాదహితు ర్గర్భమాధాత్ ॥ ౩॥

దం॥ (ఇదిద్విగతమునిఁజులుకు) నాయొక్క పాలకుఁడును బుట్టించువాఁడును ద్యులో కమయియున్నది. భూరసమిచటనున్నది. కనుకనే అది (ద్యులోకము) బన్ధవయి యున్నది. ఈ గొప్పదగుభూమి నాతల్లి. (ఇచట ద్యులోకమనగా నాదిత్యుఁడే భూరస

మున్నగుయ్యె దానివల్ల సస్యము, దానివల్ల వశము. అందువల్ల రేతము, దాని వల్ల బుత్తుడని తాత్పర్యం. ఉత్తానములెయున్న సర్విజన్యవలకు భోగసాధనములైన పృథివీమృలోకముల మధ్యను సర్వభూతనిర్మాణముచేయు చందరిక్షముకలదు. ఈ చందరిక్షముందు పిత (ఆదిత్యుడు) మహితకు (= కూతురని యుద్ధముకలకు కాని భూమికిచట తా.) గర్భము కలిగించెను. మహితకర్ణమునకు నింకొకయగము ఘోములను బూరించునవనియుఁగలగు.)

౧౭౧౨. పృచ్ఛామిత్యా పరమంతం పృథివ్యాః పృచ్ఛామియత్ర భువనస్య నాభిః ।

పృచ్ఛామిత్యా వృష్ణో అశ్వస్య రేతః పృచ్ఛామివాచః పరమం వ్యోమ ॥ ౩ ॥

దం॥ (ఓ యజమానుడా!) భూమియొక్క చిట్టచివర యొక్కడనని నిన్నడుగుచున్నాను సమస్తభూతజాతమునకు ఆధారమెక్కడనున్నదని యడుగుచున్నాను వర్షముచు గురిపించు నాదిత్యుని (అశ్వ = ఆదిత్యుడు గమనించువాడని తా.) రేతస్సు ఏది? అని అడుగుచున్నాను. అన్నివాక్కులకు నాధారమయిన ఆకాశమెచటనున్నదని అడుగుచున్నాను. (వాక్కు = ధ్వని ఇవి నాల్గుప్రశ్నలు.)

౧౭౧౩. ఇయంవేదిః సరోఅంతః పృథివ్యాఅయం యజ్ఞో భువనస్య నాభిః ।

అయంసోమో వృష్ణో అశ్వస్య రేతో బ్రహ్మాయం వాచః పరమం వ్యోమ ॥ ౩ ॥

దం॥ (మీఁదిప్రశ్నములకు యజమానుని యుత్తరము) ఈవేదిభూమికి చిట్టచివర ఈ యజ్ఞము సర్వభూతజాతమునకు ఆధారము. ఈ సోమము వర్షించు నాదిత్యుని వీర్యము ఈ బ్రహ్మ (ఋత్విజునిపేరు) అన్నివాక్కులకు గొప్ప ఆధారమయినది యాకాశము. (యజ్ఞము సర్వోత్తమమని స్తుతించు ఋక్కు.)

౧౭౧౪. సప్తార్ధగభాః భువనస్య రేతో విష్ణోస్త్విప్రదిశావిధర్మణి ।

తేధీతి భిర్న ససాతే విపశ్చితః పరిభువః పరిభవన్తి విశ్వతః ॥

దం॥ గర్భాశ్రమమున సగభాగముందు శిశువులుతిరుగునట్లు అంతరిక్షమునఁ బ్రసరించు నట్టి వ్యాపనశీలుఁడయిన యాదిత్యుని వ్యాపారములో నొకభాగమై లోకధారకమైన యేడుకిరణములు ఒకభాగమునకలవు. ఆకిరణములు వమప్రజ్ఞలచేతను మనసుచేతను వ్యాపించుచున్నవి. సర్వప్రపంచమును వ్యాపించుచున్నవి. అవియే సర్వవ్యాపులు జ్ఞానవస్తములు.

౧౭౨౧. నవిజానామి యదివేద మస్మినిత్యస్సన్న ద్ధోమనసాచరామి ।

యదామాగ న్ప్రథమజా ఋతస్యా దిద్వాహో అశ్నువే భాగమన్యాః॥ ౩౧॥

దం॥ ఈవిశ్వమంతయు నేనయియున్నానని నేనెఱుగను. ఏమంటే నేనులోపలనణ గియుంటిని (తెలివిలేకయుంటిననితా) మనసుతో గట్టిగా బద్ధింపఁ బడిసంచరించుచు న్నాను. బ్రహ్మయొక్క మొదటఁబుట్టిన యనుభావము నన్నెపుడుచెందునో ఆవెంట నే యీవేదవాక్కుయొక్క పొందఁదగిన భాగమును అనుభవించును.

౧౭౨౨. అపాఙ్ ప్రాజేతి స్వధయా గృభీతో మర్త్యో మర్త్యేనా సయోనిః ।

తాశశ్వంతా విషూచీ నావియంతాన్య! న్యం చిక్యనాని చిక్యరన్యం॥ ౩౨॥

దం॥ మరణధర్మములేని ఆత్మమరణధర్మముకల శరీరముతోఁగూడుకొని (రెండును) సమానముగాఁబుట్టి ఊర్ధ్వాధోలోకములకుఁ బోవును. ఆరెండును ఈలోకమందు సర్వత్రవ్యాపించుచు నితరలోకమందును దిరుగుచున్నవి. నరులొకదానిని జూచుచు న్నారు. (అనఁగా శరీరము) రెండవదానిని (ఆత్మను) చూడలేదు.

౧౭౨౩. ఋహోఅక్షరే పరమే వ్యోమ న్యస్మిన్దేవా అధివిశ్వే నిషేధుః ।

యస్తంనవేద కిమృచా కరిష్యతి య ఇత్త ద్విదుస్త ఇమే సమాసతే॥ ౩౩॥

దం॥ వేదములచే బూజింపఁదగిన యాదిత్యుఁడు నాశరహితమైన అన్నిటికిమీద నున్న ఆకాశమందుగలఁడు ఏయాదిత్యునందు సమస్తకిరణములు ఆశ్రయించుకొని యున్నవి. ఈవిషయము నెఱుంగనివానికి నెన్ని వేదములు తెలిసిన నేమిప్రయోజనము? ఎవరయితే దానిందెలియుదురో వారే సర్వసుఖముల నొందుదురు.

౧౭౨౪. సూ॒యవ॑సా ద్భగ॑వతీ॒ హి॒భూ॒యా అ॒థో॒వ యం॑భగ॑వ॒త్తః॑ స్యా॒మ ।

అ॒ది॒తృ॑ణ॒మఘ్నే॑ వి॒శ్వదా॑నీం పి॒బ॒శు॒ర్ముద॑క మా॒చర॑న్తీ ।

౪౮॥

దం॥ ఓ గో॒వా ! త॒వుడు॑పొట్టుతినుచున్నదానివై ధనవంతురాలవుకమ్ము. (క్షీరమేధ సమనితా) అటుపిమ్మట నీవల్లమేము భాగ్యవంతుల మవుదుముగాక. ఎల్లపుడునుగడ్డినిమేయుము. అటునిటుసంచరించుచు శుద్ధమయిన యుదకమును దా॒వుము.

౧౭౨౫. గౌ॒రీర్ణి॑మాయ స॒లిలా॑ని తక్ష॑త్యే క॒పదీ॑ ద్వి॒పదీ॑ సా॒చతు॑ష్పదీ ।

అ॒ష్టా॑పదీ న॒వపదీ॑ బ॒భూ॒వుషీ॑ స॒హస్రా॑క్షరా పరి॒మేవో॑మన్॥

౪౯॥

దం॥ వర్షో॒దక॑ములను సమకూర్పుచున్నదై (వాయుసూపమగు) నొకపాదముగల్గి (మేఘాన్తరిక్షములను) రెండుపాదములుగలదై (నాల్గుదిక్కులను) నాల్గుపాదములుగల్గి (విదిక్కులను) నెనిమిదిపాదములుగల్గి, ఊర్ధ్వదిక్కును తొమ్మిదవ పాదముగల్గి యంతములేనియాకాశమందు అపరిమిత వ్యాప్తికలదిగాఁ దలఁచుచున్నదై యొకవిధ మయినధ్వని (అనఁగా మాధ్యమికవాక్కు) ధ్వనించుచున్నది. (ఈయంతరిక్షవాక్కును గోవుగావణికంచె)

౧౭౨౬. తస్యా॑ స॒ముద్రా॑అ॒ధి విక్ష॑రన్తి తే॒నజీ॑వన్తి ప్ర॒దిశ్శ్చ॑త॒స్రః॑ ।

తతః॑క్ష రత్యక్ష॒రం తద్వి॑శ్వ ము॒ప జీ॑వతి॥

౫౦॥

దం॥ (పూర్వోక్తమయిన) ఆగోవునుండి మేఘములధికముగా వర్షించుచున్నవి. ఆయుదకముచేత దిక్కులునాల్గు విదిక్కులు (నాల్గు) వీటియందున్న భూతములుఁ వించును. పిమ్మటనుదకము సస్యాదికమును బుట్టించును. ఆ సస్యము ప్రశంచము నంతటిని జీవింపఁ జేయును.

౧౭౨౭. శక॑వ॒యం ధూ॑మ మారా॒దప॑శ్యం వి॒షూ॒వతా॑ పర॒వినా॑వరేణ ।

ఉ॒త్తా॑ణం పృ॒శ్ని మప॑చ॒న్త వీ॒రాస్తా॑ని ధ॒ర్మాణి॑ ప్ర॒థమా॑న్యాసన్॥

౫౧॥

౬౦|| ఎండిన ఆవుపేడకాలిన పొగను దగ్గఱనేచూచితిని. వ్యాపించుచున్న యీ నికృష్టమయిన పొగవల్ల దానికారణమైన యగ్నికనబడెను. ఫలమును వర్షించుతెల్ల నీసోహలతను వీరులు (ఋత్విజులు) అభిషవించిరి. ఆపనులు ప్రసస్తములైనవి.

౧౭౨౮. త్రయః కేశిన ఋతుథా విచక్షతే సంవత్సరేవ పతపక ఏషాం ।

విశ్వమేకో అభిచక్షే శచీభిధా జరే కస్యవదృశేన రూపం॥ ౪౪॥

౬౦|| కిరణములుగల ముగ్గురు (అగ్ని- వాయు- ఆదిత్యుడు) ఋతువులననుసరించి వివిధలక్షణములగల భూమినిజూతురు. వారిలోనొకడు సంవత్సరముదాటగానే (ఓషధులుమొదలగువాటిని) చేదించును. (అగ్నియనితా) వఙ్మోకడుఁ (ఆదిత్యుడు) తనకర్మచేతఁ బ్రపంచమునంతటిని జూచును. మూడవవాని గమనము తెలియుచుగాని రూపమెవరికినిగానరాదు. (వాయువునకనితా)

౧౭౨౯. చత్వారి వాక్పరిమితాపదాని తాని విశుర్బాహ్మణా యేమనీషిణః ।

గుహాత్రీణి సిహితానేజ్గయన్తి తురీయం వాచోమనుష్యా వదన్తి॥ ౪౫॥

౬౦|| నాలుగువిధముల వాక్కులు (అనఁగా ధ్వనులు) గలవు. మేధావులయిన బ్రాహ్మణులు వాటి నెఱుంగుదురు. అందులో మూడు గుహలోనున్నవి. బయటికిం గనబడవు నాల్గవ వాక్కును మనుష్యులు పలుకుదురు. (దీనికిఁ బలువురు పలు విధముల వ్యాఖ్యాము చేసిరి. యాస్కుని వ్యాఖ్యానము ననుసరించిన వివరమిట్లు, సృష్టికాలమున నొకధ్వని పుట్టినది అది నాల్గవిధములయ్యెను. అగ్నిలో నొకటి వాయువులో నొకటి ఆదిత్యునిలో నొకటి నరులుచ్చరించువది న్నాగవది అగ్ని పృథివి లోను వాయువంతరిక్షమందు ఆదిత్యుడు ద్యులోకమందు ఆయాగోళములలో నాధ్వనులున్నవని తా. (వాయువులో ధ్వనికి మధ్యమ వాక్కునిపేరు. అదే వర్షాధారమట అంతరిక్షవాయువన్నను ఇదే)

౧౭౩౦. ఇంద్రం మిత్రం వరుణ మగ్నిమాహురథోదివ్యః ససుపణో గరుత్మాన్ ।

ఏకం సద్విప్రాబహుధా వదన్త్యగ్నింయమం మాతరిశ్వాన మాహుః॥ ౪౬॥

దం॥ ఇతనినే (ఆదిత్యుని) ఇంద్రునిగాను, వరుణునిగాను. మిత్రునిగాను, అగ్నినిగాను, జెప్పవారు. మఱియు ద్యులోకమందున్న సుపరణుడు (=గర్వశ్శాంతిడు) నితఁడే. మేధావతు లొక్కవస్తువునే (ఆయాపచులంబట్టి) అనేకవిధములుగా జెప్పుదురు. అగ్ని యముడు గలియని యాదురు. (మిత్రుడు పగటికభిమానదేవత వరుణుడు రాత్ర్యభిమానదేవత, ఇంద్రుడు ఐశ్వర్యశాంతిడు, అగ్ని విద్యతు, యముడు నిరూపకుడు, మాతరిశ్వ = అంశరిక్షసంచారి వాయువు.)

౧౨౩౧. కృష్ణం నిరూపం హరయ స్సుపరణా అపోవసానా దినముత్పతన్తి ।

తపోవనృత్రన్తదనా దృతస్యాద్విష్టుతేన పృథివీవ్యవ్యతే॥ ౪౨౧

దం॥ ఉదకములను హరించునట్టి చక్కని ప్రసారముగలట్టి, సూర్యకిరణములు (సుపరణ) ఉదకములను నల్లని మేఘమందుఁ బూరించుచున్ననై ద్యులోకమునఁ గూర్చి పోవుచున్నవి. ఉదకమునకుఁ జోటయిన యాదిత్యుండలమునుండి ఆ కిరణములు క్రిందికి నచ్చుచున్నవి ఆ వచ్చినవెంటనే ఉదకముతో భూమి విశేషముగాఁ దడియుచున్నది.

౧౨౩౨. ద్వాదశ ప్రథయశ్చక్రమేకం త్రిణివభ్యానిక ఉతచ్ఛికేత ।

తస్మిన్తాకం త్రిశతానశఙ్కవో ర్పితాః పప్తిర్నచలా చలాసః॥ ౪౨౨

దం॥ పండ్రెండుపరిధులు (పరిధి=చుట్టున్నఅంచు) నాభినాశ్రయించిన బల్లలుమూడ ఒకటే చక్రము దీని నెవరెఱుఁగుదురు? ఆచక్రమందు మూడువందలకవై కొయలు మాటిమాటికీఁ దిరుగునవికలవు (ఇది ఆదిత్యసూరకాలచక్రవర్తిని ౧౨ నెలలు ౩౬౦ దినములు ౩ కాలములు, గ్రీష్మవర్ష హేమంత అని తా.)

౧౨౩౩. యస్తేస్తన శ్శశయోయో మయోభూర్యేన విశ్వా పుష్యసివార్యాణి ।

యోరన్న ధావసువిద్య సువత్ర సురస్వతి తమిహధాతవే కః॥ ౪౨౩

దం॥ ఓ సరస్వతీ! నీ స్తనము (అనగా శిశుపోషణస్థానము) నీ బేసామందుఁ సుఖమును (బిడ్డలకు) గలిగించుచున్నది. ఏ స్తనముచేత సమస్తధనములను గలిగిం

మన్నావో ఏ సనము రత్నములనుధరించుచున్నదో మంచివాకము చేయునది అగునో ఆ (సూక్తకూపమైన) సనము మేమికర్మయందు దావుటకునిమ్ము. సూక్తమనఁగాఁ గొన్ని ఋక్కుల మొత్తము.

౧౭౩౪. యజ్ఞేన¹ యజ్ఞ² మయజ³ న్తదే⁴వా⁵ స్తాని⁶ధర్మా⁷ణి⁸ ప్రథ⁹మా¹⁰న్యాస¹¹న్ ।

తేహ¹నా²కం³ మహి⁴మా⁵న⁶ సు⁷చ⁸న్త⁹య¹⁰త్ర¹¹పూ¹²ర్వే¹³ సా¹⁴ధ్యా¹⁵ సు¹⁶న్తి¹⁷దే¹⁸వాః॥౧౦॥

దం॥ యజమానులు అగ్నితో నగ్నిని సమకూర్చిరి. (అనగా మధించిన యగ్నితో సాహవసీయాగ్నిని గలుపుదురు) ఆ యగ్ని సాధనకర్మలుప్రశస్తమయినవి. ఆ యజమానులు మహిమకలవారై స్వర్గమును బొందిరి. పూర్వులయిన సాధ్యులెచట నుండిరో ఆ స్వర్గమును బొందిరని పూర్వాప్రయము.

౧౭౩౫. సమా¹నమే²త³ దు⁴వక⁵ ము⁶చ్యై⁷త్య⁸వచా⁹హభిః ।

భూ¹మిం² పజ³న్యా⁴జిన్వ⁵న్తి⁶ ది⁷వం⁸జిన్వ⁹న్త్య¹⁰గ్న¹¹యః॥ ౧౧॥

దం॥ ఈ కనంబడుచున్న నీరు ఏకరూపమే. కొన్నిదినములలో మీఁదికిఁ బోవును. క్రిందికివచ్చును, మేఘములు భూమినిబోషించును. అగ్నులు ద్యులోకమును బోషించును. (యజ్ఞములందు దేవతలను దృపులఁ జేయునని తా.)

౧౭౩౬. ది¹వ్యం²సు³పణ⁴ం⁵ వా⁶యసం⁷ బృ⁸హ⁹న్త¹⁰ మ¹¹పాం¹²గర్భం¹³దర్శ¹⁴త¹⁵ మో¹⁶ష¹⁷ధీ¹⁸నాం ।

అ¹భీ²షతో³ వృ⁴ష్టు⁵భి⁶స్త⁷ర్ప⁸య⁹న్తం¹⁰ స¹¹ర¹²న్వంత¹³ మ¹⁴వ¹⁵సే¹⁶ జో¹⁷హ¹⁸వీ¹⁹మి॥ ౧౨॥

దం॥ ద్యులోకమందున్నది చక్కని గమనముగలది ఎల్లపుడు నడచే స్వభావము కలది గొప్ప వర్షోదకమును గర్భమందు ధరించినది, ఓషధులను బయలుపఱచునది పూరించునది వర్షములచే దృప్తిగలిగించునది ఉదకములు కలదియగు (దేవతలను అనగా నాదిత్యుని) మమ్ము రక్షించుటకు మాటిమాటికిం బిలుచుచున్నాను.

ఇట్లు ప్రథమ మండలమున యిరువదిరెండవ యనువాకము.

అను వాక్యము.

సూక్తము. ౧౭౫.

త్రిష్టప్పంద - ఇంద్రమరుత్తులు వేవతలు ఏకని వాక్యములే వాడేముడి

౧౭౩౬. కయాశుభాస వయసః సనీతాః సమాశ్యామరుత స్సమిమిక్షుః ।

కయాశుతీ కుతపితా సనీతాః శుష్కా నృపహో వసూయా । ౧౭౩౭

దం॥ (ఇంద్రమరుత్తులు) సమాశ్యామరుత సమాశనివాసములు కల వారును అశుభములును ఎవరికి వేరి సుఖ శోభనములకును నోకే గోపముతోఁ గనబడువాఁలై (లోము నువకిము) వడుపుమన్నారు. నిశ్చయింపరాని బుద్ధితో లోమునకు బలమును గలిగించున్నారు.

౧౭౩౮. కసః ప్రహ్లాదో జజుషు ర్యవానః కో అధ్యరే మరుత ఆవవర్త ।

ప్రేహో వాద్ధిదతా అర్తమ్ కేమక మనా దిమాషా । ౧౭౩౯

దం॥ నిత్యయావనులైన మరుత్తులు ఏ మహానుభావుని గొప్ప హవిస్సులను సేవిం చుచున్నారు. ఎవఁడు తనయాగమునందు, అంతరిక్షముం దెగురుచున్న దేగలను ద్విష్టకొన్నటు (మరుత్తు) త్రిష్టకొనుచున్నాడు! ఎట్టి గొప్పమనసుతో నతనికిఁ బ్రీతిగలిగించి సంతోషపెట్టుకము? (అని యింద్రవాక్యమే)

౧౭౪౦. కుతస్త్వ మిద్ధి మాహీనః సన్నేకో యాసిసత్వతే కిన్తతా ।

సంపృచ్ఛసే సమరాణః శుభాన్వై ర్వోచే స్తన్నో హరి వోయతై అస్మే । ౩౧

దం॥ ఓ యింద్రుడా! సత్పురుషులం బాలించువాడా! నీవు పూజనీయుడవు, అయినను ఇతర సహాయముచు లక్షింపనివాడవై యిట్లెచటికిఁబోవుచున్నావు? నీవు మాతోఁగలిసి బాగుగ నడచుచున్నావు. హరియను గుఱ్ఱాలుకలవాడా! నీకు మాయందు నిష్టమయిన దానిని శుభవాక్కులతోఁ జెప్పుము.

౧౭౪౧. బ్రహ్మణో మేమతయః శంసుతా సశ్శుష్మైర్యయర్తి ప్రభృతోమే అద్రిః ।

ఆశాసతే ప్రతిహర్యన్యైకే మాహరీవహత స్తానోలచ్చ । ౪౧

దం॥ మరుత్తులారా! అన్నికర్మలు (లేక) హవిస్సులునావి. స్తుతులన్నియు నాకే సుఖకరములు. అభిషవించిన సోమములన్నియునావే. బలముగల శత్రువులఁ జంపునావజము విసరఁబడి తప్పక తగులును యజమానులందఱు నన్ను బ్రార్థింతును. శస్త్రములు (స్తుతిమంత్ర) అన్నియు నన్ను గోరును ఈ నా గుఱ్ఱములు నేఁబోవు చోటికి మోపికొనిపోవును. (కనుక మీరు నాకు సహాయులైరండు.)

౧౭౪౧. అతో॑ వ॒యను॑ న్న మే॑భి॒ర్యజా॒నాః స్వ॑క్ష॒త్రేభి॑ స్త॒వ్యః శు॑మ్భ॒రూ॒నాః ।

ను॑హో॒భిరే॑తా ఉ॒పయు॑స్స హే॒న్విన్ద॑ స్వ॒ధామ॑ను॒హినో॑ బ॒భూ॑భః॥ ౨॥

దం॥ (మరుత్తులవాక్యము) కనుకనే యింద్ర! మేముకూడ మిగుల దగ్గఱనున్నట్టి మంచిబలముగలట్టి గుఱ్ఱములతోఁ గూడిన వారమై మాశరీరములను అలంకరించుచున్నాము. మహాత్తులతోఁ గూడినమేము నీవు పోవుచున్న హవిస్సులనుకోరి అనుభవించుము. నీవుకూడ మాసంబంధమయిన ఉదకము ననుభవించుచున్నావుగదా! (మేము కురిపించిన వర్షమువల్లఁ బుట్టిన సవ్యములపల్ల నయిన హవిస్సులే నీవుతినునవని తా.)

౧౭౪౨. క్వ॑స్యా॒వో మ॒రుతః॑ స్వ॒ధానీ॒ద్యన్మా మే॑కం స॒మధ॑త్తా॒హి హ॑త్యే ।

అ॒హంహ॑య్యి॒ గ్రస్త॑వి॒షస్తు॑ వి॒ష్ణాన్వి॑శ్వ॒స్యశ॒త్రో ర॑న॒మం వ॒ధస్యే॑గ॥ ౩॥

దం॥ ఓ మరుత్తులారా! ఆయుదకముమీదెట్లగును? ఏయుదకమును నేనసహాయుడనైయే మేఘములంజీల్చి సంపాదించితినిగదా! నేనుగదాఉగ్రుడను; బలవంతుడను కనుక శత్రువయిన మేఘమును వజ్రసాధనముల చేత లొంగదీసితిని.

౧౭౪౩. భూ॑రి॒చక॑ర్థ॒యజ్యే॑ భి॒రస్మే॑ స॒మాన॑ భి॒ర్వృ॒షభ॑పౌం॒స్యేభిః॑ ।

భూ॑రీ॒ణి హి॑కృ॒ణ వా॑మా॒శవి॒ష్ఠేన్ద్ర॑ క్ర॒త్వా మ॒రుతో॑ య॒ద్వశా॑ను॥ ౪॥

దం॥ (మరుత్తులపల్కులు) ఓ యింద్రా! వరించువాడవునీవగుదువు. చాలపనిచేసితివి. (కావచ్చును) మాకున్న పౌరుషములతోనే నీవు చేసితివి. మేముపనులు చేసితిమి. పనిచేసి వర్షమునుగోరుదుము. మేము మరుత్తులము. మనముభయముగలిసి వర్షముగోరుదుము.

౧౭౪౪. వధీం॑వృ॒త్రం మ॑రుత ఇ॒ంద్రియే॑ణ స్వే॒నభా॑మే॒త వి॒షోబ॑భూ॒వాన్ ।

అ॒హమే॑తామ॒సవే॑ వి॒శ్వశ్చ॑న్ద్రాః సు॒గా అ॒పశ్చ॑క॒రవ॒జ్రబా॑హుః॥ ౧౬

దం॥ (ఇంద్రవాక్యము, మరుత్తులారా! పరాక్రమము చేత తగినంతకోపముచేత బలవంతుడనగుచు నేను వృత్రుని (అనగా మేఘమును) జింపితిని ఇష్టముకొఱకు బ్రపంచమును ఆనందింపఁజేయునట్టి చక్కని గమనములట్టి యుదకములను జేసితిని॥ వజ్రముచేతధరించితిని. కనుకనితరసహాయముకొఱలేకయే వర్షముకురిపింతును. (మీ సహాయమేలయనితా)

౧౭౪౫. అను॑త॒మాతే॑ మ॒ఘన॑ న్నకి॒ర్నున॑త్వా॒హం॒ అస్తి॑ దే॒వతా॑ విదా॒నః ।

న॒జాయ॑మా॒నో న॑శ తే॒నజా॑తో॒యాని॑ క॒రిష్యా॑ కృ॒ణుహి॑ప్రవృ॒ద్ధ॥ ౧౭

దం॥ (మరువాక్యము) ఇంద్రా! ఆ! జ్ఞాపకమువచ్చినది! నీవుచేయనిపనియేది? నీవంటితెలివిగల దేవతనుతెనఁడు? అతిబలుఁడా! నీవుచేసిపని చేయువాఁడిదివఱకుఁ బుట్టలేదు. పుట్టుచుండలేదు. నీవేచేయుచున్నావు. నిజమే.

౧౭౪౬. ఏ॒కస్య॑చి॒న్మేవి॒భవ్వి॑ స్తో॒జ్ఞోయా॑ను॒వధృ॑చ్ఛా న్కృ॒ణవై॑మనీ॒షా ।

అ॒హం హ॒య్యగ్రో॑ మ॒రుతో॑ వి॒దానో॑యాని॒చ్యవ॑మి॒ద్ర ఇ॒దీశ॑ఏ॒షామ్॥ ౧౮

దం॥ (ఇంద్రవాక్యము) నాయొక్కనికున్నట్లు సర్వత్రగమనశీలము. బలము మఱవరి కుండును? ఏయేపనులు నాలోచన చేయుదునో శీఘ్రముగాఁ జేయఁగలను. నే నతిబలుఁడను తెలివయినవాఁడను. ఏయేధనములిచ్చితినో వాటియన్నిటికిని నేనేయూ శ్వరుఁడను.

౧౭౪౭. అమ॑న్ద॒న్యా మ॑రుతః స్తో॒మోఅ॒త్రయ॑స్సే॒నరః॑ శ్రు॒త్యం బ్రహ్మ॑చ॒క్ర ।

ఇ॒ంద్రాయ॑ వృ॒ష్ణే సు॑మ॒ఖాయ॑ మ॒హ్యం స॒ఖ్యేస॒ఖాయ॑స్త॒న్వేత॑ సూ॒భిః॥ ౧౯

దం॥ (ఇంద్రవాక్యము) ఓ మరుత్తులారా! ఈ విషయమున (అనగా నుదకోత్పత్తి విషయమున నని తా॥) స్తోత్రము నన్నొడఁగు మరిపించినది. సఖులారా! అందఱు విరందగు గొప్పపని చేసితిరి. ఐశ్వర్యవంతుడనై, వర్షముకురిపించు పనికలవాఁడనై, శోభనయజ్ఞములుగలట్టి సఖుడనైన నాకొఱకు మీరుచేయు పనులుఅన్నియు నగును గాక. నాశరీరమేమీరు.

౧౭౮౫. ఏవేదేజే ప్రతిమాగోవచూహా అచేష్టః శ్రవణిహి వహానాః ।

సంచక్యనుశత కృష్ణవర్ణా అస్మాన్తమే చదమూహా చమాసమ్ ॥ ౧౭॥

దం॥ మరుత్తులారా! యీలాగే మీరు నన్ను సంతోష పెట్టుచు దూరముగానున్న కీర్తిచి యున్ననుచు ధీరమమ సువర్ణ వస్తులై నన్ను జక్కగాఁ బ్రశంసించును నిశ్చయముగాఁ గీర్తులతోఁగూడికొనుచు (నన్ను గీర్తితో) గప్పివేయుడు.

౧౭౮౬. కోన్వత్ర మరుతో మానుహేవః ప్రయూతన సఖిరచ్ఛా సఖాయః ।

మన్యానిచిత్రా అపివాతయన్త ఏషాంభూతన వేదామయుతానాం ॥ ౧౮॥

దం॥ మరుత్తులారా! మిమ్ము నీ లోకమం దే ఎనుస్కుడు పూజించును? సఖులారా! సఖులయిన (యజమానులను) అభిముఖులుగాఁ జేసికొనఁబొందు చిత్రావర్ణులారా! మీరు కోరఁబడిన ధనములనుగూడఁ బూర్ణముగాఁ గలిగింపుడు నాయీ ధనమును దెలియువారు కండు.

౧౭౮౭. ఆనుష్టుప్యా ద్ధవసే నకా గురస్సా ఇక్రేమాన్య స్యమేధా ।

ఓషువర్త మరుతో విప్రమచ్ఛే మాబ్రహ్మణి జరితావో అర్చత్ ॥ ౧౯॥

దం॥ ఓ మరుత్తులారా! పరిచరింపఁగిన స్తోత్రముచేతఁ బరిచర్యచేయుటకు నేర్పుగల మాన్యఁడయిన; విద్వాంసునిబుద్ధి మనలనివు డభిముఖులఁగా జేయదాయేమి? కనుక నో మరుత్తులారా! మీరు మేధావంతుడగు యజమానుని అభిముఖునిగా ద్రిప్పుడు ఏమంటే ఈ కర్మలనుగూర్చి స్తుతికర్త మిమ్ముబూజించును.

౧౭౮౮. ఏషవస్తోమో మరుతే ఇయం గీర్ణాన్దార్యస్య మాన్యస్య కారోః ।

ఏషాయాసీన్ద్రత న్వేనయాం విద్యామేషం వృజనంజీరదానుం ॥ ౨౦॥

దం॥ మరుత్తులారా! యిప్పుడుచేయుచున్న స్తుతివంటిస్తుతి మీ సంతోషమునకు నగుఁగాక. ఈ స్తుతివాక్కుకూడ మీకొరకు. కనుక స్తుతులతో మగమును గలిగించి మన్నింపఁగినట్టి స్తుతికర్తయొక్క యిచ్చతో శరీరము పోషించుటకు రండు. మేము కూడ నన్నమును బలమును జయశీలమయిన దానమును బొందుదుము.

ఇది ద్వితీయాష్టకములోఁ దృతీయాధ్యాయము సమాప్తము.

మంత్రి సంఖ్య	తప్పు	ఒప్పు	మంత్రి సంఖ్య	తప్పు	ఒప్పు
1	యజ్ఞ	యజ్ఞ	1103	అంజేని	అంజేని
1	పునోహితమ్	పునోహితమ్	1123	కంఠి	కంఠి
15	ధియానరా	ధియానరా	1188	భూమిస్థితి	భూమిస్థితి
198	సిథరా	సిథరా	1182	మూలయేధాం	మూలయేధాం
225	సముమహ్న	సముమహ్న	1205	రామయ	రామయ
231	దివిస్థి	దివిస్థి	1226	అనాద్యా	అనాద్యా
238	వృత్తిం	వృత్తిం	1240	వ్యాధి	వ్యాధి
252	గన్మహి	గన్మహి	1291	గన్మహి	గన్మహి
268	దన్మకే	దన్మకే	138	అన్మన్మం	అన్మన్మం
350	గన్మహి	గన్మహి	1380	మన్మన్మం	మన్మన్మం
408	అనాసత్యా	అనాసత్యా	1384	మన్మన్మం	మన్మన్మం
435	అనాసత్యా	అనాసత్యా	1410	నన్మన్మం	నన్మన్మం
447	నన్మన్మం	నన్మన్మం	1434	నన్మన్మం	నన్మన్మం
448	దేనయన	దేనయన	1437	నన్మన్మం	నన్మన్మం
518	అన్మన్మం	అన్మన్మం	1465	అన్మన్మం	అన్మన్మం
596	అన్మన్మం	అన్మన్మం	1476	అన్మన్మం	అన్మన్మం
613	అన్మన్మం	అన్మన్మం	1477	అన్మన్మం	అన్మన్మం
614	అన్మన్మం	అన్మన్మం	1477	అన్మన్మం	అన్మన్మం
617	అన్మన్మం	అన్మన్మం	1477	అన్మన్మం	అన్మన్మం
682	అన్మన్మం	అన్మన్మం	1477	అన్మన్మం	అన్మన్మం
694	అన్మన్మం	అన్మన్మం	1477	అన్మన్మం	అన్మన్మం
886	అన్మన్మం	అన్మన్మం	1477	అన్మన్మం	అన్మన్మం
905	అన్మన్మం	అన్మన్మం	1477	అన్మన్మం	అన్మన్మం
910	అన్మన్మం	అన్మన్మం	1477	అన్మన్మం	అన్మన్మం
980	అన్మన్మం	అన్మన్మం	1477	అన్మన్మం	అన్మన్మం
986	అన్మన్మం	అన్మన్మం	1477	అన్మన్మం	అన్మన్మం
1004	అన్మన్మం	అన్మన్మం	1477	అన్మన్మం	అన్మన్మం
1012	అన్మన్మం	అన్మన్మం	1477	అన్మన్మం	అన్మన్మం
1042	అన్మన్మం	అన్మన్మం	1477	అన్మన్మం	అన్మన్మం

పుట పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు	పుట పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు		
3	18	ద్రావుమని	ద్రావుడని	244	4	అజ్యా	అజ్యా
8	13	ములశ్వరు	ములీశ్వరు	244	17	జ్యోతిస్సు	జ్యోతిస్సు
45	3	నంరిక్ష	నంతరిక్ష	250	6	యంగళాల	యంగళాల
77	8	సూనజ	అనజ	251	11	మంచిగల	మంచికాగల
80	6	జంతువులకును	వులను	255	9	ధనవాత	ధనదాత
81	13	లక్త నెనడు	లక్త యెనడు	260	20	వాదికంటె	వానికంటె
84	17	జజము	వజము	267	22	మంచితోర	మంచిమోర
85	4	శిత్రాపుత్రు	శ్విత్రాపుత్రు	316	23	నరికిరట	నదికిరట
102	16	సోమమంత్ర	సామమంత్ర	324	11	అసత్య	సత్య
106	16	మంచి	మంచి	335	3	త్రేల్వ	త్రేల్వ
108	10	నగరమున	నగరమును	342	9	జేయుము	జేయుడు
109	11	పడునఱు	పడునఱు	359	7	సూర్యనివె	సూర్యనివలె
110	11	సంహరి	సంహరి	361	14	గూడి	గూడ
133	4	ఎవని	ఎవని	370	24	నినాస	నివాస
133	21	ఇతరర్షులు	ఇతరర్షులు	376	17	చున్నాడు	చున్నారు
139	22	ఉక్థ్య	ఉక్థ్య	385	13	దర్భమహవి	దర్భమహవి
147	3	హవిస్సు	హవిస్సు	396	14	హమ్మి	కమ్మి
148	14	చిరగాల	చిరకాల	420	8	చున్నదె	చున్నదె
152	19	నన్ను	నిన్ను	423	18	మునకుమేఘు	మునకుమేఘు
156	17	ప్రాతఃతాల	ప్రాతఃకాల	423	20	మరో	మరో
163	4	స్పృయిచ్చిన	స్పృనిచ్చి	427	16	ప్రజ్ఞాల	ప్రజ్ఞాల
164	18	రథముల	రథముగల	431	12-20	వరకర్మ	వరకర్మ
168	12	నీహుబా	నీబాహు	436	14	యలమాన	యజమాన
188	21	కార్య	కార్య	443	11	సమస	సమస్త
196	16	దానినిసేవింపుము	వానినిసేవింపుము	450	3	అశ్వయాప	అశ్వయాప
200	9	కలవాడు	తెలివికలవాడు	451	15	దేతలకు	దేవతలకు
209	2	షష్ఠమాధ్యా	షష్ఠాధ్యా	455	12	చిరి	చిరి
209	13	మైననధ	మైనధ	460	13	ఈమాటు	ఈయాటు
219	14	తెలికొన	తెలిసికొన	457	9	హరిభక్ష	హరిభక్ష
223	4	దానితో	దానిలోనిరు	464	19	ఎండి	పండి
224	16	దినములు	దినములు	464	20	రుండవ	రెండవ
240	6	తనకాని	తనకాని				

